

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

11

Ο Μ Ι Λ Ι Ε Σ

(ΜΓ' - ΞΓ')

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ
Ἄπὸ τὸν
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ
Καθηγητὴ Πανεπιστημίου

Ἐπόπται

ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗΣ, Καθηγητής Πανεπιστημίου

Ἐπιμελητής Ἐκδόσεως

ΕΛΕΥΘ. Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, π. Θεολογίας

Ε Π Ε

ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1986

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7-19
ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	21-609
ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ'	21-41
ΟΜΙΛΙΑ ΜΔ'	42-68
ΟΜΙΛΙΑ ΜΕ'	69-86
ΟΜΙΛΙΑ ΜΣΤ'	87-106
ΟΜΙΛΙΑ ΜΖ'	107-134
ΟΜΙΛΙΑ ΜΗ'	135-160
ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ'	161-194
ΟΜΙΛΙΑ Ν'	195-212
ΟΜΙΛΙΑ ΝΑ'	213-236
ΟΜΙΛΙΑ ΝΒ'	237-258
ΟΜΙΛΙΑ ΝΓ'	259-348
ΟΜΙΛΙΑ ΝΔ'	349-374
ΟΜΙΛΙΑ ΝΕ'	375-394
ΟΜΙΛΙΑ ΝΣΤ'	395-422
ΟΜΙΛΙΑ ΝΖ'	423-452
ΟΜΙΛΙΑ ΝΗ'	453-478
ΟΜΙΛΙΑ ΝΘ'	479-504
ΟΜΙΛΙΑ Ε'	505-536
ΟΜΙΛΙΑ ΕΑ'	537-560
ΟΜΙΛΙΑ ΕΒ'	561-584
ΟΜΙΛΙΑ ΕΓ'	585-609
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ	611-624
1. Εύρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς	611-620
2. Εύρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων	621-624

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ

ΤΩΝ ΕΙΚΟΣΙΜΙΑΣ ΟΜΙΛΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΤΟΜΟΥ

Ὁμιλία 43. Εἰς τὴν ΙΖ' Κυριακὴν τοῦ Ματθαίου, ἐπὶ τοῦ ἐπεισοδίου τῆς Χανααίας

Ὁ λόγος στρέφεται περὶ τὴν εὐτέλειαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν δύναμιν τῆς ταπεινώσεως. Τονίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀλογώτερος τῶν ἀλόγων ζώων, διότι δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν κίνδυνον. Ἔρχονται αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ σώματος ὡς ἰοβόλοι ἀσπίδες, καὶ ἡμεῖς δὲν τρεπόμεθα εἰς φυγὴν, ἀλλ' ἀνοίγομεν τοὺς κόλπους μας, εἰς τὸ νὰ τὰς δεχθῶμεν (9). Καὶ ὅταν ὑποδουλωθῶμεν εἰς τὰ πάθη, ἀντὶ νὰ τὰ καταπνίξωμεν, ἐπαιρόμεθα, ἂν τὰ ἔχωμεν εἰς μεγαλύτερον ἀπὸ ἄλλους βαθμὸν καὶ πλεονεκτῶμεν αὐτῶν. Ἡ ἐξημέρωσις τῶν ἠθῶν βεβαίως ἐπιτυγχάνεται μόνον μὲ τὴν βοήθειαν καὶ χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' αὕτη προσφέρεται μόνον εἰς τοὺς ταπεινόφρονας. Παράδειγμα ἔξοχον ταπεινώσεως παρουσιάζει ἡ «θαυμαστὴ Χανααία», ἡ ὁποία, παρὰ τὸν ὑποτιμητικὸν χαρακτηρισμὸν τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὡς «κυναρίου», μὲ τὴν προσήλωσίν τῆς εἰς τὸν Κύριον καὶ τὴν κατὰ νυξίν τῆς ἔλαβε τὴν χάριν· «τῇ δὲ Χανααία ταπεινῶς προσελθούση καὶ δεηθείση τὴν χάριν δέδωκεν» (1).

Ὁμιλία 44. *Εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην (26 Σεπτεμβρίου)*

Εἶναι ἐγκώμιον εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν καὶ θεολόγον, καὶ ἔπαινος τῆς ἀγάπης. Ὅπως ὁ Ἰακώβ ἐγέννησε 12 υἱούς, διὰ νὰ προέλθουν ἀπὸ αὐτοὺς αἱ ἀντίστοιχοι φυλαὶ τοῦ Ἰσραήλ, οὕτως ὁ Χριστὸς ἐξέλεξε 12 μαθητάς, διὰ νὰ γίνουν διδάσκαλοι ὄλων τῶν φυλῶν τῆς γῆς. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ἰωάννης εἶναι ἐκλεκτὸς τῶν ἐκλεκτῶν. Ὁ ὁμιλητὴς πλέκει τὸν λόγον περὶ τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὡς ἴδια εἰς τὸν Ἰωάννην· παρθένος, υἱὸς βροντῆς, ἡγαπημένος. Παρθένος εἰς σῶμα καὶ ψυχὴν ὁ Ἰωάννης, ὑπῆρξε καὶ υἱὸς τῆς Παρθένου, συμφώνως πρὸς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, «γῦναι, ἰδοὺ ὁ υἱὸς σου». Ὡς υἱὸς βροντῆς ἐβροντοφώνησε τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν οἰκουμένην. Ὡς ἡγάπημένος ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποῖαν πρέπει ὅλοι νὰ ἐνστερνισθοῦν. Πῶς δὲ θὰ ἀντιληφθοῦν, ἂν τὸ ἐπέτυχον; «Ὅταν τὸν νοῦν πρὸς Θεὸν ἀνατείνῃς ὑπ' οὐδενὸς ἀνθέλκη τῶν κάτω, ἀλλὰ πάντων ἐπιλανθανόμενος ἀβιάστως χωρὶς διαλογισμῶν χαίρων ἐντρυφᾶς τῇ τοῦ Θεοῦ μνήμῃ καὶ ταῖς πρὸς αὐτὸν εὐχαῖς, τότε γνῶθι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καθαρῶς ἀψάμενος» (9).

Ὁμιλία 45. *Εἰς τὴν Β' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ, περὶ τῆς ἀρίστης διαγωγῆς*

Ἀναφερόμενος εἰς τὴν χρυσὴν ἐντολήν, «καθὼς θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως», λέγει ὅτι εἰς μίαν βραχεῖαν πρότασιν ὁ Χριστὸς συμπεριέλαβε πᾶσαν ἀρετὴν, πᾶσαν ἐντολήν, πᾶσαν ἀγαθὴν σχεδὸν πρᾶξιν καὶ γνώμην (1). Ὅχι δὲ ἀπλῶς συμπεριέλαβε, ἀλλὰ καὶ ἀπέδει-

ξεν ἔμφυτον πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δικαίαν καὶ εὐκόλον (2έ). Ἐπομένως δὲν δικαιούται κανεὶς νὰ ἐκτρέφῃ κακίας, ὡς εἶναι ὁ τοκισμὸς, τοῦ ὁποίου τὸ ἀπαράδεκτον τονίζει ἰδιαιτέρως ὁ Γρηγόριος ἐνταῦθα, δηλώνων ὅτι οἱ τόκοι εἶναι γεννήματα ἐχιδνῶν ἐμφωλεύοντα εἰς τὰς καρδίας τῶν φυλαργύρων (8). Ἄν ἐξομοίωσης ἐδῶ τὸν ἑαυτὸν σου μὲ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ δείξης ὅτι εἶσαι χρηστός, ὅπως εἶναι ἐκεῖνος, τότε ἐκεῖ ἐπάνω θὰ λάβῃς ἐπηυξημένην τὴν ὁμοίωσιν, «περιλαμβόμενος καὶ συνδιαιωνίζων ἐκείνοις, μεθ' ὧν ἔσται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ Θεοῦ, διαδιδούς τὰς ἀξίας τῆς αἰδίου μακαριότητος» (10). Ὁμιλῶν περὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δὲν πολιτεύονται κατὰ Θεόν, τῶν ἀμαρτωλῶν, ἐπισημαίνει ὅτι εἶναι ὅπωςδὴποτε καὶ «οἱ πρὸς τοὺς πολιτάρχας ἀφηνιάζοντες», «οἱ μὴ τὴν προσήκουσαν εὐνοίαν τοῖς ἐκ Θεοῦ βασιλεῦσιν ἀποδιδόντες», «οἱ καὶ κατὰ τῶν προστατῶν τῆς Ἐκκλησίας μάτην ἀγανακτοῦντες» (6). Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ἡ ὁμιλία ἐξεφωνήθη εἰς χρόνον ὁ ὁποῖος δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ κάποιαν ἀναταραχὴν, ἴσως τὸ 1351.

Ὁμιλία 46. *Εἰς τὴν Γ' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ, περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας εἰς τὴν Ναῖν*

Ἄφοῦ ἀναφέρῃ τὰς περιπτώσεις ἀναστάσεως τοῦ υἱοῦ τῆς Σαραφθίας ὑπὸ τοῦ Ἡλία καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Σουναμίτιδος ὑπὸ τοῦ Ἐλισσαιέ, τονίζει ὅτι κατ' αὐτὰς τὸ θαῦμα ἦτο κοινὸν τῆς δυνάμεως τῶν προφητῶν καὶ τῆς πίστεως τῶν γυναικῶν. Ἐδῶ τὸ θαῦμα εἶναι μόνον τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ. Γενικῶς ἡ ἀνάστασις νεκρῶν προσώπων ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἀπέβλεπεν ὄχι εἰς τοὺς ἀναστάντας οἱ ὁποῖοι οὕτως ἢ ἄλλως πάλιν θὰ ἀπέθνησκον, ἀλλ' εἰς τὴν διδασκαλίαν (9). Ἡ ἀνάστασις τοῦ παιδὸς τῆς χήρας ὑποτυπώνει τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ νοῦ ἡμῶν. «Χήρα γὰρ ἦν καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς ψυχὴ, διὰ τὴν ἀμαρτίαν, τοῦ οὐ-

ρανίου νυμφίου, ἔχουσα καθάπερ τινὰ μονογενῆ τὸν οἰκεῖον ἐκάστη νοῦν, ὃς τεθνηκῶς ἦν τῷ κέντρῳ τῆς ἀμαρτίας» (6). Ἡ ὁμιλία κατακλείεται μὲ ἀναφορὰν εἰς τὸν Μυροχεύμονα, τὸν μυροβλύτην Δημήτριον, «οὗ προσάγουσαν τὴν μνήμην τῆς ἱερᾶς μαρτυρίας προεορτάζειν ἠρξάμεθα σήμερον» (11). Προφανῶς εἶχεν ἀρχίσει ὁ μακρὸς ἑορτασμός τοῦ ἁγίου, ὁ ὁποῖος περιελάμβανε δύο Κυριακὰς πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς.

Ὁμιλία 47. Εἰς τὴν Δ' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ, περὶ τοῦ Σπορέως

Ἐρμηνεύει τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως, ἐπικαίρως ἀναγινωσκομένην τότε λόγῳ τῆς σπορᾶς τῶν ἀγρῶν. Ἡ σπορὰ αὐτὴ παράγει φθαρτοὺς καρπούς, ἀλλ' ἡ παραβολὴ προσφέρεται εἰς ἀναγωγὴν τῶν καρπῶν εἰς ἀφθάρτους. Βεβαίως σπόρος εἶναι ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας, σπορεὺς ὁ Χριστός, καιρὸς σπορᾶς ὁλὸς ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου, καιρὸς θερισμοῦ ἡ δευτέρα ἐπιφάνεια. Τὰς περιπτώσεις, τὰς ὁποίας συνήνητησεν ὁ σπόρος (ὁδός, πετρώδης γῆ, ἀγαθὴ γῆ), ὁ Γρηγόριος χαρακτηρίζει εἰς ἀντιστοιχοὺς πρὸς τὰ στάδια τῆς συμπεριφορᾶς ἔναντι τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ δουλεία, ἡ μισθαρνία καὶ ἡ υἰότης. Πρέπει νὰ διέλθῃ καὶ τὰ τρία στάδια ὁ συνεπὴς Χριστιανός, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν υἰότητα. Ἐπειδὴ ὁ ὁμιλητὴς εἰς ἓν σημεῖον λέγει, «τοῦτο καὶ γὰρ λέγω νῦν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, κρίμασιν οἷς ὁ Κύριος οἶδε, διδάσκαλος ἐφ' ὑμᾶς καταστάς», πρέπει νὰ συναγάγωμεν ὅτι ἐξεφωνήθη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐγκαταστάσεώς του εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐπίσης καλεῖ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ τὸν ἐπισκέπτωνται κατ' ἰδίαν, διὰ νὰ λαμβάνουν ἀποσαφήνισιν τῶν διδασκομένων. «Εἰ τις μὴ συνορῶν ἔχει κατὰ πάντα τῶν ὑπ' ἐμοῦ διδασκομένων ἐπ' ἐκκλησίας τὴν δύναμιν, προσερχέσθω καὶ κατ' ἰδίαν ἐπερωτάτω, καὶ σαφέστερον ἀκούσεται καὶ εἰς ἔργον προάξει τὸ ἀκουσθέν» (4). Ἀναφέρεται καὶ ἐδῶ εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον καὶ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι

αὕτη ἐξεφωνήθη κατὰ τὴν δευτέραν ἢ καὶ πρώτην Κυριακὴν τῶν προεορτίων, ὅποτε ἦσαν παρόντες καὶ οἱ βασιλεῖς, τουλάχιστον ἡ βασιλομήτωρ Ἴβινα, ἐφ' ὅσον λέγεται, «ὁ μυροβλύτης Δημήτριος, οὗ καὶ τῇ εἰκόνι βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς προσπίπτουσι καὶ παρίστανται χαίροντες» (18).

Ὁμιλία 48. *Εἰς τὴν Ε' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ, περὶ πλουσίων καὶ πτωχῶν ἐνώπιον τῆς σωτηρίας*

Ὁ ἀνώνυμος πλούσιος τῆς παραβολῆς τοῦ εὐαγγελίου –καὶ πᾶς πλούσιος– ἀπέτυχε τῆς σωτηρίας ὄχι διὰ τὸν πλοῦτον του, ἀλλὰ διὰ τὴν φιληδονίαν, τὴν ἀσπλαγχνίαν καὶ τὴν μισοξενίαν. Ὑπάρχει ὁμοίως καὶ ὁ σωζόμενος πλούσιος, ὁ δὲ Κύριος τὸν παρουσίασεν εἰς τὴν αὐτὴν παραβολὴν· εἶναι ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος ἐσώθη, καὶ μάλιστα δέχεται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ τοῦ σωζομένου, λόγῳ τῆς φιλοθεΐας, τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ τῆς φιλοξενίας, δηλαδὴ λόγῳ τῆς ἀρετῆς του (7). Καὶ αὕτη ἡ ὁμιλία κατακλείεται δι' ἀναφορᾶς εἰς τὸν μέγαν Δημήτριον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι ἡ Κυριακὴ καθ' ἣν ἐξεφωνήθη ἀνήκεν εἰς τὴν περίοδον τῶν ἑορτῶν τούτου, ἀλλὰ μεθεορτίως, δεδομένου ὅτι τὸ πέμπτον εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ ἀναγινώσκεται τὴν Κυριακὴν, τὴν συμπιπτουσάν μεταξὺ 30 Ὀκτωβρίου καὶ 5 Νοεμβρίου.

Ὁμιλία 49. *Εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν καὶ μυροβλύτην Δημήτριον*

Εἶναι ἐγκώμιον μὲ λαμπρὸν ὕφος καὶ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον. Προσφέρει ἐν πρώτοις μίαν ἔκθεσιν περὶ τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ Δημητρίου, περὶ τῆς διδασκαλικῆς του προσφορᾶς πρὸς τοὺς νέους εἰς τὸν τόπον τῆς Καταφυγῆς καὶ περὶ τοῦ μαρτυρίου του. Δίδει ὁμοίως καὶ ἀναγωγικὴν ἐρμηνείαν εἰς τὰ

ἐπεισόδια, ὅσῳκις προσφέρονται. Οὕτω τὸ μαρτυρικὸν σῶμα εἶναι ἡ κρήνη τοῦ Θεοῦ ἢ γεμάτη μύρα καὶ ὁ κῆπος τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν χαρίτων, ἐνῶ τὰ στόματα τῶν τυράννων εἶναι αἱ πύλαι τοῦ ἸΑδου. Εἶναι προφανές ὅτι τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Δημητρίου εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὸν ναόν του, διότι λέγεται ἐδῶ ὅτι τὸ σῶμα του «ἀνίησι μύρα», ἀναδίδει τώρα μύρα (18). Ἡ εὐωδία τῶν μύρων ἀνέδειξε τὴν Θεσσαλονίκην «πόλιν Θεοῦ ἢ παράδεισον ἄλλον, εἰ μὴ τι καὶ πλεον» (18). Πιθανῶς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἦσαν παρόντες οἱ βασιλεῖς, ἢ τουλάχιστον ἡ Ἄννα, διότι λέγεται «βασιλεῖς δὲ τῇ εὐσεβείᾳ μᾶλλον τῇ βασιλείᾳ κοσμούμενοι συμπαριστᾶσιν ἡμῖν καὶ συνεπικροτοῦσιν εὐφημοῦντες τὰς ἀριστείας τοῦ μάρτυρος» (18).

Ὁμιλία 50. *Εἰς τὴν Στ' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ, περὶ τοῦ δαιμονιζομένου μετὸν λεγεῶνα τῶν δαιμονίων*

Χοῖροι, ὡς αὐτοὶ τοὺς ὁποίους κατέλαβαν τὰ ἀπομακρυνθέντα τοῦ ἀνθρώπου δαιμόνια τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Κυρίου, εἶναι οἱ περιφέροντες τὸν ἀπὸ τὴν σάρκα ἐσπιλωμένον χιτῶνα. Προΐστανται δὲ αὐτῶν ὡς βοσκοὶ ὅσοι ὑπερέχουν αὐτῶν εἰς ἡδυπάθειαν (10). «Φύγωμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ μοναχοὶ μάλιστα, τὴν μετὰ τῶν ἐν ἀγροῖς χοίρων ἀναστροφὴν καὶ συμβίωσιν» (12). Ἀπευθύνεται ἐπομένως εἰς τοὺς μοναχοὺς, διὰ νὰ τονίσῃ ὅτι κανέν ὄφελος δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὸ νὰ ἔχουν εὖρει «καταφυγὴν» εἰς τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεὸν φροντιστήρια, ἀλλὰ νὰ ἐξέρχωνται καθημερινῶς ἀπὸ αὐτὰ καὶ νὰ συμφύρωνται μετὸν κόσμον. Δὲν ἐξεφωνήθη εἰς μοναστήριον, ὡς θὰ συνήγετο ἐκ τούτου, ἡ ὁμιλία, διότι εἰς ἄλλο σημεῖον λέγεται ὅτι ὁ θόρυβος τοῦ πλήθους δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκταθῇ εἰς τὴν διαπραγματεύσιν. Γίνεται λόγος περὶ τοῦ μυροβλύτου, καὶ δὴ περὶ μύρων χεομένων ἐκ τῆς σοροῦ αὐτοῦ καὶ τοῦτο εἶναι εὐλογον διότι ἡ ἕκτη Κυριακὴ τοῦ Λουκᾶ πίπτει εἰς τὴν περίοδον ἀπὸ 20 μέχρι 26 Ὀκτωβρίου.

Ὁμιλία 51. Περὶ προσευχῆς καὶ ψαλμωδίας

Λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰς προηγουμένας Κυριακὰς, λόγῳ τοῦ τρύγου, ἡ προσέλευσις εἰς τὸν ναὸν ἦτο ἀραιά, τῶρα δὲ τὸ ἐκκλησίασμα εἶναι πυκνόν, ὁμιλεῖ περὶ τῆς δυνάμεως τῆς κοινῆς προσευχῆς, διότι διὰ τῆς συνεχοῦς πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεως οἱ πιστοὶ ἔχουν εἰς τὸ μέσον των τὸν βασιλέα τῆς εἰρήνης Χριστόν. Δυνατὸν νὰ ἐξεφωνήθη κατὰ μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας Κυριακὰς τοῦ Νοεμβρίου.

Ὁμιλία 52. Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Θεοτόκου εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων

Ὅταν ὁ Θεὸς ἠθέλησε ν' ἀναβιβάσῃ εἰς τὰ ὕψη τὴν φύσιν μας, ἡ ὁποία εἶχε κατασυρθῆ εἰς τὸν Ἄδην, λέγει ὁ ὁμιλητῆς, ἐξέλεξε κατάλληλον ὄργανον διὰ νὰ ἐνδυθῆ τὴν φύσιν μας, τὴν Θεοτόκον. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνωθῆ μὲ ἀκάθαρτον φύσιν, τὴν ἐκράτησεν ἀμόλυντον διὰ τῆς εἰσαγωγῆς της εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Καθαρωτέρα καὶ τῶν ἀσωμάτων ἀκόμη, παρελήφθη εἰς συνοίκησιν μὲ τὸν Θεόν, ὥστε δι' αὐτῆς ἐν καιρῷ νὰ ἀνοιχθοῦν αἱ οὐράναι μοναί. Ἐορτάζοντες δέ, «μετοικίσωμεν καὶ ἡμεῖς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὰ ἄνω, ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐπὶ τὸ πνεῦμα μετενεχθῶμεν, μεταθῶμεν τὸν πόθον ἀπὸ τῶν προσκαίρων ἐπὶ τὰ μόνιμα» (15).

Ὁμιλία 53. Εἰς τὴν πρὸς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἴσοδον

Πρόκειται περὶ ἐκτενεστάτου κειμένου, τὸ ὁποῖον φέρει μὲν γνωρίσματα ὁμιλίας, ἀλλ' οὐσιαστικῶς ἀποτελεῖ πραγμα-

τείαν. Χρησιμοποιεῖ εὐρέως τὸ πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς εἰσόδου, ἀλλὰ ἀνάγει τὰ γεγονότα εἰς τὸ ἐπίπεδον μιᾶς οὐράνιας πραγματικότητος. Μεταβαίνουσα εἰς τὰ ἅγια ἡ Μαρία διέκοψε πᾶσαν ἐπαφὴν μὲ τὰ ἐγκόσμια. Ἐδιδάχθη τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἡγεμόνος νοῦ εἰς τὸν Θεὸν (18), ἔφθασεν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὁδηγεῖ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς αὐτήν. Διὰ τοῦτο, ὄχι μόνον ἔγινε καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐγέννησε τὸν Θεὸν καθ' ὁμοίωσιν ἀνθρώπου (61). Τὸ κείμενον τοῦτο καλεῖται λόγος ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς πραγματείας. Εἶναι δὲ ἐνδεδυμένον μὲ ὑψηλὴν γλῶσσαν καὶ στρυφνὴν φραστικὴν. Δὲν ὁμοιάζει κατὰ τοῦτο μὲ τὰς ὁμιλίαις τοῦ Γρηγορίου, ἀλλὰ μὲ τὰς πραγματείας. Ἐξ ἄλλου, ἐνῶ συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν εὐρεῖαν συλλογὴν τῶν ὁμιλιῶν, διατηρεῖται καὶ ἰδιαιτέρως. Ὁ Φιλόθεος Κόκκινος εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου¹ βεβαιῶνει ὅτι τὰ πρῶτα γραπτὰ τούτου εἶναι ὁ λόγος *Εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον τὸν Ἀθωνίτην* καὶ ὁ λόγος *Εἰς τὰ εἰσόδια*, γραφέντες περὶ τὸ 1334. Ἡ παροῦσα πραγματεία ὅμως παρουσιάζει ἀνεπτυγμένην ἡσυχαστικὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ὁ Γρηγόριος ἀκόμη τότε. Ὁλόκληροι παράγραφοι αὐτοῦ εἶναι παναμοιότυποι μὲ τμήματα τοῦ *ὑπὲρ ἡσυχάζόντων* ἔργου καὶ τῆς *Πρὸς τὴν ὀσίαν Ξένην πραγματείας*. Θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ὁμιλία ἐκείνη εἰς τὴν Μονὴν τῆς Λαύρας ἀπετέλεσε τὴν βάσιν διὰ τὴν μετατροπὴν τῆς εἰς πραγματείαν. Τοῦτο πιθανῶς συνέβη τὸ 1341 εἰς τὴν μονὴν ὅπου διέμενεν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ὁμιλία 54. *Εἰς τὴν I' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ, πρὸ τῆς τῶν Προπατόρων*

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπιτύχουν τὰ ἔπαθλα ἀληθῶς πρέπει προηγουμένως νὰ ἐπιτελέσουν τοὺς ἄθλους, νὰ γίνουν χωρητοὶ εἰς τὰς οὐρανίας μονὰς καὶ χωρητικοὶ τῶν εἰς αὐτὰς ἀγαθῶν. Οἱ

1. 4,38. ΧΡΗΣΤΟΥ, σ. 146 ἔ.

πρὸ τοῦ νόμου καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ νόμου ζήσαντες πατέρες καὶ λάμψαντες ἐπ' ἀρετῇ ἐτιμήθησαν, ἀλλ' οἱ κατορθοῦντες τὴν ἀρετὴν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου λαμβάνουν μεγαλυτέραν ἀμοιβήν.

Ὁμιλία 55. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Προπατόρων

Βεβαίως, ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος ἐτελείωσε τὸν νόμον τῆς χάριτος, τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ἐξεβλήθη ἀπὸ τὴν ἱερὰν Ἐκκλησίαν καὶ εἰσήχθημεν ἡμεῖς οἱ ἀπὸ τὰ ἔθνη. Ἐορτάζομεν ὁμως σήμερον τοὺς Προπάτορας, διὰ νὰ μάθουν ὅλοι ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἀπεκηρύχθησαν ἀδίκως καὶ παραλόγως καὶ οἱ Ἐθνικοὶ δὲν υἰοθετήθησαν ἀναξίως (2). Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι δεκτοὶ ὅλοι ὅσοι ἔχουν περιτομὴν καρδίας, εἴτε πρὸ τοῦ νόμου εἴτε ὑπὸ τὸν νόμον εἴτε μετὰ τὸν νόμον ἔζησαν, παλαιοὶ καὶ νέοι. Ἄλλωστε καὶ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀπαριθμοῦνται εἰς τὴν γενεὰν τοῦ Χριστοῦ ὅλοι οἱ φέροντες τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ μόνοι ὅσοι ἐπολιτεύθησαν θεαρέστως εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος καὶ ἔζησαν κατὰ τὸ θέλημα ἐκείνου (4).

Ὁμιλία 56. Περὶ τῶν φρικτῶν μυστηρίων

Ἐκφωνηθεῖσα τὴν 21 Δεκεμβρίου πραγματεύεται περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ τῆς διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς αὐτὸ ἀπαιτουμένης προετοιμασίας. Ὅπως ἡ γῆ χρειάζεται πρῶτον νὰ καλλιεργηθῇ καὶ προετοιμασθῇ καὶ ἔπειτα νὰ σπαρῇ, οὕτω πρέπει νὰ προετοιμασθῶμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τὸ μυστήριον. Ἡ προετοιμασία εἰς ἡμᾶς εἶναι ψυχικὴ καὶ συνίσταται εἰς τὴν μετάνοιαν, τῆς ὁποίας ἀρχὴ εἶναι ἡ ἐξομολόγησις. Ἄν οἱ χαλκεῖς, διὰ νὰ γανώσουν τὸ σκεῦος, τὸ καθαρίζουν ἀπὸ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ καθαρισθῶμεν

ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ χρυσωθῶμεν ἢ μᾶλλον νὰ θεωθῶμεν μὲ τὴν πρόσληψιν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Ὁμιλία 57. *Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Προπατόρων*

Βεβαίως ἡ γενεὰ τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀνεκδιήγητος κατὰ τὴν θεότητα, γενεαλογεῖται δὲ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ ὀμιλητὴς δίδει τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ἡγέτου ἐκάστης γενεᾶς τῶν προγόνων τοῦ Χριστοῦ. Ρίπτει τὸ βάρος εἰς τοὺς «προπάτορας τῆς Θεομήτορος» καὶ ὄχι τοῦ Ἰωσήφ, ἂν καὶ περὶ τῶν αὐτῶν πρόκειται, ἐφ' ὅσον «πᾶσα ἡ θεόπνευστος Γραφή διὰ τὴν Θεοτόκον ἀνεγράφη παρθένον» (8). Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν γενεῶν ἀναφέρονται ἐνδεικτικῶς, κυρίως ὅσοι προσωπικῶς ἢ διὰ τῶν γόνων αὐτῶν προὔπεδείκνυον «ὡς ἐν τύπῳ» τὸν μέλλοντα νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν παρθένον (8).

Ὁμιλία 58. *Εἰς τὴν κατὰ σάρκα σωτήριον γέννησιν*

Τονίζει καὶ ἐδῶ τὴν συμμετοχὴν τῆς Θεοτόκου εἰς τὸ γεγονός. «Τῆς παρθένου λοχείας ἡ νῦν τελετή» (1). Εἰς μερικὰ σημεῖα ὁ λόγος λαμβάνει ποιητικὸν χρῶμα.

«ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ Θεὸς
ἐπὶ γῆς ὡς βρέφος πρόκειται σήμερον·
ὁ τοῖς ἑξαπτερύγοις Σεραφεῖμ ἀθεώρητος
ὑπ' αἰσθήσεων ὁρᾶται·
ὁ τὰ πάντα ὀρίζων καὶ ὑπ' οὐδενὸς ὀριζόμενος
αὐτοσχεδίῳ καὶ μικρᾷ φάτνῃ περιλαμβάνεται·
ὁ τὸ πᾶν κατέχων καὶ συσφίγγων δρακί
σμικροῖς σπαργάνοις περιελεῖται» (7).

Ἀπὸ ὠρισμένας ἐκφράσεις δυμάμεθα νὰ συναγάγωμεν ὅτι ἡ ἐμ-

φύλιος στάσις ἦτο πρόσφατος. Ἡ κατακλείς εἶναι περὶ εἰρήνης πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, πρὸς ἀλλήλους.

Ὁμιλία 59. *Περὶ τῶν κατὰ τὸ Θεῖον Βάπτισμα τελουμένων, ἐκφωνηθεῖσα τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων*

Θεμέλιον τοῦ βαπτίσματος καὶ γενικῶς τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς εἶναι ἡ μετάνοια. «Ἡ μετάνοια καὶ ἀρχὴ ἐστὶ καὶ μεσότης καὶ τέλος τῆς τῶν Χριστιανῶν πολιτείας» (1). Διὰ τοῦ μυστηρίου τούτου «ἀναγεννώμεθα καὶ υἱοὶ γινόμεθα Θεοῦ οὐράνιοι ἀντ' ἐπιγείων καὶ αἰώνιοι ἀντὶ προσκαιρῶν, τοῦ Θεοῦ μυστικῶς τὴν οὐράνιον ἐμφυτεύοντος χάριν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ τὴν σφραγίδα τῆς υἰοθεσίας διὰ τῆς τοῦ θείου μύρου χρίσεως ἡμῖν ἐπιβάλλοντος» (8). Περιγράφεται λεπτομερῶς ὁ τρόπος τῆς προετοιμασίας διὰ τὸ βάπτισμα καὶ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου, κατὰ τὴν ιδεώδη μορφήν ἢ ὁποῖα ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἔργον *Περὶ ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας* τοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου.

Ὁμιλία 60. *Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων*

Ὁ Γρηγόριος παρουσιάζει τὴν σημασίαν τῆς τριαδικῆς παρουσίας κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Σωτῆρος. Ὅπως κατὰ τὴν πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐφάνη ἡ Τριάς —«ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν»—, οὕτως ἐμφανίζεται καὶ τώρα, ὅποτε ἀναπλάσσεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Ἰορδάνην. Ἐφανερῶθη τὸ μυστήριον τῆς Τριάδος εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος μύστης αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὁ μόνος κατ' εἰκόνα αὐτῆς (4). Παρουσιάζει ἐπίσης τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπέβλεπεν εἰς τὴν δημιουργίαν ὑποδοχῆς τῆς θεότητος. «Καὶ ἡ ἀπ' ἀρχῆς παραγωγή τοῦ ἀνθρώπου δι' αὐτὸν, κατ' εἰκόνα πλασθέντος τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῇ ποτε χωρῆσαι τὸ

ἀρχέτυπον» (20). Ὅλα ἀπέβλεπον εἰς τὴν «θεανδρικήν οἰκονομίαν».

Ὁμιλία 61. *Εἰς τὴν IB' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ, περὶ τῶν δέκα λεπρῶν*

Ἡ κάθαρσις τῶν λεπρῶν προβάλλεται ὡς τύπος τῆς πνευματικῆς καθάρσεως. Διότι ὅλοι ἡμεῖς εἴμεθα λεπρωμένοι, ἕως ὅτου ὁ Κύριος παρέλαβε τὴν φύσιν ἡμῶν καὶ τὴν ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν καταδίκην. Ὁ εὐγνώμων ἐκ τῶν δέκα θεραπευθέντων ἐκπροσωπεῖ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἐθνικῶν, οἱ ἑννέα ἀγνώμονες εἶναι οἱ Ἰουδαῖοι. Ὁ ὁμιλητὴς παρουσιάζει τὸν Θεὸν ὡς εἰρηνάρχην καὶ ἑαυτὸν ὡς ἐπιστάτην τῆς εἰρήνης. «Ταύτης γὰρ ἕνεκα τῆς εἰρήνης καὶ ἡμεῖς ἐπέστημεν ὑμῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, διάκονοι τῆς αὐτοῦ κληρονομίας καὶ χάριτος» (10).

Ὁμιλία 62. *Εἰς τὴν IE' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ, περὶ τοῦ ἀρχιτελώνου Ζακχαίου*

Ἐπαινεῖ τὴν στάσιν τοῦ Ζακχαίου, ὁ ὁποῖος ἐπόθει νὰ ἴδῃ τὸν Χριστόν. Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ τὴν ἀλήθειαν, ἤτοι τὸν Χριστόν, ἐπειδὴ ὡς μικρόσωμος ἤτοι μικρόνους δὲν δύναται, δέχεται τὴν ἀποκάλυψιν. Ἄν καὶ πλούσιος ὁ Ζακχαῖος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Χριστοῦ, διότι ἀποπλανῶνται ἀπὸ τὴν πίστιν ὄχι οἱ πλουτοῦντες, ἀλλὰ οἱ ὀρεγόμενοι τοῦ πλούτου. Λέγεται ἐδῶ ὅτι ὠμίλησε ἀμέσως προηγουμένως περὶ τῆς ἰάσεως τῶν λεπρῶν καὶ τῶν τυφλῶν. Καὶ περὶ μὲν τῶν λεπρῶν σώζεται ἡ ὁμιλία 61, ἀλλ' ἡ ὁμιλία εἰς τὴν ID' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ περὶ τῶν τυφλῶν ἐξέπεσεν.

Ὁμιλία 63. Πρὸς τοὺς δυσχεραίνοντας ἐπὶ ταῖς συμβαινούσαις ἡμῖν παντοδαπαῖς περιστάσεσιν

Τονίζει ὅτι, ἂν μᾶς εὕρισκουν κακά, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς ἁμαρτίας μας. Ἡ ἁμαρτία εἶναι τὸ φυσικὸν κακόν, καὶ αὐτὸ ἔχει σημασίαν, ἐνῶ τὸ αἰσθήσει κακὸν εἶναι δευτερεῦον. Ἡ ὁμιλία αὕτη ἀπουσιάζει ἀπὸ τὰ ἀρχαῖκά ὁμιλιάρια τοῦ Γρηγορίου καὶ ἐνίστε παραδίδεται μετὰ τῶν πνευματικῶν συγγραμμάτων του. Παρατηρήθη ὅτι περὶ τοῦ τέλους αὐτῆς ὑπάρχει ὑπαινιγμὸς εἰς τὸν *Βίον του*², ὅταν γίνεται ἀναφορὰ εἰς τὴν στενοχωρίαν μερικῶν συνοδῶν τοῦ Γρηγορίου διὰ τὰς νέας ταλαιπωρίας των μετὰ τὴν ἀπαγόρευσιν ἀποβάσεως των εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὸ θέρος τοῦ 1351· «τῶν δ' ὑπηρετῶν τε καὶ φίλων ἔστιν ὧν στάσεσι παντοδαπαῖς δυσχεραίνόντων». Ὅχι δὲ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὄρκους οἱ ὁποῖοι εἶχον δοθῆ μετὰξὺ Ἰωάννου Ε' καὶ Στεφάνου Δουσάν ὑπάρχει ἀναφορὰ εἰς τὴν ὁμιλίαν. Πάντως αὕτη πρέπει νὰ ἐξεφωνήθη ὄχι εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀλλὰ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, μόλις ἐπέστρεψεν ὁ Γρηγόριος, καὶ δὴ ἐνώπιον ἐκκλησιάσματος εἰς τὸ ὁποῖον συμπεριλαμβάνοντο δυναστεύοντες, ἄρχοντες, ἐν τέλει, στρατευόμενοι. Ἐμεινεν ἐκτὸς τῆς συλλογῆς τοῦ ὁμιλιαρίου πιθανῶς διότι τὸ θέμα της εἶναι αὐστηρῶς ἠθικολογικὸν καὶ ἡ ἐκφώνησις της ἦτο ἐκτὸς σειρᾶς.

2. ΦΙΛΟΘΕΟΥ, *Βίος* 7,42 (ΧΡΗΣΤΟΥ, σ. 334).

ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ΄

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΔΕΚΑΤΗΣ
ΕΒΔΟΜΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΑΝΑΝΑΙΑΣ

“Οπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς εὐτελείας τοῦ ἀνθρώπου
καὶ τῆς ἀξιέπαινης ταπεινώσεως

ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ'

ΕΙΣ ΤΟ ΤΗΣ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ, ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΑΝΑΝΑΙΑΣ

Ἐν ἧ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου εὐτελείας
καὶ τῆς ἐπαινετῆς ταπεινώσεως

1

τι «Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν», Σολομῶν μὲν ὁ τοῦ Δαβὶδ ἐν σοφίᾳ προανεκήρυξεν, ἡ δὲ πρὸ αἰῶνων Σοφία τοῦ ἀνωτάτω Πατρὸς ἐμπολιτευσαμένη τῷ βίῳ τούτῳ διὰ σαρκὸς ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ὑπέδειξε. Τοῖς μὲν γὰρ Φαρισαίοις καὶ γραμματεῦσιν ἐπαιρομένοις κατὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν καὶ κατὰ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ὑπερηφανευόμενοις ἀντιτασσόμενος ὁ Κύριος ἔλεγε, «διὰ τί παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;», τῇ δὲ Χαναναίᾳ ταπεινῶς προσελθούσῃ καὶ δεηθείσῃ τὴν χάριν ἔδωκεν. Αὕτη μὲν γάρ, ὡς ἐθνική, κύων, μᾶλλον δὲ καὶ κυνῶν ἐσχάτη (κυνάρι-

1. Ἡ περικοπὴ Ματθ. 15,21-28.

2. Παροιμ. 3,34.

ΟΜΙΛΙΑ

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΔΕΚΑΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΑΝΑΝΑΙΑΣ

Ὅπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς συντελείας τοῦ ἀνθρώπου
καὶ τῆς ἀξιέπαινης ταπεινώσεως

1

τι «ὁ Κύριος ἀντιτάσσεται στοὺς ὑπερηφάνους, ἐνῶ στοὺς ταπεινοὺς παρέχει χάρι»², τὸ προανεκήρυξε μὲν με σοφία ὁ Σολομῶν τοῦ Δαβίδ, τὸ ὑπεγράμμισε δὲ ἡ προαιωνία Σοφία τοῦ ὑψίστου Πατρὸς³ διὰ τῶν ἔργων της, ὅταν ἔζησε σ' αὐτὸν τὸ βίο διὰ τῆς σαρκός. Πραγματικὰ ὁ Κύριος στοὺς μὲν Φαρισαίους καὶ γραμματεῖς, ποὺ ἐπαίρονταν κατὰ τῶν μαθητῶν του καὶ ὑπερηφανεύονταν κατὰ τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ, ἀντιτασσόμενος ἔλεγε, «γιατί παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἐξ αἰτίας τῆς παραδόσεώς σας»⁴, στὴν δὲ Χαναναία, ποὺ προσῆλθε ταπεινῶς κι' ἐδεήθηκε, ἔδωσε τὴν χάρι. Αὐτὴ ἡ

3. Α' Κορ. 1,24· 30.

4. Ματθ. 15,4.

ον γάρ), παρὰ τοῦ Κυρίου ἀκούσασα μετ' ἐπιτεταμένης αὐτομεμψίας καὶ ταπεινώσεως «ναί», φησί, «Κύριε»· οἱ δὲ διδάσκαλοι τοῦ Ἰσραὴλ ὡς ἐν ἀυλαβείας ὑποκρίσει τὸν Θεὸν ἀθετοῦντες ὑποκριταὶ παρὰ τοῦ Κυρίου ἀκούσαντες, ἐσκανδαλίσθησαν. Ταῦτ' ἄρα δικαίως ὁ Κύριος μὴ μόνον ἀντειπὼν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς εἰς δεῖγμα τῆς ὕστερον ἐσομένης πρὸς τὸ πᾶν αὐτῶν γένος ἐγκαταλείψεως, κατὰ τὴν σήμερον ἀναγινωσκομένην τοῦ Εὐαγγελίου φωνὴν «ἀνεχώρησεν» εἰς ἐθνικὴν χῶραν, «εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος· καὶ ἰδοὺ», φησί, «γυνὴ Χαναναία ἐκ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἐκραύγαζεν αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν με, Κύριε, υἱὲ Δαβὶδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται».

- 2 Ὡντως οὐ μόνον ἐξῆλθεν ἐκ τῶν ἐθνικῶν ὀρίων ἐκείνων ἡ Χαναναία, ἀλλὰ καὶ ὡς κρίνον ἱερὸν ἐκ κοιλάδων ἀνέδραμε, τὴν τοῦ θεοῦ Πνεύματος εὐωδίαν ἀπὸ τοῦ οἰκείου στόματος διὰ τῶν λόγων ἐκπνέουσα· εἰ γὰρ «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ», τίς ἀμφιγνοήσει θεῖῳ Πνεύματι κινεῖσθαι τὴν γλωτταν τῆς Χαναναίας, ἡ Δαβὶδ υἱὸν καὶ Κύριον καλεῖ τὸν αὐτόν, καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ ἔλεον ἐπικαλεῖται ὡς κατὰ δαιμόνων τὸ κράτος ἔχοντος; Ἐπεὶ γὰρ ἡ πίστις κατὰ Παῦλον ἐξ ἀκοῆς, ἐξεπορεύετο δὲ «ἦχος περὶ τοῦ Χριστοῦ», κατὰ τὸν Λουκᾶν, «εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου» ἐκείνης, εἶηχον εὐρῶν σκεῦος τὴν Χαναναίαν, δι' αὐτῆς ἐπηχεῖ γεγωνότερον· ἀναπεισθεῖσα γὰρ καὶ πιστεύσασα καὶ προσδραμοῦσα θερμῶς ἐξάκουστος ἰκέτις ἅμα καὶ κήρυξ γίνεται, κραυγάζουσα πόρρωθεν, «ἐλέησόν με, Κύριε, υἱὲ Δαβὶδ, ἡ

5. Ματθ. 15,26.

6. Ματθ. 15,7-12.

7. Ματθ. 15,21.

8. Α' Κορ. 12,3.

γυναῖκα, ὡς εἰδολολάτρις, ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Κύριο τὸν χαρακτηρισμὸ σκύλα, μᾶλλον δὲ ἐσχάτη ἀπὸ τὶς σκύλες (κυνᾶριο κατὰ τὸ λόγος), μὲ ἔντονη αὐτομεμψία καὶ ταπείνωσι, λέγει, «ναί, Κύριε»⁵. Οἱ δὲ διδάσκαλοι τοῦ Ἰσραήλ, ἐπειδὴ ἀθέτησαν τὸν Θεὸ μὲ τὴν ὑπόκρισι εὐλαβείας, ἄκουσαν ἀπὸ τὸν Κύριο τὸν χαρακτηρισμὸ ὑποκριταί, κι' ἐσκανδαλίσθησαν⁶. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Κύριος ὄχι μόνον ἀντεῖπε σ' αὐτοὺς δικαίως τοῦτα τὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐγκατέλειψε σὰν δεῖγμα τῆς ἐγκαταλείψεως ὅλου τοῦ γένους των ποὺ ἐπρόκειτο νὰ συμβῆ ὕστερα, κατὰ τὴν σήμερα ἀναγινωσκομένη περικοπὴ τοῦ εὐαγγελίου «ἀνεχώρησε» σὲ εἰδωλολατρικὴ χώρα, «στὰ μέρη τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος· καὶ ἰδού», λέγει, «μὴ Χαναναία γυναῖκα, ποὺ ἐξῆλθε ἀπὸ τὰ ὄρια ἐκεῖνα, ἐκραύγαζε λέγοντας πρὸς αὐτόν, ἐλέησέ με, Κύριε, υἱὲ Δαβὶδ· ἡ θυγατέρα μου βασανίζεται ἀπὸ δαιμόνιο»⁷.

2 Πραγματικὰ ἡ Χαναναία ὄχι μόνον ἐξῆλθε ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ εἰδωλολατρικὰ ὄρια, ἀλλὰ καὶ ἀνέβηκε ἀπὸ τὶς κοιλάδες ὡς κρῖνο ἱερό, ἐκπνέοντας μὲ τὰ λόγια ἀπὸ τὸ στόμα της τὴν εὐωδία τοῦ θεοῦ Πνεύματος· ἂν δηλαδὴ «κάνεις δὲν μπορεῖ νὰ εἰπῆ Κύριο τὸν Ἰησοῦ παρὰ μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα»⁸, ποιός θ' ἀμφιβάλλη ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς Χαναναίας κινεῖται ἀπὸ θεῖο Πνεῦμα, ἀφοῦ καλεῖ τὸν ἴδιο υἱὸ τοῦ Δαβὶδ καὶ Κύριο καὶ ἐπικαλεῖται τὸ ἀπὸ αὐτόν ἔλεος μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι ἔχει τὴν κυριαρχία ἐπὶ τῶν δαιμόνων; Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ πίστις κατὰ τὸν Παῦλο γεννᾶται ἀπὸ τὸ ἄκουσμα⁹, ἐξερχόταν δὲ «φήμη περὶ τοῦ Χριστοῦ», κατὰ τὸν Λουκᾶ, «σὲ ὅλη ἐκείνη τὴν περίχωρο»¹⁰, ὁ Χριστὸς εὐρίσκοντας τὴν Χαναναία εὐηχο σκεῦος, ἐπηχεῖ διὰ μέσου αὐτῆς δυνατώτερα. Διότι αὐτὴ, ἀφοῦ μεταπείσθηκε κι' ἐπίστευσε καὶ προσέτρεξε μὲ θέρμη, γίνεται ἐξακουστὴ ἰκέτις καὶ κήρυξ συγχρόνως, κραυγάζοντας ἀπὸ μακριά, «ἐλέησέ με, Κύριε, υἱὲ

9. Ρωμ. 10,17.

10. Λουκᾶ 4,37.

θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται». Ἐκείνη μὲν γὰρ ἀνεπαισθήτως ἔχει τῆς συμφορᾶς, ἐγὼ δὲ τὰ σπλάγχνα πίμπραμαι τοῦ πάθους τὴν αἴσθησιν ἔχουσα καὶ σοῦ τὸν ἔλεον ἐπιβοῶμαι· ὃς υἱὸς μὲν εἶ Δαβὶδ ἐκ σπέρματος ὧν αὐτοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, Κύριος δὲ πάντων ὡς Θεὸς προαιώνιος, καὶ σοῦ παραχωροῦντος ὁ δαίμων ἐλαύνει μου τὸ θυγάτριον· ἂν δὲ ἐλέησας πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέψῃς, ὁ τῆς σῆς ὀργῆς ὑπηρέτης ἐκεῖνος εὐθὺς οἰχήσεται. Ὁ δὲ Κύριος οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον, ἔτι φανερωτέραν αὐτῆς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν γενέσθαι βουλόμενος, ὡς ἂν καὶ δικαίως νεύων ἐπὶ τὰ ἔθνη φανῆ, οὐ μόνον ἀπιστούντων τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνῶν ἐφελομένων διὰ τῆς πίστεως. Διὸ καὶ τῶν μαθητῶν εἰπόντων, «ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν», ὁ Κύριός φησι πρὸς αὐτούς, «οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ». Ἴδὼν γὰρ αὐτοὺς ἐκπεσόντας τῆς πατρῴας εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, τό γε εἰς αὐτὸν ἦκον παριδεῖν οὐκ ἠνέσχετο διὰ τοὺς εὐσεβήσαντας αὐτῶν πατέρας. Διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς προηγουμένως ἦλθε παρὰ τοῦ ἀνωτάτου Πατρὸς ἀποσταλεῖς.

- 3 «Ἡ δὲ γυνὴ ἐλθοῦσα», φησί, «προσεκύνησεν αὐτῷ λέγουσα, Κύριε βοήθει μοι». Πόρρω μὲν οὖσα διὰ τῆς κραυγῆς ἐξιλεοῦτο ἑαυτῇ τὸν δεσπότην, ὡς δ' ἤνυσεν οὐδὲν οὐδ' ἐπέστρεψε πρὸς ἑαυτήν, ἐγγίσασα καὶ προσπίπτει καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ἐπικαλεῖται πάλιν. Ἀλλὰ καὶ οὕτω μεθ' ὕβρεων ἀποπέμπεται. Καὶ οὐδ' οὕτως ἀπηγόρευσεν ἡ γενναία καὶ τὴν ψυχὴν ὄντως ἀνδρεία, ἀλλὰ καὶ ἐξουδενωθεῖσα καὶ ζῶον ἀκούσασα οὐκ ἄλογον μόνον, ἀλλὰ καὶ μιαρὸν καὶ θηριῶδες, ὡς καὶ τὴν αὐτῆς φωνὴν ὑλακὴν εἶναι

τοῦ Δαβίδ· ἡ θυγατέρα μου βασανίζεται ἀπὸ δαιμόνιο». Ἐκείνη βέβαια δὲν ἔχει συναίσθησι τῆς συμφορᾶς, ἐγὼ ὁμως ἔχοντας συναίσθησι τοῦ πάθους καίομαι στὰ σπλάγχνα καὶ ἐπιζητῶ τὸ ἔλεος ἀπὸ ἐσέ, πὺ κατὰ τὸ ἀνθρώπινο μὲν εἶσαι υἱὸς τοῦ Δαβίδ, διότι προέρχεσαι ἀπὸ τὸ σπέρμα του, ὡς προαιώνιος δὲ Θεὸς εἶσαι Κύριος πάντων, καὶ μὲ δική σου παραχώρησι ὁ δαίμων ταλαιπωρεῖ τὴν θυγατέρα μου· ἂν δὲ ἀπὸ ἔλεος στραφῆς σ' ἐμᾶς, ἐκεῖνος ὁ ὑπηρέτης τῆς ὀργῆς σου θ' ἀπομακρυνθῆ εὐθὺς ἀμέσως. Ὁ δὲ Κύριος δὲν τῆς ἀποκρίθηκε καθόλου, θέλοντας νὰ γίνῃ ἀκόμη φανερωτέρα ἢ πίστις καὶ ἡ ἀρετὴ της, ὥστε νὰ φανῆ καὶ ὅτι δικαίως στρέφεται πρὸς τὰ ἔθνη, ὄχι μόνο διότι ἀπιστοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ καὶ διότι τὸν προσελκύουν τὰ ἔθνη διὰ τῆς πίστεως. Γι' αὐτὸ, ὅταν εἶπαν οἱ μαθηταί, «ἀπάλλαξέ την, διότι φωνάζει ἀπὸ πίσω μας», ὁ Κύριος λέγει σ' αὐτούς· «δὲν ἀπεστάλθηκα παρὰ μόνο στὰ ἀπολωλότα πρόβατα τοῦ οἴκου τοῦ Ἰσραήλ»¹¹. Διότι, ὅταν τοὺς εἶδε ξεπεσμένους ἀπὸ τὴν πατρικὴ εὐσέβεια καὶ ἀρετὴ, ὅσο ἐξαρτᾶτο ἀπὸ αὐτόν, δὲν ἀνεχόταν νὰ τοὺς παραβλέψῃ ἐξ αἰτίας τῶν πατέρων τους πὺ εἶχαν ζήσει εὐσεβῶς. Γι' αὐτὸ, ὅταν ἀποστάλθηκε ἀπὸ τὸν ὕψιστο Πατέρα, σ' αὐτοὺς ἦλθε πρῶτα.

3 «Ἡ δὲ γυναῖκα», λέγει, «ἀφοῦ ἐπλησίασε, τὸν προσκύνησε λέγοντας, Κύριε, βοήθα με»¹². Ὅσο ἦταν μακριὰ ἐζητοῦσε τὸ ἔλεος τοῦ Δεσπότη, ὅταν ὁμως δὲν κατώρθωσε τίποτε οὔτε τὸν ἔκαμε νὰ στραφῆ πρὸς τὸ μέρος της, ἐπλησίασε, προσκύνησε κι ἐπικαλεῖται πάλι τὴ βοήθεια του. Ἀλλὰ καὶ τότε ἀποπέμπεται προσβλητικά. Καὶ οὔτε τότε δὲν ἀπογοητεύθηκε ἡ γενναία καὶ πραγματικὰ ἀνδρεία ψυχῆ· καὶ μάλιστα, ἐνῶ ἐξουθενώθηκε, ἀφοῦ ἄκουσε νὰ τὴν χαρακτηρίζουν ὡς ζῶο ὄχι μόνο ἄλογο, ἀλλὰ καὶ μιὰ καὶ θηριῶδες, ὥστε καὶ ἡ φωνὴ της νὰ εἶναι μᾶλλον ὑλακὴ παρὰ λαλιὰ ἀξία ν' ἀκουσθῆ, συμφωνεῖ καὶ αὐτὴ

μᾶλλον ἢ λαλιὰν ἀξίαν ἀκουσθῆναι, συντίθεται μὲν καὶ αὕτη καὶ συνεζουθενεῖ ἑαυτήν, οὐκ ἀφίσταται δὲ τῆς πρὸς Χριστὸν δεήσεως.

4 Μάθωμεν ἀπὸ τῆς διδασκάλου ταύτης πῶς δεῖ προσκαρτερεῖν ταῖς προσευχαῖς, μεθ' ὅσης τῆς ὑπομονῆς, μεθ' ὅσης τῆς ταπεινώσεως, μεθ' οἷας τῆς κατανύξεως. Μάθωμεν, κἂν ἀνάξιοι ᾧμεν, κἂν ἀποπεμφθῶμεν ὡς ρερυπωμένοι ταῖς ἀμαρτίαις· μὴ ἀποπηδήσωμεν δέ, ἀλλὰ παραμείνωμεν ἐκ ψυχῆς αἰτοῦντες ἐν ταπεινώσει. Ληψόμεθα παρὰ Θεοῦ τὰ αἰτήματα. Τοῦ γὰρ Κυρίου πρὸς αὐτὴν εἰπόντος, ἔθνικὸν εἶ σὺ γύναιον, μᾶλλον δὲ κυνάριον ἰταμὸν καὶ βδελυρὸν καὶ ἀκάθαρτον, οὐ καλὸν δὲ λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις, ναί, φησὶν ἡ γυνή, συνταπεινοῦσα ἑαυτὴν καὶ καθ' ἑαυτῆς ὁμολογοῦσα τὴν οἰκείαν εὐτέλειαν καὶ ρυπαρίαν, καὶ τῆς μὲν τοῦ ἄρτου μεθέξεως καὶ μεταλήψεως, ὃς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκεν ἡμῖν, ἀναξίαν ἑαυτὴν εἶναι κρίνουσα, δι' ἔλεον δὲ τῶν ἐκπιπτόντων ψυχῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν ἀπολαύοντων δεομένη τυχεῖν. «Καὶ γὰρ τὰ κυνάρια», φησὶν, «ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχῶν τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν». Καὶ τοῦτο σοφὸν ὡς ἀληθῶς τὸ ρῆμα τῆς γυναικὸς καὶ συνετὸν ἄγαν καὶ τῇ ταπεινώσει συγκεκραμένον· εἰ γὰρ καὶ τῶν ἐθνικῶν εἶμι, φησί, καὶ ἀμαρτωλὸς εἶναι ὁμολογῶ, ἀλλὰ προνοίας τυγχάνουσι καὶ τὰ ἔθνη παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀνείκαστον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν καὶ ἀγαθότητα, ὡς καὶ οἱ πρὸς αὐτὸν ἄλλως ἀμαρτόντες ἅπαντες.

5 Τί οὖν ὁ τοῖς ἐξαγορεύουσι καθ' ἑαυτῶν τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν ἀφιεῖς καὶ τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας αὐτῶν, καθάπερ ὁ ψαλμωδὸς

καὶ ἐξουθενώνει τὸν ἑαυτὸ της, ἀλλὰ δὲν σταματᾷ τὴν πρὸς τὸ Χριστὸ παράκλησι.

4 Ἄς μάθωμε ἀπὸ αὐτὴν τὴ δασκάλα πῶς πρέπει νὰ ἐμμένωμε στὶς προσευχές, μὲ πόση ὑπομονή, μὲ πόση ταπείνωσι, μὲ πόση κατάνυξι. Ἄς μάθωμε, ἔστω καὶ ἂν εἴμαστε ἀνάξιοι, ἔστω καὶ ἂν διωχθοῦμε ὡς ρυπαροὶ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες· νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦμε δέ, ἀλλὰ νὰ παραμείνωμε ζητώντας ἀπὸ ψυχὴ μὲ ταπείνωσι. Θὰ λάβωμε τὰ αἰτήματα ἀπὸ τὸν Θεό. Διότι, ὅταν ὁ Κύριος τῆς εἶπε, ἐσὺ εἶσαι εἰδωλολατρικὸ γύναιο, μᾶλλον δὲ σκυλάκι ἀδιάντροπο καὶ βδελυρὸ καὶ ἀκάθαρτο, δὲν εἶναι δὲ καλὸ νὰ πάρωμε τὸν ἄρτο τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸν δώσωμε στὰ σκυλάκια, μάλιστα, λέγει ἡ γυναῖκα, συνταπεινώνοντας τὸν ἑαυτὸ της καὶ ὁμολογώντας τὴν εὐτέλεια καὶ ρυπαρότητά της· ἔκρινε τὸν ἑαυτὸ της ἀνάξιο τῆς μεθέξεως καὶ μεταλήψεως τοῦ ἄρτου ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς¹³, ἀλλὰ παρακαλοῦσε ἀπὸ οἴκτο νὰ τῆς δοθοῦν τὰ ψιχία ποὺ πέφτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν συνδαιτυμόνων. Διότι, λέγει, «καὶ τὰ σκυλάκια τρώγουν ἀπὸ τὰ ψιχία ποὺ πέφτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν κυρίων τους»¹⁴. Κι' αὐτὸς ὁ λόγος τῆς γυναίκας εἶναι πραγματικὰ σοφὸς καὶ πολὺ συνετὸς καὶ γεμᾶτος ταπείνωσι. Διότι, λέγει, καὶ ἂν εἶμαι ἀπὸ τοὺς εἰδωλόλατρες καὶ ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι ἁμαρτωλή, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀπερίγραπτης φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἔθνη εὐρίσκουν πρόνοια ἀπὸ αὐτόν, ὅπως καὶ ὅλοι ὅσοι ἁμάρτησαν σ' αὐτόν κατ' ἄλλον τρόπο.

5 Τί ἔκαμε λοιπὸν αὐτὸς ποὺ συγχωρεῖ τὶς ἁμαρτίες καὶ τὴν ἀσέβεια τῆς καρδιάς σὲ ὅσους τὶς ἐξομολογοῦνται, ὅπως μᾶς

14. Ματθ. 15,27.

προφήτης φθάσας ἡμᾶς ἐδίδαξε; Προσδέχεται τὴν ἀπωσμένην, καθαίρει τὴν ρερυπωμένην, θεραπεύει καὶ ἀγιάζει μετὰ τῆς θυγατρὸς καὶ τὴν ἐκείνης ψυχὴν, καὶ ταῦτα μετ' ἐγκωμίων, λέγων πρὸς αὐτὴν «ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις». Αὐτῇ παρέχει τὴν ἐξουσίαν, ὡς μηδὲ διάλειμμα γενέσθαι μεταξὺ τοῦ λόγου καὶ τῆς ἰάσεως· «Ἰάθη» γάρ, φησὶν, «ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης». Ὁ δὲ Μάρκος φησὶν εἰπεῖν πρὸς αὐτὴν τὸν Κύριον, ὅτι «διὰ τὸν λόγον σου τοῦτον ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἀπὸ τῆς θυγατρὸς σου»· τουτέστι, διὰ τὸ συνεξουδενῶσαι σεαυτὴν καὶ μέχρι τοσούτου ταπεινῶσαι καὶ σφοδρῶς ἀπωθουμένην μὴ ἀπογνῶναι μηδὲ τῷ λόγῳ τῆς οἰκονομίας κλαπῆναι, ἀλλὰ συνεῖναι τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος καὶ μέχρι τέλους παραμεῖναι μετ' ἐλπίδος ἐν ταπεινώσει προσευχομένην· «τοῖς γὰρ ταπεινοῖς δίδωσι χάριν ὁ Θεός», καθάπερ τὴν ἀρχὴν ἔφθημεν εἰπόντες, καὶ «ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται», καὶ «ταπείνωσον», φησί, «σεαυτόν, καὶ ἔναντι Κυρίου εὐρήσεις χάριν», ἀλλὰ καὶ «πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται».

6 Ἡ δὲ τοιαύτη προσεδρεία οὐκ ἄνευ μεγάλης πίστεως πάντως. Ἴδοι δ' ἂν τις ἐξετάζων τῇ πρὸς Χριστὸν πίστει τὴν ταπείνωσιν αἰὲ συνημμένην καὶ συναυξομένην· ἠνίκα γὰρ ὁ Πέτρος τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῷ λόγῳ τοῦ Κυρίου τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἰχθύων ἐν τοῖς οἰκείοις συνέκλεισε δικτύοις καὶ τελείως ἐπίστευσε, τότε πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν, «ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε». Τοῦ

15. Ψαλμ. 31,5.

16. Ματθ. 15,28.

17. Μάρκ. 7,29

18. Παροιμ. 3,34.

19. Ματθ. 23,12.

ἐδίδαξε ἤδη ὁ ψαλμωδὸς προφήτης¹⁵; Δέχεται τὴν διωγμένη, καθαρίζει τὴν ρυπωμένη, θεραπεύει καὶ ἀγιάζει μαζί με τὴν θυγατέρα καὶ τὴν ψυχὴ ἐκείνης, καὶ μάλιστα με ἐγκώμια, λέγοντας πρὸς αὐτήν, «γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη· ὡς σοῦ γίνῃ, ὅπως θέλεις». Σ' αὐτήν παρέχει τὴν ἐξουσία, ὥστε μεταξὺ λόγου καὶ θεραπείας νὰ μὴ ὑπάρξῃ οὔτε διάλειμμα· διότι, λέγει, «ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὥρα ἐθεραπεύθηκε ἡ θυγατέρα της»¹⁶. Ὁ δὲ Μάρκος λέγει ὅτι τῆς εἶπε ὁ Κύριος, ὅτι «τὸ δαιμόνιο ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν θυγατέρα σου γι' αὐτὸν τὸ λόγο σου»· δηλαδή, γιὰ τὸ ὅτι συνεξουδένωσες τὸν ἑαυτὸ σου καὶ τὸν ἐταπείνωσες σὲ τέτοιο σημεῖο καί, ἐνῶ σὲ ἀπωθοῦσα, δὲν ἀπογοητεύθηκες οὔτε παραπλανήθηκες ἀπὸ τὸ λόγο τῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ κατενοήσες τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας μου καὶ παρέμεινες προσευχομένη ἕως τὸ τέλος ταπεινὰ με ἐλπίδα. Διότι, ὅπως εἶπαμε στὴν ἀρχή, «στοὺς ταπεινοὺς ὁ Θεὸς δίδει χάρι»¹⁸, καὶ «ὅποιος αὐτοταπεινῶνεται θὰ θὰ ὑψωθῆ»¹⁹, καὶ «ταπείνωσε τὸν ἑαυτὸ σου, καὶ θὰ εὐρῆς χάρι»²⁰, ἀλλὰ καὶ «ὅποιος αἰτεῖ λαμβάνει καὶ ὅποιος ζητεῖ εὐρίσκει καὶ ὅποιος κτυπᾷ, θὰ τοῦ ἀνοιγῆ»²¹.

6 Ἄλλὰ τέτοια ἐμμονὴ ὅπωςδῆποτε δὲν παρατηρεῖται χωρὶς μεγάλη πίστι. Θὰ μπορούσε δὲ κανεὶς ἂν ἐξετάσῃ, νὰ ἰδῆ ὅτι ἡ ταπείνωσις εἶναι πάντοτε συνημμένη με τὴν πίστι πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ συναυξάνεται με αὐτήν. Πραγματικά, ὁ Πέτρος, ὅταν ἀρχικὰ ἔκλεισε στὰ δίκτυά του τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν ἰχθύων ἀμέσως με τὸ λόγο τοῦ Κυρίου κι' ἐπίστευσε τελείως, τότε εἶπε πρὸς αὐτόν, «Κύριε, φύγε ἀπὸ ἐμένα, διότι εἶμαι ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος»²². Ὅταν δὲ πάλι ὁ ἑκατόνταρχος εἶπε

20. Ἰακ. 4,6 · 10. Α' Πέτρ. 5,6.

21. Ματθ. 7,8.

22. Λουκᾶ 5,8.

δὲ ἑκατοντάρχου πάλιν ἐν ταπεινώσει πρὸς Χριστὸν εἰπόντος, «Κύριε οὐκ εἶμι ἰκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς», ὁ Κύριος περὶ αὐτοῦ τοῖς ἀκολουθοῦσιν εἶπεν, «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον»· ὥστε τῶν πιστῶν ἐστὶ μόνον ἡ ταπεινώσις, καὶ τῶν τεταπεινωμένων ἡ πίστις.

7 Ταπεινωθῶμεν οὖν ἐκόντες, ἀδελφοί, παρ' ἑαυτῶν, ἵνα καὶ τὴν ἡμετέραν πρὸς Χριστὸν πίστιν ἐπιδειξώμεθα καὶ παρ' αὐτοῦ ὑψωθῶμεν· μᾶλλον δὲ ἐπιγνώμεν τὴν ἡμῶν αὐτῶν ἔμφυτον ταπεινώσιν καὶ τὴν ἐκ τῶν δαιμόνων ἔσθ' ὅτε παραφορὰν τῶν ἐν ἡμῖν τικτομένων λογισμῶν, ἵνα κραυγᾶσωμεν ὡς ἡ Χαναναία πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ προσέλθωμεν καὶ προσπέσωμεν καὶ παραμείνωμεν ἐν ταπεινώσει δεόμενοι καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ διδομένης τοῖς ταπεινοφρονοῦσι χάριτος ἐπιτύχωμεν, καὶ πρὸς ὕψος ἀναδράμωμεν θεῖον. Τίς γὰρ ἡμῶν ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκάστου γενέσεως; Οὐ παραπλησία τῇ τῶν ἀλόγων ζώων; Μᾶλλον δὲ καὶ χείρων ἐστίν· ἐκείνη γὰρ οὐκ ἐξ ἁμαρτίας ἔσχε τὴν πάροδον, εἰς δὲ τὸ ἡμέτερον γένος ἡ τῆς ἐντολῆς παρακοὴ τὸν γάμον εἰσήνεγκε· διὸ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος λαμβάνομεν ἀναγέννησιν τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως κάλυμμα περιτέμνουσαν. Εἰ γὰρ καὶ ὁ γάμος ἀνεύθυνος τοῦ Θεοῦ συγχωρήσαντος, ἀλλ' ἡ φύσις ἔτι φέρει τῶν ὑπευθύνων γεγονότων τὰ σύμβολα· διὸ καὶ τις τῶν παρ' ἡμῖν ἱερῶν θεολόγων «νυκτερινὴν φησι καὶ δούλην καὶ ἐμπαθῆ» τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην γένεσιν, ὁ δὲ Δαβὶδ πρὸ αὐτοῦ, «ἐν ἀνομίαις», φησί, «συνελήφθην καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου».

8 Ἡ μὲν οὖν γένεσις ἡμῶν τοιαύτη. Τί δὲ ἡ γέννησις; οὐ πολλῶ χείρων τῆς τῶν ἀλόγων ζώων γεννήσεως; «ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα»

23. Ματθ. 8,8–10.

24. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, Λόγος 40,2.

πρὸς τὸν Χριστὸ μὲ ταπεινῶσι, «Κύριε δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μου», ὁ Κύριος εἶπε γι' αὐτὸν στοὺς ἀκολούθους του, «ἀληθινὰ σᾶς λέγω, ὅτι οὔτε στὸν Ἰσραὴλ δὲν εὐρῆκα τόση πίστι»²³. Ὡστε στοὺς πιστοὺς μόνον ταιριάζει ἡ ταπεινῶσις καὶ στοὺς ταπεινωμένους ἡ πίστις.

7 Ἄς ταπεινωθοῦμε λοιπὸν ἐκουσίως, ἀδελφοί, μόνοι μας, ὥστε ἔτσι καὶ τὴν πίστι μας πρὸς τὸ Χριστὸ νὰ ἐπιδείξωμε καὶ ἀπὸ αὐτὸν νὰ ὑψωθοῦμε· μᾶλλον δὲ ὡς ἀντιληφθοῦμε τὴν ἔμφυτη ταπεινότητά μας καὶ τὴν παραφορὰ τῶν λογισμῶν ποὺ καμμιά φορὰ γεννοῦνται μέσα μας ἀπὸ τοὺς δαίμονες, γιὰ νὰ κραυγάζωμε σὰν ἡ Χαναναία πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ νὰ προσέλθωμε καὶ νὰ γονατίσωμε καὶ νὰ παραμείνωμε δεόμενοι ταπεινά· ἔτσι θὰ ἐπιτύχωμε τὴν ἀπὸ αὐτὸν διδομένη χάρι στοὺς ταπεινόφρονες καὶ θὰ ἀνεβοῦμε σὲ θεῖο ὕψος. Διότι ποιά εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως τοῦ καθενός μας; Δὲν εἶναι παραπλήσια μὲ τὴν τῶν ἀλόγων ζώων; Μᾶλλον εἶναι καὶ χειρότερη· διότι ἐκείνη δὲν ἔλαβε τὴν πορεία τῆς ἀπὸ ἁμαρτία, ἐνῶ στὸ δικό μας γένος τὸν γάμο εἰσήγαγε ἡ παράβασις τῆς ἐντολῆς· γι' αὐτὸ καὶ λαμβάνομε τὴν ἀπὸ τὸ θεῖο βάπτισμα ἀναγέννησι ποὺ περιτέμνει τὸ κάλυμμα τῆς γενέσεως. Ἀκόμη καὶ ἂν, κατὰ συγκατάβασιν τοῦ Θεοῦ, ὁ γάμος δὲν εἶναι ἔνοχος, ἀλλὰ ὅμως ἡ φύσις φέρει ἀκόμη τὰ σύμβολα τῶν ὑπευθύνων πράξεων. Γι' αὐτὸ καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς θεολόγους μας τὴν ἀποκαλεῖ «νυκτερινὴ καὶ δούλη καὶ ἐμπαθῆ»²⁴ τὴν γένεσί μας, ὁ δὲ Δαβὶδ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν λέγει, «συνελήφθηκα μὲ ἀνομίες καὶ ἡ μητέρα μου μ' ἐγέννησε μὲ ἁμαρτίες»²⁵.

8 Τέτοια λοιπὸν εἶναι ἡ γένεσίς μας. Τί δὲ εἶναι ἡ γέννησις; Δὲν εἶναι πολὺ χειρότερη ἀπὸ τὴ γέννησι τῶν ἀλόγων ζώων;

25. Ψαλμ. 50,5.

πρὸς τὴν Εὔαν εἶπεν ὁ Θεός, οὐ μόνον, οἶμαι, διὰ τὰς ἐν τῷ τίκτειν τῶν μητέρων ὠδῖνας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς τῶν τικτομένων λύπας, τὰς τε κατὰ τὸν ἐξῆς βίον ἅπαντα καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς εὐθύς, ἀφ' ὧν οἱ συνεχεῖς κλαυθμηρισμοὶ τῶν βρεφῶν, οὐδενὶ τῶν ἄλλων ζώων συμβαίνοντες· μόνοις γὰρ ἡμῖν εὐθὺς ἐκ μήτρας ραγεῖσαι ταλαίπωρος ἢ ζωὴ καὶ πολυστένακτος, καὶ θρήνων, ὡς ἔοικε, πολλῶν ἀξία. Τί δὲ τῶν ἄλλων ζώων, ὡς ἡμεῖς, αὐτίκα μετὰ τὴν γέννησιν ταινίαις σφίγγεται καὶ σπαργάνοις εἰλεῖται καὶ κοίλῳ κλινιδίῳ καθάπερ ἐνταφιάζεται καὶ πρὸς θηλὴν ἑτεροκίνητον ἄγεται καὶ ἀπάγεται, μὴ κινεῖσθαι δυνάμενον οἴκοθεν; Οὐκ ἄρνες καὶ νεβροὶ καὶ μόσχοι παρατὰ γεννηθέντες ἐλευθέρως βαίνουσι καὶ περισκιρτῶσι τὴν γειναμένην, καὶ προσιόντες αὐτοκινήτως ἐμφοροῦνται τοῦ γάλακτος; Ἀλλὰ καὶ ἀπογαλακτισθέντες ἡμεῖς τῶν μὲν δεσμῶν καὶ τῆς ἀκινήσιας λυόμεθα, τοῦ δὲ ἀνοηταίνειν οὐπω παυόμεθα· μόλις δέ ποτε τοῦ βυθοῦ τῆς ἀλογίας ἀνανηξάμενοι διὰ πολλῶν ἐτῶν τῆς φρονούσης ἡλικίας ἀπτόμεθα. Τί οὖν; τότε κρείττους. Ἔρα τῶν ἀλόγων, ὡς ἀναδύντες τῆς σκοτοδινίας ἐκείνης καὶ φωτὶ λόγου περιλαμφθέντες καὶ νουνεχεῖς ἤδη γεγονότες ἡμεῖς; Οἴμενον. Τοσοῦτο γὰρ χεῖρους ἢ πρότερον, ὅσον ἐκεῖνα μὲν εἰρμῶ γενέσεως καὶ νόμῳ διεξαγόμενα φύσεως πάσχομεν μᾶλλον ἢ πράττομεν· διὸ καὶ μέμψις ἐπ' ἐκείνοις ἡμῖν οὐ κεῖται, οὐδ' ἀπειλαὶ φρικώδεις κόλασιν ἐπανατεινόμεναι τὴν αἰώνιον. Ἀνενεγκόντες δέ ποτε τῶν ἐκεῖθεν ἰλίγγων καὶ λογισμοῦ γεγονότες κύριοι, ἐκόντες ὑποβρυχίους ἑαυτοὺς ποιοῦμεν τῷ κατακρίτῳ βυθῷ τῶν ἀπηγορευμένων

«Μὲ λύπες θὰ γεννήσης παιδιά», εἶπε ὁ Θεὸς πρὸς τὴν Εὐὰ²⁶, ὄχι μόνον λόγῳ τῶν ὠδίνων τῶν μητέρων κατὰ τὸν τοκετό, νομίζω, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς λύπες τῶν γεννωμένων, τόσο τὶς κατὰ τὸν ἔπειτα βίο ὀλόκληρον ὅσο καὶ τὶς εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τὶς ὁποῖες προέρχονται οἱ συνεχεῖς κλαυθμηρισμοὶ τῶν βρεφῶν, ποὺ δὲν συμβαίνουν σὲ κανένα ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα· διότι μόνον σ' ἐμᾶς, εὐθύς μόλις βγοῦμε ἀπὸ τῆ μητέρα, εἶναι ταλαίπωρη καὶ πολυστένακτη ἡ ζωὴ, καὶ ἄξια γιὰ πολλοὺς θρήνους, ὅπως φαίνεται. Ποιὸ δὲ ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα σφίγγεται, ὅπως ἐμεῖς, ἀμέσως μετὰ τῆ γέννησι μὲ ταινίες καὶ περιτυλίσσεται μὲ σπάργανα καὶ μὲ κάποιον τρόπο ἐνταφιάζεται σὲ κοῖλο κρεβατάκι καὶ ὀδηγεῖται πρὸς τὸ θηλασμό καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτὸν ἑτεροκίνητο, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ κινῆται μόνον του; Τὰ ἀρνιά καὶ τὰ ἐλαφάκια καὶ τὰ μοσχάρια, δὲν βαδίζουν ἐλεύθερα ἀμέσως μόλις γεννηθοῦν καὶ δὲν χοροπηδοῦν γύρω ἀπὸ τὴν μητέρα τους, καὶ πλησιάζοντας μόνα τους δὲν χορταίνουν γάλα; Ἐμεῖς, καὶ ὅταν ἀπογαλακτισθοῦμε, ἀπὸ τοὺς δεσμοὺς μὲν καὶ τὴν ἀκίνησία λυνόμαστε, τὴν ἀνοησία ὅμως δὲν τὴν σταματοῦμε· μόλις δὲ κάποτε, ἀφοῦ ἀναδυθοῦμε ἀπὸ τὸν βυθὸ τῆς ἀλογίας σὲ διάστημα πολλῶν ἐτῶν, φθάνομε ἐπιτέλους στὴν ἡλικία τῆς φρονήσεως. Τί συμβαίνει λοιπόν; Εἴμαστε τότε ἐμεῖς ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, ἐπειδὴ ἀναδυθήκαμε ἀπὸ ἐκείνη τὴ σκοτοδινία καὶ περιλαμβοθήκαμε μὲ φῶς τοῦ λόγου κι' ἐγίναμε ἤδη νουνεχεῖς; Ὅχι βέβαια. Τόσο χειρότεροι εἴμαστε τότε ἀπὸ πρὶν, καθ' ὅσον ἐκεῖνα μὲν, ἀφοῦ γίνονται κατὰ τὸν εἰρμὸ τῆς γενέσεως καὶ κατὰ τὸ νόμο τῆς φύσεως, τὰ παθαίνομε μᾶλλον παρὰ τὰ πράττομε· γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀπόκειται σὲ μᾶς μομφὴ γιὰ ἐκεῖνα οὔτε φρικῶδεις ἀπειλὲς ποὺ ὀρίζουν τὴν αἰώνια κόλασι. Ὅταν δὲ κάποτε ἀνυψωθοῦμε ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ ἰλίγγους καὶ γίνωμε κύριοι τοῦ λογισμοῦ, ἐκουσίως καταβυθίζουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας στὸν κατάκριτο βυθὸ τῶν ἀπηγορευμένων παθῶν, φερόμενοι κατὰ κεφαλῆς πρὸς τὰ τέλματα καὶ πρὸς τὴ λάσπη τοῦ βυθοῦ

παθῶν, κάτω κάρα φερόμενοι πρὸς τέλματα καὶ ἰλὸν βυθοῦ καὶ βορβόρου χῦμα δεινόν, τὸν καθ' ἡμᾶς τοῦτον λέγω πολυαμάρτητον βίον, ἔνθα κέντροις σκορπίων καὶ ὄφρων τιτρωσκόμενοι καὶ ὁδοῦσι θηρῶν διασπώμενοι τοσοῦτον ἀνοηταίνομεν, ὡς καὶ ἐφήδεσθαι ταῖς πληγαῖς καὶ ἐπεντροφᾶν τοῖς σπαράγμασιν.

9 Ἐπέρχεται ἡμῖν δίκην ἀσπίδος ἢ τῶν σωμάτων ἐπιθυμία, καὶ οὐ φεύγομεν ἢ ποδῶν ἔχομεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς συστελλόμενοι καὶ δι' ἐγκρατείας καὶ τῆς ἀδιαλείπτου πρὸς Θεὸν ἐν ταπεινώσει δεήσεως ἀποσοβοῦμεν αὐτήν, ἀλλ' ἀναπετῶμεν αὐτῇ τοὺς κόλπους τῆς διανοίας καὶ εἰσοικιζόμεθα χαίροντες, φεῦ!, τὸν θάνατον ἡμῶν τὸν αἰώνιον. Ἐπιτίθεται ἡμῖν ὁ θυμός, ὡς λέων ἀνήμερος, καὶ οὐκ ἀποτρέχομεν καὶ φρουρὰν ζητοῦμεν τὸ τοσοῦτον κακὸν ἀνείργουσαν, ἣτις ἐστὶν ἢ μακροθυμία καὶ ἢ ταπείνωσις· ἀλλ' ἐπιτρέχομεν μᾶλλον καὶ προθύμως ἐνστερνιζόμεθα καὶ ποιοῦμεν ἡμῖν αὐτοῖς ἔνοικον τὸν ἡμῶν ὀλοθρευτὴν ὡς ἐκδικητὴν καὶ προστάτην οἱ τάλανες. Σπεύδει κατασπᾶν ἢ φιλαργυρία πρὸς βάραθρον, καὶ οὐ κουφίζομεν ἑαυτοὺς ὀλιγοδεία καὶ ὀλιγοκτησία, πτέρυξιν οἶον οὐρανοδρόμοις, ἀλλὰ συνδοῦμεν τοῖς κάτω βρίθουσι βάρεσιν ἐκείνης, ἐπιθυμία ἢ καὶ περιβολῇ χρημάτων ἢ κτημάτων πολυταλάντων ὀπόση δύναμις, καὶ κατακρημνιζόμενοι καὶ συνωθούμενοι πρὸς βυθὸν ἀπύθμαντον στέργομεν.

10 Ἐλάβομεν νοῦν καθηγεμόνα καὶ αὐτοκράτορα, καὶ δοῦλον αὐτὸν ἡμεῖς τῶν ἀλόγων παθῶν ἀπεδείξαμεν. Ἐτιμήθημεν λόγῳ παρὰ πάντα τὰ ζῶα, καὶ ὑπηρετὴν αὐτὸν ἡμεῖς τῶν τοιούτων παθῶν ἀποδείξαντες ἀτιμότεροι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων γεγόναμεν. Ἐλάβομεν σῶμα, χειρῶν Θεοῦ πλάσμα, ὥστε γενέσθαι δύνασθαι τοῦτο καὶ πνευματικὸν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἡμῶν ἀνανεύσει, καὶ ἡμεῖς τῇ πρὸς τὰ γήϊνα κατανεύσει σάρκα καὶ τὸ ἡμέτερον ἀπειργασάμεθα πνεῦμα, καὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων κατέστημεν εὐτελέ-

καὶ πρὸς τὸ φοβερὸ ρεῦμα τοῦ βορβόρου, δηλαδὴ πρὸς αὐτὸν τὸν πολυαμάρτητο βίο μας, ὅπου, τραυματιζόμενοι ἀπὸ κεντριὰ σκορπιοῦ καὶ φιδιοῦ καὶ κοπτόμενοι ἀπὸ δόντια θηρίων, τόσο ἀνοηταίνομε, ὥστε νὰ εὐχαριστούμαστε γιὰ τὶς πληγές καὶ νὰ ἐντρυφοῦμε γιὰ τὰ σπαράγματα.

9 Ἐπέρχεται σ' ἐμᾶς ἡ ἐπιθυμία τῶν σωμάτων σὰν τὸ φίδι ἀσπίδα, καὶ δὲν φεύγουμε μὲ ὅσα πόδια ἔχομε, συμμαζευόμενοι πρὸς τὸν ἑαυτό μας, γιὰ νὰ τὴν ἀποσοβήσωμε μ' ἐγκράτεια καὶ ἀδιάλειπτη δέησι πρὸς τὸν Θεὸ σὲ ταπείνωσι, ἀλλὰ τῆς ἀνοίγομε τοὺς κόλπους τῆς διανοίας καὶ ἀλλοίμονο, εἰσάγομε μὲ χαρὰ τὸν αἰώνιο θάνατο κι ἂς ἐπιτίθενται ἐναντίον μας ὁ θυμὸς ὡσὰν λέων ἀνήμερος, καὶ δὲν φεύγουμε γιὰ νὰ ζητήσωμε φρουρὰ πὺ θὰ σταματήσῃ τὸ φοβερὸ αὐτὸ κακό, πὺ εἶναι ἡ μακροθυμία καὶ ἡ ταπείνωσις· ἀλλὰ ἐπιταχύνουμε τὰ βήματα καὶ ἐναγκαλιζόμεσθε πρόθυμα καὶ καθιστοῦμε ἔνοικό μας τὸν ὀλοθρευτὴ ὡς τάχα ἐκδικητὴ καὶ προστάτη οἱ ταλαίπωροι. Σπεύδει ἡ φιλαργυρία νὰ μᾶς ρίψῃ στὸ βάραθρο καὶ δὲν ἐλαφρύνουμε τοὺς ἑαυτούς μας μὲ τὴ λιτότητα καὶ τὴν ὀλιγοκτησία, πὺ εἶναι σὰν οὐρανοδρόμα πτερά, ἀλλὰ τοὺς συνδέομε μὲ τὰ βάρη ἐκείνης πὺ κλίνουν πρὸς τὰ κάτω, μὲ τὴν ἐπιθυμία δηλαδὴ ἢ καὶ μὲ τὴν ἐπιδίωξι χρημάτων ἢ πλουσιῶν κτημάτων, κατὰ τὸ δυνατὸ, καὶ δεχόμεσθε νὰ κατακρημνιζώμαστε καὶ νὰ συνωθούμαστε πρὸς βυθὸ ἀπύθμενο.

10 Ἐλάβαμε νοῦ καθηγεμόνα καὶ αὐτοκράτορα, καὶ τὸν ἀπεδείξαμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δοῦλο τῶν ἀλόγων παθῶν. Ἐτιμηθῆκαμε μὲ λόγῳ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα καὶ καθιστώντας τὸν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ὑπηρέτη τῶν τέτοιων παθῶν ἐγίναμε ἀτιμότεροι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων. Ἐλάβαμε σῶμα, πλάσμα τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μπορῇ τοῦτο νὰ γίνῃ καὶ πνευματικὸ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸ ἀνανεώσεώς μας, κι' ἐμεῖς μὲ τὴν κατάνευσι πρὸς τὰ γῆϊνα κατεστῆσαμε σάρκα καὶ τὸ πνεῦμα μας καὶ ἐγίναμε εὐτελέστεροι

στεροι, αὐτοκατάκριτοί τε καὶ μόνοι κατάκριτοι· ἐκεῖνα μὲν γὰρ τοιαῦτα μένει, οἷα καὶ γέγονεν, ἡμεῖς δὲ ἠχρειώσαμεν ἑαυτοὺς ἐφ' ᾧ γεγόναμεν ἀθετήσαντες, καὶ τὴν τιμὴν εἰς ἀτιμίαν μετεσκευάσαμεν. Τίς σωφρονιστής, συνασελγαίνων τοῖς ὑπ' αὐτὸν καὶ συνεκπονῶν καὶ συνεκπορίζων τοῖς ὀφείλουσιν ὑπ' αὐτοῦ σωφρονίζεσθαι πρὸς ἀσέλγειαν, οὐ μυσαρὸς καὶ κατάπτυστος μᾶλλον τῶν μὴ σωφρονίζειν ἑτέρους λαχόντων, κἂν ἀσελγαίνωσι; Τίς σοφιστής, τοῖς διδασκομένοις ὑπ' αὐτοῦ συναφραίνων καὶ τὴν ἀνοιαν συναύξων αὐτῶν, οὐ τῶν ἀσόφων ἀνοητότερος; Τίς ἀρχιτεκτονεῖν εὖ εἰδώς, εἶτα συναθύρων παισὶ καὶ κατὰ ψαμμάθων ἃς ἐκεῖνοί φασιν οἰκίας οἰκοδομῶν, οὐ τῶν ἀτέχνων μακρῶ καταγελαστότερος;

11 Οὕτως ἄνθρωπος καὶ τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος ὢν καὶ τῶν ἀτίμων ἀτιμότερος πάντων καὶ ἀθλιώτερος, ἄτε σώματι δουλωθεὶς καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ὑπὸ τούτων μετενεχθεὶς ἃ δουλοῦν ἔδει πάθη καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον μετασκευάζειν, εἶτα ἐπαίρεται καὶ μέγα φρονεῖ, ἂν ἐπὶ τοῖς ἀχρειοῦσι τούτοις τὴν αὐτοῦ φύσιν πλέον ἔχη τῶν ἄλλων, καθηδυπαθεῖν ἢ πλεονεκτεῖν ἢ περιφρονεῖν ἢ κατακρατεῖν καὶ ἄρχειν ἑτέρων δυνάμενος, ὅθεν τρυφὴ καὶ πλοῦτος καὶ δόξα ματαία καὶ ἀρχὴ περιγίνεται τῶν περὶ ταῦτα σπουδαζόντων τισίν.

12 Ἄλλ' εἰσὶν οἱ τὸ ἱερὸν ἀξίωμα διετήρησαν ἢ περιτραπὲν ἐπανάγαγον, καὶ τὸ τῆς ἀλόγου ψυχῆς παθητικὸν ὑποζεύξαντες τῶν ἐν αὐτῇ δυνάμεων ἐκάστη τὸ πρέπον ἐνειμαν, καὶ τῶν ἐντεῦθεν ὀρμῶν τὰς μὲν ἐσόφισαν, τὰς δὲ ἐσωφρόνισαν, τὰς δὲ ἐξημέρωσαν· ἀλλ' οὐκ ἄνευ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ πάντως βοήθειας καὶ χάριτος· ἡ δὲ τοῖς ταπεινόφροσι δίδοται, καθάπερ πολλάκις δέδεικται

τῶν ἀψύχων σωμάτων, αὐτοκατάκριτοι, καταδικασμένοι ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς μας. Διότι ἐκεῖνα μὲν μένουν τέτοια, ὅπως ἔγιναν, ἐμεῖς δὲ ἀχρειώσαμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀθετώντας τὸν προορισμό μας, καὶ μετεσκευάσαμε τὴν τιμὴ σὲ ἀτιμία. Ποιὸς σωφρονιστής, ποὺ συνασελγαίνει μαζὶ μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν καθοδήγησί του καὶ συνεργάζεται μ' ἐκείνους ποὺ πρέπει νὰ σωφρονίζονται ἀπὸ αὐτὸν γιὰ νὰ εὖρη τρόπους πρὸς ἀσέλγεια, δὲν εἶναι περισσότερο μυσαρὸς καὶ κατάπτυστος ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν ἔργο νὰ σωφρονίζουν ἄλλους, ἀκόμη καὶ ἂν ἀσελγαίνουν; Ποιὸς σοφιστής, ποὺ συνανοηταίνει μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του καὶ συναυξάνει τὴν ἀνοησία τους, δὲν εἶναι ἀνοητότερος τῶν ἀσόφων; Ποιὸς καλὸς ἀρχιτέκτων, ποὺ παίζει μαζὶ μὲ παιδιὰ καὶ οἰκοδομεῖ στὴν ἄμμο αὐτὰ ποὺ ἐκεῖνα ὀνομάζουν σπίτια, δὲν εἶναι πολὺ καταγελαστότερος τῶν ἀτέχνων;

11 Ἔτσι εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἐνῶ εἶναι ἀλογώτερος καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ ἀτιμότερος καὶ ἀθλιώτερος ἀπὸ ὅλα τὰ ἄτιμα, διότι ὑποδουλώθηκε στὸ σῶμα καὶ ὠδηγήθηκε στὸ χειρότερο ἀπὸ τὰ πάθη ἐκεῖνα ποὺ ἔπρεπε νὰ ὑποδουλώσῃ καὶ νὰ μετασκευάσῃ πρὸς τὸ καλύτερο, ἔπειτα ἐπαίρεται καὶ μεγαλοφρονεῖ, ἂν πέρα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀχρειώνουν τὴν φύσιν ἔχει κάτι περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ μπορεῖ νὰ ἐπιδίδεται στὴν ἡδυπάθεια ἢ νὰ πλεονεκτῇ ἢ νὰ περιφρονῇ ἢ νὰ κατακρατῇ ἢ νὰ ἐξουσιάζῃ ἄλλους, ἀπὸ ὅπου σὲ μερικοὺς ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ αὐτὰ ἔμεινε ὡς περίσσευμα ἢ τρυφὴ καὶ ὁ πλοῦτος, ἢ ματαιοδοξία καὶ ἡ ἀρχομανία.

12 Ἄλλ' ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ διετήρησαν τὸ ἱερὸ ἀξίωμα ἢ τὸ ἐπανέφεραν, ἀφοῦ ἀνατράπηκε, καὶ ὑποζεύξαντες τὸ παθητικὸ τῆς ἀλογῆς ψυχῆς, ἀπένειμαν τὸ ταιριαστὸ σὲ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῆς· τὶς ἀπὸ τὸ παθητικὸ προερχόμενες ὁρμές, ἄλλες ἐσόφισαν, ἄλλες ἐσωφρόνισαν, ἄλλες ἐξημέρωσαν· ἀλλὰ βεβαίως ὄχι χωρὶς τὴν ἀπὸ τὸν Θεὸ βοήθεια καὶ χάρι. Αὐτὴ δὲ ἡ

καὶ παρὰ τῆς θαυμαστῆς Χανααίας σήμερον ἐδιδάχθημεν· ὥστε μόνοι τῶν ἀλόγων ζώων τιμιώτεροι καὶ ἄνθρωποι ὄντως, οἱ ταπεινοί, οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι, οὐκ ἄνθρωποι, ἢ καὶ τῶν ἀλόγων χεῖρους τὴν γνώμην, κἄν ὥσι τὴν φύσιν ἄνθρωποι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομῶν πάντα τὰ τοῦ βίου διεξεληθὼν καὶ ὡς ἐξουδενωμένα παραλιπῶν, ἐπάγει, «τὸν Θεὸν φοβοῦ», ταυτὸ δ' εἰπεῖν, ἐνώπιον αὐτοῦ τεταπεινωμένος ἴσθι «καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος».

13 Οὐκοῦν, ἀδελφοί, ὅταν τις ὑπὸ τινος τῶν αὐτῶ φυσικῶς προσόντων ἢ τῶν ἔξωθεν προσγεγονότων ἐρεθίζεται πρὸς ἀλαζονείαν καὶ οἷησιν, τοῦτο ἐπὶ νοῦν λαμβανέτω, ὡς καὶ τὴν πρὸς Θεὸν πίστιν ἀμβλύνει καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ χάριτος ἐκπίπτει καὶ τὸ ἄνθρωπος εἶναι σχεδὸν ἀπόλλυσι καὶ τῶν ἀτίμων ἀτιμότερος καὶ τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος γίνεται, καὶ διορθούσθω ταχέως ἑαυτὸν ἐπιστρέφων διὰ τῆς μετανοίας πρὸς τὴν ταπείνωσιν· ὡς ἂν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος μετὰ τῶν ἠλεημένων ὑπὸ Θεοῦ εὐρεθῆ, καὶ ὡς πιστὸς καὶ φρόνιμος ἐπαινεθῆ καὶ δοξασθῆ παρὰ τοῦ δι' ἡμᾶς ἑαυτὸν ταπεινώσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δόξαν τὴν ἀληθῆ καὶ ἀναλλοίωτον καὶ αἰδίων.

14 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα πρέπει σὺν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

χάρις δίδεται στους ταπεινόφρονες, ὅπως πολλές φορές ἀποδείχθηκε καὶ ἀπὸ τὴν θαυμαστὴ Χαναναία ποῦ σήμερα ἐδίδαχθήκαμε. Ὡστε οἱ μόνον τιμιώτεροι ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ πραγματικοὶ ἄνθρωποι εἶναι οἱ ταπεινοί, ὅσοι δὲ δὲν εἶναι τέτοιοι, δὲν εἶναι ἄνθρωποι, ἢ εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα κατὰ τὴν γνώμη, ἀκόμη καὶ ἂν κατὰ τὴ φύσιν εἶναι ἄνθρωποι. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Σολομῶν, ἀφοῦ διεξῆλθε ὅλα τὰ τοῦ βίου καὶ τὰ παραμέρισε ὡς μηδαμινὰ, προσθέτει, «νὰ φοβῆσαι τὸν Θεό», δηλαδὴ νὰ εἶσαι ταπεινωμένος ἐνώπιόν του, «καὶ νὰ φυλάττης τίς ἐντολές του, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ καθῆκον κάθε ἀνθρώπου»²⁷.

13 Ἐπομένως, ἀδελφοί, ὅταν κανεὶς ἐρεθίζεται ἀπὸ κάποιο φυσικὸ προσόν του ἢ ἀπὸ κάποιο ἐξωτερικὸ γεγονός σὲ ἀλαζονεία καὶ ὑπεροψία, ἃς λαμβάνη ὑπ' ὄψιν τοῦτο, ὅτι καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸ πίστι ἀμβλύνει καὶ ἀπὸ τὴ χάρι του ἐκπίπτει καὶ σχεδὸν χάνει τὴν ιδιότητα νὰ εἶναι ἄνθρωπος καὶ γίνεται ἀτιμότερος τῶν ἀτίμων καὶ ἀλογώτερος τῶν ἀλόγων· ἃς διορθῶνῃ γρήγορα τὸν ἑαυτὸ τοῦ ἐπιστρέφοντας διὰ τῆς μετανοίας πρὸς τὴν ταπείνωσι, οὕτως ὥστε στὸν μέλλοντα αἰῶνα νὰ εὐρεθῇ μετὸς ἡλεημένους²⁸ καὶ νὰ ἐπαινεθῇ ὡς πιστὸς καὶ φρόνιμος²⁹ καὶ νὰ δοξασθῇ ἀπὸ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ τὸν ταπεινώσαντα τὸν ἑαυτὸ του γιὰ μᾶς μετὰ δόξα ἀληθινὴ καὶ ἀναλλοίωτη καὶ αἰδία.

14 Αὐτὴν τὴν δόξα εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μετὰ τὴν χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μετὰ τὸν ὁποῖο πρέπει δόξα στὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοῦ αἰῶνος. Γένοιτο.

27. Ἐκκλ. 12,13.

28. Ματθ. 5,7.

29. Ματθ. 24,45 . 7,24. Λουκᾶ 12,42.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Δ'

ΣΤΟΝ

ΑΓΙΟ ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ ΕΞΟΧΩΣ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ
ΙΩΑΝΝΗ ΤΟΝ ΘΕΟΛΟΓΟ

“Οπου γίνεται λόγος και περί τῆς ἀγάπης
πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν πλησίον

ΟΜΙΛΙΑ ΜΔ'

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΝ ΚΑΙ ΤΩι ΧΡΙΣΤΩι ΕΞΟΧΩΣ ΗΓΑΠΗΜΕΝΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΘΕΟΛΟΓΟΝ

Ἐν ἧ καὶ περὶ τῆς εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον
ἀγάπης

1

ορτὴν ἄγομεν σήμερον ἐνὸς τῶν προκρί-
των Ἀποστόλων Χριστοῦ, καὶ τοῦτον εὐ-
φημοῦμεν ὡς πατέρα τῶν ἀπὸ Χριστοῦ
καλουμένων πάντων, μᾶλλον δὲ ὡς πα-
τριάρχην τῶν μὴ «ἐξ αἱμάτων, μηδ' ἐκ θε-
λήματος σαρκός, μηδὲ ἐκ θελήματος ἀν-
δρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ γεννηθέντων». Ὡς γὰρ ὁ
Ἰακώβ δυοκαίδεκα πατριάρχας κατὰ σάρ-
κα προῦβάλετο, ἐξ ὧν αἱ δώδεκα γεγόνασι

φυλαὶ τοῦ Ἰσραήλ, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς δυοκαίδεκα μύστας
πνευματικῶς προεβάλετο· τοῦ γὰρ ἐλεεινῶς ἐκπεσόντος Παῦλος ὁ

ΟΜΙΛΙΑ 44

ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ ΕΞΟΧΩΣ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΙΩΑΝΝΗ ΤΟΝ ΘΕΟΛΟΓΟ

Ὅπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ
καὶ τὸν πλησίον

1

ἡμερα τελοῦμε ἑορτὴ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς προ-
κρίτους Ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ κι'
ἐγκαινιάζομε τοῦτον ὡς πατέρα ὄλων
ὅσοι φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, μᾶλ-
λον δὲ ὡς πατριάρχη τῶν «γεννηθέντων
ὄχι ἀπὸ αἷματα οὔτε ἀπὸ θέλημα σαρκὸς
οὔτε ἀπὸ θέλημα ἀνδρός, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν
Θεό»¹. Διότι, ὅπως ὁ Ἰακώβ προέβαλε
δώδεκα πατριάρχες κατὰ σάρκα, ἀπὸ
τοὺς ὁποίους διαμορφώθηκαν οἱ δώδεκα φυλὲς τοῦ Ἰσραήλ²,
ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς προέβαλε πνευματικῶς τοὺς δώδεκα μύ-

2. Βλ. Γεν. 35,22.

μέγας ἀνεπλήρωσε τὸ μέτρον, πρὸς ὃν ὁ Χριστὸς ἐξ οὐρανοῦ διέκυψεν. Εἰ δὲ μὴ καὶ φυλαὶ κάνταῦθα φανερώς ἰσάριθμοι, θαυμαστὸν οὐδέν· ἀδιαιρέτως γὰρ τὰ πνευματικὰ διαιρεῖται· διὸ καὶ πέντε τῶν κατὰ σῶμα φαινομένων αἰσθήσεων οὐσῶν, μία ἐστὶν ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἢ αἰσθησις ἀδιαιρέτως διαιρουμένη. Ἀλλὰ καὶ αἱ δυοκαίδεκα πηγαὶ τῶν ὑδάτων, αἷς οἱ Ἰσραηλῖται παρενέβαλον ἡγουμένου Μωϋσέως καὶ τὸ ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἔρημον ὁδοιπορίας ἀνεκτῆσαντο δίψος, τοὺς δώδεκα τούτους προετύπουν. Οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ πνευματικαῖς ἀπαλλάξαντες ἀρδεΐαις τοῦ ἐκ τῆς εἰδωλομανίας καύσωνος τὸ δι' ἐρήμων ἀβάτων τῆς ἀθεΐας πρότερον πορευόμενον ἀνθρώπων γένος. Ἔτι δὲ καὶ οἱ δυοκαίδεκα λίθοι, οὓς εἰς σημεῖον ἐν Γαλγάλοις Ἰησοῦς ἔστησεν ὁ τοῦ Ναυῆ μετὰ τὸ διαβῆναι πεζῆ παραδόξως τὸν Ἰορδάνην, τοὺς δώδεκα τούτους προετύπουν. Οὗτοι γὰρ ἡμῖν εἰσιν εἰς σημεῖον αἰώνιον, ὅτι ὁ ἀληθινὸς Ἰησοῦς τὸ κατακλύζον τὴν οἰκουμένην ἀμαρτίας ρεῖθρον ἀνεχαίτισε, καὶ ἔδωκε τοῖς αὐτῷ πειθομένοις ἀναμαρτήτως τὴν ὁδὸν τοῦ βίου διαβαίνειν, ὡς τότε τοῖς Ἰσραηλίταις ἀβρόχως διαπερᾶν τὸν Ἰορδάνην.

2 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια καὶ ἡ κλήσις δὲ ἡ παρ' αὐτοῦ Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ κοινῇ τοῖς Ἀποστόλοις πᾶσιν. Ὁ δὲ νῦν ἡμῖν ἐορταζόμενος οὐ κλητὸς μόνον ἀπόστολος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκλεκτοῖς ἐναρίθμιος, οὐχ ἀπλῶς ἀπὸ παντὸς γένους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκλελεγμένους ὄν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξελεγεμένων τούτων ἐκλεκτὸς καὶ κορυφαῖος τοῦ κορυφαίου χοροῦ,

3. Ματθ. 10,2-4. Μάρκ. 3,14-19. Λουκᾶ 6,13-16.

4. Ματθ. 27,5. Πράξ. 1,16-20.

5. Πράξ. 9,3-5 κἀ. Ὁ Γρηγόριος ἐννοεῖ τὸ πρᾶγμα οὐσιαστικῶς, διότι ἀπὸ τυπικῆ ἀποψι ἡ θέσις συμπληρώθηκε ἀπὸ τὸν Ματθία, Πράξ. 1,15-26.

στες³, ἀφοῦ τὸν ἀριθμὸ τοῦ ἐλεεινῶς ἐκπεσόντος⁴ τὸν συμπλήρωσε ὁ Παῦλος πρὸς τὸν ὁποῖο ἔσκυψε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὁ Χριστός⁵. Δὲν εἶναι δὲ καθόλου ἀξιοθαύμαστο ἂν δὲν ὑπάρχουν κι' ἐδῶ φυλές φανερῶς ἰσάριθμες· διότι τὰ πνευματικὰ διαιροῦνται ἀδιαιρέτως· γι' αὐτὸ καὶ ἐνῶ οἱ κατὰ τὸ σῶμα φαινόμενες αἰσθήσεις εἶναι πέντε, μία εἶναι στὴν ψυχὴ ἢ αἰσθησις ἀδιαιρέτως διαιρουμένη. Ἀλλὰ καὶ οἱ δώδεκα πηγές τῶν ὑδάτων, στὶς ὁποῖες ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἰσραηλίτες ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Μωυσέως κι' ἔσβησαν τὴν ἀπὸ τὴν ὁδοιπορία στὴν ἔρημο δίψα⁶ προτύπωναν αὐτοὺς τοὺς δώδεκα. Διότι αὐτοὶ εἶναι πού μὲ τὰ πνευματικὰ ποτίσματα ἀπήλλαξαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, τὸ προηγουμένως πορευόμενο διὰ μέσου τῶν ἀβάτων ἐρήμων τῆς ἀθείας, ἀπὸ τὸν καύσωνα τῆς εἰδωλομανίας. Ἐπίσης δὲ καὶ οἱ δώδεκα λίθοι, τοὺς ὁποίους ἔστησε σὰν σημάδι στὰ Γάλαγαλα ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ἀφοῦ ἐπέρασαν παραδόξως πεζοὶ τὸν Ἰορδάνη⁷, τοὺς δώδεκα τούτους προτύπωναν. Διότι τοῦτοι εἶναι γιὰ μᾶς σὰν αἰώνιο σημάδι, ὅτι ὁ ἀληθινὸς Ἰησοῦς ἀνεχαίτισε τὸ ρεῦμα τῆς ἀμαρτίας πού κατέκλυζε τὴν οἰκουμένη κι' ἐπέτρεψε στοὺς πιστοὺς του νὰ διαβαίνουν ἀναμάρτητοι τὴν ὁδὸ τοῦ βίου, ὅπως εἶχε ἐπιτρέψει τότε στοὺς Ἰσραηλίτες νὰ περάσουν ἀβρόχως τὸν Ἰορδάνη.

- 2 Ἀλλὰ τοῦτα καὶ τὰ ὅμοια μὲ αὐτά, καθὼς καὶ ἡ κλήσις ἀπὸ τὸν Χριστό, τὸν μονογενῆ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, εἶναι σὲ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους κοινά. Ὁ δὲ τώρα ἐορταζόμενος ἀπὸ μᾶς δὲν εἶναι μόνον κλητὸς ἀπόστολος⁸, ἀλλὰ καὶ συναριθμεῖται μὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς, διότι δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐκλελεγμένος ἀπὸ ὅλο τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων πού ζοῦν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐκλελεγμένους τούτους ἐκλεκτὸς καὶ κορυφαῖος τοῦ κορυ-

6. Ἐξ. 15,27.

7. Ἰησ. Ναυῆ 4,1.

8. Ματθ. 4,21.

τῶν ἄλλων Ἀποστόλων λέγω, καὶ Πέτρῳ καὶ Ἰακώβῳ τοῖς ἐκκρίτοις ὁμόστοιχος· διὸ καὶ σὺν αὐτοῖς τῶν ἄλλων παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἀποληφθεὶς εἰς τὸ Θαβῶριον ἀνάγεται ὄρος, καὶ Μωϋσέως ἀκούει καὶ Ἡλιοῦ τῆς πρὸς Χριστὸν ὁμιλίας, καὶ ὁρᾷ θείως τὸ μέγα καὶ ὑπερφυῆς θέαμα ἐκεῖνο τὴν ἀπορρήτως ὑπεραστράψουσαν αἴγλην τοῦ φωτὸς τῆς τοῦ Υἱοῦ θεότητος, καὶ τῆς πατρικῆς ἐπακούει φωνῆς, ἐπὶ μόνον τὸν Χριστὸν φερομένης, «οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε». Καὶ οὕτως οὐ τοῦ Υἱοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς μαθητῆς ὁ Ἰωάννης μακαρίως καθίσταται.

3 Ἀλλὰ καὶ τοῦτο κοινὸν αὐτῷ πρὸς Πέτρον καὶ Ἰάκωβον, τοὺς τῶν μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος πρωτεύοντας ὡσπερ καὶ τὸ εὐαγγελιστῆς εἶναι τοῖς τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον, τὰ ρήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς, συγγραψαμένοις, εἰ καὶ τῇ μεγαλοφωνίᾳ καὶ τῷ ὕψει τῆς θεολογίας πολλῷ τῷ μέτρῳ διήνεγκεν. Ὡν δὲ αὐτὸς μόνον εὐμοιρεῖ, τίς ἱκανὸς παραστήσαι λόγος; Παρθένος μόνος ἀπάντων ἐξεκίνησε παρὰ πάντων καλεῖσθαι οὐ τῶν Ἀποστόλων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν περιβοήτων πάντων, μόνος, ὡς ἔοικεν, ἀμφοτέρων ἐν παρθενίᾳ διὰ βίου φυλάξας, καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν αἴσθησιν. Τὴν μὲν οὖν τοῦ σώματος παρθενίαν ὀλίγοι μὲν ἤσκησαν, ἴσασι δὲ σχεδὸν ἅπαντες, ψυχῆς δὲ ἀκριβῆς παρθενία ἢ πρὸς πᾶσαν κακίαν ἀσυνδύαστος γνώμη. Ὡστε διὰ τοῦ προσρήματος τούτου τὸ ἀναμάρτητον σχεδὸν προσμαρτυρεῖται τῷ Ἰωάννῃ· διὸ καὶ ἠγαπημένος γέγονε τῷ ἐκ φύσεως ἀναμαρτήτῳ μόνῳ Χριστῷ, καὶ τοῦτο μόνος ἀπάντων προσεκλήσατο τὸ ἐπώνυμον.

φαίου χοροῦ, τῶν ἄλλων Ἀποστόλων δηλαδή, καὶ ὁμόστοιχος μὲ τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἰάκωβο τοὺς ἐκκρίτους. Γι' αὐτὸ καί, ἀφοῦ ἀποχωρίσθηκε ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαζί μὲ αὐτοὺς τοὺς δύο ὀδηγεῖται ἐπάνω στὸ Θαβώριο ὄρος, ἀκούει τὴν ὁμιλία τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἥλιου πρὸς τὸν Χριστό, βλέπει κατὰ θεῖο τρόπο τὸ μεγάλο καὶ ὑπερφυῆς ἐκεῖνο θέαμα, τὴν αἴγλη δηλαδή τοῦ φωτὸς τῆς θεότητος τοῦ Υἱοῦ, ποὺ ὑπεράστραψε ἀπορρήτως, καὶ στὸ τέλος ἀκούει τὴν πατρικὴ φωνή, ποὺ φέρεται μόνο στὸν Χριστό, «αὐτὸς εἶναι ὁ ἀγαπητὸς μου Υἱὸς μὲ τὸν ὁποῖο εὐαρεστήθηκα· αὐτὸν νὰ ἀκούετε»⁹. Κι' ἔτσι ὁ Ἰωάννης καθίσταται μακαρίως μαθητῆς ὄχι μόνο τοῦ Υἱοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ Πατρὸς.

3 Ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι κοινὸ σ' αὐτὸν μὲ τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἰάκωβο, τοὺς κορυφαίους μαθητὰς τοῦ Σωτῆρος, ὅπως εἶναι καὶ ἡ ιδιότης τοῦ εὐαγγελιστοῦ κοινὴ μ' ἐκείνους ποὺ συνέγραψαν τὸ εὐαγγέλιο, τὰ λόγια τῆς αἰώνιας ζωῆς, ἂν καὶ στὴν μεγαλοφωνία καὶ στὸ ὕψος τῆς θεολογίας ὑπερτερεῖ κατὰ πολὺ. Ἐκεῖνα δέ, στὰ ὁποῖα εὐδοκιμεῖ μόνο αὐτός, ποιὸς λόγος εἶναι ἱκανὸς νὰ τὰ παραστήσει; Μόνο αὐτὸς ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ ὄλους τοὺς πρὶν ἀπὸ αὐτὸν καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸν περιβοήτους κατάρθωσε νὰ καλῆται ἀπὸ ὄλους παρθένος, διότι, ὅπως φαίνεται, μόνος αὐτὸς ἐφύλαξε σ' ὄλον του τὸν βίον καὶ τὰ δύο, καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ νοῦν καὶ τὴν αἴσθησι. Τὴν μὲν παρθενία τοῦ σώματος βέβαια, ὀλίγοι μὲν τὴν ἐκράτησαν, τὴν γνωρίζουν δὲ σχεδὸν ὄλοι· τῆς ψυχῆς δὲ ἀκριβῆς παρθενία εἶναι ἢ πρὸς κάθε κακία ἀσυμβίβαστη γνώμη. Ὡστε μὲ τὸ προσωνύμιο τοῦτο προσμαρτυρεῖται στὸν Ἰωάννη ἢ σχεδὸν ἀναμαρτησία. Γι' αὐτὸ κι' ἔγινε ἀγαπημένος στὸν μόνον ἐκ φύσεως ἀναμάρτητο Χριστό¹⁰ καὶ τοῦτο τὸ ἐπώνυμο μόνος αὐτός ἀπὸ ὄλους τὸ ἀπέκτησε.

10. Ἰω. 13,23 . 19,26 . 21,20.

4 Ἄρ' ἔχει τις μείζω τούτων τῶν ὀνομάτων εἰς εὐφημίαν εὐρεῖν; Ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πᾶσι τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἂν εὔροι μὴ πλείω καὶ μείζω τούτων μόνον, ἀλλ' οὐδὲ ὁμοῦ ταῦτα. Τούτῳ δὲ πρόσεστι καὶ μείζω τούτων ἕτερα· οὐ γὰρ μόνον ἠγαπημένος παρθένος ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τῆς Παρθένου Υἱός, καὶ αὐτῆς τῆς μητροπαρθένου καὶ Θεομήτορος, ὃ Χριστὸς αὐτῇ κατὰ φύσιν, τοῦτ' αὐτὸς αὐτῇ κατὰ χάριν γενόμενος. Εἰ δὲ μόνος τὴν αὐτὴν ἔλαχε μητέρα Χριστῷ, καὶ μόνος ἀδελφός ἐστι παρὰ πάντα αὐτοῦ καὶ διὰ πάντων συγγενῆς καὶ ἀφωμοιωμένος τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ. Υἱὸς ἀγαπητὸς ἐκεῖνος, καὶ οὗτος μαθητὴς ἀγαπητός· ἐγκόλπιος ἐκεῖνος τῷ Πατρί, καὶ οὗτος διὰ τῆς ἐκείνου ἐπιστήθιος τῷ Ἰησοῦ· παρθένος ἐκεῖνος, καὶ οὗτος διὰ τῆς ἐκείνου χάριτος· παρθένου υἱὸς ἐκεῖνος, τῆς αὐτῆς καὶ αὐτός· «ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ Κύριος», καὶ οὗτος ἡ βροντῆ· διὸ καὶ τοῦτο καλεῖται μᾶλλον τῶν ἄλλων, βροντῆ τε καὶ βροντῆς υἱὸς καὶ βροντῆ θεολογικωτάτη πάντα περιηχοῦσα τὰ πέρατα, καὶ τὸν ἐκ Πατρὸς Λόγον θεολογοῦσα ἐν ἀρχῇ τε ὄντα, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὄντα, καὶ Θεὸν ὄντα, καὶ ζωὴν ἐν ἑαυτῷ ἔχοντα, καὶ φῶς ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον καὶ δι' οὗ τὴν ἀρχὴν τὰ πάντα γέγονεν.

5 Αὕτη ἡ βροντῆ καὶ τὸν ἀπὸ Θεοῦ ἀποσταλέντα μάρτυρα τῆς τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ἐπιδημίας ἡμῖν ἐδήλωσε, καὶ αὐτὸν ἡμῖν ἐγνώρισε τὸν ἐξ οὐρανοῦ κατελθόντα Λόγον, σάρκα δι' ἡμᾶς γενόμενον, καὶ τρανότατα παρέστησε τὴν διὰ σαρκὸς ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ πᾶσαν πολιτείαν, τοὺς λόγους, τὰ ἔργα, τὰ πάθη, τὴν μετὰ τὸν

11. Ἰω. 19,26 ἔ.

12. Ματθ. 3,17 . 17,5.

13. Ἰω. 19,26.

14. Ἰω. 1,18 . 13,23.

4 Μπορεῖ ἄρα γε κανεῖς νὰ εὖρη μεγαλύτερο σὲ ἔπαινο ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὀνόματα. Στούς ἄλλους μὲν ἀνθρώπους ὅλους δὲν θὰ μπορούσε νὰ εὖρη ὄχι περισσότερα καὶ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ οὔτε αὐτὰ μαζί. Σ' αὐτὸν δὲ προϋπάρχουν καὶ ἄλλα μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ. Διότι ὄχι μόνο ἀγαπημένος παρθένος εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς παρθένου υἱός, καὶ μάλιστα τῆς μητροπαρθένου καὶ θεομήτορος, ἀφοῦ ἔγινε γι' αὐτὴν κατὰ χάρι ὅ,τι ὁ Χριστὸς τῆς εἶναι κατὰ φύσι¹¹. Ἐὰν δὲ μόνος αὐτὸς ἀπέκτησε τὴν ἴδια μὲ τὸν Χριστὸ μητέρα, εἶναι καὶ ὁ μόνος ἀδελφός του ἐπάνω ἀπὸ ὅλους καὶ συγγενῆς καὶ ἄφωμοιωμένος μὲ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καθ' ὅλα. Υἱὸς ἀγαπητὸς ἐκεῖνος¹², καὶ αὐτὸς μαθητὴς ἀγαπητὸς¹³ στὸν κόλλο τοῦ Πατρὸς ἐκεῖνος, καὶ αὐτὸς ἐπιστήθιος στὸν Ἰησοῦ¹⁴· παρθένος ἐκεῖνος, καὶ αὐτὸς διὰ τῆς χάριτος ἐκείνου· παρθένου υἱὸς ἐκεῖνος, τῆς ἴδιας καὶ αὐτὸς· «ἐβρόντησε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὁ Κύριος»¹⁵, καὶ αὐτὸς εἶναι βροντὴ· γι' αὐτὸ καὶ τοῦτο ἀποκαλεῖται περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, βροντὴ καὶ βροντῆς υἱός¹⁶, καὶ μάλιστα βροντὴ θεολογικωτάτη πὺ ἀντηχεῖ σ' ὅλα τὰ πέρατα τῆς γῆς καὶ θεολογεῖ τὸν ἀπὸ τὸν Πατέρα Λόγο ὅτι καὶ στὴν ἀρχὴ εἶναι καὶ πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι καὶ Θεὸς εἶναι καὶ ζωὴ ἔχει μέσα του καὶ φῶς ἀληθινό, τὸ ὁποῖο φωτίζει κάθε ἄνθρωπο ἐρχόμενο στὸν κόσμον καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἔγιναν στὴν ἀρχὴ τὰ πάντα¹⁷.

5 Αὐτὴ ἡ βροντὴ καὶ τὸν ἀπὸ τὸν Θεὸ σταλέντα σ' ἐμᾶς μάρτυρα τῆς ἐπιδημίας τῷ ἀληθινοῦ φωτὸς ἐδήλωσε καὶ αὐτὸν τὸν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κατελθόντα Λόγο ἐγνώρισε σ' ἐμᾶς, γενόμενον γιὰ χάρι μας σάρκα, καὶ τρανότατα παρέστησε ὅλη τὴν διὰ τῆς σαρκὸς πολιτεία του ἐπάνω στὴ γῆ, τοὺς λόγους, τὰ ἔργα, τὰ

15. Ψαλμ. 17,13.

16. Μάρκ. 3,17.

17. Ἰω. 1,1-14.

σταυρὸν ἀνάστασιν, τὴν μετ' αὐτὴν εἰς οὐρανοῦς, ὄθεν καὶ κατήλθεν, ἐπάνοδον. Καὶ ταῦτα πάντα καθὼς ἐώρακεν ἀνάγραπτα, φησὶν, ἡμῖν πεποίηκεν, ἵνα σωθῶμεν. Ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ Χριστῶ νόμῳ πληρώματι προτρεπτικὴν ἐπιστολὴν ἐκτίθεται πρὸς τὴν κοινῶν ἅπαντας καλῶν τῆς ζωῆς τῆς αἰωνίου, ἣτις προαιωνίως ἦν πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ἐφανερῶθη ἡμῖν. Ὡς δὲ ἐν προκρίτοις ὦν τῶν Ἀποστόλων, καὶ ιδίως ὦν καὶ καλούμενος ἡγαπημένος, περὶ τοῦ κεφαλαίου τῶν ἀρετῶν, δηλαδὴ τῆς ἀγάπης ἡμῖν διαλέγεται, αὐτὸν λέγων εἶναι τὸν Θεὸν ἀγάπην, ὡς καὶ Θεὸν ἔχει τὸν ἀγάπην ἔχοντα, καὶ μένειν ἐν Θεῷ τὸν ἐν ἀγάπῃ μένοντα, καὶ τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ μένειν, ἐν ᾧ μένει ἡ ἀγάπη. Διπλῆν δὲ αὐτῆς δείκνυσι τὴν ἐν ἡμῖν ἐνέργειαν, εἰς τε τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀμερίστως ταύτην μερίζων καὶ διδάσκων ὅτι δι' ἀλλήλων αὐταὶ συνίστανται, καὶ ψεύστην ἀποκαλῶν τὸν τὴν ἑτέραν ἔχει μόνην οἰόμενον. Σημεῖον γὰρ φησι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης τὸ τηρεῖν αὐτοῦ τὸν λόγον καὶ τὰς ἐντολάς, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν εἰπὼν, «ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει»· «αὕτη δέ», φησὶν, «ἐστὶν ἡ ἐμὴ ἐντολή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· κἀν τούτῳ γινῶσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις».

- 6 Ὁρᾶτε πῶς ἀχώριστός ἐστιν ἡ πρὸς Θεὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη; Διὰ τοῦτο φησὶν ὁ ἡγαπημένος μαθητῆς, «εἴ τις λέγει ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισεῖ, ψεύστης ἐστίν· εἰ γὰρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἐώρακεν, οὐκ ἀγαπᾷ, πῶς ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἐώρακεν;»· ἀλλὰ καὶ «ὁ διὰ τῆς ἀγάπης λέγων ἐν τῷ Θεῷ

17α. Α' Ἰω. 1,1-3.

18. Ἰω. 20,31.

19. Ρωμ. 13,9. Γαλ. 5,14.

20. Α' Ἰω. 4,8-16.

πάθη, τὴν μετὰ τὸν σταυρὸ ἀνάστασι, τὴν μετὰ ἀπὸ αὐτῆν ἐπά-
νοδο στοὺς οὐρανοὺς ἀπὸ ὅπου κατῆλθε. Καὶ ὅλα αὐτὰ, λέγει,
τὰ ἀνέγραψε γιὰ μᾶς, ὅπως τὰ εἶδε, γιὰ νὰ σωθοῦμε¹⁸. Ἀλλὰ καὶ
σὲ ὅλο τὸ χριστώνημο πλήρωμα ἀπευθύνει προτρεπτικὴ ἐπιστο-
λή, καλώντας ὅλους γιὰ τὴν συμμετοχὴ στὴν αἰώνια ζωῆ, ἡ
ὁποία προαιωνίως ἦταν πρὸς τὸν Πατέρα κι' ἐφανερῶθηκε σ'
ἐμᾶς^{18a}. Ἐπειδὴ δὲ ἦταν μεταξὺ τῶν προκρίτων Ἀποστόλων,
καὶ ἰδιαιτέρως ἦταν καὶ ὀνομαζόταν ἀγαπημένος, μᾶς διδάσκει
περὶ τῆς κορυφῆς τῶν ἀρετῶν, δηλαδῆ τῆς ἀγάπης¹⁹, λέγοντας
ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, ὥστε καὶ ὅποιος ἔχει ἀγάπη νὰ
ἔχη τὸν Θεὸ καὶ ὅποιος μένει στὴν ἀγάπη νὰ μένη στὸν Θεό,
καὶ ὁ Θεὸς νὰ μείνη σὲ ὅποιον μένει ἡ ἀγάπη²⁰. Τὴν δὲ ἐνέρ-
γειά της σ' ἐμᾶς τὴν δείχνει διπλῆ, διαμερίζοντάς τιν ἀμερί-
στως στὸν Θεὸ καὶ στὸν πλησίον, καὶ διδάσκοντας ὅτι αὐτὲς
συγκρατοῦνται ἢ μιᾶ ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ ὀνομάζοντας ψεύστη
αὐτὸν ποὺ νομίζει ὅτι ἔχει μόνο τὴ μιᾶ. Διότι, λέγει, σημεῖο τῆς
πρὸς τὸν Θεὸ ἀγάπης εἶναι ἡ τήρησις τοῦ λόγου καὶ τῶν ἐντο-
λῶν του²¹, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἐδίδαξε λέγοντας, «ὅποιος
μὲ ἀγαπᾷ θὰ τηρήσῃ τὶς ἐντολές μου»· «αὐτὴ δέ», λέγει, «εἶναι
ἡ ἐντολή μου, ν' ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καὶ ἀπὸ τοῦτο θὰ γνωρί-
σουν ὅλοι ὅτι εἴσθε μαθηταί μου, ἂν ἔχετε μεταξὺ σας ἀγά-
πη»²².

- 6 Βλέπετε πῶς εἶναι ἀχώριστος ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ πρὸς
ἀλλήλους ἀγάπη; Γι' αὐτὸ λέγει ὁ ἀγαπημένος μαθητής, «ἂν κά-
ποιος λέγῃ ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ μισεῖ τὸν ἀδελφὸ του, εἶναι
ψεύστης· διότι, ἂν τὸν ἀδελφὸ του, ποὺ τὸν εἶδε, δὲν τὸν ἀγα-
πᾷ, πῶς ἀγαπᾷ τὸν Θεό, ποὺ δὲν τὸν εἶδε;»²³· ἀλλὰ καὶ «ὅποιος

21. Α' Ἰω. 2,6 . 4,12 ἐ.

22. Ἰω. 14,21 . 13,34 . 15,12.

23. Α' Ἰω. 4,20.

μένειν ὀφείλει», φησί, «καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησεν, καὶ αὐτὸς περιπατεῖν». Πῶς οὖν ἐκεῖνος περιεπάτησεν; Ὑπήκουσε τῷ οὐρανόῳ Πατρὶ, δικαιοσύνην πᾶσαν ἐπλήρωσεν, εὐηργέτησε δι' ἑαυτοῦ τὴν φύσιν, ἰάσατο τοὺς νοσοῦντας, ἐδίδαξε τοὺς εὐπειθεῖς, ἤλεγξε τοὺς ἀπειθεῖς, ὑπέμεινε ὑπὲρ τῶν εὐπειθῶν τὰ παρὰ τῶν ἀπειθούτων ὀνειδή, τὰ παρὰ τῶν ἀχαρίστων ἐμπτύσματα, τὰ ραπίσματα, τοὺς ἐμπαιγμούς, τὰς μάστιγας, καὶ τέλος τὸν ἐπονείδιστον θάνατον καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ ἡμῶν δούς, οὐ μείζον ἀγάπης ἔργον οὐδέν. Ὅρωμεν δὲ καὶ τὸν ἠγαπημένον μαθητὴν καὶ μαθητὴν τοῖς ἔργοις· διὰ πάντων γὰρ σαφῶς οὗτος ἦλθε τῶν τοῦ διδασκάλου καὶ διδαγμάτων καὶ θαυμάτων καὶ παθημάτων, ἔργοις καὶ λόγοις εὐεργετῶν ἅπαντας, καὶ ἀπὸ σκότους εἰς φῶς ἐξάγων, καὶ ποιῶν ἐξ ἀναξίων ἀξίους, αὐτὸς δὲ πάσχων ὑπὲρ αὐτῶν. Θάνατον δὲ οὐχ ἓνα μόνον ὑπέμεινε διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ τὴν ἡμῶν ὠφέλειαν, ταῦτό δὲ εἰπεῖν διὰ τὴν πρὸς Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην, ἀλλὰ διὰ παντὸς τοῦ βίου εἰς θάνατον ἑαυτὸν παρεδίδου. Ποσάκις ἐνεπαίχθη, ποσάκις ἐρραπίσθη, ποσάκις ἐλιθάσθη, πόσοις παρέστη τυράννοις καὶ ἄρχουσι λόγον ὑπέχων καὶ κατάδικος ὢν ὁ τῆς εὐσεβείας διανομεύς! Ὑπὸ δὲ τοῦ τῶν τυράννων ὠμοτάτου τυράννου Δομετιανοῦ καὶ ἐξόριστος εἰς Πάτμον γίνεται, χαίρων καὶ πανταχοῦ κηρύσσων τὰ τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότη καὶ διδασκάλου διδάγματα.

7 Οἷς καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, πειθόμενοι περιπατήσωμεν κατὰ τὸ ἐγκωροῦν, καθὰ καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ τούτου περιεπάτησεν ἠγαπημένος μαθητής, ὑποτασόμενοι τοῖς ἰδίῳις πατράσιν· «Υἱὸς» γὰρ φησιν, «ὕπήκοος ἔσται εἰς ζωὴν, ὁ δὲ παρήκοος εἰς ἀπώλειαν»·

24. Α' Ἰω. 2,6.

25. Ἰω. 15,13.

λέγει ὅτι μένει στὸ Θεό», λέγει, «ὀφείλει, ὅπως ἐβάδισε κι' ἐκεῖνος νὰ βαδίζη κι' αὐτός»²⁴. Πῶς ἐβάδισε λοιπὸν ἐκεῖνος; Ὑπήκουσε στὸν οὐράνιο Πατέρα, ἐξεπλήρωσε ὅλα τὰ νόμιμα, εὐεργέτησε μὲ τὶς πράξεις του τὴν φύσι, ἐθεράπευσε τοὺς ἀσθενεῖς, ἐδίδαξε τοὺς εὐπειθεῖς, ἤλεγξε τοὺς ἀπειθεῖς, ὑπέμεινε ὑπὲρ τῶν εὐπειθῶν τὰ ὀνειδή ἀπὸ τοὺς ἀπειθοῦντας, τὰ ἐμπτύσματα ἀπὸ τοὺς ἀχαρίστους, τὰ ραπίσματα, τοὺς ἐμπαιγμούς, τὶς μάστιγες καὶ τέλος τὸν ἐπονειδιστὸ θάνατο, ἀφοῦ ἔδωσε καὶ τὴ ζωὴ του γιὰ χάρη μας, ἀπὸ τὸ ὁποῖο κανένα ἔργο ἀγάπης δὲν εἶναι μεγαλύτερο²⁵. Βλέπομε δὲ καὶ τὸν ἀγαπημένο μαθητὴ νὰ εἶναι καὶ μαθητὴς μὲ τὰ ἔργα· διότι αὐτὸς ἐπέρασε σαφῶς ἀνάμεσα ἀπὸ ὅλα τὰ διδάγματα καὶ θαύματα καὶ παθήματα τοῦ διδασκάλου, εὐεργετώντας ὅλους μὲ ἔργα καὶ λόγια καὶ ἐξάγοντας ἀπὸ σκότος σὲ φῶς καὶ μεταβάλλοντας ἀπὸ ἀναξίους σὲ ἀξίους, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος πάσχοντας γιὰ χάρι τους. Θάνατο δὲ δὲν ὑπέμεινε μόνο ἓνα γιὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ὠφέλειά μας, ἢ μὲ ἄλλα λόγια γιὰ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ βίου του παρέδιδε τὸν ἑαυτό του σὲ θάνατο. Πόσες φορές ἐμπαίχθηκε, πόσες φορές ἐρραπίσθηκε, πόσες φορές ἐλιθοβολήθηκε, πόσες φορές ὠδηγήθηκε σὲ τυράννους καὶ ἄρχοντες γιὰ νὰ λογοδοτήσῃ ὡς ὑπόδικος αὐτὸς ὁ διανομεὺς τῆς εὐσεβείας (ἀπὸ τὸν ὠμότατο δὲ τῶν τυράννων τύραννο Δομετιανὸ ἐξορίζεται στὴν Πάτμο)²⁶, χαιρόμενος καὶ κηρύσσοντας παντοῦ τὰ διδάγματα τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότη καὶ διδασκάλου.

7 Σ' αὐτὰ τὰ διδάγματα πειθόμενοι κι' ἐμεῖς, ἀδελφοί, ἄς περιπατήσωμε κατὰ δύναμι, ὅπως ἐπεριπάτησε καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ ἀγαπημένος μαθητὴς τούτου, ὑποτασσόμενοι στοὺς ἰδιαιτέρους πατέρες μας· διότι, λέγει, «ὁ εὐπειθὴς υἱὸς θὰ εἶναι γιὰ τὴ ζωὴ,

26. Βλ. Ἀποκ. 1,9.

μη τοῖς κατὰ σῶμα δὲ μόνον, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον καὶ τοῖς κατὰ πνεῦμα, καὶ δι' αὐτῶν αὐτῷ τῷ ἀνωτάτῳ Πατρὶ, «παρ' οὐ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται». Ἡ γὰρ πρὸς τοὺς πνευματικούς ἡμῶν πατέρας ἀγάπη καὶ ὑπακοή καὶ εὐπειθία πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφέρεται, καὶ ὁ τούτοις ἀπειθῶν αὐτῷ προσκρούει τῷ Θεῷ τῶν πατέρων, καθὰ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο λέγων, «ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με». «Πείθεσθε τοίνυν, ἀδελφοί, τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικετε, ἵνα μὴ στενάζωσι καθ' ὑμῶν, ἀλυσιτελές γὰρ ὑμῖν τοῦτο», Παῦλος ὁ μεγαλοκήρυξ βοᾷ, πᾶσαν δικαιοσύνην καὶ πᾶν ἔργον ἀγαθὸν πληροῦν προθυμούμενοι· κἂν ἐλλίπηται τι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἡμῖν ἀσθένειαν, ἵλεως ὁ Κύριος, τῇ οἰκείᾳ χάριτι τὰς ἐλλείψεις τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας ἀναπληρῶν καὶ ὡς ἐν ἀγαθοεργείᾳ τελείᾳ προσδεχόμενος, μάλιστα εἰ ταπεινουμένους θεάσεται διὰ τὰς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐλλείψεις, ἀλλ' οὐκ ἐπαιρομένους ἐπὶ ταῖς κατ' αὐτὴν ἐργασίαις.

8 Εὐεργετῶν ἕκαστος ἴσθι πολυτρόπως τὸν πλησίον, οἷς ἔχεις. Οὐ δύνασαι θαυματοποιῶ λόγῳ τοὺς ἀσθενεῖς ἰάσασθαι; ἀλλὰ παρακλήτικῳ λόγῳ θεραπεῦσαι δύνασαι. Εἰ δὲ καὶ διὰ σαυτοῦ ταῖς χρεῖαις ὑπηρετήσεις, αὐτὸν αὐτὸς ἔξεις ὑπηρετήν (ὦ τοῦ θαύματος!) τὸν Χριστὸν κατὰ τὸν ἐκείνου λόγον ἐπ' αἰῶνος τοῦ μέλλοντος· «περιζώσεται» γάρ, φησί, «καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς». Εἰ δὲ καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐξ ὧν ἔχεις μεταδιδούς αὐτῷ κοινωνήσῃς, κοινωνῶνς ἔσῃ τοῦ θείου πλοῦτου καὶ

27. Παροιμ. 13,1.

28. Ἐφεσ. 3,15.

29. Λουκᾶ 10,16.

30. Ἐβρ. 13,17.

ὁ δὲ παρήκοος θὰ εἶναι γιὰ ἀπώλεια»²⁷. Ὅχι δὲ μόνο στοὺς σωματικούς πατέρες ἀλλὰ περισσότερο στοὺς πνευματικούς, καὶ δι' αὐτῶν στὸν ὕψιστο Πατέρα «ἀπὸ τὸν ὁποῖο παίρνει τὸ ὄνομα κάθε πατριὰ στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ»²⁸. Διότι ἡ ἀγάπη καὶ ὑπακοή καὶ εὐπειθία πρὸς τοὺς πνευματικούς πατέρες ἀναφέρεται πρὸς τὸν Θεὸ κι' ὅποιος ἀπειθεῖ σ' αὐτοὺς προσκρούει στὸ Θεὸ τῶν πατέρων, ὅπως ἀποφάνθηκε καὶ ὁ Χριστὸς λέγοντας, «ὅποιος ἀκούει ἐσᾶς ἀκούει ἐμένα, καὶ ὅποιος ἀθετεῖ ἐσᾶς, ἀθετεῖ ἐμένα· ἐκεῖνος δὲ ποὺ ἀθετεῖ ἐμένα ἀθετεῖ αὐτὸν ποὺ με ἀπέστειλε»²⁹. «Νὰ πείθεσθε λοιπὸν, ἀδελφοί, στοὺς ἡγέτες σας καὶ νὰ ὑπακούετε, γιὰ νὰ μὴ ἀγανακτοῦν ἐναντίον σας, διότι αὐτὸ εἶναι ἐπιζήμιο σὲ σᾶς», φωνάζει ὁ Παῦλος ὁ μεγαλοκήρυξ³⁰, προθυμοποιούμενοι νὰ ἐκτελῆτε κάθε νόμιμο καὶ κάθε ἀγαθὸ ἔργο· καὶ ἂν παραλειφθῆ κάτι ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας τῆς φύσεώς μας, ὁ Κύριος εἶναι ἴλεως, ἀναπληρῶνοντας με τὴ χάρι του τίς ἀσθενείες μας καὶ μᾶς προσδέχεται σὰν νὰ ἔχωμε ζήσει με τελεία ἀγαθοεργία, μάλιστα ἂν μᾶς ἰδῆ ταπεινωμένους γιὰ τίς ἐλλείψεις στὴν ἀρετὴ κι' ὄχι ἐπαιρομένους γιὰ τὴν ἀσκησί της.

- 8 Ὁ καθένας σας νὰ εὐεργετῆ τὸν πλησίον πολυτρόπως· με ὅσα ἔχει. Δὲν μπορεῖς νὰ θεραπεύσης τοὺς ἀσθενεῖς με θαυματοποιὸ λόγο; ἀλλὰ μπορεῖς νὰ θεραπεύσης με παρηγορητικὸ λόγο. Ἐὰν δὲ ὑπηρετῆσεις καὶ μόνος σου στίς ἀνάγκες του, θὰ ἔχης ὑπέρετη τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ στὸν μέλλοντα αἰῶνα κατὰ τὸν λόγο του· «θὰ περιζωθῆ», λέγει, «καὶ θὰ τοὺς τοποθετήση στὰ τραπέζια καὶ περνώντας θὰ τοὺς διακονήση»³¹. Ἐὰν δὲ γίνης καὶ κοινωνὸς με αὐτὸν μεταδίδοντάς του ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα ποὺ διαθέτεις, θὰ εἶσαι κοινωνὸς τοῦ θείου πλούτου καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ τραφῆς με ἀμβροσία σὰν νὰ ἔνδυσες κι' ἐπότισες κι' ἔθρεψες ἐκεῖνον τὸν ἴδιο καὶ θὰ φορέσης

31. Λουκᾶ 12,37.

τῆς βασιλείας Χριστοῦ, καὶ ὡς αὐτὸν ἐκεῖνον ἐνδύσας καὶ ποτίσας καὶ θρέψας τραφήσῃ τὴν ἀμβροσίαν καὶ τὸ βασίλειον ἔνδυμα τῆς ἀθανασίας περιβαλῆ. Οὐκ ἔχεις λόγον διδασκαλίας, παράκλησιν πρὸς ἀρετὴν, ἐλεγμοῦ δύναμιν, ἀποτρεπτικὴν κακίας, προτρεπτικὴν ἀρετῆς; γενοῦ τοῖς ἔργοις διδάσκαλος, σεαυτῷ καὶ τῷ πλησίον ἀγαθὸς ἐργάτης γινόμενος. Ἔστι τοῦτον τὸν τρόπον καὶ παρανομοῦντας ἐλέγχειν. Λεγέτωσαν οἱ τοιοῦτοι καὶ περὶ σοῦ, «βαρὺς ἡμῖν ἐστι καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιοι ταῖς τρίβοις ἡμῶν αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ». Ἄν δὲ καὶ μὴ φέροντες ὕβρεις ἐπάγωσι καὶ συκοφαντοῦντες κατηγορίας πλέκωσι, καὶ μηχανῶνται κατὰ σοῦ τὰ πάνδεινα, ἀτρέμας στῆθι, μὴ παρενεχθεῖς ἢ μαλακισθεῖς μεταβληθῆς τὸν τρόπον, ἀλλὰ σεαυτῷ τε κάκεινοις ἴσθι χρηστός, πρὸς παράδειγμα τὸν Χριστὸν αὐτὸν βλέπων καὶ τὸν ἠγαπημένον ἐκείνω μαθητὴν. Καὶ τοῦτο δεῖγμα λαμβάνων τοῦ βαδίζειν, τὴν ὁδὸν Κυρίου τὴν εὐθεΐαν, ὁδευε ταύτην ἀμεταστρεπτί· «εἰ γὰρ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν», φησὶν ἐκεῖνος. Ἄν οὕτω πράττης καὶ οὕτω φέρῃς, δῆλος εἶ πᾶσι τὴν θεῖαν ἀγάπην ἐνστερνισάμενος.

- 9 Εἰ δὲ καὶ σὺ ἐν σεαυτῷ τὰ σημεῖα ταύτης ἐπιποθεῖς εἰδέναί, καὶ ταῦτά σοι ὑποδείξω, μόνον ἀόκνως βάδιζε πρὸς τὴν τούτων εὐρεσιν. Ὅταν τὸν νοῦν πρὸς Θεὸν ἀνατείνας ὑπ' οὐδενὸς ἀνθέλκη τῶν κάτω, ἀλλὰ πάντων ἐπιλανθανόμενος ἀβιάστως χωρὶς διαλογισμῶν χαίρων ἐντροφᾶς τῇ τοῦ Θεοῦ μνήμῃ καὶ ταῖς πρὸς αὐτὸν εὐχαῖς, τότε γνῶθι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καθαρῶς ἀψάμενος, καὶ κατὰ τοσοῦτον ταύτης μετέχων, καθ' ὅσον ὁ τῆς τοιαύτης πρὸς Θεὸν ἐντεύξεως, μᾶλλον δὲ ἐνώσεως, παρατείνεται καιρὸς. Ὅταν δὲ πάλιν ἐν κατανύξει καὶ ὀδύνη γλυκερᾷ καρδίας ἐπίσης ὑπὲρ σεαυτοῦ τε καὶ παντὸς ἀνθρώπου προσεύχη πρὸς Κύριον, γνωστοῦ

32. Ματθ. 25,34-40.

33. Σοφ. Σολ. 2,15.

τὸ βασιλικὸ ἔνδυμα τῆς ἀθανασίας³². Δὲν ἔχεις λόγο διδασκαλίας, παράκλησι πρὸς ἀρετὴ, δύναμι ἐλέγχου, ἀποτρεπτικὴ τῆς κακίας καὶ προτρεπτικὴ τῆς ἀρετῆς; Νὰ γίνῃς διδάσκαλος μὲ τὰ ἔργα καθιστάμενος ἀγαθὸς ἐργάτης στὸν ἑαυτὸ σου καὶ στὸν πλησίον. Ἦς λέγουν οἱ τοιοῦτοι καὶ γιὰ σένα: «μᾶς εἶναι βαρὺς καὶ νὰ τὸν βλέπουμε ἀκόμη, διότι οἱ ὁδοὶ του εἶναι ἀνόμοιες ἀπὸ τοὺς δρόμους μας»³³. Ἦν δὲ δὲν βαστοῦν καὶ ἀπευθύνουν ὕβρεις καὶ πλέκουν συκοφαντικὲς κατηγορίες καὶ μηχανεύονται ἐναντίον σου τὰ πάνδεινα, μεῖνε ἀτάραχος, μὴ ἀλλάξης τρόπο παραφερόμενος ἢ ἀποχαυνούμενος, ἀλλὰ νὰ εἶσαι χρηστὸς στὸν ἑαυτὸ σου καὶ σ' ἐκείνους, βλέποντας γιὰ παράδειγμα τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ καὶ τὸν ἀγαπημένο σ' ἐκεῖνον μαθητῆ. Καὶ παίρνοντας τοῦτο γιὰ ὁδηγὸ πορείας στήν ὁδὸ τοῦ Κυρίου τὴν εὐθεΐα, βάδιζε σ' αὐτὴν χωρὶς ἐπιστροφή· διότι, λέγει, «ἂν ἔδιωξαν ἐμένα κι' ἐσᾶς θὰ σᾶς διώξουν»³⁴, λέγει ἐκεῖνος. Ἦν ἔτσι ἐνεργῆς καὶ ἔτσι ὑπομένης, θὰ εἶσαι σὲ ὅλους φανερὸς ὅτι ἐνστερνίσθηκες τὴν θεία ἀγάπη.

- 9 Ἐὰν δὲ καὶ σὺ ποθῆς νὰ ἰδῆς μέσα σου τὰ σημεῖα τῆς, θὰ σοῦ τὰ ὑποδείξω καὶ αὐτά· μόνο νὰ βαδίζῃς ἀκούραστα πρὸς τὴν ἀνεύρεσι τους. Ὅταν, ἀνατείνοντας τὸν νοῦ πρὸς τὸν Θεό, δὲν ἀντισύρεσαι ἀπὸ κανένα γήινο, ἀλλὰ, λησμονώντας ἀβίαστα τὰ πάντα χωρὶς διαλογισμοῦς, ἐντρυφᾶς χαρούμενος στῆ μνήμη τοῦ Θεοῦ καὶ στίς πρὸς αὐτὸν εὐχές, τότε γνώριζε ὅτι ἔγγισες καθαρὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸ ἀγάπη καὶ ὅτι μετέχεις αὐτῆς τόσο πολὺ, ὅσο παρατείνεται ὁ καιρὸς τῆς τοιαύτης συναντήσεως μὲ τὸν Θεό, μᾶλλον δὲ ἐνώσεως. Ὅταν δὲ πάλιν προσεύχεσαι πρὸς τὸν Κύριο μὲ κατάνυξι καὶ γλυκερὰ ὀδύνη καρδίας ἐξ ἴσου ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ὑπὲρ κάθε ἀνθρώπου, γνωστοῦ καὶ

34. Ἰω. 15,20.

καὶ ἀγνώτος, ἐχθροῦ καὶ φίλου, λυπήσαντος καὶ μὴ λυπήσαντος, τότε γινῶθι τὸν πλησίον ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσας. Ἄλλ' αἱ διαθέσεις αὐταὶ οὐ προσγίνονται, ἐὰν μὴ τὰ φανερά τῆς ἀγάπης ἔργα σχῆς· ἐὰν γὰρ μὴ ἐθίσης σεαυτὸν ἀφιέναι τὸ οἰκεῖον θέλημα καὶ ποιεῖν τὸ τοῦ πλησίον, πῶς ὑπομενεῖς τὰ ἐπερχόμενά σοι παρ' αὐτοῦ; Ἐὰν δὲ μὴ γενναίως τε καὶ μακροθύμως φέρῃς τὰ παρὰ ἀνθρώπων δυσχερῆ, πῶς εἰς τὸ ὑπερεύχασθαι τῶν ἐχθρῶν προκόψεις; Εἰ δὲ καὶ μὴ πειθόμενος τῷ λέγοντι «τὰ ἐνόητα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἔσται», κατέχεις καὶ διαφυλάττεις ταῦτα παρὰ σεαυτῷ καὶ μὴ ἐκκενοῖς ἐπαρκῶν ταῖς χρεῖαις τοῦ πλησίον, πῶς δάκρυα ἐκχεεῖς ὑπὲρ αὐτῶν; «Ὁ γὰρ ἔχων ἀγάπην», φησί τις τῶν Θεῶ φίλων, «ἐσκόρπισε χρήματα, ὁ δὲ ἀμφοτέρα λέγων ἔχειν, τὰ τε χρήματα καὶ τὴν ἀγάπην, πεπλάνηται· ἀλλ' ἢ κενός ἐστι χρημάτων, ἢ κενός ἐστιν ἀγάπης, ταυτὸ δὲ εἰπεῖν Θεοῦ». Ὁ γὰρ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, ὃς καὶ ἀποφαίνεται πρὸς ἡμᾶς λέγων, «οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ», μαμωνᾶν λέγων τὸ περιττεῦον ἡμῖν πᾶν, χρυσίον ἢ ἀργύριον ἢ ἕτερόν τι. Καὶ δείκνυσιν, ὡς ἀδύνατον προσεύξασθαι τὸν χρήματα φυλάσσοντα, «ὄπου» γάρ, φησὶν, «ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ καὶ ὁ νοῦς σου», ἀλλ' οὐκ εἰς τὴν προσευχήν. Ὡστε περὶ τῶν τοιούτων καὶ τοῦτ' ἔλεγεν ὁ Κύριος ὅτι «οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσί με τιμᾶ, ἢ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονται με». Διὸ καὶ ἡ ἠγαπημένη τῷ Θεῷ βροντὴ βοᾶ, «ὅστις ἔχειν τὸν βίον τοῦ κόσμου τούτου, καὶ οὐ δίδωσι τοῖς ἀδελφοῖς τὰς χρεῖας, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ»· οὐδὲ

35. Λουκᾶ 11,40.

36. Ματθ. 6,25.

37. Ματθ. 6,21.

ἀγνώστου, ἐχθροῦ καὶ φίλου, λυπήσαντος καὶ μὴ λυπήσαντος, τότε γνώριζε ὅτι ἀγάπησες ἀπὸ ψυχῆ τὸν πλησίον. Ἄλλ' αὐτὲς οἱ διαθέσεις δὲν προσγίνονται, ἐὰν δὲν ἔχῃς τὰ φανερά ἔργα τῆς ἀγάπης· ἐὰν δηλαδή δὲν ἐθίσῃς τὸν ἑαυτό σου ν' ἀφήσῃ τὸ θέλημά του καὶ νὰ ἐκτελῇ τὸ τοῦ πλησίον πῶς θὰ ὑπομείνῃς τὰ ἐπερχόμενα σ' ἐσὲ ἀπὸ αὐτόν; Ἐὰν δὲ δὲν βαστάζῃς γενναίως καὶ μακροθύμως τὶς ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων προκαλούμενες δυσχέρειες, πῶς θὰ προκόψῃς στὸ νὰ ὑπερεύχῃσαι τῶν ἐχθρῶν; Ἐὰν δέ, μὴ πειθόμενος στὸν λέγοντα «νὰ δίδετε τὰ διαθέσιμα ὡς ἐλεημοσύνη καὶ ὅλα θὰ σᾶς εἶναι καθαρὰ»³⁵, τὰ κατέχῃς καὶ τὰ διαφυλάττῃς κοντὰ σου καὶ δὲν τὰ προσφέρῃς γιὰ νὰ καλύψῃς τὶς ἀνάγκες τοῦ πλησίον, πῶς θὰ χύσῃς δάκρυα γι' αὐτούς; Διότι «ὅποιος ἔχει ἀγάπη», λέγει κάποιος ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Θεοῦ, «ἐσκόρπισε χρήματα· ὅποιος δὲ λέγει ὅτι ἔχει καὶ τὰ δύο, χρήματα καὶ ἀγάπη, εὐρίσκεται σὲ πλάνη· ἀπλῶς ἢ χρήματα στερεῖται ἢ ἀγάπη στερεῖται, δηλαδή Θεό». Διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, ὅπως ὁ ἴδιος ἀποφαίνεται λέγοντας πρὸς ἐμᾶς, «δὲν μπορεῖτε νὰ δουλεύετε συγχρόνως στὸ Θεὸ καὶ στὸ Μαρωνᾶ»³⁶, μαμωνᾶ λέγοντας καθετὶ πού μᾶς περισσεύει, χρυσὸ ἢ ἀργυρὸ ἢ κάτι ἄλλο. Καὶ δεικνύει ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ προσευχηθῇ αὐτὸς πού φυλάσσει ἀπόθεμα χρημάτων, διότι, λέγει, «ὅπου εἶναι ὁ θησαυρὸς σου, ἐκεῖ εἶναι καὶ ὁ νοῦς σου»³⁷, ἀλλ' ὄχι στὴν προσευχή. Ὡστε γιὰ τοὺς τοιούτους ἔλεγε ὁ Κύριος καὶ τοῦτο, «ὅτι τοῦτος ὁ λαὸς μὲ τιμᾶ μὲ τὰ χεῖλη, ἢ δὲ καρδιά τους ἀπέχει πολὺ ἀπὸ ἐμένα· ματαιῶς δὲ μὲ σέβονται»³⁸. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀγαπημένη στὸ Θεὸ βροντῆ βοᾶ, «ὅποιος ἔχει τὸν πλοῦτο τοῦ κόσμου τούτου καὶ δὲν δίδει στοὺς ἀδελφοὺς γιὰ τὶς ἀνάγκες τους, δὲν εἶναι σ' αὐτόν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ»³⁹.

38. Ματθ. 15,8.

39. Α' Ἰω. 3,17.

γὰρ δύναται ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ μένειν· ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ κόσμου, ἔχθρα εἰς Θεόν. Διὸ πάλιν ὁ αὐτός φησι, «μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ». Τίνα δὲ εἰσι τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, εἰμὴ πορισμοὶ χρημάτων μηδὲν τῇ ψυχῇ λυσιτελοῦντες, ἐπιθυμίαι σαρκικαί, φρόνημα ὑψηλόν, θέλημα γεῶδες; Ἄ πάντα οὐκ ἔστιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ χωρίζει ἀπ' αὐτοῦ τοὺς ἔχοντας αὐτά, καὶ νεκροῖ τὴν ψυχὴν τοῦ ὑπ' αὐτῶν ἐκνικωμένου καὶ ἐνθάπτει τῷ χρυσῷ καὶ ἀργυρῷ χῶματι, ἃ κατὰ τοσοῦτόν ἐστι χεῖρω τοῦ ἀπλῶς χῶματος, ᾧ συνήθως καλύπτομεν τὸν ἡμέτερον χοῦν, ὥστε τοῦτο μὲν ἐπιβαλλόμενον τοῖς νεκροῖς ἡμῶν σώμασι συγκλείει τὴν ἐκ τούτων δυσωδίαν καὶ ταύτην ἀνεκφορον πάντη καθίστησιν, ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ἀργυρὸς χοῦς ὅσον ἂν ἐπιτεθῇ τῷ νῶ τοῦ κεκτημένου πλείων, δυσωδέστερον αὐτὸν ἀπεργάζεται, ὡς καὶ μέχρι οὐρανοῦ τὴν δυσωδίαν φθάνειν καὶ ἀποστρέφειν τοὺς ἐκεῖθεν οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπισκοπὴν.

10 Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἠγαπημένος ἀπεστάλη παρὰ τοῦ ἠγαπηκότος αὐτὸν Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀναστήσῃ ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων τούτων, καὶ προτρέψῃται εἰς ἔργα φωτός, ὧν τὸ κεφάλαιον καὶ ζωῆς αἰωνίου παρεκτικὸν τὴν πρὸς Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην εἶναι τρανότατα διεσάφησε. Πῶς οὖν ἀγαπῶμεν καὶ τιμῶμεν αὐτόν; οὐχ ὡς ἐκκαλύψαντα ἡμῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν; Μὴ οὖν τάναντία τῶν λόγων ἐκείνου πράττωμεν ἀδελφοί· μηδὲ σχήματι καὶ γλώττῃ τὴν ἀγάπην καὶ πίστιν δεικνύντες διὰ τῶν ἔργων ἀπιστῶμεν αὐτῷ, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἀπαγορεύων «μὴ ἀγαπῶμεν», φησὶν, «ἀδελφοί λόγῳ καὶ γλώσσει, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ».

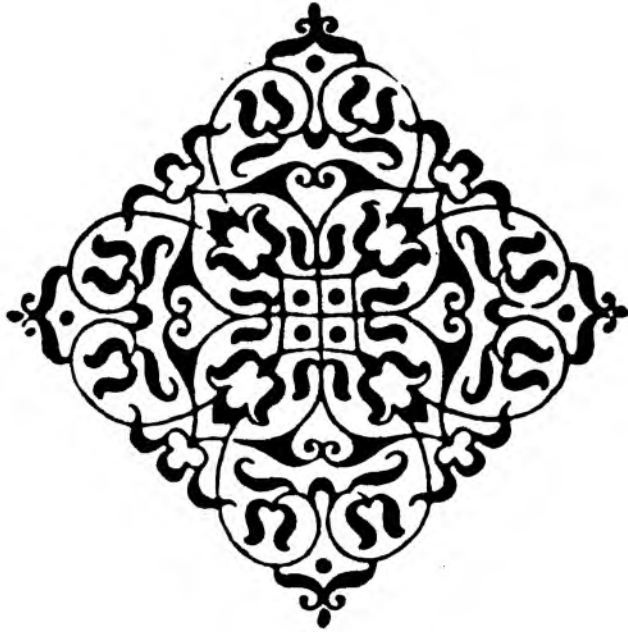
40. Α' Ἰω. 2,15.

41. Α' Ἰω. 3,18.

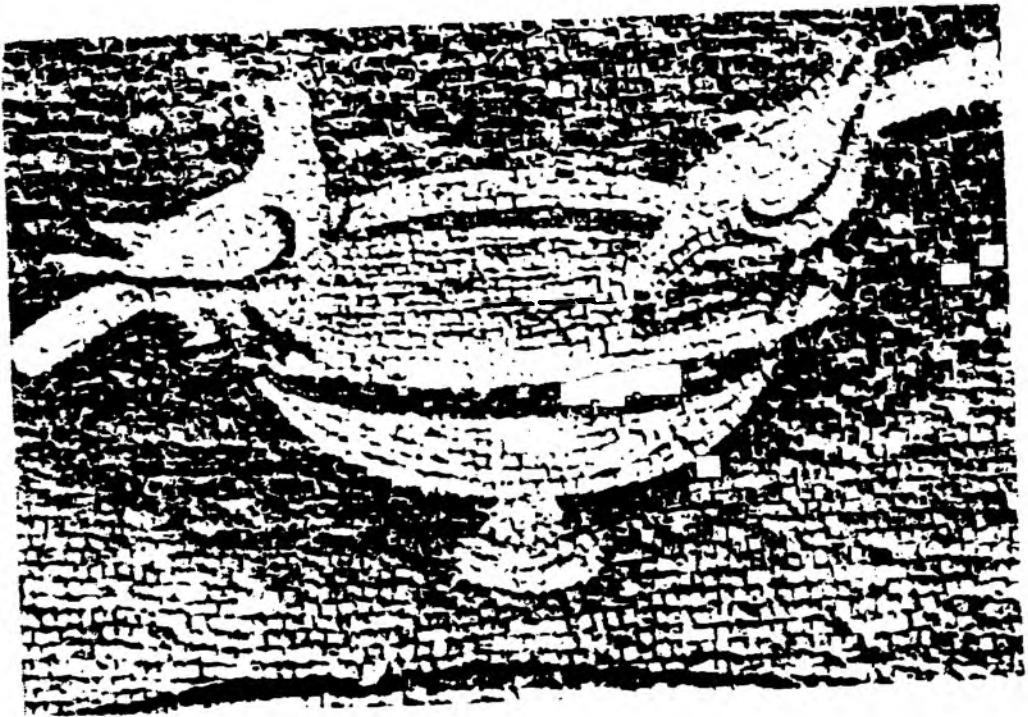
διότι ἄλλωστε οὔτε μπορεῖ ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ μένουν σ' ἓνα καὶ τὸν ἴδιο, ἀφοῦ ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου εἶναι ἔχθρα πρὸς τὸν Θεό. Γι' αὐτὸ λέγει πάλι ὁ ἴδιος «νὰ μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμο οὔτε τὰ πράγματα ποὺ εἶναι στὸν κόσμο»⁴⁰. Ποιά δὲ εἶναι τὰ πράγματα στὸν κόσμο, εἰ μὴ οἱ πορισμοὶ χρημάτων ποὺ δὲν ὠφελοῦν τίποτε τὴν ψυχὴ, οἱ σαρκικὲς ἐπιθυμίες, ἡ ὑψηλοφροσύνη, τὸ γήινο θέλημα; Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ χωρίζουν ἀπὸ αὐτὸν ὅσους τὰ ἔχουν, νεκρώνουν τὴν ψυχὴ τοῦ νικημένου ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὴν θάπτουν στὸ χρυσὸ καὶ ἀργυρὸ χῶμα, πράγματα ποὺ εἶναι τόσο πολὺ χειρότερα ἀπὸ τὸ ἀπλὸ χῶμα, μὲ τὸ ὁποῖο συνήθως καλύπτομε τὸν ἰδικό μας χοῦν, καθ' ὅσον τοῦτο μὲν τὸ χῶμα ριπτόμενο ἐπάνω ἀπὸ τὰ νεκρὰ σώματά μας συγκλείει τὴν ἀπὸ αὐτὰ δυσωδία καὶ τὴν καθιστᾷ τελείως ἀνέβγαλτη, ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ἀργυρὸς χοῦς ὅσο περισσότερος τοποθετηθῆ ἐπάνω στὸν νοῦ τοῦ κατόχου, τόσο δυσωδέστερο τὸν κάμει, ὥστε ἡ δυσωδία νὰ φθάνη καὶ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν οὐρανίων ἀγγέλων καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ν' ἀποστρέφη τοὺς ἀπὸ ἐκεῖ οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἐκεῖθε ἐπιστασία.

- 10** Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀγαπημένος ἀπεστάλθηκε ἀπὸ τὸν ἀγαπήσαντα Σωτῆρα μας Ἰησοῦ Χριστό, γιὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅλη τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ μᾶς ἀναστήσῃ ἀπὸ τὰ νεκρὰ αὐτὰ ἔργα καὶ νὰ μᾶς προτρέψῃ σὲ ἔργα φωτός, τῶν ὁποίων ὡς κορύφωμα παρεκτικὸ αἰωνίου ζωῆς παρουσίασε σαφέστατα τὴν πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν πλησίον ἀγάπη. Πῶς λοιπὸν τὸν ἀγαποῦμε καὶ τὸν τιμοῦμε; Ὅχι ὡς ἀποκαλύψαντα σ' ἐμᾶς ὅλων τὴν ἀλήθεια; Ἄς μὴ πράττωμε λοιπὸν τὰ ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς λόγους ἐκείνου, ἀδελφοί· οὔτε δεικνύοντας τὴν ἀγάπη καὶ τὴν πίστι μὲ σχῆμα καὶ γλῶσσα ν' ἀπιστοῦμε σ' αὐτὸν μὲ τὰ ἔργα, πρᾶγμα ποὺ καὶ αὐτὸς ἀπαγορεύει λέγοντας, «νὰ μὴ ἀγαποῦμε μὲ λόγο καὶ γλῶσσα, ἀδελφοί, ἀλλὰ μὲ ἔργο καὶ ἀλήθεια»⁴¹.

11 Εἰ οὖν καὶ ἡμεῖς ἀγαπῶντες τιμῶμεν τὸν καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παρὰ πάντα ἠγαπημένον, ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ δείξωμεν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, οὐκ ἀκροαταὶ μόνον τῶν ἐκείνου λόγων γινόμενοι, ἀλλὰ καὶ ποιηταί· οὕτω γὰρ ἔσται τῆς ὑπ' αὐτοῦ εὐαγγελιζομένης αἰωνίου ζωῆς ἡμᾶς καὶ βασιλείας ἐπιτυχεῖν ἐν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων Χριστῷ, ᾧ πρέπει δόξα αἰώνιος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ συναϊδίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

11 Ἐὰν λοιπὸν κι ἐμεῖς ἀγαπᾶμε καὶ τιμοῦμε τὸν ἐπάνω ἀπὸ ὅλους ἀγαπημένον ἀπὸ τὸν Θεό, ἅς δείξωμε μὲ ἔργα καὶ ἀλήθεια τὴν ἀγάπη πρὸς αὐτόν, γινόμενοι ὄχι μόνο ἀκροαταὶ τῶν λόγων ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ ποιηταί· διότι ἔτσι θὰ εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπιτύχωμε τὴν ἀπὸ αὐτὸν εὐαγγελιζομένη αἰώνια ζωὴ καὶ βασιλεία κατὰ τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων Χριστό, στὸν ὁποῖο πρέπει αἰώνια δόξα στὸν οὐρανὸ κι' ἐπάνω στὴ γῆ μαζὶ μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ συναΐδιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Ε'

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ

«ΟΠΩΣ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΚΑΜΝΟΥΝ ΣΕ ΣΑΣ

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΣΕΙΣ ΝΑ ΚΑΜΝΕΤΕ Σ' ΑΥΤΟΥΣ»

“Οπου γίνεται λόγος και κατὰ τοκιζόντων

ΟΜΙΛΙΑ ΜΕ'

ΕΙΣ ΤΟ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΟ ΛΕΓΟΝ

«ΚΑΘΩΣ ΘΕΛΕΤΕ ΙΝΑ ΠΟΙΩΣΙΝ ΥΜΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ,
ΚΑΙ ΥΜΕΙΣ ΠΟΙΕΙΤΕ ΑΥΤΟΙΣ»

Ἐν ἧ καὶ κατὰ τοκιζόντων

1

πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, ὁ
συνιεὶς ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν», διὰ σαρκὸς
ἡμῖν ἐπιφανεὶς καὶ διδάσκαλος ἡμῶν
γενέσθαι καταξιώσας, ἐκεῖνα παρ' ἡμῶν
ζητεῖ νῦν ἀναπλάττων παραφθαρέντα,
ἅπερ τὴν ἀρχὴν πλάττων ἐνέθηκε ταῖς
ἡμετέραις ψυχαῖς· τῇ γὰρ μελλούσῃ διδασκαλίᾳ
καταλλήλως ἔπλασε τὴν ἀρχὴν καὶ
τῇ ἐξ ἀρχῆς πλάσει κατάλληλον τὴν διδασκαλίαν
ἀποδίδωσιν ὕστερον, οὐδὲν ἄλλο πράττων ἢ ἐξοφωμένην
τῇ προσλήψει τῆς ἀμαρτίας τὴν καλλονὴν ἀνακαθαίρων τοῦ

1. Ἡ περικοπὴ εἶναι Λουκᾶ 6,31-36.

ΟΜΙΛΙΑ 45

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ
ΛΟΥΚΑ ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ

«ΟΠΩΣ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΚΑΜΟΥΝ ΣΕ ΣΑΣ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΣΕΙΣ ΝΑ ΚΑΜΕΤΕ Σ' ΑΥΤΟΥΣ»¹

“Οπου γίνεται λόγος καὶ κατὰ τοκιζόντων

κεῖνος πὸ ἐπλασε μὲ ξεχωριστὴ φροντίδα τὶς καρδιές μας, πὸ παρατηρεῖ ὅλα τὰ ἔργα μας»², πὸ ἐφανίσθηκε σ' ἐμᾶς διὰ σαρκὸς καὶ καταξίωσε νὰ γίνῃ διδασκαλὸς μας, ἐκεῖνα ζητεῖ ἀπὸ μᾶς τώρα πὸ τὰ ἀναπλάττει, ἀφοῦ παραφθάρηκαν, ὅσα ἀρχικὰ πλάττοντάς μας ἐνέβαλε στὶς ψυχές μας. Διότι στὴν ἀρχὴ μαζὶ ἐπλασε καταλλήλως πρὸς τὴν μέλλουσα διδασκαλία καὶ ὕστερα ἀποδίδει τὴ διδασκαλία κατάλληλη πρὸς τὴν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πλάσι, μὴ κάνοντας τίποτε ἄλλο παρὰ

2. Ψαλμ. 32,15.

πλᾶσματος. Καὶ τοῦτο δείκνυσι μάλιστα πάντων ἢ σήμερον ἀναγιγνωσκομένη καὶ παρ' ἡμῶν πρὸς διασάφησιν προτιθεμένη τοῦ Εὐαγγελίου φωνή· «Καθὼς γὰρ θέλετε», φησὶν, «ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Καλῶς Ἡσαΐας προεῖπεν ὁ προφήτης, ὅτι «λόγον συντετμημένον δώσει Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς». Ἐνὶ γὰρ τούτῳ καὶ βραχεῖ λόγῳ πᾶσαν ἀρετὴν, πᾶσαν ἐντολήν, πᾶσαν ἀγαθὴν καὶ πρᾶξιν μικροῦ καὶ γνώμην συμπεριέλαβε. Διὸ καὶ κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον τοῦτο προθεῖς ὁ Κύριος ἐπήνεγκεν, «οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται». Ἄλλαχοῦ μὲν γὰρ συγκεφαλαιούμενος ἐν δυσὶν εἶπεν ἐντολαῖς, τῇ τε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῇ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπῃ, πάντα τε τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας κρέμασθαι· νῦν δὲ συνῆξε τὸ πᾶν εἰς ἓν, καὶ μὴ μόνον τὴν ἐν νόμῳ καὶ προφηταῖς δικαιοσύνην, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαθοεργίαν συμπεριέλαβεν, ἅτε νῦν οὐχ ἐνὶ γένει μόνον, ἀλλὰ πάσῃ τῇ οἰκουμένη νομοθετῶν, μᾶλλον δὲ τοῖς ἐκ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν διὰ πίστεως προσγενομένοις αὐτῷ.

2 Οὐ συμπεριέλαβε δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔμφυτον ἡμῖν ἐκάστην τῶν ὑπ' αὐτοῦ δεδομένων ἐντολῶν ὑπάρχουσαν ἔδειξε. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ, περὶ οὗ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος παραγγέλλει πρὸς ἡμᾶς λέγων, «ἀποθέμενοι πᾶσαν ρυπαρίαν καὶ περισσεΐαν κακίας, ἐν πραῢτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου ὁ Θεὸς προανεφώνησε, «διαθήσομαι», λέγων, «αὐτοῖς διαθήκην καινὴν,

3. Λουκᾶ 6,31.

4. Ἡσ. 10,23.

5. Ματθ. 7,12.

6. Ματθ. 22,40.

7. Ἰακ. 1,21.

ἀνακαθαίροντας τὴν καλλονὴ τοῦ πλάσματος ποῦ εἶχε ἀμαυρωθῆ με τὴν πρόσληψι τῆς ἀμαρτίας. Καὶ τοῦτο δεικνύει περισσότερο ἀπὸ ὅλα ἢ σήμερα ἀναγινωσκομένη καὶ προβαλλομένη ἀπὸ μᾶς γιὰ ἐρμηνεῖα περικοπῆ τοῦ Εὐαγγελίου· διότι, λέγει, «ὅπως θέλετε νὰ σᾶς κάμουν οἱ ἄνθρωποι, καὶ σεῖς νὰ κάμετε σ' αὐτοὺς ὁμοίως»³. Καλῶς προεῖπε ὁ προφήτης Ἡσαΐας, ὅτι «ὁ Κύριος θὰ δώσῃ στὴ γῆ σύντομο λόγο»⁴. Διότι σ' αὐτὸν τὸν ἕνα καὶ βραχὺ λόγο συμπεριέλαβε κάθε ἀρετὴ, κάθε ἐντολή, κάθε σχεδὸν ἀγαθὴ πράξι καὶ γνώμη. Γι' αὐτὸ καὶ κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο, ἀφοῦ προέταξε τοῦτο ὁ Κύριος προσέθεσε, «διότι αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆτες»⁵. Πραγματικὰ συγκεφαλαιώνοντας ἄλλοῦ, εἶπε ὅτι ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆτες κρέμονται σὲ δύο ἐντολές, στὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ στὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον⁶. τῶρα δὲ συνήγαγε τὸ ὅλο σ' ἕνα καὶ συμπεριέλαβε ὄχι μόνο τὴν δικαιοσύνη κατὰ τὸν νόμο καὶ τοὺς προφῆτες, ἀλλὰ καὶ ὅλη γενικὰ τὴν ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ἀγαθοεργία, διότι τῶρα δὲν νομοθετεῖ μόνο σ' ἕνα γένος, ἀλλὰ σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη, μᾶλλον δὲ στοὺς προσελθόντας σ' αὐτὸν διὰ τῆς πίστεως ἀπὸ κάθε ἔθνος κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό.

- 2 Ὅχι δὲ μόνο συμπεριέλαβε, ἀλλὰ κι' ἔδειξε ὅτι κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς ἐντολές ποῦ ἐδόθησαν ἀπὸ αὐτὸν εἶναι σ' ἐμᾶς ἔμφυτη. Πραγματικὰ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος μᾶς δίδει τὴν παραγγελία, «ἀποθέτοντας κάθε ρυπαρία καὶ περισσὴ κακότητα, νὰ δεχθῆτε με πραότητα τὸν ἔμφυτο λόγο, ποῦ μπορεῖ νὰ σώσῃ τὶς ψυχές σας»⁷. Τοῦτο δὲ προανεφώνησε ὁ Θεὸς καὶ διὰ τοῦ Ἱερεμῖα, λέγοντας «θᾶ συνάψω με αὐτοὺς καινὴ διαθήκη, δίδοντας τοὺς νόμους μου στὴ διάνοιά τους»⁸, διότι τὸ θέλει γνωμικῶς εἶναι ἰδιότης τῆς διανοίας. Ἀφοῦ σ' αὐτὸν τὸν ἔμφυτο νόμο ἔδειξε τῶρα ἀναγεγραμμένα

8. Ἱερ. 38,31 · 33.

διδούς νόμους μου εἰς διάνοιαν αὐτῶν»· τὸ γὰρ γνωμικῶς θέλειν, διανοίας ἐστίν. Ἐν ᾧ νῦν ὁ Κύριος ἀνάγραπτα δείξας πάντα τὰ εὐαγγελικὰ παραγγέλματα, προστάττει καὶ νομοθετεῖ κατ' αὐτὰ πολιτεύεσθαι· τῇ γὰρ ἡμῶν φύσει τὴν τοῦ πρακτέου γνῶσιν ἐνέθηκε, φιλάγαθός τε καὶ φιλάνθρωπος ὢν.

3 Οὐκ ἔμφυτον δὲ μόνον εὐαγγελικὴν πᾶσαν ἐντολὴν διὰ τῆς κεφαλαιώδους ταύτης παραινέσεως ὁ Κύριος ἔδειξεν, εἰπὼν, «καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως», ἀλλὰ καὶ δικαίαν καὶ εὐκόλον καὶ συμφέρουσαν, εὐληπτὸν τε τοῖς πᾶσι καὶ γνωστικὴν οἴκοθεν. Τί γάρ; Οὐκ οἶδας ὅτι τὸ ὀργίζεσθαι καὶ λοιδορεῖν τὸν ἀδελφόν, καὶ ταῦτα εἰκῆ, κακόν; Καὶ πῶς ὀργὴν αὐτὸς ὑποστῆναι παρ' ἐκείνου καὶ λοιδορίαν οὐ βούλει, καὶ οὐδὲ μετὰ σκέψεως πρὸς ταύτην ἔρχη τὴν δόξαν, ἀλλ' εὐθὺς δυσανασχετεῖς πρὸς τὴν κατὰ σοῦ κινουμένην ὀργὴν τε καὶ λοιδορίαν, καὶ παντὶ τρόπῳ φεύγεις αὐτὴν οὐ καταδεχόμενος, ὡς κακὴν πάντως, ὡς ἄθεσμον, ὡς ἀσύμφορον; Οὕτω τὴν πρὸς τὴν σὴν συνειννον ἐμπαθῆ παρ' ἐτέρου καὶ περιέργον θεῶν· οὕτω μὴ τὸ κατὰ σοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς σὲ περὶ ὅτουδῆποτε λεγόμενον ψεῦδος· καὶ ἀπλῶς ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἐντολῆς ἀπηγορευμένων οὕτω διακειόμεθα. Τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ νόμου προαπηγορευμένων τῆς ἁμαρτίας τελῶν, τοῦ φόνου, τῆς μοιχείας, τῆς ἐπιορκίας, τῆς ἀδικίας, καὶ τῶν τοιούτων; ἔτι δὲ τῶν ἀντιθέτων ἀρετῶν τούτοις, καὶ ὡς ἀρεσκόμεθα τοῖς αὐταῖς χρωμένοις ὑπὲρ ἡμῶν; Ὁρᾷς, ὅτι καὶ γινώσκεις παρὰ σεαυτῷ τῶν ἐντολῶν ἐκάστην, καὶ δικαίαν εἶναι καὶ συμφέρουσαν κρίνεις; οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ραδίαν; Οὐδὲ γὰρ ἂν μέμψεως ἡγοῦ πολλῆς ἄξιον τὸν κατὰ σοῦ θυμούμενον ἢ ψευδόμενον ἢ ἄλλως ἐπιβουλεύοντα, εἴπερ δυσάνυστον ἢ ἀδύνατον ὑπελᾶμβανες ἐκάστου τούτων ἐκεῖνον ἀπέχειν.

ὄλα τὰ εὐαγγελικὰ παραγγέλματα ὁ Κύριος, προστάζει καὶ νομοθετεῖ νὰ ζοῦμε σύμφωνα μὲ αὐτὰ· διότι ἐνέβαλε μέσα στὴ φύσι μας τὴ γνῶσι τοῦ πρακτέου, ὡς φιλάγαθος καὶ φιλόανθρωπος ποὺ εἶναι.

3 Δὲν ἔδειξε δὲ μόνο ἔμφυτη κάθε εὐαγγελικὴ ἐντολὴ ὁ Κύριος μὲ αὐτὴν τὴν κεφαλαιώδη παραίνεση λέγοντας, «ὅπως θέλετε νὰ κάμουν σὲ σᾶς οἱ ἄνθρωποι, νὰ κάμετε κι' ἐσεῖς σ' αὐτοὺς ὁμοίως», ἀλλὰ καὶ δίκαιη καὶ εὐκολη καὶ συμφέρουσα, εὐληπητή ἐπίσης σὲ ὄλους καὶ γνωριστὴ ἀφ' ἑαυτῆς. Τί δηλαδή; Δὲν γνωρίζεις ὅτι τὸ ὀργίζεσθαι καὶ λοιδορεῖν τὸν ἀδελφόν, καὶ μάλιστα χωρὶς λόγο, εἶναι κακό; Καὶ πῶς ἐσὺ δὲν θέλεις νὰ ὑποστῆς ἀπὸ ἐκεῖνον ὀργὴ καὶ λοιδορία, καὶ οὔτε κἂν φθάνεις σ' αὐτὴν τὴ γνώμη ἔπειτα ἀπὸ σκέψι, ἀλλ' ἀμέσως δυσανασχετεῖς πρὸς τὴν ἐναντίον σου κινουμένη ὀργὴ καὶ λοιδορία καὶ τὴν ἀποφεύγεις μὲ κάθε τρόπο, διότι δὲν τὴν καταδέχεσαι, ὅπως δὴποτε ὡς κακὴν, ὡς ἄθεσμη, ὡς ἀσύμφορη; Ἔτσι θεωρεῖς τὴν πρὸς τὴν σύζυγόν σου ἐμπαθὴ καὶ περίεργη θεὰ ἀπὸ ἕναν ἄλλο, ἔτσι θεωρεῖς ὄχι μόνο τὸ ἐναντίον σου, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς σὲ ἀπὸ ὁποιοδήποτε λεγόμενο ψεῦδος· καὶ γενικῶς αὐτὴ τὴν διάθεση ἔχομε ἀπέναντι σὲ ὄλα τὰ ἀπαγορευμένα ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴ ἐντολή. Τί πρέπει νὰ εἰποῦμε περὶ τῶν ἀμαρτωλῶν πράξεων ποὺ ἔχουν προαπαγορευθῆ ἀπὸ τὸν παλαιὸ νόμο, τοῦ φόνου, τῆς μοιχείας, τῆς ἐπιορκίας, τῆς ἀδικίας καὶ τῶν ὁμοίων; Ἐπίσης δὲ καὶ περὶ τῶν ἀντιθέτων πρὸς αὐτὰ ἀρετῶν, καὶ πῶς μᾶς ἀρέσουν αὐτοὶ ποὺ τὶς χρησιμοποιοῦν ὑπὲρ ἡμῶν; Βλέπεις ὅτι καὶ γνωρίζεις κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς ἀρετὲς καὶ κρίνεις ὅτι εἶναι καὶ δίκαιη καὶ συμφέρουσα; Καὶ ὄχι μόνο τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εὐκολη; Διότι ἄλλωστε δὲν θὰ ἐθεωροῦσες πολὺ ἀξιόμημπτον ὅποιον θυμῶνει ἐναντίον σου ἢ ψεύδεται ἢ σ' ἐπιβουλεύεται κατ' ἄλλον τρόπο, ἂν ἐνόμιζες ὅτι εἶναι δυσκατόρθωτο ἢ ἀδύνατο ν' ἀπέχη ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ καθένα ἀπὸ αὐτά.

4 Μὴ τοίνυν, ὅταν μὲν σὺ παρ' ἑτέρου πάσχῃς κακῶς, ὑβρίζομενος ἢ ἄπατώμενος ἢ ζημιούμενος, οὕτω δικάζῃ καλῶς, ὅταν δὲ αὐτὸς τὸν πλησίον ὑβρίζῃς καὶ ἀδικῆς καὶ ἐπιχειρῆς ἄπατᾶν, δικάζεις μὴ τὴν αὐτὴν ψῆφον ἐξάγων ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν· ἀλλ' ἀπαρλόγιστος ὑπάρχων κριτῆς, ἃ μὲν μὴ θέλεις παρ' ἑτέρου πάσχειν ὡς κακὰ πάντως μηδὲ αὐτὸς τὸν ἕτερον ποίει, ἃ δὲ ποθεῖς ἀγαθὰ παρ' ἑτέρου σοι γίνεσθαι, ταῦτα καὶ παρὰ σοῦ πρὸς ἐκεῖνον γινέσθω. Αἰτεῖς τι παρὰ τινος ἐπικουρίαν τυχόν ἢ χρεῖαν ἑτέραν τινά, καὶ βούλει πάντως λαβεῖν, τοῦτο καλὸν ἠγούμενος; πῶς γὰρ οὐ; Ὅταν οὖν ἄλλοις τις αἰτῆ παρὰ σοῦ, σπεῦσον σεαυτῷ φανῆναι ὁμόλογος, καὶ καλὸν ἠγεῖσθαι καὶ εἰς ἔργον ἄγειν τὸ κάκεινον λαβεῖν παρὰ σοῦ. Ἄλλ' αἰτεῖ παρὰ σοῦ τι πλεόν ἐκεῖνος ὧν ἔχεις; Δείξον ἐξ ὧν ἔχεις, ὡς εἰ καὶ πλείω ἐκέκτησο, παρεῖχες ἂν· «εἰ γὰρ τὸ θέλειν παράκειται», φησὶν ὁ Παῦλος, «ἐξ ὧν ἔχει τις εὐπρόσδεκτος, οὐκ ἐξ ὧν οὐκ ἔχει». Ἀγαπᾶσθαι βούλει παρὰ πάντων, συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, καὶ τὸ κατακρίνεσθαι βαρὺ καὶ δυσφόρητον ἠγῆ, καὶ ταῦτα βραχὺ τι πταίσας; Ἀγάπα δὴ καὶ αὐτὸς τοὺς πάντας, συγγνωμονικὸς ἴσθι, τοῦ κατακρίνειν ἀπόσχου, ἐν ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων οἶονεὶ σεαυτὸν βλέπων, καὶ οὕτω τὴν ψῆφον ἐξάγων καὶ οὕτω διατιθέμενος καὶ οὕτω πράττων. «Τοῦτο γὰρ ἐστὶ θέλημα τοῦ Θεοῦ», φησὶ Πέτρος ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, «ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν», τουτέστι τῶν ἐν ἡμῖν ἐχθραινόντων μάτην καὶ μὴ δίδόναι βουλομένων ἑτέροις ἢ παρ' ἑτέρων αὐτοὶ λαμβάνειν ἐφίενται.

5 Πῶς γὰρ οὐκ ἄφρων, ὃς ἐπὶ τῆς αὐτῆς φύσεως οὐ τὸ αὐτὸ θέλει, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἀποδίδωσι κρίσιν, καὶ ταῦτα φυσικῶς ἐνυπαρ-

4 Νὰ μὴ συμβαίνη λοιπόν, ὅταν μὲν κακοποιῆσαι ἐσὺ ἀπὸ ἄλλου, ὑβρίζομενος ἢ ἀπατώμενος ἢ ζημιούμενος, νὰ δικάζεσαι σωστά, ὅταν δὲ ἐσὺ ὁ ἴδιος ὑβρίξης καὶ ἀδικῆς καὶ ἐπιχειρῆς ν' ἀπατᾶς τὸν πλησίον, νὰ δικάξης μὴ βγάζοντας τὴν ἴδια ψῆφο γιὰ τὰ ἴδια πάγματα· ἀλλὰ ὡς νηφάλιος κριτής, ὅσα μὲν κακὰ δὲν θέλῃς νὰ πάθῃς ἀπὸ ἄλλον ὅπωςδήποτε νὰ μὴ τὰ κάμῃς οὔτε ἐσὺ στὸν ἄλλον, ὅσα δὲ ἀγαθὰ ποθεῖς νὰ σοῦ γίνωνται ἀπὸ ἄλλον, αὐτὰ νὰ γίνωνται καὶ ἀπὸ σένα πρὸς ἐκεῖνον. Ζητεῖς ἀπὸ κάποιον κάτι, τυχὸν βοήθεια ἢ ἄλλη ἀνάγκη, καὶ θέλεις ὅπωςδήποτε νὰ τὸ λάβῃς, ἐπειδὴ τὸ θεωρεῖς καλό; Γιατί ὄχι; Ὅταν λοιπόν κάποιος ἄλλος ζητῇ ἀπὸ σένα κάτι, σπεῦσε νὰ τοῦ φανῆς ὁμόλογος, καὶ νὰ θεωρῆς καλὸ καὶ νὰ ἐργάζεσαι ὥστε κι' ἐκεῖνος νὰ λάβῃ ἀπὸ σένα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος σοῦ ζητεῖ κάτι περισσότερο ἀπὸ ὅσα ἔχεις; Δεῖξε ἀπὸ ὅσα ἔχεις ὅτι, κι' ἂν εἶχες περισσότερα, θὰ παρεῖχες· «διότι ἂν ὑπάρχη ἡ θέλησις», λέγει ὁ Παῦλος, «εἶναι κανεὶς εὐπρόσδεκτος ἀπὸ ὅσα ἔχει, ὄχι ἀπὸ ὅσα δὲν ἔχει»⁹. Θέλεις ν' ἀγαπᾶσαι ἀπὸ ὅλους, νὰ κερδίξης συγγνώμη, καὶ θεωρεῖς τὴν κατάκρισι βαρεῖα καὶ δυσβάστακτη, καὶ μάλιστα ἐνῶ ἔπταισες λίγο; Ν' ἀγαπᾶς λοιπόν κι' ἐσὺ ὅλους, νὰ δίδῃς πρόθυμα συγγνώμη, ν' ἀπέχῃς ἀπὸ τὴν κατάκρισι, βλέποντας κατὰ κάποιον τρόπο τὸν ἑαυτὸ τοῦ στὸν κάθε ἄθρωπο, κι' ἔτσι ἀποφασίζοντας κι' ἔτσι διατιθέμενος κι' ἔτσι ἐνεργώντας. «Διότι τοῦτο εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ», λέγει ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος, «μὲ τὴν ἀγαθοποιῖα νὰ φιμώνωμε τὴν ἀγνωσία τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων»¹⁰, δηλαδὴ τῶν ἀνάμεσά μας ἐχθρευομένων χωρὶς λόγο πού δὲν θέλουν νὰ δώσουν σὲ ἄλλους ὅσα ἐπιθυμοῦν αὐτοὶ νὰ λαμβάνουν ἀπὸ ἄλλους.

5 Πραγματικὰ πῶς δὲν εἶναι ἄφρων ὁποῖος μὲ τὴν ἴδια φύσι δὲν θέλει τὸ ἴδιο, οὔτε ἀποδίδει τὴν ἴδια κρίσι, μὲ ὅλο πού φυ-

10. Α' Πέτρ. 2,15.

χουσῶν ἡμῖν τῆς κρίσεως ταύτης καὶ τῆς θελήσεως; Πρὸς γὰρ τὸ θέλειν ἀγαπᾶσθαι καὶ ἀγαθοποιεῖσθαι πρὸς πάντων, ὡς καὶ παρ' ἑαυτῶν, αὐτοκίνητοι πεφύκαμεν ἅπαντες. Οὐκοῦν καὶ τὸ ἀγαθοποιεῖν ἐθέλειν καὶ πρὸς πάντας διακεῖσθαι καλῶς, ὡς καὶ πρὸς ἑαυτούς, ἔμφυτον ἡμῖν ἐστίν· ἐπεὶ καὶ κατ' εἰκόνα τοῦ ἀγαθοῦ γεγόναμεν ἅπαντες, ἀλλ' ἐπεισελθοῦσα ἡ ἀμαρτία καὶ πληθυνθεῖσα τὴν μὲν εἰς αὐτὸν ἐκάστου ἡμῶν ἀγάπην οὐκ ἔσβεσεν, ἄτε μηδὲν ἐναντιουμένην αὐτῇ, τὴν δὲ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, ὡς κεφάλαιον τῶν ἀρετῶν οὖσαν, κατέψυξε καὶ ἠλλοίωσε καὶ ἠχρείωσε. Ὅθεν ὁ ἀνακαινίζων ἡμῶν τὴν φύσιν καὶ πρὸς τὴν τῆς οἰκειᾶς εἰκόνας χάριν ἀνακαλούμενος, διδοὺς τοὺς αὐτοῦ νόμους κατὰ τὸ προφητικὸν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, «καθὼς θέλετε», φησὶν, «ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως»· καὶ «εἰ ἀγαπάτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἀμαρτωλοὶ τοῦτο ποιοῦσι· καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ ἀμαρτωλοὶ ἀμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα».

- 6 Τοὺς μὴ ἀπ' αὐτοῦ καλουμένους καὶ τοὺς μὴ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ πολιτευομένους ἀμαρτωλοὺς ἐνταῦθά φησιν, ἐνὶ τούτους περιλαβῶν ὀνόματι, καὶ δεικνὺς ἐντεῦθεν, ὡς οὐδὲν ὄφελος Χριστιανοὺς καλεῖσθαι, ἂν μὴ τοῖς ἔργοις τῶν ἐθνῶν διαφέρωμεν. Ὡσπερ γὰρ ὁ μέγας Παῦλος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν, ὅτι «περιτομὴ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράττης· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομὴ σου ἀκροβυστία γέγονε». Οὕτω νῦν ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς ἡμᾶς φησιν, ὅτι ὑμῖν τοῖς ἐμοῖς χάρις ἔσται παρ' ἐμοί, ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρῆτε, ἐὰν δὲ τὰ ἔργα τῶν ἀμαρτωλῶν ποιῆτε καὶ μηδὲν πλέον, ἀγαπῶντες τοὺς ἀγαπῶντας, καὶ ἀγαθο-

11. Ἱερεμ. 38,33.

12. Λουκᾶ 6,32· 34.

σικῶς ἐνυπάρχουν σ' ἐμᾶς καὶ ἡ κρίσις αὐτὴ καὶ ἡ θέλησις; Διότι πρὸς τὴν θέλησιν ἄγαπώμαστε καὶ νὰ εὐεργετώμαστε ἀπὸ ὅλους, ὅπως καὶ ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς μας, εἴμαστε ὅλοι ἀπὸ τὴ φύσιν μας αὐτοκίνητοι. Ἐπομένως καὶ ἡ θέλησις νὰ ἀγαθοποιούμε καὶ νὰ εἴμαστε πρὸς ὅλους καλὰ διατεθειμένοι, ὅπως καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας, εἶναι ἔμφυτη σ' ἐμᾶς· κι' αὐτὸ ἐπειδὴ ἔχομε μὲν γίνεαι ὅλοι κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπεισηλθε κι' ἐπληθύνθηκε ἡ ἁμαρτία, τὴν μὲν ἀγάπην τοῦ καθενός μας πρὸς τὸν ἑαυτό του δὲν ἔσβεσε, διότι κατὰ τίποτε δὲν ἐναντιῶνεται σ' ἐκείνη, τὴν δὲ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, ὡς κορύφωμα τῶν ἀρετῶν, κατέψυξε καὶ ἀλλοίωσε καὶ ἀχρείωσε. Γι' αὐτὸ ἐκεῖνος ποὺ ἀνανεώνει τὴ φύσιν μας καὶ τὴν ἀνακαλεῖ πρὸς τὴν χάριν τῆς εἰκόνας της, δίδοντας τοὺς νόμους τοῦ κατὰ τὸ προφητικὸ λόγιον στὶς καρδιές μας¹¹ λέγει, «ὅπως θέλετε νὰ σᾶς κάμουν οἱ ἄνθρωποι, ὁμοίως νὰ κάμετε σ' αὐτοὺς κι' ἐσεῖς» καὶ «ἂν ἀγαπᾶτε αὐτοὺς ποὺ σᾶς ἀγαποῦν, ποιά εἶναι ἡ χάρις σας; διότι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ δανεῖζουν στοὺς ἁμαρτωλοὺς, γιὰ νὰ ξαναπάρουν τὰ ἴσα»¹².

- 6 Ἐδῶ λέγει ἁμαρτωλοὺς τοὺς μὴ φέροντας τὸ ὄνομά του καὶ τοὺς μὴ διάγοντας κατὰ τὸ εὐαγγέλιό του, ἀφοῦ τοὺς συμπεριέλαβε σ' ἓνα ὄνομα καὶ δεικνύοντας μὲ αὐτὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει ὄφελος νὰ ὀνομαζώμαστε Χριστιανοί, ἂν μὲ τὰ ἔργα δὲν διαφέρωμε ἀπὸ τὰ ἔθνη. Ὅπως δηλαδὴ ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ μέγας Παῦλος, ὅτι «ἡ περιτομὴ ὠφελεῖ, ἂν ἐφαρμόζης τὸν νόμον· ἐὰν δὲ εἶσαι παραβάτης τοῦ νόμου, ἡ περιτομή σου γίνεται ἀκροβυστία»¹³. Ἔτσι τώρα ὁ Χριστὸς λέγει σ' ἐμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτι σ' ἐσᾶς τοὺς δικούς μου θὰ ὑπάρχη χάρις πλησίον μου, ἂν τηρῆτε τὶς ἐντολές μου, ἐὰν δὲ ἐπιτελήτε τὰ ἔργα τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τίποτε περισσότερο, μὲ τὸ ν' ἀγαπᾶτε

13. Ρωμ. 2,25.

ποιούντες τοὺς ἀγαθοποιούντας, οὐδεμίαν ἔχετε διὰ τοῦτο πρὸ ἐμὲ παρρησίαν. Οὐκ ἀποτρέπων δὲ τοὺς ἀγαπῶντας ἀγαπᾶν καὶ ἀγαθοποιεῖν τοὺς ἀγαθοποιούντας καὶ δανείζειν ἀφ' ὧν ἔστιν ἀπολαβεῖν, τοιαῦτά φησιν· ἀλλ' ἄμισθον εἶναι παρίστησι τούτων ἕκαστον, ὡς ἐνταῦθα τὴν ἀντίδοσιν ἔχον, καὶ μηδὲ μίαν φέρον τῇ ψυχῇ χάριν μηδὲ καθαῖρον αὐτὴν τῆς ἐντακείσης κηλίδος ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας. Κέρδος μὲν οὖν καὶ χάριν οὐδεμίαν τῇ ψυχῇ φέρει πρὸς ἀντίδοσιν αἰώνιον παρόντα, μὴ παρόντα δὲ πολλὴν ἐπάγει τὴν μέμψιν καὶ τὴν ζημίαν. Οἱ γὰρ μηδὲ τοὺς ἀγαπῶντας καὶ κηδομένους ἀνταγαπῶντες καὶ τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν εἰσι χεῖρους· οἱ δὲ καὶ τοῖς ἐναντίοις δι' ἔργων ἢ λόγων ἀμειβόμενοι πόσῳ μᾶλλον; Τοιοῦτοι δὲ εἰσι πάντως καὶ οἱ πρὸς πολιτάρχας ἀφηνιάζοντες, καὶ ταῦτα φροντίδας ἐκάστης ἡμέρας ὑφισταμένους ὑπὲρ αὐτῶν οὐ μετρίας, οἱ μὴ τὴν προσήκουσαν εὐνοίαν τοῖς ἐκ Θεοῦ βασιλεῦσιν ἀποδιδόντες, οἱ μὴ ταπεινούμενοι ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπειθοῦντες τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ κατὰ τῶν προστατῶν τῆς Ἐκκλησίας μάτην ἀγανακτοῦντες, καὶ ταῦτα σπευδόντων ὑπὲρ αὐτῶν καὶ πᾶν ἀγαθόν τε καὶ λυσιτελὲς αὐτοῖς καὶ θελόντων καὶ εὐχομένων καὶ πραττόντων ὀπόση δύναμις.

7 Ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ δανείζειν ἐθέλοντες τοῖς ἀποδώσειν ὑπισχνουμένοις τὰ ἴσα καὶ κατὰ καιρόν, τόκους δὲ ἀπαιτοῦντες καὶ τούτους βαρεῖς, καὶ τούτων ἄνευ μηδὲ προφαίνεσθαι συγχωροῦντες τὸν κῆνσον καὶ τὸ ἀργύριον, ἄνομοι διατελοῦσι σχεδὸν καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν χεῖρους, ὡς μήτε τῷ παλαιῷ νόμῳ μήτε τῇ νέᾳ Διαθήκῃ πειθόμενοι· ὧν ἢ μὲν παραινεῖ κάκεῖνοις δανείζειν, ἀφ' ὧν οὐκ ἔστιν ἐλπίς ἀπολήψεσθαι τὸ δανεισθέν, ὁ δὲ παλαιὸς Νόμος «οὐκ

τοὺς ἀγαπῶντας καὶ ν' ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας, καμιά παρρησία δὲν θὰ ἔχετε γι' αὐτὰ πρὸς ἐμέ¹⁴. Δὲν λέγει δὲ τέτοια πράγματα γιὰ ν' ἀποτρέψη τοὺς ἀγαπῶντας ἀπὸ τὸ ν' ἀγαποῦν καὶ τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ν' ἀγαθοποιοῦν καὶ νὰ δανείζουσιν σ' ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους πρόκειται νὰ ξαναπάρουν· ἀλλὰ παριστάνει τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ ὡς ἄμισθο, διότι ἔχει ἐδώ τὴν ἀνταπόδοσι καὶ δὲν φέρει καμμιὰ χάρι στὴν ψυχὴ μήτε τὴν καθαρίζει ἀπὸ τὴν κηλῖδα τῆς ἁμαρτίας πού ἔχει ἀποτυπωθῆ σ' αὐτὴν. Αὐτὰ λοιπόν, ἂν μὲν εἶναι παρόντα δὲν φέρουν στὴν ψυχὴ κανένα κέρδος καὶ καμμιὰ χάρι ὡς ἐναντία ἀνταπόδοσι, ἂν δὲ ἀπουσιάζουν, πολλὴ μέμψι καὶ ζημία ἐπιφέρουν. Ὅση δὲν ἀγαποῦν οὔτε ἐκείνους πού τοὺς ἀγαποῦν καὶ τοὺς φροντίζουν εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ τοὺς τελῶνες καὶ ἁμαρτωλοὺς· ὅσοι δὲ τοὺς ἀνταμείβουν καὶ μὲ τ' ἀντίθετα, δι' ἔργων ἢ λόγων, πόσο περισσότερο; Τέτοιοι εἶναι πάντως καὶ ὅσοι ἀφηνιάζουν πρὸς τοὺς ἄρχοντες τῆς πόλεως πού μάλιστα καθημερινῶς καταβάλλουν γι' αὐτοὺς σημαντικὲς φροντίδες, ὅσοι δὲν ἀποδίδουν τὴν ἀρμόζουσα εὐνοια πρὸς τοὺς ἀπὸ τὸν Θεὸ τοποθετημένους βασιλεῖς, ὅσοι δὲν ταπεινῶνονται κάτω ἀπὸ τὸ κραταῖο χέρι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπειθοῦν στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγανακτοῦν ματαίως κατὰ τῶν προστατῶν τῆς Ἐκκλησίας, πού μάλιστα νοιάζονται γι' αὐτοὺς καὶ θέλουν καὶ εὐχονται καὶ πράττουν μὲ ὅλη τους τὴ δύναμι κάθε ἀγαθὸ καὶ ὠφέλιμο γι' αὐτούς.

7 Ἄλλὰ κι' ἐκεῖνοι πού δὲν θέλουν νὰ δανείζουσιν στοὺς ὑποσχομένους νὰ ξαναδώσουν τὰ ἴσα στὸν καιρὸ τους, ἀπαιτοῦν δὲ τόκους, καὶ μάλιστα ὑψηλοὺς, καὶ χωρὶς αὐτοὺς δὲν ἐπιτρέπουν οὔτε νὰ ἐμφανίζεται ὁ κῆνσος καὶ τὸ ἀργύριο, εἶναι σχεδὸν ἄνομοι καὶ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ὡς μὴ πειθόμενοι οὔτε στὸν παλαιὸ Νόμο οὔτε στὴ Νέα Διαθήκη. Ἀπὸ αὐτὰ ἡ μὲν Διαθήκη προτρέπει νὰ δανείζωμε καὶ σ' ἐκείνους ἀπὸ τοὺς

έκτοκειῖς», φησί, «τὸ ἀργύριόν σου», καὶ ἐν ἐπαίνῳ τίθεται «τὸν μὴ δόντα τὸ ἀργύριον ἐπὶ τόκῳ», καὶ φευκτέαν ἠγεῖσθαι τὴν πόλιν, ἧς ἐν ταῖς πλατειαῖς, τούτέστι πεπαρρησιασμένως, τόκος ἐνεργεῖται καὶ δόλος. Ὁρᾶτε ὡς οὐ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς μόνον ὁ τοκογλύφος, ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτείας προσαφαιρεῖται τὴν εὐκλειαν, ἀπανθρωπίας ἔγκλημα ταύτῃ προστρίβων καὶ κοινῇ πᾶσαν ἀδικῶν οὐ μετρίως; Πολίτης γὰρ αὐτῆς ὢν καὶ παρ' αὐτῆς ἄπερ ἔχει κτησάμενος, οὐχ ὑπὲρ αὐτῆς τούτοις χρῆται· τοῖς μὲν οὐκ ἔχουσιν οὐκ ἐθέλει δανείζειν, τοῖς δ' ἔχουσιν, ὀλίγα δ' ἔχουσιν, ἐπὶ τόκῳ δίδωσιν, ἵνα σὺν τῇ τέχνῃ καὶ τὸν ὀλίγον ὄν ἔχουσιν ἐκεῖνον προσαφέληται βίον. Διὸ τάχα καὶ ὁ δόλος τῷ τόκῳ παρὰ τοῦ προφήτου συνῆπται λέγοντος, «ἐμάκρυνα φυγαδεύων, καὶ ηὐλίσθην ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι εἶδον ἀνομίαν καὶ ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει, καὶ οὐκ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκος καὶ δόλος».

8 Σπεύδει τοίνυν πλουτεῖν ὁ τοκίζων οὐ μᾶλλον χρήμασιν ἢ ἀμαρτήμασι, καὶ τὸν τοῦ δανειστοῦ βίον ἀπολλύς καὶ τὴν οἰκείαν ψυχὴν· γεννήματα γὰρ οἶον ἐχιδνῶν οἱ τόκοι διατελοῦσιν, ἐμφωλεύοντες τοῖς κόλποις τῶν φιλαργύρων, καὶ προδεικνύντες ὡς τοὺς ἐπὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἠπειλημένους ἀκοιμήτους σκώληκας ἐκείνους οὐ διαφεύξονται. Ἄν δέ τις λέγοι τούτων, ὡς ἐπεὶ μὴ συγχωρεῖς μοι τόκους λαμβάνειν, καθέξω μοι παρ' ἑμαυτῷ τὸ περιττεῦδον ἀργύριον καὶ τοῖς δανείσασθαι χρήζουσιν οὐ παρέξομαι, τὰς μητέρας ἴστω τῶν ἐχιδνῶν ἐν τοῖς κόλποις κατέχων, μητέρας ἐσομένας αὐτῷ καὶ τῶν ἀκοιμήτων ἐκείνων σκωλήκων.

9 Διὰ ταῦτα τοίνυν ὁ Κύριος ἐκ περιουσίας τῶν τοιούτων ἡμᾶς

15. Λουκᾶ 6,34.

16. Λευϊτ. 25,37. Δευτ. 23,19 ἔ.

17. Ψαλμ. 14,5.

18. Ψαλμ. 54,11.

19. Ψαλμ. 54,7 · 9 · 11.

ὁποίους δὲν ὑπάρχει ἐλπίς νὰ ξαναπάρουμε ὡς δάνειο¹⁵, ὁ δὲ Νόμος λέγει «νὰ μὴ τοκίζης τὰ χρήματά σου»¹⁶, καὶ ἐπαινεῖ «αὐτὸν ποὺ δὲν δίδει τὰ χρήματα μὲ τόκο»¹⁷ καὶ συνιστᾷ ἐπίσης ν' ἀποφεύγουν τὴν πόλι, τῆς ὁποίας τὶς πλατεῖες, δηλαδὴ δημοσία, συνάπτονται δάνεια μὲ τόκο καὶ δόλο¹⁸. Βλέπετε ὅτι ὁ τοκογλύφος δὲν ἀφαιρεῖ μόνο τῆς ψυχῆς του ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτείας τὴ δόξα, διότι τῆς προσάπτει κατηγορία ἀπανθρωπίας καὶ τὴν ἀδικεῖ ὅλη ἀπὸ κοινοῦ σοβαρά; Διότι, ἐνῶ εἶναι πολίτης αὐτῆς καὶ ὅσα ἔχει τὰ ἀπέκτησε ἀπὸ αὐτὴν, δὲν τὰ χρησιμοποιεῖ ὑπὲρ αὐτῆς· σ' αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν δὲν θέλει νὰ δανείζη, σ' αὐτοὺς δὲ ποὺ ἔχουν, ἀλλὰ πάντως λίγα, δίδει μὲ τόκο, ὥστε μαζὶ μὲ τὴν τέχνη νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ κι' ἐκεῖνα τὰ λίγα χρήματα ποὺ ἔχουν. Γι' αὐτὸ προφανῶς ὁ προφήτης μὲ τὸν τόκο συνάπτει τὸν δόλο λέγοντας, «ἔφυγα μακριὰ καὶ ἐγκαταστάθηκα στὴν ἔρημο διότι στὴν πόλι εἶδα ἀνομία καὶ ἀντιλογία, καὶ ἀπὸ τὶς πλατεῖες τῆς δὲν ἔλειψε ὁ τόκος καὶ ὁ δόλος»¹⁹.

8 Σπεύδει λοιπὸν νὰ πλουτήσῃ ὁ τοκιστῆς ὄχι τόσο μὲ χρήματα ὅσο μὲ ἀμαρτήματα, καταστρέφοντας καὶ τὸν πλοῦτο καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ δανειστοῦ· διότι οἱ τόκοι εἶναι σὰν γεννήματα ἐχιδνῶν, ποὺ φωληάζουν στοὺς κόλπους τῶν φιλαργύρων καὶ ὑποδεικνύουν ὅτι δὲν θὰ διαφύγουν τοὺς ἀκοιμήτους σκῶληκες ποὺ ἀπειλοῦνται γιὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ἄν δὲ κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς λέγῃ ὅτι, ἐπειδὴ δὲν μοῦ ἐπιτρέπεις νὰ λαμβάνω τόκους, θὰ κρατήσω κοντὰ μου τὸ ἀργῦριο ποὺ μοῦ περισσεύει καὶ δὲν θὰ τὸ προσφέρω σὲ ὄσους χρειάζονται νὰ δανεισθοῦν, ἅς γνωρίζῃ ὅτι κατέχει στοὺς κόλπους τὶς μητέρες τῶν ἐχιδνῶν, ποὺ θὰ τοῦ γίνουν μητέρες καὶ τῶν ἀκοιμήτων ἐκείνων σκωλήκων.

9 Γι' αὐτὰ λοιπὸν ὁ Κύριος, γιὰ νὰ μᾶς ἀπαμακρύνῃ ἐκ τοῦ

ἀπάγων κακῶν ἀγαπᾶν καὶ ἀγαθοποιεῖν παραγγέλλει καὶ τοὺς ἐχθρούς, καὶ δανείζειν τοῖς μὴ ἔχουσιν ἀποδοῦναι μηδὲν ἀπελπίζοντας· «ἔσται» γάρ, φησὶν, «ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ Ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. Μὴ γὰρ ὅτι, φησὶν, ἀγαθοποιεῖς τοὺς κακοποιοῦντας, καὶ δίδως τοῖς μὴ ἀποδιδούσιν, ἀπολλύναι νόμιζε τὰ σά· σπόρου γάρ ἐστὶν ἀγαθοεργίας ὁ νῦν καιρὸς, ὁ δὲ τοῦ καταλλήλου θέρους καιρὸς ὁ μέλλων ἐστὶν αἰὼν. Μὴ οὖν ἀπελπίσης διὰ τὸν ὠρισμένον μεταξὺ σπόρου καὶ θέρους χρόνον, ἀλλ' ἴσθι πολλαπλασίω τὰ σὰ κομιούμενος ἀγαθὰ, καθάπερ καὶ οἱ κακοποιοῦντες ἐνταῦθα τὰ οἰκειᾶ κακά. Οἷα γὰρ σπεῖρει τις ἐνταῦθα, τοιαῦτα ἐκεῖ θερίσει, μετὰ μεγίστης μὲν τοι προσθήκης.

10 Ἄν οὖν ἐνταῦθα τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἔργων ὁμοιώσης σαυτὸν καὶ δείξης ἐπὶ πάντας χρηστόν, ὡς κάκεῖνος ἐπὶ πάντας χρηστός ἐστὶν, ἐκεῖ μετὰ προσθήκης καὶ πρὸς αὐτὸν ὁμοίωσιν λήψη, τῷ φωτὶ τῆς τοῦ ὑψίστου δόξης περιλαμπόμενος καὶ συνδιαιωνίζων ἐκείνοις, μεθ' ὧν ἔσται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ θεῶν, διαδοὺς τὰς ἀξίας τῆς αἰδίου μακαριότητος· τοῦτο γὰρ ἐδήλωσε προσθεῖς, «καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς». Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ κλίνας οὐρανοῦς ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ἐπὶ τὴν γῆν κατήλθε καὶ υἱὸς ἀνθρώπου γέγονε καὶ τὰ τοιαῦτα εἶπε καὶ ἔπραξε, καὶ τέλος παθῶν ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀνέστη καὶ πάλιν ἀνῆλθεν εἰς οὐρανοῦς, ἵνα ἡμᾶς οὐρανόθεν καὶ ἀθανάτους καὶ υἱοὺς Θεοῦ ποιήσῃ. Ὡστε ἂν νῦν ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν, τὸ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς, τὸ ἀγαθοποιεῖν, τὸ

20. Λουκᾶ 6,35.

21. Ψαλμ. 81,1.

ἀσφαλοῦς ἀπὸ τέτοια κακὰ, παραγγέλλει ν' ἀγαποῦμε καὶ ν' ἀγαθοποιοῦμε καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ δανείζωμε στοὺς μὴ ἔχοντας ν' ἀποδώσουν χωρὶς ν' ἀπελπιζώμαστε· διότι, λέγει, «ὁ μισθός σας θὰ εἶναι πολὺς καὶ θὰ εἴσθε υἱοὶ Ὑψίστου, διότι αὐτὸς εἶναι χρηστὸς στοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς²⁰. Νὰ μὴ νομίζης, λέγει, ἐπειδὴ ἀγαθοποιεῖς τοὺς κακοποιοῦντας καὶ δίδεις στοὺς μὴ ἀποδίδοντας, ὅτι θὰ χάσης τὰ δικά σου· διότι ὁ παρῶν καιρὸς εἶναι τοῦ σπόρου τῆς ἀγαθοεργίας, ὁ δὲ καιρὸς τοῦ καταλλήλου θερισμοῦ εἶναι ὁ μέλλον αἰὼν. Μὴ ἀπελπισθῆς λοιπὸν γιὰ τὸν ὠρισμένο χρόνον μεταξὺ σπορᾶς καὶ θερισμοῦ, ἀλλὰ γνώριζε ὅτι θὰ συγκομίσης τὰ ἀγαθὰ σου πολλαπλάσια, ὅπως καὶ οἱ ἐδῶ κακοποιοῦντες θὰ συγκομίσουν τὰ δικά τους κακὰ. Διότι ὅποια σπεῖρει κανεὶς ἐδῶ, τέτοια θὰ θερίσῃ ἐκεῖ, ἀλλὰ μὲ μεγάλη προσθήκη.

- 10 Ἄν λοιπὸν ὁμοιώσης τὸν ἑαυτό σου διὰ τῶν ἔργων μὲ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ δείξης ὅτι εἶσαι σὲ ὅλους χρηστὸς, ὅπως καὶ ἐκεῖνος εἶναι σὲ ὅλους χρηστὸς, ἐκεῖ θὰ λάβῃς μὲ αὐξησι καὶ πρὸς αὐτὸν ὁμοίωσι, περιλαμβόμενος μὲ τὸ φῶς τῆς δόξης τοῦ Ὑψίστου καὶ συζῶν αἰωνίως μ' ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους θὰ εἶναι Χριστὸς ὁ Θεὸς ἀνάμεσα σὲ θεοὺς²¹, διαμοιράζοντας τὰ ἀξιώματα τῆς αἰδίας μακαριότητος· διότι τοῦτο ἐδήλωσε μὲν τὴν προσθήκη, «θὰ εἴσθε υἱοὶ Ὑψίστου, διότι αὐτὸς εἶναι χρηστὸς πρὸς τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς»²². Γι' αὐτὸ λοιπὸν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατῆλθε στὴ γῆ, ἀφοῦ ἔκλινε τοὺς οὐρανοὺς, κι' ἔγινε υἱὸς ἀνθρώπου καὶ εἶπε καὶ ἔπραξε τὰ τοιαῦτα, καὶ τέλος παθὼν ἀπέθανε γιὰ χάρι μας καὶ ἀνέστη καὶ πάλι ἀνῆλθε στοὺς οὐρανοὺς, γιὰ νὰ κάμῃ ἐμᾶς οὐρανίους καὶ ἀθανάτους καὶ υἱοὺς Θεοῦ. Ὡστε ὅσα ἀπαιτεῖ τώρα ἀπὸ μᾶς, ν' ἀγαποῦμε τοὺς ἐχθροὺς, ν' ἀγαθοποιοῦμε, νὰ δανείζωμε σ' αὐτοὺς πού δὲν

22. Λουκᾶ 6,36.

δανείζειν τοῖς ἀποδοῦναι μὴ ἔχουσιν, οὐ πρέποντα μόνον ἡμῖν ἐστι καὶ συμφέροντα, καθὰ προαποδέδεικται, ἀλλὰ καὶ μικρά ἐστι πρὸς τὰ διδόμενα παρ' ἐκείνου παραβαλλόμενα. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἑαυτὸν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, μὴ μόνον οὐκ ἐχόντων οὐδὲν ἀντιδοῦναι, ἀλλὰ καὶ ἀχαρίστων καὶ πονηρῶν διὰ πολλῶν ἀναφανέντων πρότερον ἡμῖν δὲ παραινεῖ δανείζειν ἐκ τῶν περιττῶν καὶ ἀγαθοποιεῖν ἐξ ὧν ἔχομεν ἡμεῖς. Ποίων καὶ πόσων; Καὶ τῶν μικρῶν τούτων χάριν ἀντιδίδωσι τὴν πρὸς ἑαυτὸν ὁμοιότητα καὶ τὴν ἀνωτάτω υἰοθεσίαν καὶ τοὺς οὐρανίους μισθοὺς, «γίνεσθε», λέγων, «οἰκτίρμονες, ὅτι καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς οἰκτίρμων ἐστί».

11 Μεθ' οὗ αὐτῷ πρέπει δόξα σὺν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἔχουν ν' ἀποδώσουν, ὄχι μόνο εἶναι κατάλληλα καὶ συμφέροντα γιὰ μᾶς, ὅπως ἔχει προαποδειχθῆ, ἀλλὰ καὶ εἶναι μικρὰ παραβαλλόμενα πρὸς ὅσα δίδονται ἀπὸ ἐκεῖνον. Διότι αὐτὸς μὲν ἔδωσε τὸν ἑαυτό του γιὰ μᾶς πὺ ὄχι μόνο δὲν εἴχαμε ν' ἀνταποδώσωμε τίποτε, ἀλλὰ ἀναφανήκαμε πρωτύτερα καὶ ἀχάριστοι καὶ πονηροὶ μὲ πολλὰς ἐνέργειες· ἐμᾶς δὲ προτρέπει νὰ δανείζωμε ἀπὸ τὰ περιττὰ καὶ νὰ εὐεργετοῦμε ἀπὸ ὅσα ἔχομε. Ποιὰ καὶ πόσα; Καὶ γιὰ τὰ μικρὰ αὐτὰ ἀνταποδίδει τὴν πρὸς ἑαυτὸν ὁμοιότητα καὶ τὴν ὑψίστη υἰοθεσία καὶ τοὺς οὐρανίους μισθοὺς, λέγοντας, «γίνεσθε οἰκτίρμονες, διότι καὶ ὁ Πατήρ σας στοὺς οὐρανοὺς εἶναι οἰκτίρμων»²³.

11 Μαζὶ μὲ τὸν ὁποῖο καὶ μὲ τὸ ἅγιο Πνεῦμα πρέπει σ' αὐτὸν δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

23. Λουκᾶ 6,36. Ματθ. 5,48.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΣΤ'

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

**ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΘΕΜΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΗΣ ΧΗΡΑΣ
ΠΟΥ ΑΝΑΣΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟ**

**"Οπου γίνεται λόγος και για τὸ ὅτι πρέπει νὰ εἴμαστε
συγχωρητικοὶ καὶ στοργικοὶ πρὸς ἀλλήλους**

ΟΜΙΛΙΑ ΜΣΤ'

ΕΙΣ ΤΟ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΕΧΟΥΣΑ

ΤΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΕΓΕΡΘΕΝΤΑ ΤΗΣ ΧΗΡΑΣ ΠΑΙΔΑ,

*Ἐν ἧ καὶ περὶ τοῦ συγγνωμονικοῦς ἡμᾶς εἶναι
καὶ συμπαθεῖς πρὸς ἀλλήλους*

1

ὁ θεῖον καὶ κοινωφελὲς ὁ μέγας Παῦλος τῆς πίστεως ἐνδεικνύμενος καὶ καταγγέλλων αὐτῆς τὰ ἔργα καὶ τὰ ἄθλα καὶ τοὺς καρποὺς καὶ τὴν δύναμιν, ἀπ' αὐτῶν μὲν ἄρχεται τῶν αἰῶνων, ὧν οὐδὲν ἀρχαιότερον, «πίστει», λέγων, «νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι Θεοῦ εἰς τὸ μὴ ἐκφαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι», τελευτᾷ δὲ εἰς τὴν μέλλουσαν παγκοσμίαν

ἀνάστασιν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν τῶν ἀγίων τελείωσιν, ἧς οὐδὲν τελειώτερον. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐπὶ τῇ πίστει θαυμασθέντων καὶ δι' ἑαυτῶν ταύτῃ συμμαρτυρούντων ποιούμενος τὸν κατάλογον καὶ

ΟΜΙΛΙΑ 46

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΘΕΜΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΗΣ ΧΗΡΑΣ ΠΟΥ ΑΝΑΣΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟ

“Όπου γίνεται λόγος και για τὸ ὅτι πρέπει νὰ εἶμαστε
συγχωρητικοὶ καὶ στοργικοὶ πρὸς ἀλλήλους¹

1

μέγας Παῦλος, δεικνύοντας τὸ θεῖο καὶ κοινωφελές τῆς πίστεως καὶ ἐξαγγέλλοντας τὰ ἔργα τῆς καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τοὺς καρποὺς καὶ τῆ δύναμι, ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς αἰῶνες, τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀρχαιότερο. Λέγει ὅτι «μὲ τὴν πίστι κατανοοῦμε ὅτι οἱ αἰῶνες καταρτίσθηκαν μὲ λόγο τοῦ Θεοῦ, ὥστε τὰ βλέπομενα νὰ μὴ ἔχουν γίνει ἀπὸ δυνάμεις

ποῦ φαίνονται», τελειώνει δὲ μὲ τὴν μελλοντικὴ παγκόσμια ἀνάστασι καὶ τὴν κατ' αὐτὴ τελείωσι τῶν ἀγίων², τῆς ὁποίας τίποτε δὲν εἶναι τελειότερο. Καταρτίζοντας δὲ τὸν κα-

2. Ἐβρ. 11,3 ἐέ.

τοῦτό φησιν, ὅτι διὰ πίστεως «ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν». Αἱ δὲ εἰσιν ἢ τε Σαραφθία καὶ ἡ Σουναμίτις, ὧν ἡ μὲν τὸν υἱὸν θανόντα παρὰ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ πάλιν ἔλαβε ζῶντα, ἡ δὲ Σουναμίτις παρὰ τοῦ Ἐλισσαίου τὸν ἑαυτῆς.

2 Ἐκατέρα δὲ τούτων μεγάλην δι' ἔργων ἐπεδείξατο πίστιν. Ἡ μὲν Σαραφθία κατὰ πίστιν φθάσασα τὴν ἐπηγγελμένην παρὰ τοῦ προφήτου τῶν ἐδωδίων ἀύξησιν καὶ πρὸ τῶν παίδων θρέψασα τοῦτον ἐκ τῆς τοῦ ἀλεύρου δρακὸς καὶ τοῦ ὀλίγου ἐλαίου, ἃ μόνον φαγεῖν εἶχε, καὶ μετὰ τῶν παίδων ἀποθανεῖν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς μετὰ τὴν Ἡλιοῦ παρουσίαν ἀρρωστήσαντος καὶ ἀποθανόντος («ἦν» γάρ, φησίν, «ἡ ἀρρωστία αὐτοῦ μεγάλη σφόδρα, ἕως οὐκ ἀπελείφθη ἐν αὐτῷ πνεῦμα ζωῆς») αὕτη οὐκ ἀπόσπαστο τὸν προφήτην, οὐκ ἐμέμψατο, οὐκ ἀπεπήδησε τῆς ἦν παρ' αὐτοῦ ἐδιδάχθη θεοσεβείας· ἀλλ' ἑαυτῆς κατηγορήσασα καὶ τὰς οἰκείας ἀμαρτίας αἰτίας εἶναι τοῦ πάθους ἐνόμισεν, ἄνθρωπον μὲν τοῦ Θεοῦ τὸν Ἡλίαν ἐπ' αὐτῆς καλοῦσα τῆς συμφορᾶς, ἑαυτὸν δὲ μᾶλλον καταιτιωμένη καὶ λέγουσα πρὸς αὐτὸν προτρεπτικῶς μᾶλλον ἢ σκωπτικῶς, «τί ἐμοὶ καὶ σοί, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ; εἰσῆλθες πρὸς με ἀναμνησαί τὰς ἀμαρτίας μου καὶ θανατῶσαι τὸν υἱόν μου»; Φῶς εἶ σύ, φησί, κατὰ μέθεξιν, ὡς φωτὸς τοῦ τῆς δικαιοσύνης διάκονος, καὶ παραγενόμενος ἐμφανῆ μου τὰ ἀφανῆ πεποίηκας ἀμαρτήματα· ταῦτα δὲ μου τὸν υἱὸν ἐθανάτωσεν. Ὁρᾶτε πίστιν γυναικὸς ἀλλοφύλου; Ὁρᾶτε ταπεινῶσιν; Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐκλογὴν εἰκότως ἔλαβε παρὰ Θεοῦ

3. Ἐβρ. 11,35.

4. Γ' Βασ. 17,23.

5. Δ' Βασ. 4,30· 36

τάλογο ἐκείνων πού ἐθαυμάσθησαν γιά τήν πίστι καί ἐπιμαρτυροῦν αὐτήν διά τῶν ἑαυτῶν τους, λέγει καί τοῦτο, ὅτι διά τῆς πίστεως «ἔλαβαν γυναῖκες μέ ἀνάστασι τοὺς νεκρούς των»³. Εἶναι δέ αὐτές ἡ Σαραφθία καί ἡ Σουναμίτις, τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία ἔλαβε τὸν υἱό της πού εἶχε πεθάνει πάλι ζωντανὸ ἀπὸ τὸν προφήτη Ἡλία⁴, ἡ δὲ Σουναμίτις ἐπῆρε τὸν ἰδικό της ἀπὸ τὸν Ἐλισσαῖο⁵.

2 Ἡ καθεμιά τους ἐπέδειξε μέ τὰ ἔργα δυνατὴ πίστι. Ἡ μὲν Σαραφθία τὴν ἐπέδειξε προλαβαίνοντας τὴν ἐπηγγελμένη ἀπὸ τὸν προφήτη αὔξησι τῶν τροφίμων κατὰ τὴν πίστι καί τρέφοντας αὐτὸν πρὶν ἀπὸ τὰ παιδιά της ἀπὸ τὴ φοῦχτα ἀλεύρι καί τὸ λίγο λάδι, τὰ ὁποῖα μόνα εἶχε νὰ φάγη, κι' ἔπειτα περιμένοντας ν' ἀποθάνη μέ τὰ παιδιά. Ἀλλὰ καί ὅταν μετὰ τὴν προσέλευσι τοῦ Ἡλία ἀρρώστησε καί ἀπέθαινε ὁ υἱός της («διότι ἦταν», λέγει, «ἡ ἀρρώστεια του πολὺ βαρεῖα μέχρι σημείου νὰ μὴ ἀπομείνη σ' αὐτὸν πνεῦμα ζωῆς»)⁶, αὐτὴ δὲν ἔδιωξε τὸν προφήτη, δὲν τὸν ἐμέμφθηκε, δὲν ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴ θεοσέβεια πού ἐδιδάχθηκε ἀπὸ αὐτόν· ἀλλὰ κατηγόρησε τὸν ἑαυτὸ της κι' ἐνόμισε ὅτι αἰτία τοῦ πάθους εἶναι οἱ ἁμαρτίες της· σ' αὐτὴ τῆ συμφορὰ ἀποκαλοῦσε τὸν Ἡλία ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ, καί κατηγοροῦσε μᾶλλον τὸν ἑαυτὸ της καί τοῦ ἔλεγε μᾶλλον προτρεπτικῶς παρὰ σκωπτικῶς· «τί σχέσι ἔχω ἐγὼ μ' ἐσένα, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ; εἰσῆλθες πρὸς ἐμένα νὰ μοῦ ὑπενθυμίσης τίς ἁμαρτίες μου καί νὰ θανατώσης τὸν υἱό μου;»⁷. Φῶς εἶσαι ἐσύ, λέγει, κατὰ μέθεξι ὡς διάκονος τοῦ φωτὸς τῆς δικαιοσύνης, καί καθὼς ἦλθες, κατέστησες ἐμφανῆ τὰ ἀφανῆ μου ἁμαρτήματα· αὐτὰ δὲ μοῦ ἐθανάτωσαν τὸν υἱό. Βλέπετε πίστι ἀλλόφυλης γυναικός; βλέπετε ταπεινώσι; Γι' αὐτὸ ἄλλωστε εὐλόγως ἔλαβε τὴν ἐκλογὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ καί καταξιώθηκε νὰ γίνῃ πρότυπο τῆς

6. Γ' Βασ. 17,17

7. Γ' Βασ. 17,18.

τὴν ἀρχὴν, καὶ πρόγραμμα γενέσθαι κατηξιώθη τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεώς τε καὶ πίστεως, ὕστερον δὲ καὶ τὸν παῖδα ζῶντα ἐδέξατο.

3 Ἡ δὲ Σουναμίτις καὶ ἀφ' ὧν εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς περὶ Ἑλισσαίου καὶ ἀφ' ὧν ἠτοίμασε πρὸς ὑποδοχὴν τῷ προφήτῃ, καὶ ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας, ἣν ἐπεδείξατο τοῦ παιδὸς θανόντος, τὴν πίστιν ἔδειξε· κρύψασα γὰρ ἡσυχῇ τὸ πάθος ἐπὶ τὸν προφήτην ἔδραμε, καὶ εἴλκυσεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν πρὸς αὐτὸν εἰποῦσα, «ζῆ Κύριος καὶ ζῆ ἡ ψυχὴ σου, εἰ ἐγκαταλείψω σε»· καὶ διὰ τῆς πίστεως ταύτης ἀναστάντα τὸν υἱὸν παρὰ τοῦ προφήτου ἐδέξατο, ὡς μὴ μᾶλλον εἶναι τῶν προφητῶν ἐκείνων τὸ ἐξαιρετόν τοῦτο θαῦμα ἢ τῆς τῶν δεξαμένων τοὺς ἀναστάντας μητέρων πίστεως, καθάπερ καὶ ὁ Παῦλος ὑπέφηνεν εἰπὼν, «διὰ πίστεως ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν».

4 Ἀλλὰ καίτοι συνεργὸν ἔχοντες τῶν μητέρων οἱ προφήται τὴν πίστιν καὶ τὴν πρὸς Θεὸν εὐαρέστησιν, ὁ μὲν Ἥλιου τὰ τε ἄλλα πεποίηκε, καὶ μετ' ὀλοφυρμουῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἀνεβόησεν «οἶμοι», λέγων, «Κύριε, ὁ μάρτυς τῆς χήρας, μεθ' ἧς ἐγὼ κατοικῶ, σὺ ἐκάκωσας τοῦ θανατῶσαι τὸν υἱὸν αὐτῆς; Καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν Κύριον καὶ εἶπε, Κύριε ὁ Θεός μου, ἐπιστραφήτω δὴ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαρίου τούτου εἰς αὐτό. Καὶ ἐγένετο οὕτως». Ὁ δὲ Ἑλισσαιὲ μὴ μόνον προσέφω τῷ παιδαρίῳ περιϊῶν καὶ ἀνακάμπτων ἕως ἐπτάκις, ἀλλὰ καὶ προσηύξατο πρὸς Κύριον κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ οὕτω τὸν τῆς Σουναμίτιδος ἀνεζώωσεν.

5 Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν σήμερον ἀναγινωσκομένην τοῦ Εὐαγγελίου φωνὴν σπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τῇ χήρᾳ, ἧς ὁ υἱὸς ἐξεκομίζετο τεθνηκώς, καὶ μηδὲν μελήσας μηδὲ πραγματευ-

8. Δ' Βασ. 4,30.

9. Ἑβρ. 11,35.

κλήσεως καὶ πίστεως τῶν ἐθνῶν, ἔπειτα δὲ ἐδέχθηκε καὶ τὸ παιδί της ζωντανό.

3 Ἡ δὲ Σουναμίτις ἔδειξε τὴν πίστι της καὶ μὲ ὅσα εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα της περὶ τοῦ Ἐλισσαίου καὶ μὲ ὅσα ἐτοίμασε γιὰ τὴ φιλοξενία τοῦ προφήτη καὶ μὲ τὴν ἀξιοπρέπεια πού ἐπέδειξε ὅταν ἀπέθανε τὸ παιδί της. Διότι, κρύβοντας ἡσυχὰ τὴ συμφορὰ, ἔτρεξε πρὸς τὸν προφήτη, καὶ τὸν ἔσυρε πρὸς τὴν οἰκία, λέγοντας πρὸς αὐτόν, «στὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου καὶ στὴ ζωὴ τῆς ψυχῆς σου, ἂν σὲ ἐγκαταλείψω»⁸, καὶ μὲ αὐτὴ τὴν πίστι ἐδέχθηκε τὸν υἱὸ ἀναστημένον ἀπὸ τὸν προφήτη, ὥστε τὸ ἐξαιρετικὸ τοῦτο θαῦμα νὰ μὴ εἶναι περισσότερο ἐκείνων τῶν προφητῶν ἀπὸ ὅσο τῆς πίστεως τῶν μητέρων πού ἐδέχθησαν τοὺς ἀναστάντας⁹.

4 Ἀλλὰ μὲ ὄλο πού οἱ προφῆτες εἶχαν συνεργὸ τὴν πίστι καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸ εὐαρέστησι τῶν μητέρων, ὁ μὲν Ἡλίας καὶ τὰ ἄλλα ἔκαμε καὶ πρὸς τὸν Θεὸ ἐφώναξε μὲ ὄλοφυρμὸ λέγοντας, «ἀλλοίμονο, Κύριε, ὁ μάρτυς τῆς χήρας μὲ τὴν ὁποία κατοικῶ ἐγώ, ἐσὺ ἐθανάτωσες σκληρὰ τὸν υἱὸ της; Καὶ ἐπικαλέσθηκε τὸν Κύριο καὶ εἶπε, Κύριε Θεέ μου, ἃς ἐπιστρέψη ἡ ψυχὴ τούτου τοῦ παιδαρίου σ' αὐτό. Κι' ἔτσι ἔγινε»¹⁰. Ὁ δὲ Ἐλισσαῖος ὄχι μόνο προσφύονταν στὸ παιδάριο, ἐρχόμενος καὶ φεύγοντας ἕως ἐπτὰ φορές, ἀλλὰ καὶ προσευχήθηκε πρὸς τὸν Κύριο κατὰ τὸ γεγραμμένο, κι' ἔτσι ἀναζωογόνησε τὸν υἱὸ τῆς Σουναμίτιδος¹¹.

5 Ὁ δὲ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν ἀναγινωσκομένη σήμερα περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου¹², εὐσπλαγχνίσθηκε τὴν χήρα, τῆς ὁποίας ὁ υἱὸς ἐκφερόταν νεκρός, καὶ χωρὶς νὰ ἀργο-

10. Γ' Βασ. 17,20.

11. Δ' Βασ. 4,33-35

12. Λουκᾶ 7,11-16.

σάμενος μηδ' εὐξάμενος, ἀλλὰ προστάγματι μόνῳ δούς ἐκ νεκροῦ ζῶντα τὸν μονογενῆ τῇ πενθούσῃ μητρί, μόνος ἔδειξεν αὐτὸς ὦν ὁ ζωῆς καὶ θανάτου κύριος· «ἐγένετο», γάρ, φησὶν ὁ Εὐαγγελιστής, «ἐν τῇ ἐξῆς, ἐπορεύετο ὁ Ἰησοῦς εἰς πόλιν καλουμένην Ναϊν». Αὐτόκλητος ἐπὶ τὸ μέγα θαῦμα τοῦτο τῆς ἀναστάσεως ὁ Κύριος ἔρχεται ἵνα δείξῃ μὴ μόνην τὴν ζωοποιὸν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν ἀσύγκριτον ἔχων. Τῷ μὲν γὰρ Ἥλιᾶ οἶον καὶ ἐπέσκωψεν, ἢ Σαραφθία κινουῖσα πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς ἀναβίωσιν· τὸν δὲ Ἐλισσαῖον προιδάξασα μὴ προιδόντα τὸ πάθος, εἶτα καὶ κατηνάγκασεν ἢ Σουναμίτις «ζῆ», λέγουσα, «Κύριος καὶ ζῆ ἡ ψυχὴ σου, εἰ ἐγκαταλείψω σε»· ὁ δὲ Κύριος προγινώσκει παρ' ἑαυτοῦ καὶ μηδενὸς ἐκκαλουμένου πορεύεται πρὸς τὴν πόλιν, ἀφ' ἧς ὁ τεθνηκῶς ἐξεκομίζετο παῖς.

- 6 «Ἐπορεύετο δέ», φησὶν, «ἐν τῇ ἐξῆς». Καὶ τοῦτο πανσόφως ὁ Εὐαγγελιστής ὑπεσημήνατο. Ὑπογράφει γὰρ ἢ τοῦ παιδὸς τῆς χήρας ἀνάστασις τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ἡμετέρου νοῦ. Χήρα γὰρ ἦν καὶ ἢ καθ' ἡμᾶς ψυχὴ, διὰ τὴν ἀμαρτίαν, τοῦ οὐρανίου νυμφίου, ἔχουσα καθάπερ τινὰ μονογενῆ τὸν οἰκεῖον ἐκάστη νοῦν, ὃς τεθνηκῶς ἦν τῷ κέντρῳ τῆς ἀμαρτίας ἀπολέσας τὴν ὄντως ζωὴν· ἐξεκομίζετο δὲ καὶ οὗτος, πορρωτέρῳ δήπου Θεοῦ γινόμενος ὑπὸ τῶν ἀγόντων αὐτὸν παθῶν εἰς ἄδου καὶ ἀπωλείας βυθοῦς. Ἀλλὰ πορευθεὶς ἐφ' ἡμᾶς ὁ Κύριος καὶ ἐπιστὰς ἤδη τῇ διὰ σαρκὸς αὐτοῦ παρουσίᾳ καὶ ἀνεκαίνισε καὶ ἀνήγειρεν. Αὕτη δὲ οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἐφ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὕστερον ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων γέγονε. Διὰ τοῦτο οὐδὲ τοῦτο παρῆκεν ὁ Εὐαγγελιστής, «ἐπορεύετο», λέγων, «ἐν τῇ ἐξῆς» ὁ Ἰησοῦς ἀναστήσων τὸν τεθνηκότα τῆς χήρας παῖδα καὶ

πορήση μήτε νὰ διαπραγματευθῆ μήτε νὰ προσευχηθῆ, ἀλλὰ μὲ πρόσταγμα μόνο ἔδωσε στὴν πενθοῦσα μητέρα τὸν μονογενῆ της ζωντανὸν ἀπὸ νεκρό. Ἔτσι ἔδειξε ὅτι αὐτὸς μόνο εἶναι κύριος ζωῆς καὶ θανάτου· διότι, λέγει ὁ εὐαγγελιστῆς στὴ συνέχεια, «ἐπήγαινε ὁ Ἰησοῦς σὲ πόλι πού ὠνομαζόταν Ναϊν»¹³. Ὁ Κύριος ἔρχεται γιὰ τὸ μεγάλο τοῦτο θαῦμα τῆς ἀναστάσεως αὐτόκλητος, γιὰ νὰ δείξη ὄχι μόνο τὴν ζωοποιὸ δύναμι, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔχει ἀσύγκριτη τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν εὐσπλαγχνία. Διότι τὸν μὲν Ἡλία ἐφάνηκε σὰν νὰ τὸν ἔσκωπε ἡ Σαραφθία, παρακινώντας τον πρὸς τὴν ἀναβίωσι τοῦ παιδιοῦ· τὸν δὲ Ἐλισσαῖο ἢ Σουναμίτις, ἀφοῦ τοῦ παρετήρησε πρῶτα ὅτι δὲν προεΐδε τὸ πάθος, ἔπειτα καὶ τὸν κατανάγκασε λέγοντας, «στὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου καὶ στὴ ζωὴ τῆς ψυχῆς σου, ἂν σὲ ἐγκαταλείψω». Ὁ Κύριος ὁμῶς προγινώσκει μόνος του καί, χωρὶς νὰ τὸν ἐπικαλεσθῆ κανεὶς, πορεύεται πρὸς τὴν πόλι, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐκφερόταν τὸ ἀποθαμένο παιδί.

- 6 «Τὴν ἐπομένη δὲ ἡμέρα ἐβάδιζε», λέγει. Καὶ τοῦτο ὑπεσήμανε πανσόφως ὁ εὐαγγελιστῆς. Διότι ἡ ἀνάστασις τοῦ παιδιοῦ τῆς χήρας ὑποτυπώνει τὴν ἀνακαίνισι τοῦ νοῦ μας. Διότι καὶ ἡ ψυχὴ μας ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας ἦταν χήρα τοῦ οὐρανίου νυμφίου, πού εἶχε σὰν μονογενῆ υἱὸ τὸν νοῦ της, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀποθάνει ἀπὸ τὸ κεντρὶ τῆς ἁμαρτίας, χάνοντας τὴν ἀληθινὴ ζωὴ· ἐκφερόταν δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ πάθη πού τὸν μετέφεραν κάπου μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ σὲ βυθοὺς ἄδη καὶ ἀπωλείας. Ἀλλὰ ἀφοῦ ὁ Κύριος ἐβάδισε πρὸς ἐμᾶς καὶ ἦλθε κοντά μας μὲ τὴν διὰ τῆς σαρκὸς παρουσία του, τὸν ἀνακαίνισε καὶ τὸν ἀνήγειρε. Αὐτὴ ὁμῶς ἡ παρουσία δὲν ἔγινε σ' ἐμᾶς ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀλλ' ὕστερα κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες. Γι' αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστῆς δὲν παρέλειψε οὔτε τοῦτο, λέγοντας, «ἐβάδιζε τὴν ἐπομένη» ὁ Ἰησοῦς γιὰ ν' ἀναστήσῃ τὸν ἀποθαμένο υἱὸ τῆς

13. Λουκᾶ 7,11.

ταύτης τὸ πένθος εἰς εὐφροσύνην μετασκευάσων. Προσέχετε τοῖς λεγομένοις τὸν νοῦν, ἀδελφοί, παρακαλῶ· καὶ ὑμῶν γὰρ ἕκαστος ἐὰν αἴσθησιν λάβῃ τοῦ ἐν αὐτῷ τεθνηκότος καὶ τὰς οἰκείας ἀμαρτίας θρηνηῖ, πενθῶν καὶ σκυθρωπάζων διὰ ταύτας ἐν μετανοίᾳ, πορεύσεται καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ παράκλητος ζωὴν παρέχων καὶ παράκλησιν τὴν αἰώνιον. «Μακάριοι» γάρ, φησὶν, «οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται».

7 Ἄλλ' «ἐπορεύετο», φησὶν, «ὁ Ἰησοῦς, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολὺς». Ὁ μὲν γὰρ Ἡλίας μονοῦται μέλλων ἀναστήσειν τὸν τῆς Σαραφθίας, καὶ ὁ Ἐλισσαῖος ἀναβὰς τὸ ὑπερῶον, ἔνθα ὁ τεθνηκὼς ἔκειτο, «ἀπέκλεισε τὴν θύραν, ὡς ἡ ἱστορία φησί, κατὰ τῶν δύο αὐτῶν», τῆς τε Σουμανίτιδος καὶ τοῦ οἰκείου μαθητοῦ Γιεζί. Ἐπεὶ γὰρ ἐκτενεστάτης ἦν αὐτοῖς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεως χρεία, πεφύκασι δὲ οἱ ἄνθρωποι μονωθέντες τὸν νοῦν ἀπασχολεῖν τελεώτερον καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὄλον ἀνατείνειν ἔχειν, διὰ τοῦτο καὶ τῶν οἰκειοτάτων ἐχώρισαν ἑαυτούς, ὁ δὲ Κύριος, ὡς ἀληθῶς ζωῆς ἔχων καὶ θανάτου τὴν ἐξουσίαν καὶ μηδαμῶς προσευχῆς ἐπὶ τῷ ζωῶσαι τὸν παῖδα δεόμενος, οὐ μόνον τοὺς οἰκείους μαθητὰς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὄχλον πολὺν, τὸν μὲν αὐτὸς ἤγε, τὸν δὲ περὶ τὸν ἐκφερομένον εὔρε. Καὶ πάντων ὁρῶντων καὶ ἀκουόντων προστάγματι μόνῳ τὸν νεκρὸν ἀνεζώωσεν, ὑπὸ φιλανθρωπίας παρρησίᾳ τοῦτο ποιήσας, ἵνα πάντας ἐφελκύσῃται πρὸς τὴν εἰς αὐτὸν σωτήριον πίστιν. «Ὡς γὰρ ἠγγισε», φησί, «τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, ἐξεκομίζετο τεθνηκῶς»· προειδῶς γὰρ καὶ αὐτὴν τῆς ἐκφορᾶς τὴν ὥραν, εἰς καιρὸν ἐπέστη· «ἐξεκομίζετο οὖν τεθνηκῶς υἱὸς μονογενῆς τῇ μητρὶ αὐτοῦ· καὶ αὐτὴ χήρα».

14. Ματθ. 5,5.

15. Λουκᾶ 7,11.

χήρας καὶ νὰ μετατρέψη τὸ πένθος της σὲ εὐφροσύνη. Προσέχετε ἐπιμελῶς τὰ λεγόμενα, ἀδελφοί, παρακαλῶ· διότι καὶ ἀπὸ σᾶς ὁ καθένας, ἂν αἰσθανθῇ τὸν μέσα του ἀποθαμένο καὶ θρηνησῇ τὶς ἁμαρτίες του, πενθώντας καὶ μελαγχολώντας γι' αὐτὲς σὲ μετάνοια, θὰ πορευθῇ καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Παράκλητος παρέχοντας τὴν αἰώνια παράκλησι. Διότι, λέγει, «μακάριοι εἶναι οἱ πενθοῦντες, διότι αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν»¹⁴.

7 Ἀλλά, λέγει, «έπορευόταν ὁ Ἰησοῦς καὶ συμπορεύονταν μὲ αὐτὸν ἄρκετοὶ μαθηταὶ του καὶ ὄχλος πολὺς»¹⁵. Πραγματικὰ ὁ μὲν Ἡλίας ἀπομονώνεται ὅταν πρόκειται ν' ἀναστήσῃ τὸν υἱὸ τῆς Σαραφθίας, καὶ ὁ Ἐλισσαῖος, ἀφοῦ ἀνέβηκε στὸ ὑπερῶο, ὅπου ἔκειτο ὁ ἀποθαμένος, «ἐκλείσει τὴ θύρα, ὅπως λέγει ἡ ἱστορία, ἐμπρὸς στοὺς δύο αὐτούς», δηλαδὴ τὴ Σουναμίτιδα καὶ τὸν μαθητὴ του Γιεζί¹⁶. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐχρειαζόταν ἐκτενεστάτη δέησι πρὸς τὸν Θεό, εἶναι δὲ οἱ ἄνθρωποι πλασμένοι, ὅταν ἀπομονωθοῦν, ν' ἀπασχολοῦν τὸ νοῦ τελειότερα καὶ νὰ τὸν ἀνατείνουν πρὸς τὸν Θεό, ὁ δὲ Κύριος, ἔχοντας ἀληθῶς τὴν ἐξουσία ζωῆς καὶ θανάτου, δὲν χρειάζεται καθόλου προσευχὴ γιὰ νὰ ζωοποιήσῃ τὸ παιδί, ὄχι μόνο τοὺς μαθητάς του εἶχε μαζί του, ἀλλὰ καὶ πολὺν λαό, πού ἄλλον ἔφερε αὐτὸς καὶ ἄλλον εὐρῆκε γύρω ἀπὸ τὸν ἐκφερόμενο. Καὶ ἐνῶ ὄλοι ἔβλεπαν καὶ ἤκουαν, ἐζωοποίησε τὸν νεκρὸ μὲ μόνο τὸ πρόσταγμα, κάμνοντας τοῦτο ἀπὸ φιλανθρωπία δημοσία, γιὰ νὰ προσελκύσῃ ὄλους στὴν πρὸς αὐτὸν σωτήρια πίστι. Διότι «καθὼς ἐπλησίασε», λέγει, «στὴν πύλη τῆς πόλεως, ἐκφερόταν ἀποθαμένος», δηλαδὴ προγνωρίζοντας καὶ τῆς ἐκφορᾶς τὴν ὥρα ἦλθε ἐγκαίρως· «ἐκφερόταν λοιπὸν ἀποθαμένος υἱὸς μονογενῆς τῆς μητέρας του· καὶ αὐτὴ ἦταν χήρα»¹⁷

16. Γ' Βασ. 17,19. Δ' Βασ. 4,33.

17. Λουκᾶ 7,12.

8 Τὰ αὐτὰ τῇ πενθούσῃ καὶ τὴν λύπην ἠϋξῆσε πολλαπλασίαν, καὶ τὴν λύσιν ἐξαισίαν ἤνεγκεν. Ἴδὼν γὰρ ὁ Κύριος μητέρα καὶ μητέρα χήραν ἐφ' ἐνὶ παιδί τὰς ἐλπίδας σαλεύουσας καὶ ἀώρω θανάτῳ τοῦτον ἀφηρημένην, ἐπομένην τε τῇ σορῶ τοῦ παιδὸς καὶ κοπτομένην ἐλεεινῶς, «ἐσπλαγχνίσθη», φησὶ (πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν, «ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτὴς τῶν χηρῶν»;) «καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν», παραμυθούμενός τε καὶ τὸ μέλλον προορῶν, «μὴ κλαῖτε». Ἦδει μὲν ἐκεῖνος τί ἔμελλε ποιεῖν, ἡ δὲ γυνὴ οὔτε αὐτὸν ἤδει, πολλῶ μᾶλλον οὐδὲ τὸ μέλλον, διὸ οὐδὲ πίστιν εἶχεν, οὐδὲ ἦτει παρ' αὐτοῦ τι· οὐδὲ αὐτὸς ἀπῆτει πίστιν παρ' αὐτῆς, ἀλλὰ πάντα δυνάμενος καὶ μηδὲ τῆς ἀπὸ τῶν πιστευόντων συνεργείας δεόμενος, «προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ», ἵνα δείξῃ καὶ τὸ οἰκεῖον σῶμα ζωοποιὸν ἔχον ὡς ὁμόθεον δύναμιν· «καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι· καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρός»· ἤκουσε γὰρ ὁ κωφὸς χοῦς τοῦ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, ἤκουσε τοῦ τὰ πάντα φέροντος τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἤκουσεν οὐ φωνὴν ἀνθρώπου θεοφόρου, ἀλλὰ Θεοῦ ἐνανθρωπήσαντος· καὶ μὴ μόνον «ἀνεκάθισεν ὁ νεκρός», ἀλλὰ «καὶ ἤρξατο λαλεῖν». Καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ γὰρ τῆς Σαραφθίας χήρας, ἠνίκα ἐπέστρεψεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς αὐτόν, ἀνεβόησεν εὐθὺς τὸ παιδάριον κατὰ τὴν ἱστορίαν· δεῖγμα δὲ τοῦτο τοῦ μὴ κατὰ φαντασίαν εἶναι τὴν ἀνάστασιν.

9 Ὁ μὲν οὖν Ἡλίας ἓνα διὰ προσευχῆς, καὶ ὁ Ἐλισσαῖος ἓνα ζῶν, ἕτερον δ' ἀνέστησε νεκρός, πιστούμενοι καὶ προδεικνύοντες τὴν θεανδρικὴν τοῦ Χριστοῦ ζωοποιὸν ἐνέργειαν· ὁ δὲ Κύριος τρεῖς μὲν ἐκ νεκρῶν ἤγειρε προστάγματι πρὸ τοῦ σταυροῦ, τὸν παῖδα τῆς χήρας τοῦτον, τὴν τοῦ ἀρχισυναγώγου θυγατέρα καὶ τὸν τετραήμε-

18. Λουκᾶ 7,13.

19. Λουκᾶ 7,14.

20. Δ' Βασ. 4,35.

8 Τὰ ἴδια πράγματα στὴν πενθοῦσα καὶ τὴ λύπη ηὔξησαν πολλαπλασίως καὶ τὴ λύσι ἔφεραν ἐξαίσια. Διότι ὁ Κύριος βλέποντας μιὰ μητέρα, καὶ μάλιστα χήρα μητέρα, ποὺ ἐστήριζε τὶς ἐλπίδες τῆς σ' ἓνα παιδί καὶ τὸ χάνει μὲ πρόωρο θάνατο, νὰ ἀκολουθῆ τὴ σορὸ τοῦ παιδιοῦ καὶ νὰ θρηνηῆ ἐλεεινῶς, «εὐσπλαγχνίσθηκε», λέγει (πῶς δὲν θὰ τὸ ἔκαμε «ὁ πατέρας τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτῆς τῶν χηρῶν»);, «καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν», παρηγορώντας καὶ προβλέποντας τὸ μέλλον, «μὴ κλαῖς»¹⁸. Ἐκεῖνος βέβαια ἐγνώριζε τί ἐπρόκειτο νὰ πράξῃ, ἡ δὲ γυναῖκα δὲν ἐγνώριζε αὐτόν, πολὺ δὲ περισσότερο δὲν ἐγνώριζε οὔτε τὸ μέλλον, γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶχε πίστι καὶ δὲν ἐζητοῦσε τίποτε ἀπὸ αὐτόν· οὔτε αὐτὸς ἀπαιτοῦσε πίστι ἀπὸ αὐτήν, ἀλλὰ μπορώντας τὰ πάντα καὶ μὴ ἔχοντας ἀνάγκη οὔτε τὴν ἀπὸ τοὺς πιστεύοντας συνέργεια, «προσῆλθε καὶ ἔγγισε τὴ σορὸ», γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἔχει καὶ τὸ σῶμα τοῦ ζωοποιῦ ὡς ὁμόθεη δύναμι· «καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοῦ λέγω, σήκω· καὶ ἀνακάθησε ὁ νεκρός»¹⁹. Διότι ὁ κουφὸς χοῦς ἄκουσε τὰ μὴ ὄντα, ἄκουσε αὐτόν ποὺ φέρει τὰ πάντα ἐπάνω στὸ λόγο τῆς δυνάμεως του, ἄκουσε ὄχι ἄνθρωπο θεοφόρο, ἀλλὰ Θεὸ ἐνανθρωπήσαντα· καὶ ὄχι μόνο «ἀνακάθησε ὁ νεκρός», ἀλλὰ «καὶ ἄρχισε νὰ ὁμιλῆ». Πραγματικὰ καὶ ἐπὶ τοῦ υιοῦ τῆς Σαραφθίας χήρας, ὅταν ἐπέστρεψε ἡ ψυχὴ του σ' αὐτόν, ἀμέσως ἐφώναξε τὸ παιδάριο, κατὰ τὴν ἱστορία. Εἶναι δὲ τοῦτο δεῖγμα τοῦ ὅτι ἡ ἀνάστασις δὲν εἶναι κατὰ φαντασίαν²⁰.

9 Ὁ μὲν Ἡλίας λοιπὸν ἀνέστησε ἓνα νεκρὸν διὰ προσευχῆς καὶ ὁ Ἐλισσαῖος ἀνέστησε ἓνα ζωντανὸ καὶ ἄλλον νεκρό²¹, βεβαιώνοντας καὶ προδεικνύοντας τὴν θεανδρική ζωοποιὸ ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ· ὁ δὲ Κύριος τρεῖς νεκροὺς ἤγειρε μὲ πρόσταγμα πρὶν ἀπὸ τὸν σταυρό, τὸ παιδί τοῦτο τῆς χήρας, τὴν θυ-

21. Δ' Βασ. 13,21.

ρον Λάζαρον. Ἐν δὲ τῷ σταυρῷ πολλούς, οἱ καὶ «ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς». Πρὸς δὲ τούτοις μετὰ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν διὰ σταυροῦ θάνατον ἑαυτὸν ἀνέστησε, μᾶλλον δὲ ἐξανέστησε τριήμερον, μόνος αὐτὸς ἀρχηγὸς γεγονῶς τῆς αἰδίου ζωῆς. Οἱ γὰρ ἄλλοι πάντες, εἰ καὶ ἀνέστησαν, ἀλλὰ τῆς θνητῆς πάλιν καὶ καθ' ἡμᾶς μετέλαχον ζωῆς. Χριστοῦ δὲ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος, «θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει». Διὸ καὶ μόνος ὁ Κύριος «ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο», τουτέστι τῶν πιστῶν καὶ ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως καὶ ζωῆς αἰωνίου τῶν ὧδε μεταναστάντων· ἀπαρχὴ γοῦν τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο καὶ «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν», καὶ ἡμῖν ἐπιστώσατό τε καὶ ἐπηγγείλατο οὐ τὴν καθ' ἡμᾶς ζῶν ταύτην τὴν θνητὴν καὶ ἐπίκηρον, ἅτε ψυχικῷ πνεύματι διοικουμένην, ἀλλὰ τὴν ἐν ἐλπίσιν ἡμῖν ἀποκειμένην ἔνθεον καὶ ἀθάνατον καὶ αἰώνιον· αὕτη γὰρ αὐτοῦ δῶρον ὄντως θεοπρεπέστατον. Ὡς οὖν μὴ ταύτην ἐνταῦθα παρέχων τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἀναστᾶσιν, ἀλλὰ τὴν θανάτῳ διακοπτομένην οὐκ αὐτοῖς αὐτὴν χαριζόμενος παρέχει, ἀλλὰ δι' ἑτέρους τοῦτο ποιεῖ, ἐνάγων πρὸς πίστιν αὐτοῦς ἢ πρόξενός ἐστι τῆς αἰωνίου ζωῆς· κἀνταῦθα γὰρ οὐ τὸν παῖδα δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ τὴν μητέρα «σπλαγχνισθεὶς ἐπ' αὐτῇ» τὸν παῖδα ἀνέστησεν, ὡς ὁ Εὐαγγελιστῆς σαφῶς ἱστορεῖ· διὸ καὶ ἀναστήσας ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

10 Ἄλλ' ὁρᾶτε πῶς ὁ Κύριος σπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τῇ χήρᾳ πενθούσῃ τὸν υἱόν, οὐ παραμυθητικοῖς μόνον πρὸς αὐτὴν ἐχρήσατο λόγοις, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων αὐτὴν ἐθεράπευσεν; Οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν πρὸς δύναμιν, καὶ μὴ λόγῳ μόνῳ συμπαθεῖς ὦμεν τοῖς κακῶς πάσχουσιν, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων τὸ πρὸς αὐτοῦς συμπαθὲς

22. Λουκᾶ 8,54 ἐ.

24. Ματθ. 27,53.

23. Ἰω. 11,17.

25. Ρωμ. 6,9.

γατέρα του ἀρχισυναγώγου²², καὶ τὸν τετραήμερο Λάζαρο²³. Στὸ σταυρὸ δὲ ἀνέστησε πολλοὺς, οἱ ὅποιοι καὶ «ἐμφανίσθησαν σὲ πολλοὺς»²⁴. Ἐπὶ πλέον μετὰ τὸν γιὰ χάρι μας θάνατο διὰ τοῦ σταυροῦ ἀνέστησε τὸν ἑαυτό του, μᾶλλον δὲ τὸν ἐξανέστησε τριήμερον, γενόμενος μόνος αὐτὸς ἀρχηγὸς τῆς αἵδιας ζωῆς. Διότι ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἂν καὶ ἀναστήθηκαν, πάντως ἀπέκτησαν τὴ δική μας θνητὴ ζωὴ. Ὅταν ὅμως ἀναστήθηκε, «δὲν τὸν κυριεύει πλέον ὁ θάνατος»²⁵. Γι' αὐτὸ καὶ μόνος ὁ Κύριος «ἔγινε ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων»²⁶, δηλαδὴ τῶν πιστῶν καὶ τῶν μεταστάντων ἀπὸ τὰ ἐδῶ μὲ τὴν ἐλπίδα ἀναστάσεως καὶ αἰώνιας ζωῆς· ἔγινε λοιπὸν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων καὶ «πρωτότοκος ἀπὸ τοὺς νεκροὺς»²⁷ καὶ ἐπίστωσε κι' ἐπαγγέλθηκε σ' ἐμᾶς ὄχι μόνον αὐτὴν τὴ θνητὴ καὶ πρόσκαιρη ζωὴ μας ποὺ κατευθύνεται ἀπὸ ζωϊκὸ πνεῦμα, ἀλλὰ τὴν ἀποκειμένη γιὰ μᾶς κατὰ τὶς ἐλπίδες μας ἔνθεο καὶ ἀθάνατη καὶ αἰώνια· διότι αὐτὴ εἶναι δῶρο του πραγματικὰ θεοπρεπέστατο. Καθὼς λοιπὸν δὲν παρέχει ἐδῶ αὐτὴν τὴν αἰώνια ζωὴ στοὺς ἀναστημένους ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ τὴν διακοπτομένη ἀπὸ τὸν θάνατο, δὲν τὴν παρέχει ἀπὸ χάρι γι' αὐτό, ἀλλὰ τὸ πράττει γι' ἄλλους, ὀδηγώντας τοὺς πρὸς τὴν πίστι ποὺ εἶναι πρόξενος τῆς αἰώνιας ζωῆς. Καὶ ἐδῶ πραγματικὰ, ὅπως ἱστορεῖ σαφῶς ὁ εὐαγγελιστῆς, δὲν ἀνέστη τὸ παιδί γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ γιὰ τὴν μητέρα ἀπὸ εὐσπλαγχνία γι' αὐτὴν· γι' αὐτὸ καί, ἀφοῦ τὸν ἀνέστησε, τὸν ἔδωσε στὴ μητέρα του.

- 10 Ἀλλὰ βλέπετε πῶς ὁ Κύριος ἀπὸ εὐσπλαγχνία γιὰ τὴν χήρα ποὺ ἐπενθοῦσε τὸν υἱό της, δὲν ἐχρησιμοποίησε μόνον παρηγορητικοὺς πρὸς αὐτὴν λόγους, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργα τὴν ἐβοήθησε; Ἔτσι νὰ κάμωμε κι' ἐμεῖς κατὰ δύναμι καὶ νὰ μὴ εἴμαστε μόνον μὲ λόγια συμπονετικοὶ πρὸς τοὺς κακοπαθοῦντας, ἀλλὰ νὰ

26. Α' Κορ. 15,20.

27. Κολοσ. 1,18. Πράξ. 26,23.

ἐπιδείξωμεν· ἔαν γὰρ ἡμεῖς πάσῃ δυνάμει τὴν εὐποιίαν ἐπιδειξώμεθα, καὶ ὁ Θεὸς ἀμειβόμενος πάσῃ δυνάμει τὴν πρὸς ἡμᾶς εὐποιίαν ἀντεπιδείξεται. Συνορᾶτε δὴ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀμοιβῆς ὅση· καθ' ὅσον γὰρ ὑπερέχει ὁ Θεὸς ἀνθρώπου, κατὰ τοσοῦτο καὶ ἡ δύναμις ἐκείνου τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, καὶ ἡ παρὰ τῆς δυνάμεως ἐκείνης ἐκτελουμένη χάρις τῆς παρ' αὐτοῦ χρυσοῦς, τίς οὐκ ἂν ἠσπάσατο τὸ συνάλλαγμα; Νῦν δὲ οὐ «χάλκεια χρυσέων» ἐστὶν ἀλλάξασθαι, μετάλλων ἀμφοῖν τῇ φύσει «χάλκεια χρυσέων» ἐστὶν ἀλλάξασθαι, μετάλλων ἀμφοῖν τῇ φύσει σχεδὸν ὁμοτίμων, ἀλλ' ἀνθρώπινα παρασχεῖν καὶ κομίσασθαι θεῖα, καὶ ἀνθρώπινα πρὸς ἀνθρώπους, ὃ καὶ φυσικόν ἐστίν ὄφλημα· τὸ γὰρ πρὸς ἀλλήλους συμπαθὲς καὶ τὸν ἔλεον ἀλλήλοις πάντως ἐκ τοῦ πεφυκότος ὀφείλομεν· ἂν δὲ καὶ πρὸς τοὺς πολυτρόπους εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀπιδώμεν οἰκτιρμούς, ὑπὲρ ὧν οὐδὲν αὐτὸς ἕτερον ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἢ τὸ πρὸς ἀλλήλους συγγνωμονικόν τε καὶ κοινωνικόν καὶ φιλάνθρωπον, λέγων, «ἄφετε καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν, δίδοτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν», πῶς οὐχ ὡς ἀπαραίτητον χρέος, ἐφ' ὅσον ἔχομεν, δι' ἔργων πρὸς τοὺς δεομένους τῶν ἀδελφῶν τὴν συγγνώμην καὶ τὸν ἔλεον ἀποδώσομεν;

- 11 Ἐπεὶ δὲ μὴ μόνον ἠλεήθημεν παρὰ Θεοῦ καὶ τοσαῦτα εὐηργετήθημεν, ὅσα οὐδὲ ἀπαριθμήσασθαι δυνατόν, ἀλλὰ καὶ ἐγγύας πάλιν ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ, μέτρῳ καλῷ καὶ πεπεισμένῳ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εὐποιίας λήψεσθαι τὴν ἀντίδοσιν, τί μὴ πρὸς ταύτην σπεύδομεν ὅση δύναμις; Τί μὴ καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ὑπὲρ ἀλλήλων, εἰ δεήσει, κατὰ μίμησιν τοῦ Δεσπότη κατατιθέμεθα, ἵνα ἀντιλάβωμεν παρ' αὐτοῦ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον; Καί τοι καὶ τοῦτο χρέος ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀλλήλους ἴσως, ἀλλὰ πρὸς τὸν δόντα ἑαυτὸν

ἐπιδείξωμε καὶ μὲ ἔργα τῆ συμπάθειά μας πρὸς αὐτούς. Ἐὰν πραγματικὰ ἐμεῖς ἐπιδείξωμε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τὴν εὐεργεσία, καὶ ὁ Θεὸς σὲ ἀνταμοιβή θὰ ἀντεπιδείξη μὲ κάθε δύναμι τὴν εὐεργεσία πρὸς ἐμᾶς. Ἀντιλαμβάνεσθε λοιπὸν πόσο ὑπεροχικὴ καὶ ὑπερβολικὴ εἶναι ἡ ἀμοιβή· ὅσο δηλαδὴ ὑπερέχει ὁ Θεὸς τοῦ ἀνθρώπου, τόσο ὑπερέχει καὶ ἡ δύναμις ἐκείνου τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως καὶ ἡ χάρις ποὺ ἐνεργεῖται ἀπὸ τὴ δύναμι ἐκείνη τῆς χάριτος ποὺ δίδεται ἀπὸ μᾶς. Ἐὰν κανεὶς ἐζητοῦσε χαλκίνους ὀβολοὺς καὶ ἀνταπέδιδε χρυσοῦς στατῆρες, ποιὸς δὲν θὰ ἐδεχόταν τὴν ἀνταλλαγή; Τώρα δὲ δὲν πρόκειται ν' ἀλλάξωμε «χάλκινα γιὰ χρυσά»²⁸, ποὺ εἶναι τὰ δυὸ κατὰ τὴ φύσι τους μέταλλα σχεδὸν ὁμότιμα, ἀλλὰ νὰ προσφέρωμε ἀνθρώπινα καὶ νὰ ἀποκομίσωμε θεῖα, καὶ μάλιστα ἀνθρώπινα πρὸς ἀνθρώπους, πρᾶγμα ποὺ εἶναι φυσικὸ χρέος· διότι τῆ συμπάθεια πρὸς ἀλλήλους καὶ τὸ ἔλεος πρὸς ἀλλήλους τὰ ὀφείλουμε ὅπωςδὴποτε ἀπὸ τὴ φύσι μας. Ἐὰν δὲ κυττάξωμε καὶ τοὺς πολυτρόπους οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμᾶς, γιὰ τοὺς ὁποίους τίποτε ἄλλο δὲν ἀπαιτεῖ αὐτὸς ἀπὸ ἐμᾶς παρὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους συγγνωστικότητα καὶ κοινωνικότητα καὶ φιλανθρωπία, λέγοντας, «ἀφήσετε καὶ θὰ σᾶς ἀφεθῆ, δίδετε καὶ θὰ σᾶς δοθῆ»²⁹, πῶς δὲν θ' ἀποδώσωμε ὡς ἀπαραίτητο χρέος τῆ συγγνώμη καὶ τὸ ἔλεος μὲ ἔργα πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη, ἐφ' ὅσον ἔχομε;

11 Ἐπειδὴ δὲ ὄχι μόνον ἐλεηθήκαμε καὶ τόσες πολλὰς εὐεργεσίες ἐδεχθήκαμε ἀπὸ τὸν Θεό, ὅσες δὲν εἶναι δυνατὸ οὔτε ν' ἀπαριθμήσωμε, ἀλλὰ καὶ ἐγγυήσεις ἐπήραμε ἀπὸ αὐτὸν πάλι ὅτι θὰ λάβωμε τὴν ἀνταπόδοσι μὲ μέτρο καλὸ καὶ ἡλεγγμένο τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εὐποιίας μας, γιατί δὲν τρέχομε πρὸς αὐτὴν μὲ ὅλη μας τὴ δύναμι; Γιατί δὲν παραδίδομε καὶ τὴν ἴδια τὴν ζωὴ χάριν ἀλλήλων, ἂν χρειασθῆ, κατὰ μίμησι τοῦ Δεσπότη γιὰ νὰ λάβωμε ἀπὸ αὐτὸν ἀντάλλαγμα τὴν αἰώνια ζωή; Καὶ ὁμοίως

29. Βλ. Λουκᾶ 6,38. Ματθ. 6,14. Μάρκ. 11,25.

εἰς θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν οὐκ εἰς λύτρον μόνον, ἀλλὰ καὶ παράδειγμα καὶ διδασκαλίαν ἔμπρακτον, ἔργου καὶ λόγου καὶ νοῦ παντὸς ἀσυγκρίτως ὑψηλοτέραν. «Εἰς τοῦτο» γάρ, φησί, «Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐξακολουθήσωμεν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ καὶ ἔτοιμοι ὦμεν, εἰ δεήσει καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν θεῖναι», εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ· οὕτω γὰρ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ διαιωνιζούσης ζωῆς καὶ βασιλείας μεθέξομεν, συζῶντες αἰδίως αὐτῷ καὶ συνδοξαζόμενοι. Ὁρᾶτε τὸν Μυροχεύμονα τοῦτον, οὗ προσάγουσαν τὴν μνήμην τῆς ἱερᾶς μαρτυρίας προεορτάζειν ἠρξάμεθα σήμερον; Τὸ αἷμα τοῦ οἰκείου σώματος ἐκῶν ἐξέχεεν ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ ἀένναον αὐτὸ καὶ ἀνεξάντλητον διὰ τοῦτο πεποίηκε πηγὴν πολυειδῶν θαυμάτων, ἀγιασμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος, εὐωδεστάτου καὶ ἱερωτάτου μύρου, καίτοι ψυχὴ μὲν ἢ τοῦ Μεγαλομάρτυρος τὴν μετ' ἀγγέλων αἰδίον καὶ ἀναλλοίωτον δόξαν ἀπολαβοῦσα νῦν ἔχει δικαίως ἐν οὐρανοῖς, τὸ δὲ σῶμα οὕπω ἐκείνη συνεδοξάσθη, ἀλλ' οἷόν τε πρόγραμμα καὶ τύπος καὶ σύμβολόν ἐστι τὰ παρόντα πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλύπτεσθαι περὶ αὐτὸ θειοτάτην καὶ οὐράνιον δόξαν· εἰ δὲ τὸ πρόγραμμα καὶ ὁ τύπος τοιοῦτος, τί τὸ μέλλον ἐκεῖνο τέλος; πάντως ἄρρητόν τε καὶ ἀνεννόητον.

2 Γένοιτο δὲ καὶ ἡμᾶς ταῖς πρεσβείαις τοῦ ἐν μάρτυσι Μυροχεύμονος, ὥσπερ ἐνταῦθα τοῦ προχεομένου παρ' αὐτοῦ θείου μύρου τούτου μεταλαμβάνομεν, οὕτω καὶ τότε τῆς δόξης ἐκείνης θεωροῦς καὶ μετόχους εἶναι χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ ἐνδοξαζομένου τοῖς οἰκείοις μάρτυσιν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

30. Ματθ. 20,28. Α' Τιμ. 2,6.

31. Α' Πέτρ. 2,21. Ἰω. 13,37.

καὶ τοῦτο εἶναι χρέος μας, ἂν καὶ ἴσως ὄχι πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ποῦ ἔσβησε τὸν ἑαυτό του σὲ θάνατο γιὰ μᾶς, ὄχι μόνο γιὰ λύτρο³⁰, ἀλλὰ καὶ γιὰ παράδειγμα καὶ γιὰ ἔμπρακτη διδασκαλία, ἀσυγκρίτως ὑψηλότερη ἀπὸ κάθε ἔργο καὶ λόγο καὶ νοῦ. Διότι, λέγει «γιὰ τοῦτο ἀπέθανε ὁ Χριστὸς γιὰ χάρι μας, ἀφήνοντας σὲ μᾶς ὑπογραμμό, γιὰ νὰ ἀκολουθήσωμε τὰ ἴχνη του καὶ νὰ εἴμαστε ἔτοιμοι, ἂν χρειασθῇ, νὰ θυσιάσωμε καὶ τὴν ψυχὴ μας»³¹, σ' ἐκπλήρωσι τῶν ἐντολῶν του· διότι ἔτσι θὰ μετᾶσχωμε καὶ τῆς ζωῆς καὶ βασιλείας ποῦ διαρκεῖ σ' αὐτὸν αἰωνίως, συζώντας μὲ αὐτὸν αἰδίως καὶ συνδοξαζόμενοι. Βλέπετε τοῦτον τὸν Μυροβλύτην, τοῦ ὁποίου ἀρχίσαμε σήμερα νὰ προεορτάζωμε τὴ μνήμη τῆς ἱερᾶς μαρτυρίας³²; Ἐχυσε τὸ αἷμα τοῦ σώματός του ἐκουσίως ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, καὶ γι' αὐτὸ τὸ κατέστησε ἀέναη καὶ ἀνεξάντλητη πηγὴ πολυειδῶν θαυμάτων, ἀγιασμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος, εὐωδεστάτου καὶ ἱερωτάτου μύρου, μολονότι ἢ μὲν ψυχὴ τοῦ Μεγαλομάρτυρος ἔχει τώρα δικαίως λάβει τὴν αἰδία καὶ ἀναλλοίωτη δόξα στοὺς οὐρανοὺς μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους, τὸ δὲ σῶμα δὲν εἶναι σὰν ὑπογραμμὸς καὶ τύπος καὶ σύμβολο πρὸς τὴν θειοτάτη καὶ οὐράνια δόξα ποῦ πρόκειται ν' ἀποκαλυφθῇ γύρω ἀπὸ αὐτὸ στὸ μέλλον· ἐὰν δὲ ὁ ὑπογραμμὸς καὶ ὁ τύπος εἶναι τέτοιος, τί θὰ εἶναι ἐκεῖνο τὸ μελλοντικὸ τέλος;

- 12 Εἴθε κι' ἐμεῖς μὲ τὶς πρεσβεῖες τοῦ ἀνάμεσα στοὺς μάρτυρες Μυροβλύτη, ὅπως μεταλαμβάνομε ἐδῶ τοῦ προχεομένου ἀπὸ αὐτὸν θείου τούτου μύρου, ἔτσι καὶ τότε νὰ γίνωμε θεωροὶ καὶ μέτοχοι τῆς θείας ἐκείνης δόξας μὲ τὴ χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ ἐνδοξαζομένου διὰ τῶν μαρτύρων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα Θεοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει κάθε δόξα στοὺς ἀπεράντους αἰῶνες. Γένοιτο.

32. Τὰ προεόρτια μνήμης τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἤρχιζαν τὴ δεύτερη Κυριακὴ πρὶν ἀπὸ τὴν κυρίως ἑορτὴ (26 Ὀκτωβρίου).

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Ζ'

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ
ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ

«ΕΞΗΛΘΕ Ο ΣΠΟΡΕΥΣ ΝΑ ΣΠΕΙΡΗ
ΤΟΝ ΣΠΟΡΟ ΤΟΥ»

“Οπου γίνεται λόγος καὶ γιὰ τὴν καλλιέργεια
ποῦ ὀφείλομε νὰ κάμνωμε πρὶν ἀπὸ
αὐτὴν τὴ σπορὰ

ΟΜΙΛΙΑ ΜΖ'

ΕΙΣ ΤΟ

ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ,
ΤΟ ΛΕΓΟΝ

«ΕΞΗΛΘΕΝ Ο ΣΠΕΙΡΩΝ ΤΟΥ ΣΠΕΙΡΑΙ ΤΟΝ ΣΠΟΡΟΝ ΑΥΤΟΥ»

Ἐν ἧ καὶ περὶ τῆς ὀφειλομένης πρὸ τοῦ σπόρου τούτου
παρ' ἡμῶν τελεῖσθαι καλλιεργείας

1

Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐκ ἀπὸ τῶν σοφῶν, οὐκ ἀπὸ τῶν εὐγενῶν, οὐκ ἀπὸ τῶν πλουσίων ἢ τῶν ἐνδόξων, ἀλλ' ἐξ ἀλιέων καὶ σκηνορράφων καὶ πτωχῶν καὶ ἀγραμμάτων ἐξελέξατο τοὺς οἰκείους μαθητάς· ὡς ἂν ὑποδείξη πᾶσιν, ὅτι οὐ πενία, οὐκ ἰδιωτία, οὐκ εὐτέλεια, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἕτερον ἐμπόδιόν ἐστι πρὸς τὴν κτῆσιν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῶν

θείων λογίων καὶ τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος· ἀλλὰ καὶ ὁ πενέστερος καὶ ὁ εὐτελέστερος καὶ ὁ ἰδιωτικώτερος, εἰάν ἐν-

ΟΜΙΛΙΑ 47

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

ΠΟΥ ΛΕΦΕΙ

«ΕΞΗΛΘΕ Ο ΣΠΟΡΕΥΣ ΝΑ ΣΠΕΙΡΗ ΤΟΝ ΣΠΟΡΟ ΤΟΥ

“Οπου γίνεται λόγος καὶ γιὰ τὴν καλλιέργεια ποὺ ὀφείλομε νὰ κάμωμε πρὶν ἀπὸ αὐτὴν τὴ σπορᾶ¹

1

Κύριος μας Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξέλεξε τοὺς μαθητὰς του ὄχι ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, ὄχι ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, ὄχι ἀπὸ τοῦ πλουσίου ἢ ἐνδόξους, ἀλλὰ ἀπὸ ἀλιεῖς καὶ σκηνορράφους, πτωχοὺς καὶ ἀγραμμάτους· κί' αὐτὸ γιὰ νὰ ὑποδείξῃ σὲ ὅλους ὅτι οὔτε ἡ πτωχεῖα οὔτε ἡ ἀπαιδευσία οὔτε ἡ εὐτέλεια οὔτε τίποτε ἄλλο τέτοιο εἶναι ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐπίγνωσι τῶν θεῶν λογίων καὶ τῶν μυστηρίων τοῦ Πνεύματος· ἀλλὰ καὶ ὁ πτωχότερος καὶ ὁ εὐτελέστερος

1. Ἡ περικοπὴ Λουκᾶ 8,5-15.

δείξεται προθυμίαν καὶ πρὸς τὸ καλὸν τὴν προσήκουσαν ἐπιστροφὴν, δύναται μὴ μόνον ἐπιγνῶναι τὴν θεϊαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διδάσκαλος καταστῆναι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ· τὰ δὲ ἐμποδίζοντα πρὸς σύνεσιν καὶ κατάληψιν τῶν πνευματικῶν διδαγμάτων ἢ ἡμετέρα ραθυμία ἐστὶ καὶ τὸ πάσῃ δυνάμει τοῖς προσκαιροῖς καὶ βιωτικοῖς προσκεῖσθαι, κάντεῦθεν μὴ χώραν ἢ καιρὸν παρέχειν πρὸς ἀκρόασιν καὶ μελέτην καὶ ἀνάμνησιν τῶν ἀκουσθέντων, μηδὲ φροντίδα ποεῖσθαι περὶ τῶν μελλόντων καὶ αἰωνίων.

2 Δείκνυται δὲ τοῦτο μάλιστα πάντων καὶ ἀπὸ τῆς σήμερον ἀναγινωσκομένης τοῦ Εὐαγγελίου φωνῆς. Παραβολικῶς τοῦ Κυρίου τῷ λαῷ διαλεξαμένου, προσελθόντες οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν μαθεῖν ἐζήτησαν τῆς εἰρημένης τηνικαῦτα παραβολῆς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν δύναμιν, καὶ ἠρώτων τίνος ἕνεκεν ἐν παραβολαῖς τῷ λαῷ διαλέγεται, μὴ ἐχούσαις ἐκ τοῦ προχείρου τὴν κατανόησιν. Ὁ δὲ Κύριός φησι πρὸς αὐτούς, «ὕμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ἐκείνοις δὲ ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν».

3 Εἶποι δ' ἂν τις πρὸς αὐτὸν θαρρήσας, καὶ τί τοῦτο, ὦ Δέσποτα; Ὁ μόνος ἀπάντων προαγωγεὺς, ὁ μόνος ἀπάντων δεσπότης καὶ προμηθεὺς, ὁ μόνος κοινὸς Πατήρ, ὁ μόνος κοινὸς Σωτήρ, τὸ φῶς τῶν ἐν σκότηι κειμένων τῆς ἀγνωσίας, τὸ φῶς «τὸ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον», νῦν μόνους φωτίζεις τοὺς ἀπολέκτους σοι μαθητάς, τοῖς δὲ ἄλλοις ἀσαφῶς διαλέγῃ, ἵνα μὴ συνῶσι καὶ φωτισθῶσι; Ναί, φησιν, αὐτοπροαίρετον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μόνον ἠθέλησα πλάσαι ζῶον τὸν ἄνθρωπον· ἦλθον

καὶ ὁ πιὸ ἀμόρφωτος, ἂν δείξῃ προθυμία καὶ τὴν ἀπαραίτητη στροφή πρὸς τὸ καλόν, μπορεῖ ὄχι μόνο νὰ ἐπιγνώσῃ τὴ θεία διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος νὰ καταστῆ διδάσκαλος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Τὰ δὲ μέσα πού ἐμποδίζουν πρὸς τὴ σύνεσι καὶ τὴν κατανόησι τῶν πνευματικῶν διδαγμάτων εἶναι ἡ ραθυμία μας καὶ ἡ μὲ ὅλη τὴ δύναμι προσκόλλησις στὰ πρόσκαιρα καὶ στὰ βιωτικὰ λόγῳ τῶν ὁποίων δὲν παρέχομε τόπο καὶ εὐκαιρία γιὰ τὴν ἀκρόασι καὶ μελέτη καὶ ἀνάμνησι τῶν ἀκουσθέντων, οὔτε φροντίζομε γιὰ τὰ μέλλοντα καὶ τὰ αἰώνια.

2 Δεικνύεται δὲ τοῦτο περισσότερο ὅλων καὶ ἀπὸ τὴν ἀναγινωσκομένη σήμερα περικοπὴ τοῦ εὐαγγελίου. Ἄφοῦ ὁ Κύριος ὠμίλησε στὸ λαὸ παραβολικῶς, προσελθόντες οἱ μαθηταὶ του ἰδιαίτερώς ἐζητοῦσαν νὰ μάθουν τὸν σκοπὸ καὶ τὴ σημασία τῆς παραβολῆς πού ἐλέχθηκε τότε, κι' ἐρωτοῦσαν γιὰ ποιό λόγο ὁμιλεῖ στὸ λαὸ μὲ παραβολές, πού δὲν προσφέρουν πρόχειρη τὴν κατανόησι. Ὁ δὲ Κύριος λέγει πρὸς αὐτούς, «σὲ σᾶς ἔχει δοθῆ νὰ γνωρίσετε τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· σ' ἐκείνους δὲ προσφέρονται μὲ παραβολές, ὥστε βλέποντας νὰ μὴ βλέπουν καὶ ἀκούοντας νὰ μὴ ἀντιλαμβάνωνται»².

3 Θὰ μπορούσε νὰ ξεθαρρέψῃ κανεὶς καὶ νὰ εἰπῇ, τί εἶναι τοῦτο, ὦ Δέσποτα; Ἐστὶ ὁ ὀμόνος παραγωγεὺς τῶν ὅλων, ὁ ὀμόνος δεσπότης καὶ προνοητὴς τῶν ὅλων, ὁ ὀμόνος κοινὸς πατήρ, ὁ ὀμόνος κοινὸς Σωτήρ, τὸ φῶς τῶν εὕρισκομένων στὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, τὸ φῶς «πού φωτίζει κάθε ἄνθρωπο ἐρχόμενο στὸν κόσμῳ»³, τώρα φωτίζεις μόνο τοὺς ἐπιλέκτους μαθητάς σου, στοὺς ἄλλους δὲ ὁμιλεῖς ἀσαφῶς, γιὰ νὰ μὴ ἀντιληφθοῦν καὶ φωτισθοῦν; Ναί, λέγει. Τὸ μοναδικὸ ζῶο σ' αὐτὸν τὸν κόσμῳ πού θέλησα νὰ πλάσω αὐτοπροαίρετο εἶναι ὁ ἄνθρωπος· ἦλθα

3. Ἰω. 1,9.

δὲ εἰς τὸν κόσμον οὐ καταλῦσαι παραφθαρέν, ἀλλ' ἀνασῶσαι τὸ πλάσμα τῶν ἰδίων χειρῶν· διὰ τοῦτο πρὸς βίαν οὐδένα τῶν ἀπάντων ἐφέλκομαι· μόνους ἀξίους φωτίζεσθαι κρίνω δικαίως τοὺς προαιρουμένους καὶ ποθοῦντας καὶ ζητοῦντας εἰς τὸ πρᾶξαι τὴν σωτήριον γνῶσιν· «πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει· καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται». Ὑπὸ φιλανθρωπίας ὁμως ὑπερβαλλούσης διαλέγομαι καὶ τοῖς μὴ τοιούτοις, εἰ καὶ σαφῶς, ἵνα κινήσω καὶ προτρέψωμαι τούτους εἰς τὸ ἐλέσθαι καὶ μαθεῖν ἐπὶ τῷ πρᾶξαι ζητῆσαι. Οὕτω γὰρ δεδομένον καὶ αὐτοῖς ἔσται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας. Ὑμῖν οὖν, φησί, δέδοται γνῶναι τοῖς κατ' ἰδίαν φιλοπονώτερον ἐπιζητοῦσιν, ὡς εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὴν εἶδησιν. Καλὸν γὰρ οὐχ ἀπλῶς ἢ γνῶσις, ἀλλ' ἢ ἔμπρακτος γνῶσις, ὥσπερ καὶ πρᾶξις ἢ κατὰ λόγον· «οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταί», φησὶν, «ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιοθήσονται».

4 Ἄλλ' ὁρᾶτε ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἀπραξίας καὶ ραθυμίας, ἀδελφοί, γίνεται τὸ μὴ συνιέναι μηδὲ καταλαμβάνειν εὐχερῶς τὴν ἱερὰν διδαχὴν; Τοῦτο κάγω λέγω νῦν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, κρίμασιν οἷς ὁ Κύριος οἶδε, διδάσκαλος ἐφ' ὑμᾶς καταστάς· εἴ τις μὴ συνορᾶν ἔχει κατὰ πάντα τῶν ὑπ' ἐμοῦ διδασκομένων ἐπ' ἐκκλησίας τὴν δύναμιν, προσερχέσθω καὶ κατ' ἰδίαν ἐπερωτάτω, αὐτῷ τε τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος καὶ λόγον ἐμοὶ διδόντος «ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου» διὰ τὴν αὐτοῦ ταύτην ἐπίμονον ζήτησιν.

5 Νῦν δὲ ἄνωθεν ἴδωμεν τὴν παραβολὴν. «Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ». Καλῶς ἢ τοῦ Πνεύματος χάρις ἐπ' ἐκκλησίας εἰς ἐπήκοον πάντων ἐνομοθέτησε τὴν παραβολὴν ἀρ-

4. Λουκᾶ 11,10.

5. Ρωμ. 2,13.

6. Λουκᾶ 8,5.

δὲ στὸν κόσμον ὄχι νὰ καταλύσω τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν μου ἀφοῦ παραφθάρηκε, ἀλλὰ νὰ τὸ ἀνασώσω. Γι' αὐτὸ δὲν σύρω βιαίως κανένα ἀπολύτως μόνους ἀξιούς νὰ φωτισθοῦν κρίνω δικαίως τοὺς προαιρουμένους καὶ ποθοῦντας καὶ ζητοῦντας νὰ ἐφαρμόσουν τὴ σωτήρια γνῶσι· «διότι ὅποιος αἰτεῖ λαμβάνει καὶ ὅποιος ζητεῖ εὐρίσκει, καὶ σὲ ὅποιον κρούει, θὰ ἀνοιχθῆ»⁴. Ἀπὸ ὑπερβολικὴ φιλανθρωπία ὅμως διαλέγομαι καὶ σ' ἐκείνους ποὺ δὲν ἀκολουθοῦν αὐτὴ τὴ γραμμὴ, ἂν καὶ ὄχι σαφῶς, γιὰ νὰ τοὺς παρακινήσω καὶ προτρέψω νὰ προτιμήσουν καὶ μάθουν νὰ ζητοῦν, ὥστε νὰ ἐφαρμόσουν τὴ σωτήρια γνῶσι. Διότι ἔτσι θὰ δοθῆ καὶ σ' αὐτοὺς νὰ γνωρίσουν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Σὲ σᾶς λοιπόν, λέγει, ἔχει δοθῆ νὰ γνωρίσετε, στοὺς ἐπιζητοῦντας μὲ ἰδιαίτερη φιλοπονία, πῶς τὴν γνῶσι νὰ μετατρέψετε σὲ ἔργο. Καλὸ πραγματικὰ εἶναι ὄχι ἀπλῶς ἡ γνῶσις, ἀλλ' ἡ ἔμπρακτὴ γνῶσις, ὅπως καὶ ἡ κατὰ λόγον πρᾶξις· «διότι», λέγει, «δὲν θὰ δικαιωθοῦν οἱ ἀκροαταὶ ἀλλὰ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου»⁵.

4 Ἀλλὰ βλέπετε ὅτι ἀπὸ τὴν ἀπραξία καὶ ραθυμία μας, ἀδελφοί, γίνεται τὸ νὰ μὴ ἀντιλαμβανώμαστε καὶ νὰ μὴ καταλαμβάνωμε εὐχερῶς τὴν ἱερὰ διδαχὴ; Τοῦτο λέγω κι' ἐγὼ τώρα πρὸς τὴν ἀγάπη σας, ἀφοῦ μὲ κρίματα ποὺ ὁ Κύριος γνωρίζει καταστάθηκα διδάσκαλός σας. Ὅποιος δὲν μπορεῖ ν' ἀντιληφθῆ τελείως τὸ νόημα τῶν διδασκομένων ἀπὸ ἐμένα στὴν Ἐκκλησία, ἃς προσέρχεται σ' ἐμένα ἰδιωτικῶς γιὰ νὰ μὲ ἐπερωτᾷ, καὶ θ' ἀκούσῃ σαφέστατα καὶ θὰ μετατρέψῃ σ' ἔργο τὸ ἀκουσθέν, διὰ τῆς συνεργείας τοῦ Θεοῦ μὲ αὐτόν, ποὺ μοῦ δίδει λόγον, ὅταν ἀνοίγω τὸ στόμα μου, λόγῳ τῆς ἐπίμονης αὐτῆς ἐπιζητήσεως.

5 Τώρα δὲ ἃς ἰδοῦμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν παραβολή. «Ἐξῆλθε ὁ σπορευὺς νὰ σπείρῃ τὸν σπόρον του»⁶. Καλῶς ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἐνομοθέτησε ν' ἀναγινώσκεται στὴν Ἐκκλησία ἐνώπιον

τίως ἀναγινώσκεσθαι ταύτην· σπόρου γάρ ἐστι νῦν καιρὸς καὶ τοῖς πλείστοις σπουδῇ τῇ γῆ καταβάλλειν τὰ ἐκ γῆς σπέρματα. Ὁ δὲ σπείρων εἰς τὴν γῆν τοὺς ἐτησίους καρπούς, ἐπεὶ φθαρτὰ σπείρει καὶ χωρὶς τοῦ φθαρῆναι μηδὲ φυόμενα, καὶ φθαρτὰ πάντως θερίσει τε καὶ καρπώσεται, πρόσκαιρον σαρκὸς σύστασιν τῆς μετὰ μικρὸν λυομένης. Διδαχθησόμεθα δὲ διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης, τίνα τὰ πνευματικὰ καὶ ἄφθαρτα σπέρματα, καὶ τίς ὁ τοῦ σπόρου τούτου καιρὸς καὶ τίς ὁ τούτων σπορευὸς καὶ τίς ἡ δεκτικὴ τούτων ἄρουρα, ἵνα μὴ μόνον ἐπ' ἐλπίδι τοῦ πρόσκαιρα θρέψοντος θέρους πονῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ζωὴν αἰώνιον παρέξοντος θέρους πάντα ποιῶμεν. «Ἐξῆλθε» γάρ, φησὶν, «ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ». Τίς οὗτος; Αὐτὸς ὁ Κύριος, ὁ διὰ τοῦ Ψαλμοῦ περὶ ἑαυτοῦ προειπὼν, «ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου». Ἀλλὰ πόθεν ἐξῆλθεν ὁ πανταχοῦ παρών; Ποῦ δὲ ἦλθεν ὁ μηδαμόθεν ἀπών; Αὐτὸς πάλιν περὶ ἑαυτοῦ φησὶν, «ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον». Ἐξῆλθε δὲ παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν πατρικῶν κόλπων μὴ χωρισθεῖς, καὶ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ ἐν τῷ κόσμῳ ὢν καὶ δι' οὗ γέγονεν ὁ κόσμος καὶ καταβέβηκεν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ὁ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν πληρῶν, ὥστε τὸ ἐξελθεῖν τὸν τοῦ Θεοῦ μονογενῆ καὶ καταβεβηκέναί ἐκ τῶν οὐρανῶν οὐδὲν ἕτερον παράστησιν, ἢ τὴν διὰ σαρκὸς ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἀπορρήτου ὕψους τῆς θεότητος ἐπὶ τὴν ἐσχατιὰν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως κένωσιν.

- 6 Ἐξῆλθεν οὖν οὗτος οὕτω «τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ». Τίς ἐστὶν ὁ σπόρος οὗτος; Ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας, τὰ ρήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς, τὰ ἐντάλματα τῆς ἀθανασίας, ἡ ἐπαγγελία τῆς

7. Ψαλμ. 77,2.

8. Ἰω. 16,28.

9. Ἰω. 1,9.

ὄλων τῶρα αὐτὴ ἢ παραβολή· διότι τῶρα εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς σπορᾶς καὶ οἱ περισσότεροι φροντίζουν νὰ παραχῶνουν στὴ γῆ τοὺς ἀπὸ τῆ γῆ σπόρους. Αὐτὸς δὲ πὺ σπέρνει στὴ γῆ τοὺς ἐτησίους καρπούς, ἐπειδὴ σπέρνει φθαρτά, πὺ ἂν δὲν φθαροῦν δὲν φυτρῶνουν, ὅπωςδὴποτε φθαρτὰ καὶ θὰ θερίση καὶ θὰ καρπωθῆ, πρόσκαιρη συντήρησι τῆς σαρκὸς πὺ ἔπειτα ἀπὸ λίγο θὰ διαλυθῆ. Θὰ διδαχθοῦμε δὲ διὰ τῆς παραβολῆς αὐτῆς, ποιὰ εἶναι τὰ πνευματικὰ καὶ ἄφθαρτα σπέρματα καὶ ποιὸς ὁ καιρὸς τῆς σπορᾶς αὐτῆς καὶ ποιὸς ὁ σπορευὸς τούτου καὶ ποιὰ κατάλληλη γι' αὐτὰ γῆ, γιὰ νὰ μὴ κοπιᾶζωμε μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ θερισμοῦ πὺ θὰ μᾶς θρέψη πρόσκαιρα, ἀλλὰ καὶ νὰ κάμωμε τὰ πάντα μὲ τὴν ἐλπίδα πὺ θὰ παράσχη αἰώνια ζωὴ. Διότι, λέγει, «ἐξῆλθε ὁ σπορευὸς νὰ σπείρη τὸ σπόρο του». Ποιὸς εἶναι αὐτός; Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος πὺ διὰ τοῦ ψαλμωδοῦ προεῖπε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, «θ' ἀνοίξω τὸ στόμα μου μὲ παραβολές»⁷. Ἄλλὰ ἀπὸ ποῦ ἐξῆλθε ὁ πανταχοῦ παρών; Ποῦ δὲ ἦλθε αὐτὸς πὺ δὲν εἶναι ἀπὸ πουθενὰ ἀπών; Αὐτὸς λέγει πάλι γιὰ τὸν ἑαυτό του, «ἐξῆλθα ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἦλθα στὸν κόσμος»⁸. Ἐξῆλθε δὲ ἀπὸ τὸν Πατέρα χωρὶς νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τοὺς πατρικὸς κόλπους, καὶ ἦλθε στὸν κόσμος αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶναι μέσα στὸν κόσμος καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου ἔγινε ὁ κόσμος⁹, καὶ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ¹⁰ αὐτὸς πὺ πληρῶνει τὴ γῆ, ὥστε τὸ νὰ ἐξέλθῃ ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ νὰ ἔχη κατεβῆ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς δὲν παριστάνει τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν διὰ τῆς σαρκὸς ἐπιφάνειά του καὶ τὴν κένωσί του ἀπὸ τὸ ἀπόρρητο ὕψος τῆς θεότητος στὴν ἐσχατιὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

- 6 Ἐξῆλθε λοιπὸν αὐτὸς ἔτσι «γιὰ νὰ σπείρη τὸν σπόρο του». Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ σπόρος; Ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας, τὰ λόγια τῆς αἰώνιας ζωῆς, οἱ ἐντολές τῆς ἀθανασίας, ἡ ἐπαγγελία

10. Ἰω. 3,13.

παλινζωΐας, τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Αὐτοῦ δέ ἐστι ταῦτα· αὐτός τε γὰρ περὶ ἑαυτοῦ φησι, «τὰ ρήματα, ἃ ἐγὼ λαλῶ, Πνεῦμά εἰσι καὶ ζωὴ εἰσι», καὶ ὁ Πέτρος πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, «ρήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις». Ἔστιν οὖν αὐτοῦ μόνου ὁ τοιοῦτος σπόρος, καὶ αὐτός ἐστι μόνος ὁ τοῦτον σπείρων διηνεκῶς, δι' οὗ δείκνυται αὐτὸς ὢν ὁ ἐπὶ πάντων Θεός. Πᾶς γὰρ διδάσκαλος καὶ εὐαγγελιστὴς καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς κατ' εὐσέβειαν πολιτείας κήρυξ σπείρει μὲν καὶ αὐτὸς τὰ ρήματα τῆς ζωῆς τὸν λόγον τῆς εὐαγγελικῆς καὶ οὐρανίου διδασκαλίας, ἀλλ' ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ παρέρχεται μηδὲ πρότερον ὢν· καὶ ὁ λόγος δὲ τῆς σωτηρίας, ὃν σπείρει διδάσκων, οὐκ αὐτοῦ ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ καὶ συνεργοῦντος αὐτῷ καὶ «διδόντος λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος αὐτοῦ».

7 Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, Θεὸς ὢν ἀληθινός, ἴδιον ἑαυτοῦ ἔχει τὸν σπόρον τοῦτον τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ αὐτὸς ἀεί ἐστιν ὁ σπείρων καὶ διὰ τοῦ ἐν τῇ κτίσει τῆς φύσεως νόμου καὶ διὰ τοῦ γραπτῶς τοῖς Ἰσραηλίταις διδομένου νόμου καὶ διὰ τοῦ προφητικοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς χάριτος ὕστερον. Καιρὸς δὲ τοῦ τοιούτου σπόρου πᾶς ὁ βίος ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ μάλιστα ὁ μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου μέχρι τῆς συντελείας πᾶς χρόνος. Καιρὸς δὲ θέρους τοῦ σπόρου τούτου κατὰ τὴν προσδοκωμένην δευτέραν ἐστὶν ἔλευσιν καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου· διὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος «ἐπ' ἐλπίδι», φησὶν «ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν» καὶ «ὁ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, θερίσει ζῶην αἰώνιον», καὶ ὁ Ψαλμωδὸς προφήτης «οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν νῦν, ἐν ἄγαλλιάσει θεριοῦσι» τότε.

11. Ἰω. 6,63.

12. Ἰω. 6,68.

13. Ἐφεσ. 6,19.

τῆς παλινζωΐας, τὸ εὐαγγέλιο τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Αὐτοῦ δὲ εἶναι τοῦτα· διότι καὶ αὐτὸς λέγει περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, «τὰ λόγια πού ἐγὼ λαλῶ, εἶναι πνεῦμα καὶ ζωή»¹¹, καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγε πρὸς αὐτὸν «ἔχεις λόγια αἰώνιας ζωῆς»¹². Μόνο αὐτοῦ εἶναι ὁ τέτοιος σπόρος καὶ μόνο αὐτὸς εἶναι πού τὸν σπέρνει ἀδιαλείπτως. Μὲ αὐτὸ δεικνύει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπάνω ἀπὸ ὄλους Θεός. Βέβαια κάθε διδάσκαλος καὶ εὐαγγελιστῆς καὶ κήρυξ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας σπέρνει μὲν καὶ αὐτὸς τὰ λόγια τῆς ζωῆς, τὸν λόγο τῆς εὐαγγελικῆς καὶ οὐράνιας διδασκαλίας, ἀλλὰ, ἀφοῦ ὑπηρετήση στὴ γενεά του τῆ βουλή τοῦ Θεοῦ, παρέρχεται, ἐνῶ δὲν ὑπῆρχε οὔτε προηγουμένως· καὶ ὁ λόγος δὲ τῆς σωτηρίας πού διδάσκοντας σπέρνει δὲν εἶναι δικός του, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, πού καὶ συνεργεῖ μὲ αὐτὸν καὶ «τοῦ δίδει λόγο ὅταν ἀνοίξῃ τὸ στόμα του»¹³.

7 Ὁ δὲ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, σὰν ἀληθινὸς Θεός, ἔχει δικό του τοῦτον τὸ σπόρο τῆς αἰώνιας ζωῆς καὶ αὐτὸς σπέρνει παντοτινὰ καὶ διὰ τοῦ φυσικοῦ νόμου μέσα στὴ κτίσι καὶ διὰ νόμου πού ἔχει δοθῆ γραπτῶς στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ διὰ τοῦ προφητικοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος ὕστερα. Καιρὸς δὲ τοῦ τέτοιου σπόρου εἶναι ὄλος ὁ βίος κάθε ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα ὄλος ὁ χρόνος μετὰ τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου μέχρι τῆς συντελείας. Καιρὸς δὲ θερισμοῦ τοῦ σπόρου τούτου εἶναι κατὰ τὴν προσδοκωμένη δευτέρα ἔλευση καὶ ἐπιφάνεια τοῦ Κυρίου· γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει, «ὁ ζευγὰς ὀφείλει νὰ ὀργώνῃ μὲ ἐλπίδα»¹⁴ καὶ «ὅποιος σπέρνει στὸ πνεῦμα, θὰ θερίσῃ αἰώνια ζωή»¹⁵, καὶ ὁ ψαλμωδὸς προφήτης, «ὅποιοι σπέρνουν τώρα μὲ δάκρυα, θὰ θερίσουν τότε μὲ ἀγαλλίασι»¹⁶.

14. Α' Κορ. 9,10.

15. Γαλ. 6,8.

16. Ψαλμ. 125,5.

8 Ἐξῆλθε δὲ ὁ Κύριος τοῦ σπειῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. Ποῦ; Εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας· αὗται γὰρ εἰσιν αἱ ἄρουραι, αἱ τὰ πνευματικὰ ὑποδεχόμεναι σπέρματα. Τούτων δὲ αἱ μὲν ἐοίκασιν ὁδῶ, οἷον καταπεπατημένοι καὶ συμπεπιλημένοι ὑπὸ τῶν πονηρῶν λογισμῶν τε καὶ παθῶν καὶ τῶν ἐφόρων τούτων πονηροτάτων δαιμόνων· αἱ δὲ γῆ ἐοίκασι πετρώδει, ὅσαι διὰ μικροψυχίαν καὶ πώρωσιν μὴ δύνανται παρακατασχεῖν εἰς τέλος τὰ τῆς διδασκαλίας σπέρματα καὶ καρποφορῆσαι δι' αὐτῶν εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον· αἱ δὲ γῆ ἐοίκασιν ἀκανθηφόρῳ διὰ τὸ προσέχειν κτήσεσι καὶ πλούτῳ καὶ ἀπολαύσεσι προσκάρους καὶ τοῖς ἐκ τούτων φουομένοις.

9 Ὡς οὖν πολλῶν διαφορῶν θεωρουμένων ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων «ἐξῆλθε», φησὶν, «ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν τὸν σπόρον αὐτοῦ· καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό». Τὸ μὲν οὖν ἔπεσε, φησί, παρὰ τὴν ὁδόν, τουτέστιν εἰς καρδίας ἢ ἔξω τῆς ὁδοῦ κυρίου τῆς εὐθείας οὔσας, διὸ καὶ κατεπατήθη ὑπὸ τῶν ἐμπεριπατούντων ταῖς ἀνοδίαις πονηρῶν δαιμόνων, ἢ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῶν τὴν πονηράν, διὸ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ἐναέρια δηλονότι πονηρὰ πνεύματα, κατέφαγεν αὐτὸ καὶ ἠφάνισε, καὶ οὕτως οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ὡς μὴ ἀκούσαντές εἰσιν ὅλως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· «οἱ γὰρ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶ», φησὶν, «οἱ ἀκούοντες, εἴτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσι». «Καὶ ἕτερον ἔπεσε», φησὶν, «ἐπὶ τὴν πέτραν», ὃ δὲ Ματθαῖος «ἐπὶ τὰ πετρώδη» φησί, καρδίαν δηλονότι πεπωρωμένην καὶ σκληράν, ἧς οὐκ ἔστιν εἴσω χωρῆσαι τὸν λόγον καὶ ταύτης ἐρρωμένως ἀντιλαβέσθαι καὶ οἷον ἐρριζω-

17. Πράξ. 13,10.

18. Λουκᾶ 8,12.

8 Ἐξῆλθε δὲ ὁ Κύριος νὰ σπείρη τὸν σπόρο του. Ποῦ; Στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων· διότι αὐτὲς εἶναι τὰ χωράφια, ποὺ δέχονται τὰ πνευματικὰ σπέρματα. Ἀπὸ αὐτὲς ἄλλες ὁμοιάζουν μὲ δρόμο, σὰν καταπατημένες καὶ συμπιεσμένες ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς καὶ τὰ πάθη καὶ ἀπὸ τοὺς ἐφόρους τούτων πονηροτάτους δαίμονες· ἄλλες ὁμοιάζουν μὲ πετρώδη γῆ, ὅσες ἀπὸ μικροψυχία καὶ πώρωσι δὲν μποροῦν νὰ συγκρατήσουν ἕως τὸ τέλος τὰ σπέρματα τῆς διδασκαλίας καὶ δι' αὐτῶν νὰ καρποφορήσουν στὴν αἰώνια ζωὴ· καὶ ἄλλες ὁμοιάζουν μὲ ἀκανθοφόρο ἔδαφος, διότι προσέχουν σὲ κτήματα καὶ πλοῦτο καὶ πρόσκαιρες ἀπολαύσεις καὶ στὰ φυόμενα ἀπὸ αὐτὲς.

9 Ὅπως λοιπὸν παρατηροῦνται πολλὲς διαφορὲς στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων, λέγει, «ἐξῆλθε ὁ σπορευὺς νὰ σπείρη τὸν σπόρο του· καί, καθὼς ἔσπερνε, ἄλλο ἔπεσε στὸ δρόμο καὶ καταπατήθηκε καὶ τὸ κατέφαγαν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ». Λέγει λοιπὸν ὅτι μέρος ἔπεσε στὸ δρόμο, δηλαδή σὲ καρδιὰς ποὺ ἦσαν ἔξω ἀπὸ τὴν κυρία καὶ εὐθεῖα ὁδὸ¹⁷, γι' αὐτὸ καὶ καταπατήθηκε ἀπὸ τοὺς πονηροὺς δαίμονες ποὺ περιπατοῦν στὸν κακὸ δρόμο, ἢ ἦσαν στὴν πονηρὴ ὁδὸ, γι' αὐτὸ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, δηλαδή τὰ ἐναέρια πονηρὰ πνεύματα, τὸ κατέφαγαν καὶ τὸ ἀφάνισαν, κι' ἔτσι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἶναι σὰν νὰ μὴ ἄκουσαν καθόλου τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ· διότι, λέγει, «οἱ κατὰ τὸ δρόμο εἶναι οἱ ἀκούοντες, ἔπειτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ παίρνει ἀπὸ τίς καρδιὰς τοὺς τὸν λόγο, γιὰ νὰ μὴ σωθοῦν πιστεύοντας»¹⁸. «Καὶ ἄλλο μέρος», λέγει, «ἔπεσε στὴν πέτρα», ὁ δὲ Ματθαῖος λέγει «στὰ πετρώδη»¹⁹, δηλαδή σὲ πεπωρωμένη καὶ σκληρὴ καρδιά, μέσα στὴν ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ ὁ λόγος καὶ νὰ τὴν ἀρπάξῃ μὲ δύναμι καὶ νὰ ριζωθῇ κατὰ κάποιον τρόπο σ' αὐτήν. Γι' αὐτὸ καί, λέγει, ἀφοῦ ἐφύτρωσε, ἐξηράθη-

19. Ματθ. 13,5.

θῆναι· διὸ «καὶ φυέν», φησίν, «ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα»· τουτέστι μικρὸν παραμεῖναν καὶ δόξαν ἐπιδιδόναι μετρίως, εἴτα ἠφανίσθη πειρασμῶν τινῶν ἐπελθόντων, μὴ δυνηθὲν τελεσφορῆσαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς προαιρέσεως· «οἱ γὰρ ἐπὶ τῆς πέτρας εἰσί», φησίν, «οἱ ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ρίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται». «Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν», καρδιῶν ὀλοσχερῶς προσκειμένων τοῖς σωματικοῖς καὶ προσκαίροις καὶ βιωτικοῖς καὶ καταβεβαπτισμένων ταῖς ἐν τούτοις μερίμναις καὶ ταῖς ἐκ τούτων ἡδοναῖς. Διὸ καὶ συμφυεῖσαι αἱ τοιαῦται ἄκανθαι ἀπέπνιξαν καὶ ἠφάνισαν αὐτό. «Τὸ γὰρ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν», φησίν, «οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν».

10 Ἐκβαλὼν δὲ οὕτω καὶ ἀποδοκιμάσας ὁ Κύριος τοὺς τε μὴ προσχόντας τῇ τοῦ θεοῦ Πνεύματος διδασκαλίᾳ, οἵτινές εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ τοὺς προσχόντας μὲν ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον, οἵτινές εἰσιν οἱ εἰκότες γῆ πετρώδει, καὶ τοὺς προσδεξαμένους μὲν καὶ κατέχοντας ἐν γνώσει, ἀλλ' ὑπὸ πλούτου καὶ δόξης καὶ τρυφῆς διεφθορότας (οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ ἀκανθώδεις), εἴτα διὰ τῆς παραβολῆς εἰσάγει καὶ παρίστησι τοὺς εὐδοκίμους τίνες, «τὸ δὲ ἕτερον», λέγων, «ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν», ψυχὴν δηλονότι καλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔχουσαν προαίρεσιν, ἣτις καὶ δέχεται προθύμως καὶ κατέχει παρ' ἑαυτῇ τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας μὴ πάροδον ἐῷσα ποιεῖσθαι δι' αὐτῆς τοὺς ἐχθροὺς τῆς οἰκείας σωτηρίας, καὶ ἐν ὑπομονῇ φυλάττει βεβαίως ἐμμένουσα τοῖς ἀκουσθεῖσι τῷ φέρειν γενναίως

κε, διότι δὲν εἶχε ἰκμάδα»· δηλαδή, ἀφοῦ ἔμεινε λίγο κι' ἐφάνηκε νὰ προοδεύη κάπως, ἔπειτα ἐξαφανίσθηκε, καθὼς ἐπῆλθαν κάποιοι πειρασμοί, χωρὶς νὰ μπορέση νὰ τελεσφορήσῃ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας τῆς προαιρέσεως· διότι, λέγει, «οἱ ἐπάνω στὴν πέτρα εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ὅταν ἀκούσουν τὸν λόγο, τὸν δέχονται μὲ χαρὰ, δὲν ἔχουν ρίζα, ἀλλὰ πιστεύουν προσκαίρως, καὶ σὲ καιρὸ πειρασμοῦ ἀπομακρύνονται»²⁰. «Καὶ ἄλλο ἔπεσε στὸ μέσο τῶν ἀκανθῶν», δηλαδή σὲ καρδιές ποὺ εἶναι ὀλοτελῶς προσκολλημένες στὰ σωματικὰ καὶ πρόσκαιρα καὶ βιωτικὰ καὶ βυθισμένες στὶς φροντίδες γι' αὐτὰ καὶ στὶς ἡδονές ἀπὸ αὐτὰ. Γι' αὐτὸ καὶ τέτοια ἀγκάθια, καθὼς ἔκαμαν συμφύσεις, τὸ ἀπέπνιξαν καὶ τὸ ἀφάνισαν. Διότι, λέγει, «αὐτὸ ποὺ ἔπεσε στὰ ἀγκάθια εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἤκουσαν καὶ πορευόμενοι διὰ μέσου φροντίδων καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου συμπνίγονται καὶ δὲν τελεσφοροῦν»²¹.

- 10** Πρῶτα ὁ Κύριος ἐξέβαλε ἔτσι καὶ ἀποδοκίμασε κι' ἐκείνους ποὺ δὲν ἐπρόσεξαν στὴν διδασκαλία τοῦ θείου Πνεύματος, ποὺ εἶναι ὅσοι ἔπесαν κατὰ τὸν δρόμο, κι' ἐκείνους ποὺ ἐπρόσεξαν μὲν, ἀλλὰ γιὰ λίγο, ποὺ εἶναι οἱ ὁμοιάζοντες μὲ πετρώδη γῆ, κι' ἐκείνους ποὺ τὴν ἐδέχθησαν καὶ τὴν κρατοῦν μὲ γνῶσι, ἀλλ' ἔχουν διαφθορὴ ἀπὸ τὸν πλοῦτο καὶ τὴ δόξα καὶ τὴν τρυφῆ (διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀκανθώδεις). Ἐπειτα διὰ τῆς παραβολῆς εἰσάγει καὶ παριστάνει ποιοὶ εἶναι ἡ εὐδόκιμοι, λέγοντας ὅτι «τὸ ἄλλο μέρος ἔπεσε στὴ γῆ τὴν ἀγαθὴ», δηλαδή σὲ ψυχὴ ποὺ ἔχει καλὴ καὶ ἀγαθὴ προαίρεσι, ἡ ὁποία καὶ δέχεται προθύμως καὶ κρατεῖ κοντὰ τῆς τὸν λόγὸ τῆς διδασκαλίας, μὴ ἐπιτρέποντας στοὺς ἐχθροὺς τῆς σωτηρίας τῆς νὰ δημιουργήσουν δι' αὐτῆς πάροδο, καὶ τὸν φυλάττει ὑπομονετικὰ ἐμμένοντας μὲ βεβαιότητα στὰ ἀκουσθέντα μὲ τὸ νὰ ὑποφέρῃ γενναίως τοὺς πει-

21. Λουκᾶ 8,14.

τοὺς πειρασμούς, καὶ τελεσφορεῖ τὸν χρηματιστικὸν καὶ ἀπολαυστικὸν καὶ διαρρέοντα βίον ἀπωσαμένη, καὶ καρποφορεῖ καρπὸν, ὡς ὁ θεῖος Μάρκος φησίν, «ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν».

11 Ταῦτα δ' ἂν εἴποι τις δουλείαν, μισθαρνίαν, υἰότητα. Ὁ γὰρ τῷ Θεῷ προσιῶν ἀληθῶς πρῶτον μὲν ὡς ὑπεύθυνός ἐστι δοῦλος διὰ τὴν πρῶην ἀνυποταξίαν καὶ ἀπειθείαν, εἶτα δουλεύσας καὶ μισθοῦ ἐφίεται, προκόψας δὲ εἰς ἀγάπην ὡς υἱός ἐστιν ἤδη, ἐν ἔξει τῆς ἀρετῆς γεγωνῶς καὶ φυσικῶς οἶον καὶ ἀβιάστως ὑπείκων τῷ οὐρανίῳ Πατρὶ. Σπουδάσωμεν, ἀδελφοί, ἢ τῆς θείας υἰοθεσίας ἀντιποιήσασθαι διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ τῆς ἀπὸ πάντων σχολῆς, προσευχῆς τε διηνεκοῦς καὶ ψαλμωδίας καὶ ἀπερισπάστου προσεδρείας, ἢ μετὰ τῶν μισθίων συντετάχθαι τὴν διὰ πάντων ἐγκράτειαν ἐν ἀγῶνι κατορθοῦντες, ἢ τοῖς δούλοις συναριθμηθῆναι πενθοῦντες τὰ προημαρτημένα· ὁ γὰρ τούτων καθάπαξ τῶν τριῶν ἐκτὸς τῶν σωζομένων ἐκτός ἐστιν.

12 Ἄλλὰ «ταῦτα λέγων ὁ Κύριος ἐφώνει», φησίν, «ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω». Οὐχ ὅτι μὴ πάντες οἱ ἄνθρωποι ὦτα ἔχουσιν, ἀλλ' ὅτι μὴ πάντες ἔχουσι ταῦτα εἰς τὸ ἀκούειν τὸν λόγον τῆς σωτηρίας. Ἐπεὶ δὲ καὶ «νοῦς ὄρα καὶ νοῦς ἀκούει» κατὰ τὸ ἀδόμενον, οἱ σὺν νῷ καὶ μετὰ συνέσεως ἀκούοντες ἐκεῖνοι ὦτα ἔχουσιν ἀκούειν. Εἰ δὲ καὶ «ἀγαθὴ σύνεσις τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν» καὶ ὁ λόγος διὰ πράξεων ἀναγινώσκεται, ἐκεῖνος ἔχει ὦτα ἀκούειν, οὐχ ὁ ἀπλῶς ἀκούων, ἀλλ' ὁ ὑπακούων καὶ εἰς ἔργον ἄγων τὸ ἀκουσθέν.

13 Ἀκούσωμεν δὴ καὶ ἡμεῖς συνετῶς, ἀδελφοί, παρακαλῶ, πρὸ

22. Μάρκ. 4,8.

23. Λουκᾶ 8,9.

ρασμούς και μεστώνει, αποκρούοντας τὸν χρηματιστικὸ καὶ ἀπολαυστικὸ καὶ ρευστὸ βίον, καὶ φέρει καρπὸ, ὅπως λέγει ὁ θεῖος Μάρκος, «ποὺ ἀνεβαίνει καὶ αὐξάνει σὲ τριάντα καὶ ἐξήντα καὶ ἑκατό»²².

11 Θὰ μπορούσε δὲ κάποιος νὰ τὰ εἰπῆ αὐτὰ δουλεία, μισθοφορία, υἰότητα. Πραγματικὰ αὐτὸς ποὺ πλησιάζει τὸ Θεὸ πρῶτα μὲν ὡς ὑπεύθυνος εἶναι δούλος ἐξ αἰτίας τῆς πρώτης ἀνυποταξίας καὶ ἀπειθείας, ἔπειτα ἀφοῦ δουλεύση, ἐπιθυμεῖ καὶ μισθό, ἀφοῦ δὲ προκόψῃ στὴν ἀγάπη, εἶναι σὰν υἱὸς πλέον, ποὺ ἔχει φθάσει στὴν κατοχὴ τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπακούει κατὰ τρόπο φυσικὸ καὶ ἀβίαστο στὸν οὐράνιο Πατέρα. Ἄς προσπαθήσωμε, ἀδελφοί, ἢ τῇ θεῖα υἰοθεσίᾳ νὰ κερδίσωμε διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεό, τῆς διακοπῆς ἀπὸ ὅλα τὰ γήινα, καὶ τῆς διαρκοῦς προσευχῆς καὶ ψαλμωδίας καὶ ἀπερίσπασστης προσηλώσεως, ἢ νὰ συνταχθοῦμε μὲ τοὺς μισθωτοὺς ἐπιτυγχάνοντας τὴν σὲ ὅλα ἐγκράτεια κατὰ τὸν ἀγῶνα, ἢ νὰ συναριθμηθοῦμε μὲ τοὺς δούλους πενθώντας τὶς προηγούμενες ἀμαρτίες μας· ὅποιος εἶναι ἔξω καὶ ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴ χορεία τῶν σωζομένων.

12 Ἄλλά, λέγει, «λέγοντας αὐτὰ ὁ Κύριος ἐφώναζε, ὅποιος ἔχει αὐτιά γιὰ ν' ἀκούῃ, ὡς ἀκούῃ»²³. Ὅχι ὅτι δὲν ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι αὐτιά, ἀλλ' ὅτι δὲν τὰ ἔχουν ὅλοι γιὰ ν' ἀκούουν τὸν λόγον τῆς σωτηρίας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ λεγόμενον «νοῦς ὄρα καὶ νοῦς ἀκούει»²⁴, ὅσοι ἀκούουν μὲ νοῦ καὶ σύνεση, ἐκεῖνοι ἔχουν αὐτιά ν' ἀκούουν. Ἄν δὲ καὶ «ἀγαθὴ εἶναι ἡ σύνεσις γιὰ ὅσους τὴν πραγματοποιοῦν»²⁵ καὶ ὁ λόγος ἀναγινώσκεται διὰ τῶν πράξεων, ἐκεῖνος ἔχει αὐτιά ν' ἀκούῃ, ποὺ ὅχι ἀπλῶς ἀκούει, ἀλλ' ὑπακούει καὶ φέρει σὲ ἔργο τὸ ἀκουσθέν.

13 Ἄς ἀκούσωμε λοιπὸν κι' ἐμεῖς συνετῶς, ἀδελφοί, παρακαλῶ,

24. ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ, *Πορφυρίου βίος*, Πυθαγόρα 46.

25. Ψαλμ. 110,10.

πάντων, ὡς οὐκ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι ἐξῆλθε τὰς λογικὰς ἀρούρας ἀροτριᾶσαι, οὐδὲ ἀνατεμεῖν δις καὶ τρίς καὶ ἀνορύξαι τὰς τῶν ἀγρίων βοτανῶν ρίζας καὶ καταλεᾶναι τὰς βώλους, τουτέστι προκαλλιεργῆσαι τὰς ἡμετέρας καρδίας καὶ διανοίας, ἀλλ' ἐξῆλθεν εὐθὺς τοῦ σπεῖραι. Διὰ τί; Ἐπειδὴ περ ἢ πρὸ τοῦ σπόρου τούτου καλλιεργία τῆς ψυχῆς παρ' ἡμῶν ὀφείλει γίνεσθαι· διὸ καὶ ὁ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς χάριτος πρόδρομος προκαταλαβὼν μεγάλη τῇ φωνῇ παρηγγυᾶτο λέγων, «ἐτοιμᾶσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ», καὶ «μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ἐτοιμασία δὲ καὶ μετανοίας ἐστὶν ἀρχὴ ἢ αὐτομεμψία, ἢ ἐξομολόγησις, ἢ ἀποχὴ τῶν κακῶν. Ἀλλὰ καὶ προσαπειλεῖ τοῖς μὴ προητοιμασμένοις οὕτως, ὥστε καρποὺς ἐνεγκεῖν ἀξίους τῆς μετανοίας· «πᾶν γὰρ δένδρον», φησί, «μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται». Ἐκκοπὴ δὲ ἐστὶν ἢ κατὰ τῶν ἀμετανοήτως ἀμαρτανόντων τοῦ Θεοῦ ἀπόφασις, καθ' ἣν καὶ τῆς παρουσίας καὶ τῆς μελλούσης ἀπορραγέντες ζωῆς, τῇ ἀσβέστῳ, φεῦ, τοῦ πυρὸς παραπέμπονται γεέννη.

- 14 Μετανοήσωμεν οὖν, ἄδελφοί, καὶ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας ἐπιδειξῶμεθα· ἀποστῶμεν ἕκαστος ἀπὸ τῶν πονηριῶν αὐτοῦ· μάθωμεν καλὰ λέγειν καὶ ποιεῖν· ἐτοιμοὺς ποιήσωμεν ἑαυτοὺς πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ οὐρανίου σπέρματος, τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· παύσωμεν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἀπὸ κακῶν (τίνων τούτων; τῆς ἀργολογίας, τῆς λοιδορίας, τῆς καταλαλιᾶς), καὶ τὰ χεῖλη ἡμῶν τοῦ μὴ λαλεῖν ὄρκους καὶ ψεύδη καὶ βαττολογίας. Τάχα ταῦτά ἐστι τὰ διὰ τῆς παραβολῆς εἰρημένα πονηρὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ κατεσθίει καὶ ἀφανίζει τὸ σπέρμα τὸ ἀγαθόν. Πᾶν γὰρ ρῆμα οἶον ἐναερίον

πρὸ πάντων ὅτι δὲν εἶπε ὁ Κύριος, ὅτι ἐξῆλθε νὰ ὀργώσῃ τὰ λογικὰ χωράφια οὔτε νὰ κατακόψῃ δυὸ καὶ τρεῖς φορές καὶ νὰ ἀνασκάψῃ τὶς ρίζες τῶν ἀγρίων βοτανῶν καὶ νὰ λεάνῃ τοὺς βάλους, δηλαδὴ νὰ προκαλλιεργήσῃ τὶς καρδιές καὶ διάνοιές μας, ἀλλ' ἐξῆλθε ἀμέσως νὰ σπείρῃ. Γιατί; Ἐπειδὴ ἢ πρὶν ἀπὸ τῆ σπορὰ τούτῃ καλλιέργεια τῆς ψυχῆς πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ μᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ πρόδρομος τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος ἐκ τῶν προτέρων παρήγγελλε μὲ μεγάλη φωνή, «ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸ τοῦ Κυρίου, κάμετε εὐθεῖς τοὺς δρόμους του» καὶ «μετανοεῖτε, διότι ἐπλησίασε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»²⁶. Ἐτοιμασία δὲ καὶ ἀρχὴ μετανοίας εἶναι ἡ αὐτομεμψία, ἡ ἐξομολόγησις, ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὰ κακά. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἀπειλεῖ ὅσους δὲν εἶναι ἔτσι προετοιμασμένοι, ὥστε νὰ φέρουν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας· διότι, λέγει, «κάθε δένδρο ποὺ δὲν κάμνει καλὸ καρπὸ κόπτεται καὶ ρίπτεται στὸ πῦρ»²⁷. Ἐκκοπὴ δὲ εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἀματανότητος ἀμαρτανόντων, κατὰ τὴν ὁποία, ἀφοῦ ἀποσπασθοῦν καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσα καὶ ἀπὸ τὴ μέλλουσα ζωὴ, παραπέμπονται στὴν ἄσβεστη, φεῦ, γέεννα τοῦ πυρός.

- 14 Ἄς μετανοήσωμε λοιπόν, ἀδελφοί, καὶ ἄς δείξωμε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας· ἄς μάθωμε νὰ λέγωμε καὶ νὰ πράττωμε καλά· ἄς ἐτοιμάσωμε ἑαυτοὺς γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ οὐρανοῦ σπέρματος, τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· ἄς σταματήσωμε τὴ γλῶσσα μας ἀπὸ κακά (Ποιά δηλαδὴ; Τὴν ματαιολογία, τὴ λαιδορία, τὴν καταλαλιά), καὶ τὰ χεῖλη μας, ὥστε νὰ μὴ ἐκφέρουν ὄρκους καὶ ψεύδη καὶ φλυαρίες. Προφανῶς αὐτὰ εἶναι τὰ ἀπὸ τὴν παραβολὴ λεγόμενα πονηρὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὁποία κατατρώγουν κι' ἀφανίζουν τὸ ἀγαθὸ σπέρμα. Διότι κάθε λόγος εἶναι σὰν ἐναέριο πτηνόν· γι' αὐτὸ μερικοὶ ὠνόμασαν τοὺς λό-

27. Ματθ. 3,10.

έστι πτηνόν· διὸ καὶ εἰσὶν οἱ πτερόεντας τοὺς λόγους ἔφησαν. Τὸ δὲ ρῆμα τὸ πονηρὸν ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας, οἷον ἀπό τινος καλιᾶς, διὰ τοῦ στόματος ἀφιέμενον, τὸν ἀγιασμὸν ἀφαιρεῖται τῆς ψυχῆς· διὸ καὶ ὁ Κύριος ἀλλαχοῦ «τὰ ἐκπορευόμενα», φησί, «διὰ τοῦ στόματος, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον». Λόγος οὖν σαπρὸς μὴ ἐξερχέσθω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν, ἀλλ' ὅς ἐστιν ἰκανὸς οἰκοδομὴν δίδόναι τοῖς ἀκούουσι.

15 Μηδεὶς ὑμῶν οὕτω προσηλωμένος ἔστω τοῖς βιωτικοῖς, ὡς ὑπ' αὐτῶν οἷον ἀπελιθῶσθαι, μὴ δυνάμενος διανοίγειν τὰ ὦτα καὶ τὴν καρδίαν πρὸς τὴν δρόσον τῶν λόγων τῆς διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος. Διὰ τί γὰρ ἡ μὲν γῆ δεχομένη τὸν ὑετὸν χαινοῦται καὶ τέγκεται καὶ πιαίνεται, ἡ δὲ κέραμος σκληρὰ καὶ ξηρὰ διαμένει καὶ ἀδιάλυτος; οὐχ ὅτι ἡ μὲν γῆ θερμαίνεται ταῖς τοῦ ἡλίου βολαῖς οὐ κατακαίεται δέ, διὸ καὶ ἀνεωγμένους ἔχει τοὺς πόρους πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ὑετοῦ, ἡ δὲ κέραμος ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς βιαίας ὁμιλίας κατακαιομένη μεμυκῶτας καὶ συγκελισμένους ἔχει τοὺς ἐν τῷ βάθει πόρους ἰσχυρῶς, ὡς μὴ δύνασθαι δέχεσθαι τὸν ὑετόν, κἂν λεπτότατος ᾗ; Οὕτω καὶ πᾶς μὲν ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τῶν σωματικῶν καὶ γῆινων καὶ βιωτικῶν σφόδρα καὶ διηνεκῶς σκληρύνεται τὴν καρδίαν καὶ πρὸ τοῦ εἰς γῆν ἐπιστρέψαι κατανεκρωθεὶς τὴν διάνοιαν ἀνεπαισθήτως ἔχει τῆς ἐκ Θεοῦ διδαχῆς· ὁ δὲ χρώμενος τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ μὴ καταχρώμενος κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου παραίνεσιν ἔτοιμος ἔσται πρὸς τὸ ζητεῖν καὶ συνετῶς ἀκούειν καὶ ἐνεργεῖν μετὰ σπουδῆς καὶ προθυμίας καὶ τὰ οὐράνια· καὶ μὴ μόνον οὕτως ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ συντηρεῖν ἐν ἑαυτῷ καὶ εἰς ἔργον ἄγειν, ἵνα μακαρισθῇ παρὰ τοῦ Κυρίου ἐξομοιωθεὶς τῷ πιστῷ καὶ φρο-

28. Ἰλιάδος Α, 201.

29. Ματθ. 15,10.

γους πτερόεντας²⁸. Ὁ δὲ πονηρὸς λόγος, ἀφηνόμενος ἀπὸ τὸν πονηρὸ θησαυρὸ τῆς καρδιάς σὰν ἀπὸ φωλιὰ διὰ τοῦ στόματος, ἀφαιρεῖ τὸν ἁγιασμὸ τῆς ψυχῆς· γι' αὐτὸ ὁ Κύριος λέγει ἀλλοῦ ὅτι «τὰ ἐκπορευόμενα ἀπὸ τὸ στόμα εἶναι ἐκεῖνα ποὺ μαιίνουν τὸν ἄνθρωπο»²⁹. Νὰ μὴ ἐξέρχεται λοιπὸν λόγος σαπρὸς ἀπὸ τὸ στόμα σου, ἀλλὰ ὅποιος εἶναι ἰκανὸς νὰ δώσῃ οἰκοδομὴ στοὺς ἀκούοντας.

15 Κανεῖς σας λοιπὸν νὰ μὴ εἶναι τόσο προσηλωμένος στὰ βιωτικά, ὥστε κατὰ κάποιον τρόπο ν' ἀπολιθωθῆ ἀπὸ αὐτά, νὰ μὴ μπορεῖ ν' ἀνοίγῃ τὰ αὐτιά καὶ τὴν καρδιά στὴ δροσιὰ τῶν λόγων τῆς διδασκαλίας τοῦ Πνεύματος. Γιατί τάχα ἡ μὲν γῆ, ὅταν δέχεται τὴ βροχὴ, φουσκώνει καὶ μαλακώνει καὶ λιπαίνεται, τὸ κεραμίδι ὅμως μένει σκληρὸ καὶ ξηρὸ καὶ ἀδιάλυτο; ὄχι διότι ἡ μὲν γῆ θερμαίνεται μὲ τὶς ἀκτινοβολίες τοῦ ἡλίου ἀλλὰ δὲν κατακαίεται, γι' αὐτὸ καὶ ἔχει ἀνοικτοὺς τοὺς πόρους πρὸς ὑποδοχὴ τῆς βροχῆς, τὸ δὲ κεραμίδι καιόμενο ἀπὸ τὴ βιαία ἐπαφὴ μὲ τὴ φωτιὰ ἔχει τοὺς πόρους στὸ βάθος δυνατὰ σφραγισμένους καὶ κλειστούς, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ δέχωνται τὴ βροχὴ, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ψιλή; Ἔτσι καὶ ὅποιος κατέχεται ἀπὸ τὰ σωματικά καὶ τὰ γήινα καὶ τὰ βιωτικά σκληρύνεται δυνατὰ καὶ γιὰ πάντα στὴν καρδιά καὶ νεκρωμένος στὴ διάνοια πρὶν ἐπιστρέψῃ στὴ γῆ δὲν συναισθάνεται τὴν ἀπὸ τὸ Θεὸ διδαχὴ· ὅποιος δὲ χρησιμοποιεῖ καὶ δὲν καταχρᾶται τὸν κόσμον τοῦτον κατὰ τὴν παραίνεσι τοῦ ἀποστόλου³⁰ θὰ εἶναι ἔτοιμος νὰ ζητῆ καὶ ν' ἀκούῃ συνετῶς καὶ νὰ ἐνεργῆ μὲ ζῆλο καὶ προθυμία καὶ τὰ οὐράνια· καὶ ὄχι μόνο ν' ἀκούῃ ἔτσι, ἀλλὰ καὶ νὰ κρατῆ μέσα του τὴ διδαχὴ καὶ νὰ τὴν μετατρέπῃ σὲ ἔργο, γιὰ νὰ μακαρισθῆ ἀπὸ τὸν Κύριον ἐξομοιούμενος μὲ τὸν πιστὸ καὶ φρόνιμο δούλο·

30. Α' Κορ. 7,31.

νίμῳ δούλῳ· «ὁ γὰρ ἀκούων μου», φησί, «τοὺς λόγους καὶ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ».

16 Ὁ γαστρίαμαργία καὶ πλεονασμῶ πότου καὶ τρυφῆ καὶ μέθη διαχεόμενος μηκέτι τοῦτο πραττέτω· εἰ δὲ μή, τὸ οὐράνιον σπέρμα, τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας, μάτην προσδέξεται· οὐδὲ γὰρ δονήσεται καρποφόρος τῷ Θεῷ ἀναφανῆναι ἄρουρα. Ὑμεῖς ἴστε πάντες, ὡς ὅταν τὸ ὑγρὸν ἐν ταῖς κατεσπαρμέναις ἀρούραις πλεονάζῃ, καρπὸν αὐταὶ ἐνεγκεῖν οὐ δύνανται· πῶς οὖν καρδία τρυφαῖς καὶ οἴνοφλυγίαις καταβεβρεγμένη οὐράνιον δυνήσεται καρπὸν ἐπιδείξασθαι; Ὁ πορνείας ἀκαθαρσία τινὶ περιπεσὼν ἐπιστρεψάτω καὶ ἀποστήτω ταύτης καὶ καθαρισάτω ἑαυτὸν διὰ τῆς μετανοίας. «Μὴ γὰρ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει»; Εἰ γὰρ τῷ βορβόρῳ τούτῳ ἐγκαλινδεῖται, πῶς δεξάμενος ἀβλαβὲς παρ' ἑαυτῷ τηρήσει τὸ θεῖον μύρον, τὸν πολύτιμον μαργαρίτην, τὸν σωτήριον λέγω λόγον; Χοίρῳ μαργαρίτης οὐ περιτίθεται, καὶ μύρον βορβόρῳ παρὰ τῶν εὖ φρονούντων οὐκ ἀναμίγνυται· κἂν γὰρ ἐκκενώσας τις ἀναμίξῃ τῇ κόπρῳ, κἂν εἰς ἀκάθαρτον περικλείσῃ σκεῦος, ὁμοίως τὸ μύρον ἀχρειοῖ καὶ ἀπόλλυσι. Καίτοι τὸ θεῖον ἀπαθὲς ἐστὶ μύρον· ἀλλ' ὅπερ ἂν ἔπαθεν, εἰ παθητόν, ἀχρειωθέν, τοῦτο πείσεται πάντως ὁ προσενεγκάμενος καὶ τῆς ἀκαθαρσίας μὴ ἀφιστάμενος. Ὁ πλεονεκτεῖν μηκέτι πλεονεκτεῖτω, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν ἔχει τοῖς μὴ ἔχουσι μεταδιδότω. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, τὴν ὄργην τὴν θεῖαν οὐ διαφεύξεται· μὴ φυγῶν δὲ τὴν θεῖαν ὄργην, πῶς τὸ θεῖον ὑποδέξεται σπέρμα; Πρὸς γὰρ τοὺς ἐρωτήσαντας, πῶς φύγωμεν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὄργῃς, Ἰωάννης ὁ τοῦ Κυρίου Πρό-

31. Ματθ. 7,24.

32. Ἱερ. 8,4.

διότι, λέγει «ὅποιος ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ τοὺς ἐφαρμόζει αὐτὸν θὰ τὸν ὁμοιώσω μὲ φρόνιμο ἄνδρα»³¹.

16 Ὅποιος διασκεδάζει μὲ γαστριμαργία καὶ ὑπερβολικὸ ποτὸ καὶ τρυφή καὶ μέθη νὰ μὴ κάμη τοῦτο στὸ ἐξῆς· ἀλλοιῶς, ματαίως θὰ δεχθῆ τὸ οὐράνιο σπέρμα, τὸν λόγο τῆς διδασκαλίας. Διότι δὲν θὰ μπορέση νὰ φανῆ καρποφόρα γῆ γιὰ τὸν Θεό. Ἐσεῖς ὅλοι γνωρίζετε ὅτι, ὅταν τὸ ὑγρὸ ὑπερεκχειλίζει στὰ σπαρμένα χωράφια, αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ φέρουν καρπὸ. Πῶς λοιπὸν θὰ μπορέση νὰ παρουσιάσῃ οὐράνιο καρπὸ μιὰ καρδιὰ ποὺ εἶναι βρεγμένη μὲ τρυφὲς καὶ κρασοπότια; Ὅποιος περιέπεσε σὲ κάποια ἀκαθαρσία πορνείας ἃς ἐπιστρέψῃ καὶ ἃς ἀπομακρυνθῆ ἀπ' αὐτὴν καὶ ἃς καθαρῖσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς μετανοίας. «Μήπως δηλαδὴ ὅποιος πίπτει δὲν σηκώνεται; ἢ ὅποιος ἀπομακρύνεται δὲν ἐπιστρέφει»³²; Πραγματικῶς, ἂν κυλίεται σ' αὐτὸν τὸν βόρβορο, πῶς δεχόμενος τὸ θεῖο μύρο θὰ τὸ κρατήσῃ κοντὰ τοῦ ἀβλαβέος, τὸν πολῦτιμο μαργαρίτη, τὸν σωτήριο λόγο δηλαδὴ; Ὁ μαργαρίτης δὲν φοριέται σὲ χοῖρο ³³, καὶ τὸ μύρο ἀπὸ τοὺς ἐχέφρονες δὲν ἀνακατεύεται μὲ τὸν βόρβορο· καὶ ἂν ἄλλωστε κάποιος χύσῃ ἀπ' αὐτὰ καὶ τὸ ἀνακατεύσῃ μὲ τὴν κόπρο, καὶ ἂν τὸ βάλῃ σὲ ἀκάθαρτο σκεῦος, ὁμοίως ἀχρειώνει καὶ καταστρέφει τὸ μύρο. Καὶ ὅμως τὸ θεῖο μύρο εἶναι ἀπαθές· ἀλλὰ ὅ,τι θὰ ἐπάθαινε, ἂν ἦταν παθητό, ἀχρειωνόμενο, τοῦτο ὅπωςδήποτε θὰ πάθῃ αὐτὸς ποὺ τὸ ἐχρησιμοποίησε καὶ δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ὁ πλεονέκτης νὰ μὴ πλεονεκτῇ πλέον, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταδίδῃ ἀπὸ ὅσα ἔχει στοὺς μὴ ἔχοντας. Διότι, ἂν δὲν κάμη τοῦτο, δὲν θὰ διαφύγῃ τῆ θεία ὀργή· καὶ ἂν δὲν διαφύγῃ τῆ θεία ὀργή, πῶς θὰ ὑποδεχθῆ τὸ θεῖο σπέρμα; Διότι πρὸς τοὺς ἐρωτήσαντας, πῶς θ' ἀποφύγωμε τὴ θεία ὀργή, ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τοῦ Κυρίου ἔλεγε, «ὅποιος ἔχει δυὸ

33. Ματθ. 7,6.

δρομος ἔλεγεν, «ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδώτω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω».

17 Καὶ ἀπλῶς ἕκαστος ὑμῶν ἅς ἐν ἑαυτῷ διὰ τῆς ἐμπαθοῦς καὶ φιληδόνου ζωῆς ἔθρεψεν ἀκάνθας καὶ τριβόλους τῆς ἀμαρτίας προρρίζους ἐκβαλέτω διὰ τῆς μετανοίας. Οὕτω γὰρ καλλιεργήσει ἑαυτὸν καὶ πρὸς ὑποδοχὴν ἐτοιμασθήσεται τοῦ σωτηρίου σπέρματος, καὶ λαβὼν τελεσφορήσει καὶ καρποφορήσει τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον· ὑπὲρ ἧς οὐχ ἀπλῶς ὀρέξεις σώματος, ἀλλὰ καὶ αὐτήν, εἰ δεήσει, τὴν ψυχὴν προῖέσθαι δεῖ· οὕτω γὰρ καὶ τοῖς δεσποτικοῖς ἴχνεσιν ἀκολουθήσομεν καὶ τῆς ἐν Χριστῷ δόξης καὶ βασιλείας μεθέξομεν, αἰωνίως συζῶντες αὐτῷ καὶ συνδοξαζόμενοι.

18 Καὶ μάρτυς ἡμῖν ἀπαράγραπτος ἢ τῶν μαρτύρων ἀκρότης, ὁ θαυματουργὸς καὶ μυροβλύτης Δημήτριος, οὗ καὶ τῆ εἰκόνι βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς προσπίπτουσι καὶ παρίστανται χαίροντες, ἐπειδὴ βίῳ καὶ λόγῳ καὶ πάθεσι τοῖς δεσποτικοῖς ἐξηκολούθησεν ἴχνεσιν. Ὡς καὶ πανηγυριστῆς εὐπρόσδεκτος ἔσται καὶ τῆς προκηρυττομένης ἤδη τελετῆς κοινωνὸς οὐχ ἀπλῶς ἅπας, ἀλλ' ὁ μετανοία προτελεσθεῖς. Ὁ γὰρ ὑλικῆς πάσης προσπαθείας ἀπαναστὰς καὶ Χριστοῦ κατὰ Παῦλον εὐωδίαν ὄλον ἑαυτὸν ἀποδείξας ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς καὶ τὴν σορὸν μετὰ τὴν ἄθλησιν εὐωδεστάτων μύρων ἀναδειξαι πηγὴν, πῶς προσήσεται περιχορευόντα καὶ προσάδοντα τὸν ἐμπαθοῦς ὕλης πνέοντα καὶ μωλώπων ἀμαρτημάτων ἀνιάτων ἀπόζοντα; «Οὐχ ὠραῖος αἶνος μαρτύρων ἐν στόμασιν ἀμαρτωλῶν» κατὰ τὸ γεγραμμένον. Οὐκοῦν προεορτάζοντες καὶ προκαθάρωμεν ἑαυτούς τῇ προσιούσῃ κυρίᾳ τῆς τοῦ Μεγαλομάρτυρος πα-

34. Λουκᾶ 3,11.

35. Β' Κορ. 2,15.

χιτῶντες νὰ προσφέρῃ τὸν ἕνα στὸν μὴ ἔχοντα καὶ ὁποῖος ἔχει τρῶφιμα νὰ πράττῃ τὸ ἴδιο»³⁴.

17 Καὶ γενικῶς ὁ καθένας σας τ' ἀγκάθια καὶ τὰ τριβόλια τῆς ἁμαρτίας ποὺ ἔθρεψε μέσα του διὰ τῆς ἐμπαθοῦς καὶ φιλήδονης ζωῆς νὰ τὰ ἐκβάλῃ διὰ τῆς ἁμαρτίας σύρριζα. Ἔτσι καὶ θὰ καλλιεργήσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ θὰ ἐτοιμασθῇ γιὰ ὑποδοχὴ τοῦ σωτηρίου σπέρματος καί, ἀφοῦ τὸ λάβῃ, θὰ θρέψῃ καὶ θὰ καρποφορήσῃ τὴν αἰώνια ζωὴ. Γι' αὐτὴν τὴ ζωὴ ὄχι μόνο τίς ὀρέξεις τοῦ σώματος ἀλλ', ἂν χρειασθῇ, καὶ τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ πρέπει ν' ἀπορρίπτωμε· διότι ἔτσι θ' ἀκολουθήσωμε στὰ δεσποτικὰ ἴχνη καὶ θὰ μετὰσχωμε τῆς ἐν Χριστῷ δόξας καὶ βασιλείας, συζώντας καὶ συνδοξαζόμενοι μὲ αὐτὸν αἰωνίως.

18 Καὶ μάρτυς ἀδιάψευστος γιὰ μᾶς εἶναι ὁ κορυφαῖος τῶν μαρτύρων, ὁ θαυματουργὸς καὶ μυροβλύτης Δημήτριος, στοῦ ὁποίου τὴν εἰκόνα προσπίπτουν καὶ παρίστανται χαρούμενοι καὶ βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, ἐπειδὴ ἀκολούθησε τὰ δεσποτικὰ ἴχνη κατὰ τὸν βίο καὶ τὸν λόγο καὶ τὰ πάθη. Εὐπρόσδεκτος σ' αὐτὸν πανηγυριστῆς καὶ κοινωνὸς τῆς ἤδη προκηρυσσομένης τελετῆς θὰ εἶναι ὄχι γενικῶς ὁποιοσδήποτε, ἀλλ' ὁποῖος ἔχει προετοιμασθῇ διὰ τῆς μετανοίας. Πραγματικὰ αὐτὸς ποὺ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ κάθε ὑλικὴ προσπάθεια καὶ κατὰ τὸν Παῦλο ³⁵ ἀπέδειξε τὸν ἑαυτό του ὀλόκληρον εὐωδία μέχρι σημείου, ὥστε μετὰ τὴν ἄθλησι ν' ἀποδείξῃ καὶ τὴ σορὸ του πηγὴ εὐωδιστάτων μύρων, πῶς θὰ δεχθῇ νὰ χορεύῃ γύρω καὶ νὰ προσάδῃ αὐτὸν ποὺ πνέῃ ἐμπαθῆ ὕλη καὶ μυρίζει ἀπὸ ἀνιάτους μώλωπες ἁμαρτημάτων; «Δὲν εἶναι ὠραῖος ὁ ὕμνος τῶν μαρτύρων σὲ στόματα ἁμαρτωλῶν» κατὰ τὸ γεγραμμένον³⁶. Ἐπομένως, προεορτάζοντας, ἅς προκαθαρίσωμε ἐπίσης τοὺς ἑαυτοὺς μας γιὰ τὴν προσεχῆ κυρία ἡμέρα τῆς πανηγύρεως τοῦ μεγαλομάρτυρος, ὥστε ἀφοῦ

36. Σοφία Σειράχ 15,9.

νηγύρεως, ὡς ἂν, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν αὐτοῦ διὰ Χριστὸν ἄθλων καὶ τοῦ πρὸ τῶν ἄθλων κατὰ Χριστὸν βίου καὶ τῶν μετὰ τοὺς ἄθλους παρὰ Χριστοῦ βραβείων πνευματικῶς εὐφρανθέντες καὶ συνευφρανθέντες αὐτῷ, λάβωμεν ἀρραβῶνα τοῦτο τῆς ἐλπίζομένης ἡμῖν ἐν οὐρανοῖς συναυλίας μετὰ τῶν αἰδίως εὐφραινομένων.

19 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν πρεσβείαις τοῦ ἡμεδαποῦ πολιούχου καὶ χριστομάρτυρος εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

έφρανθοῦμε πνευματικῶς με τὴν ἀνάμνησι τῶν ἄθλων του γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὸν πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄθλους βίο κατὰ Χριστὸ καὶ συνευφρανθοῦμε με αὐτόν, νὰ λάβωμε τὸν ἀρραβῶνα τοῦτον τῆς ἐλπίζομένης ἀπὸ μᾶς συμβιώσεως μαζὶ με τοὺς αἰδίως εὐφραινομένους στοὺς οὐρανοὺς.

- 19 Ἀὐτὴν τὴν συμβίωσι εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι μας με τὶς πρεσβεῖες τοῦ πολιούχου μας καὶ Χριστομάρτυρος σὲ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΙ Ο
ΦΘΑΝ
ΜΒΙ
ΑΥΤΗ
ΕΠΙ
ΤΑ

ΟΝ
ΕΙΝ
ΒΑΕ
ΙΤΙΣΙ

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Η ΄

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ

«ΗΤΑΝ ΕΝΑΣ ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΚΑΙ ΕΦΟΡΟΥΣΕ ΠΟΡΦΥΡΑ»

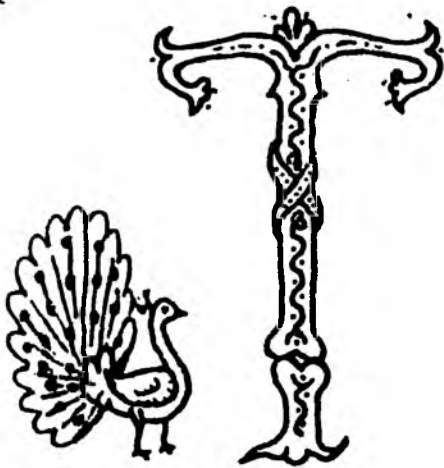
Όπου γίνεται λόγος περί πλουσίων και πενήτων
και ποιός είναι ο σωζόμενος πλούσιος

ΟΜΙΛΙΑ ΜΗ'

ΕΙΣ ΤΟ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ, ΤΟ ΛΕΓΟΝ, «ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΙΣ ΗΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ, ΚΑΙ ΕΝΕΔΙΔΥΣΚΕΤΟ ΠΟΡΦΥΡΑΝ»

Ἐν ἧ̄ περῑ πλουσίων τε καὶ πενήτων,
καὶ τις ὁ σωζόμενος

1

ῶν κατὰ σῶμα χρειῶν τὰς μὲν ἐκ τῶν οἰ-
κείων ἐπιτηδευμάτων ἕκαστος ἔχομεν, τὰς
δὲ παρ' ἀλλήλων λαμβάνομεν ἀντιδιδόντες
ἀλλήλοις τὰ ἑαυτῶν· οὐ γὰρ ὁ αὐτός ἐστι
καὶ γραμματικὸς καὶ γεωργὸς καὶ ράπτης
καὶ ὑφάντης καὶ οἰκοδόμος καὶ σκυτοτόμος
καὶ ἰατρὸς καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. Ἐπεὶ
οὖν πάντα μὲν ἕκαστος οὐκ ἔχει τὰ πρὸς
τὴν χρειάν παρ' ἑαυτοῦ, πάντων δὲ τῶν

τοιούτων ἀναγκαίως ἕκαστος δεῖται, μέσον εὐρέθη τὸ νόμισμα, δι'
οὗ βιωφελῶς καὶ τὸ περιττεῦον ἐκκενοῦται καὶ τὸ ἐνδέον πληροῦ-

1. Λουκᾶ 16,19-31.

ΟΜΙΛΙΑ 48

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ

«**ΗΤΑΝ ΕΝΑΣ ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΓ ΕΦΟΡΟΥΣΕ ΠΟΡΦΥΡΑ**»

“Οπου γίνεται λόγος περι πλουσίων και πενήτων
και ποιός είναι ο σωζόμενος πλούσιος¹”

ἀ ἐφόδια για τίς ἀνάγκες τοῦ σώματος
ἄλλα μὲν τὰ ἔχομε ὁ καθένας ἀπὸ τὰ
ἐπαγγέλματά μας, ἄλλα δὲ τὰ παίρνομε
ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο προσφέροντας ὁ
ἓνας στὸν ἄλλο τὰ δικά του. Διότι δὲν εἶ-
ναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα ὁ γραμματικὸς καὶ ὁ
γεωργός, ὁ ράπτης καὶ ὁ ὑφαντής, ὁ οἰ-
κοδόμος καὶ ὁ ὑποδηματοποιός, ὁ ἰα-
τρὸς καὶ κάθε ἄλλος ἐπαγγελματίας.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἔχει ὅλα ὅσα τοῦ χρειάζονται ὁ καθένας,
ὅπωςδήποτε ὁμως τὰ ἔχει ἀνάγκη ὅλα αὐτὰ ὁ καθένας, εὐρέθη-
κε ὡς μέσο τὸ νόμισμα, διὰ τοῦ ὁποίου κοινωφελῶς τὰ μὲν πε-

ται. Ἐκδίδωσι γὰρ ὁ γεωργὸς τὰ περιττὰ τοῖς μὴ γεωργοῦσι καὶ λαβὼν τὴν τούτων ὠνήν δι' αὐτῆς ὠνεῖται τὸν οἶκον τυχὸν ἢ τὸ ὄφρασμα· καὶ ὁ σκυτοτόμος πωλήσας τὰ ὑποδήματα καὶ τίμημα λαβὼν ἰκανόν, τοῦ λείποντος παραμυθεῖται τὴν ἔνδειαν· καὶ οὕτω τῇ πρὸς ἀλλήλους κοινωνίᾳ πάντων ἡμῶν ὁ βίος ἡμῶν συνίσταται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ συνοικίαι καὶ πόλεις, καὶ κοινωνικὸν ζῶόν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος.

2 Ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν καὶ τῶν κατ' ἀρετὴν ἐπιτηδευμάτων οὐχ οὕτως ἔχει· οὐ γὰρ ὁ σώφρων μὲν, οὐ δίκαιος δέ, δύναται δοῦναί τι τῷ δικαίῳ τῆς σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἐξ ἐκείνου κομίσασθαι· οὐδὲ ὁ ἀληθινὸς περὶ λόγους, μὴ ἀνεξίκακος δέ, τῆς ἀνεξικακίας τί ποτε κτήσαιο παρ' ἑτέρου διαμειβόμενος, ἢ τῷ μὴ κεκτημένῳ μεταδοίη τῆς ἀληθείας, αὐτὸς λέγω τῆς παρ' αὐτοῦ λαληθείσης· οὐδ' ἐστὶ μέσον ἐν τούτοις οἷόν τι νόμισμα τὰς παρ' ἀλλήλων ἀντιδόσεις μετροῦν καὶ ὁμοτίμους ἀπεργαζόμενον. Διὰ τοῦτο δεῖ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστίν, ἀδελφοί, ἕκαστον ἡμῶν πᾶσαν ἀρετὴν κατορθοῦν. Οὐ γὰρ ἐστὶ τὸν μὴ κατορθώσαντά τινα τούτων παρ' ἄλλου ταύτην λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἐπὶ τῇ στερήσει ταύτης καταδίκην καὶ ζημίαν διαφυγεῖν. Διὸ φησὶν ὁ Δαβὶδ, «ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος;», τουτέστιν οὐδεὶς.

3 Ἄλλ', ὧ τῆς ἀνεικάστου φιλανθρωπίας τοῦ δεσπότου Χριστοῦ! Τοῦτο γάρ, ὃ μὴδὲ παρὰ τῶν ὁμοτίμων καὶ ὄντως τιμίων τῆς ψυχῆς ἀρετῶν διαμειβόμενον ὑπάρχει λαβεῖν, εἰδὼνον ἄλλως ἐποίησε. Δύναται γάρ τις διὰ τῶν γηϊνῶν τούτων καὶ χαμαιζήλων χρειῶν τοῦ σώματος, τῶν βρωμάτων λέγω καὶ τῶν πομάτων, τῶν ἐνδυμάτων, τοῦ προσόντος ἐκάστῳ χρυσίου ἢ ἀργυρίου (γῆ γὰρ τὰ τοιαῦτα πάντα καὶ χουῆς καὶ τούτων οὐδὲν ἀτιμότερον)· δύναται

ρισσεύοντα ἀγαθὰ προσφέρονται, τὰ δὲ ἐλλείποντα εἰσφέρονται. Πραγματικὰ ὁ γεωργὸς προσφέρει τὰ περισσεύματα εἰς τοὺς μὴ γεωργοὺς καί, ἀφοῦ λάβῃ τὴν τιμὴν γι' αὐτά, ἀγοράζει τὸ σπίτι τυχὸν ἢ τὸ ὕφασμα· καὶ ὁ ὑποδηματοποιὸς, ἀφοῦ πωλήσῃ τὰ ὑποδήματα καὶ λάβῃ ἰκανὴν τιμὴν, ἱκανοποιεῖ τὴν ἀνάγκη τῶν ἐλείψεων. Ἔτσι μὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινωνία συγκροτεῖται ὁ βίος ὅλων μας, γι' αὐτὸ ὑπάρχουν οἰκισμοὶ καὶ πόλεις καὶ γι' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος εἶναι κοινωνικὸ ζῶο.

2 Στις πνευματικὲς ἀσχολίες ὁμως καὶ στὸ θέμα τῆς ἀρετῆς δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο· διότι ἐκεῖνος, πού εἶναι μὲν σῶφρων ἀλλ' ὄχι δίκαιος, δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ κάτι ἀπὸ τὴ σωφροσύνη στὸν δίκαιο καὶ νὰ πάρῃ ἀπὸ ἐκεῖνον δικαιοσύνη· οὔτε ὁ φιλαλήθης πού δὲν εἶναι ἀνεξίκακος θὰ μπορούσε ν' ἀποκτήσῃ τίποτε ἀπὸ ἄλλον μὲ ἀνταλλαγὴ ἢ νὰ μεταδώσῃ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια σὲ ὅποιον δὲν ἔχει, αὐτὸς δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια πού ἐλάλησε· οὔτε ὑπάρχει σ' αὐτὰ μέσο, σὰν κάποιο νόμισμα, πού νὰ ρυθμίζῃ τις ἀνάμεσά τους ἀνταλλαγές καὶ νὰ τις καταστήσῃ ἰσότιμες. Γι' αὐτὸ πρέπει ἀναγκαιῶς, ἀδελφοί, ὁ καθένας μας νὰ ἀσκῇ κάθε ἀρετὴ. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸ αὐτὸς πού δὲν κατῴρθωσε κάποιαν ἀπὸ αὐτὲς νὰ τὴν πάρῃ ἀπὸ ἄλλον οὔτε νὰ διαφύγῃ τὴν καταδίκη καὶ τιμωρία γιὰ τὴ στέρησί της. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ Δαβὶδ, «ἀδελφὸς δὲν λυτρώνει, θὰ τὸν λυτρώσῃ ξένος ἄνθρωπος;»². Δηλαδὴ κανεὶς.

3 Ἄλλὰ ποιά εἶναι ἡ ἀφάνταστη φιλανθρωπία τοῦ δεσπότη Χριστοῦ! Τοῦτο δηλαδὴ, τοῦτο πού δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ λάβῃ κανεὶς οὔτε ἀπὸ τις ἰσότιμες καὶ ἀληθινὰ πολῦτιμες ἀρετὲς μὲ ἀνταλλαγὴ, τὸ κατέστησε μὲ ἄλλον τρόπο πάμφθηνο. Διότι μπορεῖ κανεὶς μὲ αὐτὲς τις γῆϊνες καὶ χαμηλές ἀνάγκες τοῦ σώματος, δηλαδὴ μὲ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ, τὰ ἐνδύματα, τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσήμι πού ἔχει (αὐτὰ ὅλα εἶναι γῆ καὶ χῶμα καὶ

γοῦν τις διὰ τῶν ἀτίμων τούτων κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἐπαγγελίαν τε καὶ παραΐνεσιν, εἰ τὰ περιττὰ παράσχοι τοῖς τὰς ἀρετὰς κεκτημένοις (πτωχοὶ γὰρ ὡς ἐπίπαν οὗτοι τῶν κατὰ σῶμα χρειῶν), διὰ τῆς μεταδόσεως ταύτης ἀναπληρῶσαι τὴν ἐπ' ἀρεταῖς ἔλλειψιν καὶ τὴν ἐπὶ τῇ στερήσει τούτων εὐθύνην διαφυγεῖν. Καὶ τοῦτο δηλῶν Παῦλος ὁ μέγας πρὸς τοὺς Κορινθίους γράφων, κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἀγίους τὴν μετάδοσιν ταύτην καλεῖ, καὶ προῖὼν ἐπάγει, «τὸ ὑμῶν περισσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περισσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα». Ὁ δὲ Κύριος, «ποιήσατε», φησὶν, «ὑμῖν φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς», μαμωνᾶν ἀδικίας λέγων τὸ περιττεῦθον τῆς χρείας καὶ μὴ πρὸς τοὺς δεομένους μεταδιδόμενον.

- 4 Δεῖ οὖν, ὡς ἔφην, ἕκαστον ὑμῶν, ἀδελφοί, πᾶσαν ἀρετὴν κατορθοῦν, ἂν δέ τις λιπώμεθα τούτων, διὰ τῆς ἐκ τῶν ἐνόητων μεταδόσεως τὸ λείπον ἀναπληροῦν. Δεύτερος οὗτος τοῦ λόγου πλοῦς, καὶ μάλιστα τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ στρεφομένοις ὑμῖν, δι' οὗ τὴν σωτηρίαν ἐμπορευσόμεθα τῶν ὑμετέρων ψυχῶν. Ἄν δὲ καὶ τούτου καταμελήσωμεν, φόβος πολὺς μὴ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἄσβεστον καὶ ἡ αἰώνιος στέρησις ἡμᾶς διαδέξεται. Καὶ τοῦτο δεικνὺς ὁ Κύριος τὴν σήμερον ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινωσκομένην προέθηκε παραβολήν· «ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραϊνόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς». Πᾶσα ἡ τοῦ πλουσίου σπουδὴ περὶ τὸν ἱματισμὸν καὶ τὸν καλλωπισμὸν καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐνδυμάτων καὶ περὶ τραπέζας καὶ πότους καὶ τρυφάς. «Πτωχὸς δὲ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς

3. Β' Κορ. 8,14.

4. Λουκᾶ 16,9.

5. Λουκᾶ 16,19.

τίποτε δὲν εἶναι ἀτιμότερο ἀπὸ αὐτά)· μπορεῖ λοιπὸν κανεὶς κατὰ τὴ δεσποτικὴ ὑπόσχεσι καὶ παραίνεισι μὲ αὐτὰ τὰ ἀνάξια, ἂν προσφέρῃ τὰ περισσεύματα σ' αὐτοὺς πού ἔχουν τὶς ἀρετὲς (διότι αὐτοὶ εἶναι ἐντελῶς πτωχοὶ στὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ σῶμα), μὲ αὐτὴ τὴ μετάδοσι ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψι τῶν ἀρετῶν καὶ νὰ διαφύγῃ τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν στέρησί τους. Τοῦτο δηλώνοντας ὁ μέγας Παῦλος, ὅταν γράφῃ πρὸς τοὺς Κορινθίους, καλεῖ αὐτὴν τὴν μετάδοσι κοινωνία πρὸς τοὺς ἀγίους, καὶ προχωρώντας προσθέτει, «τὸ περισσευμά σας πρέπει νὰ καλύπτῃ τὸ ὑστέρημα ἐκείνων, ὥστε καὶ τὸ περισσευμα ἐκείνων νὰ ἀντιστοιχήσῃ τὸ ὑστέρημά σας»³. Ὁ δὲ Κύριος λέγει, «κάμετε φίλους ἀπὸ τὸν μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ὥστε, ὅταν ἀποδημήσετε, νὰ σᾶς δεχθοῦν στὶς αἰώνιες σκηνές»⁴, ὡς Μαμωνᾶ ἀδικίας ἐννοώντας τὸ περισσευμα τῆς χρείας, πού δὲν μεταδίδεται στοὺς ἔχοντας ἀνάγκη.

- 4 Πρέπει λοιπὸν, ὅπως εἶπα, ὁ καθένας σας, ἀδελφοί, νὰ ἀσκῇ ἐπιτυχῶς κάθε ἀρετὴ, κι' ἂν μᾶς λείπῃ κάποια ἀπὸ αὐτές, ν' ἀναπληρώσωμε τὴν ἔλλειψι διὰ τῆς μεταδόσεως ἐκ τῶν ἐνόνητων. Αὐτὸς εἶναι ὁ δεῦτερος πλοῦς τοῦ λόγου, καὶ μάλιστα πρὸς ἐσᾶς τοὺς ἀναστρεφομένους στὸν κόσμον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐξασφαλίσωμε τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν σας. Ἐὰν δὲ παραμελήσωμε καὶ αὐτόν, ὑπάρχει πολὺς φόβος μήπως μᾶς δεχθῇ ἐκείνη ἡ ἄσβεστη φωτιά καὶ ἡ αἰώνια στέρησις. Αὐτὸ δεικνύοντας ὁ Κύριος, προέβαλε τὴν σήμερα ἀναγινωσκομένη στὴν ἐκκλησία παραβολή· «κάποιος ἄνθρωπος ἦταν πλούσιος, κι' ἐνδύοταν πορφύρα καὶ μετάξι, εὐφραϊνόμενος καθημερινὰ λαμπρῶς»⁵. Ὅλη ἡ φροντίδα τοῦ πλουσίου ἦταν γιὰ τὸν ἱματισμὸ καὶ τὸν καλλωπισμὸ καὶ τὴν πολυτέλεια τῶν ἐνδυμάτων, γιὰ τὰ τραπέζια καὶ τὰ φαγοπότια καὶ τὶς τρυφές. Ὑπῆρχε ὅμως ἓνας πτωχὸς πού ὠνομαζόταν Λάζαρος, ὁ ὁποῖος ἦταν πεσμένος κοντὰ στὴν πύλη του γεμᾶτος πληγῆς κι' ἐπιθυμοῦσε νὰ χορτά-

τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἠλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἔλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ».

5 Ὅρατε τοῦ πλουσίου τὸ παντάπασιν ἀκοινώνητον πρὸς τὸν πτωχὸν Λάζαρον; Ὁ μὲν ὑπερεπίπλατο καθ' ἡμέραν πληθούσης αὐτῷ τῆς τραπέζης παντοδαπῶν ἐδεσμάτων καὶ καρυκευμάτων πολυτελῶν, ὁ δὲ Λάζαρος ἐπεθύμει χορτασθῆναι καὶ ἀπὸ τῶν εὐτελεστάτων ὡς μηδέποτε χορτασθεῖς· ὁ μὲν ἐλαμπρύνετο πορφύραν καὶ βύσσον περιβαλλόμενος καὶ τῇ εὐεξίᾳ τοῦ σώματος εἰς ὠραισμὸν καταχρῶμενος, ὁ δὲ Λάζαρος καὶ τὰ περὶ αὐτὸν διερρωγῶτα ράκη πλήρη μολυσμοῦ καὶ δυσωδίας ἐκέκτητο, βρῦων ἔλκεσι καὶ ἰχῶρσι περιρρεόμενος· ὁ μὲν ἐπὶ μετεῶρου καθῆστο τῷ πλήθει τῶν ὑπηρετουμένων κυκλούμενος, ὁ δὲ Λάζαρος ἐρριμένος ἐπ' ἐδάφους ἔκειτο πρὸς τὸν πυλῶνα μηδὲ τὸν ἀποσοβοῦντα τοὺς κύνας ἔχων.

6 Ἀλλὰ τίνος ἔνεκα τὸν μὲν πτωχὸν ἐξ ὀνόματος καλεῖ, τὸν δὲ πλούσιον ἀωνύμως εἰσήγαγεν; Ἔστι μὲν εἰπεῖν, ὅτι τὸ μὲν ὄνομα τοῦ πτωχοῦ τούτου κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνὴν ἀναγραφτὸν ἐστὶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τοῦ πλουσίου δὲ καὶ ἡ μνήμη μετὰ τοῦ ὀνόματος ἐκεῖθεν ἐξηλείφθη καὶ ἀπώλετο. Καὶ ὁ Ψαλμωδὸς γὰρ περὶ τῶν τοιούτων φησὶν· «οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ χειλέων μου». Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν πλουσίων ἕκαστος δύναται εἰς ἑαυτὸν νοῆσαι τὴν παραβολήν, καὶ λογισάμενος ἐκεῖνον ἑαυτὸν μετανοίας ἐντεῦθεν ἀφορμὴν λαβεῖν, ἀωνύμως ὁ πλούσιος προήχθη, ὡς ἂν οὕτω πρὸς ἕκαστον τῶν πλουσίων ὁ λόγος ἀφορᾷ· τῶν δὲ πτωχῶν ἕκαστος ἑαυτὸν νομίσαι Λάζαρον οὐκ ἔχει, κἂν ἢ κατ' ἐκεῖνον· δεῖ

ση ἀπὸ τὰ ψίχουλα ποὺ ἔπεφταν ἀπὸ τὴν τράπεζα τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλιὰ ἔρχονταν κι' ἔγλειφαν τὶς πληγές του»⁶.

5 Βλέπετε τὴν ἔλλειψι κοινωνίας τοῦ πλουσίου πρὸς τὸν πτωχὸ Λάζαρο σὲ ὄλα; Ὁ πρῶτος παραχόρταινε καθημερινῶς ἀπὸ τὴν τράπεζά του ποὺ ἦταν γεμάτη παντοειδῆ φαγητὰ καὶ πολυτελῆ καρυκεύματα· ὁ δὲ Λάζαρος ἐπιθυμοῦσε νὰ χορτάσει καὶ ἀπὸ τὰ εὐτελέστατα πράγματα, διότι ποτὲ δὲν εἶχε χορτάσει. Ἐκεῖνος ἔλαμπε ἀπὸ τὴν πορφύρα καὶ τὸ μετάξι ποὺ ἐφοροῦσε καὶ ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸ ἐξωραϊσμὸ τοῦ εὐρώστου σώματος· ὁ δὲ Λάζαρος εἶχε καὶ τὰ ξεσχισμένα ράκη του γεμάτα μόλυνσι καὶ δυσωδία, βγάζοντας πληγές καὶ περιρρεόμενος ἀπὸ πῦο. Ἐκεῖνος ἐκαθόταν σὲ ὑψηλὸ θρόνο περικυκλωμένος ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ὑπηρετῶν, ὁ Λάζαρος ἦταν ξαπλωμένος κάτω στὸ ἔδαφος κοντὰ στὴν πύλη μὴ ἔχοντας κάποιον οὔτε γιὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ σκυλιὰ.

6 Ἄλλὰ γιὰ ποιό λόγο τὸν μὲν πτωχὸ ἀποκαλεῖ μὲ τὸ ὄνομα, τὸν δὲ πλούσιο εἰσήγαγε ἀνωνύμως; Εἶναι δυνατὸ νὰ εἰποῦμε ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ πτωχοῦ τούτου κατὰ τὴν εὐαγγελικὴ φωνὴ εἶναι ἀνάγραπτο στοὺς οὐρανοὺς, τοῦ δὲ πλουσίου ἐξαλείφθηκε κι' ἐχάθηκε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἡ μνήμη μαζί μὲ τὸ ὄνομα. Διότι καὶ ὁ Ψαλμωδὸς λέγει γιὰ τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους· «δὲν θὰ ἀναφέρω τὰ ὀνόματά τους μὲ τὰ χεῖλη μου»⁷. Ἐπειδὴ δὲ ἐπίσης κάθε πλούσιος μπορεῖ ν' ἀναφέρῃ στὸν ἑαυτό του τὴν παραβολὴ καί, θεωρώντας ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, νὰ λάβῃ ἀπὸ αὐτὸ ἀφορμὴ μετανοίας, ὁ πλούσιος προεβλήθηκε ἀνωνύμως, ὥστε ἔτσι ὁ λόγος ν' ἀναφέρεται πρὸς κάθε πλούσιο. Ὁ κάθε πτωχὸς ὁμοίως δὲν μπορεῖ νὰ θεωρήσῃ τὸν ἑαυτό του Λάζαρο, ἀκόμη καὶ ἂν εὐρίσκεται σὲ θέσι σὰν ἐκείνου· διότι πρέπει νὰ περιμένῃ μὲ

7. Ψαλμ. 15,4.

γὰρ ἐν ταπεινώσει τὴν δεσποτικὴν ψῆφον ἀναμένειν· διὰ τοῦτο τοῖ-
νον ὁ πτωχὸς ἐξ ὀνόματος ἐκλήθη.

7 «Ἐγένετο δέ», φησίν, «ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆ-
ναι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ». Μετὰ τιμῆς
ὑπερκοσμίου ὡς ἀθλητῆς ὁ πτωχὸς πρὸς τοὺς στεφάνους ἀπάγε-
ται. Δείξας δὲ ὁ Κύριος τὸν μὴ σωζόμενον πλούσιον, δείκνυσιν
ἡμῖν εὐθὺς καὶ τὸν σωζόμενον πλούσιον· τοιοῦτος δὲ ἐστὶν ὁ
Ἀβραάμ. Οὐ καλεῖ δὲ τοῦτον πλούσιον, ἐπειδὴ κρεῖττον εἶχε τοῦ
πλούτου τὴν ἀρετὴν· πατρὸς γὰρ ἀγάπην καὶ διάθεσιν ἐπεδείκνυτο
πρὸς πάντας· διὸ καὶ ἀπὸ τοῦ κρεῖττονος ὧν εἶχε, δηλαδὴ τῆς ἀρε-
τῆς, καλεῖται· τὸ γὰρ Ἀβραάμ πατὴρ ἐρμηνεύεται πολλῶν. Ὁ δὲ
πλούσιος ἐκεῖνος τοῦ γηϊνοῦ καὶ παραρρέοντος πλούτου κρεῖττον
εἶχεν οὐδέν· διὸ καὶ ἀπ' ἐκείνου ἐκαλεῖτο. Οὐ μὴν διὰ τὸν πλοῦτον
τῆς σωτηρίας ἀπέτυχεν, ἀλλὰ διὰ τὴν φιληδονίαν καὶ τὴν ἀσπλαγ-
χνίαν καὶ τὴν μισοξενίαν· καὶ ὁ Ἀβραάμ γὰρ πλούσιος ἦν, ἀλλὰ καὶ
διὰ τὴν φιλοθειᾶν καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὴν φιλοξενίαν οὐ μό-
νον ἐσώθη, ἀλλὰ καὶ τόπος τῶν σωζομένων ἐγένετο. Διὸ καὶ ὁ
Λάζαρος ἀποθανὼν ἀπηνέχθη παρὰ τῶν ἀγγέλων (οὗτοι γὰρ εἰσι
διάκονοι κατὰ Παῦλον «διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν
σωτηρίαν»)· ἀπηνέχθη οὖν παρὰ τούτων εἰς τὸν κόλπον τοῦ
Ἀβραάμ· κόλπος δὲ ἐστὶ τοῦ Ἀβραάμ ἢ χώρα τῶν ζώντων, ἢ κα-
τοικία τῶν αἰδίως εὐφραينوμένων, ἢ περιοχὴ τῶν αἰωνίων ἀγα-
θῶν.

8 «Ἀπέθανε δέ», φησί, «καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη». Τάχα ὁ
Λάζαρος οὐδὲ ταφῆς ἔτυχε θανὼν, μηδὲ τὸν κηδεύσαντα ἔχων· διό-
περ ἐπ' ἐκείνου μὲν οὐδαμῶς ἐμνημόνευσε ταφῆς, ἐνταῦθα δὲ

8. Λουκᾶ 16,22.

9. Γεν. 17,5.

ταπεινώσι τὴ δεσποτικὴ ἀπόφασι. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ὁ πτωχὸς ἀναφέρθηκε μὲ τὸ ὄνομά του.

7 «Συνέβηκε δέ», λέγει, «ν' ἀποθάνῃ ὁ πτωχὸς καὶ νὰ μεταφερθῆ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους στὸν κόλπο τοῦ Ἀβραάμ»⁸. Ὁ ἀθλητῆς ὀδηγεῖται μὲ ὑπερκόσμια τιμὴ ὡς ἀθλητῆς πρὸς τοὺς στεφάνους. Ἀφοῦ δὲ ὁ Κύριος ἔδειξε τὸν μὴ σωζόμενον πλούσιον, μᾶς δείχνει εὐθὺς ἀμέσως καὶ τὸν σωζόμενον πλούσιον· εἶναι δὲ τέτοιος ὁ Ἀβραάμ. Δὲν τὸν καλεῖ δὲ πλούσιον, ἐπειδὴ ἀνώτερη ἀπὸ τὸν πλοῦτον ἐθεωροῦσε τὴν ἀρετὴν. Ἐδειχνε δὲ πρὸς ὅλους ἀγάπη καὶ διάθεσι πατρός· γι' αὐτὸ καὶ φέρει τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸ ἀνώτερον τῶν προσόντων του, δηλαδὴ τὴν ἀρετὴν· πραγματικὰ τὸ ὄνομα Ἀβραάμ σημαίνει πατέρας πολλῶν.⁹ Ὁ δὲ πλούσιος ἐκεῖνος δὲν εἶχε τίποτε ἀνώτερον ἀπὸ τὸν γήϊνον καὶ παρερχόμενο πλοῦτον· γι' αὐτὸ καὶ ἔφερε τὸ ὄνομα ἀπὸ ἐκεῖνον. Δὲν ἔχασε ὁμως τὴ σωτηρίαν ἐξ αἰτίας τοῦ πλούτου, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς φιληδονίας καὶ τῆς ἀσπλαγχνίας καὶ τῆς μισοξενίας. Διότι καὶ ὁ Ἀβραάμ ἦταν πλούσιος, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς φιλοθεΐας καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ τῆς φιλοξενίας ὄχι μόνον ἐσώθηκε, ἀλλὰ καὶ ἔγινε τόπος τῶν σωζομένων. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Λάζαρος, ὅταν ἀπέθανε, μεταφέρθηκε ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους (διότι αὐτοὶ εἶναι κατὰ τὸν Παῦλον διάκονοι «γιὰ τοὺς μέλλοντας νὰ κληρονομήσουν σωτηρίαν»¹⁰)· μεταφέρθηκε λοιπὸν ἀπὸ αὐτοὺς στὸν κόλπο τοῦ Ἀβραάμ· κόλπος δὲ τοῦ Ἀβραάμ εἶναι ἡ χώρα τῶν ζώντων, ἡ κατοικία τῶν αἰδίως εὐφραινομένων, ἡ περιοχὴ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν.

8 «Ἀπέθανε δέ», λέγει, «καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφηκε». Ἴσως ὁ Λάζαρος δὲν ἀξιώθηκε οὔτε ταφῆς, ὅταν ἀπέθανε, ἀφοῦ δὲν εἶχε ποιὸς νὰ τὸν κηδεύσῃ· γι' αὐτὸ στὴν περίπτωσι ἐκεῖνου.

10. Ἐβρ. 1,14.

πρόσκειται, ὅτι ἀποθανῶν ὁ πλούσιος «καὶ ἐτάφη»· ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν μέχρι τάφου τῶν πλουσίων φαντασίαν καὶ πολυτέλειαν. Ἄλλ' ὁ τῶν τοιούτων πλουσίων τοιοῦτος τάφος θύρα τούτοις, φεῦ! τοῦ ἄδου καὶ τῶν ἐν τοῖς καταχθονίοις βασάνων γίνεται· ἐτάφη γάρ, φησὶν, ὁ πλούσιος, «καὶ ἐν τῷ ἄδη ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ». Κάτω ποτὲ πρὸ τοῦ πυλῶνος ἐρριμένον, λιμοῦ τραυματίαν, καὶ τῇ κόνει τοῦ ἐδάφους ἐγκαλινδούμενον καὶ μηδὲ κινεῖσθαι δυνάμενον ὁ πλούσιος τὸν Λάζαρον ἔβλεπε, καὶ παρέβλεπε· νῦν κάτω κείμενος αὐτὸς καὶ βασανιζόμενος καὶ τὰς βασάνους φυγεῖν οὐ δυνάμενος, ἀναβλέψας ὁρᾷ τὸν Λάζαρον ἄνω ἐν σκηναῖς ἀνέσεως μετὰ πολλῆς ἀνέσεως διατρίβοντα καὶ τοῖς τοῦ Ἀβραὰμ κόλποις ἐνδαιτῶμενον, καὶ οὐκ ἀξιοῖ παρορᾶν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀξιοῖ μὴ παροφθῆναι ὑπὸ τοῦ παροφθέντος παρ' αὐτοῦ πρότερον· ἐνθα μὲν ἐλέου ἦν τόπος, οὐ ζητήσας τοῦτον οὐδὲ πραγματευσάμενος, ἐνθα δὲ ἀνίλεως ἢ δικαιοσύνη, μάτην ζητῶν τὸν ἔλεον· «φωνήσας» γάρ, φησὶν, «εἶπε, πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ». Εἰς ἐλάχιστον πάνυ περιέκλεισε τὴν ἱκεσίαν, παρρησίαν οὐκ ἔχων αἰτήσαί τι πλεον, ὡς αὐτοκατάκριτον ἔχων τὸ συνειδός.

9 Ἐφώνησε δέ, ἐπειδὴ πολὺ τὸ μεταξὺ διάστημα· πατέρα δὲ τὸν Ἀβραὰμ προήχθη λέγων, ἵνα διδαχθῶμεν ὅτι τοῦ γένους ὑπῆρχε τῶν θεοσεβῶν καὶ μὴ νομίσωμεν ὡς δυσσεβῆ τηγανίζεσθαι τὸν πλούσιον ἐκεῖνον. Ὡς γὰρ ἀνελεήμων καὶ φιλήδονος περιεσχέθη τῇ ἀσβέστῳ τοῦ πυρὸς φλογί, καίτοι καθ' αἷμα προσήκων τῷ

11. Λουκᾶ 16,23.

12. Λουκᾶ 16,24.

δὲν ἀνέφερε καθόλου ταφή, ἐδῶ δὲ ἀναφέρεται ὅτι, ὅταν ἀπέθανε ὁ πλούσιος, «καὶ ἐτάφηκε». Ἀναφέρεται ὁμως ἐπίσης καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι τῶν πλουσίων ἡ φαντασία καὶ πολυτέλεια φθάνει μέχρι τοῦ τάφου. Ἀλλὰ ὁ τοιοῦτος τάφος τῶν τοιούτων πλουσίων γίνεται γι' αὐτοὺς θύρα, φεῦ! τοῦ ἄδου καὶ τῶν βασάνων στὰ καταχθόνια. Διότι, λέγει, ἐτάφηκε ὁ πλούσιος «καὶ στὸν ἄδη, καθὼς ἐσήκωσε τὰ μάτια του, ἐνῶ ἦταν στουὺς βασανισμοὺς, βλέπει τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακριὰ καὶ τὸν Λάζαρο στουὺς κόλπους του»¹¹. Κάποτε ὁ πλούσιος ἔβλεπε τὸν Λάζαρο πεσμένο ἐμπρὸς στὸν πυλῶνα, πληγώμενον ἀπὸ τὴν πεῖνα καὶ κυλιόμενον στὴ σκόνῃ τοῦ ἐδάφους καὶ μὴ δυνάμενον οὔτε νὰ κινῆται, καὶ τὸν περιφρονοῦσε· τώρα εὐρισκόμενος κάτω αὐτὸς ὁ ἴδιος καὶ βασανιζόμενος καὶ μὴ μπορώντας ν' ἀποφύγῃ τίς βασάνους, καθὼς ἐσήκωσε τὰ μάτια του βλέπει τὸ Λάζαρο ἐπάνω σὲ σκηνὲς ἀναψυχῆς νὰ μένη μὲ πολλὴ ἄνεσι καὶ νὰ ζῆ στουὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, καὶ δὲν προσπαθεῖ νὰ τὸν παραβλέψῃ, ἀλλὰ μᾶλλον ζητεῖ νὰ μὴ παραβλεφθῆ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ προηγουμένως παραβλέφθηκε ἀπὸ αὐτόν. Ὅπου ἦταν τόπος ἐλέου, στὴ γῆ, δὲν τὸν ἐζήτησε οὔτε τὸν ἐπεδίωξε, ὅπου δὲ ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀνελέητη, ζητεῖ ματαίως τὸν ἔλεο· διότι, λέγει «ἐφώναξε καὶ εἶπε, πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησέ με καὶ στείλε τὸν Λάζαρο, γιὰ νὰ βυθίσῃ τὸ ἄκρο τοῦ δακτύλου του στὸ νερὸ καὶ δροσίση τὴ γλῶσσα μου· διότι ὑποφέρω σ' αὐτὴν τὴ φλόγα»¹². Περιώρισε τὴν παράκλησι σ' ἐλάχιστο, διότι δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ ζητήσῃ τίποτε παραπάνω, ἔχοντας αὐτοκατάκριτη τὴ συνείδησι.

9 Ἐφώναξε δέ, ἐπειδὴ τὸ μεταξὺ τους διάστημα ἦταν πολὺ· παρουσιάσθηκε δὲ νὰ λέγῃ πατέρα τὸν Ἀβραάμ, γιὰ νὰ διδαχθοῦμε ὅτι ἀνῆκε στὸ γένος τῶν θεοσεβῶν ἐκεῖνος ὁ πλούσιος καὶ νὰ μὴ νομίζωμε ὅτι τηγανίζεται ὡς δυσσεβῆς. Διότι περιζώσθηκε ἀπὸ τὴν ἄσβεστη φλόγα τοῦ πυρὸς ὡς ἀνελεῆμων καὶ

Ἄβραάμ. «Ἐλέησέ με δέ», φησίν, «ὅτι ὀδυνῶμαι, καὶ πέμψον τὸν Λάζαρον», ὃν αὐτὸς οὐκ ἤλέησε πρὸ τοῦ πυλῶνος ὀδυνώμενον· διὸ οὐδὲ πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο τὴν ἱκεσίαν. Σταλαγμοῦ δὲ δεῖται καὶ μικρᾶς ρανίδος καταψυχούσης τὴν γλῶτταν, καὶ οὐ τυγχάνει. Ὅρατε μετὰ προσθήκης τῆς κολάσεως τὴν ἀντίδοσιν; Ὁ μὲν γὰρ πτωχὸς ποτε Λάζαρος ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τραπέζης οὐκ ἠδύνατο χορτασθῆναι, νῦν δὲ οὗτος οὐ τοῦ κόρου μόνον ἐστέρηται καὶ τῶν εὐτελεστάτων, ἀλλ' οὐδὲ ρανίδος ἀξιοῦται βραχείας. «Εἶπε» γάρ, φησί, «πρὸς αὐτὸν ὁ Ἄβραάμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι».

10 Ἐλεεῖ μὲν ὁ Ἄβραάμ τὸν ἐν τῇ φλογὶ πλούσιον· διὸ καὶ τέκνον συμπαθῶς αὐτὸν καλεῖ. Ἐλεεῖ δὲ οὐ μᾶλλον, οἶμαι, τῆς κολάσεως ἢ τῆς ἔτι ἐνεργουμένης ἐν αὐτῷ κακίας. Οὐπω γὰρ εἰς συναίσθησιν ἤλθε τῶν ἀμαρτημάτων· οὐπω συνῆκε δικαίως τηγανιζόμενος. Οὐκ ἐλέησόν με, λέγει, ὅτι ἐμαυτῷ τὸ πῦρ ἀνέκαυσα τοῦτο, ἐμαυτῷ τὰς ὀδύνας ἐθησαύρισα ταύτας· ἀντὶ τῶν αὐλῶν καὶ τῶν κρότων καὶ τῶν βδελυρῶν ἀσμάτων τὰς βοᾶς ἔχω καὶ τὰς οἰμωγὰς καὶ τοὺς τοῦ παφλάζοντος πυρὸς ἐπ' ἐμὲ φρικωδεστάτους ψόφους, ἀντὶ τῶν ἠδέων ὀσμῶν τὸν τοῦ πυρὸς ἀτμόν, ἀντὶ τῶν περιττῶν βρωμάτων καὶ πομάτων καὶ τῆς περὶ ταῦτα τρυφῆς τὴν ὑπὸ τοῦ πυρὸς τούτου ξηραιομένην ἐσχάτως γλῶσσαν καὶ τὴν μέχρι σταγόνοιο ἔνδειαν, ἀντὶ τῶν πορνικῶν πυρώσεων ὅλον τὸ σῶμα καταφλέγει τὸ πῦρ. Οὐκ εἶπε ταῦτα, ἀλλὰ τὰς ὀδύνας ἀποκλαίεται μόνον. Τί οὖν ὁ Ἄβραάμ πρὸς αὐτόν; Ἐλθέ ποτε εἰς ἐαυτόν· ὁμολόγησον, ὅτι δικαίως τῇ φλογὶ παρεδόθης, μνησθεὶς ὅτι ἀπέλαβες τὰ

φιλήδονος, ἄν και κατὰ τὴν καταγωγὴ ἦταν συγγενῆς τοῦ Ἀβραάμ. Λέγει δὲ «ἐλέησέ με, διότι ὑποφέρω, και στεῖλε τὸν Λάζαρο», τὸν ὁποῖο δὲν ἐλέησε αὐτὸς ὅταν ὑπέφερε ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν πυλῶνα· γι' αὐτὸ και δὲν ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὸν τὴν παράκλησι. Παρακαλεῖ δὲ γιὰ μιὰ σταλαγματιὰ και μιὰ μικρὴ ρανίδα πού δροσίζει τὴ γλῶσσα, και δὲν τὸ ἐπιτυγχάνει. Βλέπετε τὴν ἀνταπόδοσι τῆς τιμωρίας μὲ τὸ παραπάνω; Διότι ὁ κάποτε πτωχὸς Λάζαρος δὲν μπορούσε νὰ χορτάση μὲ τὰ ψίχουλα πού ἔπεφταν ἀπὸ τὸ τραπέζι του, τώρα δὲ αὐτὸς ὄχι μόνο τὸ χόρτασμα και τῶν εὐτελεστάτων ἀκόμη πραγμάτων ἔχει στερηθῆ, ἀλλὰ δὲν ἀξιῶνεται οὔτε μιὰ μικρὴ στάλα νερό. Διότι, λέγει, «εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀβραάμ, τέκνο, ἐνθυμήσου ὅτι ἐσὺ ἀπέλαμβανες τὰ ἀγάθά σου στὴ ζωὴ και ὁ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· τώρα ὁμως αὐτὸς ἀναψύχεται, ἐσὺ δὲ ὑποφέρεις»¹³.

10 Λυπεῖται βέβαια ὁ Ἀβραάμ τὸν πλούσιο πού ἦταν στὴ φλόγα· γι' αὐτὸ και τὸν ἀποκαλεῖ συμπαθῶς τέκνο. Τὸν λυπεῖται δὲ, νομίζω, ὄχι περισσότερο γιὰ τὴν τιμωρία του ἀπὸ ὅσο γιὰ τὴν ἀκόμη ἐνεργουμένη σ' αὐτὸν κακία. Διότι δὲν εἶχε ἔλθει ἀκόμη σὲ συναίσθησι τῶν ἀμαρτημάτων· δὲν εἶχε ἀντιληφθῆ ὅτι δικαίως ἐτηγανίζόταν. Δὲν λέγει, ἐλέησέ με, διότι ἐγὼ ἄναψα τοῦτο τὸ πῦρ γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἐγὼ ἐθησαύρισα αὐτὲς τὶς ὀδύνες γιὰ τὸν ἑαυτό μου· ἀντὶ γιὰ τοὺς αὐλοὺς και τοὺς θορύβους και τὰ βδελυρὰ ἄσματα ἔχω τὶς κραυγὲς και τὶς οἰμωγὲς και τοὺς φρικώδεις ἤχους τοῦ πυρὸς πού παφλάζει ἐπάνω μου, ἀντὶ γιὰ τὰ περιττὰ φαγητὰ και ποτὰ και τὴ διασκέδασι μὲ αὐτὰ ἔχω τὴν γλῶσσα πού ξηραίνεται τελείως ἀπὸ αὐτὸ τὸ πῦρ και τὴν μέχρι σταγόνος ἔλλειψι, ἀντὶ γιὰ τὴν πορνικὴ θέρμη ὅλο τὸ σῶμα μου τὸ καταφλέγει τὸ πῦρ. Δὲν εἶπε αὐτὰ, ἀλλὰ παραπονεῖται κλαίοντας γιὰ τὶς ὀδύνες μόνο. Τί ἀπαντᾷ λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀβραάμ; Ἐλθὲ κάποτε στὸν ἑαυτό σου· ὁμολόγησε ὅτι δικαίως παραδόθηκες στὴ φλόγα, ἐνθυμούμενος ὅτι ἀπέλαβες

ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου ἄπερ ἐνόμισας ἀγαθά σοι τυγχάνειν, ἃ προείλου κεκτῆσθαι τῶν κατ' ἐξουσίαν σοι προτεθέντων, ἄπερ ἔσπευσας, ἔλαβες, δηλονότι τὰ πρόσκαιρα· ταῦτα γὰρ προετίμησε τῶν αἰωνίων. Ὁ δὲ Λάζαρος, φησίν, ἔσχε τὰ ἀντίθετα κακά, τουτέστι τὰς τοῦ σώματος κακώσεις· διὰ τοῦτο νῦν μὲν οὗτος αἰωνίως παρακαλεῖται, ὡς προσκαίρως τότε πάσχων κακῶς, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι διηνεκῶς, ὡς προσκαίρως εὐπαθῶν τότε καὶ καθηδυπαθῶν.

11 Πῶς δὲ οὐκ εἶπεν ἔλαβες', ἀλλ' «ἀπέλαβες»; Δεικνὺς ὅτι, ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἡδοναῖς τε καὶ τρυφαῖς προσκείμενος καὶ δασιλωδῶς τῶν ἀναλωμάτων εὐπορῶν καὶ τῇ εὐπορίᾳ καταχρώμενος κἂν τι τῶν ἄλλων κατορθώσῃ, μισθὸν οὐ λήψεται· ἀντὶ γὰρ μισθοῦ τὴν νῦν εὐπορίαν ἔχει καὶ τὴν εὐπάθειαν, ὥσπερ ὁ πτωχεῖα καὶ ἀσθενεία κατατρυχόμενος καὶ γενναίως φέρων ὡς ἀντίδοσιν ἔχει τῶν πλημμελημάτων τὴν τῆς σαρκὸς κακοπάθειαν.

12 Ἄλλ' «ἐπὶ πᾶσι τούτοις», φησί, «μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν». Ὁρᾷτε ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀβραὰμ οὐ δύναται, κἂν ἐθέλῃ, βοηθῆσαι τοῖς ἐκεῖ κατακρίτοις; Ἀδιάβατον γὰρ εἶναί φησι παντὶ τὸ μεταξὺ χάσμα, ὡς καὶ τοὺς ἐθέλοντας διαβῆναι μὴ δύνασθαι· «μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν», φησί, «πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν». Ἐοικεν ἐνδοτέρῳ τῆς φλογὸς εἶναι τοὺς ἄλλους τῶν κολαζομένων, οὗς ὁ Ἀβραὰμ ἐκεῖθεν εἶναί φησιν, ἀλλὰ καὶ σφοδροτέρου πειρᾶσθαι τοῦ κολαστικοῦ πυρός, ὡς μηδὲ δύνασθαι λαλεῖν ὄλωσ. Οὗτοι δ' ἂν εἶεν οἱ μετὰ τοῦ ἀμεταδότου τρόπου καὶ δι' ἀρπαγῆς πλουτοῦντες ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καθ' ὃ νῦν ὁ πλούσιος οὗτος οὐκ ἠτιάθη· οὐ γὰρ ὡς ἄρπαξ καὶ ἄδικος, ἀλλ' ὡς

στή ζωή σου τὰ ἀγαθὰ σου. Αὐτὰ πού ἐνόμισες ὅτι εἶναι ἀγαθὰ σου, πού προτίμησες νὰ ἀποκτήσης ἀπὸ ὅσα προετέθηκαν στή διάθεσί σου, ὅσα ἐπεδίωξες, τὰ ἔλαβες, δηλαδή τὰ πρόσκαιρα. Διότι αὐτὰ ἐπροτίμησες ἀπὸ τὰ αἰώνια. Ὁ δὲ Λάζαρος, λέγει, ἔδοκίμασε τὰ ἀντίθετα κακά, δηλαδή τὶς κακώσεις τοῦ σώματος· γι' αὐτὸ τώρα μὲν τοῦτος ἀναψύχεται αἰωνίως, ἀφοῦ τότε ἔπασχε πρόσκαιρα κακῶς, ἐσὺ δὲ ὑποφέρεις διαρκῶς, ἀφοῦ τότε καλοπερνοῦσες καὶ διεσκέδαζες προσκαίρως.

11 Πῶς δὲ δὲν εἶπε 'ἔλαβες', ἀλλὰ «ἀπέλαβες»; Γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ κατὰ τὸν βίο τοῦτο προσκολλημένος σὲ ἡδονὲς καὶ διασκεδάσεις καὶ εὐπορεῖ ἀφθόνως σὲ χρήματα καὶ καταχρᾶται τὴν εὐπορία, καὶ ἂν κατορθώσῃ κάτι ἀπὸ τὰ ἄλλα, δὲν θὰ λάβῃ μισθό· διότι ἀντὶ γιὰ μισθὸ ἔχει τὴν τωρινὴ εὐπορία καὶ καλοπέρασι, ὅπως ἐκεῖνος πού κατατρέχεται ἀπὸ πτωχεία καὶ ἀσθένεια καὶ ὑπομένει γενναίως ἔχει ὡς ἀνταπόδοσι τῶν πλημμελημάτων τὴν ἐδῶ κακοπάθεια τῆς σαρκός.

12 Ἄλλὰ «ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα αὐτά», λέγει, «ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς καὶ σ' ἐσᾶς εἶναι ἀνοιγμένο μέγα χάσμα, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ διαβοῦν ἀπὸ ἐδῶ πρὸς ἐσᾶς οὔτε νὰ περνοῦν ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς ἐμᾶς»¹⁴. Βλέπετε ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἄβρααμ δὲν μπορεῖ, ἔστω καὶ ἂν θέλῃ, νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐκεῖ καταδικασμένους; Διότι τὸ ἀναμεταξὺ χάσμα εἶναι ἀδιάβατο γιὰ ὅλους, ὥστε καὶ ὅσοι θέλουν νὰ διαβοῦν νὰ μὴ μποροῦν· «οὔτε οἱ ἀπὸ ἐκεῖ», λέγει, «νὰ περνοῦν πρὸς ἐμᾶς». Φαίνεται νὰ εἶναι ἐνδότερα ἀπὸ τὴ φλόγα οἱ ἄλλοι τιμωρούμενοι τοὺς ὁποίους ὁ Ἄβρααμ λέγει ἀπὸ ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ δοκιμάζουν δυνατώτερα τὴν φωτιά, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ ὁμιλοῦν καθόλου. Αὐτοὶ δὲ θὰ εἶναι ὅσοι κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐκτὸς τῆς ἀμεταδοσίας πλουτοῦν καὶ μὲ ἄρπαγή, πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν κατηγορήθηκε ὁ πλούσιος τοῦτος· διότι δὲν κατακρίνεται ὡς ἄρπαγας καὶ ἄδικος, ἀλλὰ μόνο ὡς

ἄσπλαγχνος καὶ φιλήδονος κατακρίνεται μόνον. Πρὸς ὃν φησὶν ὁ Ἄβραάμ, ὡς, ἐπεὶ τὸν ἀπολαυστικὸν καὶ ἄνετον καὶ διαρρέοντα βίον τοῦ ἐγκρατοῦς προετίμησας, ὀδύνη καὶ θλίψις καὶ στενοχωρία νῦν σε περιέσχε δικαίως· ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς τοὺς πτωχοὺς οὐδεμίαν κοινωνίαν εἶχες διὰ τῆς μεταδόσεως, οὐδὲ ἐκτήσω φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, οὐδὲ τὸ σὸν περισσευμα ἔδωκας εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἀλλὰ καθάπαξ πρὸς τοὺς ἀγίους ἀκοινώνητος ἔμεινας, διεστηκῶς αὐτῶν, ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἢ κακία διέστηκε· διὰ τοῦτο νῦν μεταξὺ ἡμῶν τῶν κατ' ἀρετὴν ἐζηκότων καὶ ὑμῶν τῶν ἐν κακίᾳ βεβιωκότων μέγα καὶ ἀδιάβατον ἐστήρικται χάσμα, ὡς μηδέποτε πρὸς ἀλλήλους διαβῆναι δύνασθαι. Παρίστησι δὲ διὰ τούτων τὸ ἀτελεύτητον καὶ ἀμετάθετον καὶ τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν κολάσεως καὶ τῆς τῶν δικαίων ἀνέσεως.

- 13 Ἄλλ' ὁ πλούσιος οὐδ' οὕτω συνῆκεν ἀσύνητος ὢν, οὐδ' ἔστη τῆς κακίας οὐδὲ κατέγνω ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἔτι δικαιοῦν ἐπιχειρεῖ ἑαυτόν, καὶ ὡς μηδενὸς αὐτῷ προδιαμαρτυραμένου περὶ τοῦ τόπου τούτου τῆς βασάνου, «ἔρωτῶ οὖν σε», φησὶν, «ἵνα πέμψῃς τὸν Λάζαρον εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου (ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς) ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου». Δείκνυσι γάρ, ὡς, εἰ καὶ αὐτὸς εἶχε τὸν προδιαμαρτυράμενον, οὐκ ἂν ἔπραττεν ἐκεῖνα, δι' ἃ εἰς τὴν γέενναν κατεδικάσθη. Τοῦ Ἄβραάμ δὲ εἰπόντος, «ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν» (ὁ μὲν γὰρ Μωϋσῆς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ὁδοῦ φησι, «πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθήσεται ἕως ἄδου κατωτάτου»). Ἡσαΐας δὲ τοῖς ἄλλοις προφήταις συνωδᾷ «ἐκκαυθήσονται», φησὶν, «οἱ ἄνομοι καὶ οἱ

ἄσπλαγχνος καὶ φιλήδονος. Πρὸς αὐτὸν λέγει ὁ Ἀβραάμ ὅτι, ἐπειδὴ ἐπροτίμησες τὸν ἀπολαυστικὸ καὶ ἄνετο καὶ πρόσκαιρο βίον ἀντὶ γὰρ τὸν ἐγκρατῆ, τώρα δικαίως σὲ κατέλαβε ὀδύνη καὶ θλίψις καὶ στενοχωρία. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πρὸς τοὺς πτωχοὺς δὲν εἶχες καμμιὰ κοινωνία διὰ τῆς ἐλεημοσύνης οὔτε ἀπέκτησες φίλους ἀπὸ τὸν Μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, οὔτε ἔδωσες τὸ περισσευμά σου στὸ ὑστέρημα ἐκείνων, ἀλλ' ἔμεινες ἐντελῶς ἀκοινώνητος πρὸς τοὺς ἀγίους, ἀπομακρυσμένος ἀπὸ αὐτοὺς ὅπως εἶναι ἀπομακρυσμένα ἀπὸ τὴν ἀρετὴ ἢ κακία· γι' αὐτὸ τώρα ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς πὺ ἔχομε ζήσει μὲ ἀρετὴ καὶ σ' ἐσᾶς πὺ ἔχετε ζήσει μὲ κακία εἶναι ἀνοιγμένο μέγα καὶ ἀδιάβατο χάσμα, ὥστε νὰ μὴ μπορούμε ποτὲ νὰ διαβοῦμε ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλο. Παριστάνει δὲ μὲ αὐτὰ τὸ ἀτελείωτο καὶ ἀμετάθετο τόσο τῆς κολάσεως τῶν ἁμαρτωλῶν ὅσο καὶ τῆς ἀνέσεως τῶν δικαίων.

13 Ἀλλὰ ὁ πλούσιος ὡς ἀσύνητος οὔτε ἔτσι δὲν ἐσωφρονίσθηκε οὔτε ἔπαυσε ἀπὸ τὴν κακία οὔτε κατέκρινε τὸν ἑαυτό του· ἀλλ' ἐπιχειρεῖ ἀκόμη νὰ δικαίωνη τὸν ἑαυτό του καί, σὰν νὰ μὴ τὸν εἶχε κανεὶς βεβαιώσει προηγουμένως περὶ τοῦ τόπου τούτου τῆς βασάνου, λέγει, «σὲ παρακαλῶ λοιπόν, νὰ στείλῃς τὸν Λάζαρο στὸν πατρικὸ μου οἶκο (διότι ἔχω πέντε ἀδελφούς), γιὰ νὰ τοὺς διαβεβαιώσῃ, ὥστε νὰ μὴ ἔλθουν κι' αὐτοὶ στὸν τόπο τοῦτο τῶν βασάνων»¹⁵. Δείχνει δηλαδὴ ὅτι, ἂν εἶχε καὶ αὐτὸς ἓνα μάρτυρα προηγουμένως, δὲν θὰ ἔπραττε ἐκεῖνα, γιὰ τὰ ὁποῖα καταδικάσθηκε στὴ γέεννα. Ὅταν δὲ ὁ Ἀβραάμ εἶπε, «ἔχουν τὸν Μωϋσῆ καὶ τοὺς προφῆτες, ἃς ἀκούσουν αὐτοὺς» (διότι ὁ μὲν Μωϋσῆς σὰν ἐκπρόσωπος τοῦ Θεοῦ λέγει στὴν ᾠδὴ «ἔχει ἐκκαυθῆ φωτιὰ ἀπὸ τὸν θυμὸ μου, θὰ καῖ ἕως τὰ βάθη τοῦ ἄδη»¹⁶, ὁ δὲ Ἡσαΐας ἀπὸ συμφῶνου μὲ τοὺς ἄλλους προφῆτες λέγει «θὰ κατακαοῦν οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ συγχρόνως καὶ δὲν θὰ ὑπάρχη κανεὶς νὰ σταματήσῃ τὴ

16. Δευτερ. 33,22.

ἀμαρτωλοὶ ἅμα, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων»)· ταῦτα τοῦ Ἀβραὰμ εἰπόντος, ἐκεῖνος πάλιν ἐνιστάμενός, φησιν· «οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν πορευθῆ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσι». Τί οὖν πρὸς τοῦτο πάλιν ὁ Ἀβραάμ; «εἰ Μωυσέως», φησί, «καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδέ, ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ, πεισθήσονται», τοῦτο λέγων πρὸς αὐτὸν ἀντικρυς, ὡς, ἐπεὶ τῶν μωσαϊκῶν καὶ προφητικῶν λόγων μήπω ἀποβιούς οὐδένα λόγον ἐποιοῦ, κἂν εἰ νεκρὸν εἶδες ἀναστάντα, τῆς σπατάλης καὶ τῆς ἀσπλαγχνίας οὐκ ἂν ἀπέστης ἐκείνῳ πεισθεῖς. Διὰ τοῦτο νῦν ἐν μέσῳ περιληφθεὶς τῷ τῆς γεέννης πυρὶ δικαίως, ἀνηλεεῖς καὶ ἀπαύστους ἔχεις τὰς περιωδυνίας.

14 Ὁ μὲν οὖν πλούσιος ἐκεῖνος, ἀδελφοί, Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας ἔχων, ὧν οὐδεὶς ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέστη, ἐδόκει τινὰ πρόφασιν ἔχειν, ἡμεῖς δὲ μετ' ἐκείνων καὶ τοῦ δι' ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος ἀκούομεν λέγοντος, «μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ», «τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς», καὶ «ἰδοὺ τὰ ἐνόητα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἔστιν»· ἐὰν δέ τις ἐσθίῃ καὶ πίνη μετὰ μεθύοντων, πρὸς δὲ τοὺς πτωχοὺς σκληρὸς καὶ ἀμετάδοτος ἦ, «ἐλεύσεται», φησὶν, «ὁ Κύριος ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει».

15 Μηδεμιᾶς οὖν προφάσεως ὑπολειφθείσης ὑμῖν, ἐπεὶ «μηδενὶ ἐκ τοῦ περιττοῦ ἔστιν ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ», ὁ

17. Ἦσ. 1,31.

18. Λουκᾶ 16,29-31.

19. Ματθ. 6,19 . 5,42.

φωτιά»¹⁷). Όταν εἶπε αὐτὰ ὁ Ἀβραάμ, ἐκεῖνος πάλι ἀντιλέγει «ὄχι, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἂν κάποιος ἀπὸ τοὺς νεκροὺς πάη πρὸς αὐτοὺς, θὰ μετανοήσουν». Τί λέγει λοιπὸν πάλι πρὸς τοῦτο ὁ Ἀβραάμ; «Ἐὰν δὲν ἀκούουν τὸν Μωϋσῆ καὶ τοὺς προφήτες, οὔτε, ἂν ἀναστηθῆ κάποιος ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, θὰ πεισθοῦν»¹⁸, σὰν νὰ τοῦ ἔλεγε ἀκριβῶς τοῦτο, ὅτι, ἐπειδὴ πρὶν ἀποθάνης δὲν ὑπολόγιζες καθόλου τοὺς μωσαϊκοὺς καὶ προφητικούς λόγους, καὶ ἂν ἔβλεπες νεκρὸ ἀναστημένο, δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀποσπασθῆς ἀπὸ τῆ σπατάλη καὶ τὴν ἀσπλαγχνία πειθόμενος σ' ἐκεῖνον. Γι' αὐτὸ τώρα, πὺ ἔχεις περικυκλωθῆ δικαίως ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς γεέννης, δοκιμάζεις ἀνελεήτους καὶ ἀπαύστους πόνους.

- 14 Ὁ πλούσιος λοιπὸν ἐκεῖνος, ἀδελφοί, ἔχοντας καὶ τὸν Μωϋσῆ καὶ τοὺς προφήτες, τῶν ὁποίων κανεῖς δὲν ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, ἐφαινόταν νὰ ἔχη κάποια πρόφασι. Ἐμεῖς δὲ μαζὶ μ' ἐκείνους ἀκούομε καὶ τὸν ἀναστάντα ἀπὸ τοὺς νεκροὺς γιὰ χάρι μας νὰ λέγη, «μὴ θησαυρίζετε γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας θησαυροὺς στὴ γῆ, ἀλλὰ θησαυρίζετε θησαυροὺς γιὰ τὸν οὐρανόν», «σ' ὅποιον σοῦ ζητεῖ δίδε, καὶ ὅποιον θέλει νὰ δανεισθῆ ἀπὸ σένα νὰ μὴ τὸν διώξης»¹⁹, καὶ «δώσετε τὰ ὑπάρχοντα σὲ ἐλεημοσύνη, καὶ ὅλα θὰ εἶναι καθαρὰ γιὰ σᾶς»²⁰. ἔὰν δὲ κάποιος τρώγη καὶ πίνη μαζὶ μὲ μεθύσους, πρὸς τοὺς πτωχοὺς δὲ εἶναι σκληρὸς καὶ ἀσπλαγχνος, λέγει, «θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος μιὰ ἡμέρα πὺ δὲν τὴν περιμένει καὶ μιὰ ὥρα πὺ δὲν τὴ γνωρίζει, καὶ θὰ τὸν διχοτομήσῃ καὶ θὰ τὸν τοποθετήσῃ στὴ μερίδα τῶν ἀπίστων»²¹.

20. Λουκᾶ 11,41.

21. Ματθ. 24,50. Λουκᾶ 12,46.

μὲν ἔχων τι περιττὸν τοῖς μὴ ἔχουσι μεταδιδότω, διὰ τούτου τῶ κλήρῳ τοῦ τῶν σωζομένων πατρὸς Ἀβραὰμ εἰσποιούμενος, οἱ δὲ ἐνδεεῖς τὴν τοῦ Λαζάρου καρτερίαν μιμείσθωσαν, ἐν τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν τὰς ψυχὰς αὐτῶν κτώμενοι καὶ ἐν ταπεινώσει τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραὰμ ἐκείνους ἑαυτοῖς μνώμενοι, παρ' ὧν «ἀπέδρα μὲν πᾶσα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός», χαρὰ δὲ καὶ τρυφή καὶ θυμηδία τούτοις ἐμφιλοχωρεῖ ἔνθεός τε καὶ ἀκατάληκτος. Διὰ τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὁ Χριστὸς τὰ ἐκεῖ διὰ τῆς παραβολῆς ἐφάνέρωσε ταύτης, ἵνα μετανοίᾳ βελτιωθέντας τῶν αἰωνίων ἡμᾶς ἐκείνων καταξιώσῃ τερπνῶν τῶν ἀποκειμένων ἀπαλλάξας βασάνων. Ἐὰν δὲ μὴ βελτίους ἡμᾶς αὐτοὺς ποιήσωμεν διὰ τῆς μετανοίας, πολὺ τὸ δέος μὴ καὶ τὰς καθ' ἡμῶν ἀυξήσωμεν βασάνους· «ὁ γὰρ γνούς», φησί, «τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς».

16 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς ἡμᾶς εἰπὼν καὶ διαμαρτυράμενος ἡμῖν ὁ δι' ἡμᾶς καὶ παθὼν καὶ ταφείς καὶ ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν, εἰς οὐρανοὺς ἀνῆλθεν. Ἀνέδειξε δὲ τῆς αὐτοῦ παρουσίας καὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατηγγελμένων μαρτύρων στίφος οὐκ εὐαρίθμητον, οἷς ἐμπρέπει περιφανῶς εἶπερ τις καὶ τῶν πλείστων ἐξόχως ὁ νῦν ἐορτῆς ὑπόθεσις τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ προκεῖνος, ὁ τὰ πάντα μέγας Δημήτριος, ὃς οὐ λόγοις μόνον ἀνεκήρυξε τὴν μαρτυρίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας μέχρις αἵματος ἐνστάς, τὸ μὲν σῶμα στήλην ἀκαθαίρετον ἀνέδειξεν ὑπογράφουσαν καὶ τιθεῖσαν ὑπ' ὄψιν δι' ἑαυτῆς τὰ τοῦ Σωτῆρος πάθη, τῇ δὲ διὰ τοῦ οἰκείου τούτου σώματος πηγῇ τῶν μύρων καὶ τῶν τεραστίων ἀνακηρύττει καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ σταυρωθέντος καὶ τὴν τοῦ ἀναστάντος δύναμιν. Πῶς γὰρ ἂν αὐτὸς τοιαύτης ἡξιώθη δόξης ἐκεί-

22. Λουκᾶ 12,15.

23. Ἦσ. 35,10 . 51,11.

15 Ἄφοῦ λοιπὸν δὲν σᾶς μένει καμμιά πρόφασις, ἐπειδὴ «κανενὸς ἢ ζωὴ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ περισσεύματα τῶν ὑπαρχόντων του»²², ὅποιος ἔχει κάτι περιττὸ ἄς τὸ μεταδίδη στοὺς μὴ ἔχοντας, εἰσερχόμενος μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο στὸν κλῆρο τοῦ πατρὸς τῶν σωζομένων Ἀβραάμ, οἱ δὲ ἐνδεεῖς νὰ μιμοῦνται τὴν καρτερία τοῦ Λαζάρου, μὲ τὴν ὑπομονή τους κερδίζοντας τὶς ψυχές των καὶ μὲ τὴν ταπείνωσι ἀποκτώντας μόνοι τους τοὺς κόλπους ἐκείνους τοῦ Ἀβραάμ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔχει ἀποδράσει κάθε ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός»²³, καὶ ὅπου ἐπικρατεῖ χαρὰ καὶ τρυφή καὶ θυμηδία ἐνθεη καὶ ἀτελείωτη. Γι' αὐτὸ μάλιστα ὁ Χριστὸς μᾶς ἐφάνέρωσε τὰ ἐκεῖ δι' αὐτῆς τῆς παραβολῆς, ὥστε, ἀφοῦ βελτιωθοῦμε μὲ τὴ μετάνοια, νὰ μᾶς καταξιώσῃ ἐκείνων τῶν αἰώνιων τέρψεων, ἀπαλλάσσοντάς μας ἀπὸ τὰ ἀποκείμενα βάσανα· διότι, λέγει, «ὅποιος ἐγνώρισε τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου του καὶ δὲν τὸ ἔπραξε, θὰ δαρῆ πολλές φορές»²⁴.

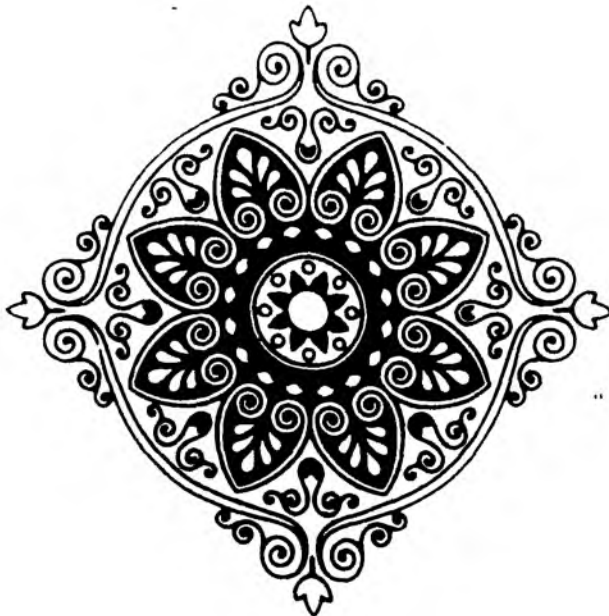
16 Ἄφοῦ εἶπε αὐτὰ καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ μᾶς διεβεβαίωσε αὐτὸς ποὺ ἔπαθε κι' ἐτάφηκε κι' ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἀνῆλθε στοὺς οὐρανοὺς. Ἀνέδειξε δὲ πολυάριθμο στῖφος μαρτύρων τῆς παρουσίας του καὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἀπὸ αὐτὸν κηρυχθέντων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπει περιφανῶς καὶ ἐξόχως ἐπάνω ἀπὸ κάθε ἄλλον ὁ μάρτυς ποὺ πρόκειται τώρα ὡς ὑπόθεσις ἑορτασμοῦ στὴν Ἐκκλησία μας. Αὐτὸς ὄχι μόνο μὲ λόγια διεκήρυξε τὴ μαρτυρία, ἀλλὰ καὶ ἀντιστάθηκε πρὸς τοὺς ἀπίστους μέχρις αἵματος. Τὸ μὲν σῶμα ἀνέδειξε στήλη ἀκαθαίρετη ποὺ διαγράφει καὶ ἀπεικονίζει τὰ πάθη τοῦ Σωτῆρος, μὲ τὴν πηγὴ δὲ τῶν μύρων καὶ τῶν θαυμάτων διὰ τοῦ σώματός του τούτου διακηρύσσει καὶ τὴν ἀνάστασι τοῦ σταυρωθέντος καὶ τὴ δύναμι τοῦ ἀναστάντος. Διότι πῶς θὰ μπορούσε αὐτὸς ν' ἀξιωθῆ τέτοιας δόξης, ἀφοῦ ἐμμήθηκε τὸ πάθος ἐκείνου καὶ ἀπέθανε

24. Λουκᾶ 12,47.

νου τὸ πάθος μιμησάμενος καὶ θανὼν ὑπὲρ ἐκείνου, εἰ μὴ ἐκεῖνος ὁ ἀναστὰς κατὰ τὸ ψαλμικὸν «ὡς Κύριος ἐβασίλευσε» καὶ ὡς μονογενῆς παρὰ Πατρός «εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο καὶ περιεζώσατο τὴν παντοδύναμον δύναμιν»;

17 Ἔχοντες οὖν πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸν μάρτυρα τῆς ἀληθείας, ὑπακούωμεν τῇ αὐτοληθείᾳ θεαρέστως ζῶντες καὶ οὕτω προσέλθωμεν ἐορτάζοντες καὶ ψυχῇ καὶ σώματι τὸν ἄριστον ἐν ἀριστεῦσι θείοις Δημήτριον· ὡς ἂν ὑπ' αὐτοῦ ρωσθέντες καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν αἴσθησιν, καὶ φρονήσωμεν καὶ ποθήσωμεν καὶ δι' ἔργων εἰς τέλος ἐπιζητήσωμεν τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀποκειμένην τοῖς θεοφιλῶς ἐνταῦθα βεβιωκόσι μακαριότητα.

18 Ἦς γένοιπο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ ζῶσσοιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ὕπὲρ ἐκεῖνου, ἂν δὲν ἐβασίλευε ὡς Κύριος», κατὰ τὸ ψαλμικό, ἐκεῖνος ὁ ἀναστάς καὶ δὲν «ἐνδυόταν εὐπρέπεια καὶ δὲν περιζωνόταν τὴν παντοδύναμη δύναμι»²⁵ ὡς μονογενῆς ποῦ προῆλθε ἀπὸ τὸν Πατέρα;

17 Ἔχοντας λοιπὸν ἐμπρὸς στοὺς ὀφθαλμούς μας τὸν μάρτυρα τῆς ἀληθείας, ἃς ὑπακούωμε στὴν αὐτοαλήθεια ζώντας θεαρέστως καὶ ἃς προσέλθωμε ἔτσι ἐορτάζοντας μὲ ψυχὴ καὶ σῶμα τὸν ἄριστο ἀνάμεσα στοὺς θεῖους ἀριστεῖς Δημήτριο· ὥστε, δυναμωμένοι ἀπὸ αὐτὸν σὲ ψυχὴ καὶ σῶμα, σὲ νοῦ καὶ αἴσθησι, νὰ φρονήσωμε καὶ νὰ ποθήσωμε καὶ μὲ ἔργα μέχρι τέλους νὰ ἐπιζητήσωμε τὴν μακαριότητα ποῦ ἀπόκειται στοὺς οὐρανοὺς γιὰ τοὺς ἐδῶ θεοφιλῶς ζήσαντας.

18 Αὐτὴν τὴν μακαριότητα εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴν χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ ζωοποιὸ Πνεῦμα τῶρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

25. Ψαλμ. 92,1.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ΄

ΣΤΟΝ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ
ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟ
ΚΑΙ ΜΥΡΟΒΛΥΤΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟ

ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ'

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΝ
ΚΑΙ ΜΥΡΟΒΛΥΤΗΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ

1

μοι δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ
Θεός, λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐ-
τῶν», Δαβὶδ ἐκεῖνός φησιν ὁ τῶν ἀπ' αἰῶ-
νος ᾠδικῶν ἐνθεώτατος. Ἀρχαὶ δὲ χοροῦ
μὲν Ἀποστόλων οἱ κορυφαῖοι, καταλόγου
δὲ προφητῶν οἱ τῆς θεοπτίας ἐπώνυμοι,
διδασκάλων δὲ ἱερῶν καὶ τῆς τῶν ὁσίων
ὁμηγύρεως πάσης οἱ μεγάλοι κληθέντες
κατὰ τὴν τοῦ κοινοῦ Σωτῆρος ἐπαγγελίαν,

ὥσπερ καὶ τῶν Χριστοῦ μαρτύρων οἱ μεγαλομάρτυρες πάντως, οἷς
ἐμπρέπει περιφανῶς ἀνέχων καὶ τῶν πλείστων ἐξόχως ὁ μάλιστα
σήμερον παρ' ἡμῶν ὑμνούμενος καὶ τιμώμενος, ὁ αὐτόχθων ἡμῖν
καὶ ἡμεδαπὸς πολιοῦχος, τὸ μέγα τῆς οἰκουμένης θαῦμα, τὸ μέγα

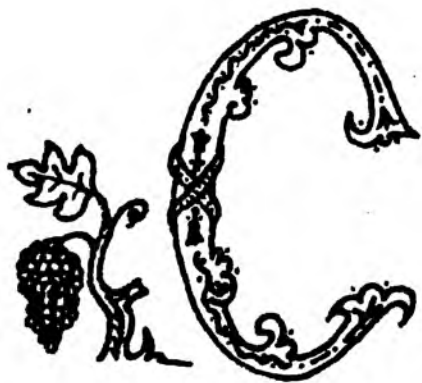

ΟΜΙΛΙΑ 49

ΣΤΟΝ

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟ ΚΑΙ ΜΥΡΟΒΛΥΤΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟ

1

ἐμὲ εἶναι πολῦτιμοι οἱ φίλοι σου, Θεέ, οἱ ἀρχές των εἶναι πολὺ δυνατές», λέγει ἐκεῖνος ὁ Δαβίδ, ὁ θειότερος ἀπὸ τοὺς ἀνέκαθεν ψαλμωδοὺς¹. Ἀρχές τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων εἶναι οἱ κορυφαῖοι, τοῦ καταλόγου τῶν προφητῶν οἱ ἐπώνυμοι τῆς θεοπτίας, τῶν δὲ ἱερῶν διδασκάλων καὶ ὅλης τῆς ὁμηγύρεως τῶν ὁσίων ὅσοι ὠνομάσθησαν μεγάλοι κατὰ τὴν ἐπαγγε-

λία τοῦ κοινοῦ Σωτῆρος², ὅπως καὶ τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ ὅπωςδῆποτε οἱ μεγαλομάρτυρες. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους διαπρέπει λαμπρῶς ἐξέχοντας ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ὁ ἅγιος ποῦ ὑμνεῖται καὶ τιμᾶται ἐξαιρετικῶς ἀπὸ ἐμᾶς, ὁ ἐντόπιος καὶ συμπολίτης μας πολιοῦχος, τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰ-

2. Ματθ. 5,19.

τῆς Ἐκκλησίας ὠραῖσμα, ὁ πολὺς τὰ πάντα καὶ θαυματουργὸς καὶ μυροβλύτης Δημήτριος. Ἄλλα γὰρ ἐν μάρτυσι μὲν οἷον ἐν ἄστρασι φωστήρ ἐστὶν οὗτος μέγας, αἰδίου λόγον ζωῆς ἐπέχων καὶ θεαυγέσιν ἀκτῖσι διαφερόντως περιλαμπόμενος καὶ ὑπερλάμπων τοὺς πλείστους, προφητικῆς δὲ χάριτος οὐκ ἠύμοίρησεν; ἢ προφητικῆ δυνάμει κατηγλαϊσμένος, ἀποστολικῆς καὶ διδασκαλικῆς ἀπηξιώται διακονίας καὶ προεδρίας; ἢ ταύταις ἔργῳ διακεκοσμημένος, ὀσίων ἀσκήσεως ἀπελείφθη καὶ τῆς διὰ βίου κατὰ τούτους λαμπρότητος; Οὐ μὲν οὖν ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐπόμενος, τοῖς δὲ ἐξισούμενος, τῶν δὲ προϊστάμενος, ἔστι δ' οὐδὲ καὶ ὑπερβάλλων οὐδὲ κατὰ βραχύ, μόνος ἢ πᾶνυ μετ' ὀλίγων τὰ πάντα τελεῖ, καὶ μόνος ἐν ἑαυτῷ τὰ πάντων συλλαβὼν ἔχει, ὡς ὁ λόγος προϊῶν σὺν Θεῷ παραστήσει, καὶ τὰς ὀφειλομένας ἅπασιν εὐφημίας μόνος ἅμα καρποῦσθαι δίκαιος.

2 Ἡμεῖς οὖν οἱ μηδὲ πρὸς ἓνα ἀρκοῦντες, οὐ λέγω χορὸν ἢ κατάλογον, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἓνα τοῦ καταλόγου, τί ἐροῦμεν, καὶ ταῦτα ἐν τοιούτῳ σχήματι λόγου, πρὸς τὸν τὰ πάντων ἀρμοσάμενον θείως εἰς ἑνὸς θειότητα βίου καὶ διὰ πάντων ὄντα πρὸς ἀξίαν ἀπρόσιτον; Ὁ μὲν τοι πόθος ἐπαίρει λέγειν πρὸς δύναμιν καὶ ὁ καιρὸς ἐπιζητεῖ τὸν καιρίον λόγον καὶ τὸ χρέος βιαζόμενον οὐκ ἀνίησι μὴ σὺν λόγῳ θαυμάζειν τὸ ὑπὲρ λόγον ὑπάρχον μεγαλεῖον τοῦ μάρτυρος· καὶ γὰρ ἐφιλοτιμήσατο ταῖς ὑπὲρ λόγον ἐπαγγελμέναις παρὰ Θεοῦ ἀμοιβαῖς καὶ πολιτείαν ἐφ' ὅσον ἡ φύσις ἐχώρει κατάλληλον, δηλονότι πάντα λόγον νικῶσαν, ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐνδείξασθαι.

3 Καὶ πάντα ἦν σχεδὸν ἐκ παιδὸς ὁμοῦ στήλη τις αὐθέδραστος καὶ ἀκαθαίρετος παντὸς καλοῦ, πάσης ἀρετῆς ἔμπνουν καὶ αὐτοκί-

κουμένης, τὸ μέγα ὠραΐσμα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ σὲ ὄλα σπουδαῖος καὶ θαυματουργὸς καὶ μυροβλύτης Δημήτριος. Ἄλλὰ τάχα ἀνάμεσα μὲν στοὺς μάρτυρες αὐτοὺς εἶναι σὰν ἀνάμεσα στὰ ἄστρα μέγας φωστήρ ἔχοντας τὴ θέσι τῆς αἰδίας ζωῆς^{2α} καὶ περιλαμβόμενος λαμπρῶς μὲ τις θεαυγεῖς ἀκτῖνες καὶ ὑπερβάλλοντας σὲ λάμψι τοὺς περισσοτέρους, προφητικὴ δὲ χάρι δὲν ἀπέκτησε; Ἦ, ἐνῶ καταγλαῖσθηκε μὲ προφητικὴ δύναμι, ἀπαξιώθηκε ἀποστολικῆς καὶ διδασκαλικῆς διακονίας καὶ προεδρίας; Ἦ, ἐνῶ ἦταν ἐμπράκτως στολισμένος μὲ αὐτές, ὑπέστησε σὲ ἄσκησι ὁσίων καὶ τῆς κατὰ τὸ παράδειγμα τούτων λαμπρότητος διὰ βίου; Ἦχι βέβαια. Ἄλλὰ ἄλλους ἀκολουθώντας, μὲ ἄλλους ἐξισούμενος, ἄλλων προϊστάμενος, καὶ μερικὸς ὑπερβάλλοντας κατὰ πολὺ, παραμένει σὲ ὄλα μοναδικὸς ἢ μαζὶ μὲ ὀλίγους· μόνος του κρατεῖ μέσα του μαζεμένα ὄλων τὰ χαρίσματα, ὅπως σὺν Θεῷ θὰ ἀποδείξῃ ὁ λόγος στὴ συνέχεια καὶ μόνος του δικαιούται νὰ καρπώνεται ὄλες μαζὶ τις εὐφημίες πὺ ὀφείλονται σὲ ὄλους.

2 Ἐμεῖς λοιπὸν πὺ δὲν ἐπαρκοῦμε οὔτε γιὰ ἓνα, δὲν λέγω ὄμιλο ἢ μιὰ σειρά, ἀλλὰ οὔτε γιὰ ἓνα πρόσωπο τῆς σειρᾶς, τί θὰ εἶποῦμε, καὶ μάλιστα μὲ τέτοια μορφὴ λόγου, πρὸς αὐτὸν πὺ συνάρμοσε θείως τὰ χαρίσματα ὄλων σὲ θειότητα ἓνὸς βίου καὶ εἶναι σὲ ὄλα ἀπρόσιτος στὴν οὐσία; Ὁ πόθος ὄμως πιέζει νὰ ὄμιλήσωμε κατὰ δύναμι καὶ ὁ καιρὸς ζητεῖ τὸν ἐπίκαιρο λόγο καὶ τὸ χρέος ἐπιβάλλει νὰ θαυμάζωμε μὲ τὸ λόγο τὸ ὑπέρλογο μεγαλεῖο τοῦ μάρτυρος. Διότι ἐφιλοτιμήθηκε νὰ ἐπιδείξῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἔως τὸ τέλος στίς ὑπὲρ λόγο ὑπεσχημένες ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀμοιβὲς καὶ διαγωγὴ κατάλληλη, ὄσο ἐπέτρεπε ἢ φύσις.

3 Καὶ ἦταν σχεδὸν ὄλα μαζὶ ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία, στήλη στερεὰ καὶ ἀκαθαίρετη κάθε καλοῦ, ἄγαλμα ζωντανὸ καὶ αὐτο-

νητον ἄγαλμα, θείων καὶ ἀνθρωπίνων χαρίτων ἐστία καὶ συστοιχία, βίβλος ζῶσά τε καὶ λαλοῦσα τὰ πρὸς δόξαν καὶ ὁδηγίαν τοῦ κρείττονος· εὐχαρί τε καὶ καινὸν κρᾶμα πάντων καλῶν, καὶ κοινὴ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ κοινῶφελεστάτη φιλοτιμία· καί, ἵν' εἴπω τὰ τῆς Γραφῆς, καὶ φοῖνιξ ὡς ἐκεῖνος ἀνθῶν ἅτε δίκαιος, καὶ «ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ», καὶ δένδρον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεφυτευμένον τοῦ Πνεύματος· πλὴν ὅτι τὸ μὲν, κατὰ τὸ ψαλμικόν, «δίδωσι τὸν καρπὸν ἐν καιρῷ αὐτοῦ», ὁ δὲ πάντα καιρὸν καιρὸν ἀνθηφορίας ὁμοῦ καὶ καρποφορίας καὶ εἶχε καὶ ἔχει· καὶ ὡσπερ τὸ ἐκεῖνου τοῦ δένδρου φύλλον οὐκ ἀπορρυήσεταιί ποτε κατὰ τὸ γεγραμμένον, οὕτω τούτου μετὰ τῶν φύλλων καὶ τὸ ἄνθος καὶ ὁ καρπός, ἀνεκλείπτως τοῖς πιστῶς προσιούσι μεταδιδόμενα.

- 4 Καὶ πρὸς μὲν τὸ πάντα ἐνεγκεῖν ὁμοῦ καὶ κατὰ τὸ Σολομόν-τειον ἔπος ἐν ὀλίγῳ μακρὰ πληρῶσαι ἔτη, ράβδος ἢ τοῦ Ἄαρων ἐκείνη Δημήτριος, βλαστὸς εὖ μάλα τεθελῶς εὐσεβείας, πολυέραστον ἄνθος, καρπὸς εὐκλεῆς καὶ θεοειδῆς, μᾶλλον δὲ Χριστοῦ τοῦ αἰωνίου ἀρχιερέως ράβδος καὶ σκῆπτρον θεῖον, εἰ δὲ βούλει, καὶ ὄρπηξ ἀειθαλῆς καὶ θεοειδῆς ὁ Δημήτριος, οὗ Χριστοῦ τύπος Ἄαρων ἦν. Καὶ ὁ μὲν Χριστοῦ τύπος, Δημητρίου δὲ τοῦ τὰ πάντα καλοῦ σκῆπτρου Χριστοῦ τελοῦντος ράβδος ἐκείνη τύπος, ὁμοῦ τε βλαστήσασα καὶ ἀνθήσασα καὶ τοὺς καρποὺς προβαλομένη τε ἅμα καὶ τελεσφορήσασα θείως. Διαφέρει δὲ κάκεινης, ὅσα καὶ τύπου πρεπόντως ἐπὶ τὸ κρεῖττον οὗ τι μικρὸν ὁ πᾶν ὅ,τι τῶν καλῶν κατόπιν ἑαυτοῦ ποιούμενος, τῷ γενναίῳ καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν θαυμάτων Δημήτριος. Πρὸς γὰρ τὸ

3. Ψαλμ. 91,12.

4. Ψαλμ. 51,8.

5. Ψαλμ. 1,3.

κινούμενο κάθε ἀρετῆς, ἐστία καὶ συστοιχία θείων καὶ ἀνθρωπίνων χαρίτων, βίβλος ζωντανὴ καὶ λαλοῦσα πρὸς δόξα καὶ διδασκαλία τοῦ ἀνωτέρου· χαρούμενο καὶ παράξενο κράμα ὄλων τῶν καλῶν, κοινὴ καὶ κοινωφελεστάτη φιλοτιμία κάθε ἀγαθοῦ· καί, γὰρ νὰ εἰπῶ τὰ τῆς Γραφῆς, καὶ φοῖνιξ πὺν ἀνθεῖ σὰν ἐκεῖνος ὡς δίκαιος³ καὶ «ἐλαία καρπερὴ στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ»⁴ καὶ δένδρο φυτευμένο κοντὰ στὰ ρεύματα τῶν ὑδάτων τοῦ Πνεύματος· μόνο πὺν τὸ μὲν ψαλμικὸ δένδρο «δίδει τὸν καρπὸ στὸν καιρὸ του»⁵, αὐτὸς ὅμως εἶχε καὶ ἔχει κάθε ἐποχὴ καιρὸν ἀνθοφορίας καὶ καρποφορίας μαζί· καὶ ὅπως ἐκείνου τοῦ δένδρου τὸ φύλλο δὲν θὰ πέση ποτέ κατὰ τὸ γεγραμμένο, ἔτσι καὶ τούτου μαζί μὲ τὰ φύλλα δὲν θὰ πέσουν οὔτε τὸ ἄνθος οὔτε ὁ καρπός, μεταδιδόμενα σὲ ὄσους προσέρχονται πιστῶς χωρὶς νὰ ἐκλείπουν.

4 Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ ὅτι ἔφερε τὰ πάντα μαζί καὶ κατὰ τὸν σολομώντειο λόγο σὲ ὀλίγον χρόνον ἐγένεσε μακρὰ ἔτη⁶, ὁ Δημήτριος εἶναι ἐκείνη ἡ ράβδος τοῦ Ἄαρών, βλαστὸς θαλερὸς τῆς εὐσεβείας, πολυαγάπητο ἄνθος, καρπὸς θαυμάσιος καὶ θεοειδῆς, μᾶλλον δὲ ράβδος καὶ θεῖο σκῆπτρο τοῦ αἰωνίου ἀρχιερέως Χριστοῦ, ἐὰν δὲ θέλης ὁ Δημήτριος εἶναι καὶ βακτηρία ἀειθαλῆς καὶ θεοειδῆς τοῦ Χριστοῦ τοῦ ὁποῖου τύπος ἦταν ὁ Ἄαρών. Καὶ αὐτὸς μὲν ἦταν τύπος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ δὲ Δημητρίου πὺν διατελεῖ σ' ὄλα καλὸ σκῆπτρο τοῦ Χριστοῦ τύπος ἦταν ἡ ράβδος ἐκείνη, πὺν συγχρόνως ἐβλάστησε καὶ ἀνθῆσε καὶ τοὺς καρποὺς παρήγαγε καὶ ἐμέστωσε θείως. Διαφέρει δὲ ὁ Δημήτριος ἀπὸ ἐκείνη τῆ ράβδο, ὅσο εἶναι εὐλογο νὰ διαφέρῃ ἀπὸ ἓνα τύπο πολὺ πρὸς τὸ καλύτερο ὅποιος καθιστᾷ ὕστερα δικό του κάθε τι πὺν εἶναι καλὸ, κατὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν θαυμάτων. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ὅτι παρέχει ἀμειώτως καὶ ἀτελειώτως

6. Σοφ. Σολ. 4,13.

ἀμειώτως τε καὶ ἀνεκλείπτως παρέχειν τοῖς προσιούσι τὴν τῶν χαρίτων, ὡς εἶπεῖν, σύρροϊαν, φωτοφόρον ἔοικεν εἶναι δένδρον, ἀκτίνων δίκην τῶν καρπῶν ἀσχέτως μεταδιδούς καὶ παρέχων μὲν εἰς κόρον τοῖς προσιούσι τὰ κάλλιστα καὶ θειότατα, πλήρης δὲ ὧν αὐτὸς ἀεὶ τῶν τοιούτων, ὡσπερ τις παντοδαπῆς εὐεργεσίας ἥλιος ἢ πηγὴ χαρίτων ἀένναος ἢ θαυμάτων πέλαγος ἀνεξάντλητον ἢ ἄβυσσός τις ἀνεκδιήγητος ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ἀγαθῶν.

- 5 Τοῖς μὲν οὖν ἔξωθεν τὸν οὐτῶ μέγαν ἀγάλλειν ἐπιχειρεῖν καὶ τὴν ἐνεγκοῦσαν τοῦτον ταυτηνὶ λέγειν, ὅτι κορυφὴ τις οἶον ἀπάσης Θεσσαλίας ἐστὶ καὶ τοῦ κράτους ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων φερωνύμως ἐπώνυμος, ἔτι τε τῶν προγόνων τὴν περιφάνειαν καὶ τῶν γεννητόρων τὴν εὐκλειαν, κἂν ἐκ περιουσίας αὐτῶ κἀντεῦθεν τὸ ἀξιάγαστον, περιττὸν ὁμως. Οὗτος γὰρ αὐτοῖς ἐστὶ μᾶλλον εἰς μέγα καύχημα. Δημητρίῳ δὲ κόσμος ἐκ τούτων πῶς, τῷ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πρὸς δὲ καὶ τὸν ἄνω κόσμον ἐπικοσμήσαντι; Τούτῳ δὲ κόσμος τίς; Ἡ ἀκαθαίρετος πίστις, ἢ ἀπειρόδωρος χάρις, ὁ θεῖος καὶ ἀναφαίρετος πλοῦτος τῶν θεοειδῶν ἀρετῶν, ὃς νῦν ἐστὶν ἐντεθησαυρισμένος τοῖς οὐρανοῖς, προσθήκη τοῖς ἐκεῖ ταμείοις τῶν καλλίστων γενόμενος· μᾶλλον δὲ ἀπὸ τῆς εἰς οὐρανὸν φθάνει καὶ περιῶν ἔτι τῷ βίῳ καὶ γεγονῶς ἐξ ἀνθρώπων, προσθήκη μεγίστη τοῖς αἰδίοις καλοῖς ὑπάρχων Δημήτριος καὶ καλλονὴ παγκόσμιός τε ἅμα καὶ ὑπερκόσμιος.

- 6 Τοῦτον ὁ Δαβὶδ προῖδὼν ἐμακάρισε καὶ ἀνύμνησε «μακάριος», λέγων, «ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ ἐν

7. Ὑπὸ τὸ ὄνομα Θεσσαλία ἐννοεῖται ἡ βυζαντινὴ διοίκησις ποῦ περιελάμβανε τὴν περιοχὴ τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν Δ. Μακεδονία καὶ τὴν ΒΑ. Θεσσαλία.

στοὺς προσερχομένους τὸ πλῆθος θὰ ἐλέγαμε τῶν χαρίτων, ὁμοιάζει μὲ φωτοφόρο δένδρο, ἀφοῦ μεταδίδει ἀσταμάτητα τοὺς καρποὺς σὰν ἀκτῖνες καὶ παρέχει κατὰ κόρο στοὺς προσερχομένους τὰ κάλλιστα καὶ θειότατα, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶναι πάντοτε γεμᾶτος ἀπὸ τέτοια ἀγαθὰ, σὰν ἥλιος παντοειδοῦς εὐεργεσίας ἢ ἀστείρευτη πηγὴ χαρίτων ἢ πέλαγος θαυμάτων ἀνεξάντλητο ἢ ἄβυσσος ἀνεκδιήγητος ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἀγαθῶν.

5 Τὸ νὰ ἐπιχειρῆ κανεὶς νὰ ἐγκωμιάζῃ τὸν τόσο μεγάλο ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ προσόντα καὶ νὰ λέγῃ γι' αὐτὴν τὴ γενέτειρά του ὅτι εἶναι ἓνα εἶδος κορυφῆς ὅλης τῆς Θεσσαλίας⁷ καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα φερωνύμως ἐπώνυμη τῆς δυνάμεως⁸, ἐπίσης δὲ νὰ ἀναφέρῃ τὴν λαμπρότητα τῶν προγόνων καὶ τὴ δόξα τῶν γονέων, ἔστω καὶ ἂν ἀπὸ αὐτὰ φανερώνηται ἀξιοθαύμαστος μὲ τὸ παραπάνω, εἶναι πάντως περιττό. Διότι μᾶλλον αὐτὸς εἶναι γι' αὐτοὺς τὸ μέγα καύχημα· στὸ Δημήτριο δὲ πῶς θὰ μπορούσε νὰ προσφερθῇ ἀπὸ αὐτοὺς κόσμημα, σ' αὐτὸν ποὺ ἐπεκόσμησε ὅλη τὴν οἰκουμένη, ἀκόμη καὶ τὸν ἄνω κόσμος; Σ' αὐτὸν δὲ ποιὸς εἶναι κόσμος; Ἡ ἀκαθαίρετη πίστις, ἡ ἀπειρόδωρη χάρις, ὁ θεῖος καὶ ἀναφαίρετος πλοῦτος τῶν θεοειδῶν ἀρετῶν, ποὺ τώρα εἶναι θησαυρισμένος στοὺς οὐρανοὺς, ἀφοῦ ἔγινε στὰ ἐκεῖ ταμεῖα προσθήκη τῶν καλλίστων ἀγαθῶν· μᾶλλον δὲ φθάνει ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό, ἀκόμη καὶ ὅταν εὐρίσκεται στὴ ζωὴ, ἀκόμη καὶ μολονότι ἐγεννήθηκε ἀπὸ ἀνθρώπους, εἶναι μεγάλη προσθήκη στὰ αἶδια καλὰ ὁ Δημήτριος καὶ καλλονὴ παγκόσμιος μαζὶ καὶ ὑπερκόσμιος.

6 Τοῦτον προβλέποντας ὁ Δαβίδ, ἐμακάρισε καὶ ἀνύμνησε λέγοντας, «μακάριος εἶναι ὁ ἄνδρας ποὺ δὲν ἐπορεύθηκε στὴ

8. Θεσσαλονίκη, νίκη ἐπὶ τῶν Θεσσαλῶν.

ὁδῶ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστι». Οὐδὲ γὰρ ἐν νῶ ποτε κατεδέξατό τι τῶν μὴ θεοσεβῶν, οὔτε πρὸς πρᾶξιν ὤδευσεν οὐ θεάρεστον, ἀλλὰ φυλάζας ἑαυτῷ τὴν ἐκ τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος θείαν χάριν ἀμίαντον, τῷ τοῦ Κυρίου νόμῳ συνᾶδον εἶχε τὸ θέλημα, Θεοῦ βίβλος οἶον καὶ θεοχάρακτός τις ὑπάρχων πυκτὶς καὶ πλὰξ ἢ πίναξ δακτύλῳ γεγραμμένη Θεοῦ καὶ προτεθειμένη τοῖς πᾶσιν εἰς κοινὸν ὄφελος. Κατὰ γὰρ τὸν Ἡσαΐαν, «πρὶν ἢ γνῶναι τὸ κακόν, ἐξελέξατο τὸ ἀγαθόν», καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τῆς νεότητος ἄνθει τὴν τῆς παρθενίας ὥραν ἠσπάσατο. Καὶ ὅλος τῆς κτήσεως ταύτης ἦν, πάντα πράττων ὥστε παρθένος εἶναι καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ἔχειν, καὶ τοῖς ἀσωμάτοις ἐξ ἐφ' ἀμύλλου χωρεῖν μετὰ σώματος. Καὶ πρὸς τοῦτο συμμάχους τὰς ἄλλας πάσας ἀρετὰς εἶχε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τὴν τῆς σοφίας σπουδὴν, ἵνα συνέσει καὶ καθαρότητι τελειωθείς ἐν ὀλίγῳ τὴν ἐπαινούμενην πολιὰν ἐν τῇ νεότητι φέρῃ· «πολιὰ γὰρ ἔστι», κατὰ τὸν Σολομῶντα, «σύνεσις ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γήρως βίος ἀκηλίδωτος».

7 Ἦν οὖν νεανίας ἀπαλός, εὖ μάλα καλὸς ἰδεῖν, οὐ τὸν ἕξω καὶ ὑπ' αἴσθησιν μόνον ἄνθρωπον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὸν ἔνδον καὶ μὴ ὀρῶμενον, ὃν ἰδὼν ὁ βλέπων εἰς καρδίαν Θεὸς ἐπὶ τοσοῦτον ἤλω τοῦ νοεροῦ καὶ ἀθεάτου κάλλους, ὡς ἐνσκηνῶσαι εὐδοκῆσαι τούτῳ καὶ ἐν πνεῦμα μετ' αὐτοῦ τελέσαι καὶ ἐξ ἐκείνου τὰ πάντα ἀπεργάσασθαι θεῖον. Εὗρε γὰρ τὸν μὲν Δαβὶδ ἄνδρα, Δημήτριον δὲ μὴδ' εἰς ἡλικίαν ἀνδρῶν παραγγείλαντά πω, νέον δὲ ἔτι κομιδῆ, κατὰ τὴν καρδίαν εὗρεν ἑαυτοῦ ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, πληρωτὴν

9. Ψαλμ. 1,1.

10. Ἡσ. 7,15.

11. Σοφ. Σολ. 4,9.

βουλή τῶν ἀσεβῶν καὶ δὲν ἐστάθηκε στὴ ὁδὸ τῶν ἀμαρτωλῶν»⁹. Πραγματικὰ δὲν καταδέχθηκε ποτὲ κάτι μὴ θεοσεβές στὸ νοῦ του οὔτε ἐβάδισε σὲ πρᾶξι μὴ θεάρεστο, ἀλλὰ, φυλάζας ἀμίαντη τὴν ἀπὸ τὸ βάπτισμα κατὰ Χριστὸν θεία χάρι, εἶχε τὸ θέλημα ποὺ ἀρμόζει στὸ νόμο τοῦ Κυρίου, σὰν βίβλος τοῦ Θεοῦ καὶ σὰν πυκτίδα καὶ πλάκα θεοχάρακτη ἢ σὰν πινακίδα γραμμένη μὲ τὸ δάκτυλο τοῦ Θεοῦ καὶ τοποθετημένη ἐμπρὸς σὲ ὄλους σὲ κοινὸ ὄφελος. Διότι κατὰ τὸν Ἡσαΐα, «πρὶν γνωρίση τὸ κακὸ, ἐξέλεξε τὸ ἀγαθὸ»¹⁰ καὶ κατὰ τὸ ἄνθος τῆς νεότητος ἀποδέχθηκε τὴν ὠραιότητα τῆς παρθενίας. Καὶ ὀλόκληρος ἀφιερῶθηκε σ' αὐτὸ τὸ ἀπόκτημα, πράττοντας τὰ πάντα, ὥστε νὰ εἶναι παρθένος καὶ στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴ καὶ νὰ ἔχη μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν τὴν πολιτεία στοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ βαδίζη ἐφαμίλλως πρὸς τοὺς ἀσωμάτους εὐρισκόμενος στὸ σῶμα. Εἶχε σ' αὐτὸ σύμμαχες ὅλες τὶς ἄλλες ἀρετὲς καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλες τὴν σπουδὴ τῆς σοφίας, ὥστε τελειωθεῖς μὲ τὴν σύνεσι καὶ καθαρότητα σὲ λίγο χρόνο νὰ φέρη κατὰ τὴν νεότητά του τὴν ἐπαινουμένη πολιὰ· διότι κατὰ τὸν Σολομῶντα «ἄσπρα μαλλιά εἶναι στοὺς ἀνθρώπους ἢ σύνεσις καὶ γεροντικὴ ἡλικία ὁ ἀκηλίδωτος βίος»¹¹.

- 7 Ἦταν λοιπὸν ἀπαλὸς νεανίας, πολὺ ὠραῖος στὴν ὄψι, ὄχι μόνο κατὰ τὸν ἐξωτερικὸ καὶ αἰσθητὸ ἄνθρωπο, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο κατὰ τὸν ἐσωτερικὸ καὶ μὴ βλεπόμενο. Ὄταν τὸν εἶδε ὁ Θεὸς ποὺ βλέπει στὴν καρδιά τόσο πολὺ ἐξετίμησε τὸ νοερὸ καὶ ἀθέατο κάλλος, ὥστε νὰ εὐδοκήσῃ νὰ ἐνσκηνώσῃ σ' αὐτὸν καὶ νὰ διαμορφώσῃ μαζί μὲ αὐτὸν ἓνα πνεῦμα καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο νὰ τὸν καταστήσῃ καθ' ὅλα θεῖον. Πραγματικὰ εὐρῆκε τὸν μὲ Δαβὶδ ἄνδρα¹², τὸν δὲν Δημήτριον, χωρὶς νὰ ἔχη καταγραφῆ ἀκόμη σὲ ἡλικία ἀνδρῶν, ἀλλὰ πολὺ νέον ἀκόμη, τὸν εὐρῆ-

12. Ψαλμ. 88,20.

τῶν ἐνταλμάτων αὐτοῦ· εὔρε σκεῦος ἐκλογῆς κατὰ Παῦλον, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων· εὔρεν «ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον» δεκτικὸν καὶ δεικτικὸν τῆς ὑπερανωκισμένης καὶ ἀπορρήτου καλλονῆς. Ἐγὼ καὶ τῆς φωνῆς ἐκείνης ἐπ' αὐτὸν ἀκούω μυστικῶς ἐνεχθείσης, «ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἠρέτισα, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου· θήσω τὸ Πνεῦμα μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ»· καὶ τοὺς μὲν μετασκευάσει καὶ κατασκευάσει ἀξίους ἐξ ἀναξίων, ἵνα ἦ αὐτὸς «ὡς στόμα ἐμόν», τοὺς δὲ ἐλέγξει καὶ καταισχυνεῖ καὶ ἀποδείξει κατηρτισμένους ὄντας εἰς ἀπώλειαν. Εἰ γὰρ καὶ περὶ Χριστοῦ ταῦτα γέγραπται, ἀλλὰ καὶ ὡς δι' ἐκείνου τοῖς κατ' ἐκεῖνον ἀκριβῶς βιοῦσι χαρισθησόμεθα.

8 Ἦν οὖν καὶ διδάσκαλος καὶ ἀπόστολος τούντεῦθεν Δημήτριος ὁ σοφὸς καὶ παρθένος καὶ ὀσιος καὶ ὡς εἰπεῖν πάγκαλός τε καὶ παναμώμητος, καὶ φύσει καὶ σπουδῇ καὶ χάριτι λαμπρυνόμενος. Καὶ Δημητρίῳ τότε κατὰ τὸ εἰρημένον περὶ τοῦ Αὐσίτου Ἰὼβ «οὐκ ἦν ὁμοιος ἐπὶ τῆς γῆς»· μᾶλλον δὲ τούτῳ τῷ πάντα θεῖῳ οὐδ' αὐτὸς ἦν ὁ Ἰὼβ ὁμοιος, ᾧ ποτε, κατὰ τὸ γεγραμμένον, «ὁμοιος ἐν ἀνθρώποις οὐκ ἦν».

9 Ἄμεμπτος γάρ, δίκαιος, θεοσεβῆς καὶ ὁ Ἰὼβ πρότερον, ὡς καὶ Δημήτριος ἀναπέφηνεν ὕστερον. Τὸν δ' ἐκ τῆς παρθενίας αἶνον ἐκεῖνος οὐκ εἶχε· παρθενίας, ἢ στεφανίτην ἐκ νέου καὶ τῆς φύσεως κρείττονα καὶ τοῖς περὶ Θεὸν ἀγγέλοις ἐφάμιλλον ἀνέδειξε τὸν Δημήτριον. Καὶ τὸ σῶμα μὲν ἐκεῖνος ἐπλήγη πληγῇ βαρεῖα τῇ ἀντι-

13. Πράξ. 9,15.

14. Σοφ. Σολ. 7,28.

15. Ἦσ. 42,1.

16. Ἱερ. 15,19.

17. Ρωμ. 9,22.

κε άνεπαίσχυντο έργάτη του κατὰ τὴν καρδιά, ἐκπληρωτὴ τῶν ἐντολῶν του· τὸν εὗρηκε σκευὸς ἐκλογῆς κατὰ τὸν Παῦλο, νὰ βαστάσῃ τὸ ὄνομά του ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων¹³. τὸν εὗρηκε «καθρέπτη ἀκηλίδωτο»¹⁴, δεκτικὸ καὶ δεικτικὸ τῆς ὑπερβατικῆς καὶ ἀπόρρητης καλλονῆς. Ἐγὼ ἀκούω νὰ μεταφέρθη-κε σ' αὐτὸν μυστικῶς κι' ἡ φωνὴ ἐκείνη «ίδου ὁ υἱὸς μου ποῦ ἐδιάλεξα, στὸν ὁποῖο εὐαρέστησε ἡ ψυχὴ μου· θὰ βάλω ἐπάνω του τὸ Πνεῦμα μου καὶ θὰ ἐκφέρῃ κρίσι στὰ ἔθνη»¹⁵. καὶ ἄλλους μὲν θὰ μετασκευάσῃ καὶ ἀπὸ ἀναξίους θὰ καταστήσῃ ἀξίους, γιὰ νὰ εἶναι αὐτὸς «σὰν στόμα μου»¹⁶, ἄλλους δὲ θὰ ἐλέγξῃ καὶ θὰ καταισχύνη, καὶ θ' ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι καταρτισμένοι γιὰ ἀπώλεια¹⁷. Ἄν καὶ αὐτὰ ἔχουν γραφῆ γιὰ τὸν Χριστό, ὅμως ἐννοεῖται ὅτι θὰ χαρισθοῦν δι' ἐκείνου σὲ ὄσους ζοῦν ἀκριβῶς κατὰ τὸ παράδειγμα ἐκείνου.

8 Ἦταν λοιπὸν καὶ διδάσκαλος καὶ ἀπόστολος ἀπὸ ἐδῶ ὁ Δημήτριος, ὁ σοφὸς καὶ παρθένος καὶ ὄσιος καὶ θὰ μπορούσαμε νὰ εἰποῦμε πάγκαλος καὶ παναμώμητος, λαμπρυνόμενος διὰ τῆς φύσεως καὶ σπουδῆς καὶ χάριτος. Στὸν Δημήτριο τότε, κατὰ τὸ εἰρημένο γιὰ τὸν Αὐσίτη Ἰώβ, «δὲν ὑπῆρχε ὅμοιος ἐπάνω στὴ γῆ»¹⁸. μᾶλλον δὲ μὲ αὐτὸν τὸν κατὰ τὰ πάντα θεῖο οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Ἰώβ δὲν ἦταν ὅμοιος, μὲ τὸν ὁποῖο κάποτε κατὰ τὴν Γραφὴ «δὲν ὑπῆρχε ὅμοιος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων».

9 Πραγματικὰ καὶ ὁ Ἰώβ ἦταν ἄμεμπτος, δίκαιος, θεοσεβῆς προηγουμένως, ὅπως ἐμφανίσθηκε ὕστερα καὶ ὁ Δημήτριος. Ἄλλὰ ἐκεῖνος δὲν εἶχε τὸν ἔπαινο ἀπὸ τὴν παρθενία· ἀπὸ τὴν παρθενία, ἡ ὁποία ἀνέδειξε τὸν Δημήτριο στεφανωμένον νικητὴ ἀπὸ τὴ νεότητά του, καὶ τῆς φύσεως ἀνώτερον καὶ μὲ τοὺς γύρω ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀγγέλους ἐφάμιλλον. Ἐπειτα ἐκεῖνος ἐκτυπήθηκε στὸ σῶμα μὲ βαρεῖα πληγὴ παλαίοντας πρὸς τὴν ἀντί-

18. Ἰώβ 1,8. 2,3.

θέτω προσπαλαίων κακία, οὗτος δὲ καὶ μέχρις αἵματος εἰς τέλος ἀντικατέστη πρὸς τὴν κακίαν ἀγωνιζόμενος.

10 Ἄλλ' οὐδὲ τὴν περὶ λόγους παιδείαν ὁ Ἰὼβ μεμαρτύρηται, ἣν εἶχεν οὗτος μετὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος κερασθεῖσαν καὶ ὄπλον καὶ ἀμυντήριον ἀνυπόστατον καὶ οἰκοδομικὸν ἐργαλεῖον καὶ γεωργικὴν σκαπάνην καὶ ἄροτρον, εἰ δὲ βούλει, καὶ δόνακα γραφικὸν καὶ ἀλιευτικὴν σαγήνην καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, νῦν μὲν τὸν ἀμπελῶνα Κυρίου καλλιεργῶν καὶ τὰ οὐράνια καταβαλλόμενος εἰς γῆν σπέρματα, ἢ τὰ ρήματα γράφων τῆς αἰωνίου ζωῆς, «οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνοις», ταῖς γε ἀξίαις τῆς τοιαύτης καταγραφῆς· ἢ τῇ σαγήνῃ τοῦ λόγου περιλαμβάνων Θεσσαλονίκην, Ἀττικὴν, Ἀχαΐαν, μᾶλλον δὲ ὄσσην νῦν περιβάλλει καὶ ὄσσην φθάνει διὰ τῶν μύρων καὶ τῶν θαυμάτων καὶ τῆς ἐν πᾶσιν ἀφθονίας τῆς χάριτος. Ἦν γὰρ καὶ τότε τῇ οἰκουμένη θάυμα ἐν λόγοις θείοις Δημήτριος, εὐωδία Χριστοῦ κατὰ Παῦλον ὧν τε τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, καὶ τοῖς μὲν ὄσμη θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς δὲ ζωῆς εἰς ζωὴν. Ταύτης τῆς εὐωδίας ἀμοιβὴν μὲν ἀποχρῶσαν οὐκ ἔχω λέγειν τὰ παρὰ Θεοῦ δεδομένα μύρα καὶ θαύματα τῇ σορῶ τοῦ Μεγαλομάρτυρος· τί γὰρ τὰ παρόντα, κἂν ἢ μεγάλα καὶ θαυμαστά, πρὸς τὰ ἐν οὐρανοῖς παρὰ Θεοῦ καὶ διδόμενα τούτῳ καὶ ἀποκείμενα; Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης, κατὰ Παῦλον εἰπεῖν, οὐ δεδοξασται τὸ δεδοξασμένον· δεῖγμα δὲ ταῦτα πάντως τοῖς πᾶσι περιφανέστατον, ὅπως ἐκεῖνος ἔτι τῷ βίῳ περιῶν ὑπῆρχε Χριστοῦ εὐωδία καὶ ὄσμη ζωῆς τοῖς ὑπακούειν προαιρουμένοις.

19. Ἰὼβ 2,8 · 13.

20. «Νῦν μὲν», ἄλλοτε μὲν. Ἡ ἀπόδοσις εἶναι πολὺ ἀπομακρυσμένη, στὴν ἐπομένη παράγραφο 11, «νῦν δὲ οἰκοδομῶν τῷ Θεῷ».

θετη κακία¹⁹, αὐτὸς δὲ ἀντιπαρατάχθηκε ἕως τὸ τέλος καὶ μέχρι αἵματος ἀγωνιζόμενος πρὸς τὴν κακία.

10 Ἄλλ' οὔτε γιὰ τὴν παιδεία τῶν λόγων ἔχει μαρτυρία ὁ Ἰώβ, τὴν ὁποία αὐτὸς, ἀνάμικτη μὲ τὴ χάρι τοῦ Πνεύματος, εἶχε ὄπλο καὶ ἀμυντήριο ἀκαταμάχητο, οἰκοδομικὸ ἐργαλεῖο καὶ γεωργικὴ σκαπάνη καὶ ἄροτρο, ἂν δὲ θέλης καὶ γραφικὴ πέννα καὶ ἀλιευτικὸ δίκτυ καὶ ὅ,τι ἄλλο παρόμοιο, ἄλλοτε μὲν ²⁰ καλλιεργώντας τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου καὶ παραχώνοντας στὴ γῆ τὰ οὐράνια σπέρματα ἢ γράφοντας τὰ λόγια τῆς ἀθάνατης ζωῆς «ὄχι σὲ λίθινες πλάκες, ἀλλὰ σὲ σάρκινες πλάκες καρδιᾶς»²¹, φυσικὰ ὅσες εἶναι ἄξιες γιὰ τέτοια καταγραφή, ἢ μὲ τὴ σαγήνη τοῦ λόγου πιάνοντας τὴν Θεσσαλονίκη, τὴν Ἀττικὴ, τὴν Ἀχαΐα, μᾶλλον δὲ ὄσῃν περιβάλλει τώρα καὶ ὄσῃν φθάνει μὲ τὰ μύρα καὶ τὰ θαύματα καὶ μὲ τὴν σὲ ὅλα ἀφθονία τῆς χάριτος. Διότι ὁ Δημήτριος ἦταν καὶ τότε θαῦμα γιὰ τὴν οἰκουμένη σταῖ θεῖα λόγια, ὡς εὐωδία Χριστοῦ κατὰ τὸν Παῦλο τόσο γιὰ τοὺς σωζομένους ὅσο καὶ γιὰ τοὺς ἀφανιζομένους, στοὺς τελευταίους ὁσμὴ θανάτου γιὰ θάνατο, στοὺς πρώτους ὁσμὴ ζωῆς γιὰ ζωὴ²². Αὐτῆς τῆς εὐωδίας ἀμοιβὴ κατάλληλη δὲν μπορῶ νὰ εἰπῶ τὰ δοσμένα ἀπὸ τὸν Θεὸ μύρα καὶ θαύματα στὸ λείψανο τοῦ Μεγαλομάρτυρος. Διότι τί εἶναι τὰ παρόντα, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι μεγάλα καὶ θαυμαστά, συγκρινόμενα μὲ τὰ διδόμενα σ' αὐτὸν ἀπὸ τὸν Θεὸ στὸς οὐρανοὺς, καθὼς καὶ τὰ ἀποκείμενα; Καὶ μὲ τὴν ὑπερβολικὴ δόξα δὲν δοξάζεται τὸ δοξασμένο²³· ἀλλὰ πάντως αὐτὰ εἶναι σὲ ὅλους περιφανέστατο δεῖγμα, πῶς ἐκεῖνος εὐρισκόμενος στὸν παρόντα βίῳ ἀκόμη ἦταν εὐωδία Χριστοῦ καὶ ὁσμὴ ζωῆς στοὺς προθύμους νὰ ὑπακούουν.

21. Β' Κορ. 3,3.

22. Β' Κορ. 2,15.

23. Β' Κορ. 3,10.

11 *Νῦν μὲν οὖν οὕτω γεωργῶν ψυχᾶς ἀνθρώπων ἢ ζωργῶν τούτους κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ πρὸς Πέτρον ἐπαγγελίαν τὸν λόγον ὄργανον εἶχε πρὸς καλλιέργιαν καὶ θήραν σωτήριον. Νῦν δὲ οἰκοδομῶν τῷ Θεῷ ναὸν ἐκ λίθων ζώντων καὶ ὄντως τιμίων, ὡς ἐργαλεῖον εἶχε τὸν λόγον κατάλληλον. Ὅτε δὲ πρὸς τοὺς ἀντικειμένους τῷ Χριστῷ συνεκρότει τὸν πόλεμον, καὶ μάλιστα τοὺς διὰ τῶν ἀορατῶν ἐνεργουμένους ὄρατοὺς τῷ Θεῷ πολεμίους, πάντα ἦν ὁ λόγος αὐτῷ θείῳ Πνεύματι καὶ χορηγούμενος καὶ κινούμενος καὶ τινούμενος, ρυθμιζόμενός τε καὶ μετασκευαζόμενος πρὸς τὸ χρήσιμον· καὶ οὕτω, κατὰ τὸ γεγραμμένον, περὶ τοῦ πρωταγωνιστοῦ τῶν μαρτύρων, οὐδεὶς εἶχεν ἀντιστῆναι τῇ τοῦ Δημητρίου «σοφίᾳ, καὶ τῷ πνεύματι, ᾧ ἐλάλει».*

12 *Ἐγὼ καὶ τὴν στρατιωτικὴν στολὴν καὶ τὸν ἐν τῇ χειρὶ δακτύλιον καὶ τὸν ὑπατικὸν ὠρατίωνα, ὃν ὁ μάρτυς ἀνεδεῖτο παρὰ τοῦ τηνικαῦτα βασιλέως τὸ σχῆμα λαβῶν, σύμβολα τελέσαι λογίζομαι τῆς παρὰ τοῦ ὄντως βασιλέως μυστικῶς δεδομένης διδασκαλικῆς ἀξίας καὶ προεδρίας τῷ μάρτυρι· διὸ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ θεία χάρις οὐκ ὀλίγα δι' αὐτῶν τεθαυματούργηκεν ὕστερον. Ἔδει δὲ πάντως τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀπατεῶνα σοφῶς ἠπατηῆσθαι, ἵνα μὴ πρὸ καιροῦ τὸν θάνατον συσκευάσῃ τῷ μάρτυρι, καὶ ὁ τῆς αἰωνίου ἀποθήκης καρπὸς μήπω πεφθεὶς εἰς τέλος ἐκτρυνγηθῇ καὶ πεσὼν διὰ τοῦ σώματος εἰς τὴν γῆν οὐκ ἐνέγκῃ καρπὸν πολὺν διὰ τὴν ἀκαιρίαν τοῦ πτώματος. Ἄλλ' ἠνίκα τῶν συμβόλων ἐκείνων τὴν ἐκβασιν ὁ αὐτόχρομα φθό-*

24. Λουκᾶ 5,10.

25. Α' Πέτρ. 2,6. Α' Κορ. 3,12.

26. Πράξ. 6,10.

11 Τώρα μὲν λοιπόν, καλλιεργώντας με αὐτὸν τὸν τρόπο τὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων ἢ συλλαμβάνοντάς τους κατὰ τὴν ἐπαγγελία τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πέτρο²⁴, εἶχε τὸν λόγο ὄργανο γιὰ σωτήρια καλλιέργεια καὶ θήρα. Ἄλλοτε δὲ κτίζοντας γιὰ τὸν Θεὸ ναὸ με λίθους ζωντανοὺς καὶ πραγματικὰ πολυτίμους²⁵, εἶχε τὸν λόγο ὡς κατάλληλο ἐργαλεῖο. Ὄταν δὲ συγκροτοῦσε τὸν πόλεμο πρὸς τοὺς ἀντιθέτους στὸν Χριστό, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ὀρατοὺς πολεμίους τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐνεργοῦνται διὰ τῶν ἀοράτων, τὰ πάντα ἦταν γι' αὐτὸν ὁ λόγος, ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα χορηγούμενος καὶ κινούμενος καὶ ἐνισχυόμενος, ρυθμιζόμενος καὶ μετασκευαζόμενος πρὸς τὸ χρῆσιμο. Κι' ἔτσι, κατὰ τὸ γεγραμμένο περὶ τοῦ πρωταγωνιστοῦ τῶν μαρτύρων, κανεὶς δὲν μποροῦσε ν' ἀντισταθῆ στοῦ Δημητρίου «τῆ σοφία καὶ τὸ Πνεῦμα, με τὸ ὁποῖο ὠμιλοῦσε»²⁶.

12 Ἐγὼ καὶ τῆ στρατιωτικῆ στολῆ καὶ τὸ δακτυλίδι στὸ χέρι καὶ τὸ ὑπατικὸ ἐπώμιο, τὸ ὁποῖο ἐφοροῦσε ὁ μάρτυς ἀφοῦ ἔλαβε τὸν βαθμὸ ἀπὸ τὸν τότε βασιλέα²⁷, θεωρῶ ὅτι ὑπῆρξαν σύμβολα τοῦ ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ βασιλέα μηστικῶς δοσμένου διδασκαλικοῦ καὶ καθοδηγητικοῦ ἀξιώματος. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ θεία χάρις τοῦ Θεοῦ ὕστερα ἐθαυματούργησε δι' αὐτοῦ ἀφθόνως. Ἐπρεπε δὲ πάντως ὁ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀπατεῶν νὰ ἀπατηθῆ σοφῶς, γιὰ νὰ μὴ προετοιμᾶση προώρως τὸν θάνατο τοῦ μάρτυρος καὶ γιὰ νὰ μὴ τρυγηθῆ ἕως τὸ τέλος πρὶν ἀκόμη πεφθῆ ὁ καρπὸς τῆς αἰώνιας ἀποθήκης, ὥστε, ἀφοῦ πέση στὴ γῆ διὰ τοῦ σώματος, νὰ μὴ φέρη πολὺν καρπὸ ἐξ αἰτίας τῆς ἄκαιρης πτώσεως. Ἀλλὰ μόλις εἶδε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συμβόλων ἐκείνων ὁ ὀλοφάνερος φθόνος, μὴ μπορώντας νὰ ὑποφέρη, ἐρεθίζει

27. Ἐννοεῖται ὁ Γαλέριος, τοῦ ὁποίου τὸ τριπλὸ ὄνομα εἶναι Γαλέριος Βαλέριος Μαξιμιανός. Παρακάτω ὀνομάζεται ἀπλῶς Μαξιμιανός.

νος εἶδεν, οὐκέτι φέρειν οἴός τε ὦν, ἐκμαίνει κατὰ τοῦ ἀντιπάλου τῆς πλάνης τοὺς ὑπηρέτας τῆς πλάνης, καὶ τῷ βασιλεῖ τῆς ἀπάτης (Μαξιμιανὸς οὗτος ἦν) κρατήσαντες προσάγουσι τὸν τῆς ἀπάτης διῶκτην, καὶ οὕτω πρὸς τὸ τοῦ μαρτυρίου στάδιον ἀποδύεται Δημήτριος ὁ χαρίτων ἀρρήτων ἐκ παιδὸς ἔμπλεως καὶ τὰ πάντα σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ ὁσιος καὶ ἀπόστολος καὶ παρθένος καὶ παναγνος, οὐ πολὺ δὲ εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἠγαπημένος τῷ Χριστῷ μαθητῆς ἦ παῖς ἢ φίλος ἄκρος καὶ οἰκειότατος, μᾶλλον δὲ πάνθ' ὁμοῦ, ὡς διὰ πάντων ἐλθὼν τῶν Θεῶ φίλων καὶ λογισμῶν καὶ λόγων καὶ πράξεων.

- 13 Ποθεῖτε πάντες, εὖ οἶδα, καὶ τὸν τρόπον τῆς κατασχέσεως ὅπη τε καὶ ὅπως ὑπὸ τῶν δημίων ἤλω ζητούμενος. Στοά τις ἐστὶν ὑπόγειος ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος, οὗ Καταφυγὴ τὸ ἐπῶνυμον. Ὅθεν ἔθος ἐστὶ παλαιὸν τῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος πανηγύρεως τὴν ἀρχὴν δι' ἔτους ποιεῖσθαι κάκειθεν διὰ τῆς λεωφόρου μεθ' ὕμνων τῶν πρὸς αὐτὸν ἀνιόντας ἐνθάδε ταύτην ἀνύειν καὶ εἰς τέλος ἄγειν τὴν ἑορτήν. Τῆς οὖν ἀσεβείας ἐπικρατούσης, ἐπεὶ τὰ τῆς εὐσεβείας παρρησίας χώραν οὐκ εἶχεν, ἐμφιλοχωρῶν ὁ μάρτυς τοῖς ὑπογείοις ἐκείνοις, μετεδίδου τοῖς προσιούσι τῆς οὐρανόου διδασκαλίας καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς ἀσεβείας, οἴονεῖ τινος πολυκυμάντου κλύδωνος, ἐπ' αὐτὸν καταφεύγουσι τὸν ὄντως εὐδίων λιμένα τῆς εὐσεβείας μετ' ἀδείας τῶν Χριστιανῶν ὑπετίθετο καὶ ἐτέλει· καὶ οὕτω καταφυγὴ μὲν ὁ θειότατος ὑπῆρχε τηνικαῦτα μάρτυς πάντων τῶν εὐσεβῶν αἰρουμένων, Καταφυγὴ δὲ καὶ ὁ τόπος ἐντεῦθεν ἐκλήθη.

- 14 Τοῦτο μαθόντες οἱ παρὰ Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἐρκουλίου κατα-

28. Αὐτοκράτωρ στὴν Θεσσαλονίκη ἦταν ὁ Γαλέριος Βαλέριος Μαξιμιανός,

τοὺς ὑπηρέτες τῆς πλάνης ἐναντίον τοῦ ἀντιπάλου τῆς πλάνης· καὶ αὐτοί, ἀφοῦ συνέλαβαν τὸν διώκτη τῆς ἀπάτης τὸν προσάγουν στὸν βασιλέα τῆς ἀπάτης, τὸν Μαξιμιανὸ δηλαδή, κι' ἔτσι ὁ Δημήτριος κατέρχεται πρὸς τὸ στάδιο τοῦ μαρτυρίου, ὁ ἀπὸ παιδὶ γεμᾶτος ἄρρητα χαρίσματα, ὁ σὲ ὅλα σοφὸς καὶ δίκαιος, ὄσιος καὶ ἀπόστολος, παρθένος καὶ πάναγνος, καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἀγαπημένος ἀπὸ τὸν Χριστὸ μαθητῆς ἢ παιδὶ ἢ φίλος ἄκρος καὶ οἰκειότατος, μᾶλλον δὲ ὅλα μαζί, ἀφοῦ ἔφθασε ὅλα ὅσα εἶναι ἀγαπητὰ στὸν Θεό, λογισμοὺς καὶ λόγους καὶ πράξεις.

13 Γνωρίζω καλά, ποθεῖτε ὅλοι νὰ μάθετε καὶ τὸν τρόπο τῆς κρατήσεως, καθὼς καὶ ποῦ καὶ πῶς ἀναζητούμενος ἀπὸ τοὺς δημίους συνελήφθηκε. Ὑπάρχει μιὰ στοά, ὑπόγεια στὸ ναὸ τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος, ποὺ ὀνομάζεται Καταφυγή. Σύμφωνα μὲ παλαιὸ ἔθιμο σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ξεκινοῦν κάθε χρόνο τὴν πανήγυρι τοῦ μεγαλομάρτυρος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀνερχόμενοι διὰ τῆς λεωφόρου μὲ ὕμνους πρὸς αὐτὸν ἀναβαίνοουν σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο καὶ ὀλοκληρώνουν τὴν ἑορτῆ. Ὅταν λοιπὸν ἐπικρατοῦσε ἡ ἀσέβεια, ἐπειδὴ ἡ λατρεία τῆς εὐσεβείας δὲν μπορούσε ν' ἀσκῆται ἐλεύθερα, ὁ μάρτυς διεῖσδυε σ' ἐκεῖνα τὰ ὑπόγεια, μετέδιδε στοὺς φοιτητὰς τὴν οὐράνια διδασκαλία καὶ παρουσίαζε τὴ θρησκεία τῶν Χριστιανῶν κι' ἐτελοῦσε ἀφόβως τὴ λατρεία τῆς γιὰ τοὺς ἀπὸ τὴν ἀσέβεια, σὰν πολυκύμαντη ταραχή, καταφεύγοντας σ' αὐτὸν ὡς γαλήνιο λιμένα τῆς εὐσεβείας· κι' ἔτσι ὁ θειότατος μάρτυς ἦταν τότε καταφυγὴ ὄλων ὅσοι ἐπιθυμοῦσαν νὰ εὐσεβοῦν· ἀπὸ αὐτὸ δὲ καὶ ὁ τόπος ὀνομάσθηκε Καταφυγή.

14 Καθὼς ἔμαθαν τοῦτο οἱ διωρισμένοι ἀπὸ τὸν Μαξιμιανὸ τὸν Ἐρκούλιο²⁸ νὰ ἀναζητοῦν τοὺς συνηγόρους τῆς εὐσεβείας,

²⁸ ὄχι ὁ Ἐρκούλιος.

στάντες ρινηλατεῖν τοὺς συνηγόρους τῆς εὐσεβείας, διδάσκοντι τῷ μάρτυρι τὸν λαὸν ἐπιστάντες ἐκεῖ καὶ πολὺ πλεόν μανέντες, ἅτε τὸ συνειλεγμένον πλῆθος ἰδόντες ὡς Θεοῦ φωναῖς τοῖς τοῦ Δημητρίου λόγοις προσέχοντας, κατ' αὐτοῦ χωροῦσιν ὡς προεστηκότος, τὸ πλῆθος διασκεδάσαντες· κρατήσαντες δὲ διὰ τῆς λεωφόρου ἄγουσι ταύτης, καὶ τῷ Μαξιμιανῷ παριστᾶσιν ἐνταῦθά ποι διατρίβοντι καὶ ταῖς τοῦ Λυαίου ἀνθρωποκτονίαις μεθ' ἡδονῆς ὅτι πλείστης προσέχοντι. Ὁ δὲ δυσαιοσπάστως ἔχων τῆς τέρψεως, ἐνταῦθα κατάκλειστον γενέσθαι προστάττει τὸν ἅγιον, οὗ καὶ τὸ μαρτύριον ἦνυσε. Ταῦθ' ἡμεῖς εἰκονίζοντες κατ' ἔτος εἰκότως, ἐκεῖ μὲν τῆς πανηγύρεως ποιούμεθα τὴν ἀρχήν, ὧδε δὲ τὴν τελείωσιν. Ἐπεὶ καὶ ὁ μάρτυς οὕτως εἶχεν ἐλκόμενος εἰς σφαγὴν τηνικαῦτα διὰ Χριστόν, ὡς εἰς ἑορτὴν καὶ θυμηδίαν τὴν μεγίστην καλούμενος.

15 Ἡ μὲν οὖν τοῦ ἀρχεκάκου διαβόλου σπουδὴ τὸ τάχος ἐξ ἀνθρώπων τηνικαῦτα γενέσθαι Δημήτριον· οὐ γὰρ ἔφερε τοῦτον ἐπὶ γῆς ἔτ' εἶναι καὶ ὀρᾶσθαι καὶ προσλαλεῖν ἀνθρώποις καὶ ὅλως ἀκούεσθαι· ὁ δὲ Θεὸς ἐβούλετο καὶ προφήτην ὄντα παραστήσαι τὸν μετὰ μικρὸν ἐσόμενον πρὸς τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ οἰκεῖον μεγαλομάρτυρα, καὶ μὴ μόνον ἔνοικον ἔχοντα τὴν μαρτυρικὴν χάριν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχειν ἔχοντα ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἄκρας ὑπερφουοῦς συναφείας, οἷά τινα πηγὴν ὑπερφουᾶ γεγονότα τῆς χάριτος. Καὶ τί δεῖ λέγειν τοῦ καιροῦ μακρὰ λέγειν μὴ συγχωροῦντος; Ἴστε τὴν ἀναβολὴν τοῦ τυράννου καὶ τὴν κάθειρξιν· Δημητρίου, καὶ τὸν Νέ-

29. Ἡ πομπὴ ξεκινοῦσε ἀπὸ τὴν Καταφυγῆ, ἀνέβαινε ἀπὸ τὴ λεωφόρο, δηλαδὴ τὴν Ἐγνατία, ἐπαιρνοῦσε ἀπὸ τὴν Ἀχειροποίητο, ὅπου ἄλλοτε ἐτελεῖτο ὁ ἐσπερι-

καὶ ἐγνώρισαν ὅτι ὁ μάρτυς ἐκεῖ ἐδίδασκε τὸ λαό, ἐξεμάνησαν πολὺ περισσότερο, ἐπειδὴ εἶδαν τὸ συγκεντρωμένο πλῆθος νὰ προσέχη στοὺς λόγους τοῦ Δημητρίου σὰν φωνές τοῦ Θεοῦ, ὁρμοῦν ἐναντίον του ὡς διδασκάλου, ἀφοῦ διεσκόρπισαν τὸ πλῆθος. Ἀφοῦ δὲ τὸν συνέλαβαν, τὸν ὠδήγησαν διὰ μέσου αὐτῆς τῆς λεωφόρου καὶ τὸν παρουσιάζουν στὸν Μαξιμιανὸ πού κάπου ἐδῶ διέμενε καὶ παρακολουθοῦσε μὲ πολλὴ ἡδονὴ τὶς ἀνθρωποκτονίες τοῦ Λυαίου. Ἐκεῖνος, ἀφωσιωμένος στὴν τέρψι του, προστάσσει νὰ κρατηθῆ ἐδῶ κατάκλειστος ὁ ἅγιος, ὅπου καὶ ὑπέστη τὸ μαρτύριο. Αὐτὰ ἀναπαριστάνοντας ἐμεῖς φυσικὰ κάθε χρόνο, ἐκεῖ μὲν κάμομε τὴν ἀρχὴ τῆς πανηγύρεως, ἐδῶ δὲ τὴν τελείωσι²⁹. Διότι καὶ ὁ μάρτυς μὲ αὐτὴ τὴν πορεία εἶχε συρθῆ τότε σὲ σφαγὴ γιὰ τὸν Χριστό, προσκαλούμενος σὲ μεγάλη ἑορτὴ καὶ διασκέδασι.

- 15 Ἡ φροντίδα τοῦ ἀρχεκάκου Διαβόλου ἦταν νὰ φύγη τὸ ταχύτερο τότε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Δημήτριος· διότι δὲν ὑπέφερε νὰ εἶναι αὐτὸς ἀκόμη ἐπάνω στὴ γῆ καὶ νὰ φαίνεται καὶ νὰ ὁμιλῆ σὲ ἀνθρώπους καὶ γενικῶς ν' ἀκούεται. Ὁ δὲ Θεὸς ἤθελε νὰ τὸν παραστήσῃ καὶ ὡς προφήτη, αὐτὸν πού ἔπειτα ἀπὸ λίγο ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ καὶ μεγαλομάρτυράς του πέρα ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, πού ὄχι μόνο εἶχε ἔνοικο τὴν μαρτυρικὴ χάρι, ἀλλὰ μπορούσε νὰ τὴν παράσχῃ καὶ στοὺς ἄλλους μὲ τὴν πρὸς αὐτὸν ἄκρα ὑπερφυῆ συνάφειά της, σὰν νὰ εἶχε γίνῃ πηγὴ ὑπερφυῆς τῆς χάριτος. Καὶ τί χρειάζεται νὰ λέγω, ἐνῶ ὁ καιρὸς δὲν ἐπιτρέπει νὰ μακρηγορῶ; Γνωρίζετε τὴν ἀναβολὴ πού διέταξε ὁ τύραννος καὶ τὴν κάθειρξι τοῦ Δημητρίου, καὶ τὸν Νέστορα ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν προφητεία

νός, καὶ κατέληγε στὸ ναὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἡ Καταφυγὴ λοιπὸν ἴσως ἦταν στὸ χῶρο γύρω ἀπὸ τὴν Παναγία Χαλκέων.

στορα ἐπί τούτοις, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος προφητείαν, καὶ κατ' αὐτὸν ἐκείνου κατὰ Λυαίου νίκην καὶ τὸ μαρτύριον.

16 Ἄλλ' ὡς εἶδεν ὁ ἀρχέκακος ὄφις παρατεινομένην τὴν ἀναβολὴν τοῦ τυράννου, αὐτὸς δὲ οὐκ ἔφερεν ἔτι ζῶντα βλέπειν ἐπὶ γῆς τὸν καὶ πρὸ τῆς τελειώσεως τοῦ μαρτυρίου μέγαν Δημήτριον· σκορπίον ὑποδὺς προσβάλλει τῷ μάρτυρι, οὐχ ὡς ἀπατήσων ἢ θέλξων, καθάπερ ποτὲ διὰ τοῦ ὄφεως τῆς πρώτης ἐκείνης ξυνωρίδος τῶν προπατόρων τὴν μὲν ἐξηπάτησε, τὸν δὲ δι' ἐκείνης ἔθελξεν· ἦδει γὰρ διὰ πείρας ἀνεξαπάτητον ὄντα Δημήτριον καὶ γενναῖον ἐπιεικῶς καὶ γεγυμνασμένον πρὸς διάκρισιν τοῦ βελτίονος· οὐχ ὡς ἀπατήσων οὖν διὰ σκορπίου προσβάλλει, ἀλλ' ὡς πλήξων καιρίως καὶ θανατώσων ὡς τάχιστα καὶ ἀπαλλάξων ἑαυτὸν ἀντιπάλλου τοσοῦτου τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δύναμιν. Ἀλλὰ φθάνει τὸ τάχος ἐκείνου καὶ τὴν σπουδὴν ἢ ἐννοικοῦσα τῷ Δημητρίῳ χάρις αὕτη καὶ δύναμις ἐπικλήσει γὰρ καὶ σφραγιῖδι θείᾳ διὰ τῆς οἰκείας χειρὸς ὁ μάρτυς χρησάμενος νεκροῖ τὸ τῆς νεκρώσεως ὄργανον, καὶ καταισχύνει τὸν ὑποδύοντα καταργήσας αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν· καὶ δείκνυσιν ἐντεῦθεν, ὡς, εἰ μὴ αὐτὸς ἐκὼν ὑπῆλθε τὸ πάθος, οὐδ' ἂν ὄλωσεν ἔπαθε, παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος καὶ δυνάμεως φρουρούμενός τε καὶ δυναμούμενος· θέλων δὲ παραδίδοται καὶ περικλείεται καὶ χερσὶ κρατεῖται δημίων καὶ ὑπὸ τῶν κακούργων πάσχει τὰ τῶν κακούργων, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθόντα μιμούμενος.

17 Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς λογχοφόροις ἐπιστᾶσι φονῶσιν, ὑπὸ τοῦ τυράννου πεμφθεῖσιν, ἀναπεπταμέναις ἀγκάλαις ὡς καιρίως πληχθησομέναις δέχεται τὴν τελευταίαν πληγὴν, μᾶλλον δὲ τὰς πληγὰς διὰ πάντων ἰούσας τῶν τε σπλάγχχνων καὶ τῶν ὀστέων καὶ σαρκῶν, ὡς ἑκατέραν τῶν πλευρῶν τὴν μὲν ἐξωθεν δέξασθαι τὰς ἐκ τῶν αἰχ-

τοῦ μεγαλομάρτυρος καὶ τὴν σύμφωνα μὲ αὐτὴν νίκη ἐκείνου κατὰ τοῦ Λυαίου, καὶ τὸ μαρτύριο.

16 Ἄλλὰ μόλις εἶδε ὁ ἀρχέκακος ὄφεις νὰ παρατείνεται ἢ ἀναβολὴ τοῦ τυράννου, αὐτὸς δὲ δὲν ὑπέφερε νὰ βλέπη ζωντανὸν ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς τὸν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν τελείωσι τοῦ μαρτυρίου μέγα Δημήτριον, ὑποδύμενος τὸν σκορπιὸ προσβάλλει τὸν μάρτυρα, ὄχι γὰρ νὰ τὸν ἀπατήσῃ ἢ νὰ τὸν θέλξῃ, ὅπως κάποτε διὰ τοῦ ὄφεως τὴν μὲν μιὰ ἀπὸ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο ζευγάρι τῶν προπατόρων ἐξαπάτησε, τὸν δὲ ἄλλον ἔθελξε διὰ μέσου ἐκείνης· διότι ἀπὸ πείρα ἐγνώριζε ὅτι ὁ Δημήτριος ἦταν ἀνεξαπάτητος καὶ γενναιότατος καὶ γυμνασμένος στὴν διάκρισι τοῦ καλυτέρου· τὸν προσβάλλει λοιπὸν μὲ σκορπιὸ ὄχι γὰρ νὰ τὸν ἀπατήσῃ, ἀλλὰ γὰρ νὰ τὸν πλήξῃ καιρίως καὶ νὰ τὸν θανατώσῃ τὸ ταχύτερον, καὶ ν' ἀπαλλάξῃ τὸν ἑαυτοῦ ἀπὸ ἓνα τόσο μεγάλο στὴν ἀρετὴ καὶ τῇ δύνامي. Ἄλλὰ τὴν ταχύτητα καὶ τὴν σπουδὴ ἐκείνου τὴν προφθάνει ἢ ἐνοικοῦσα στὸ Δημήτριον χάρις αὐτῆ καὶ δύνამις. Μὲ τὴν ἐπίκλησι καὶ τῇ θεῖᾳ σφραγίδι ὁ μάρτυς, χρησιμοποιώντας τὸ χέρι του, νεκρώνει τὸ ὄργανον τῆς νεκρώσεως καὶ καταισχνύνει τὸν ὑποδύμενον καταργώντας τὴν ἐνέργειάν του καὶ δεικνύει μὲ αὐτὸ ὅτι, ἂν δὲν ὑφίστατο αὐτὸς ἐκουσίως τὸ πάθος, δὲν θὰ ἐπάθαινε καθόλου, φρουρούμενος καὶ δυναμούμενος ἀπὸ τὴν χάρι καὶ δύνامي τοῦ Χριστοῦ. Θέλοντας δὲ παραδίδεται καὶ φυλακίζεται καὶ κρατεῖται στὰ χέρια τῶν δημίων καὶ ὑποφέρει ἀπὸ τοὺς κακούργους τοὺς βασανισμοὺς τῶν κακούργων, μιμούμενος τὸν παθόντα ὑπὲρ ἡμῶν.

17 Γι' αὐτὸ καί, ὅταν ἐπῆλθαν οἱ αἰμοχαρεῖς λογχοφόροι μ' ἐντολὴ τοῦ τυράννου, τοὺς δέχεται μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλες γὰρ νὰ κτυπηθῇ σ' αὐτὰς τὸ τελικὸν κτύπημα, μᾶλλον δὲ τὰ κτυπήματα ποὺ διαπεροῦσαν τὰ πάντα, σπλάγχνα καὶ ὅστ' αὐτὰ καὶ σάρκες, ὥστε καὶ οἱ δυὸ πλευρές, ἢ μιὰ ἀπ' ἐξω καὶ ἢ ἄλλη ἀπὸ μέσα,

μῶν διατρήσεις, τὴν δὲ ἔνδοθεν· καὶ οὕτω διπλασιάζει, μᾶλλον δὲ πολλαπλασιάζει τὸ τῆς σωτηρίου πάθος πλευρᾶς, τὰ ὑστερήματα κατὰ Παῦλον ἀναπληρῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὕτως ἐρᾷ τῆς σφαγῆς, καὶ οὕτως ἐρᾷ τοῦ τὸ ἴδιον αἷμα χεῖν ὑπὲρ τῆς δόξης Χριστοῦ πάνυ πολλάκις καὶ διηνεκῶς, εἶπερ ἦν, ὡς καὶ παρὰ τοῦ γινώσκοντος τὸ περιὸν αὐτῷ καὶ ὑπερβάλλον τοῦ ἔρωτος πηγὴν λαβεῖν ἐν τῷ σώματι μύρων· ἵνα τοῦ αἵματος ἐπιλιπόντος αὕτη καὶ εἰς τὸν ἐξῆς πάντα χρόνον ἀντὶ αἵματος ἐκ τοῦ σώματος χέηται εἰς δόξαν Χριστοῦ, ὃν οὕτως καὶ διὰ ζωῆς καὶ διὰ θανάτου καὶ μετὰ θάνατον οὐκ ἐδόξασε μόνον, ἀλλὰ καὶ δοξάζει διηνεκῶς, παρ' οὗ καὶ ἐν γῆ καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἀντεδοξάσθη καὶ δοξάζεται καὶ δοξασθήσεται θείως.

18 Ἐπέρχεται δὲ μοι νῦν λέγειν περὶ αὐτοῦ, ὅπερ ὁ θεῖος Παῦλός φησι περὶ τοῦ Χριστοῦ· συνίστησι γὰρ τὴν εἰς ἡμᾶς ἀγάπην καὶ ὁ μέγας Δημήτριος, ὅτι ἔτι ἀσεβῶν ἡμῶν ὄντων, οὗτος «κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε», κατὰ χάριν μέντοι τοῦ δεσπότου καὶ μίμησιν· καὶ πᾶσα ἢ πόλις αὕτη κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ποῦ γὰρ τὸ πλήρωμα ἐκεῖνο τῆς ἀσεβείας, ἐν ᾧ καὶ πολλοὺς εἶναι τῶν ἡμετέρων προγόνων οὐκ ἀπεικός; Ποῦ ὁ ἐπ' εὐσεβείᾳ φόβος καὶ αἱ διὰ τοῦτον ποθεῖναι καταδύσεις; Ποῦ οἱ τὴν τῶν θηρίων παρελάσαντες ἀγριότητα τῇ κατὰ τῶν εὐσεβούντων μανία; Πάντα λέλυται τὰ δεινά, πάντα προσεγένετο τὰ χρηστά, Δημητρίου τῆς εὐσεβείας προκινδυνεύσαντος. Καὶ ναοὶ μὲν εὐμεγέθεις καὶ περικαλλεῖς καὶ μόνη τῇ θεᾷ πάντας πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιστρέφοντες ἐπὶ τῶν καταδύσεων ἐκείνων ἐστήκασιν, βασιλεῖς δὲ τῇ

νά δεχθοῦν τις διατρήσεις ἀπὸ τὶς αἰχμές. Κι' ἔτσι διπλασιάζει, μᾶλλον δὲ πολλαπλασιάζει τὸ πάθος τῆς πλευρᾶς τοῦ Σωτῆρος ἀναπληρώνοντας κατὰ τὸν Παῦλο τὰ ὑστερήματα τοῦ Χριστοῦ³⁰, καὶ τόσο ἐρωτεύεται τὴ σφαγὴ καὶ τόσο ἀγαπᾷ τὸ χύσιμο τοῦ αἵματός του ὑπὲρ τῆς δόξας τοῦ Χριστοῦ, παρὰ πολλές φορές καὶ διηνεκῶς ἂν ἦταν δυνατό, ὥστε καὶ ἀπὸ τὸν γνωρίζοντα τὴν περίσσεια καὶ ὑπερβολὴ τοῦ ἐρωτός του νὰ λάβῃ στὸ σῶμα του πηγὴ μύρων. Ἔτσι, ὅταν ἐκλείψῃ τὸ αἷμα, αὐτὴ καὶ σ' ὅλον τὸν μελλοντικὸ χρόνο νὰ χύνεται ἀπὸ τὸ σῶμα ἀντὶ τοῦ αἵματος σὲ δόξα Χριστοῦ· τὸν ὁποῖο αὐτὸς καὶ διὰ τῆς ζωῆς καὶ διὰ τοῦ θανάτου καὶ μετὰ τὸν θάνατο, ὄχι μόνο ἐδόξασε, ἀλλὰ καὶ δοξάζει διηνεκῶς, παρὰ τοῦ ὁποῖου καὶ στὴ γῆ καὶ στὸν οὐρανὸ ἀντιδοξάσθηκε καὶ δοξάζεται καὶ θὰ δοξασθῇ θείως.

- 18 Μοῦ ἔρχεται δὲ τώρα νὰ εἰπῶ γι' αὐτὸν ὅ,τι λέγει ὁ θεῖος Παῦλος γιὰ τὸν Χριστό· διότι συγκροτεῖ τὴν ἀγάπη σ' ἐμᾶς καὶ ὁ μέγας Δημήτριος, ἀφοῦ ὅταν ἀκόμη ἦμαστέ ἀσεβεῖς αὐτὸς ἀπέθανε στὸν κατάλληλο καιρὸ ὑπὲρ ἀσεβῶν³¹, κατὰ χάρι βέβαια καὶ μίμησι τοῦ δεσπότου. Καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ πόλις συμφιλιωθήκαμε μὲ τὸν Θεὸ διὰ τοῦ θανάτου του. Διότι ποῦ εἶναι ἐκεῖνο τὸ πλήρωμα τῆς ἀσεβείας, ὅπου δὲν εἶναι ἀπίθανο νὰ εὐρίσκωνται καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους μας; Ποῦ εἶναι οἱ γι' αὐτὸν ἀγαπητὲς ἀποκρύψεις; Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἐξεπέρασαν τὴν ἀγριότητα τῶν θηρίων μὲ τὴ μανία τῶν κατὰ τῶν εὐσεβῶν; Ὅλα τὰ δεινὰ ἔχουν λυθῆ, ὅλα τὰ χρηστὰ ἔχουν πραγματοποιηθῆ, ἀφοῦ ὑπερασπίσθηκε ὁ Δημήτριος τὴν εὐσέβεια. Ναοὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ περικαλλεῖς, ποὺ μὲ μόνη τὴν θεά τους ἐλκύουν τὴν προσοχὴ ὅλων εἶναι ἀνεγερμένοι στὸν τόπο ἐκεῖνο τῶν ἀποκρύψεων, βασιλεῖς, ποὺ κοσμοῦνται μᾶλλον μὲ

31. Ρωμ. 5,6.

εὐσεβεία μᾶλλον ἢ τῇ βασιλείᾳ κοσμούμενοι συμπαριστᾶσιν ἡμῖν καὶ συνεπικροτοῦσιν εὐφημοῦντες τὰς ἀριστείας τοῦ μάρτυρος· πᾶσα δὲ ἡ πόλις παρρησιαζόμεθα τὴν εὐσέβειαν ἐπὶ τῷ μαρτυρίῳ τοῦ μεγάλου Δημητρίου καυχώμενοι· καὶ γὰρ ἐξέχεε τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην οὐκ ἐπὶ τὰς καρδίας ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ σώματα διὰ τῶν μύρων, ὧν εἰς ἡμῶν εὐρωστίαν ἀνίησιν ἐκ τοῦ σώματος· ὧν ἄρα ἡ εὐδία πανταχόθεν τῆς πόλεως ἀπήλασε τὴν ἀσέβειαν, καὶ πόλιν ἀνέδειξε ταύτην Θεοῦ, ἢ παράδεισον ἄλλον, εἰ μὴ τι καὶ πλεον, ἀρδομένην καὶ γανυμένην ποταμῷ μύρων ἀλλ' οὐχ ὑδάτων· καὶ μύρων, ἐν οἷς καὶ ἐξ ὧν ἐστι πάντως διὰ τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις τῶν ἰαμάτων, τὰ ἐνεργήματα τῶν δυνάμεων· ὡς ἔχειν ἡμᾶς λέγειν πρὸς τὸν μέγαν Δημήτριον, ὃ περὶ τῆς ἐν ἀφθαρσίᾳ νυμφευθείσης τῷ Θεῷ ψυχῆς, ἐν τοῖς τῶν Ἀισμάτων ἕσμασιν ἀναγέγραπται, «ὡς ὀσμὴ ἱματίων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα».

19 Ἱμάτιον δὲ τῆς μαρτυρικῆς ψυχῆς νοήσεις τὸ σῶμα, οὗ καὶ «αἰσιαγόνες», κατ' ἐκεῖνο πάλιν εἶπεῖν τὸ Ἰἄσμα «ὡς φιάλαι μύρων», καὶ οἱ δάκτυλοι «ὡς κρίνα στάζοντα εὐωδίαν»· πολλῷ μᾶλλον ἢ λογχευθεῖσα πλευρά, ἥτις οἶον ἀναστομωθεῖσα ταῖς λόγχαις οὐκέτι ὡς φιάλη κατέχει παρ' ἑαυτῇ τὰ μύρα, οὐδὲ ὡς κρίνα σταλαγμοὺς εὐώδεις ἀφήσιν, ἀλλὰ πηγὴν ἀναδίδωσιν ἀένναον καὶ ἀνέκλειπτον· ὡς εἶναι μὴ κατὰ τὸ ψαλμικὸν ἡμᾶς λέγειν, ὅτι «ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων», ἀλλ' ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ κρήνη, αὕτη δὲ ἐστὶ τὸ μαρτυρικὸν σῶμα, πεπλήρωται μύρων καὶ θαυμάτων καὶ ἰαμάτων, καὶ τὸ τούτων ἔτι θαυμασιώτερον, ὅτι καὶ κατὰ κρουνοὺς ρέουσα τὸ πλήρες οὐκ ἀποτίθεται. Καί, ὡς ἔοικεν, ἐκείνους εἶπε

32. Ἰἄσμα Ἰασμ. 4,10.

33. Ἰἄσμα Ἰασμ. 5,13.

τὴν εὐσέβεια παρὰ μὲ τὴ βασιλεία, συμπαρίστανται μ' ἐμᾶς καὶ συνεπικροτοῦν ἐπευφημώντας τὶς νίκες τοῦ μάρτυρος καὶ ὅλη ἡ πόλις παρουσιάζομε τὴν εὐσέβεια καυχώμενοι γιὰ τὸ μαρτύριο τοῦ μεγάλου Δημητρίου. Διότι ἔχυσε τὴν ἀγάπη του ὄχι μόνο στὶς καρδιές μας ἀλλὰ καὶ στὰ σώματα διὰ τῶν μύρων, τὰ ὁποῖα παράγει ἀπὸ τὸ σῶμα του χάριν τῆς εὐρωστίας μας. Αὐτῶν τῶν μύρων ἡ εὐωδία ἀπεμάκρυνε τὴν ἀσέβεια ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως καὶ τὴν ἀνέδειξε πόλι Θεοῦ ἢ ἄλλον παραδεισο, ἂν ὄχι καὶ κάτι παραπάνω, ἀρδευομένη καὶ εὐφραينوμένη ἀπὸ ποταμὸ μύρων ἀλλ' ὄχι ὑδάτων· καὶ μάλιστα μύρων, στὰ ὁποῖα καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα πάντως ὑπάρχει διὰ τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις τῶν ἰαμάτων, τὰ ἐνεργήματα τῶν δυνάμεων· ὥστε νὰ μπορούμε νὰ εἰποῦμε πρὸς τὸν μέγα Δημήτριο, ὅ,τι ἔχει γραφῆ στὸ Ἑῶσμα Ἑσμάτων περὶ τῆς ψυχῆς ποὺ ἐνουμφεύθηκε σὲ ἀφθαρσία μὲ τὸν Θεό, «πῶς ἡ ὄσμῃ τῶν ἱματίων σου ξεπερνᾷ ὅλα τὰ ἀρώματα»³²!

- 19 Ὡς ἱμάτιο δὲ τῆς μαρτυρικῆς ψυχῆς πρέπει νὰ ἐννοήσης τὸ σῶμα, τοῦ ὁποίου «οἱ σταγόνες», σύμφωνα μ' ἐκεῖνο τὸ Ἑῶσμα πάλι, «εἶναι σὰν φιάλες μύρων» καὶ τὰ δάκτυλα «σὰν κρίνα ποὺ στάζουν»³³. πολὺ περισσότερο ἢ πλευρὰ ποὺ ἐλογχίσθηκε, ἡ ὁποία σὰν νὰ ἐτρυπήθηκε μὲ τὶς λόγχες δὲν κρατεῖ πλέον κοντά της τὰ μύρα οὔτε ἀφήνει σταλαγμοὺς εὐώδεις σὰν τὰ κρίνα, ἀλλὰ ἀναδίδει ἀέναη πηγὴ καὶ ἀστείρευτη· ὥστε νὰ μὴ μπορούμε νὰ εἰποῦμε κατὰ τὸ ψαλμικό, ὅτι «ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐγένεμισε ὕδατα»³⁴, ἀλλ' ὅτι ἡ κρήνη τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι τὸ μαρτυρικό σῶμα, εἶναι γεμᾶτο μύρα καὶ θαύματα καὶ ἰάματα, καὶ τὸ θαυμαστότερο ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ὅτι, ἂν καὶ τρέχει σὰν βρῦσις, μένει γεμάτη. Καί, ὅπως φαίνεται, ἡ μαρτυρικὴ καὶ θεία ψυχῆ,

34. Ψαλμ. 64,9.

τοὺς λόγους πρὸς Θεὸν ἐκ τοῦ σώματος ἀνιούσα ἢ μαρτυρικὴ καὶ θεία ψυχὴ, οὗς καὶ ἡ τῷ Θεῷ νυμφευθεῖσά φησιν ἐν ἐκείνοις τοῖς ᾠσμασι. Τίνας τούτους; «Ἐξεγείρου βορρᾶ καὶ ἔρχου νότε· διὰ πνευσον κῆπόν μου, καὶ ρευσάτωσαν ἀρώματά μου».

20 Καὶ οὕτω τὸν μὲν ἀπὸ τῆς ἐπιπνοίας τοῦ νοητοῦ βορέου τρύχοντα τηνικαῦτα τὴν πόλιν χειμῶνα τῆς ἀσεβείας ἀπήλασε καὶ διέλυσεν, ἐπανήγαγε δὲ ἡμῖν τὴν νοητὴν ἀλέαν τῆς εὐσεβείας, ἣν ἡ εὐπνοια δίδωσιν ἐκείνου τοῦ νότου, ὃς κατὰ πρύμναν καθάπερ εἰσβάλλει τοῖς ἀναπλεῖν αἰρουμένοις πρὸς τὴν ἀνατολὴν τοῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου. Καὶ τῷ κήπῳ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν χαρίτων, οὗτος δὲ ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ μαρτυρικόν, πηγάζειν ἔδωκε τὰ μύρα καὶ τὰ ἰάματα, τοσοῦτους ἀναδειξάσα τοὺς κρουνοὺς, ὅποσαι γεγόνασιν αἱ παρὰ τῶν λογχευσάντων διατρήσεις τοῦ σώματος· τὰ γὰρ στόματα τῶν λύκων, ὧν ἐν μέσῳ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τὸν οἰκεῖον μαθητὴν Δημήτριον ὁ Κύριος ἔπεμψε, τοῖς δήγμασι πηγὰς ἀνεστόμωσε, τῷ μὲν τοῦ Χριστοῦ ποιμνίῳ θυμηδίαν ἐμποιοῦσας μεγίστην καὶ πολλὰς συμφερούσας εὐεργεσίας, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν λύκων καὶ κατὰ μικρὸν πάντας μετασκευαζούσας εἰς ἄρνας. Καὶ οὕτως αἱ πύλαι τοῦ ἄδου (αἵτινές εἰσι τὰ τῶν τυράννων ἐκείνων στόματα τὰς θανατηφόρους ἀποφάσεις ἐξάγοντα) τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καίτοι προκειμένης εἰς δήξεις οὐ μόνον οὐ κατισχύουσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῇ οὐρανίῳ καὶ αἰδίῳ δόξῃ καὶ τὴν ἐπὶ γῆς δόξαν προξενούσι τοῖς πάσχουσι.

21 Βούλεσθε κάκεῖνο μαθεῖν, τί βούλεται τὸ σήμερον ἀνεγνωσμένον ἐν τῷ τοῦ Κυρίου Εὐαγγελίῳ πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ πεμπομένους ἐν μέσῳ τῶν λύκων παράγγελμα, «γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ

35. ᾠσμα ᾠσμ. 4,16.

36. Ματθ. 10,16. Λουκᾶ 10,3.

ἀναβαίνοντας ἀπὸ τὸ σῶμα πρὸς τὸν Θεό, εἶπε ἐκείνους τοὺς λόγους, πὺ λέγει καὶ ἡ νυμφευθεῖσα μὲ τὸ Θεό σ' ἐκεῖνα τὰ ἄσματα. Ποιούς δηλαδῆ; «Σήκω, βορρᾶ, καὶ ἐλθέ, νῶτε, καὶ φύσηξε στὸν κῆπο μου καὶ ἄς ρεύσουν τὰ ἀρώματά μου»³⁵.

20 Κι' ἔτσι τὸν μὲν χειμῶνα τῆς ἀσεβείας πὺ ἀπὸ τὴν πνοῇ τοῦ νοητοῦ βορρᾶ κατέτρυχε τότε τὴν πόλι τὸν ἀπῆλασε καὶ τὸν διέλυσε, ἐπανέφερε δὲ σ' ἐμᾶς τὴ νοητὴ ζεστασιὰ τῆς εὐσεβείας, τὴν ὁποία δίδει ἡ εὐπνοια ἐκείνου τοῦ νότου, ὁ ὁποῖος εἰσβάλλει ὡσάν στὴν πρύμνα τῶν ἀποφασισμένων νὰ πλέουν πρὸς τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης. Καὶ στὸν κῆπο τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν χαρίτων, πὺ εἶναι τὸ μαρτυρικὸ σῶμα, ἔδωσε νὰ πηγάζουν μύρα καὶ ἰάματα, ἀναδεικνύοντας τόσες βρύσες ὅσα τρυπήματα ἔγιναν στὸ σῶμα ἀπὸ τοὺς λογχιστάς· διότι τὰ στόματα τῶν λύκων, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους κατὰ τὸ εὐαγγέλιο ἔστειλε ὁ Κύριος τὸν μαθητὴ του Δημήτριο³⁶, μὲ τὰ δαγκάματα ἀνοιξαν πηγές, οἱ ὁποῖες στὸ μὲν ποῖμνιο τοῦ Χριστοῦ προκαλοῦν μεγάλη εὐχαρίστησι καὶ πολλές εὐεργεσίες, πολλοὺς δὲ ἀπὸ τοὺς λύκους καὶ βαθμιαίως ὄλους μετασχηματίζουν σὲ ἀρνιά. Κι' ἔτσι οἱ πύλες τοῦ ἄδου (πὺ εἶναι τὰ στόματα ἐκείνων τῶν τυράννων τὰ ὁποῖα ἐκφέρουν τίς θανατηφόρες ἀποφάσεις), ὄχι μόνο δὲν κατανικοῦν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἄν καὶ προσφέρεται σὲ δαγκάματα³⁷, ἀλλὰ πλὴν τῆς οὐράνιας καὶ αἰδίας δόξας προξενοῦν στοὺς πάσχοντας καὶ τὴν ἐπίγεια δόξα.

21 Θέλετε νὰ μάθετε κι' ἐκεῖνο, τί ἐννοεῖ δηλαδῆ ἡ παραγγελία πὺ ἀναγνώσθηκε σήμερα στὸ εὐαγγέλιο τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς στελλομένους ἀνάμεσα στοὺς λύκους, «νὰ γίνετε φρόνιμοι

37. Ματθ. 16,18.

ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί»; Φυλακτικός ἐστὶν ὁ ὄφεις ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ λυμαντικός ἐτέρων, ἀμυντικὴν καὶ κακοποιὸν ἔχων ὀρμὴν καὶ δύναμιν, ἡ δὲ περιστέρα ἄκακός ἐστι καὶ ἀφύλακτος. Παραγγέλλει οὖν τοῖς οἰκείοις ὁ Κύριος μῆτε κακοποιοὺς εἶναι κατὰ τοὺς ὄφεις, μῆτε ἀφυλάκτους κατὰ τὰς περιστεράς· ἀλλὰ τὸ φυλακτικὸν τῷ νουνεχῶς ἀκάκῳ συνετῶς συνάψαντας, ἐνστατικούς μὲν εἶναι πρὸς φυλακὴν τῆς οἰκείας καὶ εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, ἀκάκως δὲ πρὸς τοὺς ἐπηρεάζοντας ἔχειν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς καὶ ὑπερέχουσαι τούτων· οὕτω γὰρ καὶ αὐτοῖς τοῖς ὑπὸ τοῦ νοητοῦ θανατωθεῖσιν ὄφειος ἴαμα γενήσεται πρὸς ζωὴν, καθάπερ γὰρ τὴν σάρκα τοῦ ὄφειος οἱ τῶν ἰατρῶν παῖδες ἀπολαβόντες καὶ τοῦ ἰώδους ἀποκαθάραντες καὶ τισὶν ἐδέσμασι μίζαντες, διὰ ταύτης τοὺς ὀφιοδήκτους ἰῶνται· οὕτω καὶ ὁ τὸ τοῦ ὄφειος φρόνιμον καὶ φυλακτικὸν ἐν καιρῷ πειρασμῶν τῇ τῆς περιστερᾶς ἀκακίᾳ κεράσας οὐχ ἑαυτὸν μόνον ἀνώτερον τῆς ἐκ τοῦ ὄφειος βλάβης πεποίηκε, δηλονότι τῆς ἐκ τοῦ διαβόλου ἀπάτης, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφιοδήκτους, τουτέστι τοὺς πεπλανημένους, ἰᾶται, καταργῶν τὴν κακίαν τοῦ ὄφειος, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ ἀσεβεία.

- 22 Καὶ ὁ μάρτυς ἐγγύς, ὁ μέγας οὗτος μάρτυς Δημήτριος. Τὸν γὰρ δρόμον τελέσας καὶ τὴν πίστιν τηρήσας καὶ πρὸς φυλακὴν τῆς εὐσεβείας ἐνστάς μέχρις αἵματος, τοσοῦτον ἀπέσχευ ἀμύνασθαι τοὺς ἐπηρεάζοντας, ὅτι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν εὐξάμενος πρὸς τὸν Κύριον τῶν μὲν ἔστησε τὴν κακίαν τῶν δὲ μετεποίησεν, ὡς μηδὲ λείψανον εἶναι τῇ πόλει ταύτῃ τῆς δυσσεβείας ἐκείνης, ἀλλὰ συνίστασθαι καὶ διαμένειν τὴν πόλιν, ἐν ἣ καὶ ἐξ ἧς ὁ θεῖος μάρτυς ὑπέστη τὸν βίαιον θάνατον, ταῖς αὐτοῦ πολυτρόποις κηδεμονίαις καὶ πολυειδέσιν εὐεργεσίαις καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀδιαλείπτως πρεσβεΐαις.

σάν τοὺς ὄφεις κι' ἀκέραιοι σάν τὶς περιστερές»³⁸; Ὁ ὄφις εἶναι φυλακτικὸς γιὰ τὸν ἑαυτό του ἀλλὰ καὶ καταστροφικὸς γι' ἄλλους, ἔχοντας ὀρμὴ καὶ δύναμι ἐπιθετικὴ καὶ κακοποιῶ, ἡ δὲ περιστέρα εἶναι ἄκακη καὶ ἀπροφύλακτη. Παραγγέλλει λοιπὸν στοὺς δικούς του ὁ Κύριος νὰ μὴ εἶναι οὔτε κακοποιοὶ σάν τοὺς ὄφεις οὔτε ἀπροφύλακτοι σάν τὶς περιστερές, ἀλλὰ συνάπτοντας μὲ σύνεσι τὸ φυλακτικὸ πρὸς τὸ φρονίμως ἄκακο νὰ εἶναι ἔτοιμοι γιὰ φύλαξι τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς των, πρὸς τοὺς προσβάλλοντας δὲ νὰ φέρωνται τόσο ἄκακα, ὥστε καὶ νὰ προσεύχωνται γι' αὐτούς. Ἔτσι θὰ κατασκευασθῇ φάρμακο πρὸς ζωὴ καὶ γι' αὐτούς πού ἐθανωτώθηκαν ἀπὸ τὸν νοητὸ ὄφι. Ὅπως δηλαδὴ οἱ ἰατροί, παίρνοντας τὴ σάρκα τοῦ ὄφεως, καθαρίζοντάς την ἀπὸ τὸ δηλητηριῶδες καὶ ἀναμιγνύοντάς την μὲ μερικὰ ἐδέσματα, θεραπεύουν μὲ αὐτὴν τοὺς ὄφιοδῆκτους, ἔτσι καὶ ὁποῖος ἀνακατέψῃ στὸν καιρὸ πειρασμῶν τὴ φρονιμᾶδα καὶ προφυλακτικότητα τοῦ ὄφεως μὲ τὸ ἄκακο τῆς περιστερας, ὄχι μόνον τὸν ἑαυτό του καθιστᾶ ἀνώτερο τῆς βλάβης ἀπὸ τὸν ὄφι, δηλαδὴ τῆς ἀπὸ τὸν διάβολο ἀπάτης, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄφιοδῆκτους, δηλαδὴ τοὺς πλανημένους, θεραπεύει καταργώντας τὴν κακία τοῦ ὄφεως πού εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ ἀσεβεία.

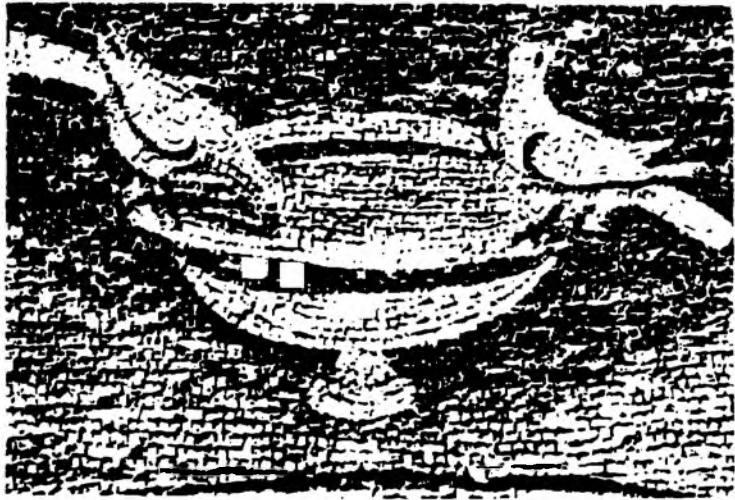
22 Καὶ ὁ μάρτυς εἶναι ἐγγύς· ὁ μέγας αὐτὸς μάρτυς Δημήτριος. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ δρόμο κι' ἐτήρησε τὴν πίστι καὶ ἀντιστάθηκε μέχρι αἵματος πρὸς φύλαξι τῆς εὐσεβείας, τόσο ἀπέφυγε νὰ ἐναντιωθῇ πρὸς τοὺς πειραστάς, ὥστε, ἀφοῦ εὐχήθηκε καὶ ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὸν Κύριο, ἄλλων μὲν ἐσταμάτησε τὴν κακία, ἄλλων δὲ τὴν μετεποίησε, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχη σ' αὐτὴν τὴν πόλι οὔτε λείψανο τῆς δυσσεβείας ἐκείνης· ἀλλὰ νὰ συντηρῆται καὶ νὰ διαμένῃ ἡ πόλις στὴν ὁποία καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία ὑπέστη ὁ θεῖος μάρτυς τὸν βίαιο θάνατο, μὲ τὶς πολυτροπες κηδεμονίες καὶ τὶς πολυειδεῖς προστασίες καὶ ἀδιάκοπες πρεσβεῖες τοῦ πρὸς τὸν Θεό.

23 Ὁ καὶ ἡμεῖς ἐνδεικνύμενοι μᾶλλον ἢ ἀμειβόμενοι (τίς γὰρ ἡμῖν ἰσχὺς πρὸς ἀντίδοσιν;) πολυπλασιάζομεν αὐτῷ τὴν πανήγυριν, αἰτοῦντες ἀξιοθῆναι διὰ τῆς αὐτοῦ πρὸς Θεὸν ἰκεσίας καὶ τῆς αἰδίου τῶν ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς πανηγύρεως, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

23 Τοῦτο ἐνδεικνύοντας κι' ἐμεῖς μᾶλλον παρὰ ἀνταποδίδοντας (διότι ποιά ἰκανότητα ἔχομε ἐμεῖς σέ ἀντίδοσι;) τοῦ ἐπαυξάνομε τὴν πανήγυρι, ζητώντας διὰ τῆς ἰκεσίας του πρὸς τὸν Θεὸ ν' ἀξιωθοῦμε καὶ τῆς αἰδίας πανηγύρεως τῶν πολιτῶν τοῦ οὐρανοῦ. Αὐτὴν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴν χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ Ν΄

ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ
ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ
«ΟΤΑΝ ΕΞΗΛΘΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΣΤΗ ΓΗ
ΤΟΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕ ΚΑΠΟΙΟΣ ΑΝΔΡΑΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙ
ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΔΑΙΜΟΝΙΑ ΑΠΟ ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ»

ΟΜΙΛΙΑ Ν'

196

**ΕΙΣ ΤΟ ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΤΟ ΛΕΓΟΝ**

**«ΕΞΕΛΘΟΝΤΙ ΤΩΙ ΙΗΣΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΗΝ
ΥΠΗΝΤΗΣΕΝ ΑΥΤΩΙ ΑΝΗΡ ΤΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ
ΟΣ ΕΙΧΕ ΔΑΙΜΟΝΙΑ ΕΚ ΧΡΟΝΩΝ ΙΚΑΝΩΝ»**

1

ὦν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὰ ρήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει», φησὶν ὁ Κύριος, τουτέστι ταῖς ἐντολαῖς ὑπακούει τοῦ Θεοῦ, εἰς ἔργα τοὺς λόγους ἄγων καὶ κατὰ Χριστὸν ζῶν τε καὶ πολιτευόμενος καὶ τὸ θέλημα ποιῶν τοῦ οὐρανίου Πατρὸς, καὶ κληρονόμος μὲν γινόμενος Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ. Ὁ δὲ παρακούων τοῦ Θεοῦ καὶ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἀνεπιστρόφως αὐτῆς ἀντεχόμενος δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας καὶ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ πονηροῦ, ἣν ἔλαβεν ἐκ Θεοῦ φύσιν μεταπλάττων τῇ κα-

1. Λουκᾶ 8,27-39.

2. Ἰω. 8,47.

ΟΜΙΛΙΑ 50

197

**ΣΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ**

**«ΟΤΑΝ ΕΞΗΛΘΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΣΤΗ ΓΗ
ΤΟΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕ ΚΑΠΟΙΟΣ ΑΝΔΡΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙ
ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΔΑΙΜΟΝΙΑ ΑΠΟ ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ»¹**

1

ποιος είναι από τον Θεό ακούει τὰ λόγια του Θεοῦ, λέγει ὁ Κύριος², δηλαδή ὑπακούει στίς ἐντολές του Θεοῦ, μεταφέροντας τοὺς λόγους σὲ ἔργα, ζώντας καὶ πολιτευόμενος κατὰ Χριστό, ἐκτελώντας τὸ θέλημα του οὐρανίου Πατρὸς καὶ γινόμενος κληρονόμος Θεοῦ καὶ συγκληρονόμος Χριστοῦ³. Ὅποιος ὁμως παρακούει τὸν Θεό, διαπράττει τὴν ἁμαρτία

καὶ ἐπιδίδεται σ' αὐτὴν ἀμετανοσήτως, εἶναι δοῦλος τῆς ἁμαρτίας καὶ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Πονηρό,

3. Ρωμ. 8,17.

κῆ προαιρέσει καὶ τῷ πατρὶ τῆς ἀπωλείας ἐξομοιῶν. Διὸ καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν ὁ Κύριος, «ὕμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ θέλετε ποιεῖν».

2 Οἱ δὲ τοιοῦτοι καὶ τῶν φανερῶς δαιμονῶντων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, κἂν τὴν τῶν πολλῶν αἴσθησιν διαφεύγωσιν· οἱ μὲν γὰρ δαιμονῶντες τὰ σώματα κατακόπτουσιν ἑαυτῶν καὶ σωματικῶς ἔσθ' ὅτε βλάπτουσι τοὺς ἐντυγχάνοντας, οἱ δὲ διὰ τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν τε καὶ πράξεων ἀφωμοιωμένοι τῷ ἀρχεκάκῳ ἐχθρῷ τὰς οἰκείας διαφθείρουσι ψυχὰς καὶ τὰς τῶν ἀπροσέκτως ἐντυγχανόντων αὐτοῖς· καὶ οἱ μὲν ἐν καιρῷ θανάτου μετὰ τοῦ σώματος συναποβάλλονται καὶ τὴν τῶν δαιμόνων ἐπήρειαν, οἱ δὲ ἀμετανοήτως ἀμαρτάνοντες ἀθάνατον ἔχουσι τὴν βλάβην καὶ ἀναπόβλητον· καὶ τὸν μὲν ὑπὸ δαίμονος καὶ κατὰ ἴσῳμα φανερῶς ἐνοχλούμενον ἅπαντες ἐλεοῦμεν ἰδόντες, τὸν δὲ φονέα καὶ τὸν φιλάργυρον, τὸν τε ὑπερήφανον καὶ ἀναίσχυντον καὶ ἀνυπότακτον καὶ πάντας τοὺς τοιοῦτους οὐ μόνον οὐκ ἐλεοῦμεν, ἀλλὰ καὶ μισοῦμεν. Ὁ μὲν γὰρ ἄκων περιπίπτει τῷ πάθει, ὁ δὲ φιλαμαρτημῶν αὐθαίρετον ἐπισπᾶται τὸ κακόν, ἔστιν ὅτε καὶ ὕπουλον ἔχων τὸ τῆς νόσου λυμαντικὸν καὶ κακότηδες.

3 Ἐπεὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων οἱ πλείους τὴν τοῦ διαβόλου καθ' ἡμῶν μανίαν ἐκ τῶν κατὰ ψυχὴν ἐκείνου προσβολῶν καὶ τῆς εἰς ἀμαρτίαν συνεργίας συνορᾶν οὐκ ἔχουσι, παρεχώρησεν ὁ Θεὸς καὶ κατὰ σῶμα δαιμονοφορήτους γίνεσθαι, ἵνα πάντες ἀπὸ τούτων μάθωμεν ὅσον ἐστὶ δεινὸν τῆς διὰ τῶν πονηρῶν ἔργων ἑαυτῇ τοῦτον ἐνοικον ποιησαμένης ψυχῆς. Ὅτε δὲ δι' ἀνείκαστον φιλανθρωπίας πέλαγος κλίνας οὐρανοὺς ἐπὶ τὴν γῆν κατήλθεν ὁ τοῦ Θεοῦ μονογε-

ἀφοῦ διὰ τῆς κακῆς προαιρέσεως μεταπλάττει τὴν φύσι πού ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὴν ἐξομοιώνει μὲ τὸν πατέρα τῆς ἀπωλείας. Γι' αὐτὸ ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος, «σεῖς εἴσθε ἀπὸ τὸν πατέρα σας τὸν Διάβολο, καὶ θέλετε νὰ ἐκτελεῖτε τὶς ἐπιθυμίες αὐτοῦ»⁴.

2 Αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ ἄνθρωποι εἶναι φανερά ἀθλιώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους, ἂν καὶ διαφεύγουν τὴν προσοχὴ τῶν πολλῶν. Διότι οἱ μὲν δαιμονιζόμενοι κατακόπτουν τὰ σώματά τους καὶ μερικὲς φορές βλάπτουν σωματικῶς ὄσους τοὺς συναντοῦν, οἱ δὲ ὠμιοιωμένοι μὲ τὸν ἀρχέκακο ἐχθρὸ διὰ τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν καὶ πράξεων διαφθείρουν τὶς ψυχὲς τὶς δικές των καὶ ὄσων τοὺς συναναστρέφονται ἀπρόσεκτα. Οἱ πρῶτοι στὸν καιρὸ τοῦ θανάτου μαζί μὲ τὸ σῶμα ἀποβάλλουν καὶ τὴν ἐπήρεια τῶν δαιμόνων, ἐνῶ οἱ ἁμαρτάνοντες ἀμετανοήτως διατηροῦν ἀθάνατη καὶ ἀναπόβλητη τὴ βλάβη. Τὸν ἐνοχλούμενο ἀπὸ τὸν δαίμονα στὸ σῶμα φανερά λυπούμαστε ὅλοι, ἐνῶ τὸν φονέα καὶ τὸν φιλάργυρο, τὸν ὑπερήφανο καὶ τὸν ἀναίσχυντο δὲν τοὺς λυπούμαστε, ἀλλὰ καὶ τοὺς μισοῦμε· διότι ὁ πρῶτος περιπίπτει στὸ πάθος ἀκουσίως, ἐνῶ ὁ φιλαμαρτήμων προσελκύει τὸ κακὸ ἐλεύθερα, μερικὲς φορές ἔχοντας ὑποκρυμμένη τὴ βλαπτικότητα καὶ κακοήθεια τῆς νόσου.

3 Ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι δὲν μποροῦν ν' ἀντιληφθοῦν τὴν ἐναντίον μας μανία τοῦ Διαβόλου ἀπὸ τὶς κατὰ τὴν ψυχὴ προσβολὲς ἐκείνου καὶ τὴν συνέργειά του στὴν ἁμαρτία, παραχώρησε ὁ Θεὸς νὰ ὑπάρχουν καὶ κατὰ τὸ σῶμα δαιμονοφόρητοι, ὥστε ἀπὸ τούτους νὰ μάθωμε ὅλοι, πόσο φοβερὴ εἶναι ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς πού διὰ τῶν πονηρῶν ἔργων ἔκαμε τοῦτον ἐνοικὸ τῆς. Ὅταν δὲ ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ἀφάν-

4. Ἰω. 8,44.

νής, ἵνα ἡμᾶς τῆς κατὰ ψυχὴν τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἐλευθερώσῃ· καὶ τῶν φανερώς κατὰ σῶμα δαιμονῶντων ἀπήλαυνε τὰ δαιμόνια, διὰ τῆς φανερώς ἐνεργουμένης ταύτης ἐλευθερίας τε καὶ ἰάσεως τὴν ἐν τῷ κρυπτῷ κατὰ ψυχὴν γινομένην ἐλευθερίαν καὶ ἴασιν παριστῶν καὶ πιστούμενος. Καὶ παραλυτικῷ γὰρ παρασχὼν τὴν τῆς ψυχῆς θεραπείαν, οὐ μόνον οὐκ εὐφημεῖτο παρὰ τῶν κατ' αἴσθησιν ὁρώντων, ἀλλὰ καὶ ἐβλασφημεῖτο· διὸ καὶ τὴν τοῦ σώματος ἰάσατο παράλυσιν, ἵν' εἰδῶσιν, ὡς αὐτὸς πρὸς τοὺς παρόντας ἔλεγεν, ὅτι «ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας».

4 Διὰ τοῦτο τοίνυν μάλιστα καὶ τῶν δαιμονῶντων ἀπελαύνει τοὺς δαίμονας, ἵνα γνῶμεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ καὶ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν αὐτοὺς ἀπελαύνων καὶ τὴν αἰώνιον ἐλευθερίαν ἡμῖν χαριζόμενος. «Ἐξελθόντι γὰρ εἰς τὴν γῆν», κατὰ τὴν σήμερον ἀναγινωσκόμενην τοῦ Εὐαγγελίου φωνήν, «ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἰκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν». Ἐξελεῖν φησιν, ἀλλ' οὐκ ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, ἵνα δείξῃ ὅτι διαπεράσας ἦλθεν, ἠνίκα μεταξὺ καὶ τὴν λαίλαπα τοῦ ἀνέμου κατέπαυσε καὶ τὴν θάλασσαν κατεστῶρεσεν ἐπιτιμήσας. Ἐμβὰς γὰρ εἰς τὸ πλοῖον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετὰ τῶν οἰκείων μαθητῶν εἶπε πρὸς αὐτούς, ὡς ἀνωτέρω φησὶν ὁ Εὐαγγελιστής, «διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν», ὅθεν δείκνυται καὶ προῖδὼν καὶ διὰ σπλάγχνα ἐλέους αὐτόκλητος ἐλθῶν βοηθὸς τῷ παρὰ τῶν δαιμόνων ἐλαυνομένῳ δεινῶς οὕτω καὶ πολυετῶς. Ἐνα μὲν οὖν φησὶν ὁ Λουκᾶς εἶναι τοῦτον, πολλὰ δὲ δαιμόνια ἔχοντα, ὃ δὲ Μάρκος ἕνα φησὶ καὶ αὐτός, ἀλλ' «ἐν πνεύματι

5. Ψαλμ. 143,5

6. Ματθ. 9,2· 6.

7. Λουκᾶ 8,22.

ταστο πέλαγος φιλανθρωπίας κατέβηκε στὴ γῆ, ἀφοῦ ἐχαμήλωσε τοὺς οὐρανοὺς⁵, γιὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ Διαβόλου κατὰ τὴν ψυχὴ, καὶ ἀπεμάκρυνε τὰ δαιμόνια τῶν φανερῶς κατὰ τὸ σῶμα δαιμονιζομένων, μὲ αὐτὴν τὴ φανερὰ ἐνεργουμένη ἐλευθερία καὶ ἴασι παριστάνοντας καὶ ἐπιβεβαιώνοντας τὴν γινομένη κρυφὰ στὴν ψυχὴ ἐλευθερία καὶ ἴασι. Πραγματικὰ καὶ ὅταν ἐχορῆγησε στὸν παραλυτικὸ τὴ θεραπεία τῆς ψυχῆς, ὄχι μόνον δὲν εὐφημήθηκε ἀπὸ τοὺς βλέποντας κατ' αἴσθησι, ἀλλὰ καὶ ἐβλασφημήθηκε. Γι' αὐτὸ ἐθεράπευσε καὶ τὴν παράλυσι τοῦ σώματος, γιὰ νὰ καταλάβουν, ὅπως ἔλεγε αὐτὸς πρὸς τοὺς παρόντας, ὅτι «ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐπάνω στὴ γῆ ἐξουσία νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίες»⁶.

- 4 Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἀπομακρύνει κατ' ἐξοχὴν τοὺς δαίμονες τῶν δαιμονιζομένων, γιὰ νὰ γνωρίσωμε ὅτι αὐτὸς εἶναι ποὺ τοὺς ἀπομακρύνει καὶ ἀπὸ τίς ψυχές μας καὶ μᾶς χαρίζει τὴν αἰώνια ζωὴ. Πραγματικὰ κατὰ τὴν ἀναγινωσκομένη σήμερα περικοπὴ τοῦ εὐαγγελίου, «μόλις ἐξῆλθε στὴν ξηρά, τὸν συνήντησε ἓνας ἄνδρας ἀπὸ τὴν πόλι ποὺ εἶχε δαιμόνια ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια καὶ δὲν ἐφοροῦσε ἔνδυμα καὶ δὲν ἔμενε σὲ οἰκία, ἀλλὰ στὰ μνήματα». Λέγει ὅτι ἐξῆλθε, ἀλλὰ ὄχι ὅτι ἦλθε στὴν ξηρά, γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἦλθε διαπερώντας, ἀφοῦ ἤδη καὶ τὴ θύελλα τοῦ ἀνέμου κατέπαυσε καὶ τὴν θάλασσα καθησύχασε μ' ἐπιτίμησι. Διότι, ὅταν ἐμβῆκε σὲ πλοῖο ἀπὸ τὴ Γαλιλαία μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του, τοὺς εἶπε, ὅπως βεβαιώνει παραπάνω ὁ εὐαγγελιστής, «ἄς περάσωμε στὸ πέραν»⁷, ἀπὸ ὅπου δεικνύεται ὅτι τὸ ἔπραξε ἐπειδὴ προέβλεψε καὶ ἀπὸ εὐσπλαγχνία ἦλθε αὐτόκλητος βοηθὸς στὸν βασανιζόμενο ἀπὸ τοὺς δαίμονες τόσο δεινῶς καὶ πολυχρονίως. Ὁ Λουκᾶς λοιπὸν λέγει ὅτι αὐτὸς μὲν ἦταν ἓνας, ἀλλ' εἶχε πολλὰ δαιμόνια· ὁ Μάρκος ἐπίσης ἓνα λέγει καὶ αὐτός, ἀλλὰ «μὲ πνεῦμα ἀκάθαρτο»⁸. ὁ δὲ Ματθαῖος ἰσχυρίζεται

8. Μάρκ. 5,2.

ἀκαθάρτῳ»· ὁ δὲ Ματθαῖος δύο φησὶν εἶναι τούτους συνόντας καὶ συναυνομένους ἀλλήλοις ὑπὸ πολλῶν δαιμονίων.

5 Τὴν δὲ αἰτίαν, δι' ἣν οἱ μὲν τῶν Εὐαγγελιστῶν ἓνα λέγουσιν, οἱ δὲ πλείους αὐτούς τε τοὺς δαιμονῶντας καὶ τὰ δαιμόνια, καὶ ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Μάρκος ἐδήλωσε· τὸ γὰρ ἓν, ὅπερ ὠνόμασεν ὁ Μάρκος ἀκάθαρτον πνεῦμα, ἐν τοῖς ἐξῆς παρὰ τοῦ Κυρίου ἐταζόμενός φησι, «Λεγεῶν ὄνομά μοι, ὅτι πολλά ἐσμεν». Ἔστι γὰρ λεγεῶν ὄρμαθὸς καὶ σύστημα πολυάριθμον ἀγγέλων ἢ ἀνθρώπων συνισταμένων τε καὶ συμμαθισταμένων ἀλλήλοις, καὶ πρὸς ἓν ἔργον τε καὶ τέλος ὀρώντων καὶ φερομένων. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ δαιμονιζόμενοι ἐκεῖνοι, ὡς ὑπὸ τοιούτου συστήματος ἐνεργούμενοί τε καὶ φερόμενοι, κὰν τοῖς μνήμασι κὰν τοῖς ὄρεσι συνῆσαν ἀδιασπᾶστως ἀλλήλοις καὶ συνηλαύνοντο, καὶ ποτὲ μὲν ἐνικῶς ποτὲ δὲ πληθυντικῶς καλοῦνται αὐτοί τε καὶ τὰ ἐλαύνοντα τούτους πνεύματα.

6 Οὐχ ὑπήντησε δὲ μόνον τῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ὁ τῶν πονηρῶν πνευμάτων λεγεῶν, ἀλλὰ «καὶ προσέπεσε καὶ φωνῇ μεγάλη ἀνεκραύγασε, τί ἐμοὶ καὶ σοί, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου; Δέομαί σου, μὴ με βασανίσῃς· παρήγγειλε» γάρ, φησὶν, «ὁ Κύριος τῷ ἀκαθάρτῳ πνεύματι ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου». Δι' εὐσπλαγχνίαν ἐπίτηδες εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἐκεῖνον κατάρας ὁ Κύριος, ἐνθα ὁ δαιμονῶν διέτριβεν οὗτος, ἐπιτάττων μὲν ἦν τῷ λεγεῶνι τῶν δαιμόνων ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου δὲ ἀπέλθοι μὴ προσεπιτάττων. Διὰ τοῦτο τὸ παμμίαιρον ἐκεῖνο σμῆνος τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀμηχανία περιληφθὲν καὶ φοβηθὲν μὴ παραδοθῆναι ὑπὸ τοῦ Κυρίου τῇ μελλούσῃ καταδίκῃ, τῇ προητοιμασμένῃ

ὅτι τοῦτοι ἦσαν δύο πού ἐζοῦσαν μαζί και ἐδιώκονταν μαζί ἀπό πολλά δαιμόνια⁹.

5 Τὴν αἰτία δὲ γιὰ τὴν ὁποία ἄλλοι εὐαγγελιστὰι λέγουν ἓνα, ἄλλοι δὲ λέγουν περισσότερους τόσο τοὺς δαιμονιζομένους ὅσο και τὰ δαιμόνια, τὴν ἐδήλωσαν ὁ Λουκάς και ὁ Μᾶρκος· διότι τὸ ἓνα, πού ὁ Μᾶρκος ὠνόμασε ἀκάθαρτο πνεῦμα, ἐξεταζόμενο στὴ συνέχεια ἀπὸ τὸν Κύριο, λέγει «τὸ ὄνομά μου εἶναι Λεγεῶν, διότι εἶμαστε πολλά»· διότι λεγεῶν εἶναι ὄρμαθός και πολυάριθμο σύστημα ἀγγέλων ἢ ἀνθρώπων πού στέκονται ἢ μετακινοῦνται μαζί, και ἀποβλέπουν και κινοῦνται πρὸς ἓνα ἔργο και σκοπό. Γι' αὐτὸ και ἐκεῖνοι οἱ δαιμονιζόμενοι, ἀφοῦ ὡς ἐνεργούμενοι και φερόμενοι κατὰ τέτοιο σύστημα συνευρίσκονταν μαζί και στὰ μνήματα και στὰ ὄρη κι' ἐδιώκονταν μαζί ἀδιᾶσπαστα, ἄλλοτε μὲν ἀναφέρονται σ' ἐνικὸ ἀριθμό, ἄλλοτε δὲ σὲ πληθυντικό, και αὐτοὶ και τὰ πονηρὰ πνεύματα πού τοὺς ταλαιπωροῦσαν.

6 Δὲν συνήντησε δὲ ἀπλῶς τὸν Ἰησοῦ διὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ὁ Λεγεῶν τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀλλὰ «κι' ἐπρόσπεσε και ἐκραύγασε μὲ μεγάλη φωνή, τί ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' ἐσὲ κι' ἐμέ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου; Σὲ παρακαλῶ, μὴ μὲ βασανίσης· διότι, λέγει, ὁ Κύριος παρήγγειλε στὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο»¹⁰. Ἐχοντας καταπλεύσει ἀπὸ εὐσπλαγχνία ἐπίτηδες ὁ Κύριος σ' ἐκεῖνον τὸν αἰγιαλό, ὅπου ἐζοῦσε ὁ δαιμονισμένος, διέτασσε μὲν τὸν λεγεῶνα τῶν δαιμόνων νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, δὲν διευκρίνιζε δὲ ποῦ νὰ μεταβῆ. Γι' αὐτὸ τὸ μιαιώτατο ἐκεῖνο πλῆθος τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἐπειδὴ καταλήφθηκαν ἀπὸ ἀμηχανία κι' ἐφοβήθηκαν μήπως τώρα παραδοθοῦν ἀπὸ τὸν Κύριο στὴ μέλλουσα καταδί-

10. Λουκά 8,28.

τούτοις γεέννη τοῦ πυρός, ὑφ' ἧς ἀκινήσια παραδοθήσεται τελεία πάσης αὐτοῖς ἐνεργείας καταργηθείσης, ἠναγκάσθη καὶ προσελθεῖν καὶ προσπεσεῖν καὶ ταπεινοτέροις καὶ ἀληθέσι ρήμασι χρήσασθαι πρὸς τὸν Κύριον, Υἱὸν εἶναι τοῦ Ὑψίστου τοῦτον μαρτυροῦντα, ἅμα καὶ πονηρῶς οἰόμενα τῇ μαρτυρίᾳ οἷόν τινι κολακεία μεταπείσειν τὸν τῶν ὄλων Κύριον.

7 Ὁ δὲ Κύριος ἠνέσχετο τῆς ἐκ τούτων μαρτυρίας εἰς καταρτισμὸν τῶν ἐν τῷ πλοίῳ. Ἐκεῖνοι γὰρ ἰδόντες τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ τούτου τηνικαῦτα θαύματα, πρὸς ἀλλήλους διαποροῦντες ἔλεγον, «τίς ἐστὶν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;». Νῦν δὲ τίς ἐστὶν οὗτος ἔμαθον, ὅτι ὁ «Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου». Συνεργός γάρ ἐστι καὶ ὁ διάβολος ἀεὶ τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ, ἀλλ' αὐτὸς οὐ τοῦτο βουλόμενος, οὐδὲ πρὸς τοῦτο βλέπων, διὸ καὶ τις τῶν θεοφόρων φησὶν, ὅτι «συνεργεῖ τὸ κακὸν τῷ ἀγαθῷ προαιρέσει οὐ καλῇ». Ὁ δὲ Κύριος τὸν οὕτω φρίττοντα τοῦτον δαίμονα δεῖξαι θέλων τοῖς παροῦσιν οὐχ ἓνα ὄντα, ἀλλὰ πλῆθος πολὺ, ἠρώτησεν αὐτόν, «τί σοι ὄνομα; Ὁ δὲ εἶπε, Λεγεῶν ὄνομά μοι, ὅτι δαιμόνια πολλὰ ἐσμεν». Τὸ γὰρ τοῦ λεγεῶνος τάγμα εἰσὶν οἱ φασὶν, ὡς ἐν ἑξ̄ χιλιάσι συμπληροῦται.

8 «Καὶ παρεκάλουν αὐτόν», φησὶν, «ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν». Ὁρᾷς ὅτι ὁ φόβος ἐστὶ, καθάπερ ἀνωτέρω εἶπομεν, ὁ τούτους ἀναγκάσας καὶ προσελθεῖν καὶ προσπεσεῖν καὶ σχήμασι καὶ ρήμασιν ἀληθέσι καὶ ταπεινοτέροις χρήσασθαι; Ὅρα δὲ καὶ τὴν παντοκρατορικὴν ἐξουσίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ

11. Λουκᾶ 8,25.

12. Βλ. ΙΩ.ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Πρὸς Σταγειρίον. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ὅτι οὐκ ἐστὶν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός.

κη, στήν προετοιμασμένη γι' αὐτοὺς γέεννα τοῦ πυρός, ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ παραδοθοῦν σέ τελεία ἀκίνησια, ἀφοῦ θὰ καταργηθῇ κάθε ἐνέργειά τους, ἀναγκάσθηκαν νὰ προσέλθουν καὶ νὰ προσπέσουν καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν ταπεινότερα καὶ ἀληθινὰ λόγια πρὸς τὸν Κύριο, μαρτυρώντας ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Ὑψίστου, καὶ συγχρόνως ἐξετάζοντας ὅτι μὲ τὴ μαρτυρία σὰν εἶδος κολακείας θὰ μεταπείσουν τὸν Κύριον τῶν ὄλων.

7 Ὁ δὲ Κύριος ἀνέχθηκε τὴ μαρτυρία ἀπὸ αὐτὰ πρὸς καταρτισμὸ τῶν εὐρισκομένων στὸ πλοῖο. Πραγματικὰ ἐκεῖνοι βλέποντας τὰ τόσα μεγάλα θαύματά του στὴ θάλασσα, ἔλεγαν ἀνάμεσά τους μὲ ἀπορία, «ποιός εἶναι τοῦτος, πού καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα τὸν ὑπακούουν;»¹¹. Τώρα δὲ ἔμαθαν ποιός εἶναι τοῦτος, ὅτι εἶναι «ὁ Υἱὸς τοῦ Ὑψίστου». Διότι καὶ ὁ Διάβολος εἶναι πάντοτε συνεργὸς στὴ βουλή τοῦ Θεοῦ, ὄχι θέλοντας ὁ ἴδιος τοῦτο οὔτε ἀποβλέποντας σ' αὐτό, γι' αὐτὸ καὶ κάποιος θεοφόρος λέγει, ὅτι «τὸ κακὸ συνεργεῖ στὸ ἀγαθὸ ὄχι μὲ καλὴ προαίρεσι»¹². Ὁ δὲ Κύριος, θέλοντας νὰ δείξη στοὺς παρόντες ὅτι ὁ τόσο φοβισμένος αὐτὸς δαίμων δὲν εἶναι ἓνας, ἀλλὰ πολὺ πλῆθος, τὸν ἐρώτησε, «ποιό εἶναι τὸ ὄνομά σου; Ἐκεῖνος ἀπάντησε, τὸ ὄνομά μου εἶναι Λεγεών, διότι εἴμαστε πολλὰ δαιμόνια». Μερικοὶ λέγουν ὅτι ἡ μονάδα τοῦ λεγεῶνος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕξι περίπου χιλιάδες.

8 «Καὶ τὸν παρακαλοῦσαν», λέγει, «νὰ μὴ τοὺς διατάξῃ νὰ μεταβοῦν στὴν ἄβυσσο»¹³. Βλέπεις ὅτι, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, ὁ φόβος εἶναι πού τοὺς ἀνάγκασε καὶ νὰ προσέλθουν καὶ νὰ προσπέσουν καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν σχήματα καὶ λόγια ἀληθινὰ καὶ ταπεινότερα; Βλέπε δὲ καὶ τὴν παντοκρατορικὴ ἐξουσία τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

13. Λουκᾶ 8,31.

Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ τῆς ἀβύσσου γὰρ αὐτὸν Κύριον ἄκων ἐμαρτύρησεν ὁ δαίμων. Τίς δέ ἐστιν ὁ ἐπιβλέπων ἀβύσσους; Πάντως ὁ καθήμενος ἐν ὑψηλοῖς καὶ τὰ πάντα περιέχων τε καὶ περιέπων.

9 Ὅρα δὲ καὶ τῶν δαιμόνων τὸ στίφος μηδαμοῦ δυνάμενον εἶναι μηδὲ παρ' αὐτοῦ συγχωρούμενον ἢ παραχωρούμενον· διὸ καὶ προσταττόμενον μὲν παρὰ τοῦ Κυρίου ἀπελθεῖν, μὴ κελεύομενον δὲ ποῖ ἀπέλθοι, βία συνείχετο μεγάλη καὶ τοὺς ἐν τῷ ὄρει βοσκομένους χοίρους πρὸς καταφυγὴν εὔρεν, ἵνα δι' αὐτῶν ἐκφύγῃ. Ἀλλ' οὐδὲ κατ' ἐκείνων οἴκοθεν εἶχε τὴν ἐξουσίαν, πολλῶ δὲ μάλλον ἢ κατ' ἀνθρώπων ἢ ἄλλου τινος τῶν ὄντων. «Ἦν» γάρ, φησίν, «ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη ἐν τῷ ὄρει. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους ἀπελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη». Τὰ μὲν οὖν δαιμόνια φυγῆς τε πρόφασιν ζητοῦντα καὶ κακοποιὸν ἔχοντα προαίρεσιν τὴν κατὰ τῶν χοίρων ἤτησαν ἐπιτροπήν, ἐπεὶ τῶν ἀνθρώπων παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἀπηλαύνοντο, καὶ συνείδον ὡς οὐκ ἐξ ἑνὸς ἢ δύο, ἀλλὰ παντὸς διὰ τοῦ ἑνὸς ἀπελαύνονται ἀνθρώπου. Ὁ δὲ Κύριος ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, ἵνα γνῶμεν ἡμεῖς, ἐξ ὧν ἔπαθον οἱ χοῖροι, ὡς οὐδὲ τοῦ ἀνθρώπου ἂν ἐφείσαντο μὴ τελείως ἀπωλεία παραδοῦναι τοῦτον, εἰ μὴ παρὰ τῆς ἐκείνου δυνάμεως καὶ πρότερον ἀοράτως ἀνεχαιτίζοντο.

10 «Ἰδόντες δέ», φησίν, «οἱ βόσκοντες, ἔφυγον· καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς τὸ γεγονός». Λάβετε μοι νῦν ἐπὶ νοῦν τὸν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ σεσωσμένον τῇ φυγῇ τῶν χοίρων ἄ-

διότι ὁ δαίμων ἀκουσίως τὸν ἐμαρτύρησε ὡς Κύριο καὶ τῆς ἀβύσσου. Ποιός δὲ εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐπιβλέπει ἀβύσσους; Πάντως αὐτὸς ποὺ κάθεται στὰ ὑψηλὰ καὶ περιέχει καὶ κατευθύνει τὰ πάντα.

9 Βλέπε δὲ καὶ ὅτι τὸ στίφος τῶν δαιμόνων δὲν μπορεῖ νὰ μένη πουθενά, ἀκόμη καὶ ὅταν παίρνη τὴν ἄδεια καὶ τὴν παραχώρησι· γι' αὐτὸ καὶ διατασσόμενο ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ ἀπέλθῃ, μὴ ἐντελλόμενο δὲ ποῦ νὰ ἀπέλθῃ, κατελήφθηκε ἀπὸ μεγάλη βία κι' εὗρῆκε γιὰ καταφύγιο τοὺς χοίρους ποὺ ἔβοσκαν στὸ ὄρος, γιὰ νὰ διαφύγῃ δι' αὐτῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶχε οὔτε ἐναντίον ἐκείνων ἐξουσία, πολὺ περισσότερο μάλιστα ἀπὸ ὅσο ἐναντίον ἀνθρώπων ἢ ἄλλων ὄντων. «Ἦταν», λέγει, «ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη στὸ ὄρος. Καὶ τὸν παρακάλεσαν νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ ν' ἀπέλθουν σ' ἐκείνους καὶ τοὺς τὸ ἐπέτρεψε. Ἀφοῦ δὲ ἐξῆλθαν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὰ δαιμόνια εἰσῆλθαν στοὺς χοίρους· καὶ ὤρμησε ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κάτω στὸν κρημνὸ πρὸς τὴ λίμνη κι' ἐπνίγηκε»¹⁴. Τὰ δαιμόνια λοιπόν, ζητώντας πρόφασι φυγῆς καὶ ἔχοντας κακοποιὸ προαίρεσι, ἐζήτησαν τὴν ἄδεια κατὰ τῶν χοίρων, ἀφοῦ τὰ ἔδιωχνε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Σωτὴρ καὶ κατάλαβαν ὅτι δὲν ἐδιώχονταν ἀπὸ ἓνα ἢ δύο ἀνθρώπους, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἑνὸς ἀπὸ ὅλους. Ὁ δὲ Κύριος τοὺς τὸ ἐπέτρεψε, γιὰ νὰ μάθωμε ἐμεῖς, ἀπὸ ὅσα ἔπαθαν οἱ χοῖροι, ὅτι δὲν θὰ ἐλυπώνταν οὔτε τὸν ἄνθρωπο νὰ τὸν παραδώσουν σὲ πλήρη καταστροφή, ἂν δὲν ἀναχαιτίζονταν πρωτύτερα ἀοράτως ἀπὸ τὴ δύναμι ἐκείνου.

10 «Καθὼς δέ», λέγει, «εἶδαν οἱ βοσκοί, ἐφυγαν· κι' ἀνέφεραν στὴν πόλι καὶ στοὺς ἀγροὺς τὸ γεγονός»¹⁵. Λάβετε τώρα στὸ νοῦ σας τὸν ἄσωτο υἱὸ τοῦ εὐαγγελίου ποὺ ἐσώθηκε μὲ τὴ φυγὴ

15. Λουκᾶ 8,34.

σωτον υἰόν, ἵνα ἐπιγνῶτε, τίνες τε ἦσαν οὗτοι οἱ τοὺς χοίρους βόσκοντες, μᾶλλον δὲ τίνες τούτοις ἐοίκασι. Πᾶν μὲν γὰρ πονηρὸν πάθος διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν ὁ χοιρώδης βίος αἰνίττεται, χοῖροι δὲ εἰσι μάλιστα οἱ περιφέροντες τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα, προΐστανται δὲ τούτων οἷά τινες νομεῖς οἱ καθ' ἡδυπάθειαν αὐτῶν ὑπερέχοντες καὶ πρόνοϊαν τῆς σαρκὸς καὶ τῆς διαίτης εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας ποιούμενοι.

11 Ἡμῖν δὲ οὐ δίδωσιν ὁ καιρὸς οὐδὲ ὁ τοῦ πλήθους, ὡς ὀράτε, θόρυβος, τοῖς ἐξῆς ἐπεξελθεῖν πρὸς ἀκρίβειαν, τίς τε ἢ τῆς ψυχῆς ἐξ ἁμαρτίας προσγινομένη γύμνωσις, ἣν ὁ δαιμονῶν ἐκεῖνος ὑπεσήμεινε, καὶ ἢ ἐν τοῖς ὄρεσι διαγωγῇ (καὶ γὰρ «ἰμάτιον», φησὶν, «οὐκ ἐνεδιδύσκετο καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασι»), τίνες τε αἱ ἀλύσεις καὶ αἱ πέδαι καὶ τὰ δεσμά, ἃ διαρρήσων ἐκεῖνος ἠλαύνετο.

12 Ἀλλὰ φύγωμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ μοναχοὶ μάλιστα, τὴν μετὰ τῶν ἐν ἀγροῖς χοίρων ἀναστροφὴν καὶ συμβίωσιν. «Ὁμιλῖαι γὰρ κακαί», κατὰ τὸ Σολομώντειον ἔπος, «φθείρουσι ἡθὴ χρηστά», καὶ ὡς τὰ πολλὰ τοῖς συνοῦσιν ἕκαστος ὅμοιος ἢ ἔστιν ἢ γίνεται. Τί τὸ ὄφελος, ἃπαξ τὸν κόσμον φυγεῖν καὶ καταφυγὴν εὑρεῖν τὰ ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ φροντιστήρια, καθ' ἡμέραν δὲ τούτων ἐξιέναι καὶ τῷ κόσμῳ πάλιν συμφύρεσθαι; Πῶς, εἰπέ μοι, ταῖς ἀγοραῖς ἐμφιλοχωρῶν διαφεύξῃ τὰ τῶν παθῶν ὑπεκκαύματα, δι' ὧν ὁ τῆς ψυχῆς ἐπάγεται θάνατος τοῦ Θεοῦ χωρίζων τὸν ἄνθρωπον; Οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ διὰ τῶν ἐν ἡμῖν θυρίδων, ἢτοι τῶν αἰσθήσεων, πρὸς ἡμᾶς ἀναβαίνων, δι' ὧν καὶ οἱ προπάτορες ἐκεῖνοι τῆς ἀθανασίας ἐξέπεσον.

16. Α' Κορ. 15,33 ἀπὸ τὴν Θαῖδα τοῦ Μενάνδρου. Ὁ χαρακτηρισμὸς 'σολωμόντειον' εἶναι ἐσφαλμένος καὶ ἴσως προέρχεται ἀπὸ περιθωριακῶν σχό-

τῶν χοίρων, γιὰ νὰ καταλάβετε, ποιοί ἦσαν αὐτοὶ ποὺ ἔβοσκαν τοὺς χοίρους, μᾶλλον δὲ ποιοὶ ὁμοιάζουν μὲ αὐτοὺς. Πραγματικά ὁ χοιρώδης βίος ἐξ αἰτίας τῆς ἀκαθαρσίας του συμβολίζει κάθε πονηρὸ πάθος, χοῖροι δὲ εἶναι κυρίως αὐτοὶ ποὺ περιφέρουν τὸν ἀπὸ τὴν σάρκα λερωμένο χιτῶνα, καὶ προϊστάμενοί τους, σὰν εἶδος βοσκῶν, εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ὑπερέχουν ἀνάμεσὰ τους σὲ ἡδυπάθεια καὶ λαμβάνουν πρόνοια γιὰ τὴ σάρκα καὶ τὴ δίαίτα, ὥστε νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἐπιθυμία τους.

11 Σ' ἐμᾶς ὁμως δὲν ἐπιτρέπει ὁ καιρὸς οὔτε, ὅπως βλέπετε, ὁ θόρυβος τοῦ πλήθους νὰ ἐκθέσωμε τὴ συνέχεια λεπτομερῶς, ποιά δηλαδὴ εἶναι ἡ προκαλουμένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία γύμνωσις, τὴν ὁποία ὑπεδήλωνε ἐκεῖνος ὁ δαιμονισμένος; καὶ ἡ διαβίωσις στὰ ὄρη (διότι, λέγει, «δὲν ἐνδυόταν φόρεμα καὶ δὲν ἔμενε σὲ οἰκία, ἀλλὰ στὰ μνήματα»), καὶ ποιές εἶναι οἱ ἀλυσίδες, τὰ σίδερα καὶ τὰ δεσμὰ ποὺ ἔσπαζε ἐκεῖνος καὶ καταδιωκόταν.

12 Ἄλλ' ἄς ἀποφύγωμε κι' ἐμεῖς, μάλιστα οἱ μοναχοί, τὴ συναναστροφή καὶ συμβίωσι μαζὶ μὲ τοὺς χοίρους στοὺς ἀγρούς. Διότι κατὰ τὸ Σολομώντειο λόγιο, «κακὲς συναναστροφές φθείρουν χρηστὰ ἤθη»¹⁶, καὶ συνήθως ὁ καθένας εἶναι ἢ γίνεται ὁμοιος μὲ τοὺς συντρόφους του. Τί τὸ ὄφελος νὰ φύγης μιὰ φορὰ τὸν κόσμον καὶ νὰ εὐρῆς καταφύγιο τὰ ἀφιερωμένα στὸ Θεὸ φροντιστήρια, νὰ βγαίνης δὲ καθημερινὰ ἀπὸ αὐτὰ καὶ νὰ ἀνακατεύεσαι πάλι μὲ τὸν κόσμον; Εἶπέ μου, πῶς τριγυρνώντας στὶς ἀγορὲς θὰ διαφύγης τὰ ὑποκαῦματα τῶν παθῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπέρχεται ὁ θάνατος τῆς ψυχῆς ποὺ χωρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεὸ; Αὐτὸς εἶναι ὁ θάνατος ποὺ ἀνεβαίνει σ' ἐμᾶς διὰ τῶν θυρίδων ποὺ εἶναι μέσα μας, δηλαδὴ τῶν αἰσθήσεων, διὰ τῶν ὁποίων ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν ἀθανασία κι' οἱ προπάτορες ἐκεῖνοι.

13 Φύγωμεν ἅπαντες οἱ μὲν τὴν τῶν κακῶν προεδρίαν, κἂν δοκῶμεν πολλῶν γένει καὶ δόξῃ καὶ τῇ τοῦ σώματος ρώμῃ καὶ τῇ τοῦ βίου περιουσίᾳ προέχειν, οἱ δὲ τὴν πρὸς τοὺς χοίρους ὁμοίωσιν, τὴν λίμνην τοῦ ἀσβέστου πυρὸς ἐπὶ νοῦν λαβόντες ἐκείνην τὴν μέλλουσαν, εἰς ἣν ἐμπεσοῦνται, φεῦ!, οἱ ταῖς προσβολαῖς τῶν δαιμόνων ἀνεπιστρόφως ὑπηρετούμενοι, καὶ τὸ βάραθρον ἰδόντες, εἰς ὃ καταφέρονται τελευτῶντες οἱ μέχρι τέλους κατὰ τὸν βίον εοικότες τοῖς χοίροις, καὶ φυγόντες ἀνεπιστρόφως τὸν ὄντως δυσώδη βίον τῆς ἀμαρτίας, τῇ πηγῇ τῶν μύρων, ἣν ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο διὰ τῆς λάρνακος ἐκ τῆς σοροῦ προχεομένην, ὡς ὀρᾶτε, τοῦ ἡμεδαποῦ Χριστομάρτυρος, οὕτω καλῶς καὶ δικαίως προσέλθωμεν· καὶ τῇ χρήσει τούτων ἀγιασθέντες τε καὶ ρωσθέντες, κηρύττωμεν καὶ ἡμεῖς κἂν τοῖς ἀγροῖς κἂν τοῖς πόλεσιν, ὅπου περ ἂν ὦμεν, τὴν τοῦ Θεοῦ τούτου μύρου θειοτάτην δύναμιν καὶ ἐνέργειαν· οὐ διὰ γλώττης λέγω καὶ λόγων (τίς γὰρ οὐκ ἤκουσεν ἀκοὴ τῶν ἐντεῦθεν τεραστίων τὴν σύρροϊαν;), ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον τοῦ βίου μεταβολῆς, ἵνα πάντες ἡμᾶς ὀρῶντες εἴπωσιν, «αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου», ἐν ἣ ὁ μέγας Δημήτριος ἐζωγράφηται, καὶ δι' ἧς τοὺς ἐγγίζοντας μετασκευάζει πρὸς τὸ θειότερον, ὡς ἔχη κἂν τῷ οὐρανῷ συμπολίτας τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς εὐμοιρήσαντας τῆς μετ' αὐτοῦ συνοικίας.

14 Ὅ γένοιτο ταῖς ἐκείνου πρεσβείαις, καὶ τύχοιμεν ἅπαντες τῶν ἐπηγγελμένων οὐρανίων μονῶν καὶ τῆς μετὰ τῶν ἀγίων ἐν αὐταῖς συναυλίας χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

17. Προφανῶς ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς εἶχε τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ λείψανον τοῦ ἀγίου Δημητρίου εὕρισκόνταν ἀκόμη στὸ ναό του.

13 Ἄς ἀποφύγωμε ὅλοι, ἄλλοι τὴν προεδρία στὰ κακά, ἔστω καὶ ἂν φαίνεται ὅτι ὑπερτεροῦμε πολλοὺς σὲ καταγωγή καὶ δόξα, στὴ σωματικὴ ρώμη καὶ στὸν ὑλικὸ πλοῦτο, καὶ ἄλλοι τὴν ὁμοίωσι πρὸς τοὺς χοίρους, σκεπτόμενοι ἐκείνη τὴ μέλλουσα λίμνη τοῦ ἀσβέστου πυρός, στὴν ὁποία, φεῦ!, θὰ πέσουν μέσα ὅσοι ὑπηρετοῦν τὶς προσβολές τῶν δαιμόνων χωρὶς ἐπιστροφή. Καὶ βλέποντας τὸ βάραθρο στὸ ὁποῖο κρημνίζονται, ὅταν ἀποθαίνουν, ὅσοι κατὰ τὴ διαγωγή ὁμοιάζουν μὲ τοὺς χοίρους ἕως τὸ τέλος, καὶ φεύγοντας ἀνεπίστροφα τὸν πραγματικὰ δυσώση βίον τῆς ἁμαρτίας, ἅς προσέλθωμε ἔτσι καλῶς καὶ δικαίως στὴν πηγὴ τῶν μύρων, ποὺ μᾶς ἐχάρισε ὁ Θεὸς καὶ χύνεται, ὅπως βλέπετε, διὰ τῆς λάρνακος ἀπὸ τὴν σορὸ τοῦ ἐντοπίου μας Χριστομάρτυρος¹⁷ καί, ἀφοῦ μὲ τὴ χρῆσι τούτων ἀγιασθοῦμε καὶ δυναμώσωμε νὰ κηρύττωμε κι' ἐμεῖς καὶ στοὺς ἀγροὺς καὶ στὶς πόλεις, ὅπουδῆποτε εἴμαστε, τὴν θειοτάτη δύναμι καὶ ἐνέργεια τοῦ θείου τούτου μύρου· δὲν ἐννοῶ μὲ γλῶσσα καὶ λόγια (διότι ποιός δὲν ἄκουσε μὲ τ' αὐτιά του τὴν συρροὴ τῶν ἀπὸ ἐδῶν θαυμάτων;), ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὸ καλύτερο μεταβολῆς, ὥστε βλέποντας ὅλοι νὰ εἰποῦν, «αὕτὴ εἶναι ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου»¹⁸, στὴν ὁποία ἔχει ζωγραφηθῆ ὁ μέγας Δημήτριος καὶ διὰ τῆς ὁποίας μετασχηματίζει τοὺς πλησιάζοντας πρὸς τὸ θειότερο, ὥστε νὰ ἔχη καὶ στὸν οὐρανὸ συμπολίτες αὐτοὺς ποὺ εὐτύχησαν νὰ εἶναι στὴ γῆ συγκάτοικοί του.

14 Αὐτὸ εἶθε νὰ συμβῆ μὲ τὶς πρεσβεῖες ἐκείνου καὶ νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι τὶς ὑπεσχημένες οὐράνιες μονές καὶ τὴ συνοίκησι σ' αὐτὲς μαζὶ μὲ τοὺς ἀγίους, μὲ τὴ χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

18. Ψαλμ. 76,11.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Α΄

**ΟΤΙ Η ΣΥΝΕΧΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ
ΔΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑΣ
ΕΙΝΑΙ ΘΕΜΕΛΙΟ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΘΕ ΚΑΛΟΥ
ΚΑΙ ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΛΥΤΡΩΣΙΣ ΚΑΘΕ
ΚΑΚΙΑΣ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ**

ΟΜΙΛΙΑ ΝΑ΄

**ΟΤΙ Η ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΣΥΝΕΧΗΣ
ΔΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑΣ ΕΝΤΕΥΞΙΣ
ΕΔΡΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΣΤΙ ΠΑΝΤΟΣ ΚΑΛΟΥ
ΚΑΙ ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΛΥΤΡΩΣΙΣ ΠΑΣΗΣ ΚΑΚΙΑΣ ΤΕ
ΚΑΙ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΣ**

1

πι νοῦν λαβὼν ὁ Δαβὶδ καὶ ἀναλογισάμε-
νος τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν εἰς ἡμᾶς
τοῦ Θεοῦ δωρεῶν, καὶ ὡς οὐδεὶς οὐδὲν
ἄξιον ἔχει πρὸς ἀντίδοσιν, «τί ἀνταποδώ-
σω», φησί, «τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν
ἀνταπέδωκέ μοι;». Καίτοι δῆλός ἐστιν ὁ
προφήτης ἐνταῦθα τοῖς καὶ μικρὸν ἐπιστή-
σασι μὴ καὶ τῶν προγενεστέρων παρὰ τοῦ
Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς μνησθεὶς δωρεῶν, ἀλλὰ
μόνων τῶν μεταγενεστέρων. Τίνες δέ εἰσιν αἱ προγενέστεραι τοῦ
ἀνθρώπου, τουτέστιν αἱ πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον, παρὰ
τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν δωρεαί; Οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ ὁ σύμπας αἰ-

ΟΜΙΛΙΑ 51

**ΟΤΙ Η ΣΥΝΕΧΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ
ΔΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑΣ
ΕΙΝΑΙ ΘΕΜΕΛΙΟ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΘΕ ΚΑΛΟΥ
ΚΑΙ ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΛΥΤΡΩΣΙΣ ΚΑΘΕ ΚΑΚΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ¹**

1

Δαβίδ, ἀφοῦ ἐσκέφθηκε καὶ ἀναλογί-
σθηκε τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν
δωρεῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ ὅτι κα-
νένας δὲν ἔχει τίποτε ἄξιο γι' ἀντίδωρο,
λέγει, «τί ν' ἀνταποδώσω στὸν Κύριο
γιὰ ὅλα ὅσα μοῦ ἀνταπέδωσε;»². Καὶ
ὅμως εἶναι φανερὸ καὶ σὲ ὅσους λίγη
προσοχὴ δώσουν, ὅτι ὁ προφήτης ἐδῶ
δὲν ὑπενθυμίζει καὶ τὶς προηγούμενες

πρὸς ἡμᾶς δωρεές τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μόνο τὶς μεταγενέστερες.
Ποιές δὲ εἶναι οἱ προγενέστερες τοῦ ἀνθρώπου δωρεές
τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτόν, δηλαδή πρὶν πλασθῆ ὁ ἄνθρωπος; Ὁ οὐ-

2. Ψαλμ. 115,12.

σθητὸς οὗτος κόσμος, καὶ εἴ τι τῶν ὑπερκοσμίων ὑπὲρ ἡμῶν προήχθη· ταῦτα γὰρ πάντα παντὸς ἀνθρώπου προγενέστερα ὄντα δι' ἡμᾶς ἐκ μὴ ὄντων κτισθέντα φιλανθρώπως προητοιμάσθη· διὸ καὶ δίδεται μὲν εὐθὺς ἐκάστω ταῦτα τῶν ἀνθρώπων παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον γεννηθέντι τοῦτον πρὸς σύστασιν καὶ ἀπόλαυσιν, οὐκ ἀπόδοσις δὲ ταῦτά ἐστιν οὐδὲ ἀνταπόδοσις, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς Θεοῦ μεγαλοτέχνου καὶ μεγαλοδώρου δωρεὰν παντάπασι διδόντος δόσις. «Τί γὰρ ἔχεις», φησὶν ὁ Παῦλος, «ὃ οὐκ ἔλαβες;». «Τίς δὲ ἔδωκε Θεῶ» (καὶ ταῦτα μήπω εἰς γένεσιν ἐλθῶν) «καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;». Πάντα τοίνυν ἀφείς ὁ προφήτης τὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα, τὸν κόσμον λέγω καὶ τὰ ἐγκόσμια πάντα καὶ αὐτὰ τὰ ὑπερκόσμια (τούτων γὰρ ἀπάντων οὐδέν ἐστιν ἀνταπόδομα), πρὸς μόνα τὰ μεταγενέστερα πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀπιδῶν, καὶ οὕτως ἀπορεῖ πρὸς ἀντίδοσιν.

2 Ἄλλὰ τίνα ἐστὶ τὰ μεταγενέστερα ταῦτα, ἅπερ ὁ προφήτης ἀνταποδόματά φησιν; Ὅταν, αἰσθησὶν λαβῶν ὁ ἄνθρωπος τοῦ εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντος καὶ τὰ ὄντα δι' αὐτὸν ποιήσαντος, δῶ δόξαν τῷ Θεῷ καὶ ἀνανεύσῃ διὰ πίστεως καὶ ἔργων πρὸς αὐτόν, ὥσπερ ἀπόδοσις τις καὶ ἀντίδοσις τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐπεὶ δὲ τῶν χαρισμάτων ἀένναος καὶ ἀνεξάντλητος ὑπάρχων ὁ Θεὸς πηγὴ τοῦς δοξάζοντας πολλαπλασίως ἀντιδοξάζει, καὶ προστίθησι ταῖς ἐξ ἀρχῆς εὐεργεσίαις τοῖς μετ' εὐχαριστίας τῆς προσηκούσης ταύτας προσιεμένοις, τὸ τοιοῦτόν ἐστιν ἀνταπόδομα, ὃ πάλιν ἀνταποδίδεται παρὰ τῶν δεχομένων ἔργοις καὶ λόγοις προσηκόντως εὐχαριστούμενον. Καὶ τοῦτο πολλάκις ἐκ περιτροπῆς γενόμενον πολλὰς ποιεῖ τὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν εὐαρεστούντων αὐτῷ πρὸς ἀλλήλους ἀνταποδόσεις. Οἷον, ὁ Ἀβραὰμ ἐκ τῶν δημιουργημάτων τὸν

ρανός και ἡ γῆ και ὄλος τοῦτος ὁ αἰσθητὸς κόσμος και ὅ,τι ἄλλο ἀπὸ τὰ ὑπερκόσμια κατασκευάσθηκε γιὰ μᾶς· διότι ὄλα αὐτά, πὺ εἶναι προγενέστερα κάθε ἀνθρώπου, γιὰ μᾶς ἐκτίσθηκαν ἀπὸ μὴ ὄντα, ἀφοῦ προετοιμάσθηκαν φιλανθρώπως. Γι' αὐτὸ δίδονται μὲν αὐτά ἀμέσως ἀπὸ τὸν Θεὸ σὲ κάθε ἀνθρωπο πὺ γεννᾶται σὲ τοῦτον τὸν κόσμο γιὰ συντήρησι και ἀπόλαυσι, δὲν εἶναι ὄμως αὐτά οὔτε ἀπόδοσις οὔτε ἀνταπόδοσις, ἀλλὰ πραγματικὰ δόσιμο μεγαλοτέχνη και μεγαλοδώρου Θεοῦ πὺ προσφέρει ἐντελῶς δωρεά. Διότι, λέγει ὁ Παῦλος, «τί ἔχεις πὺ δὲν ἔλαβες;». «Ποιὸς ἔδωσε στὸν Θεὸ (και μάλιστα πρὶν ἀκόμη ἔλθῃ στὴ γένεσι) και θὰ τοῦ ἀνταποδοθῆ»³; Ἀφοῦ λοιπὸν ἄφησε ὄλα αὐτά τὰ τέτοιας λογῆς και τόσο μεγάλα ὁ προφήτης, δηλαδὴ τὸν κόσμο και ὄλα τὰ ἐγκόσμια και αὐτά τὰ ὑπερκόσμια (διότι δὲν ὑπάρχει κανένα ἀνταπόδομα γιὰ ὄλα αὐτά), ἀποβλέποντας πρὸς μόνο τὰ μεταγενέστερα δοσίματα τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμᾶς, και πάλι ἀπορεῖ ὡς πρὸς τὴν ἀνταπόδοσι.

- 2 Ἀλλὰ ποιά εἶναι αὐτά τὰ μεταγενέστερα, πὺ ὁ προφήτης λέγει, ἀνταποδόματα; Ὅταν ὁ ἀνθρωπος, ἀφοῦ λάβῃ συνείδησι αὐτοῦ, πὺ τὸν ἔφερε σὲ ὕπαρξι και ἔκαμε γι' αὐτὸν τὰ ὄντα, δώση δόξα στὸ Θεὸ και ἀνυψωθῆ πρὸς αὐτὸν μὲ τὴν πίστι και τὰ ἔργα, αὐτὸ εἶναι σὰν ἀπόδοσις και ἀνταπόδοσις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς ὡς ἀέναη και ἀνεξάντλητη πηγὴ τῶν χαρισμάτων ἀντιδοξάζει τοὺς δοξάζοντας πολλαπλασίως και ἐπαυξάνει τὶς ἀρχικὲς εὐεργεσίες γιὰ ὄσους τὶς πλησιάζουν μὲ τὴν προσήκουσα εὐχαριστία, ἀνταπόδομα εἶναι τοῦτο· δηλαδὴ αὐτὸ πὺ ἀνταποδίδεται πάλι ἀπὸ τοὺς δεχομένους καταλλήλως εὐχαριστοῦμενο μὲ ἔργα και λόγια. Και τοῦτο γινόμενο πολλὰς φορὲς ἐκ περιτροπῆς καθιστᾶ πολλὰς τὶς μεταξὺ τοὺς ἀνταποδόσεις τοῦ Θεοῦ και τῶν εὐαρεστούντων αὐτόν. Παραδείγματος χάριν ὁ Ἀβραάμ, ἀφοῦ κατενόησε ἀπὸ τὰ δημιουργήματα τὸν Δημιουργ-

δημιουργὸν ἐννοήσας καὶ ἀποδοῦς τὸ σέβας καὶ τὴν δόξαν τῷ Θεῷ, φωνῆς καὶ ἐπαγγελίας ἠξιώθη θείας, «ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου», λεγούσης, «καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἂν σοι δείξω, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα· καὶ εὐλογήσω σε καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομα σου καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσομαι· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς».

3 Ἀνταπόδομα οὖν ἐστὶν αὕτη ἡ φωνὴ καὶ ἡ δι' αὐτῆς ἐπαγγελία, ἀντὶ τῆς ἀποδεδομένης παρὰ τοῦ Ἀβραὰμ δόξης τῷ Θεῷ δεδομένη τούτῳ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ πάλιν ἀνταπέδωκε δι' ἔργων τὴν ὑπακοήν, ὅθεν καὶ πάλιν ἤκουσε παρὰ Θεοῦ, «εὐαρέσκει ἐναντίον ἐμοῦ, καὶ γίνου ἄμεμπτος· καὶ θήσω τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου, καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα σφόδρα». Τὰς δὲ ἐξῆς παρ' ἀλλήλων, τοῦ τε Ἀβραὰμ πρὸς Θεὸν διὰ πίστεως καὶ λόγων καὶ ἔργων ἀντιδόσεις καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ πρὸς Ἀβραὰμ ἐπιφανείας καὶ ἐπαγγελίας καὶ εὐεργεσίας, τίς ὡς ἐν ἐπιτόμῳ συμπεριλήψεται λόγος; Τούτων γὰρ καὶ αἱ μεγάλαι θαυματοποιαὶ ἐκεῖναι καὶ ὁ νόμος καὶ οἱ προφήται καὶ τὸ βασίλειον γένος καὶ ὁ Χριστὸς αὐτός, ὁ τῶν βασιλευόντων βασιλεὺς καὶ τῶν κυριευόντων Κύριος. Οὐκ ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἐκάστου τῶν εὐαρεστούντων Θεῷ τὰ παραπλήσια καταμάθοι τις ἂν ἐπισκεπτόμενος, εἰ καὶ δι' ἑτέρων ἔργων ἐκτελεῖται καταλλήλως τῷ καιρῷ καὶ τῷ βίῳ τῶν εὐαρεστούντων.

4 Ἐπεὶ οὖν ὁ Δαβὶδ τὰ τε οἰκειὰ ἐξετάσας εἶδε καὶ τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ (κάκεῖνα γὰρ ὑπὲρ αὐτοῦ), συνῆκε δὲ τὰς παρὰ Θεοῦ εὐεργεσίας ὑπερεκτεινομένας, καὶ τὰς μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ κυρίως οὔσας

4. Γεν. 12,1-3

5. Γεν. 17,1-8.

γὸ και ἀπέδωσε σέβας και δόξα στὸ Θεό, ἀξιώθηκε θείας φωνῆς και ἐπαγγελίας πού ἔλεγε, «ἐξελθε ἀπὸ τῆ γῆ σου και ἀπὸ τῆ συγγένειά σου, και ἀπὸ τὸν οἶκο τοῦ πατέρα σου, και ἔλθε σὲ γῆ πού θὰ σοῦ ὑποδείξω, και θὰ σὲ κάμω μέγα ἔθνος· και θὰ σ' εὐλογήσω και θὰ μεγαλύνω τὸ ὄνομά σου και θὰ εὐλογήσω αὐτοὺς πού σ' εὐλογοῦν και θὰ καταρασθῶ αὐτοὺς. πού σὲ καταρῶνται· και μέσα σὲ σένα θὰ εὐλογηθοῦν ὄλες οἱ φυλὲς τῆς γῆς»⁴.

3 Ἐνταπόδομα λοιπὸν εἶναι αὐτὴ ἡ φωνὴ και ἡ δι' αὐτῆς ἐπαγγελία, πού δίδεται ἀπὸ τὸν Θεὸ σ' αὐτὸν ἔναντι τῆς δόξης πού ἔχει ἀποδοθῆ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ στὸ Θεό. Ἐκεῖνος δὲ πάλι ἀνταπέδωσε τὴν ὑπακοὴ μὲ ἔργα, γι' αὐτὸ και πάλι ἄκουσε ἀπὸ τὸν Θεό, «νὰ μὲ εὐαρεστῆς και νὰ γίνης ἄμεμπτος· και θὰ συνάψω διαθήκη μὲ ἐσὲ και μὲ τοὺς ἀπογόνους σου και θὰ σὲ πληθύνω ὑπερβολικά»⁵. Τὶς δὲ ἐπόμενες ἀλληλοπροσφορές, τὶς ἀντιδόσεις τοῦ Ἀβραάμ πρὸς τὸν Θεὸ μὲ πίστι και λόγια και ἔργα και τὶς θεοφάνειες και ἐπαγγελίες και εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀβραάμ, ποιὸς λόγος θὰ ἐκθέσῃ μὲ συντομία; Διότι σ' αὐτὲς ἀνήκουν και οἱ μεγάλες ἐκεῖνες θαυματοποιεῖς και ὁ νόμος και οἱ προφῆτες και τὸ βασιλικὸ γένος και ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων και Κύριος τῶν κυριευόντων⁶. Θὰ μπορούσε δὲ κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἴδια ὄχι μόνο μὲ τὸν Ἀβραάμ, ἀλλὰ και μὲ τὸν καθένα ἀπὸ ἐκείνους πού εὐαρεστοῦν τὸν Θεό, ἐξετάζοντας, ἂν ἐνεργῆται καταλλήλως πρὸς τὸν καιρὸ και τὸν βίον τῶν εὐαρεστούντων μὲ ἄλλα ἔργα.

4 Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Δαβίδ, ἐξετάζοντας τὰ δικά του, εἶδε και τὰ τῶν πρὶν ἀπὸ αὐτὸν (διότι και ἐκεῖνα ὑπὲρ αὐτοῦ εἶναι) και ἀντιλήφθηκε ὅτι οἱ εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ ὑπερεκτείνονται και ὅτι τὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ γινόμενα εἶναι κυρίως εὐεργεσίες πρὸς

6. Α' Τιμ. 6,15.

εὐεργεσίας πρὸς ἡμᾶς, τὰ δὲ παρὰ ἀνθρώπων εἰς αὐτὸν οὐδὲν ὄντα πρὸς ἐκείνας συγκρινόμενα, τὴν φωνὴν ἐκείνην ἐξεβόησε, «τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι;». Μηδὲν οὖν εὐρῶν ἕτερον τῷ Θεῷ προσενεγκεῖν ἢ τὴν ὁμολογίαν τῶν παρ' αὐτοῦ προῦπηργμένων χαρισμάτων καὶ τὴν τῶν μελλόντων αἴτησιν, ἐπιφέρει λέγων, «ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι»· τοῦτο γὰρ οὐκ ἀνταπόδοσις ἐστίν, ἐπεὶ λαμβάνει μᾶλλον καὶ αἰτεῖ λαβεῖν, ἀλλ' οὐ δίδωσιν· οὐδὲ γὰρ ὁ δωρεὰν παρὰ βασιλέως λαβὼν καὶ προσκυνήσας, εἶτα καὶ ἐτέραν προσαιτήσας, ἀντίδοσιν ἐποιήσατο τῆς δωρεᾶς. Ποτήριον δὲ φησι σωτηρίου τὰς εὐχαριστηρίους ὑπὲρ τοῦ σωθῆναι πρὸς Θεὸν σπονδάς. Ἀλλὰ καὶ προφήτης ὢν καὶ ἐν Πνεύματι λαλῶν καὶ τὸ μέλλον προορῶν καὶ τὰ τῆς χάριτος προσοικειούμενος καὶ ἑαυτῷ τὰ ἡμέτερα ὡς κατὰ πίστιν ἡμέτερος προπάτωρ λογιζόμενος, «ποτήριον», φησί, «σωτηρίου λήψομαι καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι», τὴν τοῦ μυστικοῦ ποτηρίου θείαν ἡμῶν μετᾶληψιν καὶ κοινωνίαν καὶ τὴν κατ' αὐτὴν πρὸς Θεὸν παρρησίαν καὶ τὴν δι' αὐτῆς σωτηρίαν προαναφαίνων.

- 5 Εἰ δὲ πρὸς τὰς τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς εὐεργεσίας οὐδεμίαν ἔχομεν ἀντίδοσιν ἢ πάλιν τὸ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν, ὅταν εἰς αὐτὸν ἀμάρτωμεν καὶ ὑπευθύνους ἑαυτοὺς ποιήσωμεν, τί πρὸς ἀντιστήκωσιν εὐρήσομεν; Πάντως οὐδέν. Ὅτι γὰρ ἂν ἀγαθὸν ποιήσωμεν, καὶ πρὸ τοῦ ἁμαρτεῖν ὠφείλομεν ποιεῖν, καὶ οὐδὲ τότε ἱκανῶς εἶχομεν πρὸς ἀπόδοσιν τῆς ὀφειλῆς. Ὡστε καὶ πρὸς τὴν τῶν ἡμῖν ἀμαρτανομένων θεραπείαν οὐδενὸς ἑτέρου εὐποροῦμεν, ὅτι μὴ τοῦ δοξάζειν τὴν ἐφ' ἡμᾶς ἀνείκαστον αὐτοῦ μακροθυμίαν καὶ ἐπικαλεῖσθαι τοὺς αὐτοῦ θεῖους οἰκτιρμούς.

ἐμᾶς, τὰ δὲ γινόμενα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους σ' αὐτὸν δὲν εἶναι τίποτε συγκρινόμενα πρὸς ἐκεῖνες, ἐξέφερε ἐκείνη τῇ φωνῇ, «τί ν' ἀνταποδώσω στὸν Κύριο γιὰ ὅλα ὅσα μοῦ ἀνταπέδωσε». Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν εὗρῆκε τίποτε ἄλλο νὰ προσφέρῃ στὸ Θεό, παρὰ τὴν ὁμολογία τῶν χαρισμάτων ποὺ χορηγήθηκαν ἀπ' αὐτὸν προηγουμένως καὶ τὴν αἴτησι τῶν μελλοντικῶν, προσθέτει, «θὰ λάβω ποτήριο σωτηρίας καὶ θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»⁷. διότι αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνταπόδοσις, ἐφ' ὅσον λαμβάνει μᾶλλον καὶ ζητεῖ νὰ λάβῃ, ἀλλὰ δὲν δίδει. Οὐτε καὶ αὐτὸς ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸν βασιλέα δωρεὰ καὶ προσκύνῃσε, ἔπειτα δὲ ἐζήτησε καὶ ἄλλην, ἀνταπέδωσε τῇ δωρεά. Ποτήριο δὲ σωτηρίας λέγει· τίς εὐχαριστήριες σπονδὲς πρὸς τὸν Θεὸ γιὰ τὴν σωτηρία. Ἀλλά, ἐπειδὴ εἶναι προφήτης καὶ λαλεῖ μὲ Πνεῦμα, προβλέπει τὸ μέλλον, προσοικειώνεται τὰ ἀγαθὰ τῆς χάριτος καὶ λογίζεται τὰ δικά μας μέσα του σὰν ἰδικὸς μας κατὰ τὴν πίστι, λέγει, «θὰ λαβῶ ποτήριο σωτηρίας καὶ θὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου», προεμφανίζοντας τὴν θεία μετάληψί μας ἀπὸ τὸ μυστικὸ ποτήριο καὶ τὴν κοινωνία καὶ τὴν κατ' αὐτὴ παρρησία πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν διὰ μέσου αὐτῆς σωτηρία.

- 5 Ἐὰν δὲ δὲν ἔχωμε καμμιά ἀντίδοσι γιὰ τίς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμᾶς παρὰ μόνο πάλι νὰ ἐπικαλούμαστε τὸ Θεό, ὅταν ἀμαρτάνωμε πρὸς αὐτὸν καὶ καταστήσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἐνόχους, τί θὰ εὐροῦμε γι' ἀντιστήκωμα; Πάντως τίποτε. Πραγματικὰ ὅ,τι ἀγαθὸ κάμωμε, ὠφείλαμε νὰ τὸ κάμωμε καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀμαρτία, καὶ οὐτε τότε δὲν ἤμαστε ἱκανοὶ ν' ἀποδώσωμε τὴν ἀρετῇ. Ὡστε καὶ γιὰ τὴν θεραπεία τῶν ἀμαρτημάτων μας κανένα ἄλλο μέσο δὲν διαθέτομε, ἐκτὸς τοῦ νὰ δοξάζωμε τὴν ἀφάνταστη γιὰ μᾶς μακροθυμία του καὶ νὰ ἐπικαλούμαστε τοὺς θεῖους τοῦ οἰκτιρμούς.

7. Ψαλμ. 115,4

6 Ἄλλα διὰ τί ταῦτα πρὸς ὑμᾶς λέγω νῦν; Ὅτι μηδὲν ἔχοντες προσφέρειν τῷ Θεῷ μήτε ὑπὲρ ὧν εὔ παρ' αὐτοῦ πεπόνθαμεν μήτε ὑπὲρ ὧν αὐτῷ προσκρούομεν, ἡμεῖς καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν δοξολογίας καὶ δεήσεως καταμελοῦμεν. Ὅρῳ γὰρ νῦν πεπληρωμένην τῶν συνειλεγμένων τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ αὐτὸς πληροῦμαι εὐφροσύνης· ἀλλὰ καὶ τοῦ παρελθόντος ἀναμιμνήσκομαι καιροῦ· τρύγους γὰρ ἦν καιρὸς ὁ παρελθὼν (καὶ τοῦτο πρὸς ὑμᾶς λέγω νῦν, οὐχ ἵνα ὀνειδήσω, ἀλλ' ἵνα συνετίσω)· τρύγους ἦν καιρός, καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τῶν ἐκκλησιαζόντων καὶ τὸν εἰς Θεὸν ὕμνον καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν ἔκτενεῖς ἱκεσίας συμπληρούντων σπάνιν οὐκ ὀλίγην εἶχε. Πόσοι γὰρ παννυχὶ καθεύδουσι καὶ κατ' αὐτὰς τὰς Κυριακὰς τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, αἱ διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Κυρίου ὀνομάσθησαν, ἵνα κατ' αὐτάς, ἀπὸ τῶν ἡδονῶν ἡμῶν ἐγκρατευόμενοι καὶ τῶν βιωτικῶν ἔργων ἀπεχόμενοι σχολάζοντες ἀπὸ πάντων τῶν βιωτικῶν, προσκαρτεροῦμεν ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἱκεσίαις καὶ δοξολογίαις; Καίτοι πόθεν ἡμῖν αἱ ἐτήσιοι καρποφορίαι; Οὐκ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ;

7 Ὅταν οὖν ὁ καιρὸς ἐπιστῇ τῆς τούτων ἀπολαύσεως καὶ συλλογῆς, τότε μᾶλλον ἔδει προστιθέναι ταῖς πρὸς αὐτὸν δοξολογίαις. Ἡμεῖς δὲ πάντως οὐ καλῶς οὐδὲ δικαίως πράττοντες, τότε μᾶλλον ὑφαιροῦμεν καὶ καταμελοῦμεν τούτων. Ἄλλα τί τοῦτο λέγω νῦν; Πολλοὶ καὶ πρὸ τοῦ τρύγους καὶ μετὰ τὸ τρύγος οὐδὲ πρὸς τὰς ὀρθρινὰς τῶν Κυριακῶν ἐξεγείρονται δοξολογίας, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τῶν ἐνταῦθα συναγομένων ταῖς πρὸς ἀλλήλους ὀμιλίαις μικροῦ τὸ πλεον νέμουσιν ἢ ταῖς πρὸς Θεὸν ἱκεσίαις καὶ δοξολογίαις, οἱ πολλοὶ δὲ καὶ τοῖς ὠνίοις μᾶλλον προσέχουσιν ἢ τοῖς λογίοις, καὶ τῇ πράσει καὶ τῇ ἀγορασίᾳ μᾶλλον ἢ τῇ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν διδασκαλίᾳ, καὶ οὕτω τὸ εὐκτῆριον πωλητήριον γίνεται καὶ ὁ τῆς προσευχῆς οἶκος, ταῦτὸ δὲ εἰπεῖν ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, «οἶκος ἐμπο-

6 Ἄλλὰ γιατί σᾶς λέγω τώρα αὐτὰ τὰ πράγματα; Διότι, ἐνῶ δὲν ἔχομε προσφέρει τίποτε στοῦ Θεοῦ, οὔτε γιὰ ὅσα εὐεργετηθήκαμε ἀπὸ αὐτὸν οὔτε γιὰ ὅσα τοῦ ἐναντιωνόμαστε, ἐμεῖς παραμελοῦμε ἀκόμη καὶ τὴ δοξολογία καὶ δέησι πρὸς αὐτόν. Βλέπω βέβαια τώρα τὴν Ἐκκλησία γεμάτη κόσμο, ἀλλὰ θυμοῦμαι καὶ τὸν περασμένο καιρό. Διότι ἦταν καιρὸς τοῦ τρύγου (κι' αὐτὸ δὲν τὸ λέγω τώρα γιὰ νὰ σᾶς ὀνειδίσω, ἀλλᾶ γιὰ νὰ σᾶς συνετίσω) ἦταν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ εἶχε σοβαρὴ ἔλλειψι τῶν ἐκκλησιαζομένων, πού θὰ ἐκτελοῦσαν τὸν ὕμνο στοῦ Θεοῦ καὶ τὶς ἐκτενεῖς ἱκεσίες πρὸς αὐτόν. Πραγματικὰ πόσοι κοιμοῦνται ὅλοι τὴ νύκτα, ἀκόμη καὶ κατὰ τὶς Κυριακὲς ἐκείνης τῆς περιόδου, οἱ οἰποῖες γι' αὐτὸ ὠνομάσθησαν ἔτσι ἀπὸ τὸν Κύριο, ὥστε ἐγκρατευόμενοι ἀπὸ τὶς ἡδονές μας καὶ ἀπέχοντας ἀπὸ τὰ βιωτικὰ ἔργα, σχολάζοντας ἀπὸ ὅλα τὰ βιωτικά, νὰ ἀφιερωνώμαστε στὶς ἱκεσίες καὶ δοξολογίες; Καὶ ὅμως ἀπὸ μᾶς ἔρχονται οἱ ἐτήσιες καρποφορίες; ὄχι ἀπὸ τὸ Θεό;

7 Ὅταν λοιπὸν φθάσῃ ὁ καιρὸς τῆς ἀπολαύσεως καὶ συλλογῆς τούτων, τότε θὰ ἔπρεπε ν' αὐξάνωμε τὶς δοξολογίες πρὸς αὐτόν. Ἐμεῖς δὲ κακῶς καὶ ἀδίκως ἐνεργώντας ὅπωςδῆποτε, τότε τὶς μειώνομε καὶ τὶς παραμελοῦμε περισσότερο. Ἄλλὰ γιατί τὸ λέγω αὐτὸ τώρα; Πολλοὶ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν τρύγο καὶ μετὰ τὸν τρύγο δὲν σηκώνονται οὔτε γιὰ τὶς ὀρθρινὲς δοξολογίες τῶν Κυριακῶν, μερικοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐδῶ συναγομένους ἀκόμη ἀφιερώνουν περισσότερη προσοχὴ στὶς ὁμιλίαις μεταξὺ τους παρά στὶς ἱκεσίες καὶ δοξολογίες πρὸς τὸν Θεό, οἱ δὲ περισσότεροι προσέχουν μᾶλλον στὰ ψῶνια παρά στὰ λόγια καὶ στὴν ἀγοραπωλησίαι μᾶλλον παρά στὴ θεόπνευστη Γραφή, κι' ἔτσι τὸ εὐκτήριο γίνεται πωλητήριο καὶ ὁ οἶκος τῆς προσευχῆς,

ρίου», καὶ δὴ περιβομβοῦσιν ἡμᾶς, ὡς ὁρᾶτε, καθάπερ τινὲς κηφῆνες, αὐτοὶ οὐκ ἀκούοντες καὶ τοὺς ἐφιεμένους ἀκούειν κωλύοντες.

8 Πόθεν οὖν τοῦτο πάσχουσιν; Ἀπὸ τοῦ μηδὲν ἠγεῖσθαι κέρδος ἔχειν ἐκ τῆς πρὸς Θεὸν ἰκεσίας καὶ δοξολογίας καὶ τῆς τῶν θείων Γραφῶν ἀκροᾶσεως καὶ νοουθεσίας. Ἄργεῖν οὖν οἴονται τινες (οὐ γὰρ κατὰ πάντων ὁ λόγος καὶ γὰρ οὐ δίκαιον)· ἀργεῖν οὖν τινες οἴονται καὶ ἀπολλύναι τὸν καιρὸν νομίζουσιν, ὃν ἂν προσκαρτεροῦντες ἀναλώσωσιν ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν δοξολογίαις καὶ δεήσεσι· καὶ σημεῖον ὅτι ἀργῆν οἴονται τὴν ὥραν τούτων τὸ παραιτεῖσθαι ταῦτα ἐπιστάσης ἐργασίας κατεπεύγειν δοκούσης, θέρους τυχὸν ἢ τρύγους ἢ ἄλλου τινὸς ἡμῖν δοκοῦντος ἀναγκαίου.

9 Τοῦτο δὲ ὅσον καταβλάπτει καὶ αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν πολιτείαν καὶ αὐτὸν τὸν πρὸς τὰ σωματικὰ συντεινοντα βίον ὑμῶν, οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν· ὁ γὰρ οἰόμενος καὶ ἀκερδῆ τὴν ὥραν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεως καὶ περιφρονῶν αὐτῆς καὶ τοῖς σωματικοῖς ἔργοις ὀλοσχερῶς προσκείμενος οὐ πιστεύει τῷ εἰπόντι, ὅτι «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν», οὐδὲ οἶδεν ὅτι, ὁ ζωῆς καὶ θανάτου Κύριος καὶ υἰεῖας ἔχει καὶ νόσου τὴν ἐξουσίαν, καὶ ὡσπερ ἐκείνου τὸ ἡμᾶς ποιῆσαι, οὕτως ἐκείνου καὶ τὸ ἡμᾶς εἶναι ἐν τῷ βίῳ καὶ ἐνεργεῖν δύνασθαι καὶ ὄλως συνίστασθαι. Ὁ δὲ περὶ τῶν παρόντων οὐ πιστεύων, πῶς οὗτος πιστεύσει περὶ τῶν μελλόντων; Εἰ δὲ μὴ περὶ τῶν μελλόντων καὶ μετὰ θάνατον ἐπηγγελμένων καὶ ἠπειλημένων βεβαίαν ἔχει τὴν πίστιν, πῶς σπουδάσει πρὸς ἀρετὴν; εἶπέ μοι. Πᾶσα γὰρ ἀρετὴ, μὴ διὰ τὸν Θεὸν καὶ

8. Ἰω. 2,16.

9. Ἰω. 15,5.

δηλαδή ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, γίνεται οἶκος ἐμπορίου⁸, καὶ βουΐζουν γύρω μας κάποιοι σάν κηφήνες, ὅπως βλέπετε, ποὺ οὔτε αὐτοὶ ἀκούουν οὔτε τοὺς ἐπιθυμοῦντας ν' ἀκούσουν τοὺς ἀφήνουν.

8 Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τὸ παθαίνουν αὐτό; Ἀπὸ τὸ ὅτι νομίζουν ὅτι δὲν ἔχουν κανένα κέρδος ἀπὸ τὴν ἱκεσία καὶ δοξολογία πρὸς τὸν Θεό, καὶ ἀπὸ τὴν ἀκρόασι τῶν θείων Γραφῶν καὶ τὴν υἰοθεσία. Νομίζουν λοιπὸν μερικοὶ ὅτι χασομεροῦν (ὁ λόγος δὲν γίνεται ἐναντίον ὄλων, διότι δὲν εἶναι δίκαιο αὐτό), νομίζουν λοιπὸν μερικοὶ ὅτι ἀργοῦν, καὶ ἔχουν τὴν γνώμη ὅτι εἶναι χαμένος ὁ καιρὸς ποὺ θὰ ἐξοδεύσουν ἐπιδιδόμενοι στὶς δοξολογίες καὶ δεήσεις πρὸς τὸν Θεό· καὶ ἀπόδειξις ὅτι θεωροῦν χαμένη τὴν ὥρα τῆς ἀσχολίας μὲ αὐτὰ εἶναι ὅτι τὰ ἐγκαταλείπουν, ὅταν ἔλθῃ κάποια ἐργασία, ποὺ φαίνεται κατεπείγουσα, θερισμὸς τυχὸν ἢ τρύγος ἢ κάτι ἄλλο ποὺ μᾶς φαίνεται ἀναγκαῖο.

9 Πόσο δὲ παραβλάπτει τοῦτο τὴν ἴδια τὴν εὐσέβεια καὶ τὴν κατὰ Χριστὸ διαγωγή καὶ αὐτὸν τὸν πρὸς τὰ σωματικὰ σχετιζόμενα βίωσας, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὸ εἰποῦμε· διότι ὅποιος νομίζει ἀνωφελῆ τὴν ὥρα τῆς δεήσεως πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν περιφρονεῖ καὶ ἀφοσιώνεται τελείως στὰ σωματικὰ ἔργα, δὲν πιστεύει σ' αὐτὸν ποὺ εἶπε, ὅτι «χωρὶς ἐμένα δὲν μπορεῖτε νὰ κάμετε τίποτε»⁹, οὔτε γνωρίζει ὅτι ὁ Κύριος ζωῆς καὶ θανάτου ἔχει τὴν ἐξουσία καὶ τῆς υἰείας καὶ τῆς νόσου, καὶ ὅπως ἐκείνου θέμα εἶναι ὅτι μᾶς ἐπλασε, ἔτσι ἐκείνου εἶναι καὶ τὸ νὰ εὐρισκώμαστε στὸ βίω καὶ νὰ μπορούμε νὰ ἐνεργοῦμε καὶ γενικῶς νὰ ὑπάρχωμε. Ὅποιος δὲ δὲν πιστεύει γιὰ τὰ παρόντα, πῶς θὰ πιστεύῃ γιὰ τὰ μέλλοντα. Ἐὰν δὲ δὲν πιστεύῃ μὲ βεβαιότητα γιὰ τὰ μέλλοντα καὶ τὶς μετὰ τὸν θάνατο ἐπαγγελίες καὶ ἀπειλές, πῶς θὰ δείξῃ ζῆλο πρὸς τὴν ἀρετή; Εἶπέ μου. Διότι κάθε ἀρετῆ, ποὺ δὲν τελεῖται γιὰ τὸν Θεὸ καὶ γιὰ τὶς μετὰ θάνατο ἀπειλές καὶ ἐπαγγελίες, δὲν εἶναι ἀρετῆ. Βλέπετε ὅτι δὲν εἶ-

τὰς μετὰ θάνατον ἀπειλὰς ἢ ἐπαγγελίας τελουμένη, οὐκ ἔστιν ἀρετή. Ὅρατε, ὡς οὔτε πίστιν βεβαίαν οὔτε ἀληθινὴν ἀρετὴν ἔχειν δυνατόν, ἐὰν μὴ προσκαρτερῶμεν ἐκ ψυχῆς τοῖς πρὸς Θεὸν ὕμνοις καὶ δεήσεσι; Καὶ τί λέγω τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν; Οὐδὲ γὰρ τὰ βιωτικὰ ἔργα ἐκτελεῖν δυνησόμεθα καλῶς, ἐὰν μὴ δι' ἐκτενοῦς αἰτήσεως τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ συνεργίας μετέχωμεν.

10 Ἀλλὰ πολλοί, φησί, χωρὶς τοῦ πυκνὰ προσιέναι τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ προσκαρτερεῖν τοῖς ἐν αὐτῇ τελουμένοις καὶ ταῖς προσευχαῖς οὐκ ἐργάζονται μόνον τὰ βιωτικά, ἀλλὰ καὶ πλουτοῦσι καὶ δόξης εὐμοιροῦσι καὶ κατὰ σῶμα ὑγιαίνουν. Ἀλλὰ σκοπῶμεν μὴ πολυσυμφορωτάτη γέγονεν ἐντεῦθεν ἡμῶν ἡ ζωὴ, καὶ πολλὴ κατὰ τὸν ἡμέτερόν βίον ἡ ἀνωμαλία καὶ ἡ δυσχέρεια μὴ ἐπικαλούμενοι γὰρ ἐφ' ἐκάστου ἔργου τὸν Θεὸν μηδὲ τὴν παρὰ τούτου συνεργίαν ἔχοντες, πάροδον διδόμεν τῷ πονηρῷ· καὶ ἡ τοιαύτη πάροδος αὐτοῦ οὐ μόνον ἀχρειοῖ τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τέλος ἀπαίσιον ἀγει, καὶ μικρῶν ἔνεκα πραγμάτων τε καὶ προφάσεων κατ' ἀλλήλων ἐπὶ τοσοῦτον ἐκμαίνει, ὡς τοὺς μὲν κεῖσθαι μαχαίρας ἔργον συγγενικῆς γενομένου, τοὺς δὲ ζῆν αἵματι τῶν ὁμοφύλων χρανθέντας ἢ τὴν γνώμην καὶ τὴν ψυχὴν ἢ καὶ αὐτὴν τὴν φόνιον χεῖρα. Νοῦς γὰρ ἀποστὰς τοῦ Θεοῦ, ἢ κτηνώδης γίνεται ἢ δαιμονιώδης, καὶ τῶν ὄρων ἀποστατήσας τῆς φύσεως ἐπιθυμεῖ τῶν ἀλλοτριῶν καὶ κόρον φιλοκερδείας οὐκ οἶδε· ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις ἔκδοτον ἑαυτὸν ποιεῖ, καὶ μέτρον ἡδονῆς οὐ γινώσκει. Τιμᾶσθαι βούλεται παρὰ πάντων ὁ δι' ἔργων ἑαυτὸν ἀτιμάζων, καὶ πάντας ἐθέλει κολακεύειν καὶ συναινεῖν καὶ συμπράττειν ταῖς ἐκείνου γνώμαις, καὶ μὴ τούτου τυγχάνων (πῶς γάρ;) ὀργῆς ἀκαθέκτου πληροῦται· καὶ ὁ θυμὸς αὐτῷ καὶ ἡ κατὰ τῶν ὁμοφύλων ὀρμὴ, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφρατος· καὶ ἀνθρωποκτόνος ὁ ἄνθρωπος γένηται, καὶ τῷ ἐξ

ναι δυνατό νὰ ἔχωμε οὔτε πίστι βεβαία οὔτε ἀληθινὴ ἀρετὴ, ἂν δὲ ἀφιερωνώμαστε ἀπὸ ψυχῇ στοὺς ὕμνους καὶ στὶς δεήσεις πρὸς τὸν Θεό; Καὶ τί περιορίζομαι στὴν πίστι καὶ τὴν ἀρετὴ; Ἀκόμη καὶ τὰ βιωτικὰ ἔργα δὲν θὰ μπορέσωμε νὰ ἐκτελοῦμε καλά, ἂν δὲν μετέχωμε στὴ συνεργία ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ ἐκτενῆ δέησι.

10 Ἀλλὰ πολλοί, λέγει, χωρὶς νὰ ἔρχονται συχνὰ στὴν Ἐκκλησία καὶ ν' ἀφιερώνονται στὰ τελούμενα σ' αὐτὴν καὶ στὶς προσευχές, ὄχι μόνο ἐκτελοῦν τὰ βιωτικὰ, ἀλλὰ πλουτοῦν καὶ κερδίζουν δόξα καὶ ἔχουν σωματικὴ ὑγεία. Ἀλλὰ πρέπει νὰ προσέξωμε, μήπως ἀπὸ αὐτὸ ἡ ζωὴ μας ἔγινε πολυσύμφορη καὶ προέλθη πολλὴ ἀνωμαλία καὶ δυσχέρεια στὸ βίον μας. Διότι, ἂν γιὰ κάθε ἔργο δὲν ἐπικαλούμαστε τὸν Θεὸ καὶ δὲν ἔχωμε τὴν συνεργία του, δίδομε εἴσοδο στὸν πονηρό· καὶ ἡ τέτοια εἴσοδος τοῦ ὄχι μόνο ἀχρειώνει τὴ διαγωγὴ μας, ἀλλὰ καὶ ὁδηγεῖ πρὸς ἀπαίσιο τέλος· ἐξαγριώνει ἐξ αἰτίας μικρῶν ζητημάτων καὶ προφάσεων τόσο πολὺ ἐναντίον ἀλλήλων, ὥστε ἄλλοι μὲν νὰ εἶναι ξαπλωμένοι ἀπὸ ἐπέμβασι συγγενικῆς μαχαίρας, ἄλλοι δὲ νὰ ζοῦν ἀφοῦ ἐλερώθηκαν μὲ αἷμα τῶν ὁμοφύλων ἢ στὴ γνώμη καὶ στὴν ψυχὴ ἢ καὶ σ' αὐτὸ τὸ φονικὸ χέρι. Διότι νοῦς ποῦ ἀπεστάτησε ἀπὸ τὸν Θεὸ ἢ κτηνώδης γίνεται ἢ δαιμονιώδης· καὶ ἀφοῦ ἀπεστάτησε ἀπὸ τοὺς κανόνες τῆς φύσεως ἐπιθυμεῖ τὰ ξένα καὶ δὲν εὐρίσκει χορτασμὸ ἢ φιλοκέρδειά του· καθιστᾷ τὸν ἑαυτό του ἔκδοτο στὶς σαρκικὲς ἐπιθυμίες καὶ δὲν γνωρίζει μέτρο ἡδονῆς. Θέλει νὰ τιμᾶται ἀπὸ ὅλους αὐτὸς ποῦ μὲ τὰ ἔργα ἀτιμάζει τὸν ἑαυτό του, καὶ θέλει ὅλους νὰ τὸν κολακεύουν καὶ νὰ συμφωνοῦν καὶ νὰ συμπράττουν μὲ τὶς γνώμες του, καὶ ὅταν δὲν τὸ ἐπιτυχάνη αὐτὸ (διότι πῶς;) γεμίζει ἀκάθεκτη ὀργή. Ὁ θυμὸς του καὶ ἡ ὀρμὴ κατὰ τῶν ὁμοφύλων ὁμοιάζει μὲ τοῦ ὄφους· καὶ ἀνθρωποκτόνος γίνεται ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁμοιά-

ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνω σατᾶν ἀφωμοιωμένος ὁ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ γεγονώς.

11 Καὶ τούτων ἀπάντων αἴτιον τῶν κακῶν ἔν, τὸ ἀποστα-
τῆσαι τὸν νοῦν τοῦ φόβου καὶ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ καὶ πάρο-
δον δοῦναι τῇ συνεργίᾳ τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ. Ἐὰν δὲ προ-
κατασφαλιζώμεθα τὴν ψυχὴν ἐφ' ἐκάστου ἔργου τοῖς πρὸς
τὸν Θεὸν ὕμνοις καὶ ταῖς προσευχαῖς, ὁ ἀντικείμενος οὐχ ἔξει
χώραν ἐν ἡμῖν· συναπελαθήσεται δὲ τούτῳ καὶ πᾶσα ἡ περὶ
αὐτὸν φατρία τῶν κακῶν, συμμετρία δὲ σωφροσύνη καὶ δι-
καιοσύνη καὶ πραότης καὶ ταπείνωσις κοσμήσει τὰς ἡμετέρας
ψυχάς, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης συνδούμενοι ἀλλήλοις εἰρηναίαν
ζήσομεν καὶ ἀστασίαστον ζῶν, ἐν μέσῳ ἡμῶν ἔχοντες διὰ
τῆς πρὸς αὐτὸν συνεχοῦς ἐντεύξεως τὸν βασιλέα τῆς εἰρήνης
Χριστόν.

12 Διὰ τοῦτο κατὰ πρωίαν ἐκάστην πρὸ παντὸς ἔργου πρὸς
ἑαυτὴν ἐφέλκεται ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία διὰ τῶν ἱερῶν κρου-
μάτων· ἡ γὰρ πρὸς Θεὸν καθ' ἡμέραν διὰ προσευχῆς καὶ
ψαλμωδίας ἐντευξίς καὶ τὰς ἐπιφορὰς πάσας κατευνάζει καὶ μετα-
σκευάζει, καὶ τὰς σαρκικὰς ὀρέξεις ἀναστέλλει καὶ τὴν πλεονεκτι-
κὴν ἀμβλύνει γνώμην καὶ τὸν τῦφον καθαιρεῖ καὶ τὸν φθόνον ἀναι-
νην καὶ εὐνομίαν καὶ εὐμάρειαν παρέχει καὶ πόλεσι καὶ οἴκοις καὶ
ψυχαῖς καὶ σώμασι καὶ τοῖς ἐν συζυγίᾳ ζῶσι καὶ τοῖς τὸν μονήρη
βίον ἐπανηρημένοις· καὶ ἀπλῶς, αὕτη ἐστὶν ἔδρα καὶ ἀσφάλεια πάν-
των τῶν καλῶν, καὶ ἀποτροπὴ καὶ λύτρωσις πάσης κακίας τε καὶ
δυσχερείας.

13 Τίς βυθῶ καὶ κήτει θαλαττίῳ τὸν Ἰωνᾶν καταποθέντα ζῶν-
τα πάλιν ἐξέδωκε τῇ γῆ; Οὐχ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκεῖθεν δέησις;
Ἄκουσον αὐτοῦ τοῦτο μαρτυροῦντος. «Ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς

ζει μὲ τὸν ἀνθρωποκτόνο Σατανᾶ αὐτὸς ποῦ ἐδημιουργήθηκε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσι τοῦ Θεοῦ.

11 Καὶ ὄλων αὐτῶν τῶν κακῶν ἓνα εἶναι τὸ αἶτιο, τὸ ὅτι ἀπεμακρύναμε τὸν νοῦ ἀπὸ τὸν φόβο καὶ τῆ μνήμη τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἐδώσαμε εἴσοδο στὴ συνεργία τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ. Ἐὰν δὲ πρὶν ἀπὸ κάθε ἔργο ἀσφαλίζωμε τὴν ψυχὴ μὲ τοὺς πρὸς τὸν Θεὸ ὕμνους καὶ τὶς προσευχάς, ὁ ἀντίπαλος δὲν θὰ ἔχη θέσι μέσα μας. Θὰ ἀπομακρυνθῆ δὲ μαζί μὲ αὐτὸν καὶ ὄλη ἡ γύρω του φατρία τῶν κακῶν· θὰ κοσμήσῃ τὶς ψυχές μας συμμετρία καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ πραότης καὶ ταπείνωσις, καὶ συνδεόμενοι μεταξὺ μας διὰ τῆς ἀγάπης θὰ ζήσωμε εἰρηνικὴ καὶ ἀστασίαστη ζωὴ, ἔχοντας ἀνάμεσά μας, διὰ τῆς συνεχοῦς συνομιλίας μὲ αὐτὸν, τὸν βασιλέα τῆς εἰρήνης Χριστόν.

12 Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ κάθε πρωὶ πρὶν ἀπὸ ὅποιο-δήποτε ἔργο ἐλκύεται πρὸς τὸν ἑαυτὸ της διὰ τῶν ἱερῶν κωδωνοκρουσιῶν· διότι ἡ καθημερινὴ πρὸς τὸν Θεὸ συνομιλία διὰ προσευχῆς καὶ ψαλμωδίας καὶ ὄλες τὶς ἐπιθέσεις κατευνάζει καὶ μετασκευάζει καὶ τὶς σαρκικὲς ὀρέξεις ἀναστέλλει καὶ τὴν τάσι πρὸς τὴν πλεονεξία ἀμβλύνει καὶ τὸν τύφο καθαιρεῖ καὶ τὸν φθόνον ἀναιρεῖ καὶ τὸν θυμὸ παιδαγωγεῖ καὶ τῆ μνησικακία ἀφανίζει, καὶ παραμερίζοντας ἀπὸ τῆ μέση τὴν πικρία καὶ τὴ φιλονεικία, παρέχει κάθε εἰρήνη καὶ εὐνομία καὶ εὐμάρεια στὶς πόλεις καὶ στοὺς οἴκους, στὶς ψυχές καὶ στὰ σώματα, καὶ στοὺς ζῶντας σὲ συζυγία καὶ στοὺς ἀκολουθοῦντας τὸ μοναχικὸ βίον καὶ γενικῶς αὐτὴ εἶναι ἔδρα καὶ ἀσφάλεια ὄλων τῶν καλῶν, καὶ ἀποτροπὴ καὶ λύτρωσις κάθε κακίας καὶ δυσχερείας.

13 Τὸν Ἰωνᾶ, ποῦ καταπόθηκε ἀπὸ βυθὸ καὶ θαλάσσιο κῆτος, ποιός τὸν ἔβγαλε πάλι ζωντανὸ στὴ γῆ; Ὁχι ἢ ἀπὸ ἐκεῖ δέησις πρὸς τὸν Θεό; Ἄκουσε τὸν ἴδιο νᾶ τὸ βεβαιώνη. «Στὴ θλίψι μου ἐβόησα πρὸς τὸν Κύριον τὸ Θεὸ μου καὶ μὲ εἰσήκουσε·

Κύριον τὸν Θεὸν μου, καὶ εἰσήκουσέ μου ἐκ κοιλίας ἄδου κραυγῆς μου, ἤκουσας φωνῆς μου». Τίς τὸν Ἐζεκίαν ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου πρὸς τὸ ζῆν ἐπανήγαγεν; Οὐχὶ καὶ τοῦτον αὐτῆ; Καὶ μάρτυς Ἡσαΐας λέγων πρὸς αὐτόν, «τάδε λέγει Κύριος· ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου, καὶ εἶδον τὰ δάκρυά σου, καὶ προσθήσω ἐπὶ τὰ ἔτη σου πεντεκαίδεκα ἔτη». Τίς τὸν Δανιὴλ ἐκ λάκκου τῶν λεόντων ἔσωσεν; Οὐχ ὅτι διὰ τὸ μὴ ἀνασχέσθαι ἀποσχέσθαι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν συνεχοῦς δεήσεως ἐμβληθῆναι τῷ λάκκῳ ἐκείνῳ κατεκρίθη; Τί τοὺς τρεῖς παῖδας ἐν μέσῳ τῆς καμίνου ζῶντας διετήρησεν; Ἄκουσον τούτων ἐκεῖ λεγόντων, «ποίησον μεθ' ἡμῶν, Κύριε, κατὰ τὴν ἐπιείκειάν σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, ἐξελοῦ ἡμᾶς, καὶ δὸς δόξαν τῷ ὀνόματί σου».

- 14 Ἀφέντες δὲ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους, ἴδωμεν καὶ τοὺς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τῶν κατεχόντων αὐτοὺς δεινῶν ἀπαλλαγέντας. Τί τὴν θυγατέρα Ἰαείρου τοῦ ἀρχισυναγώγου τελευτήσασαν, καθάπερ νῦν ἠκούσαμεν εὐαγγελιζομένου τοῦ Λουκᾶ, πάλιν ἐπανήγαγε πρὸς τὴν ζωὴν; Οὐχ ἢ τούτου πρὸς τὸν Κύριον δέησις; Τί τοῖς λεπροῖς ἐχαρίσσο τὴν κάθαρσιν; Οὐχὶ πάλιν αὐτῆ; Τί τῇ διπλῇ δυάδι τῶν τυφλῶν τὸ φῶς περέσχεν; Οὐχ οἱ δύο τούτων καὶ ἐπετιμῶντο σιγᾶν ὑπὸ τοῦ ὄχλου, ἀλλ' αὐτοὶ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζον, διὸ καὶ τῆς προσευχῆς ἐπέτυχον; Τί τῇ Χαναanaίᾳ, καίτοι ἀποβλήτω κατὰ νόμον οὖση, τὴν θυγατέρα ὑγιᾶ παρέδωκεν; Οὐχὶ ἢ πρὸς τὸν Κύριον ἐπίμονος αἴτησις; Καὶ ἵνα τᾶλλα νῦν ἀφῶμεν, ἐπιμνησθῶμεν δὲ τῶν ἡμεδαπῶν μὲν ὄντων, ἀπ' οὐρανοῦ δὲ στεφηφό-

10. Ἰωνᾶ 2,3.

11. Ἡσ. 38,6. Δ' Βασ. 5,6.

12. Δαν. 6,10-23.

13. Ὑμνος τριῶν παιδῶν 18 ἐ.

14. Μάρκ. 5,21.

στήν κραυγή μου ἀπὸ τὴν κοιλία τοῦ ἄδη ἄκουσες τὴ φωνή μου»¹⁰. Ποιὸς ἐπανεφέρε τὸν Ἐζεκία στὴ ζωὴ ἀπὸ τὶς πύλες τοῦ θανάτου; Ὑποχρὴσθαι αὐτὸν τούτῃ; Καὶ μάρτυς εἶναι ὁ Ἡσαΐας ποὺ λέγει πρὸς αὐτόν. «Αὐτὰ λέγει ὁ Κύριος· ἄκουσα τὴν προσευχή σου καὶ εἶδα τὰ δάκρυά σου, καὶ στὰ ἔτη σου θὰ προσθέσω δεκαπέντε ἔτη»¹¹. Ποιὸς ἔσωσε τὸ Δαβὶδ ἀπὸ τὸ λάκκο τῶν λεόντων; Μήπως δὲν κατακρίθηκε νὰ ριφθῆ στὸ λάκκο ἐκεῖνο, γιὰ τὸ λόγο ὅτι δὲν ἐδέχθηκε ν' ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὴ συνεχῆ δέησι πρὸς τὸν Θεό¹²; Τί διετήρησε τοὺς τρεῖς παῖδες ζωντανοὺς μέσα στὴν κάμινος; Ὑποχρὴσθαι τοὺς ἰδίους νὰ λέγουν ἐκεῖ, «ἐνέργησε στὴν ὑπόθεσί μας, Κύριε, κατὰ τὴν ἐπιείκειά σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου· ἀπάλλαξέ μας καὶ δόξασε τὸ ὄνομά σου»¹³.

- 14 Ἀφοῦ ἀφήσωμε δὲ ἐκείνους τοὺς παλαιούς, ἃς ἰδοῦμε καὶ τοὺς ἀπαλλαγέντας ἀπὸ τὰ δεινὰ ποὺ τοὺς κατεῖχαν κατὰ τὸ εὐαγγέλιο τῆς χάριτος. Τί ἦταν αὐτὸ ποὺ τὴν θυγατέρα τοῦ ἀρχισυναγώγου Ἰαείρου, ἀφοῦ ἀπέθανε ὅπως ἀκούσαμε τῶρα νὰ εὐαγγελίζεται ὁ Λουκᾶς, τὴν ἐπανεφέρε πάλι στὴ ζωὴ; Ὑποχρὴσθαι τούτου πρὸς τὸν Κύριο¹⁴; Τί ἐχάρισε τὴν κάθαρσι στοῦς λεπρούς; Ὑποχρὴσθαι πάλι αὐτῆ¹⁵; Τί ἔδωσε τὸ φῶς στὸ διπλὸ ζεῦγος τῶν τυφλῶν; Οἱ δύο ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐπιτιμῶνταν ἀπὸ τὸν ὄχλον νὰ σιγήσουν, ἀλλ' αὐτοὶ ἐφώναζαν πολὺ περισσότερο, γι' αὐτὸ κι' ἐπέτυχαν τὴν εὐχή¹⁶; Τί ἦταν αὐτὸ ποὺ παρέδωσε ὑγιᾶ τὴν θυγατέρα στὴ Χαναναία, ἂν καὶ κατὰ τὸ νόμο ἦταν ἀπόβλητη; Ὑποχρὴσθαι ἐπίμονη αἴτησις πρὸς τὸν Κύριο¹⁷; Καὶ γιὰ ν' ἀφήσωμε ὅλα τ' ἄλλα τῶρα καὶ ἐνθυμηθοῦμε τοὺς συντοπίτες μας ποὺ ἔγιναν στεφανοφόροι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ προσκυνητοὶ ἀπὸ μᾶς· τί εἶναι

15. Ματθ. 8,2.

16. Ματθ. 9,27.

17. Ματθ. 15,22

ρων αἰδίων γεγονότων καὶ προσκυνητῶν ἡμῖν, τίς τὸν ἐν μάρτυσι θαυμάσιον Νέστορα καὶ πρὸ τῆς ἱερᾶς μαρτυρίας Δαβὶδ ἀνέδειξεν ἕτερον κατὰ Γολιάθ νέου, τοῦ Λυαίου, παρρησία τὴν νίκην ἀράμενον, εἶτα καὶ κατὰ τοῦ σώματος προσαποδυσάμενον Λυαίου, καὶ τοῦτον ἐλόντα κατὰ κράτος καὶ συγκαθελόντα τηνικαῦτα τὴν τοῦ τυραννοῦντος Ἐρκουλίου ὄφρυν; Οὐχ ἢ πρὸς τὸν μέγαν ἐν ἀγίοις καὶ πρὸ τῆς τελειώσεως τοῦ μαρτυρίου Δημήτριον καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῦ ἔργου δέησις;

15 Εἰ τοίνυν καὶ νόσους λύει καὶ λεπροὺς καθαίρει καὶ τυφλοῖς παρέχει φῶς καὶ ἐκ μέσου φάρυγγος λεόντων ἐγγείων τε καὶ θαλαττίων ρύεται καὶ ἐν μέσῳ πυρὶ ζωογονεῖ καὶ ἐκ θανάτου πυλῶν ἐπανάγει πρὸς ζωὴν καὶ αὐτοὺς τοὺς νεκρωθέντας τέλεον ἀνίστησι καὶ στεφανίτας οὐρανίους ἀναδείκνυσι καὶ τροπαιοῦχος κατ' ἐχθρῶν ὀρατῶν τε καὶ ἀοράτων ἢ πρὸς Θεὸν δέησις, ἐξαίσια παρέχουσα τρόπαια τοῖς αὐτῇ χρωμένοις ἐκ ψυχῆς· ἄρ' οὐ φανερόν, ὅτι διὰ τὴν εἰς αὐτὴν ἀμέλειαν καὶ ραθυμίαν ἡμῶν τὰ δεινὰ περιγίνεται; «Αἰτεῖτε», γάρ φησι ὁ Κύριος, «καὶ λήψεσθε· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται»· καὶ «εἰ ὑμεῖς», φησὶν, «οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;». Ἄλλ' οὐκ ἔστι σχεδὸν ὁ συνιών, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν· ἂν γὰρ συνῶμεν τίς ὁ πλάσας, τίς ὁ τιμήσας κατ' εἰκόνα ἰδίαν, τίς ὁ τῷ ἀκηράτῳ χωρίῳ τῆς τρυφῆς ἐνοικίσας, τίς ὁ παλαιωθέντας καὶ ἀτιμασθέντας διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τοῦ χωρίου τῆς τρυφῆς ἐκπεσόντας πά-

18. Ματθ. 7,7.

19. Ματθ. 7,11.

αὐτὸ ποῦ ἀνέδειξε τὸν θαυμάσιο μεταξὺ τῶν μαρτύρων Νέστορα, καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ μαρτύριο, ἄλλον Δαβὶδ ἐναντίον νέου Γολιάθ, τοῦ Λυαίου, ποῦ ἐκέρδισε δημόσια τὴ νίκη, κι' ἔπειτα, ἀφοῦ ἀγωνίσθηκε κατὰ τοῦ γιγαντιαίου Λυαίου καὶ τὸν ἐνίκησε συντριπτικά, κατέρριψε τότε καὶ τὰ φρύδια τοῦ τυράννου Ἐρκουλίου; Δὲν τὸ ἔκαμε ἢ γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ δέησις πρὸς τὸν μέγα ἅγιο Δημήτριο καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν τελείωσι τοῦ μαρτυρίου καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεό;

- 15 Ἐάν λοιπὸν ἡ δέησις πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νόσους λύνη καὶ λεπρούς καθαρῖζη, σὲ τυφλοὺς παρέχη φῶς καὶ λυτρώνη μέσα ἀπὸ τὸν φάρυγγα λεόντων ἐπιγείων καὶ θαλασσίων, ζωογονῆ μέσα στὸ πῦρ καὶ ἐπαναφέρη πρὸς τὴ ζωὴ ἀπὸ τὶς πύλες τοῦ θανάτου, ἀνιστᾶ τελείως ἀκόμη καὶ τοὺς ἀποθανόντας καὶ τοὺς ἀναδεικνύη οὐρανίους στεφανοφόρους καὶ τροπαιοῦχους ἐναντίων ἐχθρῶν ὀρατῶν καὶ ἀοράτων, παρέχοντας λαμπρὰ τρόπαια σὲ ὅσους τὴν χρησιμοποιοῦν ἀπὸ ψυχῆ, δὲν εἶναι ἄραγε φανερὸ ὅτι τὰ δεινὰ μᾶς καταλαμβάνουν ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας καὶ ραθυμίας μας γι' αὐτήν; «Αἰτεῖτε», λέγει ὁ Κύριος, «καὶ θὰ λάβετε· ζητεῖτε, καὶ θὰ εὐρῆτε· κρούετε καὶ θὰ σᾶς ἀνοιγῆ»¹⁸· καὶ «ἐάν ἐσεῖς», λέγει, «ξεύρετε νὰ δίδετε ἀγαθὰ δοσίματα στὰ τέκνα σας, πόσο μᾶλλον ὁ οὐράνιος Πατέρας σας θὰ δώσῃ ἀγαθὰ σὲ ὅσους τοῦ ζητοῦν;»¹⁹. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει σχεδὸν κανεὶς ποῦ νὰ καταλαβαίνει, δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποῦ νὰ ἐκζητῆ τὸν Θεό²⁰. Ἐάν πραγματικὰ ἀντιληφθοῦμε ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποῦ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο, ποιὸς τὸν ἐτίμησε μὲ τὴν εἰκόνα του, ποιὸς τὸν ἔβαλε μέσα στὸν ἀφθαρτο τόπο τῆς τρυφῆς, ποιὸς ἐπίσης, ἀφοῦ ἐπαλαιώσαμε καὶ ἀτιμασθήκαμε ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀφοῦ ἐξεπέσαμε ἀπὸ τὸν τόπο τῆς τρυφῆς πάλι μᾶς ἀνανέωσε

20. Ψαλμ. 13,3.

λιν δι' ἑαυτοῦ καινοποιῶν καὶ ἀναπλάττων καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν δόξαν καὶ τὴν αἰδίου τρυφὴν ἡμᾶς ἐκκαλούμενος, οὐκ ἂν πρὸς τὰ ὑλικά ταῦτα καὶ πρόσκαιρα τὸν νοῦν ἡμῶν ὄλον ἀπασχολήσαιμεν, ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον ζητήσομεν καὶ πρὸς ἐκεῖνα σπεύσομεν, τὰ μὴ διαπίπτοντα μηδὲ διαρρέοντα.

16 Νῦν δὲ εἰς πίθον ὥσπερ τετρημένον ἀντλοῦμεν, καὶ εἰς σύνδεσμον διερρηγμένον συνάγομεν τοὺς θησαυρούς. Ἄλλ' οὐκ ἔχεις πλοῦτον; οὐκ ἔχεις θησαυρόν; Ἄλλ' ἔχεις τὴν τούτων ἐπιθυμίαν· ἀρκεῖ δὲ αὕτη παντὶ κακῷ περιβαλεῖν· «οἱ γὰρ ἐπιθυμοῦντες πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμοὺς καὶ παγίδας τοῦ διαβόλου», καθάπερ ὁ μέγας Παῦλός φησι. Τὰ ἄνω τοίνυν ἀδελφοὶ ποθῶμεν, τὰ ἄνω ζητῶμεν, ἵνα καὶ τῶν κάτω ἀβλαβῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπιτύχωμεν καὶ ἀπολαύσωμεν βίου, καὶ τῶν μελλόντων καὶ οὐρανίων ἐπὶ τοῦ μέλλοντος οὐκ ἀστοχῆσωμεν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

17 Ὡς πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

καὶ μᾶς ἀνέπλασε καὶ μᾶς ἀνεκάλεσε πρὸς τὴν ἀρχαία δόξα καὶ τὴν αἴδια τρυφή, δὲν θ' ἀπασχολοῦμε ὅλον τὸ νοῦ μας πρὸς αὐτὰ τὰ ὑλικά καὶ πρόσκαιρα, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ ζητήσωμε ἐκεῖνα καὶ θὰ σπεύσωμε πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δὲν καταστρέφονται καὶ δὲν διαρρέουν.

16 Τώρα ὁμως εἶναι σὰν νὰ ἀντλοῦμε νερὸ σὲ τρυπημένο πιθάρι καὶ νὰ μαζεύωμε θησαυροὺς σὲ ξεσχισμένη σακκοῦλα. Ἄλλὰ δὲν ἔχεις πλοῦτο; δὲν ἔχεις θησαυροὺς; Ἔχεις ὁμως τὴν ἐπιθυμία γι' αὐτά; εἶναι ἀρκετὴ αὐτὴ νὰ σὲ περιβάλη μὲ κάθε κακό. «Διότι ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ πλουτήσουν, πέφτουν σὲ πειρασμοὺς καὶ σὲ παγίδες τοῦ διαβόλου», ὅπως λέγει ὁ μέγας Παῦλος²¹. Τὰ ἄνω λοιπὸν ἄς ποθοῦμε, ἀδελφοί, τὰ ἄνω ἄς ζητοῦμε, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμε καὶ ἄπολαύσωμε καὶ τὰ κάτω ἀβλαβῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος βίου καὶ τὰ μέλλοντα καὶ οὐράνια νὰ μὴ χάσωμε ἐπὶ τοῦ μέλλοντος, μὲ τὴν χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

17 Στὸν ὅποιο πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζὶ μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ Πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο

21. Α' Τιμ. 6,3.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΒ΄

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΣΤΑ ΑΓΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΜΑΣ

ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΝΒ'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

1

1 ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται, καὶ τὸ καλὸν δένδρον καὶ καρπὸν ποιεῖ καλόν, ἢ τῆς αὐτοαγαθότητος μήτηρ, ἢ τῆς αἰδίου καλλονῆς γεννήτρια πῶς οὐκ ἂν ἀσυγκρίτως ὑπερέχοι τῇ καλοκαγαθίᾳ πᾶν ἀγαθὸν ἐγκόσμον τε καὶ ὑπερκόσμιον; Ἡ γὰρ τὰ πάντα καλλιεργήσασα δύναμις, ἢ συναΐδιος καὶ ἀπαράλλακτος εἰκὼν τῆς ἀγαθότητος, τοῦ ἀνωτάτου Πατρὸς ὁ προαιώνιος καὶ ὑπερούσιος καὶ ὑπεράγαθος Λόγος, εἰκόνα βουληθεὶς περιθέσθαι τὴν ἡμετέραν ὑπὸ φιλανθρωπίας ἀφάτου καὶ τῆς ἐφ' ἡμᾶς εὐσπλαγχνίας, ἵνα τὴν εἰς ᾄδου κατασυρεῖσαν μυχοὺς ἀνακαλέσῃται φύσιν καὶ ἀνακαινίσῃ παλαιωθεῖσαν καὶ ἀναβιβάσῃ πρὸς τὸ ὑπερουράνιον τῆς αὐτοῦ βασιλείας καὶ θεότητος ὕψος, ἐνωθεὶς αὐτῇ καθ' ὑπόστασιν, ἐπεὶ σαρκὸς ἐδεῖτο προσλήμματος, καὶ σαρ-

ΟΜΙΛΙΑ 52

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΣΤΑ ΑΓΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΓΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΑΣ

1

ν τὸ δένδρο ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸν καρπό, καὶ τὸ καλὸ δένδρο παράγει ἐπίσης καλὸν καρπὸ¹, ἡ μητέρα τῆς αὐτοαγαθότητος, ἡ γεννήτρια τῆς αἴδιας καλλονῆς, πῶς δὲν θὰ ὑπερεῖχε ἀσυγκρίτως κατὰ τὴν καλοκαγαθία ἀπὸ κάθε ἀγαθὸ ἐγκόσμιο καὶ ὑπερκόσμιο; Διότι ἡ δύναμις ποὺ ἐκαλλιέργησε τὰ πάντα, ἡ συναΐδια καὶ ἀπαράλλακτη εἰκὼν τῆς ἀγαθότητος,

ὁ προαιώνιος καὶ ὑπερούσιος καὶ ὑπεράγαθος Λόγος, ἀπὸ ἀνεκφραστη φιλανθρωπία κι' εὐσπλαγχνία γιὰ χάρι μας ἠθέλησε νὰ περιβληθῆ τὴν ἰδική μας εἰκόνα, γιὰ νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν φύσι ποὺ εἶχε συρθῆ κάτω στοὺς μυχούς τοῦ ἄδη καὶ νὰ τὴν ἀνακαινίσῃ, διότι εἶχε παλαιωθῆ, καὶ νὰ τὴν ἀναβιβάσῃ πρὸς τὸ ὑπερουράνιο ὕψος τῆς βασιλείας καὶ θεότητός του. Γιὰ νὰ ἐνω-

1. Ματθ. 7,16. Λουκᾶ 6,44.

κὸς καινῆς ὁμοῦ τε καὶ ἡμετέρας, ὡς ἐξ ἡμῶν ἡμᾶς καινουργήση, πρὸς δὲ καὶ κυοφορίας καὶ τόκου τοῦ καθ' ἡμᾶς καὶ τροφῆς μετὰ τὸν τόκον καὶ ἀναγωγῆς καταλλήλου, τὰ πάντα καθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν γερόμενος, ὑπηρετὶν πρὸς πάντα πρεπωδεστάτην εὐρίσκει καὶ χορηγὸν ἀμολύντου φύσεως οἴκοθεν τὴν παρ' ἡμῶν ὑμνουμένην ἀειπάρθενον ταύτην, ἧς τὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων παράδοξον εἴσοδον ἐορτάζομεν σήμερον. Ταύτην γὰρ ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ ἀνακλήσει τοῦ καθ' ἡμᾶς γένους πρὸ αἰῶνων ὁ Θεὸς προορίζει καὶ τῶν ἀπ' αἰῶνος ἐκλέγεται, οὐχ ἀπλῶς τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τῶν ἐξ αἰῶνος ἐξειλιγμένων καὶ θαυμαστῶν καὶ περιβοήτων ἐπ' εὐσεβείᾳ τε καὶ συνέσει καὶ τοῖς κοινωφελέσιν ὁμοῦ καὶ θεοφιλέσι καὶ ἤθεσι καὶ λόγοις καὶ πράξεσιν.

- 2 Ἐπήρθη γὰρ τὴν ἀρχὴν καθ' ἡμῶν, καὶ κατέσπασεν ἡμᾶς εἰς τὰς τοῦ ἄδου καταδύσεις ὁ νοητὸς καὶ ἀρχέκακος ὄφης. Καὶ πολλὰ ἐστὶ, δι' ἃ καθ' ἡμῶν ἐπήρθη καὶ δι' ὧν τὴν ἡμετέραν ἐδουλώσατο φύσιν· φθόνος καὶ ζηλοτυπία καὶ μῖσος, ἀδικία τε καὶ δόλος καὶ σοφιστεία, καὶ πρὸς τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις, θανατηφόρος ἦν ἔχει παρ' ἑαυτῷ δύναμις, αὐτὸς ἑαυτῷ ταύτην ἐντεκῶν ὡς πρῶτος ἀποστατήσας τῆς ὄντως ζωῆς. Ἐφθόνησε γὰρ τῷ Ἀδὰμ τὴν ἀρχὴν, τῷ χωρίῳ τῆς ἀκηράτου τρυφῆς ἰδὼν τοῦτον ἐνδιδαιτώμενον καὶ θεοειδεῖ δόξῃ περιλαμπόμενον καὶ πρὸς οὐρανὸν ἐκ γῆς ἀναγόμενον, ὅθεν αὐτὸς ἀπερρίφη δικαίως, καὶ φθονήσας ἐμάνη κατ' αὐτοῦ μανίαν ἐσχάτην, ὡς καὶ θανάτῳ περιβαλεῖν ἐθελῆσαι· φθόνος γὰρ οὐ μίσους μόνον, ἀλλὰ καὶ φόνου γεννήτωρ, ὃν ἐπήνεγκεν ἡμῖν σὺν δόλῳ προσφύς ὁ δολερὸς καὶ ὄντως μισάνθρωπος ὄφης. Ἡράσθη γὰρ τῆς κατ' αὐτοῦ τυραννίδος ἄκρως ἀδίκως ἐπὶ λύμῃ τοῦ

θῆ λοιπὸν μὲ αὐτὴν καθ' ὑπόστασι, ἐπειδὴ ἐχρειαζόταν σαρκικὸ πρόσλημμα καὶ σάρκα νέα συγχρόνως καὶ ἰδική μας, ὥστε νὰ μᾶς ἀνανεῶσῃ ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἰδίους, ἐπὶ πλέον δὲ ἐχρειαζόταν καὶ κυοφορία καὶ γέννα σὰν τῆ δική μας, τροφή μετὰ τῆ γέννα καὶ κατάλληλη ἀγωγή, γινόμενος πρὸς χάριν μας καθ' ὅλα σὰν ἐμᾶς, εὐρίσκει γιὰ ὅλα πρέπουσα ὑπηρέτρια καὶ χορηγὸ ἀμόλυντης φύσεως ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της αὐτὴν τὴν ἀειπάρθενη, ἣ ὁποία ὑμνεῖται ἀπὸ μᾶς καὶ τῆς ὁποίας σήμε-
ρα ἐορτάζομε τὴν παράδοξο εἴσοδο στὰ ἅγια τῶν ἀγίων. Διότι αὐτὴν προορίζει πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες ὁ Θεὸς γιὰ τὴ σωτηρία καὶ ἀποκατάστασι τοῦ γένους μας, καὶ τὴν ἐκλέγει ἀνάμεσα ἀπὸ ὄλους, ὄχι ἀπλῶς τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ τοὺς ἀπὸ τοὺς αἰῶ-
νες ἐκλεγμένους καὶ θαυμαστοὺς καὶ περιβοήτους γιὰ τὴν εὐσέ-
βεια καὶ σύνεσι, καθὼς καὶ γιὰ τὰ κοινωφελῆ καὶ θεοφι-
λῆ συγχρόνως ἦθη καὶ λόγια καὶ ἔργα.

2

Διότι στὴν ἀρχὴ ἐσηκώθηκε ἐναντίον μας ὁ νοητὸς καὶ ἀρ-
χέκακος ὄφις καὶ μᾶς κατέρριψε στὰ βάραθρα τοῦ ἄδη. Κι' ὑπάρχουν πολλοὶ λόγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους ἐσηκώθηκε ἐναντίον μας καὶ ὑπεδούλωσε τὴ φύσι μας· φθόνος καὶ ζηλοτυπία καὶ μῖ-
σος, ἀδικία καὶ δόλος καὶ σοφιστεία, καὶ μαζὶ μὲ τὰ τέτοια, ἡ θανατηφόρος δύναμις ποὺ ἔχει μέσα του, τὴν ὁποία πρῶτος ἐγέννησε καὶ μόνος του, ἀφοῦ πρῶτος αὐτὸς ἀποστάτησε ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ ζωὴ. Πραγματικὰ στὴν ἀρχὴ ἐφθόνησε τὸν Ἀδάμ, ὅταν τὸν εἶδε νὰ ζῆ στὸν τόπο τῆς ἄφθαρτης τρυφῆς καὶ νὰ πε-
ριλάμπεται μὲ θεοειδῆ δόξα καὶ νὰ ὀδηγῆται ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό, ἀπὸ ὅπου αὐτὸς ἀπερρίφθηκε δικαίως καὶ ἀπὸ φθόνου ἐξεμάνη ἐναντίον του μὲ τὴ χειρότερη μανία, ὥστε νὰ θελήσῃ καὶ νὰ τὸν θανατώσῃ ἀκόμη. Ὁ φθόνος εἶναι πατέρας ὄχι τοῦ μίσους μόνον ἀλλὰ καὶ τοῦ φόνου, τὸν ὁποῖο ἐπέφερε σ' ἐμᾶς ἀναμιγνύοντάς τον μὲ δόλο ὁ δολερὸς καὶ ἀληθινὰ μισάνθρωπος ὄφις. Διότι καταλήφθηκε ἀπὸ ἔρωτα πρὸς τὴν τυραννία σὲ

κατ' εικόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ παρὰ Θεοῦ πλασθέντος· ἐπεὶ δὲ κατὰ πρόσωπον προσβαλεῖν οὐκ ἐθάρρησε, τῷ δόλω καὶ τῇ πονηρίᾳ ἐχρήσατο, καὶ διὰ τοῦ αἰσθητοῦ ὄψεως προσενεχθεὶς ὡς φίλος καὶ χρηστὸς σύμβουλος ὁ δεινὸς καὶ ὄντως ἐχθρὸς καὶ ἐπίβουλος, λαμβάνει, φεῦ!, χώραν λαθῶν, καὶ διὰ τῆς ἀντιθέου συμβουλῆς τὴν οἰκείαν θανατηφόρον ὡς ἰὸν ἐπεγχεῖ τῷ ἀνθρώπῳ δύναμιν.

3 Εἰ μὲν οὖν ὁ Ἀδὰμ τηνικαῦτα τῆς θείας ἐντολῆς ἀπρὶξ ἀντεχόμενος ἀπεσεύσατο τὴν ἀντικειμένην πονηρὰν συμβουλήν, νικητῆς ἂν ὤφθη κατὰ τοῦ ἀντιπάλου καὶ τῆς θανατηφόρου λύμης ἀνώτερος, αἰσχύνας κατὰ κράτος τὸν προσβαλόντα μανικῶς καὶ δολίως. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἐνδοὺς ἐκῶν, ὡς μήποτε ὤφελεν, ἠττήθη τε καὶ ἠχρεῖωται, καὶ ρίζα τοῦ καθ' ἡμᾶς γένους ὧν καταλλήλως θνητοὺς ἀνεδίδου βλαστοὺς ἡμᾶς, ἔδει πάντως ἡμῖν, εἴπερ ἐχρῆν ἀναπαλαῖσαι τὴν ἤτταν καὶ τὴν νίκην ἀνακαλέσασθαι καὶ τὸν ψυχῆ καὶ σῶματι θανατηφόρον ἰὸν ἀποσεύσασθαι καὶ ζωῆς αὐθις σπάσαι καὶ ζωῆς διαιώνιζούσης τε καὶ ἀπήμονος· ἔδει τοίνυν τῷ ἡμῶν γένει ρίζης καινῆς, τουτέστι νέου Ἀδὰμ οὐκ ἀναμαρτήτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνεξαπατήτου καὶ ἀηττήτου παντάπασι, πρὸς δὲ καὶ τὰς ἀμαρτίας συγχωρεῖν δυναμένου καὶ ἀνευθύνους τιθέναι τοὺς ὑπευθύνους, καὶ μὴ μόνον ζῶντος, ἀλλὰ καὶ ζωοποιούντος, ἵνα καὶ τοῖς αὐτῷ κολλωμένοις καὶ κατὰ γένος αὐτῷ προσῆκουσι μεταδιδῶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τῶν ἡμαρτημένων ἀφέσεως, οὐ τοὺς ἐξῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ νεκρωθέντας ἀναζωῶν.

4 Διὰ τοῦτο Παῦλος, ἡ μεγάλη τοῦ Πνεύματος σάλπιξ, βοᾷ λέγουσα· «ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος εἰς Πνεῦμα ζωοποιῶν». Ἀναμάρτητος δὲ καὶ ζωοποιὸς

βάρος του έντελῶς ἄδικα, γιὰ καταστροφή τοῦ πλασθέντος κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσι Θεοῦ· ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ πρόσωπο, ἐχρησιμοποίησε τὸν δόλο καὶ τὴν πονηρία. Ἀφοῦ ἐπλησίασε διὰ τοῦ αἰσθητοῦ ὄφρα ὡς φίλος καὶ καλὸς σύμβουλος ὁ φοβερὸς καὶ πραγματικὰ ἐχθρὸς καὶ ἐπίβουλος, καταρθώνει, φεῦ!, κρυφὰ νὰ ἐπιτύχη καὶ μὲ τὴν ἀντίθετη συμβουλή χύνει σὰν δηλητήριο στὸν ἄνθρωπο τὴν θανατηφόρα δύναμί του.

- 3 Ἐὰν λοιπὸν ὁ Ἀδάμ, κρατώντας δυνατὰ τότε τὴν θεία ἐντολή, ἀπέρριπτε τὴν ἐχθρική πονηρὰ συμβουλή, θὰ ἐφαινόταν νικητὴς κατὰ τοῦ ἀντιπάλου καὶ ἀνώτερος τῆς θανατηφόρας φθορᾶς, καταντροπιάζοντας τὸν μανιακὸ καὶ δόλιο προσβολέα. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖνος ὑποκύπτοντας ἐκουσίως, ποὺ δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ τὸ κάμη, ἐνίκηθηκε καὶ ἀχρειώθηκε, κι' ἔτσι, ἀφοῦ ἦταν ρίζα τοῦ γένους μας, μᾶς ἀνέδειξε καταλλήλους θνητοὺς βλαστούς, ἐχρειαζόταν ὅπωςδὴποτε, ἂν ἔπρεπε νὰ ἀνταποδώσωμε τὴν ἦττα, νᾶ κερδίσωμε τὴ νίκη, ν' ἀπορρίψωμε μὲ ψυχὴ καὶ σῶμα τὸ θανατηφόρο δηλητήριο καὶ ν' ἀπολαύσωμε ζωὴ, καὶ μάλιστα ζωὴ αἰώνια καὶ ἀπαθῆ. Ἐχρειαζόταν λοιπὸν τὸ γένος μας νέα ρίζα, δηλαδή νέο Ἀδάμ, ὄχι μόνο ἀναμάρτητο, ἀλλὰ κι' έντελῶς ἀνεξαπάτητο καὶ ἀήττητο, ποὺ ἐπὶ πλεόν μπορεῖ καὶ νὰ συγχωρῆ τις ἁμαρτίες καὶ νὰ καθιστᾶ ἀθῶους τοὺς ἐνόχους, ποὺ ὄχι μόνο ζῆ ἀλλὰ καὶ ζωοποιεῖ, ὥστε νὰ μεταδίδη ζωὴ καὶ ἄφεσι ἁμαρτιῶν καὶ στοὺς προσκολλημένους σ' αὐτὸν καὶ συγγενεῖς κατὰ τὸ γένος, ἀναζωογονώντας ὄχι μόνο τοὺς μεταγενεστέρους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὶν ἀπὸ αὐτὸν ἀποθανόντας.

- 4 Γι' αὐτὸ ὁ Παῦλος, ἡ μεγάλη σάλπιγγα τοῦ Πνεύματος, βοᾷ λέγοντας, «ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐγίνε ὡς ζωντανὴ ψυχὴ, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐγίνε ὡς πνεῦμα ζωοποιό»². Ἀναμάρτητος δὲ

2. Α' Κορ. 15,45.

καὶ ἀφιέναι ἀμαρτίας δυνάμενος οὐδεὶς πλὴν Θεοῦ. Τοιγαροῦν οὐκ ἄνθρωπον μόνον, ἀλλὰ καὶ Θεὸν ἀναγκαῖον ἦν ὑπάρχειν τὸν νέον Ἀδὰμ, αὐτόχρομα ζωὴν ὄντα καὶ σοφίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν καὶ ἄλλο πᾶν ἀγαθόν, ὡς ἐν ἐλέει καὶ σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καταπραΰσαι τὴν τοῦ παλαιοῦ Ἀδὰμ ἀνακαίνισίν τε καὶ ἀναζώωσιν, ὧν τοῖς ἐναντίοις ὁ νοητὸς καὶ ἀρχέκακος ὄφιν χρησάμενος, τὴν παλαίωσιν καὶ τὴν νέκρωσιν ἡμῖν ἐνεποίησεν.

5 Ὡς οὖν ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος φθόνῳ καὶ μίσει καθ' ἡμῶν ἐπήρθη, οὕτως ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς ὑπερβολῇ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος ὑπὲρ ἡμῶν ἐκινήθη. Ἡράσθη γὰρ ἐνδίκως τῆς σωτηρίας τοῦ οἰκείου πλάσματος, ἡ δὲ ἦν τὸ ὑφ' ἑαυτὸν πάλιν αὐτὸ ποιῆσαι καὶ ἀνασώσασθαι, ὡς ὁ ἀρχέκακος ἐκεῖνος ἀδίκως ἠράσθη τῆς ἀπωλείας τοῦ Θεοῦ πλάσματος, ἡ δὲ ἦν τὸ ὑφ' ἑαυτὸν αὐτὸ θέσθαι καὶ τυρρανικῶς αὐτὸς ἐπικειῖσθαι. Ὡσπερ δὲ οὗτος ἐν ἀδικίᾳ καὶ δόλῳ καὶ ἀπάτῃ καὶ σοφιστείᾳ τὴν νίκην ἑαυτῷ καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου πτώσιν κατέπραξεν, οὕτως ὁ ἐλευθερωτὴς ἐν δικαιοσύνῃ καὶ σοφίᾳ καὶ ἀληθείᾳ τὴν τε ἤτταν εἰς τέλος τοῦ ἀρχεκάκου καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ οἰκείου ἐξείργασται πλάσματος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κατὰ τὴν θείαν οἰκονομίαν ταύτην σοφίας λέγειν, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ.

6 Δικαιοσύνης δὲ ἦν ἀκριβοῦς καὶ τὸ τὴν δουλωθεῖσαν καὶ ἠττηθεῖσαν ἐκοῦσαν φύσιν αὐτὴν καὶ τὴν νίκην ἀναπαλαίσασθαι καὶ τὴν δουλείαν ἐκοῦσαν ἀπώσασθαι· διὰ τοῦτο τὴν ἡμῶν ἐξ ἡμῶν ἀνειληφέναι φύσιν εὐδόκησεν ὁ Θεός, ταύτη παραδόξως ἐνωθεὶς καθ' ὑπόστασιν. Ἐνωθῆναι δὲ τὴν ἀνωτάτω ἐκείνην καὶ ὑπὲρ νοῦν καθαρότητα μεμολυσμένη φύσει τῶν ἀδυνάτων ὑπῆρχεν· ἐν γὰρ τοῦτο μόνον Θεῷ ἀδύνατον, συνελθεῖν ἀκαθάρτῳ πρὶν

καὶ ζωοποιὸς καὶ ἰκανὸς νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίες δὲν εἶναι κανεὶς πλὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως ὁ νέος Ἀδὰμ ἦταν ἀναγκαῖο νὰ εἶναι ὄχι μόνο ἄνθρωπος ἀλλὰ καὶ Θεός, νὰ εἶναι κυριολεκτικῶς ζωὴ καὶ σοφία, δικαιοσύνη καὶ ἀγάπη, εὐσπλαγχνία καὶ κάθε ἄλλο ἀγαθό, ὥστε νὰ διενεργήσῃ τὴν ἀνακαίνισι καὶ ἀναζώωσι τοῦ παλαιοῦ Ἀδὰμ μὲ ἔλεος καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη. Ὁ νοητὸς καὶ ἀρχέκακος ὄφιν, χρησιμοποιοῦντας τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ προεκάλεσε σ' ἐμᾶς τὴν παλαίωσι καὶ τὴ νέκρωσι.

5 Ὅπως λοιπὸν στὴν ἀρχὴ ὁ ἀνθρωποκτόνος ἀπὸ φθόνου καὶ μῖσος ξεσηκώθηκε ἐναντίον μας, ἔτσι ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς ἐκινήθηκε ὑπὲρ ἡμῶν ἀπὸ ὑπερβολὴ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος. Διότι ἀγάπησε δικαίως τὴ σωτηρία τοῦ πλάσματός του, ποὺ ἦταν νὰ τὸ φέρῃ πάλι στὴν ἐξουσία καὶ νὰ τὸ ξανασώσει, ὅπως ἐκεῖνος ὁ ἀρχέκακος ἀδίκως ἀγάπησε τὴν ἀπώλεια τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἦταν νὰ τὸ ὑποτάξῃ στὸν ἑαυτό του καὶ νὰ τοῦ ἐπιβάλλεται τυραννικῶς. Ὅπως δὲ αὐτὸς διέπραξε τὴ νίκη του καὶ τὴν πτῶσι τοῦ ἀνθρώπου μὲ ἀδικία καὶ δόλο, μὲ ἀπάτη καὶ σοφιστεία, ἔτσι ὁ ἐλευθερωτὴς μὲ δικαιοσύνη καὶ σοφία καὶ ἀλήθεια ἐπραγματοποίησε τὴν τελικὴ ἥττα τοῦ ἀρχεκάκου καὶ τὴν ἀνακαίνισι τοῦ πλάσματός του. Ἀλλὰ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θέματος περὶ τῆς σοφίας ποὺ ὑπάρχει σ' αὐτὴν τὴ θεία οἰκονομία δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ.

6 Ἦταν δὲ θέμα ἀκριβοῦς δικαιοσύνης καὶ ἡ ἴδια ἡ ἠττηθεῖσα καὶ ὑποδουλωθεῖσα ἐκουσίως φύσις νὰ ξαναπαλαίσῃ γιὰ τὴ νίκη καὶ ν' ἀπωθῆσῃ τὴ δουλεία ἐκουσίως. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς εὐδόκησε ν' ἀναλάβῃ ἀπὸ ἐμᾶς τὴ φύσι μας ἐνούμενος μὲ αὐτὴν παραδόξως καθ' ὑπόστασι. Ἦταν δὲ ἀδύνατο ἡ ὑψίστη ἐκείνη καὶ ὑπεράνω τοῦ νοῦ καθαρότης νὰ ἐνωθῇ μὲ μολυσμένη φύσι· διότι ἓνα μόνο πρᾶγμα εἶναι ἀδύνατο στὸν Θεό· τὸ νὰ συνέλθῃ σὲ ἔνωσι μὲ ἀκάθαρτο, πρὶν τοῦτο καθαρισθῇ. Γι' αὐτὸ καὶ

καθαρθῆναι πρὸς ἔνωσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀμολύντου τελέως καὶ καθαρωτάτης ἐξ ἀνάγκης ἔδει παρθένου πρὸς κυοφορίαν καὶ τόκον τοῦ ἐραστοῦ καὶ δότηρος τῆς καθαρότητος, ἢ καὶ προωρίσθη καὶ ἀπετελέσθη καὶ πεφανέρωται, καὶ τὸ κατ' αὐτὴν μυστήριον εἰς τέλος ἦλθεν ἐκ πολλῶν τῶν κατὰ καιροὺς παραδόξων συνελθόντων εἰς ἓν.

7 Διὸ καὶ τὰ πρὸς τοῦτο συντελέσαντά ποτε παρ' ἡμῶν ἐορτάζεται σήμερον, ἐκ τοῦ τέλους ἐπιγνόντων μάλιστα τῶν πρὸς τὸ τηλικούτο τέλος ἐνεγκόντων τὸ μεγαλεῖον. Ὁ γὰρ ἐκ Θεοῦ ὢν, καὶ πρὸς Θεὸν ὢν, καὶ Θεὸς ὢν, καὶ Θεοῦ Λόγος καὶ Υἱὸς ὢν τῷ ἀνωτάτῳ Πατρὶ συνάναρχός τε καὶ συναϊδιος, υἱὸς ἀνθρώπου γίνεται, τῆς Ἀειπαρθένου ταύτης. «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας», κατὰ τὴν θεότητα ἄτρεπτος, κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἄμεμπτος· «ὃς μόνος», καθάπερ φθάσας Ἡσαΐας προεμαρτύρησεν, «ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὃς μόνος οὐδ' ἐν ἀνομίαις συνελήφθη, οὐδ' ἐν ἀμαρτίαις ἐκνήθη, καθάπερ ὁ Δαβὶδ ἐν Ψαλμοῖς περὶ ἑαυτοῦ τε καὶ παντὸς ἀνθρώπου μαρτυρεῖ ὡς ἂν ἢ καὶ κατὰ τὸ πρόσλημμα τελέως καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος, καὶ μηδὲ κατ' αὐτὸ δι' ἑαυτὸν καθαρσίων δεόμενος, ἴν' οὕτω δι' ἡμᾶς εἰς ἡμᾶς διαβιβάζων σὺν δίκῃ τε ὁμοῦ καὶ πανσόφως καὶ τὴν κάθαρσιν καὶ τὸ πάθος τὸν τε θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν δέξηται. Ἡ γὰρ κατὰ σάρκα πρὸς γένεσιν κίνησις, ἀκούσιος οὕσα καὶ τῷ νόμῳ τοῦ νοδὸς ἀπειθής, εἰ καὶ παρά τινων βία δουλαγωγεῖται, ἔστι δὲ οἷς καὶ πρὸς παιδοποιῖαν μόνην σωφρόνως ἀνίεται, ἀλλὰ τὰ σύμβολα τῆς ἀπ' ἀρχῆς ἐπάγεται καταδίκης, φθορὰ οὕσα τε καὶ λεγομένη καὶ

ἐχρειαζόταν κατ' ἀνάγκη μιὰ τελείως ἀμόλυντη καὶ καθαρωτάτη παρθένος γιὰ κυοφορία καὶ γέννησι ἐκείνου ποὺ εἶναι καὶ ἔραστής της καὶ δοτὴρ τῆς καθαρότητος, ἢ ὁποία καὶ προωρίσθηκε καὶ ἀποτελέσθηκε κι' ἐφανερώθηκε, καὶ τὸ σχετικὸ μὲ αὐτὴν μυστήριον ἐτελέσθηκε, μὲ πολλὰ παράδοξα γεγονότα ποὺ κατὰ καιροὺς συνῆλθαν σὲ ἓνα.

7 Γι' αὐτὸ καὶ τὰ γεγονότα ποὺ συνετέλεσαν σ' αὐτὸ ἐορτάζονται ἀπὸ ἐμᾶς σήμερα, ἀφοῦ ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἀντιληφθήκαμε κυρίως τὸ μεγαλεῖο τῶν γεγονότων ποὺ ὠδήγησαν πρὸς τὸ τόσο μεγάλο τέλος. Διότι αὐτὸς ποὺ εἶναι ἐκ Θεοῦ καὶ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ Θεός, καὶ Λόγος Θεοῦ καὶ Υἱὸς τοῦ ὑψίστου Πατρὸς, συνάναρχος καὶ συναΐδιος, γίνεται υἱὸς ἀνθρώπου, αὐτῆς τῆς Ἀειπάρθενης. «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερα εἶναι ὁ ἴδιος, καθὼς καὶ στοὺς αἰῶνες»³, ἄτρεπτος κατὰ τὴν θεότητα, ἄμεμπτος κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. «Αὐτὸς μόνος», ὅπως ἤδη προεμαρτύρησε ὁ Ἡσαΐας⁴, «δὲν διέπραξε ἁμαρτία καὶ δὲν εὐρέθηκε δόλος στὸ στόμα του». Καὶ ὄχι μόνο τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μόνος δὲν συνελήφθηκε μὲ ἀνομίες, οὔτε ἐγεννήθηκε μὲ ἁμαρτίες, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ Δαβὶδ στοὺς ψαλμοὺς γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ κάθε ἀνθρώπο· ὥστε νὰ εἶναι καὶ κατὰ τὸ πρόσλημμα τελείως καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος καὶ νὰ μὴ χρειάζεται οὔτε κατ' αὐτὸ καθάρσια μέσα γιὰ τὸν ἑαυτό του· γιὰ νὰ εἶναι ἔτσι δυνατό, διαβιβάζοντας σ' ἐμᾶς γιὰ χάρι μας δικαίως μαζὶ καὶ πανσόφως τόσο τὴν κάθαρσι ὅσο καὶ τὸ πάθος, νὰ δεχθῆ καὶ τὸν θάνατο καὶ τὴν ἀνάστασι. Πραγματικὰ ἢ κατὰ τὴν σάρκα ὁρμὴ πρὸς γένεσι, ποὺ εἶναι ἀκουσία καὶ ἀπειθῆς στὸν νόμο τοῦ νοός, ἂν καὶ ἀπὸ μερικὸς δουλαγωγεῖται βιαίως, ἀπὸ μερικὸς δὲ σωφρόνως ἀφήνεται μόνο γιὰ παιδοποιΐα, πάντως φέρει τὰ σύμβολα τῆς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καταδίκης, καθὼς εἶναι καὶ λέγεται

4. Ἡσ. 53,9.

πρὸς φθορὰν πάντως γεννώσα, καὶ τοῦ μὴ τηρήσαντος τὴν τιμὴν, ἦν ἡμῶν ἡ φύσις ἔλαχε παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῖς κτήνεσιν ὁμοιωθέντος ἐμπαθῆς ὑπάρχουσα κίνησις.

8 Διὰ τοῦτο οὐ μόνον Θεὸν ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐκ παρθένου ἀγνῆς καὶ ἀγίας, μᾶλλον δὲ πανυπεράγνου τε καὶ ὑπεραγίας, ὡς μολυσμοῦ μὴ μόνον σαρκὸς ὑπερτέρας, ἀλλὰ καὶ μεμολυσμένων λογισμῶν τῶν ἐκ τῆς σαρκὸς ἀνωτέρας παρθένου, ἧς τὴν σύλληψιν παναγίου Πνεύματος ἐπέλευσις οὐ σαρκὸς ἐπήνεγκεν ὄρεξις, εὐαγγελισμὸς καὶ πίστις ἐνδημίας Θεοῦ πάντα λόγον νικώσης ὡς ἐξαισίας καὶ ὑπὲρ λόγον, ἀλλ' οὐ συγκατάθεσις καὶ πείρα ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας προεῖληφε· ταύτης γὰρ παντελῶς ἀπωκισμένης προσευχῆ καὶ θυμηδία πνευματικῆ («ἰδοὺ γὰρ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμα σου» πρὸς τὸν εὐαγγελιστὴν ἄγγελον ἡ Παρθένος ἔφη) συλλαβοῦσα γεγέννηκεν. Ἴν' οὖν ἰκανῆ πρὸς τοῦτο εὐρεθῆ παρθένος, ταύτην τὴν παρ' ἡμῶν ὑμνουμένην ἀρτίως ἀειπάρθενον κόρην πρὸ αἰῶνων ὁ Θεὸς προορίζει καὶ τῶν ἀπ' αἰῶνος ἐξελεγμένων ἐκλέγεται.

9 Καὶ ὁρᾶτε τὴν ἐκλογὴν ὅθεν ἤρξατο· τῶν τοῦ Ἀδὰμ παίδων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξελέγη ὁ θαυμάσιος Σήθ, ἡθῶν εὐκοσμία καὶ αἰσθήσεων εὐταξία καὶ ἀρετῶν εὐπρεπεία οὐρανὸν ἑαυτὸν ἐπιδεικνὺς ἔμψυχον, καὶ τυχὼν διὰ τοῦτο τῆς ἐκλογῆς, ἐξ ἧς βλαστήσειν ἔμελλεν ἡ Παρθένος αὕτη θεοπρεπὲς ὄχημα τοῦ ὑπερουρανίου Θεοῦ καὶ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς οὐράνιον υἰοθεσίαν ἀνακαλέσασθαι.

10 Διὸ καὶ υἱοὶ Θεοῦ τὸ γένος ἅπαν ἐκαλοῦντο τοῦ Σήθ, διὰ τὸ

φθορά και ὅπωςδήποτε γιὰ τὴν φθορά γεννᾶ, καὶ εἶναι ἐμπαθῆς κινήσις τοῦ ἀνθρώπου ποὺ δὲν ἐκράτησε τὴν τιμὴ, τὴν ὁποία ἡ φύσις μας ἐπῆρε ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ ὠμοιώθηκε μὲ τὰ κτήνη.

8 Γι' αὐτὸ ὄχι μόνο ἦλθε ὁ Θεὸς ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἦλθε ἀπὸ παρθένο ἀγνή καὶ ἀγία, μᾶλλον δὲ πανυπέ-
ραγη καὶ ὑπεραγία, ἀφοῦ εἶναι παρθένος ὄχι μόνο ὑπερτέρα μολυσμοῦ σαρκός, ἀλλὰ καὶ ἀνωτέρα ἀπὸ μολυσμένους σαρκι-
κοὺς λογισμοὺς. Τὴν σύλληψί της ἐπέφερε ἐπέλευσι παναγίου Πνεύματος, ὄχι ὀρέξεως σαρκός, προεκάλεσε εὐαγγελισμὸς καὶ πίστις στὴν ἐνανθρώπησι τοῦ Θεοῦ ποὺ νικᾷ κάθε λόγο ὡς ἐξαίσια καὶ ὑπὲρ λόγο, ἀλλὰ δὲν προέλαβε συγκατάθεσις καὶ πεῖρα ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας. Διότι συνέλαβε κι' ἐγέννησε, ἐνῶ εἶχε ἐντελῶς ἀπομακρυσμένη τέτοια ἐπιθυμία μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν πνευματικὴ θυμηδία (διότι εἶπε ἡ παρθένος πρὸς τὸν εὐαγγελιστὴ ἄγγελο, «ἰδοὺ ἡ δούλη τοῦ Κυρίου· ἄς γίνῃ σ' ἐμέ-
να σύμφωνα μὲ τὰ λόγια σου»⁶). Γιὰ νὰ εὐρεθῆ λοιπὸν παρθέ-
νος ἱκανὴ γι' αὐτό, ὁ Θεὸς προορίζει πρὸ αἰῶνων καὶ ἐκλέγει ἀνάμεσα στοὺς ἐκλεγμένους ἀπὸ αἰῶνες αὐτὴν τὴν ὑμνουμένη τῶρα ἀπὸ ἐμᾶς ἀειπάρθενη κόρη.

9 Καὶ βλέπετε ἀπὸ ποῦ ἄρχισε ἡ ἐκλογή. Ἀνάμεσα στὰ παι-
διὰ τοῦ Ἀδάμ ἐξελέγη ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁ θαυμάσιος Σήθ, ποὺ μὲ τὴν εὐκοσμία τῶν ἡθῶν, τὴν εὐταξία τῶν αἰσθήσεων καὶ τὴν εὐπρέπεια τῶν ἀρετῶν ἐδείκνυε τὸν ἑαυτό του ἔμψυχο οὐρανὸ κι' ἐπέτυχε γι' αὐτὸ τὴν ἐκλογή, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπρόκειτο νὰ βλαστήσῃ αὐτὴ ἡ παρθένος ὡς θεοπρεπὲς ὄχημα τοῦ ὑπερουρα-
νίου Θεοῦ καὶ ν' ἀνακαλέσῃ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς οὐράνια υἰο-
θεσία.

10 Γι' αὐτὸ ὄλοι οἱ ἀπὸ τοῦ Σήθ⁶ ὠνομάζονταν υἱοὶ Θεοῦ,

6. Γεν. 4,26.

μέλλειν ἐκ τῆς γενεᾶς ταύτης υἱὸν ἀνθρώπου γενήσεσθαι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· ἐπεὶ καὶ ὁ Σῆθ, ἀνάστασις μᾶλλον δὲ ἐξανάστασις ἐρμηνεύεται, ἥτις ἐστὶ κυρίως ὁ Κύριος ζωὴν ἀθάνατον τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἐπαγγελλόμενός τε καὶ χαριζόμενος. Καὶ τοῦ τύπου τὸ κατάλληλον ὄσον! «Ὁ μὲν Σῆθ ἐγένετο τῇ Εὔα», ὡς αὐτὴ φησιν, «ἀντὶ ᾿Αβελ», ὃν ἀπέκτεινε φθονήσας ὁ Κάιν, ὁ δὲ τῆς Παρθένου τόκος Χριστὸς ἐγένετο τῇ φύσει ἀντὶ τοῦ Ἀδάμ, ὃν ἐθανάτωσε φθονήσας ὁ τῆς κακίας ἀρχηγὸς καὶ προστάτης. Ἄλλ’ ὁ μὲν Σῆθ οὐκ ἀνέστησε τὸν ᾿Αβελ —τύπος γὰρ τῆς ἀναστάσεως ἦν—, ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν Ἀδὰμ ἀνέστησεν· αὐτὸς γὰρ ἔστιν ἡ ἀληθινὴ τῶν ἀνθρώπων ζωὴ καὶ ἀνάστασις, δι’ ἣν καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Σῆθ κατ’ ἐλπίδα τῆς θείας ἠξιώθησαν υἰοθεσίας υἱοὶ κεκλημένοι τοῦ Θεοῦ. Ὅτι δὲ διὰ τὴν ἐλπίδα ταύτην υἱοὶ ἐκαλοῦντο τοῦ Θεοῦ δῆλον ἐκ τοῦ πρώτου κληθέντος καὶ τὴν ἐκλογὴν διαδεξαμένου. Ἐνῶς δὲ οὗτος ἦν ὁ τοῦ Σῆθ, ὅς, κατὰ τὸ γεγραμμένον ὑπὸ Μωσέως, «πρῶτος ἠλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ». Ὅρατε σαφῶς, ὅτι κατ’ ἐλπίδα τῆς θείας κλήσεως ἔτυχεν;

- 11 Ἀρξαμένη οὖν ἀπ’ αὐτῶν τῶν τοῦ Ἀδάμ παίδων ἢ διὰ τὴν ἐσομένην Θεοῦ μητέρα κατὰ τὴν αὐτοῦ πρόγνωσιν ἐκλογὴ καὶ διὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἐκτελουμένη γενῶν, κατέβη μέχρι τοῦ βασιλέως καὶ προφήτου Δαβὶδ καὶ τῶν διαδόχων τοῦ σκήπτρου τε καὶ τοῦ γένους. Τοῦ δὲ καιροῦ καλοῦντος ἤδη τὸ τῆς θείας ἐκλογῆς ταύτης πέρας Ἰωακείμ καὶ Ἄννα ἐκ τοῦ οἴκου καὶ τῆς πατριᾶς τοῦ Δαβὶδ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξελέγησαν, ἀπαιδες μὲν ὄντες, σωφρόνως δὲ συμβιοῦντες καὶ κρείττους ὄντες κατ’ ἀρετὴν πάντων τῶν εἰς Δαβὶδ

διότι ἀπὸ αὐτὴν τὴν γενεὰ ἐπρόκειτο ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ νὰ γίνῃ υἱὸς ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε καὶ ὁ Σὴθ γλωσσικῶς σημαίνει ἀνάστασις, μᾶλλον δὲ ἐξανάστασις, ἢ ὁποῖα εἶναι κυρίως ὁ Κύριος πὺ ἐπαγγέλλεται καὶ χαρίζει ἀθάνατη ζωὴ τοὺς πιστεῦοντας σ' αὐτόν. Καὶ πόσο ταιριαστὸς εἶναι ὁ τύπος! «Ὁ μὲν Σὴθ ἔγινε γιὰ τὴν Εὐα, ὅπως λέγει αὐτὴ, στὴ θέσι τοῦ ᾿Αβελ», τὸν ὁποῖο ἐφόνευσε ἀπὸ φθόνου ὁ Κάϊν⁷. ὁ δὲ τόκος τοῦ παρθένου Χριστὸς ἔγινε στὴ φύσι ἀντὶ γιὰ τὸν ᾿Αδάμ, τὸν ὁποῖο ἐθανάτωσε ἀπὸ φθόνου ὁ ἀρχηγὸς καὶ προστάτης τῆς κακίας. ᾿Αλλὰ ὁ μὲν Σὴθ δὲν ἀνέστησε τὸν ᾿Αβελ, ἀφοῦ ἦταν ἀπλῶς τύπος τῆς ἀναστάσεως· ὁ δὲ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνέστησε τὸν ᾿Αδάμ, διότι αὐτὸς εἶναι ἡ ἀληθινὴ τῶν ἀνθρώπων ζωὴ καὶ ἀνάστασις, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σὴθ ἀξιώθηκαν τῆ θείᾳ υἰοθεσίᾳ κατὰ τὴν ἐλπίδα τους, ὁμομαζόμενοι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Ὅτι δὲ ὠνομάζονταν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἐλπίδος εἶναι φανερό ἀπὸ τὸν πρῶτο ὀνομασθέντα πὺ διαδέχθηκε τὴν ἐκλογὴν. Ἦταν δὲ αὐτὸς ὁ Ἐνὼς τοῦ Σὴθ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ γεγραμμένο ἀπὸ τὸν Μωυσῆ «πρῶτος ἤλπισε νὰ καλῆται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ»⁸. Βλέπετε σαφῶς ὅτι ἐπέτυχε τὸ θεῖο ὄνομα σύμφωνα μὲ τὴν ἐλπίδα;

- 11 ᾿Αφοῦ λοιπὸν ἄρχισε ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ τοῦ ᾿Αδάμ ἡ ἐκλογὴ γι' αὐτὴν πὺ κατὰ τὴν πρόγνωσί του θὰ ἐγινόταν μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπετελεῖτο διὰ μέσου τῶν κατὰ καιροὺς γενεῶν, κατέβηκε μέχρι τοῦ βασιλέως καὶ προφήτου Δαβὶδ καὶ τῶν διαδόχων τοῦ θρόνου καὶ τοῦ γένους του. Ἐπειδὴ δὲ ὁ καιρὸς ἐκαλοῦσε τώρα τὴν ἀποτελεῖωσι τῆς θείας αὐτῆς ἐκλογῆς, ἐξελέγησαν ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ ᾿Αννα ἀπὸ τὸν οἶκο καὶ τῆ γενεὰ τοῦ Δαβὶδ, πὺ ἦσαν μὲν ἄτεκνοι, συνεζοῦσαν δὲ σωφρόνως καὶ ἦσαν ἀνώτεροι στὴν ἀρετὴ ἀπὸ ὄλους ὅσοι ἀνά-

8. Γεν. 4,26.

ἀναφερόντων τὴν τοῦ γένους καὶ τοῦ ἠθους εὐγένειαν. Τούτοις, ἀσκήσει καὶ προσευχῇ τῆς ἀπαιδίας αἰτουμένοις τὴν λύσιν παρὰ Θεοῦ καὶ τὸ παρ' αὐτῶν τεχθησόμενον ἀναθήσειν ἐκ βρέφους ἐπαγγελλομένοις Θεῷ, παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἢ νῦν Θεομήτωρ ἐπαγγέλλεται τε καὶ δίδοται παῖς, ὡς ἂν ἐκ πολυαρέτων ἢ πανάρετος παῖς κυηθῇ καὶ ἐκ διαφερόντως σωφρόνων ἢ πάναγνος, καὶ λάβῃ καρπὸν ἢ σωφροσύνη συνελθοῦσα προσευχῇ καὶ ἀσκήσει τὸ γενέσθαι παρθενίας γεννήτρια, καὶ παρθενίας σαρκὶ προαγαγούσης ἀφθόρως τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ παρθένου Πατρὸς γεγεννημένον θεότητι. Ὡς προσευχῆς ἐκείνης πτερῶν! ὦ παρρησίας, ἦν εὔρε πρὸς Κύριον!

12 Ἄλλ' ἐπειδὴ περ τῶν κατ' εὐχὴν οὕτως ἔτυχον ἐκεῖνοι καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς θείαν ἐπαγγελίαν εἰς ἔργον εἶδον ἐκβᾶσαν, πληροῦν καὶ αὐτοὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐπαγγελίαν σπεύδοντες ὡς ἀληθεῖς ὁμοῦ καὶ θεοφιλεῖς καὶ φιλόθεοι, εὐθύς ἀπογαλακτισθεῖσαν τῷ τοῦ Θεοῦ ἱερῷ καὶ τῷ κατ' αὐτὸ ἱεράρχῃ τὴν ὄντως ἱεράν καὶ θεόπαιδα καὶ νῦν θεομήτορα παρθένον προσάγουσιν. Ἡ δὲ κὰν τούτῳ τῆς ἡλικίας μεστὴ χαρίτων οὕσα θείων καὶ φρενῶν οὐκ ἀμοιροῦσα τελείων, ἐπιγνώμων, τηνικαῦτα καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὑπῆρχε τῶν ἐπ' αὐτῇ τελουμένων, καὶ δι' ὧν εἶχεν ἔδειξεν, ὡς οὐ προσάγεται μᾶλλον, ἀλλ' αὐτὴ παρ' ἑαυτῆς Θεῷ πρόσεισιν αὐτοκελεύστῳ γνώμη, καθάπερ αὐτοφυῶς ἐπτερωμένη πρὸς τὸν ἱερόν καὶ θεῖον ἔρωτα καὶ ποθεινὴν ἠγουμένη καὶ ἀξίαν ἑαυτῆς εἰδυῖα τὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων εἴσοδον καὶ κατοικίαν.

13 Ὅθεν καὶ συνιδόντα τότε τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ, ὡς ἔοικεν ἢ παῖς ἔχει τὴν θεοειδῆ χάριν ὑπὲρ πάντας, ἔδει καὶ τῶν κρειττόνων ἢ κατὰ πάντας ἀξιῶσαι καὶ τοῖς τῶν ἀγίων ἀγίοις εἰσοικίσαι ταύ-

γουν στο Δαβίδ τὴν εὐγένεια τοῦ γένους καὶ τοῦ ἥθους. Αὐτὸ τὸ ζεῦγος ἐζητοῦσε διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ προσευχῆς τὴν λῆξι τῆς ἀτεκνίας των ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ ὑποσχόταν νὰ ἀναθέσουν σ' αὐτὸν ἀπὸ βρέφος αὐτὸ πού θὰ ἐγεννοῦσαν. Τότε παρέχεται ἡ ὑπόσχεσις καὶ δίδεται παιδί, ἡ τωρινὴ Θεομήτωρ, ὥστε ἡ πανάρετη κόρη νὰ γεννηθῆ ἀπὸ πολυαρέτους γονεῖς καὶ ἡ πάναγνη ἀπὸ ἐξαιρετικὰ σώφρονες, καὶ νὰ λάβῃ ὡς καρπὸ ἡ σωφροσύνη, συνερχομένη μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἄσκησι, τὸ νὰ γίνῃ γεννήτρια τῆς παρθενίας, καὶ μάλιστα παρθενίας πού προβάλλει ἀφθόρως κατὰ τὴν σάρκα τὸν προαιωνίως γεννημένον ἀπὸ παρθένον Πατέρα κατὰ τὴν θεότητα. Τί πτερὰ ἐκείνης τῆς προσευχῆς! Τί παρρησία, πού εὐρῆκε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου!

12 Ἄλλ' ἐπειδὴ βέβαια ἐκεῖνοι ἐπέτυχαν ἔτσι τὰ ζητούμενα μὲ τὴν προσευχὴ τους καὶ εἶδαν τὴν πρὸς αὐτοὺς θεῖα ἐπαγγελία νὰ ἐκπληρώνεται ἐμπράκτως, σπεύδοντας καὶ αὐτοὶ νὰ ἐκπληρώσουν τὴν πρὸς τὸ Θεὸ ὑπόσχεσι ὡς φιλαλήθεις καὶ θεοφιλεῖς καὶ φιλόθεοι συγχρόνως, εὐθὺς μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμὸ ὀδηγοῦν τὴν ἀληθινὰ ἱερὰ καὶ θεόπαιδα καὶ τώρα θεομήτορα παρθένο στὸ ἱερὸ τοῦ Θεοῦ καὶ στὸν ἱεράρχη πού εὐρισκόταν σ' αὐτό. Αὐτὴ δέ, γεμάτη θεῖα χάρι καὶ τέλειο νοῦ ἀκόμη καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία, ἀντιλαμβανόταν ἀπὸ τότε, καὶ μάλιστα καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὰ τελούμενα σ' αὐτήν, καὶ ἔδειξε μὲ ὅποιον τρόπο μποροῦσε ὅτι δὲν ὀδηγεῖται, ἀλλὰ αὐτὴ μόνη τῆς μὲ ἐλεύθερη γνώμη προσέρχεται στὸν Θεό, σὰν νὰ εἶναι ἀπὸ ἑαυτοῦ τῆς πτερωμένη πρὸς τὸν ἱερὸ καὶ θεῖο ἔρωτα καὶ νὰ θεωρῆ ἀγαπητὴ καὶ νὰ ἀναγνωρίζῃ ὡς ἀξία τῆς τὴν εἴσοδο καὶ κατοικία στὰ ἅγια τῶν ἀγίων.

13 Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἀντιλήφθηκε τότε ὅτι ἡ κόρη εἶχε ἔνοικη τὴν θεοειδῆ χάρι παραπάνω ἀπὸ ὅλους, ἔπρεπε νὰ τὴν ἀξιῶσῃ τὸ ἀνώτερο ἀπὸ ὅλους, νὰ τὴν

την, καὶ τοὺς τήνικαῦτα πάντα ἀγαπᾶν τῷ γινομένῳ πεῖσαι, Θεοῦ συμπράττοντος ἅμα καὶ ψηφίζομένου καὶ τροφὴν ἄνωθεν ἀπόρρητον ἐκεῖ τῇ Παρθένῳ δι' ἀγγέλου πέμποντος, δι' ἧς τὴν τε φύσιν κρειτόνως ἀνερρώννυτο, καὶ κατὰ σῶμα τῶν ἀσωμάτων καθαρώτερα καὶ ὑπερτέρα καὶ συνετηρεῖτο καὶ ἐτελεῖτο, τοὺς οὐρανίους νόας ὑπηρετούμενους σχοῦσα, οὐκ εἰσαχθεῖσα μόνον ἅπαξ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων, ἀλλὰ καὶ εἰς συνοικίαν ὡσπερ παραληφθεῖσα τῷ Θεῷ ἐπ' ἐνιαυτῶν οὐκ ὀλίγας περιόδους, ὡς δι' αὐτῆς τῶν οὐρανίων μονῶν ἀνοιχθησομένων εἰς καιρὸν καὶ εἰς κατοίκησιν αἰδίων δοθησομένων τοῖς πιστεύουσιν αὐτῆς τῷ παραδόξῳ τόκῳ.

14 Οὕτω τοίνυν καὶ διὰ ταῦτα ἢ τῶν ἀπ' αἰῶνος ἐκλεκτῶν ἐκλεγείσα, ἢ ἀγία τῶν ἀγίων ἀναφανείσα, ἢ καὶ τῶν δι' ἀρετῆς κεκαθαρμένων πνευμάτων τὸ σῶμα καθαρώτερον ἔχουσα καὶ θειότερον, ὡς μὴ τύπου λόγων δεκτικὸν εἶναι θείων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνυποστάτου καὶ μονογενοῦς Λόγου τοῦ προανάρχου Πατρός, ἐν τοῖς ἀγίοις ἀδύτοις οἷόν τις τοῦ Θεοῦ θησαυρὸς ἀπετέθη δικαίως σήμερον, χρησομένου κατὰ καιρὸν, ὃ καὶ γέγονε, πρὸς πλουτισμὸν καὶ κόσμον ὑπερκόσμιον ὁμοῦ καὶ παγκόσμιον· καὶ οὕτω καὶ διὰ ταῦτα τὴν οἰκειάν μητέρα καὶ πρὸ γεννήσεως δοξάζει καὶ μετὰ τὴν γέννησιν. Ἡμεῖς δὲ κατανοοῦντες τὴν δι' αὐτῆς ὑπηργμένην ἡμῶν σωτηρίαν, τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὸν ὕμνον ἀποδιδόαμεν ὅση δύναμις. Εἰ γὰρ ἢ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἀνάγραπτος εὐγνώμων γυνὴ τῶν σωτηρίων τοῦ Κυρίου λόγων πρὸς ὀλίγον ἀκούσασα, τῇ μητρὶ τούτου τὸν μακαρισμὸν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀπέδωκεν, ἐπάρασα καὶ ὑψώσασα τὴν φωνὴν αὐτῆς ἐκ τοῦ ὄχλου καὶ πρὸς Χριστὸν εἶποῦσα, «μακαρία ἢ κοιλία ἢ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλα-

εἰσαγάγη σὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ νὰ πείσῃ μὲ τὸ γινόμενον ὅλους τοὺς τότε ἀνθρώπους ν' ἀγαποῦν, μὲ τὴν σύμπραξι καὶ ἀπόφασι τοῦ Θεοῦ μαζί, πού ἔστειλλε ἀπὸ ἄνω δι' ἀγγέλου ἀπόρρητη τροφή στὴν παρθένο ἐκεῖ. Μὲ αὐτὴν τὴν τροφή ἐδυνάμωνε καλύτερα τὴ φύσι της καὶ συντηροῦσε καὶ τελειοποιούσε τὸν ἑαυτὸ της κατὰ τὸ σῶμα καθαρώτερα καὶ ἀνώτερα ἀπὸ τις ἀσώματες δυνάμεις, ἔχοντας οἱ ὑπηρέτες τοὺς οὐρανίους νόες, διότι δὲν εἰσήχθηκε ἀπλῶς καὶ μόνο σὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ κατὰ κάποιον τρόπο παραλήφθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ σὲ συνοίκησι μὲ αὐτὸν γιὰ ὄχι ὀλίγα ἔτη· ὥστε ἔτσι στὸν κατάλληλο καιρὸ ν' ἀνοιχθοῦν οἱ οὐράνιες μονές καὶ νὰ δοθοῦν γιὰ αἴδια κατοίκησι σὲ ὄσους πιστεύουν στὴν παράδοξο γέννα της.

- 14 Ἔτσι λοιπὸν καὶ γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀπετέθη δικαίως σήμερα σὰ ἅγια ἄδυστα σὰν θησαυρὸς τοῦ Θεοῦ ἡ κόρη πού ἐξελέγη ἀνάμεσα στοὺς ἐκλεκτοὺς ἀπὸ αἰῶνες, πού ἀναδείχθηκε ἅγια τῶν ἁγίων, πού ἔχει τὸ σῶμα καθαρώτερο καὶ θειότερο ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ διὰ τῆς ἀρετῆς κεκαθαρμένα πνεύματα, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δεκτικὸ μόνο τοῦ τύπου τῶν θείων λόγων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἐνυποστάτου καὶ μονογενοῦς Λόγου τοῦ προανάρχου Πατρός· σὰν θησαυρὸς πού ὁ Λόγος θὰ τὸν χρησιμοποιούσε στὸν καιρὸ του, ὅπως καὶ ἔγινε, γιὰ πλουτισμὸ καὶ ὑπερκόσμιο καὶ συγχρόνως παγκόσμιο κόσμιο. Κι' ἔτσι καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο δοξάζει τὴ μητέρα του καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ γέννησι καὶ μετὰ τὴ γέννησι. Ἐμεῖς δέ, κατανοώντας τὴ σημασία τῆς σωτηρίας πού μᾶς ἐτοιμάσθηκε δι' αὐτῆς ἀποδίδομε μὲ ὅλη τὴ δύναμί μας τὴν εὐχαριστία καὶ τὸν ὕμνο. Πραγματικά, ἂν ἡ εὐγνώμων γυναῖκα πού ἀναφέρεται στὸ εὐαγγέλιο, μόλις ἄκουσε γιὰ λίγο τοὺς σωτηριώδεις λόγους τοῦ Κυρίου, ἀπέδωσε τὸν μακαρισμὸ καὶ τὴν εὐχαριστία στὴ μητέρα τούτου, ὑψώνοντας τὴ φωνή της ἀπὸ τὸν ὄχλο καὶ λέγοντας πρὸς τὸν Χριστό, «καλότυχη εἶναι ἡ κοιλία πού σ' ἐβάστασε καὶ οἱ μαστοὶ πού ἐθή-

σας», ἡμεῖς οἱ πάντα τὰ ρήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς παρ' ἑαυτῆς ἀνάγραπτα ἔχοντες, καὶ μὴ τὰ ρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ θαύματα καὶ τὰ παθήματα καὶ τὴν δι' αὐτῶν ἐκ νεκρῶν τῆς ἡμετέρας φύσεως ἔγερσιν καὶ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ἀνάληψιν καὶ τὴν διὰ τούτων ἐπηγγελμένην ἡμῖν ζωὴν ἀθάνατον καὶ σωτηρίαν ἀμεταποίητον, πῶς οὐκ ἀνομνήσωμεν καὶ μακαρίσωμεν ἀδιαλείπτως τὴν μητέρα τοῦ χορηγοῦ τῆς σωτηρίας, τοῦ δοτῆρος τῆς ζωῆς, ἑορτάζοντες αὐτῆς καὶ τὴν σύλληψιν καὶ τὴν γέννησιν καὶ τὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἀρτίως μετοίκησιν;

15 Ἀλλὰ μετοικίσωμεν καὶ ἡμεῖς ἡμᾶς αὐτούς, ἀδελφοί, ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὰ ἄνω· ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐπὶ τὸ πνεῦμα μετενεχθῶμεν· μεταθῶμεν τὸν πόθον ἀπὸ τῶν προσκαιρῶν ἐπὶ τὰ μόνιμα· καταφρονήσωμεν τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, δέλεαρ κατὰ ψυχῆς εὐρημένων καὶ παρερχομένων μετὰ μικρόν· ἐπιθυμήσωμεν τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, ὡς ἀκηράτων μενόντων· ἀνασπάσωμεν ἀπὸ τῆς κάτω τύρβης τὴν ἡμετέραν σχέσιν τε καὶ διάνοιαν· ἀναβιβάσωμεν αὐτὴν εἰς τὰ οὐράνια ἄδυτα, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἐκεῖνα, ἔνθα νῦν ἡ Θεοτόκος οἰκεῖ.

16 Οὕτω γὰρ πρὸς αὐτὴν εἰσελεύσονται λυσιτελῶς ἡμῖν μετὰ θεαρέστου παρρησίας καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἕσματα καὶ αἱ πρὸς ταύτην δεήσεις, καὶ οὕτω πρὸς τοῖς παροῦσι καὶ τῶν μελλόντων καὶ μενόντων ἀγαθῶν αὐτῆς μεσιτευούσης ἐσόμεθα κληρονόμοι, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ ἐξ αὐτῆς ὑπὲρ ἡμῶν τεχθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ᾧ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ συναϊδίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

λασες»⁹. ἑμεῖς ποὺ ἔχομε κοντὰ μας γραμμένα ὅλα τὰ λόγια τῆς αἰώνιας ζωῆς, καὶ ὄχι μόνο τὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ τὰ θαύματα καὶ τὰ παθήματα καὶ τὴν δι' αὐτῶν ἔγερσι τῆς φύσεώς μας ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ ἀνάληψί της ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανόν, καὶ τὴν δι' αὐτῶν ἐπηγγελμένη σ' ἑμᾶς ἀθάνατη ζωὴ καὶ ἀμετάτρεπτη σωτηρία, πῶς δὲν θ' ἀνυμνήσωμε καὶ μακαρίσωμε ἀδιαλείπτως τὴν μητέρα τοῦ χορηγοῦ τῆς σωτηρίας, τοῦ δοτῆρος τῆς ζωῆς, ἑορτάζοντας τώρα καὶ τὴν σύλληψι αὐτῆς καὶ τὴν γέννησι καὶ τὴν μετοίκησι στὰ ἅγια τῶν ἁγίων;

15 Ἀλλὰ ἄς μετοικίσωμε κι' ἑμεῖς τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀδελφοί, ἀπὸ τὴ γῆ στὰ ἄνω· ἄς μεταφερθοῦμε ἀπὸ τὴν σὰρκα ἐπάνω στὸ πνεῦμα· ἄς μεταθέσωμε τὸν πόθο ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα στὰ μόνιμα· ἄς καταφρονήσωμε τὶς σαρκικὲς ἡδονές, ποὺ ἔχουν εὐρεθῆ ὡς δέλεαρ κατὰ τῆς ψυχῆς καὶ παρέρχονται γρήγορα· ἄς ἐπιθυμήσωμε τὰ πνευματικὰ χαρίσματα ποὺ μένουν ἄφθαρτα· ἄς ὑψώσωμε ἀπὸ τὴν κάτω τύρβη τὴ στάσι καὶ τὴν διάνοιά μας· ἄς τὴν ἀνεβάσωμε στὰ οὐράνια ἄδυστα, ἐκεῖνα τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὅπου τώρα κατοικεῖ ἡ Θεοτόκος.

16 Διότι ἔτσι θὰ εἰσέλθουν σ' αὐτὴν ἐπωφελῶς γιὰ μᾶς μὲ θεάρεστη παρρησία καὶ τὰ ἄσματά μας καὶ οἱ δεήσεις μας πρὸς αὐτήν· κι' ἔτσι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παρόντα μὲ τὴ μεσιτεία της θὰ γίνωμε κληρονόμοι καὶ τῶν μελλόντων καὶ μενόντων ἀγαθῶν, μὲ τὴ χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας ποὺ ἐγεννήθηκε ἀπὸ αὐτὴν γιὰ μᾶς, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, μαζί μὲ τὸν ἀναρχο Πατέρα του καὶ τὸ συναῖδιο καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

9. Λουκᾶ 11,27.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Γ'

ΣΤΗΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟ
ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΕΙΔΗ ΒΙΟ
ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙ Σ' ΑΥΤΑ
ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΜΑΣ
ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΗΣ ΜΑΡΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΝΓ'

**ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟΝ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΘΕΟΕΙΔΗ ΒΙΟΝ
ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ**

1

πὶ τῶν μειζόνων ἢ κατ' ἀνθρωπίνην δύναμιν, εἴτε βάρος ἀναθέσθαι δέοι εἴτε λόγων ἀγῶσιν ἐγχειρῆσαι, τοῖς ἀδρανέσιν ἐφ' ἑκατέρου διαφερόντως οἱ ρώμη σώματος ἢ λόγων ἔξει προέχοντες ἐς ἴσον ἔλθοιεν ἂν, παραπλησίως ἀλλήλοις κατ' ἄμφω μηδὲν ἀνύσαντες μηδὲ τοῦ σκοποῦ γεγονότες ἐπιτυχεῖς. Καὶ καθάπερ εἴ τις ἐπιχειρεῖ τῶν ἄστρον ἄπτεσθαι χειρὶ, κἂν εὐμήκης ἦ, κἂν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνατείνῃ τὴν χεῖρα, τοῖς πολλοῦ δέουσι τοῦ κατὰ σῶμα μεγέθους, μικροῦ τοσοῦτον, οὐδ' ὅσον εἰς λόγον ἦκειν, ἐπίσης ἀπέχει τῶν αἰθερίων ὑψωμάτων ἐκείνων, οὕτω κἂν τοῖς ὑπὲρ λόγον πράγμασιν ἐλλόγιμοι τῶν μὴ τοιούτων ἀξιολόγω μέτρῳ πρὸς τὸ λέγειν οὐδὲν ἀμείνους. Τίς γάρ, ὧν καθάπαξ ἅπας

ΟΜΙΛΙΑ 53

ΣΤΗΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΙΣΟΔΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΕΙΔΗ ΒΙΟ ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙ Σ' ΑΥΤΑ ΤΗΣ ΠΑΝΥΠΕΡΑΓΝΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΜΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ

1

τὰ θέματα πού ὑπερβαίνουν τὴν ἀνθρω-
πίνη δύναμι, εἴτε βάρος χρειάζεται νὰ
σηκώσουν εἴτε διαγωνισμὸ λόγων νὰ
κάμουν, οἱ πολὺ ἀνώτεροι κατὰ τὴν
ρώμη τοῦ σώματος ἢ τὴν εὐφράδεια θὰ
ἔλθουν ἰσόπαλοι μὲ τοὺς ἀδυνάτους ἀν-
τιστοίχως, διότι καὶ στὰ δύο παρομοίως
μὲ αὐτοὺς δὲν κατορθώνουν τίποτε καὶ
δὲν ἐπιτυγχάνουν τὸν σκοπὸ. Κι' ὅπως,

ἂν κάποιος ἐπιχειρήσῃ νὰ πιάσῃ μὲ τὸ χέρι τὰ ἄστρα, ἔστω καὶ
ἂν εἶναι μακροχέρης, ἔστω καὶ ἂν σηκώσῃ τὸ χέρι ἐπά-
νω ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ἀπέχει ἀπὸ τὰ αἰθέρια ἐκεῖνα ὑψώματα
ὅσο σχεδὸν ἀπέχουν οἱ πολὺ μικρότεροι στὴ σωματικὴ
διάπλασι, ἔτσι καὶ στὰ ἐπάνω ἀπὸ τὸ λόγο πράγματα οἱ λόγιοι

ἡττάται λόγος ἐγκεχειρηκῶς, οὐ τοῦ τῶν πραγμάτων ὄγκου κάτω ποι κεχωρηκῶς φανεῖται, κατὰ τοὺς ἀδομένους ἀντιταλαντεῦσαι σφᾶς αὐτοὺς εὐξασθαι τῷ βάρει τοῦ παντός ἢ τοὺς μυθευομένους πορεύσιμον ἑαυτοῖς ἐπιχειρῆσαι θέσθαι τὴν εἰς οὐρανόν, παρὰ τοσοῦτο τῆς ἀληθείας ἀπολελειμμένος, παρ' ὅσον ἀνέπαφόν ἐστι λογισμοῖς καὶ λόγοις ἀνθρώπων τὸ προκείμενον, ὑπερκόσμιόν τι καθεστῶς χρῆμα καὶ τῶν ἐγγείων καὶ περιγείων ὑπερανιδρυμένον καὶ τοῖς θεοειδέσι καὶ θείοις ἐνὸν καὶ συναριθμούμενον;

- 2 Ἐπὶ δὲ τῆς τῶν ἀγίων ἀπάντων κορυφαίας ἀκρότητος, δηλαδὴ τῆς τοῦ Θεοῦ μητρὸς, διαβαινούσης, ψαλμικῶς εἶπεῖν, «ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς» καὶ τὰ ἅγια τῶν ἀγίων εἰσιούσης, «ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως» ἐνθέου ἤχου τῶν τε τηνικαῦτα προπεμπόντων καὶ τῶν ἐορταζόντων νῦν ἡμῶν· ἐπὶ ταύτης οὖν τῆς καὶ τῶν κατ' οὐρανὸν ἀγίων ὑπερτέρας, μὴ ὅτι τῶν ἀπάντων εἷς ὅστις οὐκ ἀποληφθεῖς, ἠκιστ' ἂν ἐφίκοιτο τοῦ πρὸς ἀξίαν, ἀλλ' οὐδ' ὁμοῦ πάντες, εἰ καὶ πάντα συνελθεῖν ἐξῆν εἰς ἓν, στόμα γεγονότας ἓν, ὅσοι τῷ ταύτης τόκῳ διεσώθησαν· ἥς γὰρ καὶ πᾶσα κτίσις ἂν ἀπολειφθεῖ τὴν σύμμετρον δόξαν εἰσηνηνοχένοι, μητρὸς γεγονυίας τοῦ τὰ πάντα κτίσαντος, πῶς ἂν τοῖς ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ ταύτη πεποιημένοις μεγαλείοις ἀποχρῶντ' εἶη τὰ παρ' ἡμῶν, κἂν πάντα συλλαβῶν εἶπης, ἀλλ' οὐ ρανὶς οἷον εἶη βραχυτάτη πρὸς ἀρρητου δόξης ἄβυσσον; Οὕτω κρεῖττον ἢ κατ' ἐμὲ τουτὶ τὸ ἐγγείρημα, καὶ

1. Ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ὁ Ἄτλας.

2. Ὅπως οἱ Ἄλωεῖδαι καὶ ὁ Ἴκαρος.

δὲν εἶναι κατὰ τίποτε ἀνώτεροι ἀπὸ τὸς ἐντελῶς ἀμορφώτους. Πραγματικὰ ποιός θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ καταπιασθῇ μὲ αὐτὰ ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἠτῶται κάθε λόγος, καὶ δὲν θὰ φανῇ ὅτι καταπλακώθηκε ἀπὸ τὸν ὄγκο τῶν πραγμάτων, κατὰ τὸ παράδειγμα ἐκείνων ποὺ λέγεται ὅτι εὐχήθηκαν ν' ἀντισταθμίσουν οἱ ἴδιοι τὸ βᾶρος τοῦ σύμπαντος¹ ἢ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν μυθευομένων ὅτι θὰ βαδίσουν τὸν δρόμο πρὸς τὸν οὐρανό², τόσο ὑπολειπόμενος τῆς ἀληθείας ὅσο τὸ προκείμενο εἶναι ἀνέπαφο ἀπὸ λογισμοὺς καὶ λόγους ἀνθρώπων, σὰν ὑπερκόσμιο πρᾶγμα, ὑπερβαῖνον τὰ ἐπίγεια καὶ περίγεια καὶ εὐρισκόμενο καὶ συναριθμούμενο ἀνάμεσα στὰ θεοειδῆ καὶ θεῖα;

2 Στὴν περίπτωσι ὅμως τῆς ἀκραίας κορυφῆς ὄλων τῶν ἁγίων, δηλαδὴ τῆς μητέρας τοῦ Θεοῦ, καθὼς διαβαίνει κατὰ τὸ ψαλμικὸ «σὲ τόπο θαυμαστῆς σκηνῆς» καὶ εἰσέρχεται στὰ ἅγια τῶν ἁγίων «μὲ φωνὴ ἀγαλλιᾶσεως καὶ δοξολογήσεως» καὶ μὲ ἔνθεο ἦχο ἐκείνων ποὺ τότε προέπεμπαν καὶ ἡμῶν ποὺ ἐορτάζομε τώρα³· στὴν περίπτωσι λοιπὸν αὐτῆς τῆς ἀνωτέρας καὶ τῶν ἁγίων στὸν οὐρανό, ὄχι ἓνας ὁποιοσδήποτε ἀποχωριζόμενος ἀπὸ τοὺς ἄλλους δὲν θὰ ἔφθανε καθόλου σὲ ἀνταξία ἐξυμνησι, ἀλλ' οὔτε ὄλοι μαζί ὅσοι διασώθηκαν ἀπὸ τὸν υἱό της, ἂν ἦταν δυνατὸ νὰ συνενωθοῦν καὶ νὰ γίνουν ἓνα στόμα, δὲν θὰ τὸ κατώρθωναν. Ὅλη ἡ κτίσις θὰ ὑπολειπόταν νὰ εἰσφέρει τὴν κατάλληλη σ' αὐτὴν δόξα, ἀφοῦ ἔγινε μητέρα τοῦ κτίσαντος τὰ πάντα· πῶς λοιπὸν θὰ μπορούσαν νὰ ἐπαρκέσουν στὰ μεγαλεῖα ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὸν Υἱό της οἱ λόγοι μας, ἀκόμη καὶ ἂν μᾶς σκεφθῆς ὄλους ἠνωμένους, καὶ δὲν θὰ ἦταν σὰν ρανὶς ἐλαχίστη ἀπέναντι στὴν ἄβυσσο τῆς ἀνεκφραστής δόξας; Τόσο ὑπερβαίνει τίς δυνάμεις μου τοῦτο τὸ ἐγγεῖρημα καὶ τόσο ἀπέχει ἀπὸ τὸ

3. Ψαλμ. 41,4.

τοσοῦτον ἀπέχω τοῦ νομίζειν ἔχειν ἐξευρεῖν λόγον ἐγκωμίων τῷ τῆς Θεομήτορος κατ' ἀρετὴν ὑπερφυεῖ παρισούμενον καὶ ὄντως ὄντι μακαρίῳ καὶ κρείττονι παντάπασιν ἢ καθ' ἅπασαν τὴν κτίσιν.

3 Πῶς δ' ἂν ἄλλως ἢ τὸν πόθον ἐκπλήσω ἢ τὸ χρέος ἐκτίσω, ἢ τὴν χάριν ὁμολογήσω τῶν ἐξ αὐτῆς ἀπείρων εἰς ἐμὲ χαρισμάτων, ἢ ταύτην ἐξυμνήσας ὀπόση δύναμις; Ὁ μὲν γὰρ πόθος ἐπαίρει, τὸ δὲ χρέος βιάζεται, τὸ κοινόν τε καὶ ἰδίως ἐμόν· ἢ δὲ φθάσασα χάρις κὰν τοῖς ἐξῆς τὴν ἐκεῖθεν ὑπισχνεῖται συγγνώμην, καὶ ἢ τῆς ἀειπαρθένου νύμφης ἀνέκλειπτος φιλανθρωπία, ἢ καθάπερ τις ψυχὴ διὰ πάντων τῶν ὑπηκόων χωροῦσα διαγίγνεται, καθάπερ ἅπαντα συνέχουσα καὶ συνιστᾶσα, ἐγγύς τε οὖσα καὶ ἀεὶ παροῦσα τοῖς ἐπικαλουμένοις διὰ τῆς ἀκαμάτου καὶ ἀνυσιμωτάτης πρὸς τὸν ἐξ αὐτῆς Θεὸν πρεσβείας ἀννούσης ἅπαντα λυσιτελῶς, ὅσα γε ἡμεῖς ἴσμεν ἐκ τῶν παρ' αὐτῆς εἰς ἡμᾶς ὑπηργμένων ἀγαθῶν ἐγνωκότες καὶ βεβαιότεραν ἐντεῦθεν τὴν πίστιν ἐσχηκότες.

4 Ταύτην μὲν οὖν αὐτὸς μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως ἐπιβοώμενος, διὰ τέλους ὑπανέξουσαν ἐλπίζω σχήσειν εἰς τὸ τῶν αὐτῆς θαυμάτων πέλαγος ἐμαυτὸν ἀρτίως καθεικῶς. Πρὸς ὑμᾶς δ' ὅσοι νῦν περὶ ἡμᾶς, καὶ τῶν ἔπειτ' ἐσομένων περὶ τόνδε τὸν λόγον, οὐδὲ παραιεῖσθαι ἀναγκαῖον ἤγημαι. Καὶ γὰρ ἐκ τοῦ ράστου συγγινώσκοντες φανεῖσθε, πάνθ' ὁμοῦ λαβόντες ἐπὶ νοῦν, τὸν λέγοντα, τοὺς λόγους, τοῦ προκειμένου τὴν ὑπερβολὴν· ἄλλως θ' ὅτι καὶ αὐτοὶ τούτου δεῖσθε παρὰ πάντων ἕκαστος, ἡνίκ' ἂν τῇ Θεοτόκῳ πλέκοιτε ποικίλους ὕμνους (συχνοὺς δὲ δήπου πλέκετε, πάντες ὄντες ὑπόχρεω ταύτην ἐκτινύουσι τῇ τοῦ Θεοῦ μητρὶ τὴν εἰσφορὰν, κοινῇ τε καὶ καθ' ἓνα πάντες, δι' ἡμῶν αὐτῶν τε καὶ ἀλλήλων), ἀποδιδόντες μὲν τὴν ὀφειλομένην εὐφημίαν, ἀποδεῖν δ' ὁμῶς εἰδότες τοῦ ὕμνεῖν πρὸς ἀξίαν· ταῦτ' ἄρα καὶ ταῖς ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ὑπερ

νά νομίζω ὅτι ἔχω ἐξεύρει λόγο ἐγκωμίων πού νά ἀντισταθμίζη τὸ ὑπερφυές τῆς Θεομήτορος κατὰ τὴν ἀρετὴν, τὸ πραγματικὰ μακάριο καὶ ἀπολύτως ἀνώτερο ἀπὸ ὅσο σὲ ὅλη τὴν κτίσι.

3 Πῶς ὅμως θὰ μπορούσα νά ἱκανοποιήσω μὲ ἄλλον τρόπο τὸν πόθο ἢ νά ἐκπληρώσω τὸ χρέος ἢ νά ὁμολογήσω τὴ χάρι τῶν ἀπὸ αὐτὴν ἀπείρων σ' ἐμένα χαρισμάτων παρὰ ἐξυμνώντας αὐτὴν μὲ ὅλη μου τὴ δύναμι; Διότι ὁ μὲν πόθος ἀνυψώνει, τὸ δὲ χρέος, τόσο τὸ κοινὸ ὅσο καὶ ἰδιαιτέρως τὸ ἰδικό μου, ὑποχρεώνει· ἡ δὲ προηγηθεῖσα χάρις ὑπόσχεται καὶ στὸ ἐξῆς τὴν ἀπὸ ἐκεῖ συγγνώμη· καὶ ἡ φιλανθρωπία τῆς ἀειπάρθενης νύμφης εἶναι ἀδιάλειπτη, καὶ διαπερνᾷ ὅλους τοὺς ὑπηκόους, σὰν νά συνέχη καὶ νά συγκρατῆ ὅλα, εὐρισκομένη κοντὰ καὶ πάντοτε παροῦσα στοὺς ἐπικαλουμένους διὰ τῆς ἀκούραστης καὶ ὠφελιμωτάτης πρὸς τὸν ἀπὸ αὐτὴν γεννηθέντα Θεὸ πρεσβείας πού κατορθώνει τὰ πάντα ἐπωφελῶς, ὅσο γνωρίζομε ἐμεῖς, ἀφοῦ τὰ ἐμάθαμε ἀπὸ ὅσα ἀγαθὰ ἔγιναν σ' ἐμᾶς ἀπὸ αὐτὴν κι' ἐλάβαμε ἀπὸ αὐτὰ βεβαιότερη πίστι.

4 Αὐτὴν λοιπὸν ἐπικαλούμενος κι' ἐγὼ μὲ τὴν ἴδια πίστι, ἐλπίζω ὅτι θὰ τὴν ἔχω ἕως τὸ τέλος βοηθό, μόλις κατεβῶ στὸ πέλαγος τῶν θαυμάτων της. Πρὸς ἐσᾶς δέ, ὅσοι εἴσθε τώρα γύρω μας, δὲν νομίζω ἀναγκαῖο νά δικαιολογηθῶ καὶ γιὰ ὅσα ἀργότερα συμβοῦν γύρω ἀπὸ αὐτὸν τὸν λόγο. Διότι εὐκόλα θὰ συγχωρήσετε, ἀφοῦ λάβετε ὑπ' ὄψι ὅλα, τὸν ὁμιλητὴ, τοὺς λόγους, τὴν ὑπερβολὴ τοῦ θέματος· καὶ ἐπὶ πλεόν ὅτι καὶ ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς χρειάζεσθε συγγνώμη ἀπὸ ὅλους, ὅταν συνθέτετε ποικίλους ὕμνους πρὸς τὴ Θεοτόκο (καὶ βέβαια συνθέτετε πολλούς, διότι ὅλοι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά δώσωμε τὴν εἰσφορὰ στὴ μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ κοινοῦ ὅλοι κι' ὁ καθένας χωριστὰ, ἰδιαιτέρως καὶ σὲ συνεργασία), ἀποδίδοντας τὴν ὀφειλομένη εὐφημία, ἀλλὰ γνωρίζοντας ὅτι ἀπέχετε ἀπὸ τὴν ἐπάξια ἐξύμνησι· ἐπομένως μετέχοντας καὶ στίς ἀπὸ παλαιὰ διὰ μέσου τῶν

ταύτης ἐξενηνεγμέναις κοινωνοῦντες ὠδαῖς, ὁσημέραι τε καὶ ὠραι, ἔνθεον καὶ ἐμμελῆ καὶ ἄληκτον χορείαν περὶ τὴν οὐράνιον ταύτην διατελεῖτε συνεξελίττοντες παστάδα.

- 5 Δεῦρο δὴ μοι θεία παρεμβολή, θέατρον ἱερόν, χορὸς ἡρμοσμέ-
νος οὐρανίῳ Πνεύματι, καὶ τόνδε μοι συνεργάσασθε τὸν λόγον καὶ
ποιήσασθε κοινόν, οὐ τὰς ἀκοὰς ὑποσχόντες μόνον καὶ συντείναν-
τες τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ τὴν δι' εὐχῆς εἰλικρινουῶς ἐπικουρίαν
προσάγοντες· ὡς ἂν συνεφαιψάμενος τῶν ὑπὲρ τῆς μητρὸς λόγων ὁ
καὶ τοῦ Πατρὸς Λόγος ἄνωθεν μὴ παντάπασιν ἀπάδοντα φθέγγα-
σθαι δοίη, μᾶλλον γε μὴν καὶ περᾶναι τι δοίη ταῖς φιλοθέοις ἀκοαῖς
ἐναρμόνιον. Δεῖ δ' ἄρα τῆς ἐκ Θεοῦ βοηθείας δαψιλοῦς τοῖς πρὸς
ταῦτα ἀποδυομένοις, ἃ καὶ μόνῃς ἦν ἔργα τῆς ἐκεῖθεν ἐπιπνοίας
τῶν ἐξ αἰῶνος εἰργασμένων οἰκειότερα καὶ τελεώτερα. Πᾶσαν γὰρ
ιδέαν αἰσθητῶν τε καὶ αἰσθητικῶν τὴν ἀρχὴν ἐμφυτεύσας ὁ Θεὸς
τῇ γῆ, ἐπειδήπερ οὐδὲν οὐδαμῆ τῶν ἐπ' αὐτῆς καὶ νοῦν ἐχώρει, τὸν
ἄνθρωπον ἐπλασε χωρητικὸν τοῦ νοῦ. Ἐπεὶ δ' αὖθις, καίτοι τοῦ
γένους ἐπιδόντος, οὐδ' αὐτῶν τις εὔρηται καθ' ὅσον ἐχρῆν χωρητι-
κὸς Θεοῦ, «δι' οὗ τὰ πάντα καὶ δι' ὧν τὰ πάντα», τὸ τοῦ Ἀποστό-
λου φάναι, τὴν ἀειπάρθενον ταύτην νῦν ὕστερον ὡς εὐδόκησεν
ἐποίησεν, ἴν' οὕτως εἶπω, ἑαυτοῦ βασιλεία, τοῦ πληρώματος τῆς
θεότητος σωματικῶς ὑπ' ἄκρας καθαρότητος χωρητικὴν φανεῖ-
σαν, καὶ οὐ χωρητικὴν μόνον, ὧ θαυμάτων ἐξαισίων!, ἀλλὰ καὶ
γεννητικὴν, καὶ ποιητικὴν θείας ἀγχιστείας τοῖς πρὸ αὐτῆς καὶ μετ'
αὐτὴν ἅπασιν ἀνθρώποις.

- 6 Δύο γὰρ ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἐξειλεγμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γε-
νεῶν, μέση τούτων ἔστηκεν ἡ Θεοτόκος, ἀνέχουσα, περιφανής,

αίωνων συντεθειμένες ᾠδές, κάθε ἡμέρα καὶ ὥρα τελεῖτε συνεχῶς μελωδικὸ καὶ ἀτελείωτο χορὸ γύρω ἀπὸ αὐτὴν τὴν οὐράνια παστάδα.

- 5 Ἐμπρὸς λοιπὸν, θεῖο στρατόπεδο, ἱερὸ θέατρο, χορὸς ἀρμονισμένος μὲ τὸ οὐράνιο πνεῦμα, συνεργασθῆτε μαζί μου καὶ σ' αὐτὸν τὸν λόγο καὶ κάμετέ τον κοινό, ὄχι μόνο ἀνοίγοντας τ' αὐτιά καὶ ἐντείνοντας τὴ διάνοια, ἀλλὰ καὶ προσφέροντας τὴν βοήθεια δι' εἰλικρινοῦς εὐχῆς· ἔτσι ὥστε ὁ Λόγος τοῦ Πατέρα ἀπὸ ἐπάνω ἐπιλαμβανόμενος τῶν λόγων νὰ δῶσῃ ὥστε νὰ μὴ εἰπῶ πράγματα ἐντελῶς ἀπάδοντα ἀλλὰ μᾶλλον νὰ συνθέσω κάτι ἐναρμόνιο στὶς φιλόθεες ἀκοές. Χρειάζονται δὲ πλούσια τὴν ἀπὸ τὸν Θεὸ βοήθεια οἱ ἀποδυόμενοι σὲ τέτοια ἀγωνίσματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἔργα τῆς ἀπὸ ἐκεῖ ἐμπνεύσεως καταλληλότερα καὶ τελειότερα ἀπὸ τὰ ἀνέκαθεν γενόμενα. Διότι ὁ Θεός, ἐμφυτεύοντας στὴ γῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κάθε εἶδος τῶν αἰσθητῶν καὶ αἰσθητικῶν, ἐπειδὴ τίποτε ἀπὸ ὅσα εἶχαν γίνεῖ ἐπάνω σ' αὐτὴν δὲν ἐχωροῦσε νοῦ, ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο χωρητικὸ τοῦ νοῦ. Ἐπειδὴ δὲ πάλι, ἂν καὶ τὸ γένος ἐπρόκοψε, κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἦταν ὅπως ἔπρεπε χωρητικὸς τοῦ Θεοῦ «διὰ τοῦ ὁποίου προέρχονται τὰ πάντα καὶ γιὰ τὸν ὁποῖον εἶναι τὰ πάντα», γιὰ νὰ ὁμιλήσωμε κατὰ τὸν Ἀπόστολο⁴, ἔκαμε ἔπειτα κατὰ τὴ εὐδοκία του αὐτὴν τὴν ἀειπάρθην, γιὰ νὰ ὁμιλήσω ἔτσι, ἀνάκτορό του· κι' ἔτσι αὐτὴ ἐφάνηκε λόγῳ τῆς ἄκρας καθαρότητός του χωρητικὴ τοῦ πληρώματος τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ὄχι μόνο χωρητικὴ (ποῖα ἐξαίσια θαύματα!), ἀλλὰ καὶ γεννητικὴ καὶ ποιητικὴ θείας συγγενείας γιὰ ὅλους τοὺς πρὶν ἀπὸ αὐτὴν καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν ἀνθρώπους.

- 6 Καθὼς δύο γένη ἐκλέχθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸ καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνες, στὸ μέσο τους στέκεται ἡ Θεοτόκος, ἐξέχουσα, περί-

4. Α' Κορ. 8,6. Κολ. 1,6. Ρωμ. 11,36.

οἷον ἔμπνουν ἄγαλμα παντὸς καλοῦ, πάσης ἀρετῆς ἔμψυχος εἰκὼν, θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων χαρίτων ἐστία καὶ συνδρομή, καὶ ὡς εἶπεῖν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐπέκεινα τούτων κοινωφελεστάτη φιλοτιμία. Τοῦ μὲν γὰρ κατὰ πνεῦμα Ἰσραήλ, ταῦτὸν δ' εἶπεῖν τοῦ χριστωνύμου πληρώματος, αὕτη θειοτάτη καταρχή, τοῦ ὑπὲρ αἰτίαν αἰτία γενομένη, καὶ δι' αὐτοῦ τῆς γῆς ἀπαναστήσασα τὸ γένος καὶ πάντα οὐρανίους καταστήσασα, πνεῦμα ἀποδείξασα ἀντὶ σαρκὸς καὶ Θεοῦ ποιησαμένη τέκνα. Τοῦ δὲ κατὰ σάρκα Ἰσραήλ ἐκφῦσα κατὰ σάρκα πρὸς τοσοῦτον κλέος ἐξῆρε τοὺς προγόνους, ὡς καὶ θεοπάτορας ἀκούειν δι' αὐτήν. Μᾶλλον δ' ἵνα τι πρεπωδέστερον εἶπω τῷ τῆς παρθένου νύμφης ἀξιώματι, οὐ γενῶν ἐξειλεγμένων ἐμεσίτευσεν, ἀλλὰ Θεοῦ καὶ παντὸς ἀνθρωπίου γένους σταῖσα μεταξύ, τὸν μὲν Θεὸν ἐποίησεν υἱὸν ἀνθρώπου, υἱοὺς δὲ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους ἀπειργάσατο. Μόνη δ' αὕτη μήτηρ μὲν ἐκ φύσεως ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν ἀναπέφηνε Θεοῦ, βασιλὶς δὲ παντὸς ἐγκοσμίου καὶ ὑπερκοσμίου κτίσματος ὑπῆρξε τῷ ἀφράστῳ τόκῳ· «πάντα γὰρ διὰ τοῦ γενομένου ἐξ αὐτῆς ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονε».

7 Σύμβολα δὲ αὐτῇ τῆς βασιλείας οὐ παρασκευὴ διαδημάτων τοῖς πολλοῖς ἀνέπαφος καὶ λίθοι καὶ χρώματα καὶ ὑφάσματα ἐξηρημένα καὶ κόσμος βασιλείος ἐξηλλαγμένος ἐκ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων εὐρημένος τοῖς τῶν γηϊνῶν ἀπανίστασθαι μὴ δυναμένοις καὶ οἷς τὰ ἄμφια μᾶλλον βασιλεύει τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἀπόρρητοί τινες καὶ ἀνενόητοι χάριτες, δυνάμεις τε καὶ ἐνέργειαι ὑπερφυεῖς, ὑποῦ καὶ τῶν οὐρανίων αὐτῶν διακόσμων ὑπεράνω τείνουσαι· προσρήματα καὶ μηνύματα θεῖα νόμους φύσεως ἐπὶ τὸ κρεῖττον μετασκευάζοντα, θείου Πνεύματος ἔλευσις, ὑψίστου δυνάμεως ἐπισκία-

λαμπρη, σὰν ἐστία καὶ κέντρο θείων καὶ ἀνθρωπίνων χαρίτων, καὶ θὰ ἐλέγαμε κοινωφελεστάτη ἄμιλλα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῶν πέρα ἀπὸ αὐτά. Πραγματικὰ τοῦ μὲν πνευματικοῦ Ἰσραήλ, δηλαδὴ τοῦ χριστωνύμου πληρώματος, αὐτὴ εἶναι ἡ θειοτάτη ἀρχή, ἀφοῦ ἔγινε αἰτία τοῦ ὑπεράνω αἰτίας καὶ δι' αὐτοῦ μετέθεσε τὸ γένος ἀπὸ τῆ γῆ καὶ κατέστησε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους οὐρανίους, ἀναδεικνύοντάς τους πνεῦμα ἀντὶ γὰρ σάρκα καὶ κάμοντάς τους τέκνα Θεοῦ. Τοῦ δὲ σωματικοῦ Ἰσραήλ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐγεννήθηκε κατὰ σάρκα, ἀνέβασε τοὺς προγόνους σὲ τέτοια δόξα, ὥστε νὰ ὀνομάζωνται ἐξ αἰτίας τῆς καὶ θεοπάτορες. Μᾶλλον δέ, γὰρ νὰ εἰπῶ καὶ κάτι καταλληλότερο στὴν ἀξία τῆς Παρθένου νύμφης, δὲν ἐμεσίτευσε σὲ ἐκλεκτὰ γένη, ἀλλὰ ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ σ' ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος, καθιστώντας τὸν μὲν Θεὸ υἱὸ ἀνθρώπου, τοὺς δὲ ἀνθρώπους υἱοὺς Θεοῦ. Μόνο δὲ αὐτὴ ἀποδείχθηκε πάνω ἀπὸ τῆ φύσι μητέρα τοῦ Θεοῦ κατὰ φύσι καὶ μὲ τὸν ἄφραστο τόκο ἔγινε βασίλισσα κάθε ἐγκοσμίου καὶ ὑπερκοσμίου κτίσματος· διότι «ὄλα ἔγιναν διὰ τοῦ γεννηθέντος ἀπὸ αὐτὴν καὶ χωρὶς αὐτὸν δὲν ἔγινε τίποτε ἀπὸ τὰ γενόμενα»⁵.

Σύμβολα δὲ τῆς βασιλείας εἶναι γι' αὐτὴν ὄχι ὁ ἐφοδιασμὸς μὲ στέμματα, πού εἶναι γὰρ τοὺς πολλοὺς ἀνέγγικτα, καὶ λίθοι καὶ χρώματα καὶ ὑφάσματα ἐξαίρετα καὶ βασιλικὸς στολισμὸς διαφορετικὸς ἀπὸ τοὺς χαμηλὰ ἐρχομένους, ἐφευρημένος ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν μποροῦν νὰ ὑψωθοῦν ἀπὸ τὰ γήϊνα καὶ στοὺς ὁποίους μᾶλλον τὰ ἐνδύματα βασιλεύουν τῆς ψυχῆς. Σύμβολα γι' αὐτὴν εἶναι χάριτες ἀπόρρητες καὶ ἀκατάληπτες δυνάμεις καὶ ἐνέργειες ὑπερφυεῖς, πού κατευθύνουν ψηλὰ καὶ ὑπεράνω τῶν οὐρανίων διακόσμων ἀκόμη· προσφωνήσεις καὶ μηνύματα θεῖα, πού μετασκευάζουν πρὸς τὸ καλύτερο τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἔλευσις τοῦ θείου Πνεύματος, ἐπισκιάσις δυνάμεως τοῦ Ὑψίστου, ὑπερφυεστάτη σύμπτωσις συλλήψεως καὶ

σις, συλλήψεως καὶ παρθενίας ὑπερφουεστάτη συνέλευσις, Θεοῦ Λόγου κένωσις, ἀειπαρθένου κόρης κύησις, θαῦμα ἐν θαύμασι, λύσις ἐκ γαστρὸς παιδὸς καὶ τόκος ἐξ ἀπειράνδρου μὴ λύσας ἀλλ' ἀσινῆ τηρήσας τῆς παρθενίας τὰ σύμβολα.

8 Τίς ἂν δύναίτο, οὐκ ἐνδύναί λέγω εἰς τὸ βάθος, ἀλλὰ καὶ παρακύψαι ὄλως εἰς τὰ ὄντως ἄδυτα καὶ τῶν προθύρων ἐφικέσθαι τῆς καταγωγῆς, ἐν ἧ κατεσκήνωσεν ὁ παντὸς τοῦ ὄντος ὑπεραν-
ωκισμένος, ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεύς, ὁ τῶν κυριοτήτων κύριος, ὁ φύσει πάντων ἀνημμένος τὸ κράτος; Τίς λόγος καὶ κατὰ μικρὸν ἐγγὺς ἂν ἔλθοι τῆς ἀξίας, κἂν εἰ τὰ κατ' αὐτὴν ἀφείς τὰ περὶ αὐτὴν διηγεῖται, τὰ πρὸ τοῦ ἀπορρήτου δηλαδή καὶ μετὰ τὸν ἀπόρρητον τόκον; Τίς ἀξίως ἐξεῖποι τὴν ἄνωθεν χορηγίαν τῆς ἀπορρήτου τροφῆς, τὴν ἐξ οὐρανοῦ ποδηγίαν τῶν εἰς προσκύνησιν πόρρωθεν ἀφικνουμένων, τὴν ὑπὸ πλήθους ἀγγέλων δοξολογίαν τῇ γῆ συνάπτουσαν τὰ οὐράνια καὶ πρὸς ὑποταγὴν συνάγουσαν τῆς παγκοσμίου βασιλίδος ταύτης; Ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸ τούτων ἀπάντων ἔτι καὶ τούτων ἔνεκα προηγοῖαι προφητῶν θεολήπτων, θαυματοποιῖαι προδεικνῦσαι δι' αἰνιγμάτων μέλλον τὸ μέγα θαῦμα, θεσμοὶ πνεύματος ποικίλως προδιατυποῦντες τὴν ἐσομένην ἀλήθειαν, μεταβολαὶ γενῶν καὶ πραγμάτων ὁδοποιεῖν τῷ τέλει τοῦ καινοῦ μυστηρίου, Θεοῦ πρὸς Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄνναν τελεσφόρος ἐπαγγελία τεκεῖν ἐν γήρᾳ παῖδα τοὺς ἀγόνους ἐκ νέου, εὐχὴ πρὸς Θεὸν τῆς θαυμασίας ταυτησὶ συζυγίας ἀντιδώσειν τῷ δόντι τὴν δεδομένην, καθ' ἣν ὡς ἀληθῶς ἀξιοχρεῶν καὶ δικαιοτάτην εὐχὴν ἢ μετὰ τῆς ἐπαγγελθείσης πρὸς τὸν θεῖον ἄνοδος νεῶν καὶ ἡ τῆς ὑπερκοσμίου βασιλίδος ταύτης ἐξαισία εἴσοδος εἰς αὐτὰ τὰ τῶν ἁγίων ἅγια, τὸν μόνῳ Θεῷ ἀποκεκληρωμένον χῶρον, ἀφ' οὗ μόνου μό-

παρθενία, κένωσις Θεοῦ Λόγου, κυοφόρησις ἀειπαρθένου κόρης, θαῦμα σὲ θαύματα, ἀπόλυσις παιδιοῦ ἀπὸ γαστέρα καὶ γέννησις ἀπὸ ἀπείρανδρου ποῦ δὲν ἔλυσε ἀλλὰ διατήρησε ἀκέραια τὰ σύμβολα τῆς παρθενίας.

8 Πραγματικὰ ποιός θὰ μπορούσε, δὲν λέγω νὰ καταδυθῆ στὸ βάθος, ἀλλὰ καὶ νὰ σκύψη ἀπλῶς στὰ ἀληθῶς ἄδυτα καὶ νὰ φθάσῃ στὰ πρόθυρα τοῦ καταλύματος, στὸ ὁποῖο κατασκήνωσε ὁ ἐγκατεστημένος ἐπάνω ἀπὸ τὸ ὄν, ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν, ὁ Κύριος τῶν κυριοτήτων, ποῦ ἔχει ἐκ φύσεως ἀνειλημμένο τὸ κράτος τῶν πάντων; Ποιός λόγος θὰ μπορούσε νὰ φθάσῃ γιὰ λίγο κοντὰ στὴν ἀξία, ἔστω καὶ ἂν ἀφήνοντας τὰ κατ' αὐτὴν διηγῆται τὰ γύρω ἀπὸ αὐτὴν, τὰ πρὶν ἀπὸ τὸν ἀπόρρητο δηλαδὴ καὶ μετὰ τὸν ἀπόρρητο τόκο; Ποιός θὰ μπορούσε νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπὸ ἄνω χορηγία τῆς ἀπόρρητης τροφῆς, τὴν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καθοδήγησι ἐκείνων ποῦ φθάνουν ἀπὸ μακριὰ γιὰ προσκύνησι, τὴν ἀπὸ πλῆθος ἀγγέλων δοξολογία ποῦ συνάπτει τὰ οὐράνια μὲ τὴ γῆ καὶ τὰ συνάγει πρὸς ὑποταγὴ σ' αὐτὴν τὴν παγκόσμια βασίλισσα; Ἀλλὰ βέβαια καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἀκόμη καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν ὑπῆρξαν προρρήσεις θεολήπτων προφητῶν, θαυματοποιίες ποῦ προεδείκνυαν μὲ αἰνίγματα ὅτι θὰ γίνῃ τὸ μέγα θαῦμα, θεσμοὶ πνεύματος ποῦ προδιατύπωναν ποικιλοτρόπως τὴν ἀλήθεια ποῦ πραγματοποιιόταν, μεταβολές γενῶν καὶ πραγμάτων ποῦ προετοιμάζαν τὸν δρόμο γιὰ τὸ παράδοξο μυστήριον, ἡ ἀποτελεσματικὴ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄννα ὅτι στὰ γεράματα θὰ γεννήσουν παιδί οἱ ἀπὸ τὰ νιάτα τους ἄγονοι, εὐχὴ τοῦ θαυμαστοῦ αὐτοῦ ζευγαριοῦ πρὸς τὸν Θεὸ ὅτι θὰ ἀντιδώσουν τὴν δοσμένην στὸν δώσαντα. Σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν ἀξιόπιστη καὶ δικαιοτάτη εὐχὴ ἐπραγματοποιήθηκε ἡ ἄνοδος των πρὸς τὸν θεῖο ναὸ μαζὶ μὲ τὴν ἐπαγγελθεῖσα καὶ ἡ ἐξαισία εἰσοδος αὐτῆς τῆς βασίλισσας στὰ ἅγια τῶν ἀγίων, τὸν χῶρο ποῦ ἦταν καθωρισμένος γιὰ τὸν Θεό

νοις τοῖς κατὰ καιρὸν ἀρχιερεῦσι τοῦ ἔτους ἅπαξ εἰσιούσιν ἐχρημάτιζεν, οὗ τριετῆς ἢ παρθενομήτωρ καὶ εἰσέδου καὶ διεκαρτέρησεν ὑπὲρ ἡμῶν.

9 Δι' ὃ καὶ πανηγυρίζομεν σήμερον τὸ κοινωφελὲς ἄθλον τῆς ἀπαραμίλλου καρτερίας τεθεαμένοι, τὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν γῆν δι' αὐτῆς ὑπερφυᾶ κάθοδον καὶ τὴν ἡμῶν δι' αὐτοῦ πρὸς οὐρανὸν ὑπενδοξοτάτην ἄνοδον. Ἐκεῖ γὰρ ἡ θέοπαις τοῖς ἱεροῖς ἀδύτοις ἐνδιδαιτωμένη, τὰς ὑψηλὰς «ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ διέθετο», μέχρι καὶ τῶν οὐρανῶν αὐτῶν ὡς ἀληθῶς φθανούσας καὶ τὸν ἐπουράνιον δεσπότην ἐκεῖθεν ὡς ἡμᾶς ἐλκούσας. Ἐκεῖ πᾶσα «ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν», κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐξ ἧς πάντων ἀνθρώπων ἐξοχα διαπρεπούσης ἀπορρήτοις κάλλεσιν ἀγνείας, ὥσπερ ἀπὸ χρυσίου τηλαυγοῦς, εἰκόνα συμφυᾶ ἑαυτῷ κατασκευάσαι ἠρετίσατο, τοῦ ποιήματος ὁ ποιητῆς, καὶ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος (ὦ τῆς ἀνεκλαλήτου σου φιλανθρωπίας, δέσποτα!) τὸ οἰκεῖον πλάσμα πρὸς τὴν ἑαυτοῦ τοῦ πλάσαντος μεθαρμόσασθαι ἀξίαν.

10 Ὅρατε τῶν παρθενικῶν στεμμάτων τὴν πλοκὴν; Ὅρατε τὸ κοινωφελὲς τῆς πορφυρίδος ταύτης; Οὐ γὰρ τοὺς ἐκ φύσεως ὁμοτίμους ὑφειμένους ἑαυτῆς ἢ παμβασιλῆς παρθένος τύχη δὴ τινι ποιησαμένη τούτων ἄρχει, πλὴν ὀνομάτων μηδὲν ἑαυτῇ κρεῖττον τι προσνείμασα καὶ τὸ ὁμόφυλον ὑποποιησαμένη κατὰ τοὺς ἀπὸ γῆς θεσμούς, οἱ τῶν κάτω κειμένων ὥσπερ ὕψει διαφέρειν ἐφιᾶσιν, ἀλλ' οὐχὶ τῶν κατ' ὀρθὸν ἐστώτων· ἀλλὰ πάντας τοὺς ὑφ' ἑαυτὴν δι' ἑαυτῆς ἐπάρασα καὶ τὸν ὑπήκοον οὐράνιον ἀντ' ἐπιγείου ἀποδείξασα, κρεῖττονος ἀξίας αὕτη καὶ δυνάμεως ὑπερτέρας μετασχοῦσα καὶ τῆς ἐκ τῶν οὐρανῶν χειροτονίας, ὑψηλῶν ὑψηλοτάτη καὶ μακαρίου γένους μακαριωτάτη βασιλῆς ἐφέστηκε, παταχόθεν

μόνο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο μόνο αὐτὸς ὠμιλοῦσε πρὸς τοὺς κατὰ καιρὸ ἀρχιερεῖς πὺ εἰσέρχονταν μιὰ φορὰ τὸ ἔτος⁶, ὅπου ἡ παρθενομήτωρ τριετὴς εἰσέδυσσε καὶ διέμεινε γιὰ χάρι μας.

9 Γι' αὐτὸ καὶ πανηγυρίζομε σήμερα, ἀφοῦ εἶδαμε τὸ κοινωφελὲς κατόρθωμα τῆς ἀπαράμιλλης καρτερίας, τὴν δι' αὐτῆς ὑπερφυᾶ κάθοδο τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴ γῆ καὶ τὴν δι' αὐτοῦ ὑπερενδοξοτάτη ἄνοδο ἡμῶν πρὸς τὸν οὐρανὸ. Ἐκεῖ στὰ ἱερὰ ἄδυτα ζώντας ἡ θεόπαις, «ἔκαμε τὶς ἱεραποδημίες στὴν καρδιά της»⁷, πὺ φθάνουν πραγματικὰ ἔως τοὺς οὐρανούς καὶ ἔλκουν ἀπὸ ἐκεῖ ἔως ἐμᾶς τὸν ἐπουράνιο δεσπότη. Ἐκεῖ ἐφάνηκε ὅλη «ἡ δόξα τῆς θυγατέρας τοῦ βασιλέως ἀπὸ μέσα» κατὰ τὸ γραμμένον⁸. Ἐπειδὴ δὲ μὲ τὰ ἀπόρρητα κάλλη τῆς ἀγνεῖας αὐτῆ ὑπερεῖχε ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὁ Θεὸς ἀπὸ αὐτὴν ἐπέλεξε νὰ κατασκευάσῃ σὰν ἀπὸ τηλαυγῆς χρυσᾶφι εἰκόνα συμφυᾶ σ' αὐτὸν, ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὸ ποίημα, καί, ἀφοῦ ἔγινε κατὰ τὸ ὁμοίωμα ἀνθρώπων (ὦ, πόσο ἀνεκκλάλητη εἶναι ἡ φιλανθρωπία σου, δέσποτα!), προσάρμοσε τὸ πλάσμα τοῦ πρὸς τὴ δικὴ του ἀξία, τοῦ πλάστη.

10 Βλέπετε τὸ πλέξιμο τῶν παρθενικῶν στεμμάτων; Βλέπετε τὴν κοινωφελῆ ἰδιότητα ὁμοτίμων, ἀφοῦ μὲ κάποια τύχη τοὺς ἔκαμε ὑφισταμένους, χωρὶς νὰ προσφέρῃ στὸν ἑαυτὸ της τίποτε ἀνώτερο ἀπὸ ὀνόματα, καὶ ὑπέταξε τοὺς ὁμοφύλους κατὰ τοὺς ἐπιγείους θεσμούς, πὺ ἐπιτρέπουν νὰ διαφέρουν σὲ ὕψος ἀπὸ τοὺς ξαπλωμένους κάτω καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ὀρθίους; Ἀλλά, ἀφοῦ μετέσχε ἀνωτέρου ἀξιώματος καὶ ὑπερτέρας δυνάμεως καὶ τῆς χειροτονίας ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, ἔγινε βασίλισσα ὑψηλοτάτη τῶν ὑψηλῶν καὶ μακαριωτάτη τῶν μακαρίων, πὺ ἀπαστράπτει

6. Ἐξ. 30,10. Λευίτ. 16,2· 34. Ἐβρ. 9,7.

7. Ψαλμ. 83,6.

8. Ψαλμ. 44,15.

σώματός τε καὶ ψυχῆς φανωτάτας τε καὶ θειοτάτας ἀπαστράπτουσα μαρμαρυγὰς. Ὡσπερ γὰρ βουληθεὶς ὁ Θεὸς εἰκόνα στήσασθαι παντὸς καλοῦ καὶ τὴν ἑαυτοῦ περὶ ταῦτα δύναμιν καθαρῶς ἐνδείξασθαι καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κοινὸν ὑποστήσας κόσμον, μᾶλλον δὲ θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων ἀπασῶν χαρίτων κοινὸν ὑποδείξας κρᾶμα καὶ καλλονὴν ὑπερτέραν ἀμφοτέρους ἐπικοσμοῦσαν τοὺς κόσμους, οὕτω ταύτην οὕτω παγκάλην ὄντως ἐξεργάσατο πάντα συνελών, οἷς πάντα διελών ἐκόσμησε, τρόπον τῆς αὐτῶ διαφερούσης μόνῳ δημιουργικῆς δυνάμεως ἡμῖν ἐπιδεικνὺς ἐξαισίον καὶ ὄντως προσήκοντα τῇ τοῦ φωτὸς μητρί.

11 Ὡς γὰρ ὅτε κατ' ἀρχὰς εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας τὸν μέγαν ἐπέστησε φωστήρα, πρῶτον μὲν ἐποίησε τὸ φῶς ἀπολύτως διασκεδαννύμενον, ἔπειτα τὸν τοῦτ' ἀναδεξάμενον ἡλίου δίσκον· οὕτω καὶ νῦν τὴν ἀειπάρθενον ἑαυτοῦ γεννήτριαν θείου τε καὶ ἀπορρήτου καὶ παντὸς τοῦ κατ' ἀρετὴν φωτὸς ἀπέφηνε λαμπτήρα, διακεχυμένου μὲν ὄντος πρότερον τοῖς πᾶσι τάγαθοῦ, συνεληλυθότος δ' ὕστερον ὑπὲρ πάντα νοῦν καὶ λόγον ἐπ' αὐτῆς παντός τε ἀρετῆς εἶδους καὶ ὅσον αὐτὴ ὑπεραναβεβήκει. Καὶ τοίνυν ἅ πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἀρίστοις ἤρκεσε νειμαμένοις ἀρίστοις εἶναι, καὶ ὅσα πάντες οἱ Θεῷ κεχαρισμένοι κατὰ μέρος εἰσὶν, ἄγγελοί τε καὶ ἄνθρωποι, ταῦθ' ἅπαντα συνειληφυῖα καὶ μόνη πάντα διατελοῦσα καὶ πιριτεύουσα μηδ' ὅσον εἶπεῖν, ὑπερεκχεῖ καὶ πρὸς τοὺς αὐτὴν τιμῶντας δαψιλεστάτην τὴν χάριν, αὐτό τε τὸ πρὸς αὐτὴν ἀνατείνεσθαι δίσκον οὗσαν τηλικούτων χαρίτων χαριζομένη, καὶ προσεπιδαψιλευομένη τὰ κρείττω δι' ἀγαθότητα. Οὐκουν οὐδ' ἂν ποτ' ἐκσταίῃ τοῦ πρὸς πάντας ἀνθρώπους διακειμένου καὶ ἴλεω καὶ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν λυσιτελοῦς ταύτης φορᾶς καὶ δαψιλοῦς συντελείας.

ἀπὸ παντοῦ, ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, λαμπρότατες καὶ θειότατες μαρμαρυγές. Ὁ Θεὸς θέλοντας νὰ στήσῃ εἰκόνα κάθε καλοῦ καὶ νὰ ἐπιδείξῃ καθαρὰ τὴ δύναμί του γι' αὐτά, καὶ στοὺς ἀγγέλους καὶ στοὺς ἀνθρώπους, κατήρτισε κοινὸ κόσμον ὀρατῶν καὶ ἀοράτων, μᾶλλον δὲ παρουσίασε κρᾶμα ὄλων τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων χαρίτων καὶ καλλονὴ ἀνώτερη ποὺ στολίζει καὶ τοὺς δυὸ κόσμους. Ἔτσι, τὴν κατεσκεύασε τὸσο πάγκαλη, ἀφοῦ συνήγαγε ὅλα ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα μοιράζοντάς τα ἐκόσμησε τὰ πάντα, ἐπιδεικνύοντας ἓνα ἐξαίσιον τρόπο τῆς σ' αὐτὸν μόνο ἀνηκούσης δημιουργικῆς δυνάμεως καὶ πραγματικὰ ἀρμόζοντα στὴ μητέρα τοῦ φωτός.

- 11 Ὅπως, δηλαδή, ὅταν ἀρχικὰ ἔβαλε τὸν μεγάλο φωστῆρα στὴν ἀρχὴ τῆς ἡμέρας, πρῶτα μὲν κατεσκεύασε τὸ φῶς ἀπολύτως σκόρπιο, ἔπειτα τὸν δίσκο τοῦ ἡλίου ποὺ τὸ ἐδέχθηκε⁹, ἔτσι καὶ τώρα τὴν ἀειπάρθενον μητέρα του κατέστησε λαμπτῆρα θείου καὶ ἀπορρήτου καὶ ὄλου τοῦ σχετικοῦ μὲ τὴν ἀρετὴν φωτός, ἀφοῦ πρωτύτερα τὸ ἀγαθὸ ἦταν διαχυμένο σὲ ὄλους, ἔπειτα δὲ συνῆλθε σ' αὐτὴν ὑπεράνω παντὸς νοῦ καὶ λόγου κάθε εἶδος ἀρετῆς καὶ ὅσο αὐτὴ ὑπερτερεῖ. Ὅσα λοιπὸν ἤρκεσαν σὲ ὄλους τοὺς ἀπὸ ἀνέκαθεν ἀρίστους, ὥστε μοιράζοντας τα νὰ εἶναι ἄριστοι καὶ ὅσα ὄλοι οἱ ἐπὶ μέρος ἔχουν λάβει σὰν χάρισμα, ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι, αὐτὰ ὅλα ἀφοῦ τὰ συμπεριέλαβε καὶ τὰ διατηρεῖ μὲ περίσσεια ὅσο δὲν περιγράφεται, ὑπερεκχύνει πλοῦσια τὴ χάρι καὶ πρὸς τοὺς τιμῶντας αὐτὴν, χαρίζοντας ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ νὰ ἀνυψῶνται πρὸς αὐτὴν σὰν δίσκο μὲ τὸσο μεγάλα χαρίσματα καὶ ἀπὸ ἀγαθότητα προσφέροντας ἐπὶ πλέον τὰ καλύτερα. Καὶ ποτὲ δὲν θὰ παύσῃ νὰ διάκειται εὐμενῶς πρὸς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ παρέχῃ σ' ἐμᾶς αὐτὴν τὴν ὠφέλιμον προσφορὰ καὶ πλοῦσιαν συνεισφορὰ.

9. Γεν. 1,3· 16.

12 Ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν παντὸς ἀγαθοῦ τοιαύτην ἀπιδὼν τις συστοιχίαν καὶ χορηγίαν, τοῦτ' ἐρεῖ τὴν παρθένον ἐν ἀρετῇ καὶ τοῖς κατ' ἀρετὴν ζῶσιν, ὅπερ ἐν αἰσθητῷ φωτὶ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸ ζῶσιν ἥλιος, καὶ τὸ κατ' ἐκεῖνο τὴν ἀρχὴν χρῆμα πρόγραμμα καὶ τύπον εἶναι τῶν ὕστερον τετελεσμένων ἐπ' αὐτῆς ἀπορρήτων. Εἰ δὲ πρὸς τὸν ἀνασχόντα τοῖς ἀνθρώποις ἐξαισίως ἀπὸ ταύτης ἥλιον, ὃς πάντ' ἔχει καὶ ὑπερέχει φύσει τὰ χάριτι ταύτη προσπεφυκότα· εἰ πρὸς τοῦτον μετενέγκοι τὸ τῆς διανοίας ὄμμα, οὐρανὸς εὐθύς ἢ παρθένος ἀναφανήσεται, τοσοῦτο καὶ τῶν ὑπ' οὐρανὸν καὶ τῶν ὑπὲρ τοῦτον κεχαριτωμένων θείως φανωτέραν κεκτημένη τὴν διὰ πάντων ἀγαθῶν εὐκληρίαν, ὅποσον ἡλίου μὲν οὐρανὸς μείζων, οὐρανοῦ δὲ λαμπρότερον ἢ ἥλιος.

13 Τίς σου τὸ θεαυγὲς κάλλος ὑπογράψοι, Θεομήτορ Παρθένε, λόγος; Οὐ γὰρ ἔστι τὰ σὰ λογισμοῖς καὶ λόγοις ὀρίζειν· πάντα γὰρ ὑπερβαίνει καὶ νοῦν καὶ λόγον. Ὑμνεῖν δ' ὁμῶς ἔξεστι σοῦ φιλανθρώπως προσιεμένης. Σὺ γὰρ καὶ χαρίτων ἀπασῶν χωρίον καὶ πλήρωμα καλοκάγαθίας παντοίας καὶ πίναξ ἔμψυχος ἀρετῆς τε καὶ χρηστότητος πάσης, ὡς μόνη πάντων ἠξιωμένη συλλήβδην τῶν τοῦ Πνεύματος χαρισμάτων, μᾶλλον δὲ καὶ τὸν ἐν ᾧ τούτων ἀπάντων οἱ θησαυροὶ μόνη παραδόξως ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἔοικεν σχοῦσα, καὶ τούτου καταστᾶσα παράδοξος σκηνή, κάντεῦθεν καὶ κατὰ σῶμα τούτῳ μελήσασα τοσοῦτον ἐκ βρέφους, ὡς καὶ σύσκηνον ἐξ οὗτω κομιδῇ παιδὸς σε ξένως προσέσθαι, πασῶν ἐστίαν οὔσαν ἀκίνητον ἔκτοτε δεικνύντα τῶν ἰδίων αὐτοῦ χαρίτων ἐκ τοιούτων καὶ οὗτω παραδόξων πραγμάτων.

12 Ἄλλὰ ὅταν ἀποβλέψη κανεῖς σ' αὐτὴν τὴν συγγένεια καὶ χορηγία κάθε ἀγαθοῦ, θὰ εἰπῇ ὅτι ἡ παρθένος στὴν ἀρετὴ καὶ στοὺς ζῶντας κατ' ἀρετὴ εἶναι τοῦτο, ὅ,τι ὁ ἥλιος στὸ αἰσθητὸ φῶς καὶ στοὺς ζῶντας κάτω ἀπὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ἐκεῖνο ποὺ συνέβηκε στὴν ἀρχὴ μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ἡλίου εἶναι ὑπογραμμὸς καὶ τύπος τῶν ἀπορρήτων ποὺ ἔχουν γίνεῖ ἔπειτα ἀπ' αὐτὴν. Ἐὰν δὲ μεταφέρῃ κανεῖς τὰ μάτια τῆς διανοίας πρὸς τὸν ἥλιο ποὺ ἀνέτειλε θαυμαστῶς ἀπὸ αὐτὴν στοὺς ἀνθρώπους, ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ παραέχει ἐκ φύσεως τὰ προσδοθέντα σ' αὐτὴν κατὰ χάριν· ἐὰν λοιπὸν μεταφέρῃ σ' αὐτὴν τὰ μάτια τῆς διανοίας, ἡ παρθένος θὰ ἐμφανισθῇ ἀμέσως οὐρανὸς ποὺ ἔχει τὴν καλοτυχία δι' ὅλων τῶν ἀγαθῶν τόσο λαμπρότερη θεῖως ἀπὸ τοὺς κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπεράνω αὐτοῦ χαριτωμένους, ὅσο εἶναι μεγαλύτερος τοῦ ἡλίου ὁ οὐρανὸς καὶ λαμπρότερος τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἥλιος.

13 Ποιός, λόγος, Θεομήτορ Παρθένε, μπορεῖ νὰ περιγράψῃ τὸ θεαυγὲς κάλλος σου; Διότι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὀρίζωνται τὰ προσόντα σου μὲ λογισμοὺς καὶ λόγους· ὅλα ὑπερβαίνουν καὶ νοῦ καὶ λόγο. Νὰ σὲ ὑμνοῦμε ὅμως εἶναι δυνατό, ἐφ' ὅσον ἐσὺ τὸ δέχεσαι φιλανθρώπως. Διότι ἐσὺ εἶσαι καὶ τόπος ὅλων τῶν χαρίτων καὶ πλήρωμα παντοειδοῦς καλοκαγαθίας καὶ πίνακας ἔμψυχος κάθε ἀρετῆς καὶ χρηστότητος σὰν ἡ μόνη ἀπὸ ὅλους ἀξιωμένη ὅλων μαζὶ τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δὲ καὶ ἡ μόνη ποὺ παραδόξως ἔλαβες ἐνοικο στὰ σπλάχνα σου ἐκεῖνον στὸν ὁποῖο εὐρίσκονται ὅλων τούτων οἱ θησαυροί, καὶ τούτου παράδοξη σκηνὴ ἐγίνεσ, κι' ἔτσι καὶ κατὰ τὸ σῶμα τὸν ἐφρόντισες ἀπὸ βρέφος τόσο, ὥστε παραδόξως νὰ σὲ δεχθῇ καὶ ὡς σύσκηνη ἀπὸ παιδικὴ ἡλικία, δεικνύοντας ἀπὸ τότε ἀκόμη ὅτι εἶσαι ἀμετακίνητη ἐστία τῶν χαρίτων τοῦ ἀπὸ τέτοια καὶ τόσο παράδοξα πράγματα.

14 Οὕτω μειζόνων ἢ κατ' ἀνθρώπους διὰ πάντων ἠξίωσαι τῶν πρεσβείων, ὡς καὶ παραδόξους σχεῖν τὰς γονὰς καὶ παραδοξοτέραν τὴν ἀγωγὴν καὶ παραδοξοτέρως ἔτ' αὐθις ὑπερβαλλόντως τὸ τεκεῖν ἀπειράνδρως, καὶ κοσμηθῆναι μὲν ἐκείνας ταῖς ἐκ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐπαγγελίαις, τῶν σὲ δηλαδὴ τεκόντων (παρ' οὐ γὰρ τὴν ἐπαγγελίαν ἐδέξαντο, τούτῳ πάλιν αὐτοὶ σὲ τὴν ἐπαγγελθεῖσαν εὖ ποιοῦντες ἀντεπηγγείλαντο), κοσμηθῆναι δέ σε καὶ κοσμηῆσαι τὸν πάντα κόσμον ταῖς κατὰ καιρὸν ὑπερκοσμίοις ἐπαγγελίαις. Σοὶ γὰρ αὐτὸς μετὰ μικρὸν ἐπηγγέλθη, παρ' οὗ καὶ δι' ὃν ἐπαγγελία τοιαύτη γέγονεν, ὡς τοῦ κατὰ σὲ τελεσθέντος τὰς ἐξ αἰῶνος τοῖς Θεοῦ φίλοις ἐπαγγελίας καὶ τὰ μεγάλα κατ' ἐποψίαν θεάματα μυστικὰς τινὰς ἐμφάσεις καὶ οἷον ἀπορρήτους ιδέας εἶναι· μόνη γὰρ ἀπάντων ἐτελείωσας θεωρίας, τὴν κοινὴν ἀπάντων ὑπερβαλομένη φύσιν τῇ πρὸς Θεὸν συναφείᾳ μὴ κατὰ τὸν ἀπόρρητον μόνον τόκον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν προηγησαμένην ἐξ ἄκρας καθαρότητος πρὸς ἐκεῖνον κατὰ πᾶν ἀγαθὸν κοινωνίαν.

15 Ἔδει δὲ ἄρα τὴν «τὸν ὠραῖον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων» τεξομένην, καὶ αὐτὴν πᾶσιν ἐν πᾶσιν ἀπαράμιλλον ὑπάρχειν, καὶ πρὸς θαυμαστὸν οἷον παρὰ τοῦ παιδὸς διεσκευάσθαι κάλλος, ἐμφεροῦς πάντως ὑπάρξοντος ταύτῃ πρὸς ἀκρίβειαν, ὡς ἂν παῖς ἀειπαρθένου κόρης καὶ ἐκ τῆς ἐπιφαινομένης διὰ πάντων ὁμοιότητος ἐπιγινώσκοιτο καὶ πᾶς βλέπων ὀφθαλμὸς κηρύττοι τὴν κατὰ σάρκα τοῦ ἀπάτορος ἀρχὴν. Πῶς γὰρ καὶ λόγον ὄλως ἔχει, τὸν τὸ σύμπαν τόδε λόγῳ καὶ συστήσαντα καὶ καλλωπίσαντα πολυειδέσι καλλοναῖς τῇ δι' ἧς αὐτὸς τοῦτ' ἔμελλε σχήσειν κατὰ φύσιν, ἣν ἀνείληφε, μὴ πάντῃ τε καὶ πάντως μεταδοῦναι τῆς καλλοποιοῦ δυνάμεως, ἧς καὶ αὐτὸς μικρὸν ὕστερον ἤδει μεταληψόμενος; Διὰ

14 Τόσο πολὺ ἔχεις ἀξιωθῆ μεγαλύτερα πρεσβεῖα ἀπὸ τὰ ταιριαστὰ στοὺς ἀνθρώπους καθ' ὅλα, ὥστε καὶ παράδοξη γέννησι νὰ ἔχης λάβει καὶ παραδοξότερη ἀγωγή καὶ ἀκόμη παραδοξότερα τὸ νὰ γεννήσης χωρὶς πείρα ἀνδρός, καὶ νὰ στολισθῆς μὲν ὡς πρὸς τὴ γέννησί σου μὲ τὶς ἐπαγγελίαι ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, δηλαδὴ τοὺς γονεῖς σου (διότι αὐτοὶ ἀντιυποσχέθησαν καλῶς πράττοντας τὴν ὑπεσχημένη πάλι σ' αὐτὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐδέχθησαν τὴν ἐπαγγελία), νὰ κοσμηθῆς δὲ ἐσὺ καὶ νὰ κοσμήσης ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὶς κατὰ καιρὸ ὑπερκόσμιαι ἐπαγγελίαι. Πραγματικὰ ἔπειτα ἀπὸ λίγο ἐπαγγέλθηκε σὲ σένα αὐτός, ἀπὸ τὸν ὁποῖο καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο ἔγινε τέτοια ἐπαγγελία, ὥστε οἱ ἐπαγγελίαι στοὺς φίλους τοῦ Θεοῦ ἀπὸ παλαιότατα γιὰ ὅ,τι συνέβηκε μὲ σένα καὶ τὰ μεγάλα θεάματα ἐποψίας νὰ εἶναι ἀπλῶς σὰν μυστικὲς ἐμφάσεις καὶ ἀπόρρητες ιδέαι· διότι ἐσὺ μόνη ἀπὸ ὅλους ἐτελείωσαι τὶς θεωρίας ὅλων ξεπερνώντας τὴν κοινὴ ὅλων φύσι μὲ τὴν πρὸς τὸν Θεὸ συνάφεια ὅχι μόνον κατὰ τὸν ἀπόρρητο τόκο, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν προηγηθεῖσα κοινωνία πρὸς ἐκεῖνον ἀπὸ ἄκρα καθαρότητα γιὰ κάθε ἀγαθόν.

15 Ἐπρεπε λοιπὸν ἐκείνη πού θὰ ἐγεννοῦσε «τὸν ὠραῖο παραπάνω ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων»¹⁰, νὰ εἶναι καὶ αὐτὴ ἀπαράμιλλη γιὰ ὅλους σὲ ὅλα, καὶ νὰ ἐφοδιασθῆ ἀπὸ παιδικὴ ἡλικία σχεδὸν μὲ θαύμαστὸ κάλλος, πού θὰ εἶναι ὅπως δὴποτε ἀκριβῶς ταιριαστὸ σ' αὐτὴν, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιφαινομένη σὲ ὅλα ὁμοιότητα νὰ ἀναγνωρίζεται σὰν παιδί ἀειπάρθενης κόρης καὶ κάθε ὀφθαλμὸς πού βλέπει νὰ κηρύσσει τὴν κατὰ τὴν σάρκα προέλευσι τοῦ ἀπάτορος. Διότι ποιά λογικὴ θὰ εἶχε γενικῶς, αὐτὸς πού μὲ τὸ λόγο συνέστησε τοῦτο τὸ σύμπαν καὶ τὸ ἐκαλλώπισε μὲ πολυειδεῖς καλλονές, νὰ μὴ μεταδώσει ἐντελῶς καὶ ὅπως δὴποτε ἀπὸ τὴν καλλοποιὸ δύναμι, ἀπὸ τὴν ὁποῖα ἐγνώριζε ὅτι καὶ αὐτὸς θὰ μεταλάβῃ λίγο ἀργότερα, σ' ἐκείνην διὰ τῆς ὁποῖαις ἐπρόκειτο αὐτὸς νὰ τὸ λάβῃ κατὰ φύσιν; Γι' αὐτὸ λοιπὸν

ταῦτα τοίνυν ὁ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ κοσμῶν κρεῖττον ἢ κατὰ τὴν Σολομῶντος βασιλείον περιβολὴν, αὐτὸς καὶ τὴν ἀφ' ἧς ἔσχε κατ' ἄνθρωπον περιβολὴν παρθένον ὑπερφυῶς οὕτω διεκόσμησε, τοῖς πᾶσιν ἀπόβλεπτον ποιήσας, πάντων τε ὁμοῦ καὶ παντὸς ἐκάστου τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν θεῖον καταγώγιον τελοῦσαν, μόνην τῶν ἀνθρώπων ἐξ αἰῶνος μηδενὸς ἐλλιπῆ κατὰ μηδὲν φανεῖσαν, ἀλλὰ πάντας ἐν ἅπασι διενεγκοῦσαν πάνυ πολλῶ τινι τῷ μέσῳ καὶ ὄσον οὐρανὸς τῆς γῆς, ὡς καὶ ἡμῖν κατὰ τοὺς ἀστροθεάμονας πόρρωθεν οἶον ἰσταμένοις καὶ ἀτενὲς πρὸς τὰ κατ' αὐτὴν ὄρωσι διαφαίνεται.

16 Καὶ τοίνυν εἰ καὶ λόγος παρὰ τοῦτο πρὸ Θεοῦ παρῆχθαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὅπως οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις ὡς αἰσθητῶν ἀπάντων αἰσθανόμενοι καὶ διὰ τούτων ἐπὶ τὰ τῶν ἀοράτων κάλλη διαβαίνοντες τῷ νῶ τὸν κοινὸν ἀπάντων δημιουργὸν Θεὸν ὑμνοῖεν, ἀλλὰ τὴν ἡμῖν ἀρτίως ὑμνουμένην οὐ τούτου χάριν ἂν τις φαίη γεγενῆσθαι μᾶλλον, ἢ τοῦ διὰ θαύματος ἄγειν ἀναπεῖθειν τὸν δημιουργήσαντα τοὺς πρὸς αὐτὴν ὄρωντας, θαῦμα θαυμάτων ἐπὶ τῆς αὐτῆς φανεῖσαν πολυτρόποις καλλοναῖς καὶ τοὺς οὐρανίους ὑπερλάμπουσαν φωστήρας τε καὶ νόας. Εἰκότως· οὐ γάρ, εἰ «τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἢ πᾶσα δόξα ἔσωθεν», τὰ ἔξω καὶ περὶ αὐτὴν ἀπάδοντα, συνῳδὰ δι' ἐπιεικῶς τοῖς ἐντὸς καὶ φίλια.

17 Συνήσεις δ' ἐπιστήσας καὶ τοῦ Ψαλμωδοῦ προφήτου τὴν διάνοιαν πρὸς τοῦτο τείνουσαν· οὐ γὰρ ἐντὸς, ἀλλ' ἔσωθεν ἢ πᾶσα δόξα, ἔφη, τῆς τοῦ βασιλέως θυγατρὸς, δηλονότι φωτὸς δίκην ἔσωθεν ἐπὶ τὰ ἔξω χεομένη καὶ πᾶσι τοῖς ὄρωσι τὴν ἐντὸς ὡσπερ θαλαμειομένην ἐξ ἀπαθείας ἄκρας εὐπρέπειαν ὑφηγουμένη καὶ

αὐτὸς ποὺ στολίζει τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ καλύτερα ἀπὸ τὴν στολή τοῦ Σολομῶντος τῆ βασιλική¹¹, αὐτὸς διεκόσμησε ἔτσι ὑπερφυῶς καὶ τὴν παρθένο ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπῆρε τὴν περιβολὴ κατὰ τὸν ἄνθρωπο, καθιστώντας τὴν σὲ ὄλους περίβλεπτη, ἀφοῦ εἶναι θεῖο καταγῶγιο ὄλων μαζὶ καὶ τοῦ καθενὸς χωριστὰ ἀπὸ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ. Μόνη αὐτὴ ἀπὸ τοὺς ἀνέκαθεν ἀνθρώπους δὲν ἐφάνηκε καθόλου σὲ τίποτε ἐλλιπής, ἀλλὰ ἐξεπέρασε ὄλους σὲ ὅλα ὑπερβολικὰ κατὰ πολὺ, ὅσο διαφέρει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆ γῆ, ὥστε νὰ διαφαίνεται καὶ σ' ἐμᾶς σὰν νὰ στεκώμαστε ὅπως οἱ ἀστροθεάμονες ἀπὸ μακριὰ καὶ νὰ βλέπουμε πρὸς τὰ κατ' αὐτὴν ἀτενῶς.

16 Λοιπὸν λέγεται ὅτι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων παρήχθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τοῦτο ἀκριβῶς· αἰσθανόμενοι τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ καὶ τὰ εὕρισκόμενα μέσα σ' αὐτὰ ὅλα ὡς αἰσθητὰ καὶ διαβαίνοντας μὲ τὸν νοῦ διὰ μέσου αὐτῶν στὰ κάλλη τῶν ἀοράτων, νὰ ὑμνοῦν τὸν κοινὸ ὄλων δημιουργὸ Θεό. Ἀλλὰ αὐτὴ ποὺ ὑμνεῖται τώρα ἀπὸ ἐμᾶς δὲν θὰ μπορούσε νὰ εἰπῆ κανεὶς ὅτι ἔγινε γι' αὐτὸν τὸ λόγο μᾶλλον, παρὰ γιὰ νὰ πείσῃ τοὺς βλέποντας πρὸς αὐτὴν νὰ θαυμάζουν τὸν δημιουργό, ἀφοῦ αὐτὴ ἐφάνηκε μὲ πολὺτροπες καλλονές ἐπάνω στὴ γῆ ὡς θαῦμα θαυμάτων καὶ ξεπερνᾷ σὲ λάμψι τοὺς οὐρανίους φωστῆρες καὶ νόες. Εὐλόγως· διότι ἂν «τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ὄλη ἡ δόξα εἶναι ἀπὸ μέσα»¹², δὲν εἶναι τὰ ἀπ' ἔξω καὶ γύρω τῆς ἀταιρίαστα, ἀλλ' εἶναι δικαίως σύμφωνα.

17 Θὰ τὸ καταλάβῃς, ἂν προσέξῃς, ὅτι καὶ τοῦ ψαλμωδοῦ προφήτη τὸ νόημα πρὸς τοῦτο κατατείνει· διότι, δὲν εἶπε ὄλη ἡ δόξα τῆς θυγατέρας τοῦ βασιλέως εἶναι μέσα, ἀλλὰ ἀπὸ μέσα, χυνόμενῃ δηλαδὴ σὰν φῶς ἀπὸ μέσα πρὸς τὰ ἔξω, ἐξηγώντας σὲ ὄλους τοὺς παρατηρητὰς τὴν μέσα σὰν ἀπὸ ἄκρα ἀπάθεια

12. Ψαλμ. 44,14.

παγκάλην ὄντως οὐσαν ὑποδεικνῦσα τὴν παρθενικὴν ψυχὴν. Εἰ γὰρ ὁ σώφρων Ἰωσήφ πάγκαλος προσηγόρευται δικαίως, πῶς οὐχ ἡ πάναγνος ἀξιωτάτη τοῦ προσρήματος; Πῶς δι' οὐκ ἐκείνου διοίσει τῷ παγκάλῳ, ὅποσον παρθενίας τε καὶ σωφροσύνης μεταξύ, καὶ παρθενίας τῆς ἐξ ἐφαμίλλου τοῖς ἀσωμάτοις ἰούσης, μᾶλλον δ' ὅσον σωφροσύνης ἀρετὴ καὶ χάρις πᾶσα διενήνοχε μετὰ τῆς ἀκραιφνεστάτης παρθενίας ἐνοικήσασα μιᾷ ψυχῇ; Ὡστ' Ἰωσήφ μὲν οὐ διὰ πάντων ἐφαρμόσει τοῦνομα, ἢ πάγκαλος ἴσως προσηγόρευται τὸ σῶμα μόνον, ἢ δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθοῦ παντὸς ἐπώνυμον καὶ ἐν πανάγνῳ σώματι παγκάλην ὄντως οἰκουροῦσαν φέρει, τοῖς μὲν καθ' ἡμᾶς ὀρῶσιν ὑποδεικνυμένην ἔξωθεν, τῷ δὲ διορατικῷ πνεύματι τῆς προφητείας ἐνδοθεν γινωσκομένην.

18 Οὐ μὴν ἀλλ' οὕτως ἔχουσα τῶν τε θείων χαρισμάτων καὶ τῶν δσα δῶρα φύσεως ἐξ αὐτῆς, ὡς εἶπεῖν, τῆς μητρικῆς νηδύος, οὐδ' ἐπίκτητόν τιν' ἄλλην φύσιν ἑαυτῇ (οὕτω γὰρ τὰς ἐκ μαθημάτων ἔξεις ὀνομάζειν οἴμαι δεῖν) φοιτήσασα ἐς διδασκάλων εἰσηνηνοχέ-
 ναι ἔγνωκεν· ἀλλὰ τὸν μὲν ἡγεμόνα νοῦν ὑπήκοον διὰ πάντων ἀπο-
 φήνασα Θεῷ, τὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑφηγήσεις κατὰ κράτος ἀπο-
 λελοιπυῖα, καὶ οὕτω τὴν ἄνωθεν σοφίαν ἀφθονον ἀνειληφυῖα, ἐν ᾧ
 τῆς ἡλικίας τοὺς παῖδας οἱ τεκόντες οὐχ ἐκόντας εἶναι διὰ τὸ
 νηπιῶδες ὑπὸ παιδοτρίβαις τίθενται καὶ γραμματισταῖς παραδιδό-
 σιν, αὕτη ἐν ἀγίοις ἀδύτοις καθάπερ ἐν θεσπεσίοις ἀνακτόροις ἀνέ-
 κειτο Θεῷ, βασιλείος οἷά τις ἔμπνους θρόνος περιπεζίου παντὸς
 ἀνώτερος, ἀρεταῖς δλος ἡρμοσμένος τοιούτῳ βασιλεῖ καθεδου-
 μένῳ πρεπούσαις.

19 Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔδει προσκεῖσθαι πᾶσιν ὀφθαλμοῖς τὸν ἔμψυχον

κλειομένη εὐπρέπεια καὶ δεικνύοντας ὅτι ἡ παρθενικὴ ψυχὴ εἶναι πραγματικὰ πάγκαλη. Ἐὰν ἀληθινὰ ὁ σὼφρων Ἰωσήφ δικαίως ὠνομάσθηκε πάγκαλος¹³, πῶς δὲν θὰ εἶναι ἀξιωτάτη τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἡ πάναγνη; Πῶς δὲ δὲν θὰ διαφέρει ἀπὸ ἐκεῖνον στὴν τέλεια ὠραιότητα, ὅσο ἀπέχει ἡ παρθενία ἀπὸ τὴ σωφροσύνη, καὶ μάλιστα παρθενία ποὺ βαδίζει ἐφάμιλλα μὲ τὰ ἀσώματα, μᾶλλον δὲ ὅσο διαφέρει ἀπὸ τὴ σωφροσύνη ὅλη ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ χάρις ποὺ ἐνοίκησε μαζὶ μὲ τὴν ἀκραιφνεστάτη παρθενία σὲ μιὰ ψυχὴ; Ὡστε στὸν μὲν Ἰωσήφ δὲν θὰ ταιριάση καθ' ὅλα αὐτὸ τὸ ὄνομα ἢ ἴσως ἔχει ὀνομασθῆ πάγκαλος κατὰ τὸ σῶμα μόνο· ἐκείνη δὲ ἔχει καὶ τὴν ψυχὴ ἐπώνυμη κάθε ἀγαθοῦ καὶ τὴν φέρει πάγκαλη πραγματικὰ νὰ κατοικῆ σὲ πάναγνο σῶμα, ὥστε σ' αὐτοὺς μὲν ποὺ βλέπουν σὰν ἐμᾶς νὰ ὑποδεικνύεται ἀπ' ἔξω, στὸ διορατικὸ δὲ πνεῦμα τῆς προφητείας νὰ γνωρίζεται ἀπὸ μέσα.

18 Ἐπὶ πλέον ἔχοντας ἀπὸ τὴν μητρικὴ ἀκόμη κοιλιὰ τέτοια θεῖα χαρίσματα καὶ φυσικὰ δῶρα, δὲν ἐδέχθηκε οὔτε καμμιά ἄλλη ἐπίκτητη φύσι (διότι ἔτσι νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ὀνομάζωμε τὰ ἀπὸ τοὺς διδασκάλους ἀποκτήματα) νὰ εἰσφέρει μέσα τῆς φοιτώντας σὲ διδασκάλους. Ἀντίθετα, ἀφοῦ παρέδωσε στὸν Θεὸ τὸν ἡγεμονικὸ νοῦ ὡς ὑπήκοο σ' ὅλα, ἐγκατέλειψε δὲ τελείως τὰ διδάγματα τῶν ἀνθρώπων, κι' ἔτσι ἐδέχθηκε ἀφθονὴ τὴν ἀπὸ ἄνω σοφία, στὸ σημεῖο τῆς ἡλικίας ποὺ οἱ γονεῖς τοποθετοῦν τὰ παιδιὰ χωρὶς τὴ θέλησί τους ὡς νήπια κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησι νηπιαγωγοῦ καὶ τὰ παραδίδουν σὲ γραμματοδιδασκάλους, αὐτὴ παρακάθεται μαζὶ μὲ τὸν Θεὸ σὲ ἅγια ἄδυτα σὰν σὲ θεσπέσια ἀνάκτορα, ὡς βασιλικὸς ἔμψυχος θρόνος ἀνώτερος ἀπὸ κάθε ἔδρα, στολισμένος ὀλόκληρος μὲ ἀρετὲς ποὺ πρέπει σὲ τέτοιον βασιλέα ποὺ κάθεται σ' αὐτόν.

19 Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ ἔμψυχος τοῦτος θάλαμος τοῦ παμβασιλέ-

τοῦτον τοῦ παμβασιλέως θάλαμον, ὡς καὶ τὰ λόγια συμμαρτυρεῖ τὸν Θεὸν λέγοντα φῶς οἰκεῖν ἀπρόσιτον, ταῦτό δ' εἰπεῖν ἀθέατον· ἐπεὶ τοίνυν οὐκ ἔδει θεατὴν ὄλως ἔχειν τὴν τοῦ βίου ἀγωγὴν τὸ σκῆνωμα, ὃ κατεσκήνωσεν ἐπὶ γῆς ὁ Ὑψιστος, διὰ τοῦτο τὰ τῶν ἀγίων ἅγια, τὸ σκῆνωμα τοῦ θεοῦ ὀνόματος, ὡς ὁ Δαβὶδ φησιν, εἰς ἐνδιαίτημα ἐκ βρέφους εὐθὺς ἐφεῖται τῇ μητροπαρθένῳ. Ποῦ γὰρ καὶ πρεπωδέστερον τὴν ὄντως ἀγίαν τῶν ἀγίων κατοικεῖν; Ποῦ δ' ἀλλαχοῦ κρεῖττον τὴν ὄντως τοῦ Θεοῦ πῆγνυσθαι σκηνήν; Πῶς δ' οὐκ ἂν δεόντως ἐπ' αὐτῆς τῆς τυπικῆς ἢ ἀληθοῦς ἐπιτέθειται σκηνή; σκηνή, ἐν ἧ κατεσκήνωσεν ὁ παντὸς τοῦ ὄντος ὑπεριδρυμένος, ὁ ἀληθινὸς βασιλεύς, ὁ τῶν βασιλευόντων δεσπότης, ὁ τὴν θαυμαστήν καὶ ποικίλην ἐναψάμενος ἀλουργίδα κτιστῆ καὶ ἀκτίστῳ συνεξυφασμένην φύσει· σκηνή οὐ μετάλλων φανότησι λαμπруνομένη, ἀλλὰ λογικῶν χαρίτων γέμουσα· σκηνή οὐκ ἀστωμάτων τύπους ἢ σωματικῶν ἐμπεριέχουσα τύπων ἀπαρχάς, ἀλλ' ἐν ἑαυτῇ φέρουσα νοερᾶς καθαρότητος ὑπερφυεῖς καὶ ἀπορρήτους ἀστραπάς, τὴν θεοειδῆ γνώμην, τὴν θεοτερπῆ τῆς παρθενίας αἴγλην, τὰς θεοπρεπεῖς συμπάντων ἀγαθῶν ἀγλαΐας, καὶ ἴν' ἔτι συνελῶν εἶπω, τὸν ὄντως Θεοῦ τόπον τοῦ πάντα συνέχοντος;

- 20 Διὰ ταύτην ἄρα, τοῦ Θεοῦ χωρίον ἔμπνουν ἐσομένην προορῶν, τὴν σκηνήν ἐκείνην ἠγειρεν ὁ Μωϋσῆς, καὶ ταύτης ἕνεκα τὰ ἄδυστα ἐκεῖνα προητοίμασε, καὶ τὰ ἐσόμενα ταύτη μαθῶν ὑπὸ Θεοῦ τῶν καθ' ὑπερβολὴν ὑπερεχόντων προσημάτων ἠξίωσεν αὐτά, τὴν ἐκ πρώτης ὡς εἰπεῖν τριχὸς ἐξηλλαγμένην καὶ πάνθ' ὑπερβάλλουσαν ἀξίαν ταύτης ἔργω τε καὶ λόγῳ τοῖς πᾶσι προδεικνύς. Οὐ τῷ τρόπῳ δὲ μόνον τὸν τόπον πρεπωδέστατον ἄνωθεν ἢ θεόπαις Παρθένος ἔσχεν ἑαυτῇ, τὴν ἀξίαν λαχοῦσα τοῦ σκηνώματος ὑπε-

14. Α' Τιμ. 6,16.

15. Ψαλμ. 73,7.

ως δὲν ἔπρεπε νὰ εὐρίσκεται ἐμπρὸς σὲ ὄλους τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅπως ἐπιβεβαιώνουν καὶ τὰ λόγια ποὺ λέγουν ὅτι ὁ Θεὸς οἰκεῖ ἀπρόσιτο φῶς¹⁴, δηλαδὴ ἀθέατο· ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχη ὅλη τὴ διαγωγὴ τοῦ βίου του ἀπὸ ὄλους θεατὴ τὸ σκῆνωμα στὸ ὁποῖο κατασκῆνωσε ἐπάνω στὴ γῆ ὁ Ὑψιστος, γι' αὐτὸ ποθοῦνται ἀπὸ τὴν μητροπάρθενο εὐθὺς ἀμέσως ἀπὸ τὴ βρεφικὴ ἡλικία ὡς ἐνδιαίτημα τὰ ἅγια τῶν ἀγίων, τὸ σκῆνωμα τοῦ θεοῦ ὀνόματος, ὅπως λέγει ὁ Δαβίδ¹⁵. Διότι ποῦ θὰ ἦταν ταιριαστότερο νὰ κατοικήσῃ ἡ ἀληθινὰ ἀγία τῶν ἀγίων; Ποῦ ἀλλοῦ θὰ ἦταν καλύτερο νὰ στηθῇ ἡ ἀληθινὴ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ; Πῶς δὲν ἔχει τοποθετηθῇ σωστὰ ἡ ἀληθινὴ σκηνὴ ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν τυπικὴ; ἡ σκηνὴ στὴν ὁποία κατασκῆνωσε ὁ ἐγκατεστημένος ὑπεράνω ὄλου τοῦ ὄντος, ὁ ἀληθινὸς βασιλεύς, ὁ δεσπότης τῶν βασιλευόντων, αὐτὸς ποὺ ἐφόρεσε τὴν θαυμαστὴ καὶ πολύχρωμη ἀλουργίδα ποὺ ἔχει συνυφανθῇ μὲ τὴν κτιστὴ καὶ ἄκτιστη φύσι, ἡ σκηνὴ ποὺ λαμπρύνεται ὄχι μὲ τὴ λάμψι μετάλλων, ἀλλ' εἶναι γεμάτη μὲ λογικὰ χαρίσματα, ἡ σκηνὴ ποὺ δὲν περιέχει τύπους ἀσωμάτων ἢ ἀπαρχῆς σωματικῶν τύπων, ἀλλὰ φέρει μέσα της ὑπερφυεῖς καὶ ἀπόρρητες ἀστραπῆς νοερὰς καθαρότητος, τὴν θεοειδῆ γνώμη, τὴν θεάρεστη αἴγλη τῆς παρθενίας, τὴς θεοπρεπεῖς λάμψεις ὄλων τῶν ἀγαθῶν, καὶ γιὰ νὰ ὁμιλήσω συντομώτερα, τὸν ἀληθινὸ τόπο τοῦ Θεοῦ ποὺ συνέχει τὰ πάντα;

20 Γι' αὐτὴν προφανῶς, προβλέποντας ὅτι θὰ γίνῃ ἔμψυχος τόπος τοῦ Θεοῦ, ἤγειρε ἐκείνην τὴ σκηνὴ ὁ Μωϋσῆς καὶ χάριν αὐτῆς προετοίμασε ἐκεῖνα τὰ ἄδυστα καί, ἀφοῦ ἔμαθε ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅσα θὰ τῆς συμβοῦν, τὰ ἀξίωσε τῶν κατ' ἐξοχὴν ἀνωτέρων ἐπωνυμιῶν· ἔτσι ἔδειξε ἀπὸ πρὶν σὲ ὄλους μὲ ἔργο καὶ λόγῳ τὴν ἀλλοιώτικη καὶ ὑπερβολικὴ ἀπὸ βρεφικὴ ἡλικία ἀξία της. Ὅχι δὲ μόνον μὲ τὸν τρόπο ἐπῆρε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν τόπο καταλληλότατο ἢ θεόπαις Παρθένο, ἀφοῦ ἐπῆρε τὸ ἀνώτερο ἀπὸ ὅλα

ρανωκισμένην πάντων, ὡσπερ καὶ τῷ τοῦ ἡθους ἀξιώματι πάντας ὑπεραναβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ τεκμήριον ἐναργὲς προὔβαλλετο τοῦ κατ' αὐτὴν ἐσομένου μεγίστου μυστηρίου· τὸν γὰρ μόνῳ Θεῷ ἀποκεκληρωμένον τόπον, καὶ ὃς εἰς διατριβὴν ἀφωσίωτο αὐτῷ, καὶ ὄθεν Μωσῆ καὶ Ἀαρῶν καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους κατ' ἐκείνους τὴν ἀξίαν ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων προσιούσιν ἐχρημάτιζε, καὶ οὐ οἰκεῖν μεταξὺ καὶ τῶν χρηματισμῶν ἐκείνων ἀδιαλείπτως ἐπιστεῦετο, τοῦτον εἰς διατριβὴν οἰκείαν ἐπ' ἐνιαυτῶν οὐκ ὀλίγας περιόδους ἢ θεόπαις αὕτη παραδόξως εἰληφυῖα, πᾶσι τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἐδείκνυ καὶ προανεκήρυττεν ἐσομένη πάντως ἀληθῆς ἐστία καὶ διατριβὴ Θεοῦ καὶ ἰλαστήριον ἐκείνου κρεῖττον ἀσυγκρίτως καὶ θεοτερπὲς ταμεῖον τῆς κορυφαίας ἀκρότητος τῶν μυστήριων τοῦ Πνεύματος.

21 Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ σιωπῶσα τοῖς ὀρῶσι παρεῖχεν ἀξιόλογον ἀπολογία, ὡς οὐκ ἀπεικότως τὸν ἡσύχιον καὶ ἀκοινωνητον ἅπασιν αἰρεῖται βίον· εἰ γὰρ τὰ ἅγια ταῦτα τῶν ἀγίων σχεδὸν πάντων ὀφθαλμοῖς ἀθέατα καὶ ἀνθρώποις ἀποκέκλειστο πᾶσί τε καὶ πάσαις διατειχίσμασί τε καὶ καταπετάσμασι περιστελλόμενα καὶ προθυραίοις πέπλοις καὶ παρακαλύμμασιν οὐδενὶ τῶν ἀπάντων ἀναπεταννυμένοις ὅτι μὴ τῷ κατὰ νόμους ἀρχιερατεύοντι, καὶ αὐτῷ τοῦ ἔτους ἅπαξ εἰσιόντι καὶ τὸν Θεὸν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἐκτὸς πᾶσι καθιστῶντι ἴλεων, πῶς ἂν ἡ τράπεζα τῆς τῶν ἀγγέλων τρυφῆς, ἢ τοῦ ἀειθαλοῦς, μᾶλλον δὲ τοῦ αἰδίου ἄρουρα φυτοῦ, τὸ κοινὸν παντὸς τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ἰλαστήριον, ἐφ' ὃ τῶν αἰώνων ἅπαξ ὁ θεαρχικώτατος καὶ μόνος πρέπων ἡμῖν κατὰ τὸν ἀπόστολον ἀρχιερεὺς εἰσέδου, καὶ ἐν ᾧ κατήλλαξε καὶ ἀμερίστως ἦνωσε Θεὸν ἀνθρώποις, πῶς ἂν τοῦτο τὸ παρθενικὸν κειμήλιον

ἀξίωμα τοῦ σκηνώματος, καθὼς ὑπερέβαλλε ὅλους κατὰ τὴν ἀξία τοῦ ἡθους, ἀλλὰ καὶ ἐπρόβαλε καθαρὴ ἀπόδειξι περὶ τοῦ μυστηρίου ποῦ θὰ συνέβαινε σ' αὐτήν. Διότι ἡ θεόπαις αὐτὴ ἔλαβε παραδόξως τὸν τόπο ποῦ ἦταν ξεχωρισμένος γιὰ μόνον τὸν Θεό, ποῦ ἦταν ἀφιερωμένος σ' αὐτὸν γιὰ κατοίκησι, ἀπὸ ὅπου ὁ Θεὸς ἐχρησιμοδοτοῦσε στὸν Μωϋσῆ καὶ τὸν Ἀαρὼν καὶ στοὺς διαδόχους των κατὰ τὸ ἀξίωμα, καθὼς ἐπλησίαζαν κατὰ μακρὰ διαλείμματα, καὶ ὅπου ἐπιστευόταν ὅτι κατοικεῖ καὶ στὰ ἐνδιάμεσα ἐκείνων τῶν χρηματισμῶν ἀδιαλείπτως· αὐτὸν λοιπὸν τὸν τόπο ἀφοῦ ἔλαβε ἡ θεόπαις γιὰ ἐγκατάστασι γιὰ ὄχι ὀλίγα χρόνια, ἐδείκνυε σὲ ὅλους ὅσοι ἔχουν νοῦ καὶ προεκήρυττε ὅτι πάντως θὰ εἶναι ἀληθινὴ ἐστία καὶ διατριβὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἱλαστήριο ἐκείνου ἀσυγκρίτως καλύτερο καὶ θεοπρεπὲς ταμεῖο τῆς κορυφαίας ἀκρότητος τῶν μυστηρίων τοῦ Πνεύματος.

- 21 Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ παρεῖχε καὶ σιωπώντας ἀξιόλογη ἀντιλογία στοὺς βλέποντας, ὅτι δὲν ἐκλέγει παραλόγως τὸν ἡσυχὸ καὶ ἀκοινώνητο μὲ ὅλους βίο. Αὐτὰ τὰ ἅγια τῶν ἀγίων εἶναι ἀθέατα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς σχεδὸν ὅλων καὶ ἔχουν ἀποκλεισθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὅλους μὲ διατειχίσματα καὶ παραπετάσματα συμπτυσσόμενα καὶ μὲ προθυραῖα πέπλα καὶ παρακαλύμματα ποῦ δὲν ἀνοίγονται γιὰ κανένα ἀπολύτως ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κατὰ τοὺς νόμους ἀρχιερέα, καὶ αὐτὸν εἰσερχόμενο μιὰ φορὰ τὸ ἔτος καὶ καθιστῶντα τὸν Θεὸ Ἰλεω πρὸς τὸν ἑαυτό του καὶ πρὸς ὅλους τοὺς εὐρισκομένους ἔξω. Πῶς λοιπὸν ἡ τράπεζα τῆς τρυφῆς τῶν ἀγγέλων, τὸ ἔδαφος τοῦ ἀειθαλοῦς μᾶλλον δὲ τοῦ αἰδίου φυτοῦ, τὸ κοινὸ ἱλαστήριο ὄλου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, στὸ ὁποῖο μιὰ φορὰ στοὺς αἰῶνες εἰσέδυσσε ὁ θεαρχικώτατος καὶ μόνος ἀρμοστὸς γιὰ μᾶς κατὰ τὸν ἀπόστολο ἀρχιερεὺς¹⁶ καὶ στὸ ὁποῖο ἐσυμφιλίωσε καὶ ἤνωσε τοὺς ἀνθρώπους ἀμερίστως, πῶς λοιπὸν αὐτὸ τὸ παρθενικὸ κειμήλιο δὲν θὰ ἐτηρεῖτο

16. Ἐβρ. 6,20. 7,26.

οὐκ ἂν ἐν ἀδύτοις ἐτηρεῖτο πᾶσιν ἀνθρώποις ἀόρατον ἀνύον βίον;

22 Εἰ δὲ καὶ τῶν παλαιῶν ἀγίων «οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος» κατὰ τὸν ἀπόστολον, πῶς ἂν ταύτης ἦν ἐπάξιος, τῆς καὶ τῶν κατ' οὐρανὸν ἀγίων ὑπερτέρας; Ἀμέλει σύνες κἀν τούτῳ τῆς Παρθένου τὴν ὑπεροχὴν ὄση· ἐκείνοις μὲν γὰρ φεύγουσι τὴν μετ' ἀνθρώπων δίαιταν, ὡς ὁ αὐτός φησιν, «ὄρη καὶ ἐρημίαι καὶ ὄπαι τῆς γῆς», ταύτη δὲ τὰ ἅγια τῶν ἀγίων ἐνδιαίτημα ἐδόθη, οἷς ἐμφιλοχωρεῖν ἢ πάναγνος ἀνεῖται, μήπω μὴδ' εἰς ἡλικίαν παραγγείλασα παίδων, εἰ καὶ τῶν εἰς φρονοῦσαν ἀφιγμένων ἐμφρονεστέρα οὔσα ἔδειξεν, ὡς ὁ λόγος δείξει προῖών.

23 Δοτὴ γὰρ οὔσα παρὰ Θεοῦ καὶ Θεῶ καὶ πρὸ γενέσεως αὕτη (πῶς δ' οὐκ ἔμελλεν ἢ καὶ πρὸ τῶν αἰώνων εἰς κατοικητήριον προωρισμένη τοῦ τῶν αἰώνων ποιητοῦ;)· δοτὴ τοίνυν οὔσα Θεῶ καὶ καρπὸς εὐχῆς καὶ δικαίων αἰτήσεως (ὦ προσευχῆς ἐκείνης πτερῶν! ὦ παρρησίας, ἦν εὔρε πρὸς Κύριον! ὦ καρδιῶν ἐκείνων ἐπὶ τοσοῦτον ἀσπίλων, ὡς τοιαύτην προσευχὴν ἀναπέμψαι, πρὸς τοσοῦτον φθάνουσαν καὶ τοσοῦτον ἀνίουσαν!)· εὐχῆς οὖν τοιαύτης ἢ Παρθένος οὔσα καρπὸς καὶ τῷ δόντι πάλιν εἶπερ τι φίλον ἀνάθημα δι' εὐχῆς ἤγετο παρὰ τῶν γεννητόρων (ὦ ζυνωρίδος ἐκείνης ἀρίστης! ὦ ζεύγους ἐπιλέκτου Θεῶ γεωργοῦντος καὶ δωροφοροῦντος οὐρανοῦ φίλτερον ἐνδιαίτημα!)· τοιγαροῦν ἤγετο, καθάπερ ὑπὸ ρίζης ἀγίας ἀνεκίμενος βλαστὸς ὑπεράγιος, βλαστὸς ἐκ τῆς εἰς οὐρανὸν φθάνων τῷ μεγέθει τοῦ ἀξιώματος, βλαστὸς ἀνήσων μετ' οὐ πολὺ τὸ προαιώνιον καὶ ἀμάραντον ἄνθος, βλαστὸς βλαστήσων οὐ λόγῳ μόνῳ πᾶσα φύσις καὶ τὰ ὑπὲρ ταύτην ἐβλάστησεν· ἤγετο τοίνυν ὁ βλαστὸς οὗτος ἐμφυτευθησόμενος (Δαβὶδ γεγανωμένος μετὰ

σὲ ἄδυτα διάγοντας ἀόρατο σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους βίο;

22 Ἐὰν δὲ καὶ τῶν παλαιῶν ἀγίων «δὲν ἦταν ἄξιος ὁ κόσμος» κατὰ τὸν ἀπόστολο¹⁷, πῶς θὰ ἦταν ἐπάξιος αὐτῆς ποὺ εἶναι ἀνωτέρα καὶ τῶν ἀγίων στοὺς οὐρανοὺς; Λάβε ὅμως ὑπ' ὄψι σου πόση εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῆς παρθένου καὶ σὲ τοῦτο· γιὰ ἐκείνους, ἀφοῦ φεύγουν τῇ διαμονῇ μὲ ἀνθρώπους, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, κατοικία εἶναι «τὰ ὄρη καὶ οἱ ἐρημίαι καὶ οἱ ὄπες τῆς γῆς», σ' αὐτὴν δὲ ἐδόθησαν γιὰ ἐνδιαίτημα τὰ ἅγια τῶν ἀγίων, στὰ ὁποῖα ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέλθῃ ἡ Πάναγνη πρὶν φθάσῃ σὲ ἡλικία παιδιοῦ, ἂν καὶ ἔδειξε ὅτι εἶναι φρονιμωτέρα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔχουν φθάσει στὴν ἡλικία τῆς φρονήσεως.

23 Διότι αὐτὴ, ὄντας δοτὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ πρὸς τὸν Θεὸ ἀκόμη καὶ πρὶν ἀπὸ τῆ γένεσι (καὶ πῶς μπορούσε νὰ μὴ εἶναι αὐτὴ ποὺ καὶ πρὶν ἀπὸ τοὺς αἰῶνες ἦταν προωρισμένη γιὰ κατοικητήριο τοῦ ποιητοῦ τῶν αἰώνων;)· ὄντας λοιπὸν δοτὴ στὸ Θεὸ καὶ καρπὸς εὐχῆς καὶ παρακλήσεως δικαίων (ὦ, τί πτερὰ ἐκείνης τῆς προσευχῆς! τί παρρησία ποὺ εὐρῆκε πρὸς τὸν Κύριο! τί καρδιᾶς κι' ἐκεῖνες, τόσο ἄσπιλες ὥστε ν' ἀναπέμψουν τέτοια προσευχὴ ποὺ ἔφθασε τόσο ὑψηλὰ καὶ ἐπέτυχε τόσο πολλά!)· ὄντας λοιπὸν τέτοιας εὐχῆς καρπὸς ἡ παρθένος ὠδηγήθηκε ἀπὸ τοὺς γονεῖς πάλι ὡς πολὺ ἀγαπητὴ προσφορὰ στὸν δῶσαντα μὲ εὐχὴ (τί ἄριστο ζευγάρι κι' ἐκεῖνο! τί ἐπίλεκτο ζεῦγος ποὺ ἐκαλλιεργοῦσε, γιὰ τὸν Θεὸ κι' ἔδιδε ὡς δῶρο ἐνδιαίτημα ἀγαπητότερο ἀπὸ τὸν οὐρανό!)· λοιπὸν ὠδηγόνταν σὰν βλαστὸς ὑπεράγιος, ἀφειμένους ἀπὸ ἀγία ρίζα, βλαστὸς ποὺ ἔφθανε ἀπὸ τῆ γῆ στὸν οὐρανὸ μὲ τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας, βλαστὸς ποὺ θὰ πετοῦσε ἔπειτα ἀπὸ λίγο τὸ προαιώνιο καὶ ἀμάραντο ἄνθος, βλαστὸς ποὺ θὰ ἐβλαστοῦσε ἐκεῖνον μὲ τοῦ ὁποῖου τὸν λόγο μόνο ἐβλάστησε ὅλη ἡ φύσις καὶ τὰ ὑπεράνω αὐτῆς· ὠδηγόνταν λοιπὸν ὁ βλαστὸς αὐτός, γιὰ νὰ ἐμφυτευθῆ (Δαβὶδ λαμπρὸς, ἐλθὲ νὰ

τῆς κιθάρας πάριθι λέγων ἐμμελῶς) «ὡς ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ», «ὡς δένδρον» Θεοῦ μυστηρίων τὸ πέρας σχῆσον καὶ καρποφορῆσον ἀρρήτως «παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων» τοῦ Πνεύματος.

24 Ἀνῆγετο δὲ τῷ Θεῷ παρὰ τῶν γεννησάντων ἢ Θεομήτωρ, οὐ μείραξ, οὐ παῖς, οὐ βραχὺ τι τούτων ἀποδέουσα, τρία δ' ἔτι οὐσα ἔτη, καὶ χθὲς ἢ πρότριτα θηλῆς καὶ τῆς ὑπομαζίου διαίτης ἀφεμένη. Ἄλλ' ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας τὸ πρέπον ἐπεδείκνυ τοῖς κρίνειν εἰδόσιν ἀσφαλῶς· μετὰ γὰρ εὐφροσύνης οἷας ἀπορρήτου προιοῦσα διεδείκνυτο. Ἦδη δὲ ἐγγὺς τῶν τοῦ ἱεροῦ προθύρων ὄντων, ἐπεὶ νεάνιδες εὐγενεῖς τοῦ γένους ἀξίως ἐσταλμέναι λαμπαδουχοῦσαι περιέστησαν αὐτήν, καὶ οὕτω πομπῇ φιλοτιμοτάτη χρώμεναι κοσμίως εὖ μάλα πρὸς τὰ ἔνδον προὔπεμπον, ἐναργῶς ἐν τούτοις κρεῖττον ἢ καθ' ἅπαντας τῶν ἐπ' αὐτῇ καὶ τελουμένων καὶ τελεσθησομένων ἐπαισθομένη διεφάνη. Σεμνὴ μὲν τέως καὶ χαρίεσσα καὶ ἀποβλεπομένη μετὰ τοῦ καθεστῶτος σχήματος καὶ ἠθους καὶ φρονήματος εὖ καὶ ὡς οὐκ ἂν εἴποι τις μεταξὺ τῶν ἄλλων τεταγμένως προχωροῦσα, προθυμία δ' ἔπειτα τὸ τεταγμένον συγκερασαμένη καὶ ἡρέμα πρὸς τὸ ταχύτερον ἀμειψαμένη καὶ τὸν κύκλῳ περὶ αὐτὴν χορὸν τῶν παρθένων παραμείψασα προῆγεν αὕτη πασῶν αὐτῆς κατόπιν ἀγομένων, ὡς εἶναι καταφανὲς ἐπ' αὐτῇ τὸ Ψαλμικὸν ἐκεῖνο, «ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς· αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει, ἀχθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως».

25 Ἦδη δὲ καὶ τοῦ ἀρχιερέως ἐκφανέντος πρὸς ὑπάντησιν καὶ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο πάντως που φθεγξαμένου πρὸς αὐτήν, «ἄκου-

18. Ψαλμ. 51,8.

19. Ψαλμ. 1,3.

είπῃς μελωδικὰ μὲ τὴν κιθάρα), «σὰν ἐλαία καρπερὴ στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ»¹⁸, σὰν δένδρο πού θὰ δώσης τέρμα στὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ καρποφορήσης ἀρρήτως «κοντὰ στὶς πηγές τῶν ὑδάτων»¹⁹ τοῦ Πνεύματος.

24 Ἄναβιβαζόταν δὲ στὸ Θεὸ ἡ Θεομήτωρ ἀπὸ τοὺς γονεῖς, ὄχι προέφηβος, ὄχι παιδί, ὄχι λίγο ἀπέχοντας ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ ὅταν ἦταν μόλις τριῶν ἐτῶν, καὶ εἶχε ἀποκοπῆ ἀπὸ τὸ θήλασμα καὶ τὴ δίαιτα τῆς ἀγκαλιᾶς χθὲς ἢ προχθὲς. Ἄλλὰ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς ἡλικίας ἐδείκνυε τὸ πρέπον σὲ ὄσους γνωρίζουν νὰ κρίνουν ἀλάθευτα· διότι ἐφαινόταν νὰ προχωρῆ μὲ ἀπόρρητη εὐφροσύνη. Ὅταν ἤδη ἔφθασαν κοντὰ στὰ πρόθυρα τοῦ ἱεροῦ, ἐνῶ νεάνιδες εὐγενεῖς ἐνδυμένες ἐπάξια πρὸς τὸ γένος τους τὴν περιστοίχιζαν κρατώντας λαμπάδες κι' ἔτσι μὲ ἐπισημοτάτη πομπὴ τὴν προέπεμπαν μ' εὐταξία πρὸς τὸ ἐσωτερικό, σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἐφάνηκε ὅτι αἰσθανόταν καλύτερα ἀπὸ ὅλους ὅσα συμβαίνουν καὶ πρὸκειται νὰ τῆς συμβοῦν. Σεμνὴ τότε καὶ χαρούμενη καὶ θαυμαστὴ μὲ τὸ κατάλληλο παράστημα καὶ ἦθος καὶ φρόνημα προχωροῦσε πολὺ εὐτακτα διὰ μέσου τῶν ἄλλων· ἔπειτα ἀναμιγνύοντας μὲ προθυμία τὴν τάξι καὶ ἐπιταχύνοντας βαθμιαίως τὸ βῆμα καὶ προσπερνώντας τὸν γύρω της χορὸ τῶν παρθένων προηγῆθηκε ἀπὸ ὅλες αὐτὲς πού ἀκολουθοῦσαν ἔπειτα ἀπὸ αὐτήν, ὥστε νὰ εἶναι φανερό ὅτι σ' αὐτήν ἀναφέρεται τὸ ψαλμικὸ ἐκεῖνο, «θὰ προσαχθοῦν στὸν βασιλέα παρθένοι ὀπίσω της· οἱ συνοδοὶ της θὰ προσαχθοῦν μ' εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίασι, θὰ ὀδηγηθοῦν στὸ ναὸ τοῦ βασιλέως»²⁰.

25 Τώρα δέ, ἀφοῦ ἐφάνηκε καὶ ὁ ἀρχιερεὺς νὰ ἔρχεται σὲ συνάντησί της καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν ἐκεῖνο τὸ προφητικὸ, «ἄκου-

20. Ψαλμ. 44,15.

σον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου», σεμνοπρεπῶς μικρὸν ἔστη τε καὶ ὑπανέστη τούτων ἐπαῖουσα, εὐθὺς δὲ καταλιποῦσα πάντα, γονέας, τροφούς, ἡλικιώτιδας, τῶν συνειλεγμένων ἀπολαβοῦσα ἑαυτήν, μὴ πάντων φαιδρὰ φαιδρῶς τῷ ἱεράρχῃ προσχωρεῖ, πρὸς αὐτὸν ἐπίχαρι τι καὶ προσηνὲς βλέπουσα, καὶ σχήμασιν, οἷς εἶχε, καὶ ψελλίσμασι τὴν πρὸς Θεὸν ὀλοσχερῇ νεῦσιν δισχυριζομένη.

26 Ἄρ' οὐκ ἔκπληξις ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἐγγίνεται; Πῶς ἢ τριετὴς ὄλη γίνεται τοῦ προνοία μείζονι τὰ κατ' αὐτὴν διευθύνοντος, καὶ καθ' ἑαυτὴν δικάζει μετὰ συνέσεως τῇ τε φύσει καὶ τῷ κτίστη τῆς φύσεως, καὶ νέμει τὴν κρείττω μοῖραν τῷ κρείττονι, καὶ προκρίνει τὸν Θεὸν τοῦ πατρός καὶ μητρὸς ἀγκαλῶν, καὶ τῶν κατ' οἶκον σαινόντων τὸν Θεοῦ νεῶν καὶ τὸν κατ' αὐτὸν ἱεράρχην προτιμότερον τίθεται, πάντα μὲν περὶ οὐδενὸς θεμένη, Θεὸν δὲ καὶ τὰ θεῖα περὶ παντός, διὸ τούτοις καὶ προσέδραμεν ἄσμενος; Περὶ αὐτῆς ἄρ' εἶπεν ὁ προφήτης πρὸς Θεὸν Δαβὶδ, «δικαιοσύνη καὶ κρίμα ἐτοιμασία τοῦ θρόνου σου», καὶ «δικαιοσύνη καὶ κρίμα κατόρθωσις τοῦ θρόνου αὐτοῦ». Ἐπεὶ καὶ αὕτη θρόνος τοῦ Θεοῦ ἐμψυχος ἐχρημάτισε, μᾶλλον δὲ αὐτῆς μόνης τουτὶ τὸ ἀξίωμα (ἐπὶ γὰρ τῶν ἀδῶν καὶ ἀνωτάτω διακοσμήσεων ἐνιαίως κυρίως οὐ λέγεται)· καὶ διὰ τούτου μᾶλλον ἢ ἐκείνων τῶν θρόνων ἢ τοῦ μεγάλου κρίματος καὶ τῆς ἀπορρήτου δικαιοσύνης κατόρθωσις ἦνυσταί τε καὶ ἀναπέφηνεν. Οὕτω δεδοξασμένην εἶχε τὴν κριτικωτάτην γνώμην ἢ Παρθένος καὶ πρὸ γενέσεως, ἦν καὶ πρὶν ἀνδρυνθῆναι νῦν τοῖς πᾶσιν ἀσφαλεστάτην ἀπέδειξε.

21. Ψαλμ. 44,10.

22. Ψαλμ. 88,15.

σε, θυγατέρα, και ἴδε και σκύψε τὸ αὐτί σου και λησμόνησε τὸν λαό σου και τὸν οἶκο τοῦ πατρός σου και ὁ βασιλεὺς θὰ ποθήση τὸ κάλλος σου»²¹, ἐστάθηκε γιὰ λίγο σεμνοπρεπῶς και ἀνασηκώθηκε, ἀκούοντας αὐτά, κι' εὐθύς ἐγκαταλείποντας ὄλους, γονεῖς, τροφούς, συνομήλικες, και ἀποχωρίσθηκε ἀπὸ τοὺς συναγμένους, μόνη ἐντελῶς, χαρούμενη προχωρεῖ πρὸς τὸν ἱεράρχη μ' εὐχαρίστησι, κυττάζοντάς τον με χάρι και γλυκύτητα και ἐπιβεβαιώνοντας με τοὺς τρόπους πὸν μπορούσε και με ψελλίσματα τὴν ὀλοσχερῆ παράδοσι πρὸς τὸν Θεό.

26 Ἐραγε δὲν προκαλοῦν ἔκπληξι ὄλα αὐτά; Πῶς ἡ τριετὴς παραδίδεται στὸν διευθύνοντα τὰ βήματά της κατὰ τὴν ἀνώτερη πρόνοια και κρίνει μόνη της ἀνάμεσα στὴ φύσι και στὸν κτίστη τῆς φύσεως και ἀπονέμει τὴν προτίμησι στὸ ἀνώτερο, ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα και τῆς μητέρας προκρίνει τὸν Θεό και ἀπὸ τὰ χάρδια τοῦ σπιτιοῦ προτιμᾷ τὸν ναὸ τοῦ Θεοῦ και τὸν ἐκεῖ ἱεράρχη, τὰ πάντα μὲν μὴ ὑπολογίζοντάς τα καθόλου, τὸν δὲ Θεό και τὰ θεῖα ἔχοντάς τα γιὰ τὰ πάντα, γι' αὐτὸ και προσέτρεξε σ' αὐτὰ εὐχαρίστως; Γι' αὐτὴν λοιπὸν εἶπε ὁ προφήτης Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεό, «δικαιοσύνη και κρίσις εἶναι ἡ ἐτοιμασία τοῦ θρόνου σου»²² και «δικαιοσύνη και κρίμα εἶναι τὸ ἔργο τοῦ θρόνου του»²³. Διότι και αὐτὴ διετέλεσε ἔμψυχος θρόνος τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ σ' αὐτὴ μόνο ἀνήκει ἡ ἀξία (διότι ἐπὶ τῶν αὐλῶν οὐρανίων τάξεων δὲν χρησιμοποιεῖται στὸν ἐνικὸ τὸ ὄνομα) και περισσότερο μὲ αὐτὸν και ὄχι με ἐκείνους τοὺς θρόνους κατωρθώθηκε και ἀναφάνηκε ἡ μεγάλη κρίσις και ἡ ἀπάρρητη δικαιοσύνη. Τόσο πολὺ ἐνδοξη εἶχε τὴν κριτικωτᾶτη γνώμη ἡ παρθένος και πρὶν διαμορφωθῆ αὐτὴ, ὥστε και, πρὶν ὠριμάση, τώρα τὴν ἀπέδειξε σὲ ὄλους ἀσφαλεστάτη.

27 Τοῦ Μωϋσέως λοιπὸν τὴν ἀκρισία τῆς ἀνώριμης ἡλικίας διεκήρυξε και ἡ γλῶσσα του τρανῶς, ἀν και κατὰ τὰ ἄλλα ἦταν

23. Ψαλμ. 96,2.

27 Μωϋσῆ μὲν οὖν τὴν ἐπὶ τοῦτο τῆς ἡλικίας ἀκρισίαν καὶ ἡ γλῶσσά οἱ, καίτοι τᾶλλα οὔσα βραδεῖα, τοῦθ' ὁμῶς τρανώτερον διεκῆρυξεν, ἵχνη περισώζουσα τῆς προκεκριμένης φλογὸς τῆς τοῦ χρυσοῦ, παρατεθειμένης, ὡς λόγος, πρὸς βάσανον τοῦ κριτικοῦ τῆς γνώμης λαμπρότητος. Τὰ δ' ἄλλα μελλούσης μὲν ἀνδρίας περὶ ψυχὴν ἀγαθὰ σύμβολά πως, εἰς δὲ θαύματος λόγον καὶ ταῦτα πρὸς τὰ παρόντα σχεδὸν οὐδέν. Τί γὰρ ἄρα πρὸς παιδαρίων ἔξει διάθεσιν βασίλειος στέφανος χρυσοῖς πετάλοις καὶ διαυγέσι λίθοις κοσμούμενος, ὁποῖον ἀγκαλῶν μητρικῶν στοργῇ καὶ θάλψις καὶ θεραπείᾳ κατάλληλος, ὧν ὑπερεῖδεν ἐκοῦσα μόνη πάντων ἡ Παρθένος ἐν ἡλιξί; Τὸ δὲ καὶ προσδραμεῖν ἐν τούτῳ Θεῷ μετ' ἔρωτος ἀμηχάνου καὶ παραμεῖναι μόνην διακαρτεροῦσαν ἐν τοῖς ἀδύτοις καθάπερ ἱερουργοῦσαν ἐν ἀπορρήτῳ τὸν ἅπαντα χρόνον, τοῦτο πόθεν ἐκείνῳ, ὃν καὶ παραγγείλαντα πρὸς ἄνδρας φόβος σχεδόν, οὐκ ἔρωσ θεῖος, τῆς Φαραῶ θεραπείας ἀπώκισεν, εἰ καὶ μετὰ τὴν πολλὴν ὕστερον ὑπὲρ ἀρετῆς σχολὴν καὶ τοὺς κατ' αὐτὴν ἀγῶνας καὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἐπ' ὄρους ἀνάνευσιν τῶν τύπων ἡξιώθη τῆς Παρθένου ταύτης ἐν μύσει γενέσθαι καὶ ταῖς πρὸς αὐτὴν ἐτοιμασίαις ὑπηρετούμενος διετέλεσεν.

28 Ἄλλ' ἵνα τοῦτον ἀφέντες κάτω μετὰ τῶν δούλων, ὡς εἰκός, πεφηνότα, πρὸς τοὺς αὐτεπαγγέλτους πρὸς θεογνωσίαν ἤκοντες τὸν λόγον ἀγάγωμεν. Ἀβραὰμ θαυμάζομεν καὶ τὸν περιβόητον Μελχισεδὲκ πρὸς Θεὸν αὐτομολήσαντας, ἀλλ' ἤδη φρονοῦσαν ἡλικίαν ἄγοντας, καὶ τὸ μέγα τοῦτο δεῖγμα τοῦ Θεοῦ, τὸν μέγαν τοῦτον κόσμον, κατιδόντας, τὴν γῆν, τὰ περὶ τὴν γῆν, τὴν ἐπιμιξίαν τῶν

24. Ἡ στολὴ τοῦ ἀρχιερέως δὲν ἐλκύει παιδιὰ τῆς ἡλικίας τριῶν ἐτῶν. Καὶ ὁμῶς ἡ Παρθένος τὴν προετίμησε ἀπὸ τὴν μητρικὴ ἀγκαλιά.

βραδεῖα²⁴, διασώζοντας ἴχνη τῆς φλόγας πού εἶχε προκριθῆ ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τοῦ χρυσοῦ, ἢ ὁποῖα, ὅπως λέγει ὁ λόγος, παραθέτονταν πρὸς δοκιμασία τῆς κριτικῆς ἰκανότητος τῆς γνώμης. Τὰ ἄλλα, πού ἀναφέρονται γι' αὐτόν, τῆς μελλοντικῆς μὲν ψυχικῆς ἀνδρείας εἶναι κάπως ἀγαθὰ σύμβολα, δὲν δεικνύουν δὲ τίποτε σχεδὸν τὸ ἀξιοθαύμαστο, ἂν μάλιστα συγκριθοῦν μὲ τὰ παρόντα. Διότι ποιά ἀξία ἔχει γιὰ τὴν διάθεσι τῶν παιδιῶν βασιλικὸς στέφανος στολισμένος μὲ χρυσᾶ πέταλα καὶ πολυτίμους λίθους²⁵, σὲ σύγκρισι μὲ τῆς μητρικῆς ἀγκαλιᾶς τῆ στοργῆ καὶ ζεστασιᾶ καὶ κατάλληλη περιποίησι, τὰ ὁποῖα ἀπὸ ὄλους τοὺς συνομηλίκους ἢ παρθένος περιεφρόνησε ἐκουσίως; Τὸ ὅτι δὲ σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία προσέτρεξε στὸ Θεὸ μὲ ἀκατάσχετο ἔρωτα καὶ παρέμεινε μόνη συνεχῶς στὰ ἄδυτα σὰν νὰ ἱεουργοῦσε ὄλον τὸν καιρὸ ἀπορρήτως, τοῦτο ἀπὸ ποῦ συνέβηκε σ' ἐκεῖνον, πού καὶ ὅταν εἶχε γίνει ἄνδρας πλέον τὸν ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τοῦ Φαραῶ²⁶ ὁ φόβος, ὄχι ὁ θεῖος ἔρωτος, ἂν καὶ ὕστερα, ἔπειτα ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Θεὸ ἀνάπαυσι ἐπάνω στὸ ὄρος ἀξιώθηκε νὰ μνηθῆ στοὺς τύπους αὐτῆς τῆς παρθένου καὶ ὑπηρέτησε συνεχῶς τις πρὸς αὐτὴν ἐτοιμασίεις.

- 28 Ἄλλὰ γιὰ ν' ἀφήσωμε τοῦτον ἐδῶ κάτω, πού φυσικὰ ἐμφανίσθηκε μαζι μὲ τοὺς δούλους, καὶ φέρωμε τὸ λόγος σ' ἐκεῖνους πού ἦλθαν αὐτεπάγγελτα πρὸς θεογνωσία, θαυμάζομε τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν περιβόητο Μελχισεδέκ πού αὐτομόλησαν πρὸς τὸν Θεό, ἀλλὰ ἤδη εἶχαν ἡλικία φρονήσεως· αὐτοὺς πού παρατήρησαν τὸ μέγα τοῦτο δεῖγμα τοῦ Θεοῦ, τὸν μέγαλο τοῦτον κόσμος, τὴ γῆ, τὰ γύρω ἀπὸ τὴ γῆ, τὴν ἐπιμιξία τῶν στοι-

25. Ἐξ. 4,10.

26. Ἐξ. 2,15.

στοιχείων, τὴν τῶν ἐναντίων ἀρίστην συμφωνίαν, οὐρανὸν τὸν μέγαν τοῦτον ὄρον, ὃς πάνθ' ὅσα τῆς αἰσθητῆς μοίρας ἔχει συλλαβῶν, τὸ πλῆθος τῶν ὄντων ἐστηριγμένων ἄστρων ἐν αὐτῷ, τὴν τούτων ποικίλην τε καὶ θαυμασίαν θέσιν, καὶ τὴν μὴθ' ἀπλῆν μὴτ' αὖθις ἐναντιωτάτην, ἀλλ' ἐναρμόνιον καὶ ἐμμελῆ καὶ μουσικωτάτην τῶν ἀστέρων κίνησιν, τὰς τούτων κατ' αὐτὴν περιόδους, τὰς συνόδους, τὰς συνδρομάς, τὰς παραλλάξεις, τοὺς ἐντεῦθεν πολυσήμους σχηματισμούς, ὡς οἱ περὶ ταῦτ' ἔχοντές φασι, τᾶλλ' ὅσα πάντα λόγῳ φύσεως τελούμενα τὸν ὑπὲρ ταῦτα Θεὸν κηρύττει δι' αἰῶνος.

- 29 Ἡ δ' οὐδενὶ τούτων ἐπιβάλλειν ἔχουσα τὰς ὄψεις (τὰ γὰρ τῆς ἡλικίας οὕτω συνεχώρει), Θεὸν ἐννοεῖ, καὶ τούτῳ προσαγομένη γέγηθε· μᾶλλον δὲ αὐτὴ πρόσεισιν αὐτοκελεύστῳ γνώμη, καθάπερ αὐτοφυῶς ἐπτερωμένη πρὸς τὸν ἱερόν καὶ θεῖον ἔρωτα, ὃ καὶ συνιδόντα καλῶς τότε τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ, ὡς ἂ μόνις κατὰ τὰς περιόδους τῶν τελειωτέρων μεθελικιώσεων ταῖς τῶν ἄλλων ἐγγίνεται ψυχαῖς καὶ αὐτῶν τῶν ἐκλεκτῶν, ταῦθ' ἢ Παρθένος ἐκ βρέφους ἐνοικὰ τε ἔχει καὶ τούτοις διὰ βίου κάτοχος ἔσται κατ' ἄκρας ὑπὲρ πάντας, καὶ τῶν κρειττόντων ἢ κατὰ πάντας ἀξιῶσαι ταύτην καὶ τοῖς τῶν ἀγίων ἀγίοις εἰσοικίσαι καὶ τοὺς τηνικαῦτα πάντας ἀγαπᾶν τῷ γινομένῳ πείσαι, Θεοῦ συμπράττοντος ἄρα καὶ συμψηφιζομένου δικαιοτάτα. Ἐκλογῆς γὰρ ἔσεσθαι οἱ σκεῦδος ἐμελλεν οὐχ ὡς ἢ κιβωτὸς σκιῶν καὶ τύπων ἐμπλεων, ἀλλ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας· οὐδὲ τοῦ βαστάσαι βασιλέων καὶ ἐθνῶν ἐνώπιον τὸ θεῖον ὄνομα κατὰ τὸν ὕστερον φανέντα Παῦλον, ἀλλὰ τοῦ βαστάσαι κύου-

28. Παρετυμολογία ἀπὸ τοῦ ὄρος τῶν ἄνω. Βλ. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, *Περὶ κόσμου* 6,274.

29. Πράξ. 9,15.

χείων, τὴν ἀρίστη συμφωνία, τὸν οὐρανό, αὐτόν τὸν μεγάλο ὄρο, ὁ ὁποῖος ἔχει συμπεριλάβει ὅλα ὅσα ἀνήκουν σ' αὐτὴν τὴν αἰσθητὴ μοῖρα, τὸ πλῆθος τῶν ἄστρον ποὺ εἶναι στηριγμένα σ' αὐτόν, τὴν ποικίλη καὶ θαυμασία θέσι τούτων, καὶ τὴν κίνησι τῶν ἀστέρων, τὴν οὔτε ἀπλῆ οὔτε πάλι ἐναντιωτάτη, ἀλλὰ ἐναρμόνια καὶ μελωδικὴ καὶ μουσικωτάτη, τὶς περιόδους τούτων κατ' αὐτὴν, τὶς συνόδους, τὶς συνδρομές, τὶς παραλλάξεις, τοὺς πολυειδεῖς ἀπὸ αὐτὰ σχηματισμούς, ὅπως λέγουν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ αὐτά²⁸, τὰ ἄλλα ὅλα ὅσα, τελούμενα κατὰ τὸν λόγο τῆς φύσεως, κηρύττουν τὸν ὑπεράνω αὐτῶν διὰ τὸν αἰῶνιον Θεό.

- 29 Αὐτὴ δέ, μὴ μπορώντας νὰ ρίψη τὰ μάτια σὲ κανένα ἀπὸ αὐτὰ (διότι ἡ ἡλικία της δὲν τὸ ἐπέτρεπε), κατανοεῖ τὸν Θεό κι' ἐνθουσιάσθηκε καθὼς προσαγόταν σ' αὐτόν· μᾶλλον δὲ ἡ ἴδια προσέρχεται μὲ αὐτόνομη γνώμη, σὰν νὰ εἶναι πτερωμένη πρὸς τὸν ἱερό καὶ θεῖο ἔρωτα. Αὐτὸ παρατηρώντας ὁ τότε ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὅσα δημιουργοῦνται μόλις κατὰ τὶς περιόδους τῶν ὠριμωτέρων μεθελικιώσεων στὶς ψυχές τῶν ἄλλων, καὶ αὐτῶν τῶν ἐκλεκτῶν, αὐτὰ τὰ ἔχει μέσα της ἡ Παρθένος ἀπὸ βρέφος κι' αὐτὰ θὰ τὰ κατέχη τελείως περισσότερο ἀπὸ ὅλους, τὴν ἀξίωσε ἀνωτέρων ἀπὸ ὅλους τιμῶν, τὴν εἰσήγαγε στὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ ἔπεισε ὅλους τοὺς τότε ζῶντας νὰ δέχωνται τὸ γεγονός αὐτό, μὲ τὴν σύμπραξι καὶ τὴν συναπόφασι τοῦ Θεοῦ λοιπὸν δικαιοτάτα. Διότι ἐπρόκειτο νὰ τοῦ γίνῃ σκεῦος ἐκλογῆς, ὄχι ὅπως ἡ κιβωτὸς γεμάτο σκιές καὶ τύπους, ἀλλὰ γεμάτο ἀλήθεια· οὔτε γιὰ νὰ βαστάσῃ ἐνώπιον βασιλέων καὶ ἐθνῶν τὸ θεῖο ὄνομα, κατὰ τὸν λόγο τοῦ Παύλου ποὺ ἐφάνηκε ὕστερα²⁹, ἀλλὰ γιὰ νὰ βαστάσῃ κυοφορώντας ἐκεῖνον τὸν ἴδιο, τοῦ ὁποίου καὶ τὸ ὄνομα εἶναι θαυμαστό³⁰, ἔτσι ὥστε τὸν Παῦλο

30. Λουκᾶ 11,27.

σαν αὐτὸν ἐκεῖνον, οὐ «καὶ τὸ ὄνομά ἐστι θαυμαστὸν» οὕτως, ὡς καὶ Παῦλον ἀντί Σαύλου περιώνυμον δεῖξαι, τῶν ἐξ αἰῶνος ὀνομαστοτάτων οὐδενὸς ἤττω, τὸν ἠξιομένον παρρησίᾳ τοῦτο βαστάσαι.

30 Διὰ τοῦτο προσηκόντως οὐ τὴν ἀρχὴν μόνον τῶν πώποτ' ἐπ' ἀρετῇ πεφηνότων θαυμασίων, ἀλλὰ κἂν αὐτὸν τις ἴδῃ πάντα τὸν τῆς ἀρετῆς ἐκείνων ἐναγώνιον δρόμον, κἂν αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἔπαθλα καὶ τοὺς ἄνωθεν στεφάνους, πλείστου τῆς ἀρχῆς ἀποδέοντας εὐρήσει ταύτης τῆς θεόπαιδος, ἣν ἀρτίως ἅπαν ἐορτάζει γένος, μνημένοι σὺν ἀπορρήτῳ χαρμονῇ τῆς ἐξ ἀνθρώπου τηνικαῦτα μεταθέσεως εἰς αὐτὰ τὰ τῶν ἀγίων ἅγια. Μετετέθη γὰρ καὶ ἐξ ἀνθρώπων Ἐνώχ, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τούτῳ συγκροτεῖται πάνδημος πανηγυρίς. Ἡρπάγη μετὰ τοῦτον Ἡλίας ἄρματι πυρίνῳ, ἀλλ' οὐχ ὑπόθεσις τηλικαύτης ἐορτῆς παντὶ τῷ κόσμῳ γέγονεν, οὐδὲ θεία τις τὰ πάντα κατέσχευεν ἡδονὴ καὶ συσκιρτᾶν παρέσχε τοῖς κατ' οὐρανὸν τῇ γῆ. Μετωκίσθη μετὰ τούτους τριετίζουσα παῖς, καὶ πᾶς ὁ κόσμος γέγηθε καὶ τὰ σύμπαντα πληροῦται χαρᾶς, θείας ἔμπλεω γεγονότα κατοχῆς. Βαβαί! τί τὸ θαῦμα τοῦτο; Τίς ἢ τῆς παιδὸς ἰσχύς, ἢ τῆς ἀρετῆς ἀκρότης, τῆς μεγαλειότητος τὸ περιόν; Τίς αὕτη «ἠνικήσασα τὸν κόσμον», ἢ μεταποιήσασα τὸ γένος, ἢ τὸν τῆς προγονικῆς ἀρᾶς καρπὸν, τὴν λύπην, ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίσασα καὶ τὴν ἐνθεον καὶ ἀκήρατον ταύτην ἀγλαΐαν ἐμφυτεύσασα τῇ γῆ, τὴν κοινήν καὶ ἐπέτειον εὐφροσύνην, τὴν ἀγήρω, τὴν ἀεὶ ἀκμάζουσαν, τὴν ροῆς τοῦ χρόνου κρείττω τοῦ τὰ πάντα ἀφανίζοντος; Ἀλλὰ γὰρ μικρὸν ἐπανέλθωμεν τῷ λόγῳ.

31 Μετετέθη τοίνυν Ἐνώχ εὐαρεστήσας Θεῷ· ἐῷ τοίνυν αὐθις,

ἀντὶ τοῦ Σαύλου³¹ νὰ δείξη περιώνυμο, κανενὸς ἀπὸ τοὺς ὀνομαστοτάτους στοὺς αἰῶνες κατώτερο, τὸν ἀξιωμένο νὰ τὸ βαστάσῃ μὲ παρρησία.

30 Γι' αὐτὸ κατὰ προσήκοντα τρόπο, ἂν ἰδῆ κανεὶς ὄχι μόνον τὴν ἀρχὴ τῶν θαυμασίων κατὰ τὴν ἀρετὴ ἀνδρῶν ποὺ ἐμφανίσθησαν ἀπὸ ἀνέκαθεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἀγωνιστικὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς ἐκείνων ὀλόκληρο καὶ αὐτὰ τὰ τελικὰ ἔπαθλα καὶ τοὺς ἀπὸ ἄνω στεφάνους, θὰ εὔρη ὅτι ἀπέχουν πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Θεόπαιδος, τὴν ὁποία τώρα ἐορτάζουν ὅλοι οἱ ἀνήκοντες στὸ γένος, ἐνθουμούμενοι μὲ ἀπόρρητη χαρὰ τὴν τότε μετὰθεσί της ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη κοινωνία σ' αὐτὰ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Διότι μετατέθηκε καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Ἐνώχ, ἀλλὰ δὲν ὀργανώνεται γι' αὐτὸ πάνδημο πανηγύρι. Ἀρπάχθηκε ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν ὁ Ἡλίας μὲ πύρινο ἄρμα, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔγινε ὑπόθεση τόσο μεγάλης ἐορτῆς σὲ ὅλον τὸν κόσμον οὔτε κατέλαβε τὰ πάντα θεία ἡδονὴ καὶ ἐπέτρεψε στὴ γῆ νὰ σκιρτοῦν μαζὶ μὲ τὰ οὐράνια. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτοὺς μετοικίσθηκε ἓνα τριετὲς κορίτσι, καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἀγαλλίασε καὶ τὰ σύμπαντα ἐγέμισαν χαρὰ, γεμᾶτα ἀπὸ θεῖο ἐνθουσιασμό. Τί σπουδαῖο θαῦμα εἶναι τοῦτο; Ποιὰ εἶναι ἡ δύναμις τῆς κόρης, ἡ ἀκρότης τῆς ἀρετῆς, ἡ περίσσεια τῆς μεγαλειότητος. Ποιὰ εἶναι αὐτὴ «ποὺ ἐνίκησε τὸν κόσμον»³², ποὺ μετεποίησε τὸ ἀνθρώπινο γένος, ποὺ ἀφάνισε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τὸν καρπὸ τῆς προγονικῆς ἀρᾶς, τὴν λύπη, κι' ἐμφύτευσε στὴ γῆ αὐτὴν τὴν ἔνθεη καὶ ἄφθαρτη λαμπρότητα: τὴν κοινὴ καὶ ἐτήσια εὐφροσύνη, τὴν ἀγέραστη, τὴν πάντοτε ἀκμαία, τὴν ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ροὴ τοῦ χρόνου ποὺ ἀφανίζει τὰ πάντα; Ἀλλὰ βέβαια ἄς ἐπανέλθωμε πλέον στὴ συνέχεια τοῦ λόγου.

31 Μετατέθηκε λοιπὸν ὁ Ἐνώχ, ἀφοῦ εὐαρέστησε τὸ Θεό· θ'

32. Ἰω. 5,1.

ὡς ὁ μὲν πέντε καὶ ἐξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις ἦν ἐτῶν καὶ τὸν καθ' ἑαυτὸν πάντα διανύσας βίον, ἡ δ' ἡμῖν ἄρτίως προκειμένη παῖς ἄρτι τριετής, ἡνίκα τῶν ὑπερφυῶν ἔργων ἡμμένη καὶ χαρίτων κάντεῦθεν ἐπὶ γῆς ἠργμένη, αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ἐστήριξε τὸ κλέος τὰ πάντα συμπεριλαβόν. Ἀλλὰ μετέθηκε κάκεινον ὁ Θεός. Ἄρ' οὖν εἰς οὐρανόν; ἄπαγε. «Οὐδεὶς γὰρ ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰμὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς» καὶ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγίας ταύτης Παρθένου γεγονώς, «ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ». Εἰ τοίνυν ἐπὶ γῆς Ἐνῶχ ὑπὸ Θεοῦ μετατεθειῖσθαι γέγραπται, πάντως εἰς ἐλάττω χῶρον τοῦ νῦν κληρωθέντος τῇ Παρθένῳ: τοῦ γὰρ ἐν ἀγίοις τῶν ἀγίων ἐπὶ γῆς ἱερώτερον οὐδέν. Ἐπειτα τὸ ἐκείνου τοσοῦτον οὐδέν ὦνησε τὸ γένος οὐδὲ κατήργησε τὴν ἀμαρτίαν οὐδ' εἰς δικαιοσύνην συνετέλεσεν, ὥστε μετ' αὐτὸν τρίτην γενεὰν ὁ παγκόσμιος ἐκεῖνος γέγονε κατακλυσμός: νῦν δ' ἐπ' αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς ὁ ἀνακαινισμὸς πεφανέρωται τοῦ κόσμου, καὶ δι' αὐτῆς πύλας ἡμῖν οὐρανοῦς αὐθις διεπέτασεν οὐ ραγδαῖον καὶ δεινὸν καὶ ὀλέθριον πνοῆ πάση πέμπων ὑετόν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Πνεύματος δρόσον, τὸν κοινὸν γλυκασμὸν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τὸ ὑπὲρ νοῦν καὶ μέγα καὶ «ἀπρόσιτον φῶς», «ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον».

32 Εἰ δέ τις προφέρει τὸ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἔπειτα τὴν Παρθένον προελθεῖν, ἴστω μέγα ταῖς ὑπεροχαῖς προσθείς: ὡς γὰρ ὁ τοῦ Πατρὸς μονογενῆς Υἱὸς κατήλθε δι' ἡμᾶς ἐξ ἀγίων οὐρανῶν, οὕτω καὶ αὕτη προῆλθε δι' ἡμᾶς ἐξ ἀγίων τοῦ ναοῦ. Διὸ καὶ μνηστὴ θνη-

33. Γεν. 5,24 ἐ.

34. Ἰω. 3,13.

35. Γεν. 6,17.

ἀφήσω λοιπὸν πάλι ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἦταν τριακοσίων ἐξήντα πέντε ἐτῶν κι' εἶχε διανύσει ὅλον τὸ βίον του³³, ἐνῶ ἡ προκειμένη τώρα σ' ἐμᾶς κόρη ἦταν τριετῆς ὅταν ἤγγιζε τὰ ὑπερφυᾶ ἔργα, καὶ ἄρχισε τὰ χαρίσματα ἀπὸ ἐδῶ στὴ γῆ, κι' ἀμέσως ἔπειτα ἐστήριξε ἀπὸ τῆ γῆ στὸν οὐρανὸ τὸ κλέος ποὺ συμπεριέλαβε τὰ πάντα. Ἀλλὰ τὸν μετέθεσε κι' ἐκεῖνον ὁ Θεός. Ἔραγε εἶναι στὸν οὐρανό»³⁵. Ἄν λοιπὸν ἔχει γραφῆ ὅτι ὁ Ἐνῶχ μετατέθηκε στὴ γῆ ἀπὸ τὸν Θεό, πάντως σὲ κατώτερο χῶρο ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἐκκληρώθηκε τώρα στὴν παρθένο· διότι ἐπάνω στὴ γῆ τίποτε δὲν εἶναι ἱερώτερο ἀπὸ τὸ εὐρισκόμενο στὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Ἐπειτα τὸ συμβᾶν σ' ἐκεῖνον δὲν ὠφέλησε σὲ τίποτε τὸ γένος οὔτε κατήργησε τὴν ἁμαρτία οὔτε συνετέλεσε στὴν ἐπιβολὴ τῆς δικαιοσύνης, ὥστε τὴν τρίτη ἔπειτα ἀπ' αὐτὸν γενεὰ ἔγινε ἐκεῖνος ὁ παγκόσμιος κατακλυσμός· τώρα δὲ στὸν καιρὸ αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς ἐφανερώθηκε ὁ ἀνακαινισμὸς τοῦ κόσμου καὶ δι' αὐτῆς ὁ οὐρανὸς ἄνοιξε γιὰ μᾶς πάλι τὶς πύλες, ὄχι γιὰ νὰ στείλῃ ραγδαία καὶ δεινὴ καὶ ὀλέθρια βροχὴ μὲ βιαία πνοή, ἀλλὰ τὴ δροσιὰ τοῦ Πνεύματος, τὸν κοινὸ γλυκασμὸ τῶν ψυχῶν μας, τὸ ὑπεράνω τοῦ νοῦ καὶ μεγάλο καὶ «ἀπρόσιτο φῶς»³⁶, «ποὺ φωτίζει κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἔρχεται στὸν κόσμον»³⁷.

- 32 Ἐὰν δὲ εἰπῆ κανεὶς ὅτι ἔπειτα ἡ παρθένος ἐβγῆκε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἃς γνωρίζῃ ὅτι προσθέτει κάτι σπουδαῖο στὴν ὑπεροχὴ της· ὅπως δηλαδὴ ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Πατρὸς κατήλθε γιὰ μᾶς ἀπὸ τοὺς ἁγίους οὐρανοὺς, ἔτσι κι' αὐτὴ ἐβγῆκε γιὰ μᾶς ἀπὸ τὰ ἅγια τοῦ ναοῦ. Γι' αὐτὸ κι' ἔγινε μνηστὴ ἑνὸς θνητοῦ ἢ ἀνύμφευτη νύμφη τοῦ ἀθανάτου Πατρὸς, ὄχι διότι

36. Α' Τιμ. 6,16.

37. Ἰω. 1,9.

τοῦ γέγονεν ἡ ἀνύμφευτος νύμφη τοῦ ἀθανάτου Πατρός, οὐ τούτων αὕτη δεομένη, ἀλλ' ἵνα ἡμῖν ὑπὸ μάρτυσι φανερώσῃ τὸ μέγα τῆς ἀπορρήτου λοχείας θαῦμα, καὶ σῶσῃ πιστεύσαντας. Καὶ ὡσπερ τοῦ ἡλίου ἐκ διαλειμμάτων ἀνίσχοντος ἡμῖν καὶ διηνεκῶς περιτρέχοντος ἐν κύκλῳ, οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκρυβήσεται τῆς θέρμης αὐτοῦ κατὰ τὸ γεγραμμένον («ἀπὸ ἄκρου» γάρ, φησί, «τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ», δηλονότι οὐ ἐξῆλθεν)· οὕτω καὶ ἡ πάναγνος ἐξ ἀνθρώπων τὴν ἔξοδον ποιησαμένη καὶ εἰς τὰ τῶν ἀγίων ἅγια εἰσελθοῦσα, πάλιν πρὸς ἀνθρώπους ἐπανῆλθεν, ἵν' ὡς ἀγιασμοῦ τελοῦσα πρυτανεῖον, πᾶσι μεταδοίῃ τῆς τοῦ ἀγιασμοῦ δωρεᾶς ἀναφαιρέτως, μηδενὸς ἀπολειφθέντος μέρους, μηδ' αὐτῶν τῶν τῆς οἴκουμένης ἀποκρύφων, τῶν ἀδύτων ἐκείνων δηλαδή.

- 33 Ἐπεὶ δ' ὅσα περ ἡμῖν ἀπὸ ἡλίου γίνεται, ταχέως τρέπεται, πολλῶν ἡμῖν δεῖ καὶ συνεχῶν τῶν αὐτοῦ περιφορῶν. Ἀκηράτων δὲ τῶν τῆς ἀειπαρθένου δωρεῶν οὐσῶν, μιᾶς μόνης ἐδέησε τῆς περιόδου, καὶ δι' αὐτῆς πάντας ἀλήκτως καταυγάζει τὸν ἥλιον ἡμῖν ἐκεῖνον ἀφράστως ἀνασχοῦσα, «παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγή ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα». Ταῦτ' ἄρα, κἂν τὴν Ἐνώχ ὑπὸ Θεοῦ μετᾶθεσιν ἀφέντες, πρὸς τὴν ἀρπαγὴν Ἡλιοῦ τὸ τῆς διανοίας ὄμμα μετενέγκωμεν, ὃς ἐκεῖνου μεῖζον εἴργασται τῷ μαθητῇ μέγα δόμα τὴν μηλωτὴν καταλιπών, δι' ἧς οὗτος διπλασίον γέγονε τεραστίων ποιητής. Ἀλλὰ καὶ τούτου τὰ τῆς Μητροπαρθένου πλεῖστον ὅσον ἐπὶ τὸ κρεῖττον διενήνοχεν· αὐτὴ τε γὰρ κατέστη θαῦμα θαυμάτων ἐπὶ γῆς καὶ κοινωφελὲς τεράστιον τῶν ἀπ' αἰῶνος μεῖζον, καὶ αὐτῷ τῷ Θεοῦ Υἱῷ τὸ ἀδαμιαῖον κώδιον ἔδωκεν ἐκ τῆς γαστρὸς, δι'

38. Ψαλμ. 18,6.

39. Ἰακ. 1,17.

αὐτὴ ἐχρειαζόταν τέτοια πράγματα, ἀλλὰ γιὰ νὰ φανερώσῃ σὲ μᾶς μὲ μάρτυρες τὸ μεγάλο θαῦμα τῆς ἀπόρρητης γέννας, καί, ἀφοῦ πιστεύσωμε, νὰ μᾶς σώσῃ. Καί ὅπως, ἀφοῦ ὁ ἥλιος ἀνατέλλει σὲ μᾶς κατὰ διαλείμματα καὶ συνεχῶς περιτρέχει σὲ κύκλο, δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποῦ θὰ κρυβῆ ἀπὸ τὴ θέρμη του κατὰ τὸ γραμμένο (διότι, λέγει, «ἡ ἔξοδος του εἶναι ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ τέρμα του στὴν ἄκρη τοῦ οὐρανοῦ»³⁸, δηλαδή ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου ἐξῆλθε)· ἔτσι καὶ ἡ πάναγνη ἀφοῦ ἐβγήκε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰσῆλθε στὰ ἅγια τῶν ἀγίων, πάλι ἐπανῆλθε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε σὰν πρυτανεῖο ἀγιασμοῦ, νὰ μεταδίδῃ σὲ ὅλους ἀνεξαιρέτως ἀπὸ τὴ δωρεὰ τοῦ ἀγιασμοῦ, χωρὶς νὰ μείνῃ κανένα μέρος ἐκτός, οὔτε αὐτὰ τὰ ἀπόκρυφα τῆς οἰκουμένης, ἐκεῖνα τὰ ἄδυτα δηλαδή.

- 33 Ἐπειδὴ δὲ ὅσα προκαλοῦνται σ' ἐμᾶς ἀπὸ τὸν ἥλιο γρήγορα τρέπονται, μᾶς χρειάζονται πολλὲς καὶ συνεχεῖς περιφορὲς του. Ἀφοῦ δὲ οἱ δωρεὲς τῆς παρθένου ἦσαν ἀφθαρτες, μόνο μιὰ περίοδος ἐχρειάσθηκε, καὶ δι' αὐτῆς καταυγάζει ὅλους ἀτελειώτως, ἐπειδὴ ἀνεβίβασε γιὰ χάρι μας ἀφράστως τὸν ἥλιο ἐκεῖνον, «στὸν ὁποῖο δὲν ὑπάρχει παραλλαγή οὔτε σκιά τροπῆς»³⁹. Γι' αὐτὸ λοιπόν, ἀφήνοντας τὴν μετάθεσι τοῦ Ἐνώχ ἀπὸ τὸν Θεό, ἃς μεταφέρωμε τὸ ὄμμα τῆς διανοίας πρὸς τὴν ἄρπαγῆ τοῦ Ἡλιοῦ, ὁ ὁποῖος ἔκαμε κάτι ἀνώτερο ἀπὸ ἐκεῖνον, ἀφήνοντας στὸν μαθητὴ μεγάλη δωρεὰ τὴν προβειά, διὰ τῆς ὁποίας αὐτὸς ἐγίνε ποιητὴς διπλασίων θαυμάτων⁴⁰. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὰ τῆς Μητροπάρθενης διαφέρουν πάρα πολὺ πρὸς τὸ ἀνώτερο, διότι καὶ αὐτὴ ἐγίνε θαῦμα θαυμάτων ἐπάνω στὴ γῆ καὶ κοινωφελὲς σημεῖο μεγαλύτερο ἀπὸ ὅλης τῆς ἱστορίας κι' ἔδωσε στὸν ἴδιο τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ τὸ ἀδαμιαῖο σκέπασμα ἀπὸ τὴν κοιλιά, διὰ τοῦ ὁποῖου προσκυνητοῦ σκεπάσματος ὅσα ἐγιναν σ'

40. Δ' Βασ. 2,14.

οὗ προσκυνητοῦ κωδίου ὅσα γέγονεν ἡμῖν «ἐὰν γράφηται καθ' ἑν, οὐδ' αὐτὸς ὁ κόσμος ἅπας χωρήσει τὰ γραφόμενα βιβλία», καθάπερ ὁ θεολογικώτατος τῶν εὐαγγελιστῶν φησιν.

34 Ἄλλὰ τί μὴ περιπλέκω τῷ παρθενικῷ στεφάνῳ τὴν ὑπερκόσμιον αὐγὴν, ἀλλ' ἔτι τῶν ἐπὶ γῆς λαμπάντων ἔχομαι; Καὶ γὰρ ἐπειδὴ περ ἔμελλε τὸν φύσει πάντων ἐπέκεινα, παρθένος οὖσα, τέξεσθαι, πάντων ἐπέκεινα κατὰ τὴν ἀξίαν ἐξ ἀπαλῶν σχεδὸν ὀνύχων ἦν, καὶ αὐτῶν τῶν ὑπερκοσμίων νόων ἀσυγκρίτως ὑπερτέρα: πρὸς τίνα γὰρ τῶν ἀγγέλων εἴρηται ποτε ὁ πρὸς αὐτὴν ἔτι νηπιάζουσαν, ὅτι «ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου»; Οὐκ ἐκεῖνοι μᾶλλον ἐπεθύμησαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, παρακύψαι εἰς τὰ χαρισθέντα δι' αὐτῆς ἡμῖν; Καὶ περὶ μὲν τῆς τούτων ἀνωτάτω ταξιαρχίας Ἡσαΐας γράφει, «καὶ τὰ Σεραφίμ εἰστήκεσαν κύκλῳ αὐτοῦ», περὶ δὲ αὐτῆς αὐθις Δαβίδ, «παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου». Εἶδες τὴν διαφορὰν τῆς στάσεως; Ἀπὸ ταύτης μάνθανε καὶ τὴν διαφορὰν τῆς τάξεως: περὶ μὲν γὰρ τὸν Θεὸν τὰ Σεραφίμ, πλησίον δὲ παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον μόνῃ ἢ παμβασιλῆϊ, ἢ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ θαυμάζεται τε καὶ ἐγκωμιάζεται, κηρύττοντος οἷον ταῖς περὶ αὐτὸν δυνάμεσιν αὐτὴν καὶ λέγοντος κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς τῶν Ἀισμάτων ἕσμασι, «τί καλὴ ἡ πλησίον μου»; φωτὸς φαιδροτέρα, παραδείσου εὐανθεστέρα, κόσμου παντὸς ὄρατοῦ τε καὶ ἀοράτου κοσμιωτέρα. Οὐ πλησίον δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ δεξιῶν, εἰκότως: ὅπου γὰρ ὁ Χριστὸς ἐν οὐρανοῖς ἐκάθισεν, «ἐν δεξιᾷ δηλονότι τῆς μεγαλωσύνης», ἐκεῖ καὶ αὕτη ἴσταται: οὐ μόνον

41. Ἰω. 21,25.

42. Ψαλμ. 44,11.

43. Α' Πέτρ. 1,12.

44. Ἡσ. 6,2.

ἐμᾶς «ἐὰν γραφοῦν ἓνα ἓνα, δὲν θὰ χωρέση τὰ γραφόμενα βιβλία οὔτε ὄλος ὁ κόσμος»⁴¹, ὅπως λέγει ὁ θεολογικώτατος ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστάς.

34 Ἄλλὰ γιατί δὲν πλέκω τὴν ὑπερκόσμια αὐγὴ στὸν παρθενικὸ στέφανο, ἀλλὰ παραμένω ἀκόμη στοὺς ἐπὶ γῆς λάμπαντας; Πραγματικά, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ γεννήσῃ τὸν πέρα ἀπὸ ὄλους κατὰ τὴν φύσι, ἐνῶ ἦταν παρθένος, ἦταν πέρα ἀπὸ ὄλους κατὰ τὴν ἀξία σχεδὸν ἀπὸ βρέφος καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερτέρα ἀπὸ τοὺς ὑπερκοσμίους νόες. Διότι πρὸς ποιόν ἄγγελο ἔχει ποτὲ λεχθῆ αὐτὸ πὺ ἐλέχθη πρὸς αὐτήν, ὅταν ἦταν νήπιο ἀκόμη, ὅτι «θὰ ἐπιθυμήσῃ ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου»⁴²; Δὲν ἐπεθύμησαν μᾶλλον ἐκεῖνοι κατὰ τὰ γεγραμμένα νὰ σκύψουν γιὰ νὰ ἰδοῦν τὰ χαρισθέντα σ' ἐμᾶς δι' αὐτῆς⁴³; Καὶ γιὰ μὲν τὴν ἀνώτατη ταξιαρχία τούτων γράφει ὁ Ἡσαΐας «καὶ τὰ Σεραφίμ ἐστέκονταν γύρω του»⁴⁴. Γι' αὐτὴν δὲ πάλι λέγει ὁ Δαβίδ, «παραστάθηκε ἡ βασίλισσα ἀπὸ τὰ δεξιὰ σου»⁴⁵. Εἶδες τὴ διαφορὰ τῆς στάσεως; Μάθε ἀπὸ αὐτὴν καὶ τὴ διαφορὰ τῆς θέσεως. Πραγματικὰ γύρω ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι τὰ Σεραφίμ, πλησίον δὲ δίπλα σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο μόνῃ ἡ παμβασιλὶς, ἡ ὁποία θαυμάζεται καὶ ἐγκωμιάζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεό, πὺ εἶναι σὰν νὰ τὴν ἀνακηρύττῃ πρὸς τίς γύρω τῆς δυνάμεις καὶ νὰ λέγῃ κατὰ τὸ γραμμένο στὸ Ἰσμία Ἀσμμάτων, «πόσο καλὴ εἶναι ἡ πλησίον μου»⁴⁶. Εἶναι φαιδρότερη ἀπὸ φῶς, περισσότερο ἀνθισμένη ἀπὸ παράδεισο, καλύτερα στολισμένη ἀπὸ ὄλον τὸν κόσμο, ὄρατὸν καὶ ἀόρατο. Ὅχι δὲ μόνον πλησίον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ δεξιὰ, εὐλόγως· διότι, ὅπου ἐκάθησε ὁ Χριστὸς στοὺς οὐρανοὺς, «δηλαδὴ στὰ δεξιὰ τῆς μεγαλωσύνης»⁴⁷, ἐκεῖ καὶ αὐτὴ στέκεται· ὄχι μόνον διότι ποθεῖ καὶ ἀντιποθεῖται περισσότερο

45. Ψαλμ. 4,9.

46. Ἰσμία Ἀσμ. 4,1· 7

47. Ἐβρ. 1,3. 8,1.

ὅτι ποθεῖ καὶ ἀντιποθεῖται πάντων μάλιστα καὶ αὐτοῖς τοῖς φυσικοῖς θεσμοῖς, ἀλλ' ὅτι καὶ θρόνος ἐστὶν ὡς ἀληθῶς αὐτοῦ· ὅπου δὲ κάθηται ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖ ὁ θρόνος ἴσταται.

35 Τοῦτον τὸν θρόνον καὶ Ἡσαΐας μεταξὺ ἐκείνου τοῦ χερουβικοῦ καὶ ἔβλεπε καὶ ἔλεγεν «ὑψηλὸν καὶ ἐπηρμένον», τὸ τὰς οὐρανίους δυνάμεις ὑπεραναβεβηκὸς τῆς Θεομήτορος δηλῶν. Εἰ γὰρ καὶ μετ' αὐτὴν εὐθὺς καὶ δευτέραν ἐκκληρώσατο τὴν στάσιν νῦν ἢ τῶν ὑπερκοσμίων ἱεραρχιῶν ἀνωτάτω διακόσμησις, ἀλλ' εἰς τὸν τῆς ἀξίας λόγον ἠκιστα δευτέραν ἔχει τάξιν· ἦ γὰρ ἂν ἦσαν ἐν συγκρίσει μείονες, κάκεινή τούτων μικρῶ τινι τῶ μέτρῳ μείζων· νῦν δὲ καθ' ὑπερβολὴν διήνεγκεν. Ὡς οὖν μετὰ τὸν ἡλίου δίσκον οὐδὲν ἕτερον ἔχομεν φωστῆρα δεῖξαι δεύτερον τῇ τοῦ φωτὸς παρουσίᾳ ὅτι μὴ τὸ τῆς σελήνης χρῆμα, καὶ τοι πολλοστὸν ὑπάρχον τὴν αὐγὴν, τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ μητρὸς οὐδὲν ἔχειν ἕτερον ἐν τοῖς θεαυγέσι ἐννοῆσαι δεύτερον ὅτι μὴ τὰ Σεραφίμ· ἀλλὰ τοῖς ἐπ' ἀκριβείας ἐξετάζουσι τὰ τῆς ἀξίας μόλις πολλοστὰ φανεῖται, καὶ οἶον λαμπὰς τις πρὸς πυρσὸν περιφανῆ. Διὸ καὶ ὁ προφήτης αὐτοὺς εἰσάγει τοὺς ἀγγέλους, ἀπὸ ταύτης τὸν Θεὸν δοξάζοντας καὶ λέγοντας «εὐλογημένη ἡ δόξα Κυρίου ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ». Δαβὶδ δὲ ἐτέρωθεν τῶν σεσωσμένων τὰ στίφη συνάψαι ἑαυτῶ καὶ οἶόν τισι φθόγγοις διαφόροις τοῖς ἐκ διαφόρου γένους ὑπ' αὐτῆς ἡρμοσμένοις κεχρημένος, τὸ παναρμόνιον πρὸς ὕμνον ἀνακρούεται μέλος, «μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου», λέγων, «ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ, διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονται σοι εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος».

36 Ὅραξ ἀπασαν τὴν κτίσιν ἐξομολογουμένην τῇ Μητροπαρθένῳ

48. Ἡσ. 6,1.

49. Ἰεζ. 3,12.

ἀπὸ ὄλους, ἀκόμη καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς φυσικοὺς θεσμούς, ἀλλὰ διότι εἶναι καὶ πραγματικὸς θρόνος τοῦ ὅπου δὲ κάθεται ὁ βασιλεύς, ἐκεῖ στέκεται ὁ θρόνος.

35 Τοῦτον τὸ θρόνο ἔβλεπε καὶ ὁ Ἡσαΐας ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνον τὸν χερουβικὸ καὶ τὸν ἔλεγε «ὕψηλὸν καὶ ὑπερυψωμένον»⁴⁸, δηλώνοντας τὴν ὑπεροχότητα τῆς Θεομήτορος ἀπὸ τῆς οὐράνιες δυνάμεις. Διότι, ἂν καὶ ἡ κορυφαία διακόσμησις τῶν ὑπερκοσμίων ἱεραρχιῶν ἐκπληρώθηκε εὐθύς μετὰ ἀπὸ αὐτὴν στὴ δευτέρα στάσι τώρα, ἀλλὰ ἀπὸ ἄποψι ἀξίας δὲν ἔχει καθόλου δευτέρα τάξι· πραγματικὰ αὐτὲς μόνο κατὰ σύγκρισιν θὰ ἦσαν κατώτερες καὶ ἐκεῖνη ἀπὸ αὐτὲς σὲ μικρὸ μόνο βαθμὸ ἀνώτερη· τώρα ὁμως διαφέρει ὑπερβολικά. Ὅπως λοιπὸν μετὰ τὸν δίσκο τοῦ ἡλίου δὲν ἔχομε νὰ δεῖξωμε κανέναν ἄλλο φωστῆρα δευτερον σὲ ἀφθονία φωτός, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σελήνη, ἂν καὶ ἀσήμαντη ἀπὸ ἄποψι λάμπει, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο, νομίζω, οὔτε τῆς μητέρας τοῦ Θεοῦ δὲν μπορούμε νὰ ἐννοήσωμε κανένα ἄλλον ἀνάμεσα στοὺς θεολαμπεῖς δευτερον ἐκτὸς τῶν Σεραφίμ· ἀλλὰ σ' ἐκείνους πού ἐξετάζουν μὲ ἀκρίβεια ἢ ἀξία θὰ φανῆ ἐλάχιστη, ὅπως εἶναι μιὰ λαμπάδα ἐμπρὸς σ' ἓνα περίλαμπρο πυρσό. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης εἰσάγει τοὺς ἰδίους τοὺς ἀγγέλους νὰ δοξάζουν τὸν Θεὸ ἀπὸ αὐτὴν καὶ νὰ λέγουν, «εὐλογημένη ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸν θρόνον του»⁴⁹. Ὁ δὲ Δαβὶδ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἀφοῦ συνῆψε πρὸς τὸν ἑαυτοῦ τὰ πλήθη τῶν σεσωσμένων καὶ σὰν νὰ ἐχρησιμοποίησε μερικοὺς διαφορετικοὺς φθόγγους ἑναρμονισμένους ἀπὸ αὐτὴν ἀπὸ διαφορετικὸ γένος, ἀνακρούει γιὰ ὕμνον τὸ παναρμόνιον μέλος, λέγοντας «θὰ ὑπενθυμίσω τὸ ὄνομά σου σὲ κάθε γενεὰ καὶ γενεά, γι' αὐτὸ οἱ λαοὶ θὰ σὲ δοξολογήσουν στὸν αἰῶνα καὶ στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»⁵⁰.

36 Βλέπεις ὅλη τὴν κτίσιν νὰ δοξολογῇ αὐτὴν τῇ Μητροπάρθε-

50. Ψαλμ. 44,17.

ταύτη, καὶ οὐκ ἐν πεπερασμένοις ἔτεσιν, ἀλλ' εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος; Συνοραῖν οὖν ἔστιν ἐντεῦθεν, ὡς οὐδ' ἐκείνη λήξει διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος εὖ ποιοῦσα πᾶσαν κτίσιν, οὐ τὴν καθ' ἡμᾶς λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἀδύλους καὶ ὑπερφυεῖς ταξιαρχίας. Ὅτι γὰρ σὺν ἡμῖν καὶ αὐταὶ δι' αὐτῆς μόνης μετέχουσί τε καὶ ψαύουσι Θεοῦ, τῆς ἀψαύστου φύσεως ἐκείνης, Ἡσαΐας τηλαυγῶς ἐδήλωσεν· οὐ γὰρ ἀμέσως ἐώρακε τὸν Σεραφίμ ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τὸν ἄνθρακα λαβόντα, ἀλλὰ διὰ τῆς λαβίδος ἔλαβε, δι' ἧς καὶ τῶν προφητικῶν ἤψατο χειλέων τὴν κάθαρσιν διδούς. Τοῦτο δ' ἦν τὸ τῆς λαβίδος ἐκείνῳ τῷ μεγάλῳ θεάματι ταυτόν, ὃ Μωσῆς ἐώρακε, βάτον καιομένην καὶ μὴ καταφελγομένην· τίς δ' οὐκ οἶδεν ὡς ἡ Παρθενομήτωρ ἐκείνη τε ἡ βάτος καὶ αὕτη ἡ λαβίς ἐστιν, ἡ τὸ θεῖον πῦρ ἀπυρπολήτως συλλαβοῦσα, κάνταῦθα διακονήσαντος ἀρχαγγέλου τῆ συλλήψει, καὶ τὸν αἶροντα τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου δι' αὐτῆς συνάψαντος τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, καὶ διὰ τῆς ἀρρήτου συναφείας ἡμᾶς περικαθάραντος;

- 37 Οὐκοῦν αὕτη μόνη μεθόριόν ἐστι κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως, καὶ οὐδεὶς ἂν ἔλθοι πρὸς Θεόν, εἰ μὴ δι' αὐτῆς τε καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς τεχθέντος μεσίτου· καὶ οὐδὲν ἂν ἐκ τοῦ Θεοῦ τῶν δωρημάτων, εἰμὴ διὰ ταύτης, γένοιτο καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐπὶ γῆς λαμπτήρων ὑελίνων ἢ τινος ἐτέρου τῶν διαφανῶν πεποιημένων οὐκ ἔστι πρὸς τὸ φῶς ἰδεῖν οὐδὲ τῆς ἐκεῖθεν ἀκτῖνος μετασχεῖν, εἰμὴ διὰ μέσου τοῦ λαμπτήρος, οὕτω καὶ πᾶσιν ἀνέφικτος ἡ πρὸς Θεὸν ἀνάνευσις καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ πρὸς τι τῶν ἀπάντων πρόοδος, εἰ μὴ διὰ τῆς θεοφόρου ταύτης καὶ θεαυγοῦς ὡς ἀληθῶς λυχνίας, τῆς Ἀειπαρθένου, γένοιτο. «Ὁ Θεὸς γὰρ ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται» φησὶν.

51. Ἡσ. 6,6.

52. Ἐξ. 3,3.

53. Ψαλμ. 45,5.

νο, καὶ μάλιστα ὄχι σὲ περασμένα χρόνια, ἀλλὰ στὸν αἰῶνα καὶ στὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος; Εἶναι λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰ δυνατὸ νὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι οὔτε ἐκείνη δὲν θὰ παύσῃ νὰ εὐεργετῇ αἰωνίως ὅλη τὴν κτίσι, ὄχι δὲ μόνο τὴν ἰδική μας, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς τὶς αὐλὲς καὶ ὑπερφυεῖς ταξιαρχίες. Ὅτι δὲ μαζὶ μ' ἐμᾶς μετέχουν κι' αὐτὲς δι' αὐτῆς μόνο καὶ ψαύουν τὸν Θεό, ἐκείνη τὴν ἄψαυστη φύσι, τὸ ἐδήλωσε καθαρὰ ὁ Ἡσαΐας⁵¹. διότι δὲν εἶδε ἀμέσως τὸν Σεραφίμ νὰ ἐπῆρε τὸν ἄνθρακα ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον, ἀλλὰ τὸν ἐπῆρε διὰ τῆς λαβίδος, μὲ τὴν ὁποία ἔγγισε καὶ τὰ προφητικὰ χεῖλη, δίδοντας τὴν κάθαρσι. Τὸ θέαμα δὲ τοῦτο τῆς λαβίδος εἶναι τὸ ἴδιο μ' ἐκεῖνο τὸ μεγάλο θέαμα, τὸ ὁποῖο εἶδε ὁ Μωϋσῆς, τὴν βάτο τὴν καιομένη καὶ μὴ καταφλεγόμενη⁵². Ποιὸς δὲ δὲν γνωρίζει ὅτι ἐκείνη ἡ βάτος καὶ αὐτὴ ἡ λαβὶς εἶναι σὰν ἡ Παρθενομήτωρ, ἡ ὁποία συνέλαβε τὸ θεῖο πῦρ ἀπυρπολήτως, καὶ ἐδῶ ὑπηρέτησε ἀρχάγγελος στὴ σύλληψι καὶ συννήψε δι' αὐτῆς τὸν αἶροντα τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου μὲ τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ διὰ τῆς ἄρρητης συναφείας μᾶς ἐκαθάρισε;

- 37 Ἐπομένως αὐτὴ μόνο εἶναι μεθόριον κτιστῆς καὶ ἄκτιστης φύσεως καὶ κανεὶς δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Θεὸν παρὰ μόνο δι' αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ μεσίτη πού ἐγεννήθηκε ἀπὸ αὐτὴν· καὶ κανένα ἀπὸ τὰ δωρήματα τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ μπορούσε νὰ δοθῇ καὶ σὲ ἀγγέλους καὶ σὲ ἀνθρώπους, παρὰ μόνο δι' αὐτῆς. Ὅπως δηλαδὴ συμβαίνει μὲ τοὺς λαμπτήρες ἐπάνω στὴ γῆ, καμωμένους εἴτε ἀπὸ ὕαλο εἴτε ἀπὸ ἄλλη διαφανῆ ὕλη, πού εἶναι δυνατὸ νὰ ἰδῇ κανεὶς πρὸς τὸ φῶς οὔτε νὰ δεχθῇ τὴν ἀπὸ ἐκεῖ ἀκτῖνα, παρὰ μόνο διὰ μέσου τοῦ λαμπτήρος, ἔτσι εἶναι σὲ ὄλους ἀνέφικτη καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀτένισις καὶ ἡ ἀπὸ αὐτὸν πρόοδος πρὸς ὅ,τιδήποτε παρὰ μόνο ἂν γίνῃ δι' αὐτῆς τῆς θεοφόρου καὶ θεόφωτης πραγματικῆς λυχνίας, τῆς Ἀειπάρθενης. Διότι «στὸ μέσο τῆς εἶναι ὁ Θεὸς καὶ δὲν θὰ σαλευθῇ»⁵³, λέγει.

38 *Εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης αἱ ἀντιδόσεις, καὶ ὁ ἀγαπῶν τὸν Υἱὸν ἀγαπᾶται παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς καὶ καταγώγιον τῶν ἀμφοτέρων γίνεται μυστικῶς ἐνοικούντων καὶ ἐμπεριπατούντων τῇ ψυχῇ, κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἐπαγγελίαν, τίς ἂν ἀγαπῶν τοῦτον μᾶλλον τῆς μητρὸς, ἢ μὴ ὅτι μονογενῆ τοῦτον, ἀλλὰ καὶ μόνη γεγένηκεν ἀσυνδυάστως, ὡς εἶναι ταύτῃ τὸ φίλτρον καὶ τῇ φύσει διπλάσιον μὴ συμμεριζομένου τοῦ κοινωνήσαντος; Τίς δ' ἂν ἀγαπηθεῖν τῆς μητρὸς μᾶλλον ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς, καὶ ταῦτ' ἐκ μόνης προελθόντος ἀρρήτως ἐπ' ἐσχάτου τῶν αἰώνων, ὡς περ πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς; Πῶς δ' ἂν οὐ πολυπλασιασθεῖν πρὸς τῇ πρεπούσῃ διαθέσει καὶ τὰ τῆς ὀφειλομένης πρὸς αὐτὴν τιμῆς παρὰ τοῦ πληρῶσαι τὸν νόμον κατελθόντος; Εἰ δ' ἀγάπη μία Πατρὸς τε καὶ Υἱοῦ καὶ ἡ παρ' ἀμφοτέρων καὶ τοῦ Πνεύματος τιμὴ τε καὶ συνέλευσις (ὡ τῶν ὑπὲρ νοῦν χαρίτων τῆς παρθένου!), ὅλην ἐν μέσῃ φέρει τῇ ψυχῇ τὴν ἄκτιστον τριάδα, ἧς ἐν γαστρὶ τὸν ἕνα συνείληφεν ἀσπόρως καὶ παρθένος οὔσα τέτοκεν ὠδίνων ἄνευ.*

39 *Ὡς περ οὖν δι' αὐτῆς μόνης πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημήσας «ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη» πᾶσιν ὧν ἀθέατος πρὸ ταύτης, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄληκτον αἰῶνα πᾶσα φωτοφανείας θείας πρόοδος καὶ πᾶσα θεαρχικωτάτων μυστηρίων ἀποκάλυψις καὶ πᾶσα πνευματικῶν ἰδέα χαρισμάτων ἅπασιν ἀχώρητος χωρὶς αὐτῆς· αὕτη δὲ πρώτη δεχομένη τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ σύμπαντα πληροῦντος, καθίστησι τοῖς πᾶσι χωρητὸν νέμουσα πρὸς δύναμιν ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ τὸ μέτρον τῆς ἐκάστου καθαρότητος· ὡστ' αὐτὴν εἶναι καὶ ταμεῖον καὶ πρῦτανιν τοῦ πλούτου τῆς*

54. Ἰω. 8,4

Ἄ Κορ. 8,4.

55. B' K

38 Ἐάν δὲ οἱ ἀντιδόσεις πραγματοποιοῦνται κατὰ τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ ἀγαπᾶται ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὸν Πατέρα του⁵⁴ καὶ γίνεται καταγώγιον καὶ τῶν δύο, ποὺ ἐνοικοῦν καὶ διαβιοῦν στὴν ψυχὴ τοῦ μυστικῶς κατὰ τὴν δεσποτικὴ ἐπαγγελίᾳ⁵⁵, ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἀγαπήσῃ περισσότερο ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἢ ὁποῖα ὄχι μόνο τὸν εἶχε αὐτὸν μονογενῆ, ἀλλὰ καὶ μόνη ἐγέννησε χωρὶς συζυγία, ὥστε νὰ εἶναι σ' αὐτὴν ἡ ἀγάπη καὶ κατὰ φύσιν διπλασία, ἀφοῦ δὲν τὴ συμμερίζεται κανένας σύζυγος; Ποιὸς θὰ μπορούσε ν' ἀγαπηθῆ ἀπὸ τὸν μονογενῆ περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἡ μητέρα του, καὶ μάλιστα ἀφοῦ προῆλθε ἀρρήτως ἀπὸ μόνην στοὺς ἐσχάτους αἰῶνες, ὅπως πρὸ τῶν αἰῶνων ἀπὸ μόνο τὸν Πατέρα; Πῶς δὲ δὲν θὰ πολλαπλασιαζόταν μαζί μὲ τὴν πρέπουσα διάθεσι καὶ ἡ ὀφειλομένη τιμὴ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ κατῆλθε γιὰ νὰ πληρώσῃ τὸν νόμον; Ἐάν δὲ μιὰ εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἡ ἀπὸ ἀμφοτέρους τιμὴ καὶ συνένωσις εἶναι καὶ τοῦ Πνεύματος (τί χάριτες τῆς Παρθένου ποὺ ξεπερνοῦν τὸ νοῦ), φέρει μέσα στὴν ψυχὴ ὀλόκληρη τὴν ἄκτιστην τριάδα, τῆς ὁποίας τὸν ἕνα συνέλαβε ἀσπόρως καὶ, ὄντας παρθένος, ἐγέννησε χωρὶς ὠδῖνες.

39 Ὅπως λοιπόν, ἀφοῦ ἐπεδήμησε σ' ἐμᾶς μόνο διὰ μέσου αὐτῆς, «ἐφάνηκε ἐπάνω στὴ γῆ καὶ συναναστράφηκε μὲ τοὺς ἀνθρώπους»⁵⁶, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ αὐτὴν ἦταν σὲ ὄλους ἀθέατος, ἔτσι καὶ στὸν μέλλοντα ἀτελείωτον αἰῶνα κάθε πρόοδος θείας φωτοφανείας καὶ κάθε ἀποκάλυψις θεαρχικωτάτων μυστηρίων καὶ κάθε εἶδος πνευματικῶν χαρισμάτων εἶναι σὲ ὄλους ἀχώρητη χωρὶς αὐτή. Αὐτὴ δὲ δεχομένη πρώτη τὸ πλήρωμα τοῦ πληροῦντος τὰ σύμπαντα καθιστᾷ σὲ ὄλους χωρητόν, ἀπονέμουσα στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν δύναμι καὶ τὸ μέτρο τῆς καθαρότητος τοῦ καθενός. Ἐτσι αὐτὴ εἶναι καὶ ταμεῖο καὶ πρῦτα-

56. Βαροῦχ 3,37.

38 *Εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης αἱ ἀντιδόσεις, καὶ ὁ ἀγαπῶν τὸν Υἱὸν ἀγαπᾶται παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς καὶ καταγώγιον τῶν ἀμφοτέρων γίνεται μυστικῶς ἐνοικούντων καὶ ἐμπεριπατούντων τῇ ψυχῇ, κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἐπαγγελίαν, τίς ἂν ἀγαπῶν τοῦτον μᾶλλον τῆς μητρὸς, ἢ μὴ ὅτι μονογενῆ τοῦτον, ἀλλὰ καὶ μόνη γεγένηκεν ἄσυνδυάστως, ὡς εἶναι ταύτῃ τὸ φίλτρον καὶ τῇ φύσει διπλάσιον μὴ συμμεριζομένου τοῦ κοινωνήσαντος; Τίς δ' ἂν ἀγαπήθει τῆς μητρὸς μᾶλλον ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς, καὶ ταῦτ' ἐκ μόνης προελθόντος ἀρρήτως ἐπ' ἐσχάτου τῶν αἰώνων, ὡσπερ πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ μόνοῦ τοῦ Πατρὸς; Πῶς δ' ἂν οὐ πολυπλασιασθεῖ πρὸς τῇ πρεπούσῃ διαθέσει καὶ τὰ τῆς ὀφειλομένης πρὸς αὐτὴν τιμῆς παρὰ τοῦ πληρῶσαι τὸν νόμον κατελθόντος; Εἰ δ' ἀγάπη μία Πατρός τε καὶ Υἱοῦ καὶ ἢ παρ' ἀμφοτέρων καὶ τοῦ Πνεύματος τιμὴ τε καὶ συνέλευσις (ὡ τῶν ὑπὲρ νοῦν χαρίτων τῆς παρθένου!), ὅλην ἐν μέσῃ φέρει τῇ ψυχῇ τὴν ἄκτιστον τριάδα, ἧς ἐν γαστρὶ τὸν ἕνα συνείληφεν ἀσπόρως καὶ παρθένος οὔσα τέτοκεν ὠδίνων ἄνευ.*

39 *Ὡσπερ οὖν δι' αὐτῆς μόνης πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημήσας «ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη» πᾶσιν ὧν ἀθέατος πρὸ ταύτης, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄληκτον αἰῶνα πᾶσα φωτοφανείας-θείας πρόοδος καὶ πᾶσα θεαρχικωτάτων μυστηρίων ἀποκάλυψις καὶ πᾶσα πνευματικῶν ἰδέα χαρισμάτων ἅπασιν ἀχώρητος χωρὶς αὐτῆς· αὕτη δὲ πρώτη δεχομένη τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ σύμπαντα πληροῦντος, καθίστησι τοῖς πᾶσι χωρητὸν νέμουσα πρὸς δύναμιν ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ τὸ μέτρον τῆς ἐκάστου καθαρότητος· ὡστ' αὐτὴν εἶναι καὶ ταμεῖον καὶ πρύτανιν τοῦ πλούτου τῆς*

54. Ἰω. 8,42. 14,23. Α' Κορ. 8,4.

55. Β' Κορ. 6,16 ἐ.

38 Ἐάν δέ οἱ ἀντιδόσεις πραγματοποιοῦνται κατὰ τὸ μέτρο τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ ἀγαπᾶται ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὸν Πατέρα του⁵⁴ καὶ γίνεται καταγώγιον καὶ τῶν δύο, πού ἐνοικοῦν καὶ διαβιοῦν στήν ψυχὴ τοῦ μυστικῶς κατὰ τὴν δεσποτικὴ ἐπαγγελία⁵⁵, ποιός θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἀγαπήσῃ περισσότερο ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἢ ὁποῖα ὄχι μόνο τὸν εἶχε αὐτὸν μονογενῆ, ἀλλὰ καὶ μόνη ἐγέννησε χωρὶς συζυγία, ὥστε νὰ εἶναι σ' αὐτὴν ἡ ἀγάπη καὶ κατὰ φύσιν διπλασία, ἀφοῦ δὲν τὴ συμμερίζεται κανένας σύζυγος; Ποιός θὰ μπορούσε ν' ἀγαπηθῆ ἀπὸ τὸν μονογενῆ περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἡ μητέρα του, καὶ μάλιστα ἀφοῦ προῆλθε ἀρρήτως ἀπὸ μόνην στοὺς ἐσχάτους αἰῶνες, ὅπως πρὸ τῶν αἰώνων ἀπὸ μόνο τὸν Πατέρα; Πῶς δὲ δὲν θὰ πολλαπλασιαζόταν μαζί μὲ τὴν πρέπουσα διάθεσιν καὶ ἡ ὀφειλομένη τιμὴ ἀπὸ ἐκεῖνον πού κατῆλθε γιὰ νὰ πληρώσῃ τὸν νόμον; Ἐάν δὲ μιὰ εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἡ ἀπὸ ἀμφοτέρων τιμὴ καὶ συνένωσις εἶναι καὶ τοῦ Πνεύματος (τί χάριτες τῆς Παρθένου πού ξεπερνοῦν τὸ νοῦ), φέρει μέσα στήν ψυχὴ ὀλόκληρη τὴν ἄκτιστην τριάδα, τῆς ὁποίας τὸν ἕνα συνέλαβε ἀσπόρως καί, ὄντας παρθένος, ἐγέννησε χωρὶς ὠδίνες.

39 Ὅπως λοιπόν, ἀφοῦ ἐπεδήμησε σ' ἐμᾶς μόνο διὰ μέσου αὐτῆς, «ἐφάνηκε ἐπάνω στὴ γῆ καὶ συναναστράφηκε μὲ τοὺς ἀνθρώπους»⁵⁶, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ αὐτὴν ἦταν σὲ ὅλους ἀθέατος, ἔτσι καὶ στὸν μέλλοντα ἀτελείωτον αἰῶνα κάθε πρόοδος θείας φωτοφανείας καὶ κάθε ἀποκάλυψιν θεαρχικωτάτων μυστηρίων καὶ κάθε εἶδος πνευματικῶν χαρισμάτων εἶναι σὲ ὅλους ἀχώρητη χωρὶς αὐτή. Αὐτὴ δὲ δεχομένη πρώτη τὸ πλήρωμα τοῦ πληροῦντος τὰ σύμπαντα καθιστᾷ σὲ ὅλους χωρητόν, ἀπονέμουσα στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὸ μέτρο τῆς καθαρότητος τοῦ καθενός. Ἐτσι αὐτὴ εἶναι καὶ ταμεῖον καὶ πρύτα-

56. Βαρούχ 3,37.

θεότητος καὶ πρὸς αὐτὴν ὄρᾶν καὶ ταύτη πεποιθέναί τᾶς ἀνωτάτω Χερουβικᾶς ἱεραρχίας, καὶ τοσοῦτο μᾶλλον τῶν ἀπάντων τοῦ πρὸς αὐτὴν ἀνατατικῶς ἠρτῆσθαι πόθου, καθ' ὅσον καὶ μᾶλλον ἐφίενται τῆς δι' αὐτῆς φωτοχυσίας καὶ τῆς τῶν ἀρρήτων καὶ θαρχικῶν χαρίτων διαδόσεως, καὶ τὰς ὑπ' αὐτὰς νοερᾶς δυνάμεις πάσας ἀναλόγως τοῦ τε θείου ἔρωτος μετέχειν καὶ τῆς δι' αὐτῆς θαρχικῆς αὐγῆς· καὶ ἡμῖν δὲ μετ' ἐκείνας, καὶ ἀπλῶς πᾶσι τε καὶ πάσαις κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πρὸς τὴν ὄντως θεοειδῆ Παρθένον ταύτην ἀπαθοῦς καὶ θείου πόθου καὶ τοῦ ἀύλου καὶ ἀλήκτου ἔρωτος καὶ τῆς ἀκροτάτης καὶ εἰλικρινοῦς ἐφέσεως καὶ ἡ στάσις ἔψεται καὶ ἡ τοῦ θείου φωτισμοῦ τρανότης.

40 Ἐπεὶ γὰρ καὶ τοῦτο νόμιμον αἰώνιον ἐν οὐρανοῖς διὰ τῶν μειζόνων τοὺς ἐλάττους μετέχειν τοῦ ἐπέκεινα τοῦ ὄντος ἰδρυμένου, μείζων δ' ἀσυγκρίτως ἀπάντων ἡ Παρθενομήτωρ, δι' αὐτῆς μεθέξουσιν, ὅσοι δὴ μετέχουσι, Θεοῦ, καὶ αὐτὴν εἴσονται τοῦ ἀχωρήτου χώραν, ὅσοι δὴ γινώσκουσι Θεόν, καὶ αὐτὴν ὑμνήσουσι μετὰ Θεόν, ὅσοι τὸν Θεὸν ὑμνοῦσιν. Αὕτη καὶ τῶν πρὸ αὐτῆς αἰτία, καὶ τῶν μετ' αὐτὴν προστάτις, καὶ τῶν αἰωνίων πρόξενος· αὕτη τῶν προφητῶν ὑπόθεσις, τῶν Ἀποστόλων ἀρχή, τῶν μαρτύρων ἐδραίωμα, τῶν διδασκάλων κρηπίς· αὕτη τῶν ἐπὶ γῆς ἡ δόξα, τῶν κατ' οὐρανὸν ἡ τερπνότης, τὸ πάσης τῆς κτίσεως ἐγκαλλώπισμα· αὕτη καταρχὴ καὶ πηγὴ καὶ ρίζα τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν· αὕτη παντὸς ἀγίου κορυφὴ καὶ τελείωσις.

41 ὦ Παρθένε θεία, πῶς σου τὸ πᾶν ἐξείπω; Πῶς ἐκπλήσω τὸν πόθον; πῶς σε δοξάσω τὸν τῆς δόξης θησαυρόν; Σοῦ καὶ μνήμη μόνον ἠγίασε τὸν χρώμενον· πρὸς σὲ καὶ νεῦσις μόνον διαυγέστε-

νις τοῦ πλοῦτου τῆς θεότητος καὶ πρὸς αὐτὴν προσβλέπουν καὶ σ' αὐτὴν ἔχουν πεποιθήσι οἱ ἀνώτατες χερουβικὲς ἱεραρχίαι, καὶ τόσο περισσότερο ἀπὸ ὅλους ἔχουν καταληφθῆ ἀπὸ τὸν πρὸς αὐτὴ πόθο ἀνατατικῶς, ὅσο περισσότερο ἐπιθυμοῦν τὴν φωτοχυσία δι' αὐτῆς τῆς διαδόσεως τῶν ἀρρήτων καὶ θεαρχικῶν χαρίτων, καὶ οἱ κάτω ἀπὸ αὐτὲς νοερὲς δυνάμεις μετέχουν ὅλες τοῦ θείου ἔρωτος καὶ τῆς δι' αὐτῆς θεαρχικῆς αὐγῆς· καὶ σ' ἐμᾶς δὲ ἔπειτα ἀπὸ ἐκεῖνες, καὶ γενικῶς σὲ ὅλους καὶ σὲ ὅλες κατὰ τὸ μέτρο τοῦ ἀπαθοῦς καὶ θείου πόθου πρὸς αὐτὴν τὴν ἀληθινὰ θεοειδῆ παρθένο καὶ τοῦ ἀύλου καὶ ἀτελευτήτου ἔρωτος καὶ τῆς κορυφαίας καὶ εἰλικρινοῦς ἐφέσεως θὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ στάσις καὶ ἡ καθαρότης τοῦ θείου φωτισμοῦ.

40 Πραγματικὰ στοὺς οὐρανοὺς εἶναι καὶ τοῦτο αἰώνιος θεσμός, οἱ μικρότεροι νὰ μετέχουν διὰ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ ἐγκατεστημένου ἐπέκεινα τοῦ ὄντος, ἐπειδὴ δὲ μεγαλύτερη ἀπὸ ὅλους ἀσυγκρίτως εἶναι ἡ Παρθενομήτωρ, δι' αὐτῆς θὰ μετᾶσχουν, ὅσοι μετέχουν βέβαια, τοῦ Θεοῦ, κι' αὐτὴν θὰ ἀναγνωρίσουν ὡς χώραν τοῦ ἀχωρήτου, ὅσοι βέβαια γνωρίζουν τὸν Θεό, κι' αὐτὴν θὰ ὑμνήσουν μετὰ τὸν Θεό, ὅσοι ὑμνοῦν τὸν Θεό. Αὐτὴ εἶναι αἰτία καὶ τῶν πρὶν ἀπὸ αὐτὴν καὶ προστάτις τῶν μετὰ ἀπὸ αὐτὴν καὶ προξενήτρια τῶν αἰωνίων· αὐτὴ εἶναι θέμα τῶν προφητῶν, ἀρχὴ τῶν Ἀποστόλων, ἐδραίωμα τῶν μαρτύρων, κρηπίς τῶν διδασκάλων· αὐτὴ εἶναι ἡ δόξα τῶν ἐπάνω στὴ γῆ, ἡ τερπνότης τῶν εὐρισκομένων στὸν οὐρανό, τὸ ἐγκαλλώπισμα ὅλης τῆς κτίσεως· αὐτὴ εἶναι καὶ ἀρχὴ καὶ πηγὴ καὶ ρίζα τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν· αὐτὴ εἶναι κάθε ἀγία κορυφὴ καὶ τελείωσις.

41 ὦ θεία Παρθένε, πῶς νὰ σοῦ ἐκθέσω τὸ πᾶν; Πῶς νὰ ἐκπληρώσω τὸν πόθο; Πῶς νὰ σὲ δοξάσω, τὸν θησαυρὸ τῆς δόξας; Ἐσοῦ καὶ μόνο ἡ μνήμη ἀγίασε τὸν χρώμενο· πρὸς σένα

ρον ἐποίησε τὸν νοῦν, πρὸς ὕψος εὐθὺς ἀναλαβοῦσα θεῖον· ἐν σοὶ τρανοῦται τὸ τῆς διανοίας ὄμμα· ἐν σοὶ καταλάμπεται τὸ πνεῦμα θείου Πνεύματος ἐπιδημία· ταμιούχος γὰρ ἐγένου καὶ περιοχὴ χαρίτων, οὐχ ἴν' ἐν σεαυτῇ κατάσχης, ἀλλ' ἵνα τὰ σύμπαντα πληρώσης χάριτος. Ὁ γὰρ τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν ταμίας τῆς διανομῆς ἔνεκεν ἐπιτροπεύει· τί γὰρ ἂν καὶ κατάκλειστον ποιήσειε τὸν ὄλβον μὴ μειούμενον; Μετάδος οὖν ἡμῖν πλουσίως, ὧ δέσποινα, κἂν μὴ χωρῶμεν, χωρητικωτέρους ἔργασαι, καὶ οὕτως ἐπιμέτησον· σὺ γὰρ μόνη οὐκ ἐν μέτρῳ εἴληφας· πάντα γὰρ δέδοται ἐν τῇ χειρὶ σου.

42 Ταῦτα μὲν οὕτως εἶη. Χρῆ δ', οἶμαι, μικρὸν ἐπαναγαγεῖν τὸν λόγον, εἴθ' οὕτως ἐγχειρεῖν προάγειν, εἴ τι δυναίμην παρακύψας διδεῖν τῶν ἀδύτων καὶ προαγαγεῖν εἰς τὰ ἔξω καὶ ὑμνήσαι καὶ διηγῆσασθαι. Θεὸς δ' αὖθις ἐπίκουρος εἶη· τὴν γὰρ τῶν λόγων φύσιν ἐπ' ἀσθενοῦς ὀχοῦμεθα ρώμης, πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων τῶν δυσχερῶν καὶ παντάπασιν ἀδυνάτων διελθεῖν, ἦν μὴ θεία τις ἄνωθεν προσῆ βοήθεια. Φέρε δὴ πάντες, ὅσοι θιασῶται τῆς ἀειπαρθένου νύμφης, αὐτὴν ἐκ τῶν οὐρανίων, οὗ νῦν ἐστὶν ἀδύτων, ἐπαμύνειν τοῖς λόγοις συνευξάμενοι, ἴωμεν εἴσω τοῦ θαλάμου, συνεισέλθωμεν εἰς τὸν νυμφῶνα, κατοπτεύσωμεν τὰ ἄδυτα· πάντα γὰρ ἡμῖν δι' αὐτῆς ἀνέωκται, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω.

43 Ἴδωμεν οὖν, πῶς τοῖς τύποις τὸ τέλος ἐπιτίθεται, πῶς ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς σκιαγραφίας τελεσιουργεῖται ἡ μορφή τῆς ἀληθείας. Εἰσῆλθεν εἰς τὰ προσκαίρως τῶν ἀγίων ἅγια ἢ ἀκαταλήκτως ἅγια τῶν ἀγίων. Εἰσῆλθεν ἡ ἀχειροποίητος σκηνὴ τοῦ Λό-

καὶ μόνο ἢ συγκατάνευσις ἔκαμε διαυγέστερο τὸν νοῦ, ἀναλαμβάνοντάς τον εὐθὺς πρὸς θεῖο ὕψος· σὲ σένα τρανώνεται τὸ ὄμμα τῆς διανοίας· μέσα σὲ σένα καταλάμπεται τὸ πνεῦμα μὲ τὴν ἐπιδημία τοῦ θεοῦ Πνεύματος· διότι ἔγινες ταμιούχος καὶ περιοχὴ χαρίτων, ὄχι γιὰ νὰ τίς κατασχέσης μέσα σου, ἀλλὰ γιὰ νὰ γεμίσης τὰ σύμπαντα μὲ χάρι. Διότι ὁ ταμίας τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν ἐπιτροπεύει ἐπὶ τῆς διανομῆς. Τί θὰ μπορούσε νὰ κάμη τὸν πλοῦτο σου κατάκλειστον, ἀφοῦ δὲν μειώνεται; Μετάδωσε λοιπὸν σ' ἐμᾶς πλουσίως, ὧ δέσποινα, κι' ἂν δὲν χωροῦμε, κάμε μας χωρητικωτέρους κι' ἔτσι ἐπιμέτρησε· διότι μόνο ἐσὺ δὲν ἔπλασες μὲ μέτρο, ἀφοῦ ἐδόθησαν τὰ πάντα στὸ χέρι σου.

42 Αὐτὰ ἄς εἶναι ἔτσι. Πρέπει δέ, νομίζω, νὰ ἐπαναφέρω κάπως τὸν λόγο, κι' ἔπειτα νὰ τὸν προχωρήσω, ἂν θὰ μπορούσα σκύβοντας νὰ κυττάξω τὰ ἄδυστα καὶ νὰ προαγάγω πρὸς τὰ ἔξω, νὰ τὰ ὑμνήσω καὶ νὰ τὰ διηγηθῶ. Ἄς εἶναι δὲ πάλι ὁ Θεὸς βοηθός. Διότι κατὰ τὴν φύσι τῶν λόγων στηριζόμαστε ἐπάνω σὲ ἀσθενῆ ρώμη, ἐπειδὴ οἱ δυσχέρειες εἶναι πολλές καὶ μεγάλες καὶ εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νὰ ξεπερασθοῦν, ἂν δὲν ὑπάρξῃ ἀπὸ ἐπάνω καμμιά θεία βοήθεια. Ἐμπρὸς λοιπὸν ὅλοι, ὅσοι εἴμαστε θιασῶτες τῆς ἀειπάρθενης νύμφης, ἀφοῦ συνευχηθοῦμε νὰ βοηθήσῃ αὐτὴ τοὺς λόγους ἀπὸ τὰ οὐράνια ἄδυστα ὅπου εὐρίσκεται τώρα, ἄς προχωρήσωμε μέσα στὸ θάλαμο, ἄς εἰσέλθωμε μαζί μέσα στὸν νυμφῶνα, ἄς κατοπτεύσωμε τὰ ἄδυστα· διότι ὅλα μᾶς ἔχουν ἀνοιχθῆ δι' αὐτῆς, ὅσα εἶναι ἄνω στὸν οὐρανὸ καὶ ὅσα εἶναι κάτω στὴ γῆ.

43 Ἄς ἰδοῦμε λοιπόν, πῶς τίθεται τέλος στοὺς τύπους, πῶς ἐπάνω σ' ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν σκιαγραφία τελετουργεῖται ἡ μορφή τῆς ἀληθείας. Εἰσῆλθε στὰ πρόσκαιρα ἅγια τῶν ἀγίων ἢ παντοτινὴ ἀγία τῶν ἀγίων. Εἰσῆλθε ἡ ἀχειροποίητη σκηνὴ τοῦ Λό-

γου, ἡ λογικὴ καὶ ἔμπνους κιβωτὸς τοῦ ὡς ἀληθῶς ἐξ οὐρανῶν ἡμῖν καταπεμφθέντος ἄρτου τῆς ζωῆς, οὗ ἡ χειροποίητος ἐκείνη κιβωτός, ἐν ἧ ἰστάμνος ἢ τὸ μάννα φέρουσα, σύστημα δρόσου πρωϊνῆς εἰς τρόφιμον εἶδος δημιουργικῆ καὶ θεῖα νεύσει μεταποιουμένης· ὃ τοῖς μὲν ἀτελέστοις καὶ τῶν ὄντως θεῶν ἀμυήτοις ὡς ἄνωθεν φερόμενον ἀγγέλων ἄρτος ὠνομάζετο, τοῖς δὲ συνετοῖς τὰ θεῖα καὶ προβλεπτικοῖς τῷ θεῷ Πνεύματι ὡς τύπος ὧν τῆς ἐν τῇ Παρθένῳ ταύτῃ μελλούσης ἀληθείας. Εἰσῆλθεν ἡ βίβλος τῆς ζωῆς, ἢ μὴ τύπους λόγου, ἀλλ' αὐτὸν τὸν τοῦ Πατρὸς Λόγον ἀπορρήτως δεξαμένη, οὗ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, αἷς τύπος ἄψυχος λόγου ἐγκεχάρακτο. Εἰσῆλθε τὸ ἀειθαλὲς φυτόν, ἐξ οὗ τὸ ἄνθος τὸ ἀκήρατον τὸ τὴν ἀφθαρσίαν χαρισάμενον ἡμῖν, οὗ ράβδος Ἀαρῶν ἢ τοῖς ἀνίκμου ἐαυτῆς βλαστήσασι προσημῆνασα τὴν ἐκ τῆς Παρθένου γέννησιν ἀσπόρως.

- 44 Ἄλλὰ χρυσὸν εἶχεν ὁ ναὸς σχεδὸν ἅπας ἐνειργασμένον, καὶ χρυσὸν ἀκίβδηλον περιελήλατο τῇ ἀβεβήλῳ ἐκείνῃ κιβωτῷ, καὶ στίλβον εὖ μάλα περιήστραπτεν αὐτήν. Ἄρ' οὖν οὐ τὸ παρθενικὸν κάλλος διαφερόντως τηλαυγέστερον, οὗ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς κατέστη ἐραστής; Ἡ βούλεσθε καὶ σημεῖον τῶν λεγομένων ἐκ τῶν οὐρανῶν ἰδεῖν; Ἀγγέλων τύποι χρυσήλατοι περιίσταντο τὴν κιβωτὸν ἐπισκιάζοντες. Τὴν δὲ ἀληθινὴν ταύτην κιβωτὸν οὐχ οἱ τύποι τῶν ἀγγέλων, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι, καὶ τὸ μεῖζον, ὅτι μὴδ' ἐπισκιάζοντες, ἀλλὰ διακονοῦντες καὶ τὰ πρὸς τροφήν ὑπηρετούμενοι· τροφήν, ἣν οὐδ' εἰπεῖν ἐστὶν ὃ τι ποτ' ἦν· τοσοῦτο καὶ τοῦ πολυθρῦλῆτου μάννα καὶ τῆς τῷ Ἡλιοῦ κοιμιζομένης εἰς θαύματος λόγον

57. Βλ. Ἀριθ. 17,32-40.

58. Βλ. Γ' Βασ. 6,20.

59. Ἐξ. 25,11.

γου, ἡ λογικὴ καὶ ἔμψυχη κιβωτὸς τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς ποὺ ἀληθινὰ ἀποστάλθηκε σ' ἐμᾶς ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, τοῦ ὁποίου ἦταν ἡ χειροποίητη ἐκείνη κιβωτός, στὴν ὁποία εὐρισκόταν ἡ στάμνος ποὺ ἔφερε τὸ μάννα, σύνθεσι πρῶϊνῆς δρόσου ποὺ μεταποιεῖται σὲ βρώσιμο εἶδος μὲ δημιουργικὴ καὶ θεία θέλησι. Τοῦτο τὸ μάννα ἀπὸ μὲν τοὺς ἀτελεστάτους καὶ ἀμυήτους τῶν θείων πραγμάτων ὠνομαζόταν ἄρτος ἀγγέλων ὡς φερόμενο ἀπὸ ἐπάνω, ἀπὸ τοὺς συνετοὺς δὲ στὰ θεῖα καὶ προβλεπτικούς μὲ τὸ θεῖο Πνεῦμα ἐφαινόταν ὅτι ἦταν τύπος τῆς μελλοντικῆς στὴν Παρθένο αὐτὴ ἀληθείας. Εἰσηλθε ἡ βίβλος τῆς ζωῆς, ποὺ δὲν ἐδέχθηκε τύπους λόγου, ἀλλὰ τὸν ἴδιο τὸν Λόγο τοῦ Πατρὸς ἀπορρήτως, στὸν ὁποῖο ἀνῆκαν οἱ πλάκες τῆς διαθήκης, ὅπου εἶχε χαραχθῆ ἄψυχος τύπος τοῦ λόγου. Εἰσηλθε τὸ ἀειθαλὲς φυτό, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προῆλθε τὸ ἀφθαρτο ἄνθος ποὺ μᾶς ἐχάρισε τὴν ἀφθαρσία, τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ράβδος τοῦ Ἄαρών, ποὺ διὰ τῶν κλάδων ποὺ ἐβλάστησαν ἀπὸ αὐτὴν χωρὶς ἰκμάδα⁵⁷ προεσήμανε ἀσπόρως τὴν γέννησι ἀπὸ τὴν Παρθένο.

- 44 Ἄλλὰ χρυσὸν ἐπεξεργασμένο εἶχε σχεδὸν ὄλος ὁ ναός⁵⁸ καὶ χρυσάφι γνήσιο εἶχε περιβληθῆ ἡ ἱερὰ ἐκείνη κιβωτὸς καὶ ἄστραπτε ὑπερβολικὰ ἀπὸ τὴν στιλπνότητα γύρω της⁵⁹. Ἄραγε λοιπὸν δὲν εἶναι πολὺ καθαρώτερο τὸ παρθενικὸ κάλλος, τοῦ ὁποίου ἐραστὴς ἔγινε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεός; Ἡ θέλετε νὰ ἰδῆτε καὶ σημεῖο τῶν λεγομένων ἀπὸ τὸν οὐρανό; Ἀγγέλων τόποι χρυσήλατοι ἐστέκονταν γύρω σκιάζοντας τὴν κιβωτό⁶⁰. Σ' αὐτὴν δὲ τὴν ἀληθινὴν κιβωτὸν παρίστανται ὄχι οἱ τύποι τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι οἱ ἄγγελοι, καὶ τὸ σπουδαιότερο εἶναι ὅτι δὲν ἐπεσκίαζαν ἀπλῶς, ἀλλὰ διακονοῦσαν καὶ ὑπηρετοῦσαν στὴ διατροφή· στὴ διατροφή ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ εἰποῦμε οὔτε τί ἦταν, τόσο ξεπερνοῦσε σὲ θαυμασμὸ καὶ τὸ πολυθρύλη-

60. Ἐξ. 25,19.

περιῆν. Καὶ ἡ ἀπόδειξις αὐτόθεν· τὸ μὲν γὰρ ἀῆρ ἔφερε νίφων ἄνωθεν, προστάγματι θεῖω συνεστῶς, ᾧ δὴ κἄν «ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος» τούτου μνησθεὶς εἶπεν ἄδων ὁ θεῖος ᾠδικὸς Δαβίδ, ἀλλ' ὡς ἐν τούτῳ προτυποῦντι τὴν τῆς Παρθένου ταύτης προορῶν ὄντως οὐράνιον τροφήν. Τὸ μὲν οὖν ἐκάστης ἔω ἀῆρ παρεῖχε φέρων, τὴν δ' ἄγγελος ἡμέρας ἐκάστης, ὡς ἄρα τελεσφόρον καὶ μυστικωτάτην καὶ οἰκείαν ἑαυτῷ καὶ συγγενῇ καὶ τοσοῦτο τοῦ μάννα κρείττω τὴν φύσιν, ὅσον ἄγγελος ἀέρος· τῷ δ' Ἡλιοῦ κόραξ τὸ μισότεκνον ὑπηρετεῖτο ζῶον, σύμβολον, φασί, τοῦ περὶ τὸ ὁμόφυλον ἀσυμπαθοῦς.

- 45 Οὐκοῦν καὶ τῆς κατ' ἀγγέλους τῆ Παρθένῳ πολιτείας ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας ἐναργὲς δῆπου σύμβολον ὁ διακομιστῆς, ὃς καὶ λειτουργῶν, ἀλλ' οὐκ ἐπισκιάζων εἰκότως διετέλει, προμνώμενος αὐτῇ τὸ μέλλον μεγαλεῖον. Ταύτην γὰρ οὐκ ἄγγελος οὐκ ἀρχάγγελος, οὐκ αὐτὰ τὰ Χερουβὶμ ἢ τὰ Σεραφίμ, ἀλλ' αὐτῇ ἢ τοῦ Ὑψίστου ἐνυπόστατος δύναμις ἐπισκιάσειν ἔμελλε· καὶ τὸ μέγιστον, ὡς οὐ διὰ λαίλαπος καὶ νεφέλης, οὐδὲ διὰ γνόφου καὶ πυρός, οὐδ' ἐκ διαλέπτου αἵρας ὀμιλοῦσα, καθάπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε τοῖς κατὰ καιρὸν ἠξιωμένοις, ἀλλ' ἀμέσως χωρὶς παραπετάσματος οὐτινοσοῦν ἢ τοῦ Ὑψίστου δύναμις ἐπισκιάζει τῇ παρθενικῇ γαστρὶ, μηδενὸς ὄντος μεταξὺ τοῦ τε ἐπισκιάζοντος καὶ τοῦ ἐπισκιαζομένου, μήτ' ἀέρος, μήτ' αἰθέρος, μήτε τινὸς τῶν αἰσθητῶν ἢ τῶν ὑπὲρ ταῦτα. Τοῦτο δὲ οὐκ ἐπισκιάσις, ἀλλ' ἔνωσις ἀντικρὺς ἐστίν. Ἐπεὶ δ' αἰεὶ πέφυκε τὸ σκιάζον τὴν ἑαυτοῦ μορφήν καὶ τὸν οἰκεῖον τύπον τῷ σκιαζομένῳ ἐμποιεῖν, οὐχ ἔνωσις μόνον, ἀλλὰ καὶ μόρ-

61. Γ' Βασ. 17,6.

62. Ψαλμ. 77,25.

63. Γ' βασ. 17,6.

64. Ἰωβ 38,1.

65. Ἐξ. 3,2-4. 19,18. 20,21. Δευτ. 4,12· 15

το μάννα καὶ τὴν προσφερομένη στὸν Ἡλία τροφή⁶¹. Καὶ ἡ ἀπόδειξις ἔρχεται ἀπὸ ἐδῶ. Τὸ μὲν μάννα τὸ ἔφερε ἀέρας πού ἐχιόνιζε ἄπὸ ἐπάνω, συγκροτούμενος ἀπὸ θεῖο πρόσταγμα. Ἄν δὲ διὰ τοῦ θεοῦ τούτου προστάγματος ψάλλοντας ὁ θεῖος ψαλμωδὸς Δαβὶδ τοῦτο ἐνθυμήθηκε καὶ εἶπε «ἄρτο ἀγγέλων ἔφαγε ἄνθρωπος»⁶², τὸ ἔκαμε προβλέποντας σ' αὐτὸν τὴν προτύπωσι τῆς πραγματικῆς οὐράνιας αὐτῆς τροφῆς τῆς παρθένου. Ἐκεῖνο λοιπὸν τὸ μάννα τὸ παρεῖχε ὁ ἀέρας φέροντάς το κάθε πρωΐ, αὐτὴν δὲ τὴν ἔφερε ἄγγελος κάθε μέρα, ὡς ἀποτελεσματικὴ καὶ μυστικωτάτη καὶ οἰκεία στὸν ἑαυτό του καὶ συγγενῆ καὶ τόσο ἀνωτέρα στὴ φύσι ἀπὸ τὸ μάννα, ὅσο εἶναι ὁ ἄγγελος τοῦ ἀέρος· τὸν δὲ Ἡλία ὑπηρετοῦσε ὁ κόραξ⁶³, τὸ μισότεκνο πτηνό, πού ὅπως λέγουν εἶναι σύμβολο τῆς ἀσυμπαθείας πρὸς τὸ ὁμόφυλο.

- 45 Ἐπομένως ὁ διακομιστὴς ἦταν καθαρὸ σύμβολο τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας τῆς Παρθένου σ' αὐτὸ τὸ στάδιο τῆς ἡλικίας· αὐτὸς εὐλόγως τὴν ὑπηρετοῦσε συνεχῶς καὶ δὲν τὴν ἐπεσκίαζε, ὑποσχόμενος σ' αὐτὴν τὸ μελλοντικὸ μεγαλεῖο. Αὐτὴν ἄλλωστε ἐπρόκειτο νὰ ἐπισκιάσῃ, ὄχι ἄγγελος οὔτε ἀρχάγγελος οὔτε τὰ ἴδια τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφεῖμ, ἀλλ' ἡ ἴδια ἡ ἐνυπόστατη δύναμις τοῦ Ὑψίστου· καὶ τὸ σπουδαιότερο, ὁμιλοῦσα ὄχι διὰ θυέλλης καὶ νεφέλης⁶⁴, οὔτε διὰ γνόφου καὶ πυρός⁶⁵, οὔτε διὰ λεπτῆς αὔρας^{65α}, ὅπως κάποτε καὶ ἄλλοτε στοὺς κατὰ καιροὺς καταξιωμένους, ἀλλ' ἀμέσως χωρὶς κανένα παραπέτασμα ἐπισκιάζει τὴν παρθενικὴ γαστέρα ἡ δύναμις τοῦ Ὑψίστου, ἐνῶ τίποτε ἐνδιάμεσο μεταξὺ ἐπισκιάζοντος καὶ ἐπισκιαζομένου δὲν ὑπάρχει, οὔτε ἀέρας οὔτε αἰθέρας οὔτε τίποτε αἰσθητὸ ἢ ὑπεράνω αὐτῶν. Τοῦτο δὲ δὲν εἶναι ἐπισκιάσις ἀλλὰ καθαρὰ ἔνωσις. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ φύσεως τὸ σκιάζον ἐντυπώνει στὸ σκιαζόμενο τὴ μορφή του καὶ τὸν τύπο του, δὲν ἔγινε μόνο ἔνωσις στὴ γαστέ-
- 65α. Γ' Βασ. 19,12. Ἰώβ 4,16.

φωσις γέγονεν ἐν τῇ γαστρὶ· καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν μεμορφωμένον, τῆς τοῦ Ὑψίστου δηλαδὴ δυνάμεως καὶ τῆς παναγίας ἐκείνης καὶ παρθενικῆς γαστρός, Λόγος ἦν Θεοῦ σεσαρκωμένος. Βαβαί, εἰς οἶον βάθος μυστηρίου καθήκαμεν τὸν λόγον!.

46 Ἄλλ' ἀνιμήσαντες ἐκεῖθεν (οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι θνητόν τι μῆκος ἢ πεπερασμένον ὅλως διανόημα τοῦ πυθμένος ἐφικέσθαι) τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ἐχώμεθα. Εἰσῆλθε τοίνυν ἡ Παρθένος εἰς τὰ τῶν ἀγίων ἄγια· καὶ εὐθὺς περιαθρήσασα, ὡς εἶδεν, ὡς ἐτέρφθη, καταγώγιον ἑαυτῇ κατάλληλον λογισαμένη· καὶ αὐτίκα διὰ τοῦ τῶν ὀρωμένων κάλλους τὸ τῆς διανοίας ὄμμα πρὸς τὰς ἀοράτους καλλονὰς διαπετάσασα, τερπνὸν οὐκέτ' οὐδὲν τῶν ἐπὶ γῆς ἠγεῖτο. Ταῦτ' ἄρα καὶ τῶν τῆς φύσεως ἀναγκῶν καὶ τῶν τῆς αἰσθήσεως ἡδονῶν ὑπερτέρα γενομένη, καὶ τὰ μὲν πρὸς δρασιν ὠραῖα μῆδ' ὀπτέα κρίνασα, τὰ δὲ καλὰ πρὸς βρῶσιν παροπτέα, τῶ διὰ τούτων τῇ καθ' ἡμῶν ἐπιθεμένῳ τυραννίδι πρώτη καὶ μόνη παντᾶσιν ἄληπτος ἐδείχθη, καὶ τὸ κατ' αὐτοῦ τρόπαιον ἐκ μέρους τέως ἔστησε. Καὶ ταῦτ' οὐκ ἐξ ἐώας μέχρι δείλης ὀψίας ἀνταγωνισαμένη, οὐδὲ πρὸς ἐνὸς φυτοῦ καρπὸν, ἀλλ' ἐπὶ πολλὰς ἐνιαυτῶν περιόδους πρὸς ποικίλας, μᾶλλον δὲ παντοδαπὰς, ἰδέας ἡδονῶν, δέλεαρ κατὰ ψυχῶν εὐρημένας τοῖς τοῦ σκότους ἄρχουσιν, ὧν πασῶν ἡ θεόπαις αὕτη μόνη πάντων εἰς τέλος ἐν οὕτως ἐτινηπίῳ τῆς ἡλικίας παραδόξως ὑπερφρονήσασα τὸ βραβεῖον ἐκ τῶν οὐρανῶν δικαίως τὴν δι' ἀγγέλου κομίζεται τροφήν, δι' ἧς τὴν τε φύσιν ἀνερρώνουντο καὶ ἡ τῶν οὐρανῶν ἀξία ταύτης ἐμαρτυρεῖτο πολιτεία· μᾶλλον δ' ἴν' εἶπω πρεπωδέστατόν τι πάλιν καὶ κατάλληλον τῶ τῆς ἀειπαρθένου νύμφης ἀξιώματι, βασιλὶς εὐθὺς ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς τῶν οὐρανῶν ἐδείκνυτο, τοὺς οὐρανίους νόας ὑπηρετούμενους σχοῦσα.

ρα ἀλλὰ καὶ μόρφωσις· καὶ τὸ μορφωμένο ἀπὸ τὰ δύο, δηλαδή ἀπὸ τῆ δύναμι τοῦ Ὑψίστου καὶ τὴν παναγία καὶ παρθενικὴ ἐκείνη γαστέρα ἦταν Λόγος Θεοῦ σαρκωμένος. Πῶ πῶ, σὲ ποιὸ βάθος μυστηρίου κατεβάσαμε τὸν λόγο!

46 Ἄλλὰ ἀνασύροντάς τον ἀπὸ ἐκεῖ (διότι δὲν εἶναι κατὰ κανένα τρόπο δυνατὸ ὁποιοδήποτε θνητὸ μέσο ἢ γενικῶς πεπερασμένο διανόημα νὰ φθάσῃ στὸν πυθμένα), ἃς ξαναπιάσωμε τὸ θέμα μας. Εἰσηλθε λοιπὸν ἡ παρθένος στὰ ἅγια τῶν ἀγίων· καὶ ἀμέσως διὰ τοῦ κάλλους τῶν βλεπομένων πετώντας τὰ μάτια τῆς διανοίας πρὸς τὶς ἀόρατες καλλονές, δὲν ἐθεωροῦσε πλέον τίποτε ἀπὸ τὰ ἐπίγεια τερπνὸ. Ἀφοῦ δὲ ἔγινε ἀνωτέρα καὶ τῶν ἀπὸ τῆ φύσι ἀναγκῶν καὶ τῶν ἀπὸ τὴν αἴσθησι ἡδονῶν, καὶ τὰ μὲν ὠραῖα στὴν ὄρασι ἔκρινε ἀνάξια θεάς, τὰ δὲ καλὰ γιὰ βρῶσι ἔκρινε ἄξια παραβλέψεως, ἐδείχθηκε πρώτη καὶ μόνη αὐτὴ ἐντελῶς ἀσύλληπτη ἀπὸ τὸν ἐκβάλλοντα μὲ αὐτὰ τὴν τυραννία σ' ἐμᾶς, κι' ἔστησε ἀπὸ τότε τὸ ἐναντίον του τρόπαιο ὡς πρὸς τὸν ἑαυτὸ της. Κι' αὐτὰ ὄχι ἀγωνιζομένη ἀπὸ τὸ πρῶι ἕως τὸ βράδυ οὔτε γιὰ τὸν καρπὸ ἐνὸς φυτοῦ⁶⁶, ἀλλὰ ἐπὶ πολλὰς περιόδους ἐτῶν πρὸς ποικίλα, μᾶλλον δὲ παντοειδῆ εἶδη ἡδονῶν, πού ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες τοῦ σκότους ἔχουν ἐφευρεθῆ ὡς δέλεαρ κατὰ τῶν ψυχῶν. Ἀφοῦ δὲ ἀπὸ ὅλους μόνο ἡ παρθένος αὐτὴ περιεφρόνησε παραδόξως ἕως τὸ τέλος ὅλες αὐτές σὲ τόσο νηπιακὴ ἡλικία ἀκόμη, παίρνει δικαίως ὡς βραβεῖο ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς δι' ἀγγέλου τὴν τροφή, διὰ τῆς ὁποίας καὶ τῆ φύσι ἐδυνάμωνε καὶ τὴν ἀξία τῶν οὐρανῶν διαγωγή της ἐμαρτυροῦσε· μᾶλλον δέ, γιὰ νὰ εἰπῶ πάλι κάτι πρεπωδέστατο καὶ κατάλληλο στὴν ἀξία τῆς ἀειπάρθενης νύμφης, ἐδεικνυόταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἤδη βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, λαμβάνοντας στὴν ὑπηρεσία της τοὺς οὐρανίους νόες.

66. Βλ. Γεν. 3,2-9.

47 Καὶ τοίνυν ἔζη καθάπερ ἐν παραδείσῳ καὶ τῆς γῆς ἐξηρημένῳ χωρίῳ, μᾶλλον δὲ καθάπερ ἐν ἐπουρανίοις αὐλαῖς, ἐπεὶ καὶ τούτων ἐπεποίητο τύπος τὰ ἄδυστα ἐκεῖνα. Ἐζη τοίνυν ἄσκειον, ἀπεριμέριμον, ἀπραγμάτευτον ἀνύουσα βίον, λύπης ἄμοιρον, παθῶν ἀγενῶν ἀμέτοχον, ἡδονῆς ταύτης τῆς οὐκ ἄνευ ὀδύνης ἀνώτερον, Θεῶ ζῶσα μόνῳ, Θεῶ βλεπομένη μόνῳ, Θεῶ τρεφομένη, Θεῶ τηρουμένη μόνῳ, δι' αὐτῆς σκηνώσειν ἐν ἡμῖν μέλλοντι, πάντως δὲ καὶ αὕτη Θεὸν μόνον ὀρῶσα, Θεὸν ποιουμένη τροφήν οἰκείαν, Θεῶ διηνεκῶς προσανέχουσα.

48 Ὡς δὲ καὶ τῶν Μωσῆ γεγραμμένων καὶ τῶν τοῖς ἄλλοις προφήταις ἐκπεφασμένων κατηκροᾶτο μετὰ συνέσεως ἀκροτάτης, τοῦ λαοῦ παντὸς ἔξωθεν ἐκάστου σαββάτου διεξιόντος καθ' ἃ νενόμιστο, καὶ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς ἀπάντων ἐπύθετο, τῆς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἀγωγῆς, τῆς ἐν παραδείσῳ καταγωγῆς, τῆς κατ' αὐτὸν ἐντολῆς, τῆς ἀπολουμένης ἐκ τοῦ πονηροῦ συμβουλῆς, τῆς ἀπ' αὐτῆς κλοπῆς, τῆς δι' αὐτὴν ἐκβολῆς ἐκεῖθεν καὶ τῆς ἀφθαρσίας ἀποβολῆς καὶ πρὸς τὸν πολυώδυνον τοῦτον βίον μεταβολῆς· καὶ τὸν ἐπάρατον ἐώρα βίον ἐκ διαδοχῆς τῷ χρόνῳ συνδιατείνοντα καὶ προσκτώμενον ἀεὶ τι χειρόν, καὶ τὸ κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πλάσμα Θεοῦ τοῦ πλάσαντος ἀπαλλοτριούμενον καὶ τῷ συντρίψαντι κακομηχάνως ἐπὶ μᾶλλον ὄσα ἔτη προσοικειούμενον (φεῦ τοῦ καθ' ἡμῶν τοῦ πονηροῦ κράτους καὶ τῆς ἀπλήστου μανίας! φεῦ τῆς ἡμετέρας ἀναληθσίας καὶ τῆς ἀνεπιστρόφου πρὸς τὴν γῆν νεύσεως!), μηδενὸς δυνήθέντος στηῆσαι τὴν κοινὴν ταύτην ἀνθρωπόλεθρον ρύμην, καὶ τὴν ἄσχετον τοῦ γένους πρὸς τὸν ἄδην φορὰν· ἐπεὶ ταῦθ' ἡ θεόπαις Παρθένος ἤκουσέ τε καὶ συνεώρακεν, οἶκτον λαβοῦσα τοῦ κοινοῦ γένους καὶ σκοπούμενη φάρμακον εὐρέσθαι τοῦ

47 Ἐξοῦσε λοιπὸν σὰν στὸν παράδεισο καὶ σὲ τόπο ἀνυψωμένο ἀπὸ τὴν γῆ, μᾶλλον δὲ σὰν σὲ ἐπουράνιες αὐλές, ἀφοῦ τὰ ἄδυτα ἐκεῖνα ἦσαν κι' αὐτῶν τύπος. Ἐξοῦσε διανύοντας βίον ἀπαράσκευο, ἀφρόντιστο, ἀμέριμνο, ἄμοιρο λύπης, ἀμέτοχο ἀγενῶν παθῶν, ἀνώτερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἡδονὴ τὴν ὄχι χωρὶς ὀδύνη, ζώντας μόνο γιὰ τὸν Θεό, βλεπομένη μόνο ἀπὸ τὸν Θεό, τρεφομένη ἀπὸ τὸν Θεό, τηρουμένη μόνο ἀπὸ τὸν Θεό, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ σκηνώσῃ σ' ἐμᾶς δι' αὐτῆς, πάντως δὲ κι' αὐτὴ βλέποντας μόνο τὸν Θεό, τὸν Θεὸ κάμοντας τρυφή της, στὸ Θεὸ διηνεκῶς ἀφιερωμένη.

48 Ἦκουε βέβαια καὶ τὰ γραμμένα ἀπὸ τὸν Μωϋσῆ καὶ τὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους προφήτες φανερωμένα μὲ πολλὴ σύνεσι, καθὼς ὀλόκληρος ὁ λαὸς συναθροιζόταν ἀπ' ἔξω κάθε Σάββατο κατὰ τὰ νομοθετημένα, κι' ἐπληροφορεῖτο περὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὐας καὶ ὄλων τῶν κατ' αὐτούς, περὶ τῆς ἀπὸ τὸ μὴ ὄν παραγωγῆς, τῆς καταβιβάσεως στὸν Παράδεισο, τῆς ἐντολῆς μέσα σ' αὐτόν, τῆς καταστροφικῆς ἀπὸ τὸν πονηρὸ συμβουλῆς, τῆς κλοπῆς ἀπ' αὐτὴν, τῆς ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἐκβολῆς ἀπὸ ἐκεῖ, τῆς ἀποβολῆς ἀπὸ τὴν ἀφθαρσία καὶ μεταφορᾶς στὸν πολυώδυνο τοῦτον βίον. Ἔβλεπε ἐπίσης τὸν ἐπάρατο βίον νὰ ἐπεκτείνεται κατὰ διαδοχὴ συγχρόνως μὲ τὸν χρόνο καὶ νὰ προσλαμβάνη πάντοτε κάτι χειρότερο· ἔβλεπε τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλάσμα τοῦ Θεοῦ ν' ἀπαλλοτριώνεται ἀπὸ τὸν πλάστη καὶ νὰ προσοικειώνεται συνεχῶς καὶ περισσότερο πρὸς αὐτόν ποὺ τὴ συνέτριψε κακομηχάνως (φεῦ, ποιά πονηρὴ δύναμις καὶ ἄπληστη μανία ἐναντίον μας! φεῦ, ποιά εἶναι ἡ ἀναλγησία μας καὶ ἡ ἀνεπίστροφη πρὸς τὴ γῆ τάσις!), χωρὶς κανεὶς νὰ μπορῆ νὰ σταματήσῃ αὐτὴν τὴν κοινὴ ἀνθρωπόλεθρη κίνησι καὶ τὴν ἀκατάσχετη φορὰ τοῦ γένους πρὸς τὸν ἄδη. Ὅταν ἡ θεόπαις ἄκουσε καὶ ἀντιλήφθηκε αὐτά, κατελήφθηκε ἀπὸ οἶκτο γιὰ τὸ κοινὸ γένος καὶ θέλοντας νὰ εὕρῃ φάρμακο ἀντίδοτο τοῦ τόσο φοβεροῦ πά-

τοσοῦτου πάθους ἀντίρροπον, πρὸς Θεὸν εὐθὺς ὄλω νῶ τραπέσθαι διέγνω· καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἀναδεξαμένη πρεσβείαν, βιάσασθαι τὸν ἀβίαστον καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐφελκύσασθαι τάχιον, ἵνα τὴν ἀρὰν αὐτὸς ἐκ μέσου ποιήσῃται καὶ τὴν νομὴν στήσῃ τοῦ ψυχᾶς φλέγοντος πυρὸς καὶ τοὺς ἀντιπάλους ἀσθενεστέρους ἐργάσῃται καὶ τὴν εὐχὴν ἀντιδοίῃ καὶ τὸ ἄδυτον ἐπιλάμψει φῶς καὶ ἑαυτῷ συνδήσῃ τὸ πλάσμα τὸ ἀσθενὲς ἐξιώμενος.

49 Ἄλλὰ γὰρ οὕτως ἡ κεχαριτωμένη διανοηθεῖσα Παρθένος ἑαυτῇ πρεπωδέστατα, τὴν ὑπὲρ τῆς φύσεως ἀπάσης πρεσβείαν ὡς θαυμασίως καὶ παντὸς λόγου κρεῖττον διέθετο· ζητοῦσα γὰρ ὅπως πιθανῶς καὶ γνησίως ὁμιλήσῃ Θεῷ, πρὸς ὃν αὐτοχειροτόνητος μᾶλλον δὲ θεοπρόβλητος ἀφίκετο πρέσβυς, καὶ πᾶσαν ἀρετῆς ἰδέαν φιλοκρινούσα καὶ τῶν εἰρημένων τῷ νόμῳ καὶ τῶν εὐρημένων τῷ λόγῳ καὶ τοῖς ἑκατέρῳ προσεσχηκόσι, καὶ τῶν ἐκ τῆς κορυφαίας ἐπιστήμης εἰδῶν ἕκαστον οἶον ἐκσφράγισμά τι περιστρέφουσα, καὶ σκοπούμενη τί Θεῷ οἰκειότατον, ὃ τὸν χαρακτῆρα ἐκεῖθεν ἔχον τοὺς χρωμένους πρὸς ἐκεῖνον οἶδε τυποῦν τὰς προσύλους ἀπαλειφον γραφάς, ἐπεὶ μηδὲν συνεώρα τῶν πρὸ ταύτης πεφηνότων ἀνθρώποις πρὸς τοῦτο τεῖνον ἐπ' ἀκριβείας, καινοτομεῖ τὰ μείζω καὶ τελεώτατα, καὶ ἐξευρίσκει καὶ πράττει καὶ τοῖς ἔπειτα παραδίδωσι πρᾶξιν μὲν θεωρίας ὑψηλοτέραν, θεωρίαν δὲ τοσοῦτο διαφέρουσαν τῆς πρότερον θρυλουμένης, ὅσω φαντασίας ἀλήθεια.

50 Ἄλλὰ γὰρ συντεταμένως ἀκούοιτ' ἂν τοῦ μυστηρίου τὸ μέγεθος· τὸν γὰρ συμφέροντα παντὶ μὲν τῷ Χριστωνύμῳ πληρώματι, μάλιστα δὲ τοῖς ἀποτασσομένοις τῷ κόσμῳ, λόγον ἐρῶ, δι' οὗ γεύσαιτ' ἂν τις τῶν μελλόντων ἐκείνων ἀγαθῶν καὶ μετὰ τῶν ἀγγέλων σταίῃ καὶ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς σχοίῃ, ζηλοῦν ἐθέλων πρὸς δύναμιν τὴν πρώτην καὶ μόνην ἀποταξαμένην ἐκ βρέφους

θους, ἀπεφάσισε νὰ στραφῆ μὲ ὄλον τὸ νοῦ της πρὸς τὸν Θεό· ἀνέλαβε τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεία, νὰ βιάσῃ τὸν ἀβίαστο καὶ νὰ τὸν ἐλκύσῃ γρηγορώτερα πρὸς ἐμᾶς, γιὰ νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὸς ἀπὸ τῆ μέση τὴν κατάρα, νὰ σταματήσῃ τὴν πορεία τοῦ πυρὸς ποὺ φλέγει ψυχές, νὰ καταστήσῃ ἀσθενεστέρους τοὺς ἀντιπᾶλους, ν' ἀνταποδώσῃ τὴν εὐχή, νὰ ἐπιλάμψῃ τὸ ἄδυτο φῶς καὶ θεραπεύοντας τὴν ἀσθένεια νὰ συνδέσῃ πρὸς τὸν ἑαυτό του τὸ πλάσμα.

49 Μὲ αὐτὲς τὶς ἄρμοστὲς σ' αὐτὴν σκέψεις ἢ χαριτωμένη παρθένος ἀπηύθηνε θαυμασίως καὶ ὑπεράνω παντὸς λόγου τὴν ὑπὲρ ὄλης τῆς φύσεως πρεσβεία· διότι ἐζητοῦσε πῶς θὰ ὁμιλήσῃ πειστικῶς καὶ γνησίως μὲ τὸν Θεό, πρὸς τὸν ὁποῖο παρουσιάσθηκε αὐτοχειροτόνητη μᾶλλον δὲ θεοπρόβλητη πρέσβυς, φιλοεξέταζε κάθε εἶδος ἀρετῆς, περιέστρεφε τὸ καθένα ἀπὸ τὰ εἶδη τῆς κορυφαίας ἐπιστήμης στὸ ἐκμαγεῖο καὶ ἐξέταζε τί εἶναι οἰκειότατο στὸν Θεό, τὸ ὁποῖο ἔχοντας ἀπὸ ἐκεῖ τὸν χαρακτῆρα του γνωρίζει ν' ἀποτυπώνῃ τοὺς χρησιμοποιοῦντας πρὸς ἐκεῖνον, ἀπαλείφοντας τὶς ὑλικές γραφές. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀντιλαμβάνονταν ὅτι τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐφανερώθηκαν στοὺς ἀνθρώπους πρὶν ἀπὸ αὐτὴν δὲν ἔτεινε μὲ ἀκρίβεια πρὸς τοῦτο, καινοτομεῖ τὰ μεγαλύτερα καὶ τελειότερα, καὶ ἐξευρίσκει καὶ ἐνεργεῖ καὶ παραδίδει στοὺς μεταγενεστέρους πρᾶξι μὲν ὑψηλοτέρα τῆς θεωρίας, θεωρία δὲ τόσο διαφέρουσα ἀπὸ τὴν προηγουμένως θρυλουμένη, ὅσο διαφέρει ἀπὸ τὴ φαντασία ἢ ἀλήθεια.

50 Ἄλλὰ βέβαια ἕως ἀκουσθῆ σύντομα τὸ μέγεθος τοῦ μυστηρίου. Διότι θὰ εἰπῶ τὸν λόγο ποὺ συμφέρει σὲ ὄλο τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα, μάλιστα δὲ στοὺς ἀποτασσομένους τὸν κόσμον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ γευθῆ τὰ μέλλοντα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, νὰ σταθῆ μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους καὶ νὰ γίνῃ πολίτης τῶν οὐρανῶν, θέλοντας νὰ ζηλεύσῃ κατὰ δύναμι τὴν ἀειπάρθε-

ὕπὲρ κόσμου τῷ κόσμῳ ἀειπάρθενον νύμφην. Πᾶν γὰρ ἀρετῆς εἶδος, ὅσα πρὸ ταύτης εὐρηται καὶ κοινῇ τοῖς εἰρημένοις ἀνθρώποις εἰς τούμφανές παραδέδοται, ἦθη τε διεκόσμει, καὶ τὰ κατ' οἴκους καὶ πόλεις εὖ διετίθετο, καὶ τούτοις ἐμπεριειλεῖτο περικλειόμενον τῆς ἀρετῆς τὸ πραττόμενον. Θᾶτερον δ' αὐτῆς μέρος, ὃ τῶν ἀπηριθμημένων ἀνώτερον, γνῶσις ἅπαν ἐστὶ, δι' ἧς φύσεως ἐρευνώμεθα λόγους καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ὡς ἐφικτόν, θεωροῦμεν, καὶ τῶν τῆς ὕλης ἀχωρίστως χωριζομένων ἀναλογίας καὶ σχηματισμοὺς καὶ ποσότητας.

51 Εἰ δὲ καὶ θεολογοῦμεν καὶ περὶ τῶν πάντη χωριστῶν τῆς ὕλης φιλοσοφοῦμεν, ὃ καὶ πρώτην φιλοσοφίαν Ἑλλήνων παῖδες, μᾶλλον δὲ οἱ πατέρες καὶ προστάται τῆς τέχνης, φασί, μηδὲν εἰδότες θεωρίας εἶδος πρεσβύτερον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο, κἂν ἀληθείας ἔχηται, θεοπτίας ἀπέχει καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ὁμιλίας ἐπὶ τοσοῦτο κεχώριται, καθ' ὅσον καὶ τὸ κεκτῆσθαι τοῦ εἰδέναί διώριται. Περὶ Θεοῦ γὰρ τι λέγειν καὶ Θεῷ συντυγχάνειν οὐχὶ ταυτόν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ λόγου δεῖται, τούτου τοῦ προφερομένου δηλαδή, ἴσως δὲ καὶ τῆς κατὰ τοῦτον τέχνης, εἰ μὴ μέλλοι τις ἔχειν μόνον, ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι καὶ διαδιδόναι τὴν εἶδησιν· ἔτι δὲ συλλογισμῶν παντοδαπῆς ὕλης καὶ τῶν ἐξ ἀποδείξεως ἀναγκῶν καὶ τῶν κατὰ κόσμον παραδειγμάτων, ὧν ἐκ τοῦ ὄραϊν καὶ ἀκούειν τὸ πᾶν ἢ τὸ πλεῖστον ἀθροίζεται, καὶ σχεδὸν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ στρεφομένων ἐστὶ, καὶ γένοιτ' ἂν δῆπου καὶ τοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου σοφοῖς, κἂν μὴ κεκαθαρμένοι τελέως τὸν βίον ὧσι καὶ τὴν ψυχὴν. Θεῷ δὲ συγγενέσθαι κατ' ἀλήθειαν τῶν ἀδυνάτων, εἰ μὴ πρὸς τῇ καθάρσει καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἔξω, μᾶλλον δὲ ὑπεράνω γενοίμεθα, καταλιπόντες μὲν πᾶν ὃ,τι τῶν

νη νύμφη πού και μόνη ἀποτάχθηκε ἀπὸ βρέφος τὸν κόσμον ὑπὲρ τοῦ κόσμου. Διακοσμοῦσε τὰ ἤθη καὶ διευθετοῦσε καλὰ τὶς ὑποθέσεις τῶν οἴκων καὶ τῶν πόλεων. Κάθε εἶδος ἀρετῆς, ἀπὸ ὅσα ἔχουν εὐρεθῆ πρὶν ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἔχουν παραδοθῆ ἀπὸ κοινοῦ φανερὰ στοὺς εἰρημένους ἀνθρώπους, καὶ σ' αὐτὰ περι- κλειόμενες περιστρέφονταν οἱ πράξεις τῆς ἀρετῆς. Τὸ ἄλλο δὲ μέρος της, πὺ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὰ ἀριθμημένα, εἶναι ὀλό- κληρο γνῶσις, διὰ τῆς ὁποίας ἐρευνοῦμε τοὺς λόγους τῆς φύσε- ως καὶ θεωροῦμε κατὰ τὸ δυνατὸ τὶς ἀναλογίαις καὶ τοὺς σχημα- τισμοὺς καὶ τὶς ποσότητες τῆς ἴδιας τῆς ψυχῆς καὶ τῶν χωριζο- μένων ἀπὸ τὴν ὕλη.

51 Ἄν δὲ καὶ θεολογοῦμε καὶ φιλοσοφοῦμε περὶ τῶν ἐντελῶς χωριστῶν τῆς ὕλης, τὸ ὁποῖο καὶ πρώτη φιλοσοφία λέγουν οἱ Ἕλληνας, μᾶλλον δὲ οἱ πατέρες καὶ προστάτες τῆς φιλοσοφι- κῆς τέχνης, πὺ δὲν γνωρίζουν κανένα εἶδος πρεσβύτερο τῆς θεωρίας· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἂν εἶναι ἀληθινὸ, ἀπέχει ἀπὸ τῆ θεο- πτία καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Θεὸ συναναστροφὴ τόσο πολὺ, ὅσο ἀπέχει ἡ κτῆσις ἀπὸ τῆ γνῶσι. Τὸ νὰ λέγη κανεὶς ἄ- τί περὶ Θεοῦ καὶ νὰ συναντᾷ τὸν Θεὸ, δὲν εἶναι τὸ ἴδιο· διότι ἐκεῖνο, τὸ νὰ λέγη, καὶ λόγος χρειάζεται, δηλαδὴ τοῦτον τὸν προφερόμενο, ἴσως δὲ καὶ τὴν τέχνη γι' αὐτόν, ἂν δὲν πρόκει- ται νὰ ἔχη κανεὶς μόνο, ἀλλὰ καὶ νὰ χρησιμοποιῆ καὶ νὰ διαδί- δη τῆ γνῶσι· χρειάζεται ἐπίσης συλλογισμοὺς κάθε εἶδους καὶ ἀποδείξεις καὶ κοσμικὰ παραδείγματα, τῶν ὁποίων τὸ σύνολο ἢ τὸ περισσότερο μέρος συγκεντρώνεται ἀπὸ τὴν ὄρασι καὶ τὴν ἀκοή, καὶ τὰ ὁποῖα συνδέονται στενὰ μὲ τοὺς συναναστρεφομέ- νους σ' αὐτόν τὸν κόσμον καὶ θὰ μπορούσε βέβαια ν' ἀποκτηθῆ καὶ ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν εἶναι τελείως καθαρμένοι στὸν βίον καὶ τὴν ψυχὴ. Τὸ νὰ συναντηθοῦ- με ὁμως πραγματικὰ μὲ τὸν Θεὸ εἶναι ἀδύνατον, ἂν πλὴν τῆς κα- θάρσεως δὲν βγοῦμε ἔξω ἢ μᾶλλον ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς

αἰσθητῶν μετὰ τῆς αἰσθησεως, ὑπεραρθέντες δὲ λογισμῶν καὶ συλλογισμῶν καὶ γνώσεως πάσης καὶ τῆς διανοίας αὐτῆς, ὅλοι δὲ γενόμενοι τῆς κατ' αἴσθησιν νοερὰν ἐνεργείας, ἦν θεῖαν αἴσθησιν ὁ Σολομῶν προεῖπε, καὶ τυχόντες τῆς ὑπὲρ τὴν γνῶσιν ἀγνοίας, ταῦτόν δ' εἶπεῖν τῆς ὑπὲρ πᾶν εἶδος τῆς πολυθρυλήτου φιλοσοφίας, εἶπερ τῆς κατ' ἐκείνην διαφερούσης μοίρας τέλος ἢ γνῶσις ἐστίν.

52 Τοῦτο τοίνυν ἡ Παρθένος ζητοῦσα (καὶ γὰρ ἀναγκαιότατον πρέσβεσι συντυχεῖν ἐκείνοις, πρὸς οὗς ἢ πρεσβεία), τὴν ἱερὰν ἡσυχίαν εὐρίσκει χειραγωγόν· ἡσυχίαν τὴν νοῦ καὶ κόσμου στάσιν, τὴν λήθην τῶν κάτω, τὴν μύησιν τῶν ἄνω, τὴν τῶν νοημάτων ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀπόθεσιν· αὕτη πρᾶξις ὡς ἀληθῶς, ἐπίβασις τῆς ὡς ἀληθῶς θεωρίας ἢ θεοπτίας, εἶπεῖν οἰκειότερον, ἢ μόνη δεῖγμα τῆς ὡς ἀληθῶς εὐεκτούσης ψυχῆς· ἀρετὴ μὲν γὰρ ἄλλη πᾶσα οἶον φάρμακον ἀλεξιτήριόν ἐστι πρὸς τὰς ἀσθενείας τῆς ψυχῆς καὶ τὰ κατερριζωμένα ὑπὸ ραθυμίας πονηρὰ παθήματα, θεωρία δὲ ἐστὶ τῆς ὑγαινούσης ὁ καρπός, οἶόν τι τέλος οὔσα καὶ εἶδος θεουργόν· δι' αὐτῆς γὰρ θεοποιεῖται ἄνθρωπος, οὐ τῆς ἀπὸ τῶν λόγων ἢ τῆς τῶν ὀρωμένων στοχαστικῆς ἀναλογίας, ἄπαγε (χαμαιζήλος γὰρ αὕτη καὶ ἀνθρωπίνη), ἀλλὰ τῆς ἀπὸ τῆς καθ' ἡσυχίαν ἀγωγῆς· ὅτι δι' αὐτῆς ἀπολυόμεθα τῶν κάτω καὶ συννεύομεν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ καθάπερ ἐν ὑπερώῳ τοῦ βίου νυκτὸς καὶ ἡμέρας εὐχαῖς καὶ δεήσεσι προσκαρτεροῦντες θίγομέν πως τῆς ἀθίκτου καὶ μακαρίας φύσεως ἐκείνης.

53 Καὶ οὕτως αὐτοῖς ἀνακραθέντος ἀπορρητῶς τοῦ ὑπὲρ αἴσθησιν καὶ νοῦν φωτός, ἐν ἑαυτοῖς ὡς ἐν ἐσόπτρῳ θεωροῦσι τὸν Θεὸν οἱ τὴν καρδίαν δι' ἱερᾶς ἡσυχίας καθαρθέντες. Ἦς σύντομος ἀπό-

67. Παροιμ. 1,7.

68. Βλ. κατὰ λέξιν Ὑπὲρ τῶν Ἠσυχάζόντων 1,3,42, Π. ΧΡΗΣΤΟΥ, Α' σ.453.

μας, ἐγκαταλείποντας κάθε τι τὸ αἰσθητὸ μαζί με τὴν αἴσθησι καὶ ὑπερυψωνόμενοι ἀπὸ λογισμοὺς καὶ συλλογισμοὺς καὶ κάθε γνῶσι καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ διάνοια, παραδιδόμενοι δὲ πλήρως στὴν κατὰ νοερά αἴσθησι ἐνέργεια, τὴν ὁποία ὁ Σολομῶν προσωνόμασε θεία αἴσθησι⁶⁷, καὶ ἐπιτυγχάνοντας τὴν ὑπεράνω τῆς γνώσεως ἄγνοια, δηλαδή τῆς ἐπάνω ἀπὸ κάθε εἶδος τῆς πολυθρύλητης φιλοσοφίας, ἂν βέβαια τέλος τῆς κατὰ τὴν φιλοσοφία ἐκείνη ἐξαιρετικῆς μοίρας εἶναι ἡ γνῶσις.⁶⁸

52 Τοῦτο λοιπὸν ζητώντας ἡ παρθένος (διότι ἦταν ἀναγκαιότατο νὰ συναντηθῆ μ' ἐκείνους τοὺς πρέσβεις πρὸς τοὺς ὁποίους ἐγένετο ἡ πρεσβεία), εὐρίσκει χειραγωγία τὴν ἱερά ἡσυχία· ἡσυχία, τὴ στάσι τοῦ νοῦ καὶ τοῦ κόσμου, τὴ λησμονιά τῶν κάτω, τὴν μύησι τῶν ἄνω, τὴν ἀπόθεσι τῶν νοημάτων πρὸς τὸ καλύτερο· αὐτὴ εἶναι πραγματικὰ πρᾶξις, πραγματικὰ ἐπίβασις τῆς θεωρίας ἢ, γιὰ νὰ εἰποῦμε καταλληλότερα, θεωρίας, ἡ ὁποία μόνη εἶναι δεῖγμα τῆς ἀληθινὰ ὑγιοῦς ψυχῆς. Διότι ἡ μὲν ἄλλη ἀρετὴ εἶναι ὄλη σὰν ἀλεξιτήριο φάρμακο γιὰ τὶς ἀσθένειες τῆς ψυχῆς καὶ τὰ ριζωμένα σ' αὐτὴν ἀπὸ ραθυμία πονηρὰ παθήματα, καρπὸς δὲ τῆς ὑγιοῦς ψυχῆς εἶναι ἡ θεωρία σὰν θεουργὸ τέλος καὶ εἶδος. Δι' αὐτῆς τῆς θεωρίας θεοποιεῖται ὁ ἄνθρωπος, ὄχι διὰ τῆς στοχαστικῆς ἀναλογίας ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ ἀπὸ τὰ ὁρώμενα, κάθε ἄλλο (διότι αὐτὴ εἶναι χαμαίζηλη καὶ ἀνθρώπινη), ἀλλὰ διὰ τῆς παιδείας ἀπὸ τὴν ἡσυχία· διότι δι' αὐτῆς ἀπολυόμαστε ἀπὸ τὰ κάτω καὶ στρέφομε πρὸς τὸν Θεὸ καί, σὰν νὰ ἐπιδιδώμαστε στὸ ὑπερῶο τοῦ βίου νύκτα καὶ ἡμέρα σὲ εὐχῆς καὶ δεήσεις, ἐγγίζομε κάπως ἐκείνη τὴν ἄθικτη καὶ μακαρία φύσι.

53 Κι' ἔτσι ὅσοι ἔχουν καθαρθῆ στὴν καρδιὰ διὰ τῆς ἱερᾶς ἡσυχίας, ἀφοῦ ἀνακραθῆ με αὐτοὺς ἀπορρήτως τὸ ἐπάνω ἀπὸ αἴσθησι καὶ νοῦ φῶς, θεωροῦν μέσα τους τὸ Θεὸ σὰν σὲ ἔσο-

δειξίς, ὡς λυσιτελεστάτη καὶ Θεῶ συνιστᾶσα τοὺς χρωμένους μᾶλλον παντός, ἢ ἐξ ἀπαλῶν, ὡς εἰπεῖν, ὀνύχων ταύτη συγγεγενημένη Παρθένος αἴτη· μόνη γὰρ ἀπάντων ἐξ οὕτω πάνυ παιδὸς ὑπερφυῶς ἡσυχάσασα, μόνη πάντων θεάνθρωπον Λόγον ἀπειράνδρως ἐκνοφόρησεν.

54 Ἄλλὰ γὰρ μικρὸν ἀναληπτέον τὸν λόγον, ἴν' εὐληπτον τοῖς ἔχουσιν ὦτα γένοιτο τὸ μέγα τοῦτο θεώρημα. Ἐγὼ τὸν τρόπον ἐκεῖνον τῶν ἐγκωμίων ἄγαμαι, ὃς καὶ τοὺς ἀκροωμένους ὀνίνησι τὴν σωτήριον ἀνακαλύπτων ὁδόν· κἂν δυσζύμβλητον ὄν τυγχάνη τι τῶν λεγομένων καὶ τῷ μετεώρῳ τῆς διανοίας οὐ ραδίως ληπτόν, οὐκ ἔξω ριπτεῖν οἶομαι τῆς ἱερᾶς αὐλῆς· ἐπεὶ μηδὲ τὴν πρὸς τὴν ζωὴν ἀπάγουσαν ἐκκλίνομεν ὅτι στενὴ καὶ δυσχερὴς ἀνῦσαι. Δεῦρ' ἴτε τοίνυν, ὧ γενναῖοι, ὅσοι μὴ τοῦ δυσπορίστου χρυσοῦ τὸν χοῦν ὡς εὐπόριστον προτίθεσθε, καὶ τὸν νοῦν ἕκαστος εἰς ἑαυτὸν συναγαγόντες, ὡσπερ οἱ διὰ στενωπῶν ἰόντες τὰ ἱμάτια, πρὸς τὸ μέγεθος τῆς διανοίας συντόνως ἐπάρατε· καὶ γὰρ οὐδὲ τὰ τῶν ἀναβαθμῶν ὑψοῦ ταύτης αἰρομένης τοῖς ἰλυσπωμένοις βάσιμα. Τῶν μέντοι προσύλων ἀπαναστήσαντες τὸν νοῦν καὶ τῷ ἐν ἀγίοις ἀδύτοις θεοειδεστάτῳ βίῳ τῆς Θεομήτορος ἐμμελετᾶν ἀναπεισθέντες, πρὸς τῷ συνιέναι τι τῶν ἐκεῖ καὶ ζηλοῦν εἰς δύναμιν προθυμηθέντες, τάχ' ἂν οὐκ εἰς μακρὰν τὸ μακαριστὸν ἐκεῖνο λῆμμα σχοίητε τῶν κεκαθαμένων τὴν καρδίαν, ὡς ἀθανάτου κόσμου γέρα φύσεως ἀοράτως καθορᾶν.

55 Ἄνθρωπος γάρ, ὁ μείζων οὗτος ἐν μικρῷ κόσμῳ, ἢ συνδρομῇ τοῦ παντός, ἢ ἀνακεφαλαίωσις τῶν τοῦ Θεοῦ κτισμάτων, διὸ καὶ παρήχθη πάντων ὑστατος, ὡσπερ ἡμεῖς ἐν λόγοις τοὺς ἐπιλόγους

προ. Σύντομη ἀπόδειξη αὐτῆς, πού προσφέρει μεγάλη ὠφέλεια καὶ συνιστᾶ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο στὸν Θεὸ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη, εἶναι αὐτὴ ἡ Παρθένος πού ἐπιδόθηκε σ' αὐτὴν ἀπὸ βρεφικὴ, θὰ ἐλέγαμε, ἡλικία· διότι μόνη αὐτὴ ἀπὸ ὄλους, ἀφοῦ ἠσύχασε ὑπερφυῶς ἀπὸ τόσο μικρὴ, μόνη ἀπὸ ὄλους ἐκυοφόρησε ἀπειράνδρως θεάνθρωπο Λόγο.

54 Ἄλλὰ ἄς πάρουμε πάλι τὴ σειρά τοῦ λόγου, γιὰ νὰ γίνῃ εὐληπτο τὸ μέγα τοῦτο θεώρημα ἀπὸ ὄσους ἔχουν αὐτιά. Ἐγὼ ἐκτιμῶ ἐκεῖνον τὸν τρόπο τῶν ἐγκωμίων, ὁ ὁποῖος ὠφελεῖ τοὺς ἀκροατὰς δεικνύοντας τὴν σωτήρια ὁδὸ· καὶ ἂν τύχῃ δυσνόητο κάποιο ἀπὸ τὰ λεγόμενα καὶ δύσληπτο ἀπὸ τὴν ἐπιπολαία διάνοια, νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὸ ρίπτωμε ἔξω ἀπὸ τὴν ἱερὰ αὐλή, ἀφοῦ οὔτε τὴν ὁδὸ πού ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ζωὴ δὲν τὴν ἀποφεύγομε, διότι εἶναι στενὴ καὶ δύσκολη στὴ βάδιση⁶⁹. Ἐμπρὸς λοιπόν, ὦ γενναῖοι, ὄσοι δὲν προτιμᾶτε ἀπὸ τὸν δυσκολοπόριστο χρυσὸ τὸ χῶμα ὡς εὐπόριστο, συνάγοντας ὁ καθένας τὸ νοῦ του στὸν ἑαυτό του, ὅπως περιμαζεύουν τὰ ἐνδύματα ὄσοι βαδίζουν ἀνάμεσα σὲ στενωπούς, ἀνυψωθῆτε ἐντόνως πρὸς τὸ μέγεθος τῆς διανοίας· διότι ὅταν αὐτὴ ὑψώνεται ψηλὰ δὲν εἶναι οὔτε οἱ σκαλωσιές βάσιμες γι' αὐτοὺς πού στριφογυρίζουν. Ὅταν ὄμως ἀνυψώσετε τὸν νοῦ ἀπὸ τὰ ὑλικά καὶ αποφασίσετε ν' ἀσχοληθῆτε μὲ τὸν θεοειδέστατο βίον τῆς Θεομήτορος στὰ ἅγια ἄδυστα, ἔχοντας τὴν ἐπιθυμία νὰ καταλάβετε κάτι ἀπὸ τὰ ἐκεῖ καὶ νὰ τὸ ζηλεύσετε κατὰ δύναμι, ἴσως σύντομα θὰ μποροῦσατε νὰ πάρετε ἐκεῖνο τὸ μακαριστὸ δῶρο τῶν καθαρμένων στὴν καρδιά, ὥστε νὰ θεωρῆτε ἀοράτως τὶς τιμὲς τῆς φύσεως τοῦ ἀθανάτου κόσμου.

55 Ὁ ἄνθρωπος δηλαδή, ὁ μεγάλος αὐτὸς μέσα σὲ μικρὸ κόσμο, ἡ συνδρομὴ τοῦ παντός, ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, πού γι' αὐτὸ καὶ παρήχθηκε τελευταῖος ἀπὸ ὄλα,

ποιουόμεν· οἶονεὶ γάρ τι σύγγραμμα τὸ πᾶν τοῦτο φαίη τις ἂν αὐθουποστάτου Λόγου· οὗτος τοίνυν ὁ ἄνθρωπος νοῦν τε καὶ αἴσθησιν εἰς ἓν συναθροίσας κρείττονί τινι σοφία τοῦ μιγνύντος τὰ ἄμικτα, μέσοις οἶον συνδέσμοις γνησιωτάτοις τῶν ἄκρων χρῆται φαντασία καὶ δόξη καὶ διανοία· καθάπερ ἐπὶ τῆς τετρακτύος τῶν αἰσθητῶν τοῦ περι ἡμᾶς τοῦδε κόσμου στοιχείων ἀῆρ μεσιτεύει πυρὸς καὶ ὕδατος, τὸ δὲ πάλιν ἀέρος καὶ γῆς, καὶ οὕτω συνδεῖται τὰ ἐναντία καὶ τὰ μαχόμενα σπένδεται, τὰς κατ' ἀλλήλων ἀμυντηρίους δυνάμεις μηδαμῶς ἀποθέμενα. Οὕτως ὁ μέγας τῷ ποσῷ κόσμος, οὕτως ὁ μέγας τῷ ἀξιώματι. Τῷ μὲν γὰρ τρόπῳ κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις, ὑπερέχει δὲ ἐκεῖνος μὲν τῷ μεγέθει, οὗτος δὲ τῇ συνέσει· καὶ σύνεισιν ἄτερος ἐντεθησαυρισμένος θατέρῳ, καθάπερ ἐν οἰκίᾳ μεγάλη πολυόλβον τι χρῆμα πολλῷ τῷ μέτρῳ τοῦ περιέχοντος ὀλβιώτερον· καὶ οἶον ἐν βασιλείοις (οὐ βασιλεύς μὲν, τοῦτο γὰρ ἀπολώλεκεν), ἀλλὰ βασιλείος τις σκευὴ ποικίλη καὶ πολυτάλαντος, τὰ μὲν γὰρ μεγίστοις λίθοις, ἀλλ' εὐώνοις καὶ τοῖς τυχοῦσιν, ἢ δὲ μικροῖς, ἀλλὰ δυσπορίστοις καὶ πολυτιμήτοις ἐσκεύασται.

56 Πόσον οὐρανοῦ κρείττων νοῦς, ὃς εἰκῶν τέ ἐστὶ Θεοῦ καὶ Θεὸν οἶδε καὶ μόνος τῶν ἐγκοσμίων Θεός, εἰ βούλεται, γίνεται, συναφέρων τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως; Πόσον αἴσθησις διενήνοχε γῆς, ἢ μὴ μόνον μέτρων καὶ πηλικότητος καὶ ποιότητων ποικίλων ταύτης ἀντιλαμβάνεται, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν οὐρανίων ἡψατο τῇ γνώσει σφαιρῶν καὶ κινήσεων ἤσθετο διαφόρων καὶ πολυσχῆμους τάχα δὲ καὶ πολυσημάντους συνόδους ἀστέρων ἔγνω καὶ διαστάσεις, κἀντεῦθεν ταῖς αἰθερίαις ἐπιστήμαις, ἴν' οὕτως εἶπω, τὴν ἀρ-

70. Μὲ τὴ λέξι σκευὴ μπορεῖ νὰ ἐννοῆται στολῆ βασιλικὴ μὲ πολυτίμους λίθους ἢ ἐπιπλο στολισμένο κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἢ πολύτιμο σύνθετο κόσμημα.

ὅπως κάμομε ἐμεῖς τοὺς ἐπιλόγους στὶς ὁμιλίες, διότι θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ θεωρήσῃ τὸ σύμπαν τοῦτο σὰν κάποιο σύγγραμμα τοῦ ἀϋθυποστάτου Λόγου· αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ συνάθροισε σὲ ἓνα νοῦ καὶ αἰσθησι μὲ τὴν ἀνώτερη σοφία τοῦ ἀναμιγνύοντος τὰ ἄμικτα, χρησιμοποιοεῖ τὴν φαντασία καὶ τὴν δόξα καὶ τὴν διάνοια ὡς μεσαῖα, σὰν γνησιωτάτους συνδέσμους τῶν ἄκρων, ὅπως σ' αὐτὴν τὴν τετράδα τῶν αἰσθητῶν στοιχείων τούτου τοῦ γύρω μας κόσμου ὁ ἀῆρ μεσιτεύει ἀνάμεσα στὸ πῦρ καὶ στὸ ὕδωρ, αὐτὸ τὸ τελευταῖο δὲ πάλι ἀνάμεσα στὸν ἀέρα καὶ τὴ γῆ, κι' ἔτσι συνδέονται τὰ ἀντίθετα καὶ τὰ μαχόμενα συνθηκολογοῦν, χωρὶς νὰ ἀποθέσουν τίς ἐπιθετικὲς ἐναντίον ἀλλήλων δυνάμεις. Ἔτσι εἶναι ὁ μέγας κατὰ τὴν ποσότητα κόσμος, ἔτσι εἶναι ὁ μέγας κατὰ τὸ ἀξίωμα. Διότι κατὰ μὲν τὸν τρόπο ἐπικοινωνοῦν πρὸς ἀλλήλους, ὑπερέχει δὲ ἐκεῖνος μὲν κατὰ τὸ μέγεθος, τοῦτος δὲ κατὰ τὴ σύνεσι· καὶ συνυπάρχουν ὁ ἓνας ἐνθησαυρισμένος στὸν ἄλλον, ὅπως σὲ μεγάλη οἰκία ἓνα πολῦτιμο πρᾶγμα κατὰ πολὺ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ περιέχον· καὶ ὅπως στ' ἀνάκτορα (ὄχι βέβαια βασιλεῖς, διότι τοῦτο, φεῦ, ἔχει χαθῆ, ἀλλὰ) βασιλικὴ σκευὴ⁷⁰ ποικίλη καὶ πολυτιμοτάτη, διότι τὰ μὲν ἀνάκτορα εἶναι κατασκευασμένα μὲ μεγάλους λίθους, ἀλλὰ εὐκολοαγόραστους καὶ ἀπὸ τοὺς τυχόντας, ἢ δὲ σκευὴ εἶναι καμωμένη μὲ μικροὺς καὶ δυσκολοευρέτους καὶ πολυτίμους λίθους.

- 56** Πόσο ἀνώτερος τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰκῶν τοῦ Θεοῦ καὶ γνωρίζει τὸν Θεὸ καὶ μόνος ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια γίνεται θεός, ἂν θέλῃ, συνανυψώνοντας τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως; Πόσο διαφέρει ἡ αἰσθησις ἀπὸ τὴ γῆ, ἡ ὁποία ὄχι μόνον ἀντιλαμβάνεται τὰ μέτρα καὶ τὰ μεγέθη καὶ τίς ποικίλες ποιότητές της, ἀλλ' ἤδη ἤγγισε καὶ τίς οὐράνιες σφαῖρες μὲ τὴ γνῶσι καὶ κατενόησε διάφορες κινήσεις, ἐγνώρισε πολύσχημες καὶ ἴσως πολυσήμαντες συναντήσεις καὶ διαστάσεις ἀστέρων, καὶ

χῆν ἐχαρίσατο; Καὶ τὰ μεταξὺ δ' οὐρανοῦ καὶ γῆς τῶν ἐν μεθορίῳ νοῦ καὶ αἰσθήσεως ἦττω κατὰ τὴν ἀξίαν ἐστί, λόγοις ἀναλογίας ὄντα ταῦτα καὶ τοῖς περιέχουσιν ὄγκοις ὅτι μάλιστα διαφέροντα. Δύναμις μὲν οὖν ἄλογός ἐστιν ἢ αἰσθησις, γνωστικὴ καὶ ἀντιληπτικὴ τῶν αἰσθητῶν παρόντων· φαντασία δὲ ἀπὸ ταύτης ἔχει τὴν ἀρχὴν, ἐνεργεῖ δὲ τὰ ἐαυτῆς καὶ τῶν αἰσθητῶν ἀπόντων· καὶ νοῦς μὲν λέγοιτ' ἄν, ἣ δίχα τούτων ἐνεργεῖ, παθητικὸς δ' ὁμοῦς ὡς οὐκ ἔξω μεριστῶν. Δόξα δὲ ἢ μὲν ἀπὸ φαντασίας ὀρμωμένη ψῆφος ἄλογός ἐστιν, ἢ δ' ἀπὸ τῆς διανοίας οὐ· πρὸς γὰρ ἀμφοτέρωθεν πέφυκεν ἢ ἔξις αὐτῆ. Διάνοια δὲ λογικὴ μὲν ἐστιν αἰεὶ, διεξοδικῶς δὲ πρόεισιν εἰς τὴν μετὰ λόγου δόξαν ἀποτελεωτῶσα. Πᾶσαι δ' αὗται δι' ὄργανον πρῶτον συνειστήκασιν καὶ ἐνεργοῦσι, τοῦ ψυχικοῦ ἐν ἐγκεφάλῳ πνεύματος. Νοῦ δὲ ὄργανον οὐδὲν ἐστιν, ἀλλ' αὐτοτελής ἐστιν οὐσία καὶ καθ' ἐαυτὴν οὐσα ἐνεργητικὴ, εἰ καὶ πρὸς τὴν κατὰ διάνοιαν ψυχικὴν τε καὶ ἀνελιγμένην ζωὴν ὑποκαταβιβάζει ἐαυτόν.

57 Ἄλλὰ πρὸς τί μοι ταῦτα διήρηται καὶ διείληπται νῦν; καὶ τίνας ἔνεκα πρῶτον μὲν τῶν τῆς ἀρετῆς εἰδῶν κατάλογον ἐποίησάμην, ἔπειτα τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων; Ὅτι τὰ σπέρματα ἐκείνων ἐντεῦθεν ἐστί, καὶ ἐντεῦθεν ἐκεῖνα τὸ εἶναι πάντ' ἐσχήκασιν. Ὡς οὖν ἢ θεόσοφος Παρθένος οὐκ εἶχεν ἐξ ἐκείνων καρποῦσθαι τὴν ἄκραν πρὸς Θεὸν οἰκειότητα, τὰς ψυχικὰς διηρευνᾶτο δυνάμεις, εἴ που περιτύχοι δι' οὐ συνουσίας ἐπιτύχοι Θεοῦ· ὡς οὖν τὰς μὲν ἀλόγους εἴρε πάντη καὶ ἠκιστα τῶν αἰσθητῶν ἀνανευούσας, δόξαν δὲ καὶ τὴν διάνοιαν, εἰ καὶ λογικὰς δυνάμεις, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ταμιείου τῶν αἰσθήσεων ἀπεζευγμένας, δηλαδὴ τῆς φαντασίας, ἔτι δὲ καὶ διὰ

ἔτσι ἐχάρισε τὴν ἀρχή, θὰ ἔλεγα, στὶς αἰθέριες ἐπιστῆμες; Καὶ τὰ ἀνάμεσα στὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ εἶναι κατώτερα κατὰ τὴν ἀξία ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα στὸ μεθόριο νοῦ καὶ αἰσθήσεως, ἂν καὶ κατὰ τοὺς λόγους ἀναλογίας εἶναι τὰ ἴδια καὶ κατὰ τοὺς περιέχοντας ὄγκους διαφέρουν πάρα πολύ. Ἡ αἴσθησις λοιπὸν εἶναι ἄλογη δύναμις, γνωστικὴ καὶ ἀντιληπτικὴ τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων ὅταν εἶναι παρόντα, ἡ δὲ φαντασία ἔχει τὴν ἀρχὴ ἀπὸ αὐτὴν, καὶ ἐνεργεῖ τὰ ἔργα τῆς ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι ἀπόντα τὰ αἰσθητά· καὶ νοῦς μὲν θὰ μπορούσε νὰ λεχθῆ, ἀφοῦ ἐνεργεῖ χωρὶς αὐτά, πὺ εἶναι ὁμῶς παθητικὸς, ἀφοῦ δὲν εἶναι ἔξω τῶν μεριστῶν. Ἡ δόξα ἐξ ἄλλου, ἐκείνη πὺ προέρχεται ἀπὸ τὴ φαντασία, εἶναι ψῆφος ἄλογος, ἐκείνη δὲ πὺ προέρχεται ἀπὸ τὴ διάνοια, ὅχι· διότι αὐτὴ ἡ ἔξις εἶναι καμωμένη πρὸς ἀμφοτέρω. Ἡ διάνοια εἶναι πάντοτε λογικὴ, προχωρεῖ δὲ βαθμιαίως τελειώνοντας στὴν λογικὴ δόξα. Ὅλες δὲ αὐτὲς συγκροτήθηκαν καὶ ἐνεργοῦν μὲ πρῶτο ὄργανο τὸ ψυχικὸ πνεῦμα στὸν ἐγκέφαλο. Τοῦ δὲ νοῦ ὄργανο δὲν ὑπάρχει κανένα, ἀλλ' εἶναι αὐτοτελὴς οὐσία καὶ ἐνεργητικὴ καθ' ἑαυτὴν, ἂν καὶ κατεβάξει τὸν ἑαυτὸ του πρὸς τὴν κατὰ διάνοια ἀναπτυσσόμενη ψυχικὴ ζωὴ.

57 Ἀλλὰ γιὰ ποιὸ λόγο διήρεσα καὶ διέλαβα τῶρα αὐτὰ τὰ πράγματα; Καὶ γιὰ ποιὸ λόγο πρῶτα μὲν ἔκαμα κατάλογο τῶν εἰδῶν τῆς ἀρετῆς, ἔπειτα δὲ τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς; Διότι ἀπὸ ἐδῶ εἶναι τὰ σπέρματα ἐκείνων καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἔχουν λάβει ὅλα ἐκεῖνα τὴν ὕπαρξι. Καθὼς λοιπὸν ἡ θεόσοφη παρθένος δὲν μπορούσε νὰ καρπωθῆ ἀπὸ ἐκεῖνα τὴν ἄκρα οἰκειότητα πρὸς τὸν Θεό, διερευνοῦσε τὶς ψυχικὲς δυνάμεις, μὴ τυχὸν ἀποκαλύψη τὸ μέσο διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ ἐπετύγχανε τὴν ἔνωσι μὲ τὸν Θεό. Ἄλλες λοιπὸν εὐρῆκε ἐντελῶς ἄλογες καὶ καθόλου ἀνυψωτικὲς πρὸς τὸν Θεό, γιὰ τὴ δόξα δὲ καὶ τὴ διάνοια ἀντιλήφθηκε φρονίμως ὅτι, ἂν καὶ λογικὲς δυνάμεις, δὲν ἦσαν ἀποδεσμευμένες ἀπὸ τὸ ταμεῖο τῶν αἰσθήσεων, δηλαδὴ τὴ φαντασία, ἐπὶ

τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ὡς ὄργανου τελουμένης, συνεῖσα νουνεχῶς, ὃ καὶ ὁ ἀπόστολος μετὰ ταῦτα εἶρηκεν, ὡς «ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος», τὴν ὑπὲρ ταῦτα καὶ ὄντως νοερὰν ἐζήτει καὶ τῶν κάτω ἀμιγῆ ζωὴν, Θεὸν ὑπερφυῶς ποθοῦσα καὶ τὴν ὑπερκόσμιον πρὸς τοῦτον ἔνωσιν. Ὡς γὰρ οὐκ ἔνι τὸ κατ' αἴσθησιν φῶς ποθεῖν καὶ μὴ τὸν ἥλιον, τὸν αὐτὸν καὶ ἐπὶ τούτου τρόπον ἔχει.

- 58 Πρὸς δὴ τοῦτον τὸν ἱερὸν καὶ θεῖον ἔρωτα μόνον εὐρίσκει πεφυκὸς ἀκριβῶς τὸ ἀκρότατον τῶν ἐν ἡμῖν, τὴν μόνην τελείαν καὶ πάντη ἀμερῆ τῶν καθ' ἡμᾶς οὐσίαν· ἢ καὶ τοὺς κατὰ διάνοιαν ἀνελιγμούς, ἐν οἷς τὰ τῶν ἐπιστημῶν ἔχει τὴν ἀσφάλειαν, σχεδὸν κατὰ τὰ ἐρπυστικὰ τῶν ζώων ἐν συναγωγῇ καὶ διαιρέσει προϊόντας καὶ ὀρίζει καὶ ἐνοποιεῖ ἅτε εἶδος οὐσα τῶν εἰδῶν. Εἰ γὰρ καὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ δι' αὐτῶν πρὸς τὴν πολυμερῆ κάτεισι ζωὴν ὁ νοῦς προϊσχύμενος τὰς ἐνεργείας πᾶσιν, ἀλλ' ἔχει δὴπὸν καὶ τινα ἐτέραν κρείττονα ἐνέργειαν, ἣν αὐτὸς ἂν ἐνεργοίη καὶ καθ' ἑαυτὸν, ἅτε μένιν καὶ καθ' ἑαυτὸν δυνάμενος, ἐπειδὴν ἢ μερισθῆ τοῦ σώματος καὶ τῶν ὄσα σώματος, ἢ καὶ τούτῳ συνημμένος ἔτι δι' ἐπιμελείας, μεριστος συναραμένης θείας, ἀπαναστῆναι δυνηθῆ τῆς ποικιλοτρότου ταύτης καὶ πολυειδοῦς καὶ χαμερποῦς διαίτης· ὥσπερ δῆτα καὶ ὁ ἔφιππος ἔχει δὴ τινα ἐνέργειαν τοῦ ἠνιοχεῖν διαφερόντως κρείττονα, καὶ οὐχ ἠνίκ' ἂν ἀποβαίη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἵππου ὦν καὶ τοῦ σώματος ἐνεργήσειεν ἂν καθ' ἑαυτὸν αὐτήν, εἰ μὴ ὄλον ἑαυτὸν ἐκὼν ἀπολοιοίη τῆς τοῦ ἠνιοχεῖν ἐπιμελείας. Καὶ νοῦς τοίνυν εἰ μὴ ὄλος καὶ ἀεὶ περὶ τὰ κάτω στρέφοιτο, γένοιτ' ἂν καὶ τῆς κρείττονος καὶ ὑψηλοτέρας ἐνεργείας, δηλονότι τῆς καθ' ἑαυτὸν, δι' ἧς ἂν μόνης καὶ

πλέον δὲ ἐνεργοῦνται διὰ τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ὡς ὄργάνου, πρᾶγμα ποῦ ἔπειτα εἶπε καὶ ὁ ἀπόστολος, ὅτι «ψυχικός ἄνθρωπος δὲν δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος»⁷¹. Ἐζητοῦσε γι' αὐτὸ τὴν ἐπάνω ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἀληθινὰ νοερὴ καὶ ἀμιγῆ ἀπὸ τὰ κάτω ζωὴ, ποθῶντας ὑπερφυῶς τὸν Θεὸ καὶ τὴν ὑπερκόσμια πρὸς αὐτὸν ἔνωσι. Καθὼς δηλαδὴ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ποθῆ κανεὶς τὸ κατ' αἴσθησι φῶς καὶ ὄχι τὸν ἥλιο, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο συμβαίνει καὶ ἐδῶ.

58 Πρὸς τοῦτον λοιπὸν τὸν ἱερὸ καὶ θεῖον ἔρωτα εὐρίσκει νὰ εἶναι καμωμένο ἀκριβῶς τὸ ἀκρότατο μέσα μας ἀγαθὸ, τὴν μόνη τελεία καὶ ἐντελῶς ἀμερῆ οὐσία ἀνάμεσα στὰ δικά μας, ἢ ὅποια καὶ τὶς κατὰ τὴ διάνοια κρίσεις, στίς ὁποῖες ἔχουν τὴν ἀσφάλεια καὶ οἱ ἐπιστῆμες, καθὼς προχωροῦν σὰν τὰ ἔρπετά, ζῶα μὲ συναγωγή καὶ διαίρεσι, καὶ τὶς ὀρίζει καὶ τὶς ἐνοποιεῖ σὰν εἶδος τῶν εἰδῶν. Διότι, ἐὰν ὁ νοῦς κατέρχεται καὶ πρὸς αὐτὲς τὶς κρίσεις καὶ δι' αὐτῶν πρὸς τὴν πολυμερῆ ζωὴ, προβάλλοντας σὲ ὄλους τὶς ἐνέργειες, ἀλλὰ βέβαια ἔχει καὶ κάποια ἄλλη ἀνώτερη ἐνέργεια, τὴν ὅποια αὐτὸς μπορεῖ νὰ ἐνεργῆ καὶ καθ' ἑαυτὸν, ἀφοῦ μπορεῖ νὰ μένη καὶ καθ' ἑαυτὸν, ὅταν ᾗ χωρισθῆ ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ τὰ σωματικά, ἢ, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη συνδέεται μὲ αὐτό, δυνηθῆ μὲ τὴν βοήθεια τῆς θείας χάριτος ν' ἀποχωρισθῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ποικιλότροπο καὶ πολυειδῆ καὶ χαμερπῆ διαβίωσι. Συμβαίνει κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ τὸν ἔφιππο, ὁ ὁποῖος βέβαια ἔχει κάποια ἐνέργεια πολὺ ἀνώτερη ἀπὸ τὸ ἠνιοχεῖν καὶ θὰ μπορούσε νὰ τὴν ἀσκῆση ὄχι μόνο ὅταν ἀφιππεύση, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἶναι ἐπάνω στὸν ἵππο καὶ σὲ ἄρμα μόνος του, ἐκτὸς ἐὰν ἀφιερῶση ὄλον τὸν ἑαυτὸ του ἐκουσίως στὴν φροντίδα τοῦ ἠνιοχεῖν. Καὶ ὁ νοῦς λοιπὸν, ἂν δὲν στρέφεται ὀλόκληρος γύρω στὰ κάτω, θὰ μπορούσε νὰ δοθῆ καὶ στὴν ἀνώτερη καὶ ὑψηλότερη ἐνέργεια, δηλαδὴ τὴν καθ' ἑαυτὸν, μὲ τὴν ὅποια μόνη θὰ μπορούσε νὰ ἐνωθῆ μὲ τὸν Θεό, ἂν καὶ πολὺ

Θεῶ συγγένοιτο, εἰ καὶ μακρῶ δυσχερέστερον ἐκείνου, ἅτε φύσει τὴν μετὰ σώματος ἔχων συμπλοκὴν καὶ ταῖς σωματοειδέσι γνώσει συμπεφυρμένος καὶ ταῖς ἐκ τοῦ τῆδε βίου πρὸς τὰ γήϊνα πολυτρόποις καὶ δυσαποβλήτοις σχέσεσι.

59 Ταύτας τοιγαροῦν ἢ πάναγνος ἐξ αὐτῆς, ὃ φασι, τῆς τοῦ βίου βαλβίδος ἀποποιουμένη, τῶν ἀνθρώπων ἀπανεστή· καὶ τὸν ὑπαίτιον φυγοῦσα βίον, τὴν ἀόρατον ἅπασι καὶ ἀσυνδύαστον εἶλετο ζωὴν ἐνδαιτωμένη τοῖς ἀδύτοις, ἐν οἷς καὶ προσύλου παντὸς δεσμοῦ λυθεῖσα καὶ πᾶσαν ἐκτιναξαμένη σχέσιν καὶ αὐτῆς τῆς πρὸς τὸ οἰκεῖον σῶμα συμπαθείας ὑπεραναβᾶσα, συνῆψε τὸν νοῦν τῆ πρὸς ἑαυτὸν στροφῆ καὶ προσοχῆ καὶ τῆ ἀδιαλείπτω θείᾳ προσευχῆ. Καὶ δι' αὐτῆς ἑαυτῆς ὄλη γενομένη καὶ τοῦ πολυμόρφου συρφετοῦ τῶν λογισμῶν καὶ ἀπλῶς παντοίου εἶδους ὑπεράνω καταστᾶσα, καινὴν καὶ ἀπόρρητον ὁδὸν εἰς οὐρανοὺς ἐδείματο, τὴν, ἴν' οὕτως εἶπω, νοητὴν σιγὴν. Καὶ ταύτη προσέχουσα τὸν νοῦν, πάντων ὑπερίπταται κτιστῶν, καὶ κρεῖττον ἢ κατὰ Μωσῆν δόξαν ὁρᾷ Θεοῦ καὶ θείαν ἐποπτεύει χάριν, ἥκιστα αἰσθήσεως ὑποπίπτουσιν δυνάμει, ψυχῶν δὲ καὶ νόων ἀσπίλων εὐχαρι καὶ ἱερὸν θέαμα· οὐδὲ μὲταλαχοῦσα, κατὰ τοὺς θείους ὑμνωδοὺς φωτεινὴ νεφέλη γίνεται τοῦ ὄντως ζῶντος ὕδατος, αὐγὴ τε μυστικῆς ἡμέρας καὶ πυρίμορφον ὄχημα τοῦ Λόγου.

60 Χωρὶς μὲν γὰρ ἐπιδημίας θείας χάριτος οὐδ' ἂν νοῦς ἢ θείαν εὐρῶν αἰσθησιν ὁρῶη καὶ καθ' ἑαυτὸν ὄντως ἐνεργεία γίγνοιτο, καθάπερ οὐδὲ ὀφθαλμὸς τοῦ κατ' αἰσθησιν φωτὸς χωρὶς. Τοῖς γὰρ αἰδίοις, δηλονότι τοῖς θεοειδέσιν, αὐτὸς ἐστι φῶς καὶ οὐκ ἄλλο· καὶ ὅπερ τοῖς αἰσθητοῖς ἥλιος, τοῦτο τοῖς νοητοῖς Θεός. Ὡσπερ δὲ ἢ

δυσχερέστερα ἀπὸ ἐκεῖνον, διότι ἔχει ἐκ φύσεως τὴν συμπλοκὴν μὲ τὸ σῶμα καὶ εἶναι ἀνακατεμένος μὲ τὶς παντοειδεῖς γνώσεις καὶ μὲ τὶς πολύτροπες καὶ δυσκολοαπόβλητες ἀπὸ τὸν ἐδῶ βίῳ σχέσεις πρὸς τὰ γήινα.

59 Αὐτὲς λοιπὸν τὶς σχέσεις ἐγκαταλείποντας ἀπὸ τὸ ξεκίνημα τῆς ζωῆς κιόλας, ὅπως λέγουν, ἡ πάναγνη, ἀποτραβήχθηκε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀφοῦ ἔφυγε ἀπὸ τὸν ἔνοχο βίῳ, ἐδιάλεξε τὴν ἀόρατην σὲ ὄλους καὶ ἀκοινώνητην ζωῆν, διαμένοντας στὰ ἄδυτα. Μέσα σ' αὐτά, ἀφοῦ ἐλύθηκε ἀπὸ κάθε ὑλικὸ δεσμὸ καὶ ἐξετίναξε κάθε σχέσι καὶ ἀνυψώθηκε ἐπάνω καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν συμπάθεια πρὸς τὸ σῶμα της, συνῆψε τὸν νοῦ της μὲ τὴν πρὸς τὸν ἑαυτὸ στροφὴν καὶ προσοχὴν καὶ μὲ τὴν ἀδιάλειπτην θεῖαν προσευχὴν. Καὶ δι' αὐτῆς ἐρχόμενη τελείως στὸν ἑαυτὸ της καὶ ὑπερβαίνοντας τὸν πολύμορφον συρφετὸ τῶν λογισμῶν, διέκρινε νέα καὶ ἀπόρρητη ὁδὸν τοὺς οὐρανοὺς, ποὺ θὰ τὴν ἔλεγα νοητὴν σιγῆν. Καὶ προσέχοντας σ' αὐτὴν τὸν νοῦν, πετᾶ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὰ κτιστὰ καὶ βλέπει καλύτερα ἀπὸ τὸν Μωυσῆ⁷² τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐποπτεῦει τὴν θεῖαν χάριν, ποὺ δὲν ὑποπίπτει καθόλου στὴ δύναμι τῆς αἰσθήσεως, ἀλλ' εἶναι εὐχαρι καὶ ἱερὸν θέαμα ἀσπίλων ψυχῶν καὶ νόων. Αὐτοῦ τοῦ θεάματος μετέχοντας ἡ πάναγνη γίνεται κατὰ τοὺς θεοὺς ὑμνωδοῦς⁷³ φωτεινὴ νεφέλη τοῦ ἀληθινὰ ζωντανοῦ ὕδατος, αὐγὴ μυστικῆς ἡμέρας καὶ πυρίμορφον ὄχημα τοῦ Λόγου.

60 Πραγματικὰ χωρὶς ἐπιδημία θείας χάριτος οὔτε ἂν ἦταν νοῦς ποὺ εὗρηκε θεῖαν αἰσθησὶν δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἰδῆ καὶ νὰ φθάσῃ σ' ἐνέργεια καθ' ἑαυτὸν, ὅπως οὔτε ὀφθαλμὸς χωρὶς τὸ κατ' αἰσθησὶν φῶς. Γιὰ τοὺς αἰδίους, δηλαδὴ τοὺς θεοειδεῖς, αὐτὸς εἶναι φῶς καὶ ὄχι τίποτε ἄλλο· καὶ ὅ,τι εἶναι στὰ αἰσθητὰ ὁ ἥλιος, εἶναι στὰ νοητὰ ὁ Θεός. Καὶ ὅπως ἡ ὄψις, ὅταν ἐνεργῆ,

73. Ἐκφράσεις ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου καὶ τῶν Εἰσοδίων.

δψις, όταν ἐνεργῆ, φῶς αὐτὴ τε γίνεται καὶ μετὰ τοῦ φωτὸς συγγί-
νεται καὶ σὺν τῷ φωτὶ βλέπει, καὶ τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ὄρα τὸ φῶς
πᾶσι τοῖς ὀρωμένοις περικεχυμένον, τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον τρόπον
καὶ ὁ θείας ἐνεργείας εὐμοιρήσας καὶ τὴν θείαν ἀλλοίωσιν ἡλλοιω-
μένος αὐτὸς ὁλος οἷον φῶς ἐστι, καὶ μετὰ τοῦ φωτός ἐστι, καὶ σὺν
τῷ φωτὶ γνωστῶς ὄρα τὰ χωρὶς τηλικαύτης ἀπορρήτου χάριτος
ἀνέκφαντα τοῖς πᾶσιν, οὐχ ὑπὲρ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις μόνον
γεγονώς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πᾶν ὅ,τι τῶν ἡμῖν γνωρίμων, πάντως δὲ
καὶ τοῖς ὑπὲρ ἡμᾶς τῇ γε φυσικῇ δυνάμει· Θεὸν γὰρ ὄρωσιν οἱ κε-
καθαρμένοι τὴν καρδίαν κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀψευδῆ μακαρι-
σμόν, ὃς φῶς ὢν κατὰ τὴν θεολογικωτάτην Ἰωάννου τοῦ τῆς
βροντῆς υἱοῦ φωνήν, οἰκίζει τε καὶ ἐμφανίζει ἑαυτὸν τοῖς ἀγαπῶσιν
αὐτὸν καὶ ἀγαπηθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἑαυτοῦ
ἐπαγγελίαν· ἐμφανίζει δὲ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τῷ κεκαθαμένῳ νῶ, τὸ
καθ' ἑαυτὸν ἀόρατος ὑπάρχων· τοιοῦτον γὰρ ἢ ἐν ἐσόπτρῳ μορφή,
φαινομένη οὐχ ὄραται, καὶ παντάπασιν ἀδύνατόν ἐστιν ὄραν τε ἐν
ἐσόπτρῳ καὶ κατὰ ταῦτὸ τὸ μορφοῦν τὸ ἔσοπτρον ὄραν. Νῦν μὲν
οὖν οὕτω τοῖς ἐν ἀγάπῃ θεία καθαρθεῖσιν ὁ Θεὸς ὄραται, τότε δέ,
φησί, «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον».

- 61 Ἄλλὰ τίς πλέον ἠγάπησε Θεὸν τῆς ἡμῖν ἀρτίως ὑμνουμένης;
τίς δὲ ὑπὸ Θεοῦ πλέον ἠγαπήθη ταύτης; τίς δ' ἄρ' ἑτέρα καθαρω-
τέρα κτίσις ἢ ἐξ Ἰσου ἢ ἐγγύς; Διὰ τοῦτο καὶ ταῖς ἀκροτάταις ταύ-
ταις θεωρίαις τελεσθεῖσα τὰς ἀνωτάτω τελετὰς καὶ τῷ Θεῷ τοῦ-
τον τὸν τρόπον ἐνωθεῖσά τε καὶ ἀφομοιωθεῖσα μόνῃ τῶν ἀπ' αἰῶ-
νος, τὴν ὑπερφυᾶ ταύτην ὑπὲρ ἡμῶν ἤνυσε πρεσβείαν καὶ δι' ἑαυ-

74. Ματθ. 5,8.

75. Ἰω. 8,12. 9,5. 12,46.

76. Ἰω. 14,23.

γίνεται ἡ ἴδια φῶς καὶ συνάπτεται μὲ τὸ φῶς καὶ μαζὶ μὲ τὸ φῶς βλέπει, καὶ βλέπει πρῶτο αὐτὸ τοῦτο τὸ φῶς περιχυμένο σὲ ὄλα τὰ ὀρώμενα, κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπο καὶ ὁποῖος ἐπιτύχη τῆ θεία ἐνέργεια καὶ ὑποστῆ τῆ θεία ἀλλοίωσι, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὀλόκληρος εἶναι σὰν φῶς καὶ μαζὶ μὲ τὸ φῶς καὶ διὰ τοῦ φωτὸς βλέπει ὡς γνωστὰ τὰ χωρὶς τὴν τόσο μεγάλη ἀπόρρητη χάρι σὲ ὄλους ἀφανῆ, γενόμενος ὄχι μόνον ἐπάνω ἀπὸ τὶς σωματικὲς αἰσθήσεις, ἀλλὰ καὶ ἐπάνω ἀπὸ κάθε τι τῶν γνωρίμων μας, πάντως δὲ ἀφανῆ καὶ στοὺς ὑπεράνω ἡμῶν κατὰ τὴν φυσικὴ δύναμι. Διότι τὸν Θεὸ βλέπουν οἱ καθαροὶ στὴν καρδιά κατὰ τὸν ἀψευδῆ μακαρισμὸ ἀπὸ τὸν Κύριον⁷⁴, ὁ ὁποῖος ὄντας φῶς κατὰ τὴν θεολογικώτατη φωνὴ τοῦ Ἰωάννη, υἱοῦ τῆς βροντῆς,⁷⁵ ἐνοικεῖ καὶ ἐμφανίζει τὸν ἑαυτὸ του σὲ ὄλους τὸν ἀγαποῦν καὶ ἀγαπήθηκαν ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπαγγελία του πρὸς αὐτούς⁷⁶. Ἐμφανίζεται δὲ στὸν καθαρμένο νοῦ σὰν σὲ καθρέπτη, ἐνῶ καθ' ἑαυτὸν εἶναι ἀόρατος. Τέτοια εἶναι ἡ μορφή σὲ ἔσοπτρο, φαινόμενη δὲν βλέπεται καὶ εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νὰ βλέπη κανεὶς σὲ ἔσοπτρο καὶ συγχρόνως νὰ βλέπη αὐτὸ πού μορφώνη τὸ ἔσοπτρο. Τώρα λοιπὸν ἔτσι βλέπεται ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς καθαρθέντας σὲ θεία ἀγάπη, τότε δέ, λέγει, θὰ βλέπεται «πρόσωπο μὲ πρόσωπο»⁷⁷.

- 61 Ἄλλὰ ποιὸς ἀγάπησε τὸν Θεὸ περισσότερο ἀπὸ ὄσο ἡ ὕμνουμένη τώρα ἀπὸ μᾶς; Καὶ ποιὸς ἀγαπήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ περισσότερο ἀπὸ ὄσο αὐτή; Ποιὸ ἄλλο κτίσμα εἶναι τάχα καθαρώτερο ἀπὸ αὐτὴν ἢ ἐξ ἴσου ἢ κοντά; Γι' αὐτὸ, ἀφοῦ ἐμυήθηκε στὰ ἀνώτατα μυστήρια μὲ αὐτὲς τὶς ἀκρότατες θεωρίες καὶ κατὰ τὸν τρόπο αὐτὸν ἐνώθηκε καὶ ἀφωμοιώθηκε μὲ τὸ Θεὸ, μόνη αὐτὴ στοὺς αἰῶνες ἐπετέλεσε αὐτὴν τὴν ὑπερφυᾶ πρεσβεία γιὰ χάρι μας καὶ μόνη τῆς τὴν ἀπεπεράτωσε, ὄχι μόνον ἀποκτώντας

77. Α' Κορ. 13,12.

τῆς εἰς τέλος ἤγαγεν, οὐ κτησαμένη μόνον τὴν ὑπὲρ λόγον ταύτην ἀνάβασιν τοῦ νοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀπάντων χρησαμένη καὶ διὰ τῆς πρὸς τὸ θεῖον παρρησίας τὸ μέγα καὶ ὑπὲρ τὸ μέγα εἰργασμένη χρῆμα· οὐ γὰρ καθ' ὁμοίωσιν μόνον ἐγένετο Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἀνθρώπου τὸν Θεὸν ἐποίησεν, οὐκ ἀναπείσασα μόνον, ἀλλὰ καὶ κυφορήσασα ἀσπόρως καὶ τεκοῦσα ἀφράστως, χάριτι μὲν ὑπὸ Θεοῦ μεμορφωμένη (διὸ καὶ κεχαριτωμένη πρὸς τοῦ ἀρχαγγέλου προσηγόρευται), φύσει δὲ μορφώσασα τῇ ἀνθρωπίνῃ Θεὸν (διὸ καὶ προσευηγγελίσθη χαίρειν).

- 62 Τίς λαλήσει τὰ μεγαλεῖα σου, Παρθένε; «Ἀκουστὰς ποιήσει πᾶσας τὰς αἰνέσεις σου», Θεόπαις; Θεομήτωρ ἐχρημάτισας ἤνωσας τὸν νοῦν Θεῶ· ἤνωσας Θεὸν σαρκί· υἱὸν ἐποίησας Θεὸν ἀνθρώπου, καὶ τὸν ἄνθρωπον υἱὸν Θεοῦ· κατήλλαξας τὸν κόσμον τῷ τοῦ κόσμου ποιητῇ· ἐργοῖς ἐδίδαξας ἡμᾶς ὅτι τὸ θεωρεῖν οὐκ αἰσθήσει μόνον ἢ καὶ λογισμῷ τοῖς ὄντως προσγίνεται ἀνθρώποις (μικρῷ γὰρ ἂν εἶεν τῶν ἀλόγων κρείττους), ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τῇ τοῦ νοῦ καθάρσει καὶ τῇ τῆς θείας χάριτος μεθέξει, καθ' ἣν οὐ λογιμοῖς ἀλλ' ἐπαφαῖς ἀύλοις τοῖς θεοειδέσιν ἐντροφῶμεν κάλλεσιν.
- 63 Ἔδωκας ἡμῖν καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐταῖς ὄρᾱν τὸν ἀόρατον ἐν εἶδει καὶ σχήματι τῷ καθ' ἡμᾶς, ἄπτεσθαι ἐν ὄλῃ τοῦ ἀδῶλου τε καὶ ἀναφοῦς. Ἐθρεψας αὐτὸν τὸν τροφέα τῶν ἀγγέλων τροφῇ τῇ καθ' ἡμᾶς· ἔθρεψας ἡμᾶς δι' αὐτοῦ τοῦ τροφέως τῶν ἀγγέλων τὴν ὄντως οὐράνιον καὶ ἀκήρατον τροφήν. Ὁμοδιαίτους τοὺς ἀνθρώπους κατέστησας ἀγγέλοις, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μειζόνων ἡξιώσας γερῶν, ἐξ ἀγίου Πνεύματος θεανδρικήν μορφήν συλλαβοῦσα καὶ τε-

αὐτὴν τὴν ὑπεράνω λόγου ἀνάβασι τοῦ νοῦ, ἀλλὰ καὶ χρησιμο-
ποιώντας τὴν γιὰ χάρι ὄλων μας καὶ διὰ τῆς παρρησίας πρὸς τὸ
θεῖο πραγματοποιώντας τὸ μέγα καὶ τὸ ἐπάνω ἀπὸ τὸ μέγα κα-
τόρθωμα. Διότι δὲν ἔγινε μόνο καθ' ὁμοίωσι Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ
ἔκαμε τὸν Θεὸ καθ' ὁμοίωσι ἀνθρώπου· καὶ δὲν τὸ ἔκαμε αὐτὸ
πείθοντάς τον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκυοφόρησε ἀσπόρως καὶ τὸν
ἐγέννησε ἀφράστως, κατὰ τὴν χάρι μὲν μορφωμένη ἀπὸ τὸν
Θεὸ (γι' αὐτὸ καὶ προσαγορεύθηκε κεχαριτωμένη ἀπὸ τὸν ἀρ-
χάγγελο), κατὰ τὴν φύσι δὲ τὴν ἀνθρωπίνη μορφώσασα αὐτὴ
τὸν Θεὸ (γι' αὐτὸ κι' εὐαγγελίσθη ἐπίσης μὲ τὸ 'χαῖρε')⁷⁸.

62 Ποιὸς μπορεῖ νὰ περιγράψῃ τὰ μεγαλεῖα σου, παρθένε;
«Νὰ κάμη ἀκουστὰ ὅλα τὰ ἐγκώμιά σου»⁷⁹, Θεόπαις; Ἔγινες
Θεομήτωρ ἤνωσες τὸν νοῦ μὲ τὸν Θεό· ἤνωσες τὸν Θεὸ μὲ τὴν
σάρκα· ἔκαμες τὸν Θεὸ υἱὸ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἀνθρωπο υἱὸ
Θεοῦ· συμφιλίωσες τὸν κόσμον μὲ τὸν ποιητὴ τοῦ κόσμου· μᾶς
ἐδίδαξες μὲ ἔργα ὅτι τὸ θεωρεῖν δὲν προσγίνεται μόνο μὲ αἴ-
σθησι ἢ καὶ λογισμὸ στοὺς πραγματικοὺς ἀνθρώπους (διότι
τότε θὰ ἦσαν λίγο μόνο καλύτεροι ἀπὸ τὰ ἄλογα), ἀλλὰ πολὺ
περισσότερο μὲ τὴν κάθαρσι τοῦ νοῦ καὶ τὴν μέθεξι τῆς θείας
χάριτος, κατὰ τὴν ὁποία ἐντρυφοῦμε στὰ θεοειδῆ κάλλη ὄχι μὲ
λογισμοὺς ἀλλὰ μὲ αὐλες ἐπαφές.

63 Μᾶς ἔδωσες καὶ μὲ τις ἴδιες τις αἰσθήσεις νὰ βλέπουμε
τὸν ἀόρατο σὲ εἶδος καὶ σὲ σχῆμα ἰδικό μας, νὰ ἐγγίζουμε σὲ
ὑλὴ τὸν αὐλο καὶ ἀναφῆ. Ἐθρεψες τὸν ἴδιο τὸν τροφέα τῶν ἀγ-
γέλων μὲ τροφή σὰν τὴ δική μας· ἔθρεψες ἐμᾶς δι' αὐτοῦ τοῦ
τροφέως τῶν ἀγγέλων τὴν ἀληθινὰ οὐράνια καὶ ἀφθαρτὴ τρο-
φή. Ἐκαμες τοὺς ἀνθρώπους ὁμοδιαίτους μὲ τοὺς ἀγγέλους, ἢ
μᾶλλον τοὺς ἀξίωσες καὶ μεγαλυτέρων βραβείων, ἀφοῦ συνέλα-
βες ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα θεανδρική μορφή καὶ τὴν ἐγέννησες

79. Ψαλμ. 105,2.

κοῦσα ξένως καὶ τῇ θείᾳ φύσει συμφυᾷ καὶ ὡς εἰπεῖν ὁμόθεον τὴν ἀνθρωπίνην ἀπορρήτως εἰργασμένη φύσιν.

- 64 Τὸν μὲν γὰρ Εὐσεβῆ βασιλέα φασί· τοῦτο γὰρ ὡς ἔοικεν ἐκ τῶν ἔργων ἔσχε τὸ ἐπώνυμον· τοῦτον οὖν φασὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὑπὸ δίψους ποτὲ πιεζομένων δεξιᾶν δικαίαν ἀνασχόντα πρὸς Θεὸν «ταύτη», φάναι, «τῇ χειρὶ σε ἵκετεύω τὸν δοτῆρα τῆς ζωῆς, ἧ ζωὴν οὐκ ἀφειλόμην», καὶ νεφέλας παραυτὰ γονίμους ἐξ' αἰθρίας ἐπιστῆναι καὶ ὑετὸν λάβρον ἄνωθεν κατενεγκεῖν· ἡ δὲ τῶν ἐπ' ἀληθείας εὐσεβούντων βασιλῆς Παρθένος ἐν ἀγίοις ἀδύτοις νοῦν ἀνασχοῦσα τῶν κάτω πάντων τελέως ἀφειμένον, μᾶλλον δὲ μηδὲ κατὰ μικρὸν ἡμμένον, καὶ «τούτῳ τῷ νῶ σε ἵκετεύω», φήσασα πρὸς τὸν Θεόν, «ἐφ' ὃν γῆινόν τι οὐκ ἀναβεβήκει», τὴν γῆν πᾶσαν οὐρανὸν ἐποίησεν, οὐ νεφέλας ἐκκαλεσαμένη, αἱ πολλοῖς πολλάκις διὰ προσευχῆς ὑπήκουσαν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἀνάγοντα νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς· οὐδ' ὑετοῦ πρόσκαιρον ψυχαγωγίαν, ἀλλ' αὐτὸν ἡμῖν ἐνεποίησε τὸν θησαυρὸν τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων, τὴν ἐκ τῶν πατρικῶν κόλπων ἀνεκφοιτήτως ἀναρρηγνυμένην αἰώνιον πηγὴν, τὸν ὑπὲρ τὰς οὐρανίους ἀψίδας ἰδρυμένον Λόγον· ὃς ὕδωρ ἡμῖν ἐκόμισεν ἐκεῖθεν ζῶν, καὶ τροφὴν παρέσχεν ἀποθανατίζουσαν καὶ υἱοῦς Θεοῦ τοὺς μετέχοντας ποιοῦσαν, οὐκ εἰσποιητοὺς ὀνόματι ψιλῶ, ἀλλ' ἐν κοινωνίᾳ θείου Πνεύματος (ὧ τῆς ἀφάτου δωρεᾶς!) σαρκί τε καὶ αἵματι Θεοῦ Θεῶ καὶ ἀλλήλοις προσωκειωμένους.

- 65 Φυλάττωμεν τοιγαροῦν τὴν πρὸς Θεὸν καὶ ἀλλήλους ὑπὸ Θεοῦ θείως ἡμῖν ἐνειργασμένην ἐνότητα τοῖς τῆς ἀγάπης θεσμοῖς. Βλέ-

80. Βλ. ΕΥΣΕΒΙΟΥ, Ἐκκλ. Ἱστορία 5,5,3 ε. Πρόκειται περὶ τῆς Κεραυνοφόρου λεγεῶνος ποῦ διασώθηκε μὲ τὴν βροχὴ ποῦ ἀκολούθησε τίς προσευχῆς τῶν Χριστιανῶν. Τὸ γεγονός ἀναφέρεται στὴν περίοδο τοῦ Μάρκου Αὐ-

παραδόξως καὶ κατέστησες τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπορρήτως συμφυῆ καί, θὰ ἐλέγαμε, ὁμόθεη μὲ τὴν θεία φύσιν.

64 Λέγουν ὅτι ὁ Εὐσεβὴς ἦταν βασιλεὺς, φαίνεται ὁμοίως ὅτι ἐπῆρε αὐτὸ τὸ ἐπώνυμο ἀπὸ τῆς πράξεως του. Λέγουν λοιπὸν γι' αὐτὸν ὅτι, ὅταν οἱ γύρω του ἐπιέζονταν κάποτε ἀπὸ δίψα, ὕψωσε πρὸς τὸν Θεὸν δικαία δεξιὰ λέγοντας, «μὲ αὐτὸ τὸ χέρι σὲ ἰκετεύω τὸν δοτῆρα τῆς ζωῆς, ἀφοῦ ζῶν δὲν ἀφήρῃς», καὶ ἀμέσως ἀπὸ αἰθρία ἔφερε βροχερὰ σύννεφα καὶ κατέβασε κατακλυσμαία βροχή⁸⁰. Ἡ Παρθένος λοιπὸν, βασίλισσα τῶν ἀληθινὰ εὐσεβῶν, ἀνυψώσασα στὰ ἅγια ἄδυτα τὸν νοῦν, ἀποσπασμένο τελείως ἀπὸ ὅλα τὰ κάτω, μᾶλλον δὲ οὔτε γιὰ λίγο συνημμένο μὲ αὐτὰ καὶ λέγοντας πρὸς τὸν Θεόν, «μὲ αὐτὸν τὸν νοῦν σὲ ἰκετεύω, στὸν ὁποῖο νοῦν δὲν ἀνέβηκε τίποτε γῆϊνο», ἔκαμε ὅλη τὴ γῆ οὐρανόν. Δὲν προσκάλεσε σύννεφα, ποὺ πολλὰ φορὲς σὲ πολλοὺς ὑπήκουσαν, ἀλλὰ αὐτὸν ποὺ ἀνεβάζει σύννεφα ἀπὸ τὰ ἔσχατα τῆς γῆς· καὶ δὲν προκάλεσε πρόσκαιρη ἀνακούφισι μὲ βροχή, ἀλλὰ μᾶς ἔφερε τὸν ἴδιο τὸ θησαυρὸν ὅλων τῶν ἀγαθῶν, τὴν αἰώνια πηγὴν ποὺ διανοίγεται μέσα ἀπὸ τοὺς πατρικοὺς κόλπους ἀνεκφοιτήτως, τὸν Λόγον ποὺ εἶναι ἐγκατεστημένος ἐπάνω ἀπὸ τῆς οὐράνιης ἀψίδος. Αὐτὸς μᾶς ἔφερε ἀπὸ ἐκεῖ ὕδωρ ζωντανόν, καὶ μᾶς πρόσφερε τροφὴν ποὺ ἀπαθανατίζει καὶ καθιστᾷ υἱοὺς Θεοῦ ὅσους μεταλαβαίνουν ἀπ' αὐτὴν, ὄχι υἱοθετημένους μὲ ψιλὸ ὄνομα, ἀλλὰ μὲ κοινωνία τοῦ Πνεύματος (τί ἀνέκφραστη δωρεά!), προσοικειωμένους στὸ Θεὸν καὶ ἀλλήλους μὲ τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Θεοῦ.

65 Ἄς φυλάττωμε ἐπομένως τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐνότητα, ποὺ ἔχει ἐντυπωθῆ σ' ἐμᾶς ἀπὸ τὸν Θεὸν θείως,

ρηλίου μᾶλλον καὶ ὄχι τοῦ πατέρα τὸν Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς. Βλ. ὁμοίως καὶ ΘΕΜΙΣΤΙΟΥ, Λόγος 15.

πωμεν ἀεὶ πρὸς τὸν ἄνω γεννήτορα. Καταλίπωμεν τὴν γῆν· οὐ γὰρ ἔτι ἐσμὲν ἐκ γῆς χοϊκοί, ὡς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος, ἐξ οὐρανοῦ. Ἄνω σχῶμεν τὴν καρδίαν πρὸς αὐτόν. Θεασώμεθα τὸ μέγα θέαμα τοῦτο, τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀϋλῶ συνδιαιωνίζουσαν θεότητος πυρί· καὶ τοὺς δερματίνους ἀποθέμενοι χιτῶνας, οὐδὲς ἐκ παραβάσεως ἐνδεδύμεθα, στῶμεν ἐν τῇ ἀγίᾳ τὴν καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος γῆν ἀγίαν δι' ἀρετῆς καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἀκλινοῦς συννεύσεως ἀποδείξαντες, ὡς ἂν παρρησίαν σχῶμεν ἐπιδημοῦντος ἐν πυρὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ φωτισθῶμεν προσδραμόντες καὶ συνδιαιωνίσωμεν φωτιζόμενοι εἰς δόξαν αὐτοῦ τοῦ ἀνωτάτου φωτός, τῆς τρισηλίου καὶ μοναρχικωτάτης φαιδρότητος.

66 Ἦν πρέπει πᾶσα δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀκαταλήκτους αἰῶνας. Ἀμήν.

διὰ τῶν δεσμῶν τῆς ἀγάπης. Ἄς βλέπουμε πάντοτε πρὸς τὸν ἄνω γεννήτορα. Ἄς ἐγκαταλείψωμε τὴ γῆ· διότι δὲν εἴμαστε πλέον ἀπὸ τὴ γῆ χοϊκοί, ὅπως ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὅπως ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος⁸¹. Ἄς ὑψώσωμε ἄνω πρὸς αὐτὸν τὴν καρδιά μας. Ἄς παρατηρήσωμε τὸ μέγα τοῦτο θέαμα, τὴν φύσι μας νὰ συνδιαιωρίζη ἀύλως μὲ τὸ πῦρ τῆς θεότητος, καί, ἀποβάλλοντας τοὺς δερματίνους χιτῶνες, πού ἔχομε ἐνδυθῆ ἀπὸ τὴν παράβασι, ἃς σταθοῦμε σὲ ἀγία γῆ, ἀναδεικνύοντας ὁ καθένας μας τὴ δική του γῆ ἀγία διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸ σταθερᾶς ἀφοσιώσεως, ὥστε καθὼς ὁ Θεὸς ἐπιδημεῖ σὲ πῦρ, νὰ ἔχωμε παρρησία καὶ τρέχοντας νὰ φωτισθοῦμε καὶ φωτιζόμενοι νὰ συνδιαιωρίσωμε σὲ δόξα αὐτοῦ τοῦ ἀνωτάτου φωτός, τῆς τρισήλιας καὶ μοναρχικώτατης λαμπρότητος.

66 Σ' αὐτὴν πρέπει κάθε δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τώρα καὶ στοὺς ἀτελειώτους αἰῶνες. Γένοιτο.

81. Α' Κορ. 15,47.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΔ'

ΟΤΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΘΑ ΕΙΝΑΙ

ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΕΝΑΡΕΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΜΟΙΒΗ

ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΠΕΙΘΕΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΤΙΜΩΡΙΑ

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΑΡΕΤΩΝ

Ἐκφωνήθηκε τὴν δέκατη Κυριακὴ τοῦ Λουκᾶ

Δηλαδή τὴν πρὸ τῶν προπατόρων

ΟΜΙΛΙΑ ΝΔ'

**ΟΤΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΝ
ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΚΑΤΟΡΘΟΥΣΙ ΜΕΙΖΩΝ Η ΑΜΟΙΒΗ
ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΠΕΙΘΟΥΣΙ ΠΛΕΙΩΝ Η ΚΟΛΑΣΙΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΑΡΕΤΩΝ**

*Ἐξεφωνήθη τῇ δεκάτῃ Κυριακῇ τοῦ Λουκά,
ἣτις ἐστὶ πρὸ τῆς τῶν προπατόρων*

1

κήρυττε μὲν ὁ παλαιὸς νόμος τοῦ οὐρανοῦ τὸν Θεὸν εἶναι ποιητὴν καὶ δεσπότην καὶ τηνικαῦτα θεάρεστα ὑπετίθετο τοῖς ὑπὸ νόμον, ἐπαγγελίαν δὲ οὐρανίων ἀγαθῶν οὐ παρεῖχεν, οὐδὲ κοινωνίαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κληρονομίαν αἰώνιον καὶ οὐράνιον ἐπηγγέλλετο τοῖς πειθομένοις· τοῦ δὲ παμβασιλέως Χριστοῦ διὰ σαρκὸς ἡμῖν ἐνδημήσαντος, ὥστε «καλέσαι τοὺς ἁμαρτω-

λούς», ὡς αὐτὸς φησιν, «εἰς μετάνοιαν», τοῖς ὑπακούουσι καὶ μετανουοῦσι καὶ διὰ τῶν τῆς μετανοίας ἔργων κατὰ τὸ εὐαγγέ-

1. Ἡ ὁμιλία εἶναι ἐπὶ τῆς περικοπῆς Ἐφεσ. 4,25-32. 5,1-5.

Ο Μ Ι Λ Ι Α 54

**ΟΤΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΘΑ ΕΙΝΑΙ
ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΕΝΑΡΕΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΜΟΙΒΗ
ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΠΕΙΘΕΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΤΙΜΩΡΙΑ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΑΡΕΤΩΝ**

Ἐκφωνήθηκε τὴν δέκατη Κυριακὴ τοῦ Λουκᾶ.

Δηλαδή τὴν πρὸ τῶν προπατόρων¹

1

παλαιὸς νόμος ἐκήρυττε ὅτι ποιητὴς καὶ δεσπότης τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ὁ Θεὸς καὶ θεσμοθετοῦσε τὰ τότε θεάρεστα στοὺς εὐρισκομένους ὑπὸ τὸν νόμο, ἀλλὰ δὲν προσέφερε ἐπαγγελία οὐρανίων οὔτε ὑποσχόταν στοὺς εὐπειθεῖς κοινωνία πρὸς τὸν Θεὸ καὶ αἰώνια καὶ οὐράνια κληρονομία. Ἄφ' ὅτου ὁμοῦς κατήλθε σ' ἐμᾶς μὲ σάρκα ὁ παμβασιλεὺς Χριστός,

ὥστε «να καλέση τοὺς ἁμαρτωλοὺς σὲ μετάνοια»², ὅπως λέγει αὐτός, εἶναι μεγαλύτερες οἱ ἀμοιβὲς πρὸς ὅσους ὑπακούουν καὶ

2. Μαθ. 9,13.

λιον τοῦ Χριστοῦ πολιτευομένοις καὶ τὰς ἐν αὐτῷ θείας ἐντολὰς τηροῦσι μείζους αἱ ἀμοιβαί. Καὶ οὐχ ἀπλῶς μείζους, ἀλλὰ καὶ ἀσύγκριτον ἔχουσαι τὴν ὑπεροχὴν· βασιλεία γὰρ οὐρανῶν ἐπήγγελται καὶ φῶς ἀνέσπερον καὶ υἰοθεσία οὐράνιος καὶ σκηνῶματα ὑπερκόσμια καὶ ζωὴ ἐνθεος καὶ αἰδῖος, καὶ περισσότερον τούτων ἔτι· «κληρονόμοι γὰρ ἐσόμεθα Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ»· καὶ «ἐγὼ ἦλθον», φησὶν ὁ Κύριος, «ἵνα ζωὴν ἔχητε καὶ περισσὸν ἔχητε». Ταῦτα δὲ οὐ ρημάτων διάκενός ἐστι ψόφος, οὐδὲ ὀνομάτων ἀπλῶς ἀπαρίθμησις, ἀλλὰ πραγμάτων ἀμεταθέτων ἐν ἀληθείᾳ τοῖς πιστοῖς καὶ κατὰ Χριστὸν ζῶσιν ὡς ἐπάθλων ἀποκειμένων.

2 Οὐκοῦν ἀναγκαῖον τοὺς μέλλοντας τεύξεσθαι τῶν ἐπάθλων ἐν ἀληθείᾳ καὶ πράγματι τοὺς ἄθλους ἀνῦσαι πρότερον, καὶ χωρητοὺς μὲν ἑαυτοὺς ποιῆσαι ταῖς οὐρανίαις μοναῖς, δεκτικούς δὲ καὶ χωρητικούς τῶν ἐν αὐταῖς ἀγαθῶν, ἵνα μὴ καὶ τῶν ὄντως χειρόνων πειραθῶσι τῶν ὄντως κρείττωνων ἀποπεσόντες. Εἰκότως γὰρ καὶ ἀκολούθως καὶ πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἀνεκτότεροι μὲν ἦσαν οἱ ἀμαρτάνοντες, ἐλάττων δὲ ἢ ἀκρίβεια τῶν ἐνταλμάτων· νῦν δὲ φοβερὰ κρίσις καὶ κόλασις αἰώνιος ἀπόκειται τοῖς ἀμετανοήτως ἀμαρτάνουσι· πῦρ ἄσβεστον, σκότος ἐξώτερον, σκώληξ ἀκοίμητος, βρυγμὸς ἐλεεινὸς ὀδόντων, ὀδύνη καὶ θλίψις καὶ στενοχωρία καὶ πένθος ἄληκτόν τε καὶ ἀπαράκλητον, καὶ πρὸς τούτοις, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τούτων ὁ ἀπὸ Θεοῦ διηνεκῆς χωρισμὸς, ὃ ἐστι παντὸς ἀγαθοῦ καὶ ὡς ἀληθῶς εὐφραίνοντος ἀλλοτρίωσις.

μετανοοῦν, πολιτεῦνται διὰ τῶν ἔργων τῆς μετανοίας κατὰ τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ καὶ τηροῦν τις περιλαμβανόμενες σ' αὐτὸ θεῖες ἐντολές. Καὶ δὲν εἶναι ἀπλῶς μεγαλύτερες, ἀλλὰ καὶ ἔχουν ἀσύγκριτη ὑπεροχή· διότι δι' αὐτῶν ἔχει ἐπαγγελθῆ βασιλεία οὐρανῶν καὶ φῶς ἀνέσπερο καὶ υἰοθεσία οὐράνια καὶ σκηνώματα ὑπερκόσμια καὶ ζωὴ θεία καὶ ἀἴδια, καὶ κάτι περισσότερο ἀπὸ αὐτά· «διότι θὰ γίνωμε κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ»³, καὶ «ἐγὼ ἦλθα», λέγει ὁ Κύριος, «γὰρ νᾶ ἔχετε ζωὴ μὲ περίσσεια»⁴. Αὐτὰ δὲ δὲν εἶναι ἦχος κενῶν λόγων οὔτε ἀναφορὰ ἀπλῶν λέξεων ἀλλὰ πράγματα ποὺ δὲν μετακινοῦνται καὶ ἀπόκεινται ἀληθινὰ ὡς ἔπαθλα στοὺς πιστοὺς καὶ κατὰ Χριστὸ ζῶντας.

- 2 Ἐπομένως εἶναι ἀναγκαῖο αὐτοὶ ποὺ πρόκειται νὰ κερδίσουν τὰ ἔπαθλα ἀληθινὰ καὶ πραγματικὰ προηγουμένως νὰ ἐκτελοῦν τὰ ἀθλήματα, ὥστε νὰ καταστήσουν τοὺς ἑαυτοῦς των ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος χωρητοὺς στὶς οὐράνιες μονές, ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲ δεκτικούς καὶ χωρητικούς τῶν ἀγαθῶν ποὺ εὐρίσκονται σ' αὐτές, ἔτσι ὥστε νὰ μὴ ἐπιχειρήσουν καὶ τὰ ὄντως χειρότερα, ἀφοῦ ξεπέσουν ἀπὸ τὰ ὄντως καλύτερα. Πραγματικὰ εὐλόγως καὶ φυσικῶς πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνισι τοῦ Χριστοῦ οἱ ἁμαρτάνοντες ἦσαν ἀνεκτότεροι, λιγῶτερη δὲ ἡ ἀκρίβεια τῶν ἐνταλμάτων. Τώρα ὁμοίως στοὺς ἀμετανοήτως ἁμαρτάνοντας ἀπόκειται κρίσις φοβερὰ καὶ κόλασις αἰωνία· πῦρ ἄσβεστο, σκότος ἐξώτερο, σκώληξ ἀκοίμητος, ἔλεεινὸς βρυγμὸς ὀδόντων, ὀδύνη καὶ θλίψις καὶ στενοχωρία, πένθος ἀτελείωτο καὶ ἀπαρηγόρητο, καὶ πέρα ἀπὸ αὐτὰ μᾶλλον δὲ πρὶν ἀπὸ αὐτά, ὁ παντοτινὸς χωρισμὸς ἀπὸ τὸν Θεό, ποὺ σημαίνει ἀποξένωσι ἀπὸ κάθε ἀγάθὸ ποὺ εὐφραίνει ἀληθινὰ.

4. Ἰω. 10,10.

3 Ὅτι δὲ πρὸ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας οἱ τὰ τοῦ νόμου παραβαίνοντες ἦσαν ἀνεκτότεροι, μετὰ δὲ τὸν νόμον ἢ τῶν εὐαγγελικῶν ἐνταλμάτων φυλακὴ παρὰ τῶν τεύξεσθαι μελλόντων τῶν ἐπηγγελμένων μετὰ μείζονος τῆς σφοδρότητος ἀπαιτεῖται, διδασκέτω Παῦλος ἡμᾶς ὁ μέγας. «Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων», φησί, «λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοῆ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις, ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ Θεοῦ σημείοις καὶ τέρασι καὶ ποικίλαις δυνάμεσι καὶ Πνεύματος ἀγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν;»· καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν, «ἀμαρτανόντων», φησὶν, «ἡμῶν μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ ἀμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοῦς ὑπεναντίους».

4 Πιστούσθω δ' ἔτι τὸν λόγον αὐτὸς ὁ Κύριος, ταλανίζων μὲν πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν, «οὐαὶ σοι», λέγων, «Χοραζὶν. Οὐαὶ σοι Βηθσαιδᾶ», καὶ προστεθεὶς ὅτι, «γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ὑμῖν». Πρὸς ἡμᾶς δὲ τί φησὶν; «Ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἢ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Πρὸ γὰρ τῆς δεσποτικῆς παρουσίας οὔτε τῶν εἰς Θεὸν ὀρκῶν ἡμῖν ἐπέκειτο καταδίκη, οὔτε τῆς πρὸς ἀλλήλους ὀργῆς καὶ καταφρονήσεως ἀναγεγραμμένας εἶχομεν τὰς εὐθύνas, ἀλλ' οὐδ' ἢ πρὸς τὴν ἀλλοτριαν ἐμπαθῆς θεᾶ μοιχεῖα ἡμῖν ἐνομίζετο, οὐδὲ τὸ τὰ περιττὰ κατέχειν

5. Ἐβρ. 2,2-4.

6. Ἐβρ. 10,26 ἔ.

7. Ματθ. 11,21. Λουκᾶ 10,13.

3 Ὅτι ὅσοι παρέβαιναν τὶς διατάξεις τοῦ νόμου πρὶν ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν ἦσαν ἀνεκτότεροι, μετὰ δὲ τὸν νόμον ἀπαιτεῖται μὲ μεγαλύτερη σφοδρότητα ἢ φύλαξις τῶν εὐαγγελικῶν ἐνταλμάτων ἀπὸ τοὺς ἀναμένοντας νὰ ἐπιτύχουν τὰ ἐπηγγελμένα, ὡς μᾶς διδάξῃ ὁ μέγας Παῦλος. Διότι, λέγει, «ἂν ὁ λόγος ποὺ ἐλαλήθηκε δι' ἀγγέλων ἐπιβεβαιώθηκε καὶ κάθε παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβε δικαίαν μισθαποδοσίαν, πῶς ἐμεῖς θὰ ξεφύγωμε, ἀφοῦ ἀμελήσαμε γιὰ τόσο σπουδαία σωτηρία; Σωτηρία ποὺ ἀρχικὰ ἐκηρύχθηκε διὰ τοῦ Κυρίου καὶ ἔπειτα ἐβεβαιώθηκε σ' ἐμᾶς ἀπὸ τοὺς ἀκουστάς του, ἐνῶ ὁ Θεὸς ἐκμαρτυροῦσε μὲ σημεῖα καὶ τέρατα καὶ ποικίλα θαύματα καὶ μερισμοὺς τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν θέλησίν του;»⁵. Καὶ ἄλλοῦ πάλι λέγει, ὅταν ἁμαρτάνωμε ἐμεῖς μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, δὲν ἀπομένει πλέον θυσία γι' ἁμαρτίαι, ἀλλὰ φοβερὴ ἀναμονὴ κρίσεως καὶ ζῆλος πυρὸς ποὺ πρόκειται νὰ κατατρώγῃ τοὺς ἀντιθέτους⁶.

4 Ἄς πιστοποιήσῃ δὲ ἐπίσης τὸν λόγο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ποὺ ταλανίζει τὶς πόλεις, στίς ὁποῖες ἔγιναν τὰ περισσότερα θαύματά του, διότι δὲν μετενόησαν, λέγοντας, «ἄλλοίμονό σου, Χοραζίν· ἄλλοίμονό σου, Βηθσαιῖδά»⁷, καὶ προσθέτοντας ὅτι «ἢ γῆ τῶν Σοδόμων καὶ τῆς Γομόρρας θὰ γίνῃ ἀνεκτότερη τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως παρὰ ἐσεῖς»⁸. Πρὸς ἐμᾶς δὲ τί λέγει; Ὅτι «ἂν δὲν ξεπεράσῃ ἡ δικαιοσύνη σας τὴν δικαιοσύνην τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων, δὲν θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»⁹. Διότι πρὶν ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Δεσπότη, οὔτε γιὰ τοὺς πρὸς τὸν Θεὸν ὄρκους ἐπέκειτο καταδίκη μας οὔτε γιὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὀργὴν καὶ καταφρόνησιν εἶχαμε νομοθετημένους εὐθύγες, ἀλλ' οὔτε ἡ ἐμπαθὴς θεὰ ξένης γυναίκας ἐθεωρεῖτο γιὰ μᾶς μοιχεῖαν οὔτε τὸ νὰ κατέχωμε περιττὰ πράγματα καὶ νὰ μὴ μεταδί-

8. Ματθ. 10,15. 11,24.

9. Ματθ. 5,20.

καὶ μὴ μεταδιδόναι τοῖς δεομένοις τῷ μαμμωνᾶ δουλεύειν ἐκόντας ἡμᾶς ἀπαίφηνε· νῦν δὲ καὶ τῶν τοιούτων πάντων λόγον ὑφέξομεν, οὐ τῶν ἔργων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν λόγων, οὐδὲ τῶν λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν λογισμῶν ἀπαιτούμενοι τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἀκρίβειαν. «Ἐὰν γὰρ ὁ ὀφθαλμός σου», φησί, «πονηρὸς ᾗ», τουτέστιν ὁ ἔνδον λογισμὸς, «ὄλον τὸ σῶμά σου πονηρὸν ἔσται»· ὀφθαλμὸς γὰρ εἶπεν ἐνικῶς, ἵνα δείξῃ τὸν νοῦν οὕτω καλῶν· σώματος γὰρ ὀφθαλμὸς οὐχ εἶς.

5 Τοῦτο καὶ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς ἐδήλωσεν εἰπὼν, «ὄλον τὸ σῶμά σου πονηρὸν ἔσται»· δύο γὰρ ὄντων τῶν τοῦ σώματος ὀφθαλμῶν, ἐνὸς ἀβλεπτοῦντος οὐχ ὄλον ἔχει τὸ σῶμα τὴν ἀβλεψίαν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ πονῆρως ἔχειν εἰπεῖν, ἀλλὰ πονηρὸν εἶναι, ἔδειξε φανερῶς περὶ τῆς κατὰ τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν παθῶν καχεξίας τὸν λόγον ποιούμενος· διὸ καὶ ἐπιφέρει λέγων, καὶ «εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοί», τουτέστιν ὁ νοῦς καὶ ἡ διάνοια «σκότος ἐστί, τί τὸ σκότος», ἦτοι τὸ σῶμα καὶ ἡ αἴσθησις, «πόσον;».

6 Τῆς δὲ τοιαύτης ἐν τῷ κρυπτῷ καχεξίας τὴν θεραπείαν ἐπιδεικνὺς παραγγέλλει προσεύχεσθαι τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ Πατρὶ καὶ ποιεῖν τὴν ἐλεημοσύνην ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ καθαίρειν μᾶλλον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, τουτέστι τὸν ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπον· οὕτω γὰρ καὶ τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τοῦ στόματος οὐ μολυνεῖ οὐδὲ κοινώσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ πᾶς ἔσται λόγος αὐτοῦ πρὸς ἁγιασμὸν ἑαυτοῦ καὶ οἰκοδομὴν τῶν ἀκουόντων· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ πρὸς πίστωσιν τῶν ἀμφιβαλλομένων ἔχειν μεθ' ἑαυτοῦ τὴν τῶν πραγμάτων

10. Ματθ. 6,23. Λουκᾶ 11,34.

11. Ματθ. 6,23.

12. Ματθ. 6,1-6.

δωμε στοὺς ἔχοντας ἀνάγκη μᾶς ἔκρινε ὡς δουλεύοντας στὸν Μαρμωνᾶ ἐκουσίως. Τώρα ὁμως θὰ ὑποστοῦμε τὴν ἐθύνη γιὰ ὅλες τὶς παραβάσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους καὶ θὰ μᾶς ζητηθῆ ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀκρίβεια ὄχι μόνο τῶν ἔργων ἀλλὰ καὶ τῶν λόγων, οὔτε τῶν λόγων μόνο, ἀλλὰ καὶ τῶν λογισμῶν. Διότι, λέγει, «ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου εἶναι πονηρός», δηλαδή ὁ ἐσωτερικὸς λογισμὸς, «ὄλο τὸ σῶμα σου εἶναι πονηρό»¹⁰. Εἶπε δὲ ὀφθαλμὸς στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ, γιὰ νὰ δείξη ὅτι μὲ αὐτὸν ὀνομάζει τὸν νοῦ· διότι τοῦ σώματος ὁ ὀφθαλμὸς δὲν εἶναι ἓνας.

5 Τοῦτο ἐδήλωσε καὶ μὲ τὸ συμπέρασμα, «ὄλο τὸ σῶμα σου θὰ εἶναι πονηρό»· διότι, ἀφοῦ εἶναι δύο οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ σώματος, ἂν εἶναι μόνο ὁ ἓνας τυφλός, δὲν ἔχει ὄλο τὸ σῶμα τὴν ἀβλεψία. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι εἶναι πονηρό, ἔδειξε φανερά ὅτι ὀμιλεῖ περὶ τῆς κακοδιαθεσίας τῶν παθῶν στὴν ψυχὴ σχετικὰ μὲ τὴν ἁμαρτία· γι' αὐτὸ καὶ προσθέτει, καὶ «ἂν τὸ μέσα σου φῶς», δηλαδή ὁ νοῦς καὶ ἡ διάνοια, «εἶναι σκότος, τὸ σκότος», δηλαδή τὸ σῶμα καὶ ἡ αἴσθησις, «πόσο»;¹¹

6 Αὐτῆς δὲ τῆς καχεξίας τὰ κρυφὰ ὑποδεικνύοντας τὴν θεραπεία παραγγέλλει νὰ προσευχώμαστε στὸν Πατέρα, ποὺ εὐρίσκεται στὰ κρυφά, καὶ νὰ ἀσκοῦμε τὴν ἐλεημοσύνη στὰ κρυφά¹², καὶ νὰ καθαρίζωμε μᾶλλον τὸ μέσα στὸ ποτήρι ¹³, δηλαδή τὸν μέσα μας ἄνθρωπο. Ἔτσι καὶ τὰ ἐξερχόμενα ἀπὸ τὸ στόμα δὲν θὰ μολύνουν οὔτε θὰ μιάνουν τὸν ἄνθρωπο¹⁴, ἀλλὰ κάθε λόγος του θὰ εἶναι γιὰ ἁγιασμό του καὶ οἰκοδομὴ τῶν ἀκουόντων. Καὶ ὄχι μόνο τοῦτο, ἀλλὰ παραγγέλλει ἐπίσης νὰ ἔχη κανεὶς μαζί του γιὰ ἐπιβεβαίωσι τῶν ἀμφιβαλλομένων τὴν ὁμολογία τῶν πραγ-

13. Ματθ. 23,26.

14. Ματθ. 15,10· 18 ἔ.

ὁμολογίαν, ἣν ἀλλαχοῦ δηλῶν ὁ Κύριος ἔλεγεν, «ἔστω ὑμῶν τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ οὐ, οὐ· τὸ δὲ ἐκτὸς τοῦ ναὶ καὶ τοῦ οὐ ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι».

7 Μηδεὶς οὖν ὑμῶν, ἀδελφοί, πονηροὺς τρεφέτω λογισμοὺς, ἄκρισίᾳ καὶ μίσει καὶ μνησικακίᾳ καὶ κατακρίσει μᾶλλον ἢ δικαιοσύνη καὶ ἀγάπη καὶ ἀληθείᾳ στοιχῶν· μηδεὶς ἀντὶ ἐλαίου βόρβορον τῷ τῆς οἰκείας καρδίας ἐπεγγείτω λύχνῳ, τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς· μηδεὶς θησαυροὺς ἐπὶ γῆς κεκτήσθω συγκατορύττων ἢ συναποκλείων τούτοις τὸν οἰκεῖον νοῦν. Μηδεὶς τὰ ἐκ τοῦ πονηροῦ διὰ τοῦ στόματος προφερέτω πρόχειρος εἰς ὄρκους ὧν· ὁ γὰρ τὰ τοιαῦτα φέρων ἐν τῇ ψυχῇ καὶ πρὸς τὰ ἐκτὸς προφέρων διὰ τοῦ στόματος οἰκητήριον ἑαυτὸν ποιεῖ καὶ ὄργανον καὶ ὑπηρέτην τοῦ πονηροῦ, καὶ δοῦλος εἶναι Θεοῦ οὐ δύναται, πόσω μᾶλλον υἱὸς καὶ κληρονόμος τῆς ἐπηγγελμένης οὐρανόθεν καὶ αἰδίου βασιλείας ἐκείνου. Πῶς γὰρ ἐπιτεύξεται ταύτης ὁ μὴ τὰ τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότη, ἀλλὰ τὰ τοῦ πονηροῦ ἀποστάτου καὶ φρονῶν καὶ λέγων καὶ ποιῶν;

8 Οὐκοῦν καὶ ὁ τοὺς ὄρκους φεύγων μὴ ἀπλῶς λεγέτω τὸ ναὶ καὶ τὸ οὐ, ἀλλὰ μετὰ πάσης ἀληθείας, ὡς καὶ τὰ πράγματα σύμφωνα δείκνυσθαι τοῖς λόγοις· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὐ οὐ, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παραγγελίαν. Εἰ δὲ μὴ τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἔχεται, ἀλλὰ ἀντίκειται τοῖς λόγοις τὰ πράγματα, τὸ ναὶ ἔσται οὐ, καὶ τὸ οὐ ναί, καὶ οὕτω πάλιν ψεῦδος ὄν ἐκ τοῦ διαβόλου ἔσται· τὸ γὰρ ψεῦδος ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστὶ, καὶ αὐτός ἐστιν ὁ τούτου πατήρ, καὶ τούτῳ οἰκειοῦται καὶ υἰοθετεῖται ὁ τὸ ψεῦδος λαλῶν, καὶ μετὰ τοῦ Πνεύματος τῆς ἀληθείας οὐκ ἔχει μετοχὴν οὐδὲ μέλος εἶ-

μάτων, γὰ τὴν ὁποία ἄλλοῦ ὁ Κύριος ἔλεγε, «να εἶναι τὸ ναί σας ναί, καὶ τὸ ὄχι σας ὄχι· τὸ δὲ ἔξω ἀπὸ τὸ ναί καὶ ἀπὸ τὸ ὄχι εἶναι ἀπὸ τὸν πονηρό»¹⁵.

7 Κανένας ἀπὸ σᾶς, λοιπόν, ἀδελφοί, νὰ μὴ τρέφη πονηροῦς λογισμοῦς, συντασσόμενος μᾶλλον μὲ τὴν ἀκρισία καὶ τὸ μῖσος καὶ τὴν μνησικακία καὶ τὴν κατάκρισι παρὰ μὲ τὴν δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀλήθεια. Κανένας νὰ μὴ ρίχνη στὸ λυχνάρι τῆς καρδιᾶς τοῦ βόρβορο ἀντὶ ἐλαίου, τοὺς αἰσχροῦς λογισμοῦς δηλαδή. Κανένας νὰ μὴ κατέχη θησαυροῦς ἐπάνω στὴ γῆ, παραχώνοντας καὶ ἀποκλείοντας μαζὶ μὲ αὐτὸν τὸν νοῦ του. Κανένας νὰ μὴ προφέρῃ μὲ τὸ στόμα του τὰ ἀπὸ τὸν πονηρὸ ἔχοντας προχείρους τοὺς ὄρκους· διότι αὐτὸς ποὺ φέρει στὴν ψυχὴ του τέτοια πράγματα καὶ τὰ ἐκφέρει πρὸς τὰ ἔξω μὲ τὸ στόμα καθιστᾷ τὸν ἑαυτὸ του κατοικητήριον καὶ ὄργανον καὶ ὑπηρέτη τοῦ πονηροῦ, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι δοῦλος τοῦ Θεοῦ, πολὺ περισσότερο δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι υἱὸς καὶ κληρονόμος τῆς ἐπηγγελμένης οὐράνιας καὶ αἰδίας βασιλείας ἐκείνου. Πραγματικὰ πῶς θὰ τὴν ἀποκτήσῃ αὐτὴν αὐτὸς ποὺ φρονεῖ καὶ λέγει καὶ πράττει ὄχι τὰ θελήματα τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότη ἀλλὰ τοῦ πονηροῦ ἀποστάτη;

8 Ἐπομένως καὶ ὁποῖος ἀποφεύγει τοὺς ὄρκους, νὰ μὴ λέγῃ ἀπλῶς τὸ ναί καὶ τὸ οὐ, ἀλλὰ νὰ τὰ λέγῃ μὲ ὄλη τὴν ἀλήθεια, ὥστε καὶ τὰ πράγματα νὰ δείχνωνται σύμφωνα μὲ τὰ λόγια. Διότι ἔτσι θὰ εἶναι τὸ ναί ναί καὶ τὸ ὄχι ὄχι κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν παραγγελίαν. Ἐὰν δὲ ὁ λόγος δὲν στηρίζεται στὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ τὰ πράγματα ἀντίκεινται στὰ λόγια, τὸ ναί θὰ εἶναι ὄχι καὶ τὸ ὄχι ναί, κι' ἔτσι πάλι ὡς ψεῦδος θὰ εἶναι ἀπὸ τὸν Διάβολο. Διότι τὸ ψεῦδος εἶναι ἀπὸ τὸν Διάβολο καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ πατέρας τούτου καὶ ἀπὸ αὐτὸν οἰκαιοποιεῖται καὶ υἱοθετεῖται ὁ ψευδολογῶν καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μετάσχη τοῦ Πνεύματος τῆς ἀληθείας

ναι δύναται τοῦ Χριστοῦ σώματος· διό φησιν ὁ ἀπόστολος πρὸς Ἐφεσίους γράφων, «ἀνανεοῦσθε τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθε τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας καὶ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη».

9 Τί ἐστὶν «ἀνανεοῦσθε τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθε τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας»; Ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ τὸν ἡμέτερόν ποτε προπάτορα κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἑαυτοῦ κτίσας, κακίαν οὐδεμίαν ἐνέθηκεν αὐτῷ, ἀλλὰ μετὰ τῆς ψυχῆς ἐνέπνευσεν αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ θεοῦ Πνεύματος χάριν συντηροῦσαν αὐτὸν ἐν καινότητι καὶ περιέπυσαν αὐτῷ τὴν ὁμοίωσιν. Ὡς δὲ ἐκεῖνος ἀδικίαν τε ἐποίησε τὴν ἐσχάτην, ἀπειθήσας τῷ πλάσαντι καὶ πεισθεὶς τῷ φθονήσαντι, καὶ τῷ ψεύδει συνέθετο τὸν καταψευσάμενον τῆς θείας ἐντολῆς προσδεξάμενος, τῆς θείας χάριτος ἐκπεσὼν παλαιὸς καὶ διεφθορῶς γέγονεν ἀντὶ καινοῦ, μηκέτι κατὰ Θεόν, τουτέστι καθ' ὁμοίωσιν ὑπάρχων τοῦ ποιήσαντος, μηδὲ γεννᾶν δυνάμενος ὁμοίους τῷ Θεῷ, ἀλλ' ὁμοίους ἑαυτῷ, παλαιὸς καὶ διεφθορότας· σύνεστι γὰρ τοῖς ἐτοίμοις εἰς φθορὰν ἢ παλαιώσεις.

10 Διὰ τοῦτο νέος ἡμῖν Ἀδὰμ γίνεται μὴ παλαιούμενος, ὃς «ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ», ὃν ἡμεῖς ἀρτίως Πατέρα καὶ προπάτορα πλουτοῦμεν ὡς Πατέρα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ ἀρχηγὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Αὐτὸς καὶ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἤρε καὶ τὴν παλαιώσιν ἐκ μέσου πεποίηκεν. Οὗτος δὲ ἐστὶ Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ἐκ Παρθένου σάρ-

οὔτε νὰ εἶναι μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ ἀπόστολος γράφοντας πρὸς τοὺς Ἐφεσίους, «ν' ἀνανεώνεσθε κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νοῦ σας καὶ νὰ ἐνδυθῆτε τὸν νέο ἄνθρωπο τὸν κτισθέντα κατὰ τὸν Θεὸ μὲ δικαιοσύνη καὶ ὁσιότητα τῆς ἀλήθειας· καὶ ἀπορρίπτοντας τὸ ψεῦδος νὰ λέγετε τὴν ἀλήθεια ὁ καθένας μὲ τὸν πλησίον του, διότι εἴμαστε μέλη ἀλλήλων»¹⁶.

9 Τί σημαίνει «νὰ ἀνανεώνεσθε κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νοῦ σας καὶ νὰ ἐνδυθῆτε τὸν νέο ἄνθρωπο τὸν κτισθέντα κατὰ τὸν Θεὸ μὲ δικαιοσύνη καὶ ὁσιότητα καὶ ἀλήθεια»; Ὅταν ὁ Θεὸς παλαιὰ ἔκτισε τὸν προπάτορά μας Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσί του, δὲν ἔβαλε μέσα σ' αὐτὸν καμμιά κακία, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὴν ψυχὴ ἐνέπνευσε σ' αὐτὸν καὶ τὴ χάρι τοῦ θείου Πνεύματος ποὺ τὸν κρατοῦσε σὲ νεότητα καὶ τοῦ συγκρατοῦσε τὴν ὁμοίωσι. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος διέπραξε τὴ χειρίστη ἀδικία, ἀπειθῶντας στὸν πλάσαντα καὶ πειθόμενος στὸν φθονήσαντα, καὶ συμπαρατάχθηκε μὲ τὸ ψεῦδος ἀποδεχόμενος τὸν διαψεύσαντα τὴν θεία ἐντολή, ἀφοῦ ἐξέπεσε τῆς θείας χάριτος, κατέστη, ἀντὶ νέος, παλαιὸς καὶ ἐφθαρμένος, μὴ ὄντας κατὰ Θεόν, δηλαδὴ καθ' ὁμοίωσι τοῦ ποιητοῦ, μήτε μπορῶντας νὰ γεννᾷ ὁμοίους μὲ τὸν Θεό, ἀλλὰ ὁμοίους μὲ τὸν ἑαυτό του, παλαιούς καὶ ἐφθαρμένους· διότι μὲ τοὺς ἐτοιμούς γιὰ φθορὰ συνυπάρχει ἡ παλαίωσις.

10 Γι' αὐτὸ γίνεται γιὰ μᾶς νέος Ἀδὰμ, ποὺ δὲν παλαιώνεται, ὁ ὁποῖος «ἀμαρτία δὲν ἔκαμε οὔτε εὐρέθηκε δόλος στὸ στόμα του»¹⁷, τὸν ὁποῖο ἐμεῖς τώρα ἔχομε πατέρα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ ἀρχηγὸ τῆς αἰώνιας ζωῆς. Αὐτὸς καὶ τὶς ἀμαρτίες μας ἐσήκωσε καὶ ἀφήρεσε ἀπὸ τὴ μέση τὴν παλαίωσι. Τοῦτος δὲ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐνδύθηκε γιὰ

17. Α' Πέτρ. 2,22.

κα δι' ἡμᾶς ἐνδυσάμενος, οὗ τὴν γέννησιν προεορτάζειν ἠρξάμεθα σήμερον, τῶν πρὸ νόμου καὶ ὑπὸ νόμον πατέρων τὴν μνήμην ἄγοντες ὡς ἐπ' ἀρετῆ καὶ θεοσεβείᾳ τηνικαῦτα λαμψάντων, ὧν αἱ προρρήσεις καὶ πρὸς οὐς αἱ ἐπαγγελίαι καὶ ἐξ ὧν τὸ κατὰ σάρκα Χριστὸς· ὃς δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς, ἐκ Παρθένου μέντοι, γεννᾶται, ἴν' ἐξ ἡμῶν ἡμᾶς ἀναπλάσῃ καὶ διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀνακαινίσῃ καὶ χωρητικοὺς πάλιν τῆς τοῦ θείου Πνεύματος χάριτος ποιήσῃ, τὸν ἐν αὐτῷ κτισθέντα κατὰ Θεὸν ἄνθρωπον ἐνδύσας ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας· ὃς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ἐξείργασται, καταισχύνας μὲν εἰς τέλος τὸν πονηρόν, καίτοι προσβαλόντα πολυειδῶς, ὑπακούσας δὲ δικαίως μέχρι τέλους τῷ Πατρὶ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπακοὴν πρόξενον δείξας ἀναστάσεως καὶ ζωῆς ἀληθινῆς.

- 11** Ταύτας δὲ δι' ἑαυτοῦ πληρώσας ἡμῖν ἔδωκε φυλάττειν. «Ὁ νόμος» γάρ, φησί, «διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο». Ταύτας δὲ φυλάττοντες ἡμεῖς ἐπὶ μὲν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τὸ σῶμα καινὸν καὶ φθορᾶς ἀνώτερον ληψόμεθα, νῦν δὲ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοφροσύνης τε καὶ συναφείας τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ἡμῶν ἀνανεούμεθα, ἐν αὐτῷ καθ' ἡμέραν προκόπτοντες ἐπὶ τὸ κρεῖττον. Ἀναγεννήσας γὰρ δι' ἑαυτοῦ οὐκ ἐχώρισεν ἡμᾶς ἑαυτοῦ· κατὰ Πνεῦμα γὰρ καὶ οὐ κατὰ σάρκα γεγέννηκεν ἡμᾶς, καὶ ὥσπερ αὐτὸς φύσει γεννηθεὶς πρὸ αἰώνων ἐκ Πατρὸς ἀχώριστος διαμένει τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἡμᾶς χάριτι γεννηθέντας ἐπ' ἐσχάτων αἰώνων παρ' αὐτοῦ ἀχωρίστους εἶναι βούλεται ἀλλήλων τε καὶ ἑαυτοῦ. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὑπὲρ τῶν οἰκείων μαθητῶν ἔλεγεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν Πα-

μᾶς σάρκα ἀπὸ τὴν παρθένο, τοῦ ὁποίου τὴ γέννησι ἀρχίσαμε νὰ προερτάζωμε σήμερα, τιμώντας τὴ μνήμη τῶν πρὸ τοῦ νόμου καὶ ὑπὸ τὸν νόμο πατέρων, διότι ἔλαμψαν τότε γι' ἀρετὴ καὶ θεοσέβεια, τῶν ὁποίων εἶναι οἱ προρρήσεις καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους ἐδόθησαν οἱ ἐπαγγελίαι καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους προῆλθε κατὰ σάρκα ὁ Χριστός. Αὐτὸς γεννᾶται γιὰ μᾶς κατὰ τὸν τρόπο μας, ἀπὸ παρθένο ὁμῶς, ὥστε ἀπὸ μᾶς νὰ μᾶς ἀναπλάσῃ καὶ διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος νὰ μᾶς ἀνακαινίσῃ καὶ νὰ μᾶς κάμῃ πάλι χωρητικοὺς τῆς χάριτος τοῦ θείου Πνεύματος, ἐνδύοντας μὲ δικαιοσύνη καὶ ὁσιότητα τῆς ἀληθείας τὸν κτισθέντα κατὰ Θεὸ σ' αὐτὸν ἄνθρωπο· τίς ὁποῖες ἐπεξεργάσθηκε μόνος του, καταντροπιάζοντας ἕως τὸ τέλος τὸν πονηρό, ἂν καὶ τὸν προσέβαλε πολυειδῶς, ὑπακούοντας δὲ δικαίως ἕως τὸ τέλος στὸν Πατέρα καὶ παρουσιάζοντας τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπακοὴ ὡς πρόξενον ἀναστάσεως καὶ ἀληθινῆς ζωῆς.

- 11 Αὐτὲς δὲ τίς ἀρετές, ἀφοῦ τίς ἐξεπλήρωσε ὁ ἴδιος, τίς ἔδωσε σ' ἐμᾶς νὰ τίς φυλάττωμε. Διότι, λέγει, ὁ νόμος ἐδόθηκε διὰ τοῦ Μωυσέως, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια ἐπιτελέσθηκε διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»¹⁸. Ἐμεῖς φυλάττοντάς τες, κατὰ μὲν τὸν μέλλοντα αἰῶνα θὰ λάβωμε καὶ τὸ σῶμα νέο καὶ ἀνώτερο φθορᾶς, τῶρα δὲ ἀνανεωνόμαστε διὰ τῆς ὁμοφροσύνης καὶ συναφείας πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νοῦ μας, προκόπτοντας σ' αὐτὸν καθημερινῶς πρὸς τὸ καλύτερο. "Ὅταν μᾶς ἀναγέννησε ὁ ἴδιος, δὲν μᾶς ἐχώρισε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του· διότι μᾶς ἐγέννησε κατὰ πνεῦμα ὄχι κατὰ τὴν σάρκα καί, ὅπως αὐτὸς ποὺ ἐγεννήθηκε κατὰ φύσιν ἀπὸ τὸν Πατέρα προαιωνίως παραμένει ἀχώριστος ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα του, ἔτσι θέλει κι' ἐμεῖς ποὺ ἐγεννηθήκαμε κατὰ χάριν ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες νὰ εἴμαστε ἀχώριστοι ἀπὸ ἀλλήλους καὶ ἀπὸ αὐτόν. Καὶ δηλώνοντας τοῦτο ἔλεγε πρὸς τὸν Πατέρα γιὰ τοὺς μαθητάς του ὁ Κύριος, «δός τους, Πάτερ, νὰ εἶναι ὅλοι ἓνα, ὅπως ἐγώ

τέρα, «δὸς αὐτοῖς ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθάπερ ἐγὼ, Πάτερ, ἐν σοί, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν ἐν ἀληθείᾳ».

12 Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἄλλαχού «κεφαλὴν ἡμῶν εἶναι φησι τὸν Κύριον, ἡμᾶς δὲ ἀλλήλων μέλη». Κάνταῦθα δὲ εἰπὼν, «ἐνδύσασθε τὸν καινὸν ἄνθρωπον», ἐπήνεγκε, «καὶ λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη», τοῦτο λέγων ἀντικρυς, ὅτι ὡσπερ ὁ ὀφθαλμὸς μέλος ὢν ἡμέτερον οὐχ ἡμῖν ἀπαγγέλλει τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς, καὶ ὡσπερ αὐτῇ ἢ γλῶσσα μέλος ἡμέτερον οὔσα οὐκ ἀπαγγέλλει τὸ γλυκὸ πικρὸν καὶ τὸ πικρὸν γλυκὸ, ἀλλ' οἷόν ἐστιν ἕκαστον ἐπ' ἀληθείας, τοιοῦτον ἡμῖν διὰ τῶν δυναμένων αὐτὰ κρίνειν δείκνυται μελῶν, οὕτω καὶ ἡμῶν τῶν ἀπὸ Χριστοῦ καλουμένων ἕκαστος μέλος τῆς Ἐκκλησίας πάσης ὢν, μηδὲν ἕτερον ἀπαγγελλέτω παρ' αὐτὸ τὸ ὄν καὶ γινωσκόμενον ἐπ' ἀληθείας παρ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μή, πλάνος τις καὶ ἀντίθετός ἐστιν, ἀλλ' οὐ μέλος καὶ οἰκεῖος.

13 Οὕτω δὲ καὶ περὶ ὀργῆς ἠκούσαμεν τοῦ Κυρίου λέγοντος, «ὅτι ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὁ δὲ εἰπὼν ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὁ δὲ εἰπὼν αὐτῷ ἴμωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός». Εἰ γὰρ καὶ μικρὰ ταῦτα δοκεῖ, ἀλλὰ διασειεὶ καὶ καταλύει τὸ μέγα τῆς ἀγάπης χρῆμα καὶ τόπον παρέχει τῷ διαβόλῳ· «μὴ ἐπιδυέτω» γάρ, φησὶν, «ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ». Ὁ γοῦν διὰ τῆς ἐπιτάσεως καὶ παρατάσεως τοῦ παροργισμοῦ εἰς ὕβρεις κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ χωρήσας καὶ πρὸς καταλλαγὰς ἀνεπι-

19. Ἰω. 17,19-21.

20. Ρωμ. 12,5. Α' Κορ. 22,27. Ἐφεσ. 1,22.

21. Ἐφ. 4,24 ε.

εἶμαι σ' ἐσένα καὶ σὺ σ' ἐμένα, νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ σὲ μᾶς ἓνα ἀληθινά»¹⁹.

12 Γι' αὐτὸ καὶ πάλιν λέγει ἄλλοῦ «ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κεφαλὴ μας, ἐμεῖς δὲ μέλη ἀλλήλων»²⁰. Κι' ἐδῶ δέ, ἀφοῦ εἶπε «ἐνδυθῆτε τὸν νέο ἄνθρωπο», προσέθεσε «καὶ νὰ λαλήτε ὁ καθένας πρὸς τὸν πλησίον του ἀλήθεια, διότι εἴμαστε μέλη ἀλλήλων»²¹, ἐννοώντας ἀκριβῶς τοῦτο, ὅτι, ὅπως ὁ ὀφθαλμὸς ποὺ εἶναι μέλος δικό μας δὲν μᾶς ἀναγγέλλει τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς, καὶ ὅπως αὐτὴ ἡ γλῶσσα ποὺ εἶναι μέλος δικό μας δὲν μᾶς ἀναγγέλλει τὸ γλυκὺ πικρὸ καὶ τὸ πικρὸ γλυκὺ, καὶ ὅπως εἶναι τὸ καθένα πραγματικά, τέτοιο δεικνύεται σ' ἐμᾶς διὰ τῶν μελῶν ποὺ μποροῦν νὰ τὰ κρίνουν, ἔτσι ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς ποὺ φέρομε τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ εἶναι μέλος ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, νὰ μὴ ἀπαγγέλλη τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ὑπάρχει καὶ γνωρίζεται ἀληθινὰ ἀπὸ αὐτόν· εἶδεμῆ, εἶναι πλάνος καὶ ἀντίθετος, ἀλλ' ὄχι μέλος καὶ δικός του.

13 Ἔτσι ἀκούσαμε τὸν Κύριο νὰ λέγῃ καὶ γιὰ τὴν ὀργή, «ὅτι ὁ ὀργιζόμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του χωρὶς λόγο θὰ εἶναι ἔνοχος στὸ κριτήριον· ὅποιος εἶπε, 'βλάκα', θὰ εἶναι ἔνοχος στὸ συνέδριον· καὶ ὅποιος τοῦ εἶπε, 'μωρέ', θὰ εἶναι ἔνοχος γιὰ τὴ γέεννα τοῦ πυρός»²². Μπορεῖ νὰ φαίνωνται μικρὰ αὐτά, ἀλλὰ διασείουν καὶ καταλύουν τὸ μέγα ἀγαθὸ τῆς ἀγάπης καὶ παρέχουν εὐκαιρία στὸν Διάβολο. Διότι, λέγει, «νὰ μὴ σᾶς εὐρίσκη ἡ δύσις τοῦ ἡλίου ἀκόμη ὠργισμένους, καὶ νὰ μὴ δίδετε τόπο νὰ δρᾷ ὁ Διάβολος»²³. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ ἔφθασε σὲ ὕβρεις κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ διὰ τῆς ἐπιτάσεως καὶ παρατάσεως τοῦ ἐξοργισμοῦ καὶ δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ προβῆ σὲ συμφιλίωσι, ἐκπίπτει ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἀγάπης καὶ γεμίζει ἀπὸ τὸ ἀντίθετο

22. Ματθ. 5,22.

23. Ἐφεσ. 4,26 ε.

στρόφως ἔχων, τοῦ φωτὸς τῆς ἀγάπης ἐκπεσῶν καὶ τοῦ ἀντικειμέ-
νου σκότους γεγονῶς ἀνάπλεως, τόπον παρέχει τῷ τοῦ σκότους
ἄρχοντι, καὶ τοῦτον οἶον ἔνοικον ἔχων, ὡς ἐν αὐτῷ τόπῳ σὺν
ἐκείνῳ περιεχόμενος νῦν, καὶ εἰς τὴν ἡτοιμασμένην ἐκείνῳ γέενναν
συνεμπεσεῖται πάντως, ἔνοχος ὢν καὶ ὑπεῦθυνος, ἐὰν μὴ διὰ μετα-
νοίας ἐξοικίση μετὰ τοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν μίσους καὶ τὸν τοῦ μί-
σους ἀρχηγὸν καὶ πρωτοστάτην.

14 Πᾶσα οὖν, ἀδελφοί, πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ
καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ· εἰ γὰρ τὸ
μωρὸν τινα λέγειν μετ' ὀργῆς λεγόμενον τοσαύτης ἐκρίθη καταδί-
κης ἄξιον, τί περὶ τῶν ἄλλων ὕβρεων καὶ βλασφημιῶν ἐροῦμεν,
εἰς ἃς ἐκφερόμεθα τῷ θυμῷ νικῶμενοι; Διὰ τοῦτο σπεύσωμεν ἄγ-
χειν, ἀδελφοί, τὸ δεινὸν θηρίον τοῦτο, τὸν θυμὸν, καὶ χαλιναγωγῶ-
μεν τὴν οἰκείαν γλῶτταν· ἐπεὶ κατὰ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς μᾶλλον πα-
ρέχομεν αὐτοῖς χῶραν, ὅταν παρέχωμεν, ἀλλ' οὐ κατὰ τῶν μισου-
μένων. Εἰ μὲν οὖν ἐξ ὀργῆς τὸ ἀπηγορευμένον τοῦτο ρῆμα φθέγγε-
ται τις λέγων 'μωρὸν' τὸν δι' εὐσέβειαν εἰς ἀδελφότητα ὠκειωμέ-
νον, φριξάτω τὴν δεσποτικὴν ἀπόφασιν καὶ μὴ εἰς τοσοῦτον ἐκφε-
ρέτω τὴν ὀργήν· κἂν μὴ ἐξ ὀργῆς, ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἀνεύθυνα τὰ
τοιαῦτα ρήματα. «Πᾶς» γάρ, φησί, «λόγος σαπρὸς μὴ ἐκπορευέ-
σθω ἐκ στόματος ὑμῶν, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομήν, ἵνα δῶ
χάριν τοῖς ἀκούουσι», «πορνεία δὲ καὶ πλεονεξία καὶ πᾶσα ἀκα-
θαρσία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἀγίοις· καὶ αἰ-
σχρότης καὶ μωρολογία ἢ εὐτραπελία τὰ μὴ ἀνήκοντα».

15 Τί ἐστι, «μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν»; Οὐ τὸ παρ' ἐτέρων
ὀνομάζεσθαι εἰς ἔγκλημα τίθεται· οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἐστι μὴ τοῦτο

σκότος παρέχει ἔτσι τόπο στὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους, καὶ ἔχοντάς τον σὰν ἔνοικο κατὰ κάποιον τρόπο, ἀφοῦ εἶναι σὰν νὰ περιέχεται στὸν ἴδιο τώρα μ' ἐκεῖνον τόπο, ὅπωςδήποτε θὰ πέση μαζί του καὶ στὴν ἐτοιμασμένη γιὰ ἐκεῖνον γέεννα, ἀφοῦ εἶναι ἔνοχος καὶ ὑπεύθυνος, ἂν διὰ τῆς μετανοίας μαζί μὲ τὸ μῖσος πρὸς τὸν ἀδελφὸ δὲν βγάλη ἔξω καὶ τὸν ἀρχηγὸ καὶ προτοστάτη τοῦ μίσους.

- 14 Κάθε πικρία λοιπόν, ἀδελφοί, καὶ κάθε θυμὸς καὶ ὀργή, κραυγὴ καὶ βλασφημία, νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ σᾶς, μαζί μὲ κάθε κακία· διότι, ἂν τὸ νὰ εἰποῦμε κάποιον μωρόν, ὅταν τὸ ἐκφέρωμε μὲ ὀργή, ἐκρίθηκε ἄξιο τέτοιος καταδίκης, τί θὰ εἰποῦμε γιὰ τὶς ἄλλες ὕβρεις καὶ βλασφημίες, στίς ὁποῖες καταφεύγομε ὅταν κυριευώμαστε ἀπὸ τὸ θυμό; Γι' αὐτό, ἀδελφοί, ἄς σπεύδωμε νὰ καταπνίξωμε τὸ δεινὸ τοῦτο θηρίο, τὸν θυμό, καὶ νὰ χαλιναγωγῆσωμε τὴ γλῶσσα μας· ἐπειδὴ δίδομε σ' αὐτὰ τόπο κατὰ τῆς ψυχῆς μας μᾶλλον, ὅταν δίδωμε, ἀλλὰ ὄχι κατὰ τῶν μισουμένων. Ἄν μὲν λοιπόν κανεὶς ἀπὸ ὀργὴ ἀναφέρῃ τὴν ἀπαγορευμένη αὐτὴ λέξι, λέγοντας μωρόν αὐτὸν ποὺ ἀπὸ εὐσέβεια εἶναι προσκολλημένος σὲ ἀδελφότητα, ἄς φρίξῃ ἀπὸ τὴν δεσποτικὴ ἀπόφασιν καὶ ἄς μὴ ἐκτείνῃ σὲ τέτοιο σημεῖο τὴν ὀργή· ἂν πάλιν ὄχι ἀπὸ ὀργή, οὔτε τότε αὐτὰ τὰ λόγια δὲν εἶναι ἀκατάκριτα. Διότι, λέγει, «κανεὶς λόγος σαπρὸς νὰ μὴ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸ στόμα σας, ἀλλὰ νὰ ἐκφέρεται ἀγαθὸς λόγος γιὰ οἰκοδομή, γιὰ νὰ δώσῃ χάρι στοὺς ἀκούοντας»²⁴, «πορνεία δὲ καὶ πλεονεξία καὶ κάθε ἀκαθαρσία οὔτε ν' ἀναφέρεται ἀνάμεσά σας, ὅπως πρέπει σὲ ἁγίους, καθὼς ἐπίσης καὶ αἰσχροῦτης καὶ μωρολογίας ἢ εὐτραπελίας, ἀταίριαστα πράγματα»²⁵.

- 15 Τί σημαίνει «οὔτε ν' ἀναφέρεται ἀνάμεσα σας πορνεία»; Δὲν χαρακτηρίζει ὡς ἔγκλημα τὸ νὰ ἀναφέρεται ἀπὸ ἄλλους·

25. Ἐφεσ. 5,3.

πάσχειν, οὐδ' ὑπεύθυνος πάντως ὁ κακῶς ἀκούων· καὶ τοῦτο δηλῶν ἀλλαχοῦ, ὅτι βδελυρὸν οὐ τὸ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι πόρνον, «ἐάν τις», φησὶν, «ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν». Οὐ τοῦτο τοίνυν φησὶν ἐνταῦθα σπουδάζειν, τὸ μὴ ὀνομάζεσθαι τοιοῦτον, ἀλλὰ τὸ μὴ γλώττη φθέγγεσθαι τι τῶν ἀκαθαρσίαν ἐμποιούντων ὀνομάτων· διὸ καὶ συνῆψεν ἐπαγαγὼν «καὶ αἰσχρότης καὶ μωρολογία ἢ εὐτραπελία, τὰ μὴ ἀνήκοντα». Τίσι μὴ ἀνήκοντα; Τοῖς ἀγίοις, οὗς ἔφη ἀνωτέρω. Εἰπὼν γάρ, «πᾶσα ἀκαθαρσία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν», ταῦτό δ' εἶπεῖν μηδὲ λεγέσθω παρ' ὑμῶν, ἐπήγαγε, «καθὼς πρέπει ἀγίοις». Ἀγίους δὲ ἐνταῦθά φησιν οὐ τοὺς ἐξ ἀνθρώπων γεγονότας καὶ μετὰ ἀγγέλων νῦν ὄντας καὶ παρ' ἡμῶν δοξαζομένους ὡς τῷ Θεῷ τελείως εὐαρεστήσαντας καὶ ἐν ἀρίστῳ καὶ θεαρέστῳ τέλει τὴν ζωὴν κατακλείσαντας, ἀλλὰ πάντας τοὺς διὰ τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος ἀνατεθειμένους τῷ Θεῷ· εἰ γὰρ τὸ ἀφιερωθὲν σκεῦος τῷ Θεῷ ἅγιόν ἐστι καὶ πᾶσα τούτῳ προσφορά, μάλιστα ἢ πρὸς ἀγιασμὸν προσφερομένη, πολλῶ μᾶλλον ὁ διὰ συνθηκῶν ἀγίων τῷ θεῷ προσενηχθεις καὶ διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας προσληφθεις ἄνθρωπος ἅγιός ἐστιν, ἅτε καὶ τὴν χάριν τοῦ τῆς ἀγιωσύνης Πνεύματος κτησάμενος ἐκεῖθεν.

16 Ἄλλὰ τίνας συνθήκας τε καὶ ὑποσχέσεις δόντες προσελήφθημεν ὑπὸ τῆς ἀνωθεν τοῦ Πνεύματος χάριτος; Πάντως, ἵνα συντεμῶν εἶπω, ἀποτάξασθαι τῷ Σατανᾷ καὶ συντάξασθαι καὶ ὑποτάσσεσθαι τῷ Χριστῷ, ὅς φησιν, ἀγωνίσασθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, «ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· στενὴ δ' ἐστὶν ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν

διότι δὲν εἶναι στὸ χέρι μας νὰ τὸ παθαίνωμε αὐτὸ οὔτε εἶναι ὀπωσδήποτε ἔνοχος ὁ κακῶς χαρακτηριζόμενος ἔτσι. Κι' αὐτὸ δηλώνοντας ἀλλοῦ, ὅτι βδελυρὸ δὲν εἶναι τὸ νὰ λέγεται κανεῖς, ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι πόρνος, λέγει, «ἂν κανεῖς πὺν ὀνομάζεται πόρνος εἶναι πραγματικά, μέ αὐτὸν οὔτε νὰ συντρῶγετε»²⁶. Δὲν λέγει λοιπὸν ἐδῶ νὰ προσέχη κανεῖς τοῦτο, τὸ νὰ μὴ ὀνομάζεται τέτοιος, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ ἀναφέρῃ μέ τῆ γλῶσσα κανένα ἀπὸ τὰ ὀνόματα πὺν προκαλοῦν ἀκαθαρσία· γι' αὐτὸ καὶ ἀφοῦ πρόσθεσε «καὶ αἰσχροῦτης καὶ μωρολογία καὶ εὐτραπελία», συνῆψε «πὺν δὲν εἶναι ταιριαστά». Σὲ ποιοὺς δὲν εἶναι ταιριαστά; Στοὺς ἁγίους πὺν εἶπε παραπάνω. Διότι, ἀφοῦ εἶπε «κάθε ἀκαθαρσία οὔτε ν' ἀναφέρεται ἀνάμεσά σας», δηλαδή οὔτε νὰ λέγεται ἀπὸ σᾶς, πρόσθεσε «ὅπως πρέπει σὲ ἁγίους». Ἄγίους δὲ ἐδῶ δὲν λέγει τοὺς ἀναχωρήσαντας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους κι' εὐρισκομένους τώρα μαζί μέ ἀγγέλους καὶ δοξαζομένους ἀπὸ ἐμᾶς, ἀφοῦ εὐαρέστησαν τελείως τὸν Θεὸ καὶ κατέκλεισαν τῆς ζωῆ τους μέ ἄριστο καὶ θεάρεστο τέλος, ἀλλὰ ὄλους ὄσοι ἔχουν ἀνατεθῆ στὸν Θεὸ διὰ τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος. Διότι, ἂν τὸ σκεῦος πὺν ἀφιερῶθηκε στὸ Θεὸ εἶναι ἅγιο καὶ κάθε προσφορά σὲ τοῦτο, μάλιστα αὐτῆ πὺν προσφέρεται γι' ἁγιασμό, πολὺ περισσότερο εἶναι ἅγιος ὁ ἄνθρωπος πὺν προστέθηκε στὸν Θεὸ μέ ἅγιες συμφωνίες καὶ προσελήφθηκε διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, διότι ἀπὸ ἐκεῖ ἀπέκτησε καὶ τῆ χάρι τοῦ Πνεύματος τῆς ἁγιωσύνης.

- 16 Ἄλλὰ ποιές διαβεβαιώσεις καὶ ὑποσχέσεις ἐδώσαμε, ὥστε νὰ προσληφθοῦμε ἀπὸ τὴν ἄνωθε χάρι τοῦ Πνεύματος; Πάντως, γιὰ νὰ ἐκφρασθῶ μέ συντομία, ὅτι θὰ ὑποταχθοῦμε στὸ Χριστό, ὁ ὄποιος λέγει, ἀγωνισθῆτε νὰ εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, «διότι πλατεία εἶναι ἡ πύλη κι' εὐρύχωρη ἡ ὁδὸς πὺν ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια καὶ πολλοὶ εἶναι οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· στενὴ ὄμως εἶναι ἡ πύλη καὶ σφικτὴ ἡ ὁδὸς πὺν ὀδηγεῖ στὴ ζωῆ, καὶ

ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν». Ἐν δὲ τῇ στενῇ πύλῃ οὔτε δόξης καὶ ὑπερηφανίας ὄγκον ἰπικεῖμενός τις δύναται χωρεῖν, οὔτε πλεονεξίας καὶ φιλοκτημοσύνης φόρτον ἀναθέμενος, οὔτε ἡδονῆς ἔχων καὶ ἀνέσεως διάχυσιν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀνήκοντά ἐστι Χριστιανοῖς οὔτε ἡ εὐτραπελία καὶ ἡ ἀστειότης, ὡς διάχυσιν ἐμποιοῦσα τῇ ψυχῇ, οὔτε ἡ μωρολογία ὡς ὑπερηφανίας οὔσα δεῖγμα, οὔτε ἡ ἐν ῥήμασιν αἰσχροῦτος ὡς ὑπέκκαυμα καὶ προτροπὴ τις οὔσα εἰς πορνείαν· «ἀλλὰ μᾶλλον», ὡς ὁ Παῦλος ἐπάγει λέγων, «εὐχαριστία».

17 Καὶ δοκεῖ μὲν ἀνακόλουθος ὁ λόγος ἑαυτῷ, ὅτι προσήκει τοῖς ἀγίοις οὐκ αἰσχροῦτος καὶ εὐτραπελία, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία· ἐστὶ δὲ καὶ λίαν ἀκόλουθον· ἐπεὶ γὰρ ἀγίους ἐνταῦθά φησι τοὺς διὰ τῆς χάριτος τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος ἡγιασμένους, τοῦτό φησι πρὸς ἡμᾶς ἀντικρυς· ὅτι δωρεὰν λαβόντας τὴν τηλικαύτην χάριν οὐ πρὸς ἄλλο τι σχολάζειν ἡμᾶς ἀνήκεν, ἢ πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ τὴν μεγαλοδωρεὰν ταύτην παρασχόντος, καὶ οὐχ ἀπλῶς ταύτην παρασχόντος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρραβῶνα δόντος τῆς ἐπηγγελμένης αἰωνίου κληρονομίας, ἐάν περ δι' ἀγαθοεργίας μέχρι τέλους βεβαίως κατάσχωμεν τὸν ἀρραβῶνα τοῦτον.

18 Διὰ τοῦτό φησιν ἐν εὐαγγελίοις ὁ Κύριος, «προσέχετε ἑαυτοῖς, μὴ ποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν ἡδοναῖς καὶ μερίμναις βιωτικαῖς». «Ἐὰν γὰρ εἶπη ὁ κακὸς δοῦλος, χρονίζει ὁ Κύριός μου ἐλθεῖν», καὶ ἀρξεται μάχεσθαι καὶ ἀδιαφορεῖν, «ἤξει ὁ Κύριος ἐν ἡμέρᾳ ἧ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ἧ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν» (τουτέστι τῆς δεδομένης χάριτος ἐκκόψει), «καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει», τῶν ὑποκρινομένων

27. Ματθ. 7,13.

28. Ἐφεσ. 5,3.

λίγοι τὴν εὐρίσκουν»²⁷. Ἀπὸ τῆ στενῆ πύλη δὲν μπορεῖ νὰ χωρέση οὔτε ὁ ἐνδυμένος μὲ ὄγκο δόξας καὶ ὑπερηφάνειας οὔτε ὁ φορτωμένος μὲ πλεονεξία καὶ φιλοκτημοσύνη οὔτε ὁ διαχυμένος μὲ ἡδονὴ καὶ ἄνεσι. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀταίριαστα στοὺς Χριστιανοὺς ἡ εὐτραπελία καὶ ἡ ἀστειότης, διότι προκαλεῖ στὴν ψυχὴ διάχυσι, καὶ ἡ μωρολογία, διότι εἶναι δεῖγμα ὑπερηφανείας, καὶ ἡ αἰσχροῦτης τῶν λόγων, διότι ἀποτελεῖ ἔναυσμα καὶ προτροπὴ σὲ πορνεία· «ἀλλὰ μᾶλλον ταιριάζει εὐχαριστία», ὅπως συμπληρώνει ὁ Παῦλος.²⁸

17 Καὶ φαίνεται μὲν ἀνακόλουθος πρὸς τὸν ἑαυτὸ του ὁ λόγος, ὅτι δὲν ἀρμόζει στοὺς ἁγίους αἰσχροῦτης καὶ εὐτραπελία, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία· εἶναι ἀντιθέτως πολὺ ἀκόλουθος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐδῶ ἁγίους λέγει τοὺς ἁγιασμένους διὰ τῆς χάριτος τοῦ βαπτίσματος κατὰ Χριστό, τοῦτο λέγει ἀκριβῶς πρὸς ἡμᾶς· ὅτι δηλαδὴ, ἀφοῦ ἐλάβαμε δωρεὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῆ χάρι, δὲν ταιριάζει ν' ἀσχολούμαστε μὲ τίποτε ἄλλο παρὰ μὲ τὴν εὐχαριστία αὐτοῦ ποῦ μᾶς προσέφερε αὐτὴν τῆ μεγαλοδωρεά, καὶ δὲν τὴν προσέφερε ἀπλῶς ἀλλὰ καὶ μᾶς τὴν ἔδωσε ὡς ἀρραβῶνα τῆς ἐπηγγελμένης αἰώνιας κληρονομίας, ἂν κρατήσωμε ἕως τὸ τέλος σταθερὰ διὰ τῆς ἀγαθοεργίας τὸν ἀρραβῶνα τοῦτον.

18 Γι' αὐτὸ λέγει ὁ Κύριος στὰ εὐαγγέλια, «προσέχετε τοὺς ἑαυτοὺς σας, μήπως μὲ τίς βιωτικὲς μέριμνες βαρεθοῦν οἱ καρδιές σας»²⁹. «Ἐὰν ὁ κακὸς δοῦλος εἰπῆ, ἀργοπορεῖ νὰ ἔλθῃ ὁ Κύριός μου», κι' ἀρχίσῃ νὰ πολεμᾷ καὶ ν' ἀδιαφορῆ, «θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος κάποια μέρα ποῦ δὲν τὸ περιμένει καὶ ὥρα ποῦ δὲν τὸ ξεύρει, καὶ θὰ τὸν διασπάσῃ» (δηλαδὴ θὰ τὸν ἀποκόψῃ ἀπὸ τὴν δεδομένη χάρι) «καὶ θὰ τὸν τοποθετήσῃ μαζὶ μὲ τοὺς ὑποκριτάς»³⁰, οἱ ὁποῖοι ὑποκρίνονται καὶ ὀνομάζονται Χριστιανοί,

29. Λουκᾶ 21,34.

γ. Ματθ. 24,48-51.

καὶ ὀνομαζομένων, ἀλλὰ μὴ ὄντων Χριστιανῶν. Τοῦτο γινώσκων ὁ μέγας Παῦλος ἐπάγει καὶ διαμαρτύρεται καὶ παραγγέλλει γράφων «τοῦτό ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὃς ἐστὶν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν».

19 Καὶ δοκεῖ μὲν ὁ Παῦλος σκληρὰ λέγειν καὶ ἀποφαίνεσθαι· πόρνον γὰρ ἐνταῦθα καὶ ἀκάθαρτον τὸν εὐτράπελον καὶ αἰσχρολόγον ἐκάλεσε καὶ τῆς ἐν Χριστῷ κληρονομίας ἀπέκοψεν. Ὁ δὲ Κύριος καὶ ταύτην νομοθετῶν ἡμῖν ὑπερέβη τὴν ἀπόφασιν· τὴν γὰρ ἐκ περιέργου θεᾶς ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιθυμίαν μοιχείαν ἀπεκάλεσεν, ἵνα καὶ τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ μολυσμῶν ἑαυτοὺς ἀποκαθαίροντες ἀγγελικῶς ἐν γῆ πολιτευώμεθα. Διὰ τοῦτο γὰρ αὐτὸς κατέβη πρὸς ἡμᾶς, ἐν οὐρανῷ μένων ὡς Θεός, ἵνα ἡμᾶς καὶ μένοντας ἐπὶ γῆς ἔτι πρὸς οὐρανὸν ἀναγάγῃ διὰ τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας. Διὸ πάλιν φησὶν ὁ θεῖος Παῦλος, «ὅτι ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ὃπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς».

20 Ὡς γένοιτο καὶ ἡμᾶς ἀκολουθοῦντας νῦν μὲν διὰ βίου θεοφιλοῦς, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι διὰ τῆς ἐποψίας τῶν ἐπηγγελμένων ἀπορρήτων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν συνεῖναι καὶ συνδιδαιωνίζεσθαι σὺν ἀγίοις ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις δοξάζοντας αὐτὸν μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

ἀλλὰ δὲν εἶναι. Γνωρίζοντας τοῦτο ὁ μέγας Παῦλος ἐπιφέρει καὶ διαμαρτύρεται καὶ παραγγέλλει γράφοντας, «τοῦτο νὰ γνωρίζετε, ὅτι κάθε πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, δηλαδή ὁ εἰδωλολάτρης, δὲν ἔχει κληρονομία στὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. Κανένας νὰ μὴ σᾶς ἀπατᾷ μὲ κενὰ λόγια· διότι γι' αὐτὰ ἔρχεται ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ ἐπάνω στοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. Νὰ μὴ γίνεσθε λοιπὸν συμμετοχοὶ αὐτῶν»³¹.

19 Καὶ φαίνεται μὲν ὁ Παῦλος νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ ἀποφαίνεται σκληρά· διότι ἐδῶ ἐκάλεσε πόρνο καὶ ἀκάθαρτο τὸν εὐτράπελο καὶ αἰσχρολόγο καὶ τὸν ἀπέκοψε ἀπὸ τὴν κληρονομία ἐν Χριστῷ. Ὁ δὲ Κύριος νομοθετώντας μας ἐξεπέρασε καὶ αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν· διότι ἐκάλεσε μοιχεία τὴν ἀπὸ τὴν περίεργη θεὰ ἐπιθυμία στὴν ψυχὴ³², ὥστε, καθαρίζοντας τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἀπὸ τοὺς στὴν διάνοια μολυσμούς, νὰ διάγωμε στὴ γῆ ἀγγελικῶς. Γι' αὐτὸ πραγματικὰ κατέβηκε αὐτὸς πρὸς ἐμᾶς, μένοντας στὸν οὐρανὸ ὡς Θεός, ὥστε καὶ ὅταν ἀκόμη ἐμεῖς μένωμε στὴ γῆ, νὰ μᾶς ἀνεβάσῃ στοὺς οὐρανοὺς διὰ τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας. Γι' αὐτὸ πάλιν λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι «τὸ δικό μας πολίτευμα εἶναι στὸν οὐρανό, ὅπου εἰσῆλθε πρόδρομος γιὰ χάρι μας ὁ Ἰησοῦς»³³.

20 Εἴθε κι' ἐμεῖς, αὐτὸν ἀκολουθώντας, τώρα μὲν διὰ θεοφιλοῦς βίου, στὸν μέλλοντα δὲ αἰῶνα διὰ τῆς ἐποψίας τῶν ὑπεσχημένων ἀπορρήτων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν, νὰ συνυπάρχωμε καὶ νὰ συνδιαιωρίζωμε μὲ αὐτόν, δοξάζοντας αὐτόν μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους, καθὼς καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀπεράντους αἰῶνες. Γένοιτο.

31. Ἐφεσ. 5,5 ἔ.

32. Ματθ. 5,27 ἔ.

33. Φιλιπ. 3,20. Ἐβρ. 6,20.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Ε'

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ

ΟΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΛΟΓΟΣ

ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΔΙΑΦΟΡΟΥΝΤΑΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΚΡΟΑΣΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΕΙΨΕΩΣ ΤΩΝ ΒΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΝΕ'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ

Ἐν ἧ καὶ πρὸς τοὺς ραθύμως ἔχοντας
πρὸς τὴν ἀκρόασιν τῆς διδασκαλίας
διὰ τὴν τοῦ καιροῦ δυσχέρειαν
καὶ τὴν ἔνδειαν τῶν σωματικῶν πραγμάτων

1

οὔ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ σαρκωθέν-
τος δι' ἡμᾶς ἐκ Παρθένου καὶ διὰ τῆς ἐν
σαρκὶ πολιτείας αὐτοῦ τὸν διὰ Μωσέως
δεδομένον νόμον τελέσαντος καὶ τὸν νόμον
τῆς χάριτος τελειώσαντος καὶ πρὸς τὴν
καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίαν τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον
νόμον μετασκευάσαντος, τὸ τῶν Ἑβραίων
ἐκβάλλεται γένος τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας ἀν-
τεισαγόμεθα δὲ ἡμεῖς, ἢ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν
ἐκλογή, οὗς ἑαυτῶ καὶ τῶ Πατρὶ συνίστησιν ὁ Κύριος, εἰς υἰῶν
τούτους καὶ ἀδελφῶν γνησιότητα, πρὸς δὲ καὶ γονέων οἰ-

Ο Μ Ι Λ Ι Α 55

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ

“Όπου γίνεται λόγος και για τους άδιαφορούντας
για την άκρόασι τής διδασκαλίας
λόγω τής δυσκολίας τοῡ καιροῦ
και τής έλλείψεως τῶν βιωτικῶν πραγμάτων¹

1

φοῦ ὁ μονογενής υἱός τοῡ Θεοῦ έσαρκώ-
θηκε για μᾶς από την Παρθένο και διά
τῆς κατά την σάρκα πολιτείας του έτέλε-
σε τὸν νόμο που έδόθηκε διά τοῡ Μωϋ-
σέως² κι' έτελείωσε τὸν νόμο τῆς χάρι-
τος και μετεσκεύασε τὸν παλαιὸ έκεινο
νόμο για την Έκκλησία μας, τὸ γένος
τῶν Έβραίων εκβάλλεται από την ιερά
Έκκλησία και εισαγόμαστε αντί γι' αὐ-

τούς έμεῖς, οἱ από τὰ έθνη εκλεκτοί, τούς ὁποίους διαλέγει ὁ
Κύριος για τὸν έαυτό του και τὸν Πατέρα· μᾶς παραλαμβάνει
στη θέση γνησίων υἱῶν και ἀδελφῶν, ἀκόμη δέ και γονέων του
(ποιά άφατη φιλανθρωπία!). Διότι, λέγει, «ὅποιος εκτελεῖ τὸ θέ-

2. Ματθ. 5,17.

κείων (ὡ τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας) εἰσποιησάμενος. «Ὁ γὰρ ποιῶν», φησί, «τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὗτος καὶ ἀδελφός μου καὶ ἀδελφή μου καὶ μήτηρ μου ἐστίν».

2 Ἐορτάζομεν δὲ ὁμῶς ἐπ ἐκκλησίας σήμερον τοὺς προπάτορας, ὧν οἱ πλείους Ἑβραῖοι τὸ γένος ἦσαν, τίνος ἕνεκεν; Ἴνα μάθωσι πάντες, ὡς οὐκ ἀδίκως οὐδὲ ἀλόγως οὐδὲ ἀναξίως Θεοῦ τοῦ ταῦτα ποιῶντος καὶ μετασκευάζοντος Ἰουδαῖοι μὲν ἐκκήρυκτοι, τὰ δὲ ἔθνη υἰοποίητα γέγονεν, ἀλλ', ὥσπερ ἐν τοῖς κεκλημένοις ἔθνεσιν οἱ ὑπακούοντες μόνοι τῇ θείᾳ συγγενείᾳ συγκαταλέγονται, οὕτω καὶ τὸ τοῦ Ἰσραὴλ γένος καὶ οἱ ἐξ Ἀδὰμ μέχρι τούτου τοῦ γένους, καὶ πληθὸς εἰσι πολὺ, ἀλλ' οἱ ἐν αὐτοῖς κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ζήσαντες, οὗτοι μόνοι ἀληθεῖς εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν αἱ προρρήσεις καὶ δι' ὧν αἱ προτυπώσεις καὶ πρὸς οὐς αἱ ἐπαγγελίαι· καὶ οὗτοι μόνοι πατέρες ἀληθεῖς καὶ προπάτορες πρῶτον μὲν τῆς ἐν παρθενίᾳ τεκούσης κατὰ σάρκα Χριστὸν τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, ἔπειτα καὶ ἡμῶν δι' αὐτοῦ. Οἵτινες πατέρες καὶ προπάτορες οὐδὲ ἐξεβλήθησαν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· εορτάζονται γὰρ παρρησίᾳ παρ' ἡμῶν σήμερον ὡς μέρος ὄντες τοῦ τῶν ἀγίων πληρώματος. «Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔστιν οὐ παλαιός, οὐ νέος, οὐχ Ἑλλήν, οὐκ Ἰουδαῖος, Βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός», καὶ οὐχ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖος, οὐδὲ ἢ ἐν τῷ φανερῷ περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος καὶ ἢ περιτομή καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι· ἦν πάντες ἔχουσι καὶ δι' ἦν πάντες ἐν εἰσι, παλαιοί τε καὶ νέοι, ὅσοι τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν, καὶ οἱ πρὸ τοῦ νόμου καὶ οἱ ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ μετὰ νόμον, ἐν τῷ τῆς χάριτος εὐαγγελίῳ θεαρέστως πολιτευσάμενοι.

3. Ματθ. 12,50.

4. Γαλ. 3,28. Κολοσ. 3,10 ἔ.

λημα τοῦ Πατρός μου στοὺς οὐρανοὺς, αὐτὸς εἶναι καὶ ἀδελφός μου καὶ ἀδελφή μου καὶ μητέρα μου»³.

2 Ἐορτάζομε ὁμῶς σήμερα στὴν Ἐκκλησία τοὺς προπάτορες, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦσαν Ἑβραῖοι κατὰ τὸ γένος. Γιὰ ποιό λόγο; Γιὰ νὰ μάθουν ὅλοι ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἀπεκηρύχθηκαν καὶ οἱ Ἐθνικοὶ δὲν υἱοθετήθηκαν ἀδίκως οὔτε παραλόγως οὔτε ἀναξίως ἀπὸ τὸν Θεὸ πού ἔκαμε καὶ ἐρρύθμισε αὐτὰ τὰ θέματα· ἀλλὰ ὅπως ἀνάμεσα στὰ προσκαλεσμένα ἔθνη μόνο ὅσοι ὑπακούουν συγκαταλέγονται στὴν θεία συγγένεια, ἔτσι καὶ τοῦ Ἰσραὴλ τὸ γένος καὶ οἱ ἀπὸ τὸν Ἀδάμ προερχόμενοι ἕως αὐτὸ τὸ γένος, εἶναι πολὺ πλῆθος, ἀλλὰ ἀνάμεσα τοὺς μόνο ὅσοι ἐξῆσαν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀληθινοὶ Ἰσραηλιῖτες, τῶν ὁποίων εἶναι οἱ προρρησεις καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἐγιναν οἱ προτυπώσεις καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνθηκαν οἱ ἐπαγγελίες· καὶ αὐτοὶ μόνο εἶναι ἀληθινοὶ πατέρες καὶ προπάτορες, πρῶτα μὲν ἐκείνης πού ἐγέννησε παρθενικῶς κατὰ σάρκα τὸν Χριστό, τὸν ἐπάνω ἀπὸ ὅλους Θεό, ἔπειτα δὲ δι' αὐτοῦ καὶ ἡμῶν. Αὐτοὶ οἱ πατέρες καὶ προπάτορες δὲν ἐδιώχθηκαν βέβαια ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἐορτάζονται ἀπὸ μᾶς σήμερα δημόσια μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι εἶναι μέρος τοῦ πληρώματος τῶν ἀγίων. Διότι ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ δὲν ὑπάρχει οὔτε παλαιὸς οὔτε νέος, «οὔτε Ἕλλην οὔτε Ἰουδαῖος, οὔτε βάρβαρος οὔτε Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ ὅλα τοῦ Χριστοῦ εἶναι καὶ σὲ ὅλα εἶναι ὁ Χριστός»⁴· καὶ δὲν εἶναι ἀληθινὸς ὁ στὰ φανερά Ἰουδαῖος οὔτε ἡ στὰ φανερά περιτομή, ἀλλὰ ὁ στὰ κρυφὰ Ἰουδαῖος καὶ ἡ περιτομή καρδιάς στὸ πνεῦμα, ὄχι στὸ γράμμα. Αὐτὴν τὴν περιτομὴν τὴν ἔχουν ὅλοι καὶ ἀπὸ αὐτὴν ὅλοι εἶναι ἓνα, παλαιοὶ καὶ νέοι, ὅσοι εὐαρέστησαν τὸν Θεό, καὶ οἱ πρὶν ἀπὸ τὸ νόμο καὶ οἱ μέσα στὸ νόμο καὶ οἱ μετὰ τὸ νόμο, ἀφοῦ ἐπολιτεύθηκαν θεαρέστως μὲ τὸ εὐαγγέλιο τῆς χάριτος.

3 Ὡστε εἴ τις ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος συνετῶς ἴδοι τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος οἰκονομίαν, σύμφωνον ὄψεται καὶ ἀκόλουθον ἑαυτῇ· ὡσπερ γὰρ νῦν ἡ μὲν ἐκ παντὸς ἔθνους ἐκλογή μετονομάζεται μόνον, τὸ δὲ ἀχρεῖον ἐκβάλλεται, ἀλλὰ καὶ «πολλοὶ μὲν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί», καθάπερ καὶ ὁ Κύριος εἶπεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων τῷ χρόνῳ καὶ τοῦ μετ' αὐτοὺς τῶν Ἰουδαίων γένους, καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν μετωνομασμένων ἡ ἐκλογή προσλαμβάνεται μόνη, τὸ δὲ ἀχρεῖον καὶ ἐν ἐκείνοις πλῆθος ἐκβάλλεται· τῶν γὰρ ἀπὸ τοῦ Σὴθ υἱῶν Θεοῦ κληθέντων οἱ ταῖς θυγατράσι τῶν ἀνθρώπων ἐπιμανέντες, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀπεκηρύχθησαν. Ἀχρεῖον δὲ πλῆθος καὶ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις οὐχ οἱ ἐν ἐκείνοις προσήλυτοι, ἀλλὰ κἂν αὐτόχθων τις ἦ, κἂν αὐτοῦ τοῦ Ἰακώβ τοῦ καὶ πρώτου κληθέντος Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα γνήσιος παῖς, παρήκοος δὲ ὡς Ἡσαῦ· κἂν αὐτοῦ τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος μετὰ Σαοὺλ ἐν αὐτοῖς προφήτου καὶ βασιλέως Δαβίδ, πατραλοίας δὲ ὡς ὁ Ἀβεσσαλώμ, ἀλλότριός ἐστι τοῦ γένους τοῦ ἱεροῦ.

4 Οὕτω δὴ καὶ ἐν ἡμῖν πάλιν οὐχ οἱ ἀπὸ Χριστοῦ καλούμενοι πάντες, ὡσπερ κάκεινοι ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, ἐναριθμοῦνται τῇ κατὰ Χριστὸν γενεᾷ, ἀλλ' οἱ κατὰ τὸ θέλημα ἐκείνου ζῶντες καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ποιοῦντες καὶ τὸ λείπον διὰ μετανοίας ἀναπληροῦντες. Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης οὐ τῶν κλητῶν μόνον ἦν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀποστόλων, καὶ οὐ τῶν Ἀποστόλων ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ τοῦ χοροῦ τῶν δώδεκα, τῶν κορυφαίων αὐτῶν· ἀπηλλοτριωμένος δὲ ἦν τῆς πρὸς Χριστὸν συγγενείας καὶ τοῦ ἀπὸ

5. Ματθ. 20,16.

6. Γεν. 6,2.

7. Λευϊτ. 24,16. Ἀριθ. 9,14.

8. Γεν. 32,28, 35,10.

3 Ὡστε, ἂν ἰδῆ κανεῖς μὲ σύνεσι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος, θὰ τὴν ἰδῆ σύμφωνη καὶ συνεπῆ πρὸς τὸν ἑαυτὸ της. Ὅπως δηλαδὴ τῶρα μόνο οἱ ἐπίλεκτοι ἀπὸ τοὺς Ἐθνικοὺς ἔχουν πάρει τὴν χριστιανικὴ μετονομασία, οἱ δὲ ἀχρεῖοι διώχονται, ἀλλὰ καὶ «πολλοὶ μὲν εἶναι οἱ κλητοί, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί», ὅπως εἶπε καὶ ὁ Κύριος⁵, ἔτσι καὶ στὴν περίπτωσι τῶν ἀρχαίων ἐκείνων κατὰ τὸν χρόνον καὶ τοῦ ἔπειτα ἀπὸ αὐτοὺς γένους τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς μόνο ἢ ἐκλογή τῶν μετωνομασμένων προσλαμβάνεται, τὸ δὲ ἀχρεῖο πλῆθος διώχεται καὶ σ' ἐκείνους. Διότι ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Σήθ, πού ὠνομάσθησαν υἱοὶ Θεοῦ, καταλήφθησαν ἀπὸ μανία γιὰ τὶς θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ ἀποκηρύχθησαν σύμφωνα μὲ τὸ γεγραμμένο⁶. Ἀχρεῖο δὲ πλῆθος καὶ στοὺς Ἰουδαίους δὲν εἶναι οἱ προσήλυτοί τους⁷, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ αὐτόχθονες καὶ γνήσιοι υἱοὶ κατὰ σάρκα τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰακώβ πού πρῶτος ὠνομάσθηκε Ἰσραὴλ⁸, ἀλλὰ παρήκουσαν σὰν τὸν Ἡσαῦ⁹ ἀκόμη καὶ υἱὸς τοῦ πρώτου μετὰ τὸν Σαοὺλ βασιλέως καὶ προφήτου Δαβίδ¹⁰, πατροκτόνος δέ, ὅπως ὁ Ἀβεσαλώμ, εἶναι ξένος πρὸς τὸ ἱερὸ γένος.

4 Ἔτσι λοιπὸν ἀνάμεσα καὶ σ' ἐμᾶς πάλι δὲν ὑπολογίζονται στὸ γένος τοῦ Χριστοῦ ὅλοι ὅσοι φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ, ὅπως ἐκεῖνος τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ ὅσοι ζοῦν κατὰ τὸ θέλημα ἐκείνου καὶ ἐκτελοῦν τὶς ἐντολές του καὶ ἀναπληρῶνουν τὶς παραλείψεις μὲ τὴν μετάνοια. Ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσραηλίτης δὲν ἦταν ἀπλῶς ἀπὸ τοὺς κλητούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ὄχι ἀπλῶς ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν χορεία τῶν Δώδεκα, τῶν κορυφαίων δηλαδὴ ἦταν ὁμῶς ἀποξενωμένος ἀπὸ τὴ συγγένεια πρὸς τὸν Χριστὸ κι' ἐγι-

9. Γεν. 26,34 ἐ.

10. Β' Βασ. 2,4. 16,8.

ταύτης ὀνόματος πάντων ἀλλοτριώτατος γέγονε. Διὰ τί; Ὅτι οὐ πρὸς τὴν κηρυττομένην τῶν οὐρανῶν ἔσπευδε βασιλείαν, οὐδὲ πρὸς τὰ ἐξαισία ἔργα καὶ τὴν διδασκαλίαν ἔβλεπε τοῦ Σωτῆρος· τὰ μὲν γὰρ σημεῖα καὶ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ κατανοούμενα πρὸς πίστιν ἐνάγει τοὺς ποθοῦντας τὴν τούτων εἶδησιν, ἡ δὲ τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας ἀκρόασις μετὰ τῆς ἐν Θεῷ ἀληθείας καὶ τὸν θεάρεστον ὑποδείκνυσι βίον, παρ' ὧν ἀμφοτέρων τῶν σωματικῶν καὶ γηίνων περιφρονοῦντες πρὸς τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀποκειμένην ἐλπίδα τὴν ἡμετέραν διάνοιαν ἀνατείνομεν.

5 Ἐκεῖνος δὲ οὐ τούτων ἐπιθυμητὴς ἦν, ἀλλὰ πρὸς τὴν γῆν ἔβλεπε καὶ τὴν κλοπὴν καὶ τὰ γῆινα καὶ βδελυρὰ κέρδη καὶ τὴν ἐκ τούτων αὐτῷ γενήσεσθαι προσδοκωμένην τῆς σαρκὸς ὠφέλειαν, καὶ τούτων ἦν ἐραστὴς τῶν ἀπηγορευμένων παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ δεσπότης πάντων καὶ διδασκάλου πολλάκις καὶ διὰ πολλῶν. Οὐ τοῦ Χριστοῦ οὖν οὐδὲ τῶν τότε συναποστόλων, ἀλλ' ἐκείνων συγγενὴς ἦν, πρὸς οὓς ὁ Κύριος ἔλεγε, «ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε»· ὡς γὰρ ἐκεῖνοι καὶ τὰ σημεῖα ἰδόντες καὶ τῶν ἄρτων φαγόντες καὶ τῶν λόγων ἀκούσαντες τοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος ἐνυποστάτου Λόγου, πρὸς τὸν Πιλάτον ἐβόων ὕστερον, «ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν», οὕτω δὴ καὶ οὗτος ὀφθαλμοῖς ἰδὼν καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐν πείρᾳ γεγονῶς τῆς τοῦ Κυρίου μεγαλειότητος καὶ θεότητος, ὕστερον τοῖς κατ' αὐτοῦ φωνῶσι τοῦτον προέδωκεν. Ὁ δὲ ὑπέμεινε (ὦ τῆς ἀνεικάστου μακροθυμίας!) «μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ», πρὸς τοῖς κατὰ

11. Ἰω. 6,26.

12. Ἰω. 19,15.

νε ἀλλοτριώτερος ὄλων τοῦ ἀπὸ αὐτὴν ὀνόματος. Γιατί; Διότι δὲν ἔσπευδε πρὸς τὴν κηρυττομένη βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ δὲν παρατηροῦσε τὰ ἐξαισία ἔργα καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος. Πραγματικὰ τὰ μὲν σημεῖα καὶ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ὅταν κατανοοῦνται, ὀδηγοῦν πρὸς τὴν πίστι τοὺς ἐπιθυμοῦντας τὴν γνῶσι τους, ἡ δὲ ἀκρόασις τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας μαζὶ μὲ τὴν ἀλήθεια ἐν Θεῷ ὑποδεικνύει καὶ τὸν θεάρεστο βίον. Μὲ τὴ βοήθεια αὐτῶν τῶν δύο, περιφρονῶντας τὰ σημαντικὰ καὶ τὰ γήινα, ἀνυψῶνομε τὴν διάνοιά μας πρὸς τὴν ἐλπίδα ποὺ ἀπόκειται στοὺς οὐρανοὺς.

- 5 Ἐκεῖνος δὲ δὲν ἦταν ἐπιθυμητὴς τούτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴ γῆ ἔβλεπε καὶ τὴν κλοπὴ καὶ πρὸς τὰ γήινα καὶ τὰ βδελυρὰ κέρδη καὶ πρὸς τὴν ὠφέλεια ποὺ ἐπερίμενε νὰ τοῦ προέλθῃ ἀπὸ αὐτὰ στὴ σάρκα· καὶ ἦταν ἐραστὴς τούτων τῶν ἀπαγορευμένων πολλὰς φορὲς καὶ μὲ πολλοὺς τρόπους ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ Δεσπότη ὄλων καὶ διδάσκαλο. Δὲν ἦταν λοιπὸν τοῦ Χριστοῦ συγγενῆς οὔτε τῶν τότε συναποστόλων του, ἀλλὰ ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔλεγε ὁ Κύριος, «μὲ ἀναζητεῖτε ὄχι διότι εἶδατε θαυμάσια σημεῖα, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους κι' ἐχορτάσατε»¹¹. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνοι, μὲ ὄλο ποὺ καὶ τὰ θαύματα εἶδαν καὶ τοὺς ἄρτους ἔφαγαν καὶ τοὺς λόγους ἄκουσαν τοῦ ἐνυποστάτου Λόγου ποὺ ἐνανθρώπησε γιὰ μᾶς, ἐφῶναζαν ἔπειτα πρὸς τὸν Πιλᾶτο, «πάρε τον, πάρε τον, σταύρωσέ τον»¹², ἔτσι λοιπὸν κι' αὐτός, ἐνῶ εἶδε μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀπέκτησε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους πεῖρα τῆς μεγαλειότητος καὶ θεότητος τοῦ Κυρίου, ἔπειτα τὸν παρέδωσε στοὺς ἐπιδιώκοντας τὸ θάνατό του. Αὐτός δὲ ὑπέμεινε (τί ἀπερίγραπτη μακροθυμία!) «μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»¹³, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τρό-

13. Φίλιπ. 2,8.

τοῦ ἀρχεκάκου τροπαίοις καὶ ἡμᾶς ἐνάγων πρὸς ὑπομονήν, καὶ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς θλίψεις λυσιτελοῦντας ἡμῖν δεικνύς. «Ἐν γὰρ θλίψει ἐμνήσθημέν σου», φησί, καὶ «παιδείαν Κυρίου ὑποίσω», καὶ «ἡ παιδεία σου, Κύριε, ἀνώρθωσέ με», τουτέστι συγκύπτοντα πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὰς κατὰ σῶμα φροντίδας ἀνήγειρε καὶ πρὸς σὲ βλέπειν μόνον ἀνέπεισε.

6 Σὺ δὲ εἰ μὴ ἐν καιρῷ θλίψεων προστρέχεις Θεῷ, εἰ μὴ τῇ τούτου παιδείᾳ ἐπανορθῇ, τίς ποτε καιρός, τί τῶν ὄντων ἢ γινομένων συντελέσει πρὸς ἐπανόρθωσιν; Ἀλλὰ χρήζει καὶ τὸ σῶμα τῆς σωματικῆς τροφῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, εἴποι τις ἄν. Μάλιστα· πῶς γὰρ οὐ; Ἄν μὲν οὖν εὐπορῆς τούτων παρὰ Θεοῦ πάντως λαβῶν («τί» γὰρ, φησίν, «ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες;»), εὐχαρίστησον τῷ δεδωκότι, δὸς αὐτῷ δι' ἔργων τὴν εὐχαριστίαν· ὡς αὐτὸς ἐπήκουσέ σου τῷ θελήματι καὶ πεπλήρωκέ σου τὴν ἐπιθυμίαν, οὕτω καὶ σὺ πρόσελθε καὶ ἄκουσον καὶ κατάμαθε τὸ ἐκείνου θέλημα, καὶ ὑπάκουσον καὶ ποιήσον, ἵνα καὶ ὡς φρόνιμος ἐπαινεθῆς («ὁ γὰρ ἀκούων μου», φησί, «τοὺς λόγους καὶ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθῆσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ»), καὶ εἰς τὸ ἐξῆς οὐκ ἐπὶ τῶν παρερχομένων καὶ γηίνων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μελλόντων καὶ μενόντων καὶ οὐρανίων ἔχης τοῦτον εὐεργέτην δαψιλῆ· «εὖ» γάρ, φησί, «δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πισιέ· ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου». Εἰ δ' οὐκ εὐπορεῖς νῦν τῆς κατὰ σῶμα χρείας ἢ φοβῇ προσδοκωμένην ἀπορίαν, πάλιν αὐτῷ πρόσελθε, πάλιν αὐτὸν αἰτησαι, πάλιν αὐτῷ ὑπάκουσον· «ὑποτάγηθι» γάρ, φησί, «τῷ Κυρίῳ, καὶ ἰκέτευσον αὐτόν». Πάλιν οὖν αὐτοῦ δοῦλος ἀγα-

14. Ἦσ. 26,16.

15. Μιχ. 7,9.

16. Ψαλμ. 17,35.

16α. Α' Κορ. 4,7.

17. Ματθ. 7,24.

παια κατὰ τοῦ ἀρχεκάκου ὀδηγώντας κι' ἐμᾶς σὲ ὑπομονὴ καὶ δεικνύοντας ὅτι οἱ πειρασμοὶ καὶ οἱ θλίψεις μᾶς ὠφελοῦν. Διότι «στὴ θλίψι σ' ἐθυμηθήκαμε»¹⁴, λέγει, καὶ «θὰ ὑπομείνω παιδεΐα Κυρίου»¹⁵ καὶ «ἢ παιδεΐα σου, Κύριε, μὲ ἀνώρθωσε»¹⁶, δηλαδή, ἐνῶ ἤμουν σκυμμένος πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὶς φροντίδες κατὰ τὸ σῶμα μὲ ἀνήγειρε καὶ μ' ἐπεισε νὰ βλέπω μόνο πρὸς ἐσένα.

6 Σ' ἐσένα δέ, ἂν τὴν ὥρα τῶν θλίψεων δὲν προστρέχης στὸν Θεό, ἂν δὲν διορθῶνεσαι μὲ τὴν παιδεῦσι τούτου, ποιὰ ποτὲ εὐκαιρία, ποιὸ ἀπὸ τὰ ὄντα ἢ γινόμενα θὰ συντελέση σέ μιὰ ἐπανάρθωσι; Ἀλλὰ θὰ μπορούσε νὰ εἰπῆ κανεὶς ὅτι καὶ τὸ σῶμα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ σωματικὴ τροφή καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα χρήσιμα πράγματα. Μάλιστα· γιατί ὄχι; Ἄν λοιπὸν διαθέτης ἀπὸ αὐτά, ἀφοῦ ἀπὸ τὸν Θεὸ τὰ ἐπῆρες πάντως (διότι, λέγει, «τί ἔχεις ποῦ δὲν τὸ ἐπῆρες»^{16α}), εὐχαρίστησε αὐτὸν ποῦ σοῦ τὸ ἔδωσε, δῶσε του μὲ ἔργα τὴν εὐχαριστία· ὅπως αὐτὸς ἄκουσε τὸ θέλημα σου καὶ σοῦ ἱκανοποίησε τὴν ἐπιθυμία, ἔτσι καὶ σὺ πρόσελθε καὶ ἄκουσε καὶ μάθε τὸ θέλημα ἐκείνου καὶ ὑπάκουσε καὶ πραγματοποιήσέ το, ὥστε καὶ ὡς φρόνιμος νὰ ἐπαινεθῆς (διότι, λέγει, «ὁποῖος ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ τοὺς πραγματοποιεῖ θὰ ἐξομοιωθῆ μὲ ἄνδρα φρόνιμο»¹⁷) καὶ στὸ ἐξῆς νὰ τὸν ἔχης πλουσιοπάροχο εὐεργέτη ὄχι μόνο γιὰ τὰ παρερχόμενα καὶ τὰ γῆινα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ μέλλοντα καὶ μένοντα καὶ οὐράνια· διότι, λέγει, «εὗγε, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· στὰ λίγα ἐφάνηκες πιστός, θὰ σοῦ ἀναθέσω τὴ διαχείρισι πολλῶν· εἴσελθε στὴ χαρὰ τοῦ Κυρίου σου»¹⁸. Ἄν δὲ δὲν εὐπορῆς τῶρα σχετικῶς μὲ τὶς ἀνάγκες τοῦ σώματος ἢ φοβῆσαι ἀναμενομένη ἀπορία, πάλι πρόσελθε σ' αὐτόν, πάλι ζήτησε ἀπ' αὐτόν, πάλι ὑπάκουσε σ' αὐτόν· διότι, λέγει, «ὑποτάξου στὸν Κύριο καὶ ἰκετευσέ τον»¹⁹. Πάλι

18. Ματθ. 25,21.

19. Ψαλμ. 36,7.

θὸς διὰ τῶν ἔργων φάνηθι· αὐτὸς γάρ ἐστι κατὰ τὸ ψαλμικόν, «ὁ διδοὺς τροφήν ἐν εὐκαιρίᾳ· ὁ ἀνοίγων τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐμπιπλῶν πᾶν ζῶον εὐδοκίας»· ὁ εἰπών, «οὐ μὴ σου ἀνῶ οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω», ὁ λέγων, «οἱ δουλεύοντές μοι φάγονται», πρὸς δὲ τοὺς μὴ δουλεύοντας αὐτῷ, «ὕμεῖς δὲ πεινάσετε».

7 Τί τῶν ἀλόγων ζώων τὸ μὲν ἐπιβλαβές σοι μιμῆ, τὸ νεύειν πρὸς τὴν γαστέρα καὶ τῶν γηίνων μὴ ἀνανεύειν, καίτοι πλασθεὶς ὄρθιος, ἵνα τὰ ἄνω φρονῆς, τὰ ἄνω ζητῆς; Τί κατὰ τὴν συγκύπτουσαν ἐκείνην, ἣν ἔδησεν ὁ Σατανᾶς δέκα καὶ ὀκτῶ ἔτη, δεδεμένος καὶ αὐτὸς εἶναι θέλεις, καίτοι τοῦ Λόγου τούτου τῆς ζωῆς τοῦ κάκεινῃν λύσαντος εὐχερῶς λύειν σε καὶ βουλομένου καὶ δυναμένου, μόνον εἰ προστρέχεις καὶ ἀκούεις αὐτοῦ καὶ ὑπακούσεις, ἀλλὰ μὴ βύεις τὰ ὄντα καὶ ἀποπηδᾶς καὶ ἀνταίρεις;

8 Τί τοίνυν τὸ μὲν ἐπιβλαβές σοι τῶν ἀλόγων ζώων μιμῆ, τὸ δὲ ἐπωφελές οὐ μιμῆ; Ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος, ὅτι καὶ οἱ σκύμνοι τῶν λεόντων δεόμενοι τροφῆς ὠρύονται καὶ ζητοῦσι παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ λαμβάνουσι πρὸς ἀρπαγὴν. «Σκύμνοι» γάρ, φησὶν, «ὠρύόμενοι τοῦ ἀρπάσαι καὶ ζητῆσαι παρὰ τοῦ Θεοῦ βρωσίν αὐτοῖς»· σκύμνους δὲ λεόντων εἰπών, ἐκ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων πάντων ζώων τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἐκ περιουσίας ἀφῆκε συλλογίζεσθαι· εἰ γὰρ λέων τὸ τῶν θηρίων βορώτατον καὶ ἀρπακτικώτατον καὶ ρωμαλεώτατον πρὸς θηρίων τοῦ Θεοῦ

20. Ψαλμ. 144,15 ἐ.

21. Δευτ. 31,6. Α' Παραλ. 28,20.

22. Ἦσ. 65,13.

λοιπὸν δείξου διὰ τῶν ἔργων δοῦλος τοῦ ἀγαθός· διότι αὐτὸς κατὰ τὸ ψαλμικὸ εἶναι «ποὺ δίδει τροφή στὸν καιρὸ τῆς· ποὺ ἀνοίγει τὸ χέρι τοῦ καὶ γεμίζει μὲ εὐδοκία κάθε ζῶο²⁰· ποὺ εἶπε, «δὲν θὰ σὲ ἀφήσω καὶ δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψω»²¹· ποὺ λέγει, «ὄσοι δουλεύουν γιὰ μένα θὰ φάγουν», πρὸς ἐκείνους δὲ ποὺ δὲν δουλεύουν γι' αὐτόν, «ἐσεῖς θὰ πεινάσετε»²².

7 Γιατί ἀπὸ τίς ιδιότητες τῶν ἀλόγων ζώων μιμεῖσαι ἐκείνη ποὺ εἶναι ἐπιζήμια γιὰ σένα, τὸ νὰ στρέφουσαι πρὸς τὴν γαστέρα καὶ νὰ μὴ ἀνυψώνουσαι ἀπὸ τὰ γήϊνα, ἂν καὶ ἐπλάσθηκες ὀρθίος, γιὰ νὰ φρονῆς τὰ ἄνω, νὰ ζητᾷς τὰ ἄνω; Γιατί θέλεις νὰ εἶσαι καὶ σὺ δεμένος σὰν ἐκείνη τὴν σκυφτὴ, ποὺ τὴν ἔδεσε ὁ Σατανᾶς δεκαοκτῶ ἔτη²³, ἂν καὶ ὁ Λόγος τοῦτος τῆς ζωῆς ποὺ ἔλυσε ἐκείνην θέλει καὶ μπορεῖ εὐκολὰ νὰ λύσῃ καὶ σένα, ἀρκεῖ νὰ προστρέχῃς σ' αὐτόν καὶ νὰ τὸν ἀκούῃς καὶ νὰ τὸν ὑπακούῃς, ἀλλὰ νὰ μὴ κλείνης τὰ αὐτιά καὶ νὰ μὴ ἀποσκορτᾷς καὶ νὰ μὴ ἐπαναστατῆς.

8 Γιατί λοιπὸν τὴν μὲν ἐπιζήμια γιὰ σένα ιδιότητα τῶν ἀλόγων ζώων μιμεῖσαι, τὴν δὲ ὠφέλιμη δὲν μιμεῖσαι; Ἐκουσε τὸν προφήτη νὰ λέγῃ, ὅτι καὶ τὰ λεονταράκια ὅταν χρειάζονται τροφή ὠρύονται καὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ παίρνουν γιὰ νὰ καταβροχθίσουν. Διότι, λέγει, «σκύμνοι λεόντων ὠρύονται γιὰ ν' ἀρπάξουν καὶ ζητήσουν ἀπὸ τὸν Θεὸ τροφή νὰ φάγουν»²⁴. Λέγοντας δὲ σκύμνους λεόντων, ἀφήνει μὲ αὐτὰ νὰ συλλογίζονται ὄσοι ἔχουν νοῦ καὶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα κατ' ἀναλογία. Διότι, ἂν ὁ λέων, ποὺ εἶναι τὸ ὠμοφαγώτερο καὶ ἀρπακτικώτερο καὶ ρωμαλεώτερο ἀπὸ τὰ θηρία, ὅταν δὲν τοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς

23. Λουκᾶ 13,11.

24. Ψαλμ. 103,21.

μη δίδοντας εὐπορίαν οὐκ ἔχει πρὸς τὴν ἀρπαγὴν, τί περὶ τῶν ἄλλων ζώων ἐροῦμεν; Τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ τῶν πτηνῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ παρίστησιν, «ἴδετε», λέγων, «τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά». Τί λέγω τὰ χερσαῖα ζῶα, τὰ ἐναέρια, τὰ ἐνάλια, τὰ ἀμφίβια; «Εἰ γὰρ καὶ αὐτόν», φησί, «τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, μὴ κοπιῶντα μηδὲ νήθοντα, ὁ Θεὸς οὕτω τρέφει καὶ κοσμίως καὶ εὐπρεπῶς ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;».

9 Ἀδελφοί, «ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ», καὶ οὐ μόνον τῆς ἀδιαδόχου ταύτης βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἰς αἰῶνας κληρονόμοι ἔσεσθε διὰ τῆς αὐτοῦ χάριτος· δικαιωθέντες, ἀλλὰ καὶ «τὰ παρόντα προστεθήσεται ὑμῖν». Εἰ δὲ μὴ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ προηγουμένως ζητεῖτε, ἀλλὰ τὰ τὸ ρευστὸν τοῦτο σῶμα τρέφοντα καὶ θάλποντα μόνον, οὐδὲ αὐτὰ λήψεσθε, εἰ μὴ ἄρα εἰς μείζω κάκωσιν καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος καὶ καταδίκην καὶ ζημίαν τῆς ψυχῆς αἰώνιον.

10 Καὶ τοῦτ' ἔδειξεν ὁ παρὰ τοῦ Ἀβραάμ ἀκούσας, ὅτι «ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου». Ἐζήτησαν δέ ποτε καὶ τὸ ἰουδαϊκὸν γένος κρέα φαγεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ὀρτυγομήτρας οὐκ ἐναρίθμητον πλῆθος· «καὶ ἔφαγον καὶ ἐνεπλήσθησαν σφόδρα, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἠνεγκεν αὐτοῖς»· «ἀλλ' ἔτι», φησί, «τῆς βρώσεως οὐσης ἐν τῷ στόματι αὐ-

25. Ματθ. 6,26.

26. Ματθ. 6,28-33. Λουκᾶ 12,28.

τὰ μέσα γιὰ θήρα, δὲν ἔχει τίποτε ν' ἀρπάξῃ, τί νὰ εἰποῦμε γιὰ τὰ ἄλλα ζῶα; Τοῦτο παριστάνει καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ πτηνὰ στὸ εὐαγγέλιο, λέγοντας, «ἰδέτε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι δὲν σπεύρουν οὔτε θερίζουν οὔτε συνάζουν σὲ ἀποθήκες, καὶ ὁ πατέρας μας ὁ οὐράνιος τὰ τρέφει»²⁵. Τί περιορίζομαι στὰ χερσαῖα ζῶα, στὰ ἐναέρια, στὰ θαλασσινά, στὰ ἀμφίβια; Διότι, λέγει,²⁶ «ἂν καὶ αὐτὸ τὸ χόρτο τοῦ ἀγροῦ ποὺ σήμερα ὑπάρχει καὶ αὔριο ρίπτεται στὸν κλίβανο, ὁ Θεὸς τὸ τρέφει καὶ τὸ ἐνδύει εὐπρεπῶς, χωρὶς νὰ κοπιάζῃ μήτε νὰ γνέθῃ, δὲν θὰ τὸ κάμη πολὺ περισσότερο γιὰ σᾶς, ὀλιγόπιστοι;».

9 Ἄδελφοί, «νὰ ζητῆτε πρῶτα τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του», καὶ δὲν θὰ εἴσθε μόνο αὐτῆς τῆς ἀδιάδοχης βασιλείας τοῦ Θεοῦ αἰώνιοι κληρονόμοι, δικαιωμένοι μὲ τὴ χάρι του, ἀλλὰ καὶ τὰ παρόντα θὰ σᾶς προστεθοῦν»²⁷. Ἐὰν δὲ δὲν ζητῆτε προηγουμένως τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του, ἀλλὰ μόνο ἐκεῖνα ποὺ τρέφουν καὶ θάλπουν τοῦτο τὸ ρευστὸ σῶμα, οὔτε αὐτὰ δὲν θὰ τὰ πάρετε, παρὰ γιὰ μεγαλῦτερη κακοποίησι καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος καὶ αἰώνια καταδίκη καὶ ζημία τῆς ψυχῆς.

10 Καὶ τοῦτο τὸ ἔδειξε ἐκεῖνος ποὺ τὸ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Ἄβραάμ, ὅτι «ἐπῆρες ὅλα τὰ ἀγαθὰ σου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς σου»²⁸. Ἐζήτησαν δὲ κάποτε οἱ ἀνήκοντες στὸ Ἰουδαϊκὸ γένος νὰ φάγουν κρέας στὴν ἔρημο· καὶ τοὺς ἔδωσε ὁ Θεὸς μεγάλο πλῆθος ὀρτυγομήτρας· «κι' ἔφαγαν καὶ ἐχόρτασαν ὑπερβολικὰ καὶ τοὺς ἱκανοποίησε τὴν ἐπιθυμία τους». Ἄλλ' ἐνῶ ἀκόμη, λέγει, ἡ τροφή ἦταν στὸ στόμα τους, τοὺς κατέλαβε ὀργή

27. Ματθ. 6,33.

28. Λουκᾶ 16,25.

τῶν, ὀργή τοῦ Θεοῦ ἀνέβη ἐπ' αὐτούς, καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Ἰσραὴλ συνεπόδισε». Διὰ τί ἐν τοῖς πλείοσι, τουτέστι πολλοὺς ἀπὸ τοῦ πλήθους ἀπέκτεινεν ἢ τοῦ Θεοῦ ὀργή; Ἐπειδὴ περ ἀδεῶς κατεγόγγυζον καὶ κατελάλουν Θεοῦ καὶ Μωσέως τοῦ κατὰ Θεὸν τούτων προεστῶτος. Διὰ τί δὲ καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Ἰσραὴλ συνεπόδισεν; Ὅτι οὐκ ἀνεχαίτιζον τὸ πλήθος ἐκ τῆς πρὸς τὸ χεῖρον ροπῆς. Τοιοῦτί εἰσιν οἱ ἐξωθούμενοι τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας, κἂν τοῦ παλαιοῦ ὥσι κἂν τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ, ὃ καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις δείκνυσι λέγων, «ἐλεύσονται ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται ἔξω εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον».

11 Τίνες οὖν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας οἱ εἰς τὸ σκότος ἐκβαλλόμενοι; Οἱ τὴν μὲν ὁμολογίαν ἔχοντες τῆς πίστεως, τοῖς δὲ ἔργοις τὸν Θεὸν ἀρνούμενοι, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι. Τίνες οἱ συνανακλινόμενοι μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Οἱ μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς καὶ τῷ νόμῳ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Πνεύματος στοιχοῦντες, καὶ δι' ἔργων τὴν πίστιν ἐπιδεικνύμενοι.

12 Μεθ' ὧν εἰ τις ἐθέλει συντετάχθαι καὶ τοῦ ἐξωτέρου σκότους ἀπαλλαγῆναι καὶ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀξιωθῆναι καὶ συνδιαιωνίζειν τοῖς ἀγίοις ἐν οὐρανοῖς ἀναπαυόμενοις, ἀπεκδυσάσθω μὲν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ἀπάτης, αἵτινές εἰσι μέθη,

Θεοῦ καὶ ἐφόνευσε πολλοὺς ἀπὸ αὐτοῦ καὶ ἐπεδίκλωσε τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Ἰσραὴλ»²⁹. Γιατί «ἐν τοῖς πλείοσι», δηλαδή πολλοὺς ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἐφόνευσε ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ; Ἐπειδὴ βέβαια ἐγόγγυζαν ἄφοβα καὶ ἐπέκριναν τὸν Θεὸ καὶ τὸν Μωϋσῆ που ἦταν προϊστάμενός των κατὰ Θεόν. Γιατί δὲ ἐπεδίκλωσε καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Ἰσραὴλ; Διότι δὲν συγκρατοῦσαν τὸ πλῆθος ἀπὸ τὴν ὀρμὴ πρὸς τὸ χειρότερο. Τέτοιοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἀπομακρύνονται ἔξω ἀπὸ τὴν ἱερὰ Ἐκκλησία καὶ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, εἴτε στὸν παλαιὸ εἴτε στὸ νέο λαὸ τοῦ Ἰσραὴλ ἀνήκουν. Αὐτὸ δεικνύει καὶ ὁ Κύριος, ὅταν λέγη στὰ εὐαγγέλια, «θὰ ἔλθουν ἀπὸ ἀνατολικά καὶ δυτικά καὶ ἀπὸ τὸν βορρᾶ καὶ θὰ ἀνακλιθοῦν μαζί μὲ τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Ἰσαὰκ στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας θὰ ἐκβληθοῦν ἔξω στὸ σκότος τὸ ἐξώτερο»³⁰.

11 Ποιοὶ εἶναι λοιπὸν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας ποὺ ἐκβάλλονται στὸ σκότος; Εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν μὲν τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως, μὲ τὰ ἔργα δὲ ἀρνοῦνται τὸν Θεό, καὶ εἶναι βδελυκτοί, διότι εἶναι ἀπειθεῖς καὶ ἀδόκιμοι γιὰ κάθε ἀγαθὸ ἔργο. Ποιοὶ εἶναι οἱ καθήμενοι μαζί μὲ τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ στὸ τραπέζι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν; Ὅσοι ἀκολουθοῦν μὲ εἰλικρινῆ πίστι τὸ νόμο καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Πνεύματος κι' ἐπιδεικνύουν τὴν πίστι δι' ἔργων.

12 Ὅποιος θέλει νὰ συνταχθῆ μὲ αὐτοὺς καὶ ν' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸ ἐξώτερο σκότος καὶ ν' ἀξιωθῆ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ συνδιαιωνίζῃ ἀναπαυόμενος μαζί μὲ τοὺς ἁγίους στοὺς οὐρανοὺς, ἄς ἐκδυθῆ τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο ποὺ φθείρεται μὲ τὶς ἀπατηλὲς ἐπιθυμίες, δηλαδή μέθη, πορ-

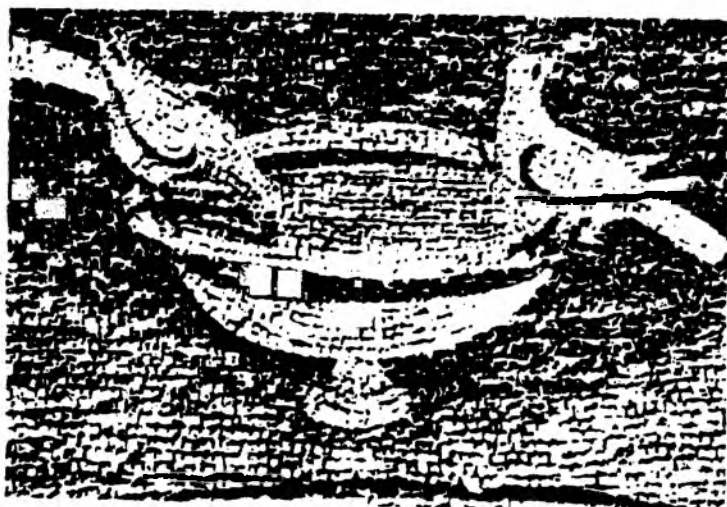
30. Ματθ. 8,11.

πορνεία, μοιχεία, ἀκαθαρσία, πλεονεξία, φιλαργυρία, μῖσος, ὀργή, καταλαλιὰ καὶ πᾶν πάθος πονηρόν· ἐνδυσάσθω δὲ δι' ἔργων τὸν νέον ἄνθρωπον τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ἐν ᾧ ἀγάπη, φιλαδελφία, καθαρότης, ἐγκράτεια καὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς, δι' ὧν ἐνοικίζεται Χριστὸς ἐν ἡμῖν εἰρηνοποιῶν ἑαυτῷ καὶ ἀλλήλοις εἰς δόξαν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀνάρχου αὐτοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ συναϊδίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

νεία, μοιχεία, ἀκαθαρσία, πλεονεξία, φιλαργυρία, μῖσος, ὀργή, καταλαλιά καὶ κάθε πάθος πονηρό· ἃς ἐνδυθῆ δὲ μὲ ἔργα τὸν νέο ἄνθρωπο ποῦ ἀνακαινίζεται κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ κτίστη του³¹, στὸν ὁποῖο ὑπάρχει ἀγάπη, φιλαδελφία, καθαρότης, ἐγκράτεια καὶ κάθε εἶδος ἀρετῆς. Μὲ τις ἀρετὲς αὐτὲς ἐνοικίζεται μέσα μας ὁ Χριστός, συμφιλιώνοντάς μας πρὸς τὸν ἑαυτό του καὶ πρὸς ἀλλήλους, πρὸς δόξα αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνάρχου Πατρός του καὶ τοῦ συναϊδίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

31. Ἐφ. 4,22-24. Κολ. 3,10-11.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΣΤ΄

**ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΦΡΙΚΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ
ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

Ἐκφωνήθηκε τέσσερις ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα

ΟΜΙΛΙΑ ΝΣΤ'

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΦΡΙΚΤΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Ἐξεφωνήθη πρὸ ἡμερῶν τεσσάρων τῆς τοῦ Χριστοῦ
γεννήσεως

1

λόγος ὁ συντελῶν πρὸς σωτηρίαν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς σπέρματος ἔχει λόγον. Καθάπερ οὖν οἱ γεωργοὶ τῷ ἀρότρῳ προκαλλιεργήσαντες τὴν γῆν, εἶτα τὰ σπέρματα καταβάλλονται, οὕτω καὶ ἡμᾶς προκαλλιεργεῖν δεῖ καὶ προετοιμάζειν ἑαυτοὺς πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ οὐρανοῦ σπέρματος, τοῦ λόγου λέγω τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας. Οὐ γάρ ἐσμεν ἄψυχος τις γῆ καὶ ἀναίσθητος, ὥστε παρ' ἑτέρων καὶ τὴν καλλιέργειαν καὶ τὰ σπέρματα λαμβάνειν, ἀλλ' ἐμψυχὸς ἐσμεν γῆ καὶ ἔμπνους καὶ λογικῆ. Διὰ τοῦτο δεῖ καὶ παρ' ἡμῶν αὐτῶν ἐτοιμάζεσθαι διὰ τῆς μετανοίας. Ἴνα δὲ ὑμῖν καὶ τὴν ἀρχὴν ὑποδείξω τῆς μετανοίας καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν καλλιέργειας, αὕτη ἐστίν, ἣν καὶ οἱ προσιόντες τῷ τοῦ Ἰω-

Ο Μ Ι Λ Ι Α 56

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΦΡΙΚΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐκφωνήθηκε τέσσερις ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα

1

λόγος πὺ συντελεῖ στή σωτηρία τῶν ψυχῶν μας παίζει τὸν ρόλο τοῦ σπέρματος. Ὅπως λοιπὸν οἱ γεωργοί, ἀφοῦ πρῶτα καλλιεργήσουν τὴ γῆ μὲ τὸ ἄροτρο, ἔπειτα ρίπτουν τοὺς σπόρους, ἔτσι κι' ἐμεῖς πρέπει πρῶτα νὰ καλλιεργήσωμε καὶ προετοιμάσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας γιὰ ὑποδοχὴ τοῦ οὐρανίου σπέρματος, δηλαδὴ τοῦ λόγου τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας, διότι ἐμεῖς δὲν εἴμαστε ἄψυχη καὶ ἀναίσθητη γῆ, ὥστε νὰ λαμβάνωμε ἀπὸ ἄλλους καὶ τὴν καλλιέργεια καὶ τὰ σπέρματα, ἀλλ' εἴμαστε ἐμψυχη καὶ ζωντανὴ καὶ λογικὴ γῆ. Γι' αὐτὸ καὶ πρέπει μόνοι μας νὰ ἐτοιμαζώμαστε διὰ τῆς μετανοίας. Γιὰ νὰ σᾶς ὑποδείξω δὲ καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ψυχικῆς καλλιέργειας, εἶναι αὐτὴ τὴν ὁποία ἀκολουθοῦσαν μόνοι

άννου βαπτίσματι παρ' ἑαυτῶν ἐποίουν· «ἐξεπορεύοντο» γάρ, φησί, «καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν».

2 Ἡ τῶν ἀμαρτιῶν οὖν ἐξομολόγησις ἀρχὴ ἐστὶ τῆς καλλιερ-
γείας ταύτης, ταῦτο δ' εἶπεῖν τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐτοιμασίας τοῦ
δέξασθαι τινα ἐν ἑαυτῷ τὸν σωτήριον σπόρον, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ,
τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ἡμετέρας ψυχάς· καὶ τοῖς γεωργοῖς γὰρ
διὰ τοῦτο ἢ τῆς γῆς ἀροτρίασις ἐπενοήθη, ὡς τὰς ἀγρίας ἐκβαλ-
λουσα ρίζας τῶν τῆς γῆς κόλπων καὶ δεκτικὸς αὐτοὺς ποιοῦσα
τῶν ἡμετέρων σπερμάτων καὶ φυτῶν. Τοῦτο δὴ καὶ ἡ ἐξομολόγησις
ἐπὶ τῆς λογικῆς ἀρούρας, τῆς καρδίας, ποιεῖ· ἀνορύττει καὶ ἐκβάλλει
τὰ ἐν τῷ κρυπτῷ ταύτης πονηρὰ πάθη, καὶ ἐτοιμὴν αὐτὴν
κατασκευάζει πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἱερῶν σπερμάτων καὶ πρὸς εὐ-
φορίαν καὶ γεωργίαν τῶν ἀρετῶν ἐπιτηδείαν· καθάπερ γὰρ ἡ γῆ
μετὰ τὴν τοῦ Ἀδὰμ παράβασιν γεννητικὴ γέγονε τῶν τριβόλων καὶ
τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀχρησιμεύτων βοτανῶν, οὕτω καὶ ἡ
ἀνθρωπίνη καρδιά τῶν αἰσχυρῶν καὶ πονηρῶν παθῶν καὶ λογι-
σμῶν καὶ τῶν ἐκ τούτων ἀμαρτημάτων ἐστὶ γεννητικὴ.

3 Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ἕκαστον ὑμῶν, ἀδελφοί, πνευματικὸν
ἔχειν πατέρα, καὶ προσιέναι τούτῳ μετὰ πίστεως, καὶ ταπεινοῦσθαι
ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἐξαγγέλλειν τὰ τῆς καρδίας πονηρὰ πάθη καὶ
τὴν πνευματικὴν ἰατρειάν προσδεχομένους προρρίζους ἐκβάλλειν
τῆς ψυχῆς ἅς ἕκαστος ὑμῶν διὰ τῆς ἐμπαθοῦς καὶ φιληδόνου ζωῆς
ἔθρεψεν ἐν ἑαυτῷ ἀκάνθας καὶ τριβόλους τῆς ἀμαρτίας, καὶ οὕτως
ὑπέχειν τὰ ὧτα τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Πνεύματος, καὶ πείθεσθαι τοῖς

τους οί προσερχόμενοι στο βάπτισμα του Ἰωάννου. Λέγει πραγματικά ὅτι «ἐβγαιναν καὶ ἐβαπτίζονταν στὸν Ἰορδάνη ἐξομολογούμενοι τὶς ἁμαρτίες τους»¹.

2 Ἡ ἐξομολόγησις λοιπὸν τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι ἀρχὴ αὐτῆς τῆς καλλιέργειας, δηλαδὴ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐτοιμασίας, ὥστε νὰ δεχθῆ κάποιος μέσα του τὸν σωτηριώδη σπόρο, τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, πὺ μπορεῖ νὰ σώσῃ τὶς ψυχές μας. Κι' ἀπὸ τοὺς γεωργοὺς ἄλλωστε γι' αὐτὸν τὸ λόγο ἐπινοήθηκε τὸ ὄργανο τῆς γῆς, διότι βγάζει τὶς ἄγριες ρίζες ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς γῆς καὶ τοὺς καθιστᾶ δεκτικοὺς τῶν σπερμάτων καὶ φυτῶν μας. Τοῦτο ἀκριβῶς κάμνει καὶ ἡ ἐξομολόγησις ἐπάνω στὸ λογικὸ χωράφι, στὴν καρδιά· ἀνασηκώνει καὶ ξερριζώνει τὰ πονηρὰ πάθη τῆς πὺ εἶναι κρυμμένα καὶ τὴν καθιστᾶ ἐτοιμὴ γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τῶν ἱερῶν σπερμάτων καὶ κατάλληλη γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ καρποφορία τῶν ἀρετῶν. Ὅπως δηλαδὴ ἡ γῆ μετὰ τὴν παράβασι τοῦ Ἀδάμ ἐγινε γεννητικὴ τῶν τριβόλων καὶ τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀχρήστων βοτάνων², ἔτσι καὶ ἡ ἀνθρωπίνη καρδιά εἶναι γεννητικὴ τῶν αἰσchrῶν καὶ πονηρῶν παθῶν καὶ λογισμῶν καὶ τῶν ἁμαρτημάτων πὺ προέρχονται ἀπὸ αὐτά.

3 Γι' αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖο, ἀδελφοί, ὁ καθένας σας νὰ ἔχη πνευματικὸ πατέρα καὶ νὰ προσέρχεται σ' αὐτὸν μὲ πίστι καὶ νὰ ταπεινώνεται ἐνώπιόν του καὶ νὰ τοῦ ἐξαγγέλλῃ τὰ πονηρὰ πάθη τῆς καρδιᾶς· καὶ δεχόμενοι τὴν θεραπείαν νὰ ξερριζώνετε ἀπὸ τὴν ψυχὴ τ' ἀγκάθια καὶ τὰ τριβόλια τῆς ἁμαρτίας πὺ ὁ καθένας σας ἔθρεψε μέσα του διὰ τῆς ἐμπαθοῦς καὶ φιληδονῆς ζωῆς, κι' ἔτσι νὰ προσφέρετε τ' αὐτιὰ στὴ διδασκαλία τοῦ

2. Γεν. 3,18.

ὕφ' ἡμῶν πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν κηρυττομένοις καὶ προτεινομένοις, καὶ διὰ τῆς ἀφ' ἡμῶν συγχωρήσεως καὶ εὐλογίας καταλλάττεσθαι τῷ δι' ἀνείκαστον φιλανθρωπίας πέλαγος κλίναντι τοὺς οὐρανοὺς καὶ καταβάντι καὶ λόγους ζωῆς καὶ σπέρματα σωτήρια ἐγκαταβαλλομένῳ ταῖς καρδίαις τῶν ὑπακουόντων. Μηδεὶς οὖν ὑμῶν τῆς ἀρχῆς ταύτης τῆς μετανοίας ἀποσχέσθω· πῶς γὰρ εἰς τὸ ἐξῆς χωρήσει καὶ προκόψει κρειπτόνως, μηδὲ τῆς ἀρχῆς τῶν ἀρετῶν ἀψάμενος.

- 4 Μάλιστα δὲ πρὸς τοῦτο νῦν πάντα ὑμᾶς σπουδάσαι ἀναγκαῖον· ἡ γὰρ τεσσαρακοστὴ τῶν ἡμερῶν αὕτη προκαθάριστον ὑπὸ τῶν θεοφόρων πατέρων δέδοται ἡμῖν, ἐπεὶ τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν ἐπάγει τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶ σχεδὸν πᾶσι Χριστιανοῖς ἐν μεθέξει γίνεσθαι τοῦ ἀγίου σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτῶν αὐτῷ ἐνοῦσθαι καὶ ἐν πνεῦμα καὶ ἐν σῶμα μετ' αὐτοῦ τελεῖσθαι θείως. Εἰ γὰρ χωρὶς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς ἐπακολουθούσης μετανοίας, ὡς ὁ λόγος ἀνωτέρω ἔδειξε καὶ προῖων ἔτι παραστήσει, οὐδὲ ρημάτων θείων ἄξιός τις ἐστὶ πρὸς ὑποδοχὴν, πῶς αἷμα Χριστοῦ καὶ σῶμα δέξεται τις ἐν ἑαυτῷ μὴ δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας ἀναλόγου τοῖς πταισίμασι προκαθαρθεῖς; Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ὁ μέγας διαμαρτύρεται καὶ παραγγέλλει λέγων, «δοκιμαζέτω ἕκαστος ἑαυτόν· καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου», τουτέστι μὴ διαγινώσκων, ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο ἁμαρτίας ὄν ἐκτὸς οὐκ εὐδοκῆσει κατοικῆσαι ἐν σώματι κατάχρεω ἁμαρτίας.

Πνεύματος, νὰ πείθεσθε σέ ὄσα κηρῦττομε καὶ προτείνομε ἔμεῖς γιὰ κοινὴ ὠφέλεια καὶ διὰ τῆς συγχωρήσεως καὶ εὐλογίας μας νὰ συμφιλιώνεσθε μὲ αὐτὸν ποὺ ἀπὸ ἀφάνταστο πέλαγος φιλανθρωπίας ἔκλινε τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατέβηκε καὶ ἔβαλε μέσα στὶς καρδιῆς τῶν εὐπειθῶν λόγους ζωῆς καὶ σπέρματα σωτηριώδη. Κανεῖς σας λοιπὸν νὰ μὴ ἀπόσχη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴ τῆς μετανοίας· διότι πῶς θὰ προχωρήση στὸ ἐξῆς καὶ θὰ προκόψη πρὸς τὸ καλύτερο, ἀφοῦ δὲν ἤγγισε οὔτε τὴν ἀρχὴ τῶν ἀρετῶν;

- 4 Πρὸ πάντων δὲ εἶναι ἀναγκαῖο ὅλοι σας νὰ δείξετε ζῆλο γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τώρα. Διότι μᾶς ἔχει δοθῆ αὐτὴ ἡ τεσσαρακοστή τῶν ἡμερῶν ἀπὸ τοὺς θεοφόρους πατέρες ὡς προκαθάρσιον, ἐπειδὴ ὁδηγεῖ στὴν ἐπέτειον ἑορτῆ τῆς κατὰ τὴ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ὁποία εἶναι συνήθεια σὲ ὄλους σχεδὸν τοὺς Χριστιανούς νὰ μετέχουν τοῦ ἀγίου σώματος καὶ αἵματός του καὶ δι' αὐτῶν νὰ ἐνώνωνται μὲ αὐτὴν καὶ νὰ γίνωνται μὲ αὐτὸν θεῖως ἓνα πνεῦμα κι' ἓνα σῶμα. Πραγματικά, ἐάν, ὅπως ἔδειξε ἀνωτέρω ὁ λόγος καὶ θὰ τὸ παραστήση καλύτερα στὴ συνέχεια, χωρὶς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν ἀκλόουθη μετάνοια, δὲν εἶναι κανεῖς ἄξιος οὔτε θεῖα λόγια νὰ ὑποδεχθῆ, πῶς θὰ δεχθῆ κανεῖς μέσα τοῦ αἵμα Χριστοῦ καὶ σῶμα, ἂν δὲν καθαρῶς πρῶτα μὲ ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοια ἀνάλογη μὲ τὰ πταίσματα; Γι' αὐτὸ καὶ ὁ μέγας Παῦλος διαμαρτύρεται καὶ παραγγέλλει λέγοντας· «ὁ καθένας νὰ δοκιμάζῃ τὸν ἑαυτό του, καὶ τότε νὰ τρώγῃ ἀπὸ τὸν ἄρτον καὶ νὰ πίνῃ ἀπὸ τὸ ποτήρι· διότι ὁποῖος τρώγῃ καὶ πίνει ἀναξίως τρώγῃ καὶ πίνει κατάκριμα γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀφοῦ δὲν διακρίνει τίς ιδιότητες τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου»³, δηλαδὴ δὲν ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο, ποὺ εἶναι ἐκτὸς ἁμαρτίας, δὲν θὰ δεχθῆ νὰ κατοικήσῃ σὲ σῶμα καταχρεωμένο μὲ ἁμαρτίες.

5 *Εἰ γὰρ ἀνατεῖναι πρὸς Χριστὸν τὰς χεῖρας καὶ εὔξασθαι οὐκ ἔνι μὴ καθαρὰς ἔχοντι ταύτας ἀπὸ ἀμαρτίας μηδὲ προαποθεμένῳ μῖσος ἅπαν καὶ τοὺς ἐκ τούτου διαλογισμοὺς (καὶ τοῦτο πάλιν δεικνυσὶν ὁ Παῦλος, «βούλομαι, λέγων, ἐν παντὶ τόπῳ εὔχεσθαι ὑμᾶς, αἶροντας ὀσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν»), καὶ εἰ παρρησίαν πρὸς Θεὸν οὐκ ἔχομεν, μὴ συνειδὸς ἀκατάγνωστον κτησάμενοι (καθᾶπερ ὁ ἠγαπημένος τῷ Χριστῷ φησὶ Θεολόγος, «ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκη ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν»), πῶς ἐν ἡμῖν αὐτοῖς σχῶμεν τὸν Θεὸν καὶ σύσσωμοι αὐτῷ γενώμεθα, μὴ προαποθέμενοι τὰς ἀμαρτίας δι' ἐξομολογήσεως μηδὲ τὸν ἐξ αὐτῶν προσγενόμενον ρύπον τῇ ψυχῇ ἐλεημοσύνη καὶ ἀγνεία καὶ ἐγκρατεία, προσευχῇ τε καὶ κατανύξει καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς μετανοίας ἔργοις ἀποκαθάραντες; Ἦ τὸ μὲν σὸν δῶρον ὁ Θεὸς οὐ προσίεται, ἂν μὴ καθαρὸς ᾖς αὐτός τε καὶ αὐτό (καὶ τοῦτο τὸ μὲν ἔδειξε διὰ τοῦ Κάϊν τὴν ἀρχὴν μὴ προσχῶν αὐτοῦ τοῖς δώροις, ἀλλ' εἰπὼν πρὸς αὐτὸν «οὐκ, ἂν ὀρθῶς προσενέγκης, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλης», τὸ δὲ διὰ τε τοῦ παλαιοῦ νόμου μίσθωμα πόρνης ἀπαγορεύσαντος εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ προσφέρεσθαι, καὶ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ὕστερον, «ὑπάγε», λέγων, «πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε προσελθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου»), σοὶ δὲ τὴν αὐτοῦ μεγαλοδωρεάν, τὸ οἰκεῖον σῶμα, δώσει μὴ προκαθαράμενῳ δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας; Τί λέγεις; Οὐδὲ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ βούλεται ὁ Θεὸς λαλεῖσθαι παρὰ ἀκαθάρτου στόματος. «Τῷ γὰρ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός», φησὶν, «ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου*

4. Α' Τιμ. 2,8.

5. Α' Ἰω. 3,21.

6. Γεν. 4,7.

5 Διότι, ἂν δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ σηκώση κανεὶς τὰ χέρια πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ νὰ προσευχηθῆ, ὅταν δὲν τὰ ἔχη καθαρὰ ἀπὸ ἁμαρτίες καὶ δὲν ἀποβάλη πρῶτα ὅλο τὸ μῖσος καὶ τοὺς ἀπὸ αὐτὸ διαλογισμοὺς (καὶ τοῦτο πάλι τὸ δεικνύει ὁ Παῦλος, λέγοντας, «θέλω νὰ προσεύχεσθε σὲ κάθε τόπο, σηκώνοντας χέρια ὅσια, χωρὶς ὀργῆ καὶ διαλογισμοὺς»)⁴, καὶ ἂν δὲν ἔχωμε παρρησία πρὸς τὸν Θεό, ἀφοῦ μᾶς λείπει ἢ ἀκατάκριτη συνείδησι (ὅπως λέγει ὁ ἀγαπημένος Θεολόγος τοῦ Χριστοῦ, «ἐὰν ἡ καρδιά μας δὲν μᾶς κατηγορῆ, ἔχομε παρρησία πρὸς τὸν Θεό»⁵), πῶς θὰ πάρωμε μέσα μας τὸν Θεὸ καὶ θὰ γίνωμε σύσσωμοι με αὐτόν, χωρὶς ν' ἀπορρίψωμε πρῶτα τὶς ἁμαρτίες δι' ἐξομολογήσεως καὶ χωρὶς πρῶτα μὲ ἐλεημοσύνη καὶ ἀγνεία καὶ ἐγκράτεια, μὲ προσευχὴ καὶ κατάνυξι καὶ τὰ ἄλλα ἔργα τῆς μετανοίας, νὰ καθαρίσωμε τὸ ρύπο ποῦ δημιουργήθηκε ἀπὸ αὐτὲς στὴν ψυχῆ; Ἦ μήπως τὸ μὲν δῶρο σου δὲν τὸ δέχεται ὁ Θεός, ἂν δὲν εἶσαι καθαρὸς καὶ σὺ καὶ αὐτὸ (καὶ αὐτὸ τὸ ἔδειξε πρῶτα διὰ τοῦ Κάϊν ἀρχικὰ μὴ προσέχοντας τὰ δῶρα του, ἀλλὰ λέγοντας πρὸς αὐτόν, «ὄχι, ἂν ὀρθῶς τὰ προσφέρης, ἀλλὰ δὲν τὰ διαμοιράσης ὀρθῶς»⁶, ἔπειτα δὲ διὰ τοῦ παλαιοῦ νόμου ποῦ ἀπαγόρευσε νὰ προσφέρεται μισθὸς πόρνῆς στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ⁷, καὶ ἀργότερα διὰ τοῦ εὐαγγελίου λέγοντας⁸, «πρῶτα συμφιλίωσου μὲ τὸν ἀδελφὸ σου, καὶ τότε νὰ προσέλθῃς γιὰ νὰ προσφέρῃς τὸ δῶρο σου»), ἀλλὰ σὲ σένα θὰ δώση τὴν δικὴ του μεγαλοδωρεά, τὸ σῶμα του, χωρὶς νὰ καθαρισθῆς προηγουμένως δι' ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας; Τί λέγεις; Οὔτε τὰ διατάγματά του δὲν θέλει ὁ Θεός νὰ ἀναφέρωνται ἀπὸ ἀκάθαρτο στόμα. Διότι, λέγει, «εἶπε ὁ Θεός στὸν ἁμαρτωλὸ, γιατί διηγεῖσαι τὰ

7. Δευτ. 23,19.

8. Ματθ. 5,24.

διὰ στόματός σου;». Τὴν οὖν διαθήκην αὐτοῦ οὐκ ἀφήσιν ἀναλαβεῖν δι' ἀκαθάρτου στόματος, τὸ δὲ οἰκεῖον σῶμα δώσει ἐν στόματι τοιούτῳ;

6 Διὸ προκαθαρθῶμεν, ἀδελφοί, καὶ σῶμα καὶ στόμα καὶ τὴν διάνοιαν, καὶ ἐν ἀγαθῇ καὶ καθαρᾷ συνειδήσει προσέλθωμεν. Εἰ γὰρ χαλκεῖς καὶ χαλκοτύποι καὶ χρυσοχόοι περιτήκοντες χαλκῶ χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἢ τι τῶν τοιούτων, καὶ μέλλοντες ἤδη διὰ τοῦ γανώματος τὸ ἄνθος περιτιθέναι τῆς εὐχροίας, πρότερον ἀποξέουσι πάντα ρύπον ἐκκαθαίραντες, πόσω μᾶλλον ἡμᾶς χρὴ κρειττόνως μέλλοντας χρυσοῦσθαι, μᾶλλον δὲ θεοῦσθαι, προκαθαίρειν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος; Οὐ γὰρ τὴν ἐπιφάνειαν λαμπρυνόμεθα μόνην, ὡς ὁ γεγανωμένος χαλκός, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔνδον ἅπαντα. Ὡστε καὶ τοὺς ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς σπίλους προσαποनिψάμενοι προσέλθωμεν. Οὕτω γὰρ καὶ προσευλευσόμεθα εἰς σωτηρίαν.

7 Ἄν δὲ μετὰ πονηροῦ συνειδότος, μῆπω δι' ἐξομολογήσεως τυχόντες τῆς ἀφέσεως παρὰ τοῦ λαβόντος ἐξουσίαν τὰ τοιαῦτα λύειν καὶ δεσμεῖν, πρὶν ἐπιστραφῆναι πρὸς Θεόν, πρὶν εὐθυνθῆναι τῷ κανόνι τῆς εὐσεβείας, εἰς κρίμα πάντως ἑαυτῶν καὶ κόλασιν αἰώνιον προσελευσόμεθα, καὶ αὐτοὺς τοὺς θεῖους οἰκτιρμούς καὶ τὴν αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀνοχὴν ἀποδιώξαντες. «Ὡς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ», φησί, «καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος ἐνουβρίσας». Ὁ γὰρ διαρρήξας τὴν ἀλουργίδα τὴν βασιλικὴν καὶ ὁ βορβόρω ἐγκαταχώσας τὴν αὐτὴν πάντως ὑποστήσεται δίκην, ὃ τε ἐκχέας τι τῶν εὐό-

διατάγματά μου, καὶ πιάνεις μὲ τὸ στόμα σου τὴν διαθήκη μου;»⁹. Τῇ διαθήκῃ του λοιπὸν δὲν ἐπιτρέπει νὰ πιάσης μὲ ἀκάθαρτο στόμα, τὸ σῶμα του θὰ τὸ δώση σὲ τέτοιο στόμα;

6 Γι' αὐτὸ ἄς καθαρισθοῦμε πρῶτα, ἀδελφοί, καὶ στὸ σῶμα καὶ στὸ στόμα καὶ στὴ διάνοια, καὶ ἄς προσέλθωμε μὲ ἀγαθὴ καὶ καθαρὴ συνείδησι. Πραγματικά, ἂν οἱ χαλκεῖς καὶ σιδηρουργοὶ καὶ χρυσοχόοι, ποὺ λειώνουν γύρω ἀπὸ τὸ χαλκὸ χρυσὸ ἢ ἄργυρο ἢ ἄλλο παρόμοιο καὶ πρόκειται μετὰ μὲ τὸ γάνωμα νὰ τοῦ βάλουν γύρω τὸ ἄνθος τοῦ χρώματος, πρωτύτερα ξύνουν, πόσο μᾶλλον ἐμεῖς, ποὺ πρόκειται νὰ χρυσωθοῦμε κατὰ καλύτερον τρόπο, μᾶλλον δὲ νὰ θεωθοῦμε, πρέπει νὰ καθαρισθοῦμε ἀπὸ κάθε μολυσμὸ σαρκὸς καὶ πνεύματος; Διότι δὲν λαμπρυνόμαστε μόνο στὴν ἐπιφάνεια, ὅπως ὁ γανωμένος χαλκός, ἀλλὰ ἀπὸ μέσα σὲ ὅλα τὰ σημεῖα. Ὡστε πρέπει νὰ προσέλθωμε ἀφοῦ ἀπονίσωμε καὶ τοὺς σπίλους ποὺ εὐρίσκονται στὸ βάθος τῆς ψυχῆς. Διότι ἔτσι θὰ προσέλθωμε καὶ στὴ σωτηρία.

7 Ἄν ὁμως προσέλθωμε μὲ πονηρὴ συνείδησι, χωρὶς ἀκόμη νὰ ἔχωμε τύχει ἄφεσι δι' ἐξομολογήσεως ἀπ' αὐτὸν ποὺ ἔχει λάβει ἐξουσία νὰ λύνη καὶ νὰ δένη, πρὶν νὰ ἐπιστρέψωμε πρὸς τὸν Θεό, πρὶν νὰ διορθωθοῦμε μὲ βάσι τὸν κανόνα τῆς εὐσεβείας, τότε ὅπωςδήποτε θὰ προσέλθωμε γιὰ κατάκρισι τῶν ἑαυτῶν μας καὶ αἰώνια κόλασι, ἀπομακρύνοντας καὶ τοὺς θεῖους οἰκτιρμούς καὶ τὴν ἀνοχὴ του πρὸς ἐμᾶς. «Διότι», λέγει, «κατεπάτησες τὸν υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ἐθεώρησες κοινὸ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης καὶ προσέβαλες τὴ χάρι τοῦ Πνεύματος»¹⁰. Διότι αὐτὸς ποὺ ἔσχισε τὴν βασιλικὴ ἀλουργίδα καὶ αὐτὸς ποὺ τὴν ἔχωσε στὸν βόρβορο θὰ ὑποστῇ ὅπωςδήποτε τὴν ἴδια καταδίκη, τὸ ἴδιο δὲ

10. Ἐβρ. 10,29.

σμων ἐπὶ βορβόρου καὶ ὁ τῷ δυσώδει σκεύει ἐναποκλείσας τὸ αὐτὸ εἶργασται κακόν. Πάσχει μὲν οὖν οὐδὲν τὸ θεῖον δῶρον, ἀπαθὲς γάρ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡμῶν ἀφανῶς ἀφίπταται, «μύρον γὰρ δοχείῳ σαπρῶ οὐ πιστεύεται»· ὁ δ' ἂν ἔπαθεν, εἰ παθητόν, ἀχρειωθέν, τοῦθ' ὁ προσενεγκάμενος ἀναξίως ὑποστήσεται.

8 Ποιήσωμεν οὖν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀξίους διὰ τῆς μετανοίας, μᾶλλον δὲ προσενέγκωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τῶν ἔργων τῆς μετανοίας τῷ δυναμένῳ ποιεῖν ἀξίους ἐξ ἀναξίων· καὶ οὕτω μετ' ἐλπίδος καὶ πίστεως ἀκαταισχύντου προσέλθωμεν σκοποῦντες οὐ τὸ ὀρώμενον ἀπλῶς, ἀλλὰ τὰ μὴ ὀρώμενα. Ὁ γὰρ ἄρτος οὗτος οἷόν τι καταπετάσμα ἔστιν ἔνδον κρύπτον τὴν θεότητα· καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ θεῖος Παῦλος ἔλεγεν ὅτι, «ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ», καὶ δι' αὐτῆς τὸ πολίτευμα ἡμῶν εἰς οὐρανοὺς ἀνάγεται (ἐκεῖ γὰρ ὁ ἄρτος οὗτος)· καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ὄντως ἅγια τῶν ἀγίων διὰ τῆς ἐν ἀγνεΐᾳ προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. «Προσερχώμεθα οὖν, ἀδελφοί, μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως».

9 Μυστήρια γὰρ διὰ τοῦτο λέγεται, ἐπεὶ οὐ τὸ ὀρώμενόν ἐστιν ἀπλῶς, ἀλλὰ πνευματικόν τι καὶ ἀπόρρητον· καθ' ὃ γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος, «ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν», ἔὰν μὲν πρὸς τὸ φαινόμενον μόνον βλέπῃς, οὐδὲν ὠφελήθῃς· ἔὰν δὲ πρὸς τὸ πνεῦμα, δηλαδὴ πνευματικῶς αὐτὸν τὸν προκείμενον ὀρᾶς ἄρτον, ζωοποιηθήσῃ μετασχών· οὗτος γὰρ ἐστιν «ἢ μὴ ἀπολλυμένη βρωσίς, ἢ μένουσα εἰς αἰώνιον ζωὴν»· ὁ ἄρτος ὁ ἀλη-

11. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, Τετράστιχα 2.

11α. Ἐβρ. 10,20.

12. Ἐβρ. 10,22.

κακὸ διέπραξε ἐκεῖνος πού ἔχυσε ἄρωμα στὸν βόρβορο κι' ἐκεῖνος πού τὸ ἔβαλε σὲ δυσῶδες σκεῦος. Δὲν πάσχει λοιπὸν τίποτε τὸ θεῖο δῶρο, διότι εἶναι ἀπαθές· ἀλλὰ πετᾶ μακριὰ ἀπὸ ἐμᾶς ἀόρατα, διότι, «μύρο δὲν ἀφήνεται σὲ σαπρὸ δοχεῖο»¹¹. Ὅ,τι δὲ ἔπαθε, ἂν εἶναι παθητό, μὲ τὴν ἀχρεΐωσί του, αὐτὸ θὰ ὑποστῇ ἀναξίως αὐτὸς πού τὸ προσέφερε.

8 Ἄς καταστήσωμε λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς μας διὰ τῆς μετανοίας ἀξίους, μᾶλλον δὲ ἄς προσφέρωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας διὰ τῶν ἔργων τῆς μετανοίας στὸν δυνάμενο νὰ κάμη ἀξίους ἀπὸ ἀναξίους· κι' ἔτσι ἄς προσέλθωμε μὲ ἀκαταίσχυντη ἐλπίδα καὶ πίστι, παρατηρώντας ὄχι ἀπλῶς τὸ βλεπόμενο, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ βλεπόμενα. Διότι αὐτὸς ὁ ἄρτος εἶναι σὰν καταπέτασμα πού κρύπτει μέσα τὴν θεότητα. Αὐτὸ δηλώνοντας ὁ θεῖος Παῦλος ἔλεγε ὅτι, «μᾶς ἐγκαινίασε ὁδὸ πρόσφατη καὶ ζωντανὴ διὰ τοῦ καταπετάσματος, δηλαδή τῆς σαρκός του»^{11α} καὶ δι' αὐτῆς τὸ πολίτευμά μας ἀνυψώνεται στὸν οὐρανὸ (διότι ἐκεῖ εἶναι αὐτὸς ὁ ἄρτος) καὶ εἰσερχόμαστε στὰ ὄντως ἅγια τῶν ἀγίων διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μὲ ἀγνότητα. «Ἄς προσερχώμαστε λοιπὸν, ἀδελφοί, μὲ ἀληθινὴ καρδιὰ καὶ βεβαία πίστι»¹².

9 Καθ' ὅσον μυστήρια λέγονται γι' αὐτό, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ βλεπόμενο, ἀλλὰ κάτι πνευματικὸ καὶ ἀπορρητο. Σύμφωνα μὲ αὐτὸ πού εἶπε ὁ Κύριος, «τὸ πνεῦμα εἶναι τὸ ζωοποιό, ἡ σὰρξ δὲν ὠφελεῖ τίποτε»¹³, εἴαν μὲν βλέπης μόνο πρὸς τὸ φαινόμενο, δὲν ὠφελήθηκες τίποτε, εἴαν ὅμως βλέπης πρὸς τὸ πνεῦμα, δηλαδή θεωρῆς πνευματικῶς αὐτὸν τὸν προκείμενο ἄρτο, μετέχοντας σ' αὐτὸν θὰ ζωοποιηθῆς. Διότι αὐτὸς εἶναι «ἡ βρῶσις πού δὲν χάνεται, πού μένει σὲ αἰώνια ζωή»¹⁴, ὁ ἄρτος ὁ

13. Ἰω. 6,63.

14. Ἰω. 6,27.

θινός ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ὁ ζῶν καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ· ὃν ὁ μὴ τρώγων οὐ ζήσεται, ὁ δὲ τρώγων ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα, οὐκ ἀναστὰς μόνον, ἀλλὰ καὶ κολάσεως ἀπαλλαγείς καὶ βασιλείας τυχὼν αἰωνιζούσης. Περὶ τούτου γὰρ τοῦ ἄρτου οὐκ ἐπὶ τοῦ μυστικοῦ δείπνου μόνον εἶρηκεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς οἰκείους μαθητάς, ἀλλὰ καὶ παρρησίᾳ ἐν συναγωγῇ διδάσκων τρανῶς προανεφώνησε λέγων, «ὁ ἄρτος, ὃν ἐγὼ δώσω ὑμῖν, ἡ σὰρξ μου ἐστὶ, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς»· καὶ πάλιν, «ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον». Ὡς τοῦ θαύματος! βαβαὶ τοῦ μεγέθους τῆς ἀγάπης, ἣν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως ὁ Θεὸς ἐξέχεεν! Ἀνεγέννησεν ἡμᾶς τῷ Πνεύματι καὶ ἐν πνεῦμα μετ' αὐτοῦ γεγονάμεν, καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν, «ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνευμά ἐστιν».

10 Ἴν' οὖν μὴ κατὰ πνεῦμα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ σῶμα ἐν ὧμεν μετ' ἐκείνου, σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ὅστοῦν ἐκ τῶν ὄστων αὐτοῦ, τὴν διὰ τοῦ ἄρτου τούτου πρὸς αὐτὸν συνάφειαν ἡμῖν ἐχαρίσατο. Πᾶσα μὲν γὰρ ἀγάπη δι' ἐνώσεως ἔχει τὴν τελείωσιν, τὴν δὲ ἀρχὴν ἐξ ὁμοιώσεως· διὸ καὶ λόγος παλαιός ἐστιν ὁ καθωμιλημένος οὗτος, «ὁμοιότης φιλότης». Ἡ δὲ τοῦ γαμηλίου συναλλάγματος ἔχειν τι δοκεῖ τῶν ἄλλων πλέον· «ἐνεκεν γὰρ τούτου», φησί, «καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα

15. Ἰω. 6,33.

16. Ἰω. 6,50.

17. Ἰω. 6,51.

ἀληθινὸς ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ποὺ ζῆ καὶ δίδει στὸν κόσμον ζωή.¹⁵ Ὅποιος δὲν τὸν τρώγει, δὲν θὰ ζήσει ἐνῶ ὅποιος τὸν τρώγει θὰ ζήσει στὸν αἰῶνα¹⁶, ὄχι μόνο ἀνιστάμενος ἀλλὰ καὶ ἀπαλλασσόμενος ἀπὸ τὴν κόλασι καὶ κερδίζοντας αἰῶνια βασιλεία. Γι' αὐτὸ τὸν ἄρτο δὲν εἶπε ὁ Κύριος μόνο στὴν περίπτωσι τοῦ μυστικοῦ δείπνου πρὸς τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ καὶ διδάσκοντας δημόσια στὴ συναγωγή καθαρῶς ἀνεφώνησε «ὁ ἄρτος ποὺ θὰ σᾶς δώσω ἐγὼ εἶναι ἡ σάρκα μου, τὴν ὁποία θὰ δώσω ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου»¹⁷ καὶ ἐπίσης, «ἐὰν δὲν φάγετε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πιῆτε τὸ αἷμα του, δὲν ἔχετε μέσα σας ζωή. Αὐτὸς ποὺ τρώγει τὴν σάρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμα μου ἔχει αἰῶνια ζωή»¹⁸. Τί θαῦμα! Πῶ, πῶ, τί μέγεθος ἀγάπης, τὴν ὁποία ἔχυσε ἐπάνω μας πλουσίως ὁ Θεός! Μᾶς ἀναγέννησε κατὰ τὸ πνεῦμα κι' ἐγίναμε ἓνα πνεῦμα μαζί του, ὅπως λέγει ὁ Παῦλος, «ὅποιος προσκολλᾶται στὸν Κύριο εἶναι ἓνα Πνεῦμα μὲ αὐτόν»^{18α}.

- 10 Για νὰ μὴ εἶμαστε λοιπὸν ἓνα μ' ἐκεῖνον μόνο κατὰ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα, σάρκα ἀπὸ τὴν σάρκα του καὶ ὀστοῦν ἀπὸ τὰ ὀστᾶ του, μᾶς ἐχάρισε τὴν συνάφεια πρὸς αὐτόν διὰ τοῦ ἄρτου τούτου. Κάθε ἀγάπη εὐρίσκει τὴν τελείωσι διὰ τῆς ἐνώσεως, τὴν δὲ ἀρχὴ ἀπὸ τὴν ὁμοίωσι· γι' αὐτὸ καὶ σύμφωνα μὲ παλαιὸ γνωστὸ λόγο, «ὁμοιότης φιλότης»¹⁹. Ἡ δὲ ἀναφερομένη στὴν γαμήλια σχέσι ἀγάπη φαίνεται νὰ ἔχη κάτι περισσότερο ἀπὸ τὶς ἄλλες· διότι, λέγει, «ἐξ αἰτίας τούτου θὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα του καὶ θὰ προσκολληθῇ στὴ γυναῖκα του, καὶ θὰ εἶναι οἱ δυὸ σὲ μία σάρ-

18. Ἰω. 6,53.

18α. Α' Κορ. 6,17.

19. Βλ. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, *Ἠθικὰ Νικομάχεια* II α 147. ΠΛΑΤΩΝΟΣ, *Φαῖδρος* 307.

μίαν». «Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶ», φησὶν ὁ θεῖος Παῦλος, «ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν». Ἐκεῖ μὲν οὖν προσκολληθήσεται, φησί, καὶ εἰς σάρκα μίαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πνεῦμα ἓν· ἡμεῖς δὲ οὐ προσκολλώμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνακιρνῶμεθα τῷ τοῦ Χριστοῦ σώματι διὰ τῆς μεταλήψεως τοῦ θείου τούτου ἄρτου, καὶ οὐ σῶμα μόνον ἓν γινόμεθα, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα ἓν. Ὅρας ὅτι τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς μεταδόσεως τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου τούτου γίνεται καὶ δείκνυται; Διὰ τοῦτο «θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησε, σῶμα δὲ» κατὰ τὸ ψαλμικὸν «κατηρτίσατο ἡμῖν».

11 Ὡ τῆς πολυειδοῦς καὶ ἀφάτου κοινωνίας! Ἀδελφὸς ἡμῖν ὁ Χριστὸς ἐγένετο, κοινωνήσας ἡμῖν παραπλησίως σαρκὸς καὶ αἵματος καὶ δι' αὐτῶν ἡμῖν ὁμοιωθεὶς· δούλους γνησίους ἔσχεν ἑαυτῷ ἐξαγοράσας διὰ τούτου τοῦ αἵματος· φίλους ἐποιήσατο οἰκείους χαρισάμενος ἡμῖν τῶν αὐτοῦ τούτων μυστηρίων τὴν ἔκφασιν· συνέδησεν ἡμᾶς καὶ ἠρμόσατο καθάπερ νυμφίος νύμφην ἑαυτῷ διὰ τῆς μεταλήψεως τούτου τοῦ αἵματος εἰς μίαν σάρκα μεθ' ἡμῶν γενόμενος. Ἀλλὰ καὶ Πατὴρ ἡμῶν ἐγένετο διὰ τοῦ θείου κατ' αὐτὸν βαπτίσματος, καὶ τρέφει μαστοῖς οἰκείοις, ὡς ὑπομάζια βρέφη μήτηρ φιλόστοργος, καί, τὸ μεῖζον ἔτι καὶ παραδοξότερον, ὡς οὐχ αἵματι μόνον ἀντὶ γάλακτος, ἀλλὰ καὶ τῷ ἰδίῳ σώματι, οὐδὲ τῷ σώματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πνεύματι, τὴν δεδομένην ἡμῖν παρ' αὐτοῦ εὐγένειαν ἀεὶ διατηρῶν ἀμείωτον καὶ πρὸς πόθον ἐνάγων μείζονα καὶ τὸ πλήρωμα διδοὺς τοῦ πόθου, οὐχ ὄραν μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ

20. Ματθ. 19,5.

21. Ἐφεσ. 5,32.

κα»²⁰. «Τὸ μυστήριον τοῦτο εἶναι μέγα», λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, «ἐννοῶ δὲ τοῦτο ὡς ἀναφερόμενον εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»²¹. Ἐκεῖ λοιπὸν λέγει, θὰ προσκολληθῆ σὲ μιὰ σάρκα, ἀλλὰ ὄχι σ' ἓνα πνεῦμα· ἐμεῖς δὲ δὲν προσκολλώμασθε μόνο ἀλλὰ καὶ ἀνακατευόμασθε μὲ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς μεταλήψεως τοῦ θεοῦ τούτου ἄρτου, καὶ ὄχι μόνο γινόμασθε ἓνα σῶμα, ἀλλὰ καὶ ἓνα πνεῦμα. Βλέπεις ὅτι τὸ ὑπερβολικὸν μέγεθος τῆς πρὸς ἐμᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γίνεται καὶ δεικνύεται διὰ τῆς μεταδόσεως τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου τούτου; Γι' αὐτὸ δὲν ἠθέλησε θυσία καὶ προσφορά, ἀλλὰ μᾶς ἐτοίμασε σῶμα, κατὰ τὸ ψαλμικόν²².

11 Ὅποια πολυειδῆς καὶ ἄφατη κοινωνία! Ἀδελφός μας ἔγινε ὁ Χριστός, ἀφοῦ ἐκοινώνησε μ' ἐμᾶς τῆς ἴδιας σαρκὸς καὶ τοῦ ἰδίου αἵματος καὶ ὁμοιώθηκε δι' αὐτοῦ μὲ μᾶς· μᾶς ἀπέκτησε ὡς δούλους γνησίους ἐξαγοράζοντάς μας διὰ τοῦ αἵματος τούτου· μᾶς κατέστησε φίλους τοῦ χαρίζοντάς μας τὴν φανέρωσιν τῶν μυστηρίων τοῦ τούτων. Μᾶς συνέδεσε καὶ μᾶς συνήρμοσε πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ σὰν ὁ νυμφίος τὴν νύμφην διὰ τῆς μεταλήψεως τούτου τοῦ αἵματος, ἀφοῦ ἔγινε μιὰ σάρκα μαζί μας. Ἀλλὰ καὶ πατέρας ἔγινε διὰ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ καὶ μᾶς τρέφει μὲ τοὺς μαστοὺς τοῦ ὅπως φιλόστοργη μητέρα θηλάζει τὰ βρέφη τῆς καὶ τὸ ἀκόμη μεγαλύτερον καὶ παραδοξότερον εἶναι ὅτι δὲν μᾶς τρέφει μόνο μὲ αἷμα ἀντὶ γὰρ γάλα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ θεῖον σῶμα, οὔτε μὲ τὸ σῶμα μόνο ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ πνεῦμα. Καὶ τὸ πράττει διατηρώντας ἀμείωτην τὴν δεδομένην σ' ἐμᾶς ἀπὸ αὐτὸν εὐγένειαν καὶ ὁδηγώντας πρὸς πόθον μεγαλύτερον καὶ προσφέροντας τὸ πλήρωμα τοῦ πόθου, ὄχι μόνο νὰ τὸν βλέπωμε ὁ καθένας

22. Ψαλμ. 39,7.

ἄπτεσθαι καὶ κατατρυφᾶν καὶ ἐγκάρδιον ποιεῖσθαι καὶ ἐν ἑαυτοῖς κατέχειν ἐν αὐτοῖς ἡμῶν τοῖς οἰκείοις σπλάγχνοις ἕκαστον· δεῦτε λέγων φάγετέ μου τὸ σῶμα, πίετε μου τὸ αἷμα οἱ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπιθυμητικῶς ἔχοντες, ἵνα μὴ κατ' εἰκόνα μόνον ἦτε Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ θεοὶ καὶ βασιλεῖς αἰῶνιοι καὶ οὐράνιοι ἐμὲ τὸν βασιλέα καὶ Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ περικείμενοι, φοβεροὶ μὲν δαίμοσι, θαυμαστοὶ δὲ ἀγγέλοις, υἱοὶ δὲ ἀγαπητοὶ τοῦ οὐρανίου Πατρός, ἀείζωοι, ὠραῖοι παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τερπνὸν ἐνδιαίτημα τῆς ἀνωτάτω Τριάδος.

- 12 Εἰ γὰρ ὁ τύπος τούτου τοῦ σώματος τὸν Ἀβραὰμ ἐδικαίωσεν, εἰ ὁ τύπος τούτου τοῦ αἵματος τὰ πρωτότοκα τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Αἴγυπτῳ ζῶντα ἐφύλαξεν, εἰ ὁ τύπος τούτου τὴν παλαιὰν ἐκείνην τοῦ Θεοῦ σκηνὴν καθιέρωσεν, ἢ ὁ τύπος τούτου τοῦ αἵματος καὶ αὐτὰ τὰ τῶν ἀγίων ἄγια ἐκάθηρέ τε καὶ ἡγίασε καὶ σκηνώμα τοῦ θείου ὀνόματος ἐπὶ γῆς ἀπέδειξε καὶ ἱερέας καὶ ἀρχιερέας καὶ χριστοὺς Κυρίου ἐποίει· εἰ ταῦτα ὁ τύπος, τί οὐκ ἂν ἐργάσεται ἢ ἀλήθεια; Οὐ τοῦ τύπου χωρὶς εἰς τὰ ἄδυστα εἰσῆει ὁ Ἀαρών, οὐδ' ἡμῖν ἔσται βατὰ τὰ οὐράνια μὴ τῆς ἀληθείας μετασχοῦσι ταύτης, οὐδὲ μονὴν ἔξομεν ἐν οὐρανοῖς, οὐδὲ μονὴ ἐσόμεθα τοῦ Θεοῦ τῶν οὐρανῶν, οὐδὲ θυσία ζῶσα ἅγια εὐάρεστος τῷ Θεῷ· δι' αὐτοῦ γὰρ μόνου τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν· «τίς γὰρ ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν;» ὁ ἐν βασιλεῦσι καὶ προφήτης φησὶ Δαβίδ.

- 13 Διὰ τοῦτο αἵματι Θεοῦ τὸ οἰκεῖον αἷμα κεράσωμεν, ἵνα τὴν ἐν

23. Ἰω. 6,53.

24. Γεν. 14,18. 15,6. 22,2-19.

25. Ἐξ. 12,23.

στον εαυτό του, αλλά και να τον ἐγγίζωμε και να τον ἀπολαύωμε, να τον ἐναγκαλιζώμαστε και να τον κρατούμε μέσα στα σπλάγχχνα μας. Λέγει, φάγετε τὸ σῶμα μου, πίετε τὸ αἷμα μου, ὅσοι ἐπιθυμεῖτε τὴν αἰώνια ζωὴ²³, ὥστε, ὄχι μόνο να εἴσθε κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἀλλὰ και θεοὶ και βασιλεῖς αἰώνιοι και οὐράνιοι, ἐνδυόμενοι ἐμένα τὸν βασιλέα και Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, φοβεροὶ στοὺς δαίμονες και θαυμαστοὶ στοὺς ἀγγέλους, υἱοὶ δὲ ἀγαπητοὶ τοῦ οὐρανοῦ Πατρός, αἰεζῶι, ὠραῖοι πέρα ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τερπνὸ ἐνδιαίτημα τῆς ὑπερτάτης Τριάδος.

12 Πραγματικά, ἂν ὁ ἀπλὸς τύπος τούτου τοῦ σώματος ἐδικαίωσε τὸν Ἀβραάμ²⁴, ἂν ὁ τύπος τούτου τοῦ αἵματος ἐφύλαξε ζωντανὰ τὰ πρωτότοκα τοῦ Ἰσραὴλ στὴν Αἴγυπτο²⁵, ἂν ὁ τύπος τούτου τοῦ αἵματος καθιέρωσε τὴν παλαιὰ ἐκείνη σκηνὴ τοῦ Θεοῦ²⁶, ἂν ὁ τύπος τοῦ αἵματος ἐκαθάρισε και ἀγίασε και αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἅγια τῶν ἀγίων και ἐφάνερωσε σκῆνωμα τοῦ θείου ὀνόματος ἐπάνω στὴ γῆ και ἀνέδειξε ἱερεῖς και ἀρχιερεῖς και χριστοὺς τοῦ Κυρίου²⁷. ἂν λοιπὸν αὐτὰ ἔκαμε ὁ τύπος, τί εἶναι ποὺ δὲν θὰ ἐκτελέση ἢ ἀλήθεια; Δὲν εἰσῆλθε στὰ ἄδυστα αὐτὰ χωρὶς τοῦτον τὸν τύπο ὁ Ἀαρών, οὔτε ἐμεῖς θὰ μπορέσωμε να βαδίσωμε στὰ οὐράνια χωρὶς να μετὰσχωμε σὲ τούτην τὴν ἀλήθεια, οὔτε θ' ἀποκτήσωμε μονὴ στοὺς οὐρανοὺς οὔτε θὰ γίνωμε μονὴ τοῦ Θεοῦ τῶν οὐρανῶν, οὔτε θυσία ζωντανὴ εὐάρεστη στὸν Θεό· διότι μόνο δι' αὐτοῦ ἐπετύχαμε τὴν προσαγωγή. «Ποιὰ εἶναι ἡ ὠφέλεια στὸ αἷμα μου, ὅταν κατεβαίνω στὴ διαφθορά;», λέγει ὁ βασιλεὺς και προφήτης Δαβίδ²⁸.

13 Γι' αὐτὸ ὡς ἀναμιζώμε τὸ αἷμα μας μὲ τὸ αἷμα τοῦ Θεοῦ, γιὰ

26. Ἐξ. 40,10.

27. Ἐξ. 16,34. Ἐβρ. 9,11 ἔ.

28. Ψαλμ. 29,9.

αὐτῷ φθορὰν ἀφανίσωμεν· ἐν γὰρ τούτῳ τῷ αἵματι πολλὴ καὶ ἄφατος ἡ ὠφέλεια. Τοῦτο ἡμᾶς καινοῦς ἀντὶ παλαιῶν ποιεῖ καὶ ἀιδίους ἀντὶ προσκαιρῶν· τοῦτο ἡμᾶς ἀποθανατίζει καὶ ἀειθαλεῖς ἀπεργάζεται, ὡς δένδρα παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεφυτευμένα τοῦ θεοῦ Πνεύματος, ἀφ' ὧν συνάγεται καρπὸς εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ἐκ μὲν γὰρ τοῦ παραδείσου πηγὴ ἀνέβαινεν, ἀλλ' αἰσθητή, καὶ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἐπότιζε ποταμοὺς ἀφιεῖσα αἰσθητοῦς· ἀπὸ δὲ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ταύτης, ἦν ψαλμικῶς «ἠτοίμασεν ἡμῖν ὁ Χριστὸς ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων ἡμᾶς» δαιμόνων καὶ παθῶν, ἄνεισι πηγὴ πηγᾶς ἀφιεῖσα νοητᾶς καὶ ψυχᾶς ποτίζουσα καὶ μέχρι οὐρανῶν ἀνάγουσα καὶ τῶν ἀγγέλων ἐπιστρέφουσα τὰς ὄψεις πρὸς τὴν καλλονήν, ἐν ἧ̄ διοραταὶ τὸ πολυποίκιλον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, παρακύπτειν αὐτοὺς ἐπιθυμεῖν ἐνάγουσα εἰς τὰ χαρισθέντα διὰ τοῦ τοιούτου αἵματος ἡμῖν· βασιλικὴ γὰρ ἐκτελούμεθα πορφύρα προσερχόμενοι τοῖς μυστηρίοις, μᾶλλον δὲ βασιλικὸν αἷμά τε καὶ σῶμα καὶ πρὸς θεῖαν (ὦ τοῦ θαύματος!) υἰότητα μεταποιούμεθα, τῆς λαμπρότητος τοῦ Θεοῦ μυστικῶς γενομένης ἐφ' ἡμᾶς καὶ περιλαμπάσης ἐξαισίως καὶ χριστοῦς ποιησάσης τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμιν παρεχούσης κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν λάμπειν καθάπερ ἥλιος, μόνον εἰ μηδεὶς προσταίῃ σπίλος ἐγκαθήμενος τῇ ψυχῇ τοῦ προσιόντος.

14 Διὰ τοῦτο μὴ μόνον προκαθαιρώμεθα καὶ οὕτω προσερχώμεθα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τυχεῖν τοῦ θεοῦ τούτου δώρου προσέχωμεν ἑαυτοῖς, καὶ πολλὴν ἐπιδειξώμεθα τὴν φυλακὴν, ὥστε μένειν τῶν

29. Ψαλμ. 1,3.

30. Γεν. 2,10.

31. Ψαλμ. 22,5.

νὰ ἀφανίσωμε τὴν μέσα σ' αὐτὸ εὐρισκομένη φθορά· διότι σ' αὐτὸ τὸ αἷμα ὑπάρχει πολλή καὶ ἀνείπωτη ὠφέλεια. Αὐτὸ μᾶς κάμει νέους ἀπὸ παλαιούς καὶ αἰδίους ἀπὸ προσκαίρους· τοῦτο μᾶς ἀποθανατίζει καὶ μᾶς καθιστᾶ ἀειθαλεῖς, σὰν δένδρα φυτευμένα δίπλα στὰ ρεῦματα τῶν ὑδάτων²⁹ τοῦ θείου Πνεύματος, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνάγεται καρπὸς σὲ αἰώνια ζωὴ. Πραγματικὰ ἀπὸ τὸν παράδεισο ἀνέβαινε πηγὴ, ἀλλὰ αἰσθητὴ, καὶ ἀφήνοντας ποταμοὺς αἰσθητοὺς ἐπότιζε τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς³⁰· ἀπ' αὐτὴν τὴν ἱερὰ τράπεζα ὅμως, τὴν ὁποία κατὰ τὸ ψαλμικὸ «μᾶς ἐτοίμασε ὁ Κύριος ἐμπρὸς σ' αὐτοὺς ποὺ μᾶς θλίβουν»³¹, δαίμονες καὶ πάθη, ἀνεβαίνει πηγὴ ποὺ ἀφήνει νοητὲς πηγές καὶ ποτίζει ψυχές καὶ ἀνυψώνει ἕως τὸν οὐρανὸ· κι' ἐπιστρέφοντας τὰ μάτια τῶν ἀγγέλων πρὸς τὴν καλλονή, μέσα στὴν ὁποία διορᾶται ἡ ποικιλία τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, τοὺς παρακινεῖ νὰ ἐπιθυμοῦν νὰ κυττάζουν στὰ χαρισθέντα σ' ἐμᾶς διὰ τοῦ αἵματος τοῦτου³². Διότι προσερχόμενοι στὰ μυστήρια γινόμεστε βασιλικὴ πορφύρα, μᾶλλον δὲ βασιλικὸ αἷμα καὶ σῶμα καὶ (ὦ, τί θαῦμα!) μετασκευαζόμεστε σὲ θεία υἰότητα, καθὼς ἡ λαμπρότης τοῦ Θεοῦ φθάνει ἐπάνω μας μυστικῶς, μᾶς περιλάμπει ἐξαισιῶς, μᾶς καθιστᾶ υἱοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τὴν ἐπαγγελία³³ μᾶς παρέχει δύναμι νὰ λάμψωμε σὰν ὁ ἥλιος κατὰ τὴν παρουσία τοῦ πατρὸς μας, ἐφ' ὅσον δὲν ἐμποδίζει κανένας σπίλος εὐρισκόμενος μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ προσερχομένου.

- 14** Γι' αὐτὸ πρέπει ὄχι μόνον νὰ καθαρίζώμαστε πρῶτα κι' ἔπειτα νὰ προσερχώμαστε, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν λῆψι τοῦ θείου τούτου δώρου νὰ προσέχωμε στοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ ἐπιδείξωμε πολλὴν προφύλαξι, ὥστε νὰ μένωμε ἀνώτεροι τῶν παθῶν καὶ

32. Ἐφεσ. 3,10. Α' Πέτρ. 1,12.

33. Ματθ. 13,43.

παθῶν ἀνώτεροι καὶ τὰς ἀρετὰς καταγγέλλειν τοῦ ἐνοικῆσαι εὐδοκῆσαντος ἡμῖν ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν ἐπιφαινομένης κατὰ ταύτας πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητος. Ἐννοῶμεν τίνι ἠνώμεθα καὶ τίνων ἠξιώμεθα, καὶ τὸ τοῦ δώρου καὶ τὸ τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγάπης ὑπερβάλλον μέγεθος ἐκπεπληγμένοι ρυθμίζωμεν καὶ πρᾶξιν καὶ λόγον καὶ διανόημα πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ «ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον θέλημα»· αἷμα γὰρ καινῆς διαθήκης ἐστὶ, βεβαιοῦν αὐτὴν τὴν καινὴν διαθήκην, τουτέστι τὸ τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγέλιον· «διαθήκη» γάρ, φησὶν, «ἐπὶ νεκροῖς βεβαία». Μὴ οὖν τοῦ αἵματος τῆς τοῦ Χριστοῦ διαθήκης μεταλαμβάνοντες ἀβέβαιοι ταύτην διὰ τῶν ἔργων ποιήσωμεν, ἵνα μὴ δίκην τίσωμεν καὶ κόλασιν αἰώνιον, ἅτε τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἐν ᾧ ἠγιάσθημεν, κοινὸν ἠγησάμενοι. Ὡς γὰρ μεγάλη ἡ ἐπαγγελία τοῖς φυλάττουσι τὸν ἐκ τῆς μετελήψεως ἀγιασμόν (βασιλεία γὰρ οὐρανῶν ἐπήγγελλται), οὕτω μεγάλη ἡ κόλασις τοῖς ἀχρειώσασιν ἑαυτοὺς μετὰ τὴν δωρεάν. «Εἰ γὰρ ὁ ἀθετήσας νόμον Μωσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν, φησὶν, ἀποθνήσκει κατὰ τὸν νόμον, πόσῳ χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἠγησάμενος καὶ τὴν μεγάλην ταύτην ἐνυβρίσας χάριν».

- 15 Ἄλλ' ἡμεῖς, ἀδελφοί, παρακαλῶ, φυλάζωμεν ἑαυτοῖς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀμείωτον, δλους ἑαυτοὺς συντείνατες εἰς ὑπακοὴν καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν ἀγίων ἐντολῶν καὶ δι' ἔργων ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ προσενεγκόντες, ἐπειδὴ κάκεῖνος ἑαυτὸν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. Αὐτὸς μὲν ὁ Πατὴρ τὸν μονογενῆ Υἱὸν αὐτοῦ ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, αὐτὸς δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενῆς Υἱὸς ἑαυτὸν· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀντιδώσο-

34. Ρωμ. 12,2.

35. Ἐβρ. 9,17.

νὰ κηρύττωμε τὶς ἀρετὲς τοῦ εὐδοκήσαντος νὰ ἐνοικήσῃ σ' ἐμᾶς μὲ τὴν φαινομένη σ' ἐμᾶς κατ' αὐτὲς ὁμοιότητα πρὸς αὐτόν. Ἄς σκεφθοῦμε μὲ ποιόν ἐνωθήκαμε καὶ τί πράγματα ἀξιοθήκαμε καὶ ἔκπληκτοι ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸ μέγεθος τοῦ δώρου καὶ τῆς πρὸς ἐμᾶς ἀγάπης ἃς ρυθμίζωμε καὶ πρᾶξι καὶ λόγο καὶ διανόημα πρὸς τὸ «θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸ καὶ εὐάρεστο καὶ τέλειο»³⁴· διότι εἶναι αἷμα νέας διαθήκης, πὺ βεβαιώνει αὐτὴν τὴ διαθήκη, δηλαδὴ τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ· διότι, λέγει, «ἡ διαθήκη ἐκτελεῖται μετὰ τὸ θάνατο»³⁵. Ἐπομένως μεταλαμβάνοντας τὸ αἷμα τῆς διαθήκης τοῦ Χριστοῦ, ἃς μὴ τὴν καταστήσωμε ἄκυρη διὰ τῶν ἔργων· ὥστε νὰ μὴ ὑποβληθοῦμε σὲ τιμωρία, καὶ μάλιστα αἰωνία, θεωρῶντας κοινὸ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης³⁶ μὲ τὸ ὁποῖο ἀγιασθήκαμε. Ὅσο δηλαδὴ μεγάλη εἶναι ἡ ἐπαγγελία γιὰ τοὺς φυλάσσοντας τὸν ἀγιασμὸ ἀπὸ τὴν μετάληψι (διότι ἔχει ἐπαγγελθῆ βασιλεία τῶν οὐρανῶν), τόσο μεγάλη εἶναι ἡ κόλασις γιὰ τοὺς ἀχρειώσαντας ἑαυτοὺς μετὰ τὴν δωρεά. Διότι, λέγει, «ἐὰν ὅποιος ἀθέτησε τὸ νόμο τοῦ Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἀποθνήσκη κατὰ τὸν νόμο, πόσο χειρότερη τιμωρία θ' ἀξιοθῆ αὐτὸς πὺ ἐθεώρησε κοινὸ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης καὶ προσέβαλε τούτην τὴ μεγάλη χάρι;»³⁷.

- 15 Ἄλλὰ ἐμεῖς, ἀδελφοί, παρακαλῶ νὰ φυλάξωμε γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀμείωτη τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, καταβάλλοντας ὅλες τὶς δυνάμεις μας γιὰ τὴν ὑπακοὴ καὶ ἐκπλήρωσι τῶν ἀγίων ἐντολῶν καὶ προσφέροντας τοὺς ἑαυτοὺς μας δι' ἔργων στὸν Θεό, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνος ἔδωσε τὸν ἑαυτό του γιὰ μᾶς. Ὁ Πατὴρ δηλαδὴ ἔδωσε γιὰ μᾶς τὸν μονογενῆ Υἱό του, ὁ ἴδιος δὲ ὁ μονογενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔδωσε τὸν ἑαυτό του· ἐμεῖς λοιπὸν δὲν·

36. Ἐβρ. 10,29.

37. Ἐβρ. 10,28.

μεν ἡμᾶς αὐτοὺς οὐχ ὑπὲρ ἐκείνου, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῶν; Ἀλλὰ πῶς ὑπὲρ ἡμῶν δῶμεν ἑαυτοὺς τῷ δόντι ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν Χριστῷ; Ἐὰν τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην ἐνστερνισώμεθα· ἂν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ καὶ δι' αὐτὸν πρὸς τε ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους ταπεινωθῶμεν «μὴ τὰ ὑψηλά φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι»· ἂν σταυρώσωμεν τὴν σὰρκα κατὰ τὸ ἐγγωροῦν «σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις»· ἂν «νεκρώσωμεν τὰ μέλη ἡμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, μέθην, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πλεονεξίαν καὶ πᾶν πάθος πονηρόν»· ἂν ἀποθάνωμεν τῇ ἀμαρτίᾳ καὶ ζήσωμεν τῇ ἀρετῇ.

- 16 Ταῦτα γὰρ ἡμᾶς αὐτὸ διδάσκει τὸ σταυρωθὲν Χριστοῦ σῶμα εἰς τροφήν προκείμενον ἡμῖν· ὁμοῦ τε γὰρ τρεφόμεθα παρ' αὐτοῦ καὶ διδασκόμεθα κοινωνεῖν ταῖς ἀρεταῖς καὶ τοῖς παθήμασιν αὐτοῦ, ἵνα καὶ αἰωνίως συζήσωμεν καὶ συμβασιλεύσωμεν αὐτῷ. Καὶ τοῦτο διὰ τοῦ προφήτου προανήγγειλε Δαβὶδ λέγων, «θυσιά αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ ἐκεῖ ὁδός, ἣ δεῖξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου»· καὶ γὰρ εἰς ἀνάμνησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ τελεσθέντων ὑπὲρ ἡμῶν τελούμενον εὐχαριστίας καὶ δόξης καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν αἰνέσεως θυσιά ἐστί. Καὶ ὡς ἀληθῶς αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ προκείμενον, λαλεῖ μὲν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Ἄβελ αἵματος διαφερόντως κρεῖττον (ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐβόα κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς Θεόν, τοῦτο δὲ ὑπὲρ ἡμῶν, ὧν ἀδελφὸς ὁ Χριστὸς γενέσθαι κατηξίωσε, ἐξιλεούμενον αὐτὸν ἡμῖν καὶ καταλλάττον ἡμᾶς τῷ

38. Ρωμ. 12,16.

39. Γαλ. 5,24.

40. Κολοσ. 3,5.

θα αντιπροσφέρωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας; Ἄλλὰ πῶς θα δώσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας στὸν δώσαντα τὸν ἑαυτό του γιὰ μᾶς Χριστόν; Ἐάν ἐνστερνισθοῦμε τὴν πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη· ἂν κάτω ἀπὸ τὸ δυνατὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ χάρι του ταπεινωθοῦμε πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ πρὸς ἀλλήλους, «μὴ ὄντας φαντασμένοι, ἀλλὰ συναναστρεφόμενοι μὲ τοὺς ταπεινοὺς»³⁸· ἂν σταυρώσωμε ὅσο εἶναι δυνατὸ τὴ σάρκα «μαζὶ μὲ τὰ παθήματα καὶ τὶς ἐπιθυμίες»³⁹· «ἂν νεκρώσωμε τὰ μέλη μας τὰ ἐπίγεια, τὴ μέθη, τὴν πορνεία, τὴν ἀκαθαρσία, τὴν πλεονεξία καὶ κάθε πονηρὸ πάθος»⁴⁰· ἂν ἀποθάνωμε ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτία καὶ ζήσωμε στὴν ἀρετή.

- 16 Αὐτὰ μᾶς διδάσκει τὸ ἴδιο τὸ σταυρωθὲν σῶμα τοῦ Χριστοῦ προκειμένο ἐνώπιόν μας γιὰ τροφή· διότι τρεφόμεσθε ἀπὸ αὐτὸ καὶ συγχρόνως διδασκόμασθε νὰ κοινωνοῦμε στὶς ἀρετὲς καὶ τὰ παθήματά του, ὥστε καὶ αἰωνίως νὰ συζήσωμε καὶ νὰ συμβασιλεύσωμε μὲ αὐτόν. Καὶ τοῦτο τὸ προανήγγειλε διὰ τοῦ προφήτη Δαβὶδ λέγοντας, «ἡ θυσία αἰνέσεως θα μὲ τιμήσῃ καὶ σ' αὐτόν ποῦ τὴν προσφέρει θα τοῦ δείξω ἐκεῖ τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας μου»⁴¹. Διότι τελούμενο σὲ ἀνάμνησι τῶν τελεσθέντων ἀπὸ αὐτόν γιὰ μᾶς εἶναι θυσία εὐχαριστίας καὶ δόξας καὶ αἰνέσεως πρὸς αὐτόν. Καὶ καθὼς αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀληθινὰ ἀπλωμένο ἐμπρὸς μας, λαλεῖ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα πολὺ καλύτερα ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Ἰαβελ (διότι ἐκεῖνο ἐκραύγαζε πρὸς τὸν Θεὸ ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ⁴², τοῦτο δὲ ἐξαγγέλλει γιὰ χάρι ἡμῶν, τῶν ὁποίων ὁ Χριστὸς ἀξίωσε νὰ γίνῃ ἀδελφός, ἐξιλεώνοντας τὸν ὑψιστο Πατέρα ἀπέναντί μας καὶ συμφιλιώνοντάς μας μὲ αὐτόν), λαλεῖ δὲ καὶ πρὸς ἐμᾶς, δει-

41. Ψαλμ. 49,23.

42. Γεν. 4,10.

άνωτάτω Πατρί), λαλεῖ δὲ τοῦτο καὶ ἡμῖν, δεικνύον ἀριδῆλως τὴν ὁδὸν τῆς ἀγάπης· ὅτι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν εἰς ἡμᾶς ἀγάπην μέχρις ἡμῶν ἑαυτὸν ἐκένωσε καὶ τὴν ψυχὴν ἔθηκεν ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ὁδὸν τῆς ταπεινώσεως ἡμῖν ὑποδείξας, «ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη, καὶ ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη»· τὴν ὁδὸν τῆς ὑπακοῆς, ὅτι καὶ αὐτὸς ὑπήκουσε μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου τῷ Πατρὶ· τὴν ὁδὸν τὴν διὰ τῆς τῶν παθῶν νεκρώσεως ζωὴν ἡμῖν χαριζομένην αἰώνιον.

- 17 Ὅτι καὶ αὐτὸς νεκρὸς ἐγένετο, καὶ ἰδοὺ ζῆ εἰς τοὺς αἰῶνας ζωοποιῶν τοὺς δι' ἀρετῆς καὶ πίστεως αὐτῷ προσκολλημένους καὶ δοξάζων αὐτοὺς καὶ ὑπ' αὐτῶν δοξαζόμενος σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κνύοντας καθαρὰ τὴν ὁδὸ τῆς ἀγάπης· διότι καὶ αὐτὸς ἐκένωσε τὸν ἑαυτό του ἕως ἑμᾶς ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς ἑμᾶς καὶ ἔδωσε γιὰ μᾶς τὴν ψυχὴ του, ὑποδεικνύοντάς μας τὴν ὁδὸ τῆς ταπεινώσεως, «διότι κατὰ τὴ ταπείνωσί του ἔχασε τὴν κρίσι του καὶ ὠδηγήθηκε στὴ σφαγὴ σὰν πρόβατο»⁴³· τὴν ὁδὸ τῆς ὑπακοῆς, διότι καὶ αὐτὸς ὑπήκουσε στὸν Πατέρα μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου⁴⁴· τὴν ὁδὸ πού διὰ τῆς νεκρώσεως τῶν παθῶν μᾶς χαρίζει ζωὴ αἰώνια.

17 Διότι καὶ αὐτὸς ἐγινε νεκρὸς, καὶ ἰδού, ζῆι στοὺς αἰῶνες ζωοποιώντας ὅσους προσκολλοῦνται σ' αὐτὸν δι' ἀρετῆς καὶ πίστεως καὶ δοξάζοντας αὐτοὺς καὶ δοξαζόμενος ἀπὸ αὐτούς, μαζὶ μὲ τὸν ἀναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

43. Ἦσ. 53,7 ἐ. Πράξ. 8,32.

44. Φίλιπ. 2,8.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΖ΄

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΣΑΡΚΑ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑΣ

ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΠΟΥ ΤΟΝ ΓΕΝΝΗΣΕ ΕΝ ΠΑΡΘΕΝΙΑ

ΟΜΙΛΙΑ ΝΖ'

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Περὶ

τῆς κατὰ σάρκα γενεαλογίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
καὶ τῆς αὐτὸν ἐν παρθενίᾳ τεκούσης ἄειπαρθένου
καὶ Θεοτόκου

1

γενεαλόγητον εἶναι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁ Δαβὶδ δείκνυσι, καὶ ὁ Ἡσαΐας φησί, καὶ μετ' αὐτοῦς ὁ Ἀπόστολος. Πῶς γὰρ γενεαλογηθήσεται «ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὢν, καὶ Θεὸς ὢν, καὶ Θεοῦ Λόγος καὶ Υἱὸς ὢν», καὶ μήτε πατέρα ἔχων ἑαυτοῦ προγενέστερον, καὶ ὄνομα ἔχων μετὰ τοῦ Πατρὸς «τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα» καὶ πάντα λόγον; Διὰ κυρίων γὰρ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διαφόρων ὀνομάτων ἢ γε-

1. Ψαλμ. 109,4.

2. Ἦσ. 53,8.

Ο Μ Ι Λ Ι Α 57

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Περὶ

τῆς κατὰ σάρκα γενεαλογίας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ
καὶ τῆς Ἀειπαρθένου Θεοτόκου
ποῦ τὸν ἐγέννησε ἐν παρθενίᾳ

1

Δαβὶδ δείχνει ὅτι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἀγενεαλόγητος κατὰ τὴ θεότητα¹, τὸ ἴδιο δὲ λέγουν ὁ Ἡσαΐας² καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτοῦς ὁ ἀπόστολος³. Διότι πῶς θὰ γενεαλογηθῆ αὐτὸς ποῦ εἶναι στὴν ἀρχὴ καὶ εἶναι μὲ τὸν Θεό, αὐτὸς ποῦ εἶναι Θεός, καὶ εἶναι Λόγος καὶ Υἱὸς Θεοῦ⁴; αὐτὸς ποῦ οὔτε πατέρα ἔχει προγενέστερο ἀπὸ αὐτὸν καὶ ὄνομα ἔχει μαζὶ μὲ τὸν πατέρα τὸ ἐπάνω ἀπὸ κάθε ὄνομα καὶ ἀπὸ κάθε

3. Ἐβρ. 7,3.

4. Ἰω. 1,1.

νεαλογία προάγεται· Θεοῦ δὲ ὄνομα κύριον οὐκ ἔστιν εὐρεῖν καὶ ὁ δὲ ἔστιν εἰπεῖν ἐπὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Πνύματος ἀγίου, ἔν ἐστι καὶ κατ' οὐδὲν διενήνοχεν.

2 Ἄνεκδιήγητος μὲν οὖν ἡ τοῦ Χριστοῦ γενεὰ κατὰ τὴν θεότητα· γενεαλογεῖται δὲ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀπόγονος ὧν ἀνθρώπων ὁ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου γενέσθαι καταξιώσας διὰ τὸ σῶσαι τὸν ἄνθρωπον. Καὶ τὴν αὐτοῦ ταύτην γενεαλογίαν οἱ δύο τῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς συνεγράψαντο. Ἄλλ' ὁ μὲν Ματθαῖος κατὰ τὴν σήμερον ἀναγινωσκομένην τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου φωνὴν ἐκ τῶν προγενεστέρων ἀρξάμενος τῶν πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιήσατο μνήμην ἦλθεν, οὗ κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς καὶ πατριᾶς οὔσα μνηστὴ γέγονεν ἡ Θεοτόκος Παρθένος, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν οὐδὲν ἦττον ἀναφαίνεσθαι γένος. Ὁ δὲ Λουκᾶς οὐκ ἀπὸ τῶν προγενεστέρων ἀλλ' ἀπὸ τῶν προσεχεστέρων ἀρξάμενος ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μνηστῆρος ἀνιῶν οὐ μέχρις Ἀβραὰμ ἔληξεν, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν ἐν τοῖς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Χριστοῦ προπάτορσι συνηρίθμησεν, ἔμοι δοκεῖν δεῖξαι θέλων ὡς ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄνθρωπος οὐ κτίσμα μόνον ὑπῆρξε Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ υἱὸς ἐν πνεύματι, ὃ τῆνικαῦτα καὶ διὰ τοῦ ζωαρχικοῦ ἐμφυσήματος αὐτῷ μετὰ ψυχῆς ἐδόθη. Ἐδόθη δὲ οἷον ἀρραβῶν, ὡς εἶπερ τούτῳ προσανέχων τὴν ἐντολὴν φυλάξει, δι' αὐτοῦ δυνηθεῖη καὶ τῆς πρὸς Θεὸν τελειωτέρας μετασχεῖν ἐνώσεως, δι' ἧς ἔμελλε συνδιαιωνίζειν τῷ Θεῷ τῆς ἀθανασίας ἐπειλημμένος.

5. Φίλιπ. 2,9.

6. Γεν. 32,29.

7. Ματθ. 1,1-16.

λόγος; Διότι ἡ γενεαλογία προάγεται διὰ κυρίων καὶ τὸ περισσότερο διὰ διαφόρων ὀνομάτων· τοῦ Θεοῦ δὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρεθῆ κύριο ὄνομα καὶ ὅ,τι εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῆ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἓνα εἶναι καὶ δὲν διαφέρει σὲ τίποτε⁶.

2 Εἶναι λοιπὸν ἀνεκδιήγητη κατὰ τὴν θεότητα ἡ γενεὰ τοῦ Χριστοῦ· γενεαλογεῖται ὁμῶς αὐτὸς κατὰ τὸ ἀνθρώπινο, ἀφοῦ εἶναι ἀπόγονος ἀνθρώπων αὐτὸς ποὺ καταξίωσε νὰ γίνῃ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου γιὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπο. Κι' αὐτὴ τὴ γενεαλογία τοῦ συνέταξαν οἱ δυὸ ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστάς, Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς. Ἀλλὰ ὁ μὲν Ματθαῖος κατὰ τὴν ἀναγινωσκομένη σήμερα περικοπὴ τοῦ εὐαγγελίου του, ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους, δὲν ἐμνημόνευσε κανένα ἀπὸ τοὺς πρὸ τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλὰ κατεβαίνοντας ἀπὸ ἐκεῖνον ἔφθασε μέχρι τοῦ Ἰωσήφ⁷, τοῦ ὁποίου κατὰ θεία οἰκονομία ἐγινε μνηστὴ ἡ Θεοτόκος Παρθένος, ἀφοῦ ἦταν ἀπὸ τὴν ἴδια φυλὴ καὶ πατριά, ὥστε νὰ φαίνεται ὄχι λιγώτερο καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ γένος της. Ὁ δὲ Λουκᾶς, ἀρχίζοντας ὄχι ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς πλησιεστέρους καὶ ἀνεβαίνοντας ἀπὸ αὐτὸν τὸν μνηστῆρα δὲν ἐσταμάτησε ἕως τὸν Ἀβραάμ, ἀλλὰ συμπεριλαμβάνοντας καὶ τοὺς προηγουμένους δὲν ἐστάθη οὔτε ἕως τὸν Ἀδάμ, ἀλλὰ συναρίθμησε καὶ τὸν Θεὸ ἀνάμεσα στοὺς προπάτορες τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινο⁸, ὅπως νομίζω ἐγώ, διότι ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦταν μόνον κτίσμα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ υἱὸς κατὰ τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖο τότε τοῦ ἐδόθηκε μαζί με τὴν ψυχὴ διὰ τοῦ ζωαρχικοῦ ἐμφυσήματος. Τοῦ ἐδόθηκε δὲ ὡς ἀρραβών, ὥστε, ἂν ἀφωσιωνόταν σ' αὐτὸ κι' ἐφύλαττε τὴν ἐντολήν, νὰ μπορούσε δι' αὐτοῦ νὰ μετάσχη καὶ τῆς τελειότερας πρὸς τὸν Θεὸν ἐνώσεως, διὰ τῆς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ ζῆ αἰωνίως μαζί με τὸν Θεὸ ἀποκτώντας τὴν ἀθανασία.

8. Λουκᾶ 3,23-38.

3 Ἐπεὶ δὲ τῇ τοῦ ἀλάστορος κακοβουλία προσσχὼν ἐκεῖνος τὴν θεϊαν ἐντολὴν παρέβη καὶ ἀνάξιος ὤφθη καὶ τοῦ ἄρραβῶνος ἐκπέπτωκε καὶ τὸν θεῖον διέκοψε σκοπόν, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις ἀμεταμέλητός ἐστι καὶ ἡ πρόθεσις ἀδιάψευστος, ἐκλογὴ γίνεται τῶν ἐξ ἐκείνου φύντων· ἵνα διὰ πολλῶν εὐρεθῇ τῆς θείας υἰοθεσίας ἐκείνης καὶ χάριτος ἰκανὸν δοχεῖον εἰς τέλος ὑπηρετήσων τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ, καὶ σκεῦος ἀναφανῆ πρὸς τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως ἄξιον, οὐ μόνον ἄνω τιθεῖσαν τὴν ἡμῶν φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' αὐτὴν γένος ἐπανορθοῦσαν· ὅποια ἡ θεόπαις καὶ Θεομήτωρ ἀνεδείχθη Παρθένος, διὸ καὶ κεχαριτωμένη παρὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἀνηγόρευται, ὡς ὄντως ἐκλεκτῶν ἐκλεκτὴ καὶ σκεῦος ἁμωμον καὶ ἀμόλυντον καὶ θεανδρικῆς ὑποστάσεως ἄξιον καὶ χωρῆσαι καὶ συνεργάσασθαι. Ταύτην οὖν ὁ Θεὸς πρὸ αἰῶνων ἑαυτῷ προορίζει καὶ τῶν ἀπ' αἰῶνος ἐκλέγεται, καὶ περισσοτέρας ἢ κατὰ πάντα ἀξιοῖ τῆς χάριτος, ἀγίαν ἀγίων ταύτην καὶ πρὸ τοῦ ξένου τόκου τελέσας, διὸ καὶ τοῖς ἀγίοις τῶν ἀγίων ἐνοικεῖν εὐδοκήσας σύσκηνον οἶον καὶ σύνοικον αὐτὴν ἐκ παιδὸς προσδεξάμενος. Ἐκλέγεται δὴ ταύτην οὐχ ἀπλῶς τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τῶν ἐξ αἰῶνος ἐξειλεγμένων καὶ θαυμαστῶν καὶ περιβοήτων ἐπὶ εὐσεβείᾳ τε καὶ συνέσει καὶ τοῖς θεοφιλέσιν ὁμοῦ καὶ κοινωφελέσι καὶ ἡθεσι καὶ λόγοις καὶ πράξεσι.

4 Καὶ ὁρᾶτε τὴν ἐκλογὴν ὅθεν ἤρξατο. Τῶν τοῦ Ἀδὰμ παίδων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξελέγη ὁ θαυμάσιος Σήθ, ἡθῶν εὐκοσμία καὶ αἰσθήσεων εὐταξία καὶ ἀρετῶν εὐπρεπεία οὐρανὸν ἑαυτὸν ἐπιδεικνὺς ἔμψυχον, καὶ τυχὼν διὰ τοῦτο τῆς ἐκλογῆς, ἐξ ἧς βλαστήσειν ἔμελλεν ἡ Παρθένος αὐτῆ, τὸ οὐράνιον ὄντως καὶ θεοπρεπὲς δχη-

3 Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐκεῖνος ἀκολουθώντας τὴν κακοβουλία τοῦ μιανοῦ παρέβηκε τὴ θεία ἐντολή καὶ ἐφάνηκε ἀνάξιος ἐξέπεσε τοῦ ἀρραβῶνος καὶ διέκοψε τὸν θεῖο σκοπό, ἡ δὲ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀματαμέλητη καὶ ἡ πρόθεσις ἀδιάψευστη, γίνεται ἐκλογή ἀνάμεσα στοὺς γεννηθέντας ἀπὸ ἐκεῖνον, ὥστε ἀπὸ τοὺς πολλοὺς νὰ εὐρεθῆ ἰκανὸ δοχεῖο τῆς θείας ἐκείνης υἰοθεσίας καὶ χάριτος ποῦ θὰ ὑπηρετήσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴ βουλή τοῦ Θεοῦ, ν' ἀναδειχθῆ σὲ σκεῦος ἄξιο γιὰ τὴν καθ' ὑπόστασις ἔνωσι τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ ὁποία ὄχι μόνον τοποθετεῖ ἄνω τὴ φύσι μας, ἀλλὰ καὶ ἐπανορθώνει τὸ γένος στὴν ἀρχικὴ του κατάστασι. Τέτοιο σκεῦος ἀναδείχθηκε ἡ θεόπαις καὶ Θεομήτωρ Παρθένοσ, γι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὸν ἀρχάγγελο Γαβριὴλ ἀναγορεύθηκε κεχαριτωμένη⁹, ὡς ὄντως ἐκλεκτὴ ἐκλεκτῶν καὶ σκεῦος ἄμωμο καὶ ἀμόλυντο, ἄξιο νὰ χωρέσῃ καὶ νὰ συνεργασθῆ μὲ τὴ θεανδρικὴ ὑπόστασις. Αὐτὴν λοιπὸν προορίζει ὁ Θεὸς πρὸ αἰῶνων, τὴν ἐκλέγει ἀνάμεσα στοὺς ἀπὸ τῶν αἰῶνων, καὶ τὴν ἀξιώνει περισσότερη ἀπὸ ὅλους χάρι, ἀφοῦ τὴν κατέστησε ἅγια ἁγίων καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν παράξενη γέννα, γι' αὐτὸ καὶ εὐδόκησε νὰ τὴν ἐνοικίσῃ στὰ ἅγια τῶν ἁγίων, δεχόμενός τὴν σύσκηνη καὶ σύνοικη ἀπὸ παιδὶ ἀκόμη. Τὴν ἐκλέγει δὲ ὄχι ἀπλῶς ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἀνέκαθεν ἐκλεγμένους καὶ θαυμαστοὺς καὶ περιβοητοὺς γιὰ τὴν εὐσέβεια καὶ τὴ συνέσι, γιὰ τὰ θεοφιλῆ καὶ κοινωφελῆ μαζὶ ἦθη καὶ λόγια καὶ ἔργα.

4 Καὶ παρατηρήσατε ἀπὸ ποῦ ἄρχισε τὴν ἐκλογή. Ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ τοῦ Ἀδάμ ἐκλέχθηκε ὁ θαυμάσιος Σήθ, ποῦ ἐπεδείκνυε τὸν ἑαυτὸ του ἔμψυχο οὐρανὸ μὲ τὴν εὐκοσμία τῶν ἡθῶν, τὴν εὐταξία τῶν αἰσθήσεων καὶ τὴν εὐπρέπεια τῶν ἀρετῶν καὶ γι' αὐτὸ ἐπέτυχε ἐκλογή, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπρόκειτο νὰ βλαστήσῃ ἡ παρθένοσ αὐτή, τὸ ὄντως οὐράνιο καὶ θεοπρεπὲς ὄχημα

9. Λουκᾶ 1,28.

μα τοῦ ὑπερουρανίου Θεοῦ, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐπανακαλέσασθαι πρὸς υἰοθεσίαν ἀθάνατον· διὸ καὶ Θεοῦ υἱοὶ τὸ γένος ἅπαν ἐκαλοῦντο τοῦ Σήθ, διὰ τὸ μέλλειν ἐκ τῆς γενεᾶς ταύτης υἱὸν ἀνθρώπου γενήσεσθαι τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ· ἐπεὶ καὶ ὁ Σήθ ἀνάστασις ἐρμηνεύεται, μᾶλλον δὲ ἐξανάστασις, ἣτις ἔστι κυρίως ὁ Κύριος ζῶν ἀθάνατον τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἐπαγγελλόμενός τε καὶ χαριζόμενος.

5 Καὶ τοῦ τύπου τὸ κατάλληλον ὄσον; «Ὁ μὲν Σήθ ἐγένετο τῇ Εὔφ», ὡς αὐτὴ φησιν, «ἀντὶ Ἄβελ», ὃν ἀπέκτεινε φθονήσας ὁ Κάϊν, ὁ δὲ τῆς Παρθένου τόκος, Χριστός, ἐγένετο τῇ φύσει ἀντὶ Ἀδάμ, ὃν ἐθανάτωσε φθονήσας ὁ τῆς κακίας ἀρχηγὸς καὶ γεννήτωρ. Ἀλλ' ὁ μὲν Σήθ οὐκ ἀνέστησε τὸν Ἄβελ, τύπος γὰρ τῆς ἀναστάσεως ἦν· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν Ἀδὰμ ἀνέστησεν, αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ τῶν ἀνθρώπων ζωὴ καὶ ἀνάστασις, δι' ἣν καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Σήθ κατ' ἐλπίδα τῆς θείας ἡξιώθησαν υἰοθεσίας, υἱοὶ κεκλημένοι τοῦ Θεοῦ. Ὅτι δὲ διὰ τὴν ἐλπίδα ταύτην υἱοὶ ἐκαλοῦντο τοῦ Θεοῦ δῆλον ἐκ τοῦ πρώτου κληθέντος καὶ τὴν ἐκλογὴν διαδεξαμένου. Ἐνὼς δὲ οὗτος ἦν ὁ τοῦ Σήθ, ὃς κατὰ τὸ γεγραμμένον ὑπὸ Μωσέως «πρῶτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τῷ ὀνόματι Κυρίου».

6 Ὅρατε σαφῶς ὅτι κατ' ἐλπίδα τῆς θείας κλήσεως ἔτυχεν; Εἰ δὲ οἱ Ἑβδομήκοντά φασί «πρῶτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου», οὐκ ἀπάδουσιν οὐδὲν τῶν ἄλλων. Ὁ γὰρ Ἐνὼς θεαρέστως εἶπερ τις τηνικαῦτα ζῶν πρῶτος μετὰ τὸν Σήθ τὴν ἐλπίδα ταύτην δεξάμενος παρὰ Θεοῦ καὶ ἐπεκαλεῖτο ταύτην καὶ ἐπεκλήθη

τοῦ ὑπερουρανίου Θεοῦ καὶ νὰ ἀνακαλέσῃ τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἀθάνατη υἰοθεσία. Γι' αὐτὸ καὶ ὄλο τὸ γένος τοῦ Σῆθ ὀνομαζόνταν «υἱοὶ Θεοῦ», ἐπειδὴ ἐπρόκειτο ἀπὸ αὐτὴν τὴ γενεὰ νὰ γίνῃ υἱὸς ἀνθρώπου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Μάλιστα καὶ τὸ ὄνομα Σῆθ ἐρμηνεύεται ἀνάστασις, μᾶλλον δὲ ἐξανάστασις, πὺ κυρίως εἶναι ὁ Κύριος ἐπαγγελλλόμενος καὶ χαρίζοντας στοὺς πιστοὺς του ζωὴ ἀθάνατη.

5 Καὶ πόσο κατάλληλος εἶναι ὁ τύπος; «Ὁ μὲν Σῆθ ἔγινε στὴν Εὐα», ὅπως λέγει αὐτὴ, «ἀντὶ γιὰ τὸν ἸΑβελ», τὸν ὁποῖο ἐφόνευσε ὁ Κάϊν ἀπὸ φθόνου, ὁ δὲ τόκος τῆς παρθένου ἔγινε στὴ φύσι ἀντὶ γιὰ τὸν Ἀδάμ, τὸν ὁποῖο ἐθανάτωσε ἀπὸ φθόνου ὁ ἀρχηγὸς καὶ γεννήτωρ τῆς κακίας¹⁰. Ἀλλὰ ὁ μὲν Σῆθ δὲν ἀνέστησε τὸν ἸΑβελ, διότι ἦταν τύπος τῆς ἀναστάσεως· ὁ δὲ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνέστησε τὸν Ἀδάμ, διότι αὐτὸς εἶναι ἡ ἀληθινὴ ζωὴ καὶ ἀνάστασις τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὴν δύναμι τῆς ὁποίας καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σῆθ ἀξιώθηκαν τῆς θείας υἰοθεσίας κατὰ τὴν ἐλπίδα, ὀνομαζόμενοι γι' αὐτὸ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Ὅτι δὲ λόγῳ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς ἐκαλοῦντο υἱοὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι φανερὸ ἀπὸ τὸν πρῶτον κληθέντα πὺ διαδέχθηκε τὴν ἐκλογή. Ἦταν δὲ αὐτὸς ὁ Ἐνὼς ὁ υἱὸς τοῦ Σῆθ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ γραμμένο ἀπὸ τὸν Μωϋσῆ «πρῶτος ἤλπισε ὅτι θὰ ἐπικληθῆ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου»¹¹.

6 Βλέπετε καθαρὰ ὅτι κατὰ τὴν ἐλπίδα του ἐπέτυχε τὴν θεία κλῆσι; Ἄν δὲ οἱ Ἐβδομήκοντα λέγουν, «πρῶτος ἤλπισε ὅτι θὰ ἐπικαλεσθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου», δὲν διαφωνοῦν κατὰ τίποτε ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Διότι ὁ Ἐνὼς πὺ ἐζοῦσε τότε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον θεαρέστως, ἀφοῦ ἐδέχθη πρῶτος μετὰ τὸν Σῆθ

11. Γεν. 4,7.

κατ' αὐτήν. Τῶν μὲν τοῦ Ἀδὰμ παίδων ἐκλέγεται παρὰ Θεοῦ ὁ Σῆθ, διὸ καὶ εἰς αὐτὸν ὁ Λουκᾶς γενεαλογῶν ἀναφέρει τὸ γένος ἅπαν, ἐξ οὗ τὸ κατὰ σᾶρκα Χριστός· τῶν δ' ἐκ τοῦ Σῆθ γεννηθέντων Ἐνώς ἐκλεγείς προεκρίθη, καθᾶπερ εἴρηται· τῶν δ' ἐκ τούτου καταγομένων, Ἐνώχ, ὃς δι' ἑαυτοῦ παρέστησε μὴ ἄμισθον εἶναι τὴν ἀρετὴν, μηδὲ τὸν ἐπὶ κήρον τουτονὶ κόσμον ἄξιον οἰκητήριον εἶναι τῶν εὐαρεστούντων Θεῷ· μετετέθη γὰρ εὐαρεστήσας αὐτῷ. Τῶν δ' ἐκ τούτου πάλιν καταγομένων ὁ Λάμεχ ἐκλεκτός προεκρίθη, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τούτου μὲν υἱός, παντὸς δὲ τοῦ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν κόσμου μόνος πατὴρ Νῶε τῆς ἐκλογῆς ἐπέτυχεν, ὡς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ μόνος σωφρόνως ζῶν εὐρεθεὶς μετὰ τοῦ οἴκου παντός, ἠνίκα λαβόντες γυναῖκας οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν ἀνθρώπων, καθ' ἃ φησιν ὁ Μωϋσῆς, ἤγουν οἱ ἀπὸ τοῦ πρόπατορος τῆς Θεομήτορος Σῆθ ἐκ τῶν ἀποβληθέντων ὡς ἀναξίων, ἐκ τῆς γενεᾶς τῆς μητροπαρθένου ταύτης ἀπεσκυβαλίσθησαν καὶ αὐτοὶ τοῦ θείου παντάπασιν ἀποστερηθέντες Πνεύματος· ὅπερ ἐπῆλθε μὲν ὕστερον τῇ Παρθένῳ κατὰ τὸν εἰπόντα πρὸς αὐτήν, «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι», προωκονόμεναι δὲ καὶ τὴν ταύτης εἰς τὸ εἶναι πρόοδον ἄνωθεν ἐκλεγομένον καὶ ἀνακαθαῖρον τὴν τοῦ γένους σειρὰν, καὶ τοὺς μὲν ἀξίους ἢ ἀξιολόγων ἐσομένους πατέρας προσιέμενον, τοὺς δὲ ἀναξίους τελείως ἀποβαλλόμενον.

7 Διὸ καὶ περὶ τῶν ἀποβληθέντων ἐκείνων τηνικαῦτα εἶπε Κύριος ὁ Θεός, «οὐ μὴ καταμείνη τὸ Πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις

12. Γεν. 5,24.

13. Γεν. 6,1 ἐ.

τὴν ἐλπίδα αὐτὴν ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ τὴν ἐπεκαλεῖτο καὶ ἐπεκλήθη κατ' αὐτὴν. Ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ τοῦ Ἀδάμ λοιπὸν ἐκλέγεται ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁ Σὴθ, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Λουκᾶς γενεαλογώντας σ' αὐτὸν ἀναφέρει ὅλο τὸ γένος, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προῆλθε ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν σάρκα· ἀνάμεσα δὲ στὰ γεννηθέντα ἀπὸ τὸ Σὴθ προκρίθηκε γιὰ ἐκλογή ὁ Ἐνώς, ὅπως ἔχει λεχθῆ· ἀνάμεσα δὲ στοὺς καταγομένους ἀπὸ αὐτὸν ἐδιαλέχθηκε ὁ Ἐνώχ, ὁ ὁποῖος ἀπέδειξε διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι ἄμισθη καὶ ὅτι ὁ πρόσκαιρος τοῦτος κόσμος δὲν εἶναι ἄξιο κατοικητήριον τῶν εὐαρεστούντων τὸν Θεό· μετατέθηκε λοιπὸν ἐπειδὴ τὸν εὐαρέστησε¹². Ἀνάμεσα στοὺς καταγομένους πάλι ἀπὸ αὐτὸν προκρίθηκε ὡς ἐκλεκτὸς ὁ Λάμεχ κι' ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν ἐπέτυχε τὴν ἐκλογή ὁ υἱὸς του καὶ μοναδικὸς μετὰ τὸν κατακλυσμὸ πατέρας ὅλου τοῦ κόσμου Νῶε, διότι ἐκεῖνο τὸν καιρὸ μόνον αὐτὸς εὐρέθηκε νὰ ζῆ μὲ σωφροσύνη μὲ ὅλη τὴν οἰκογένειά του. Τότε ἐπειδὴ ἐπῆραν γυναῖκες ἀπὸ τὶς θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ὅπως λέγει ὁ Μωϋσῆς¹³, δηλαδὴ οἱ προερχόμενοι ἀπὸ τὸν προπάτορα τῆς Θεομήτορος Σὴθ, ἐκ τῶν ἀποβληθέντων ὡς ἀναξίων, ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴ γενεὰ αὐτῆς τῆς μητροπάρθενης, ἀφοῦ ἀποστερήθηκαν καὶ αὐτοὶ τελείως τοῦ θείου Πνεύματος. Τὸ Πνεῦμα τοῦτο κατῆλθε μὲν ὕστερα στὴν Παρθένο, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνον ποὺ εἶπε πρὸς αὐτὴν «Πνεῦμα ἅγιο θὰ ἐπέλθῃ σὲ σένα καὶ δύναμις Ὑψίστου θὰ σὲ ἐπισκιάσῃ»¹⁴, προοικονομοῦσε δὲ καὶ αὐτῆς τὴν προέλευσι ἐκλέγοντας καὶ καθαρίζοντας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴ σειρά τοῦ γένους, ἀποδεχόμενον τοὺς ἀξίους ἢ μέλλοντας νὰ γίνουν πατέρες ἀξιολόγων προσώπων καὶ ἀπορρίπτοντας τελείως τοὺς ἀναξίους.

7 Γι' αὐτὸ καὶ περὶ τῶν ἀποβληθέντων ἐκείνων εἶπε τότε Κύριος ὁ Θεός, «δὲν θὰ παραμείνη τὸ πνεῦμα μου σὲ τούτους τοὺς

14. Λουκᾶ 1,35.

τούτοις διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σᾶρκας»· εἰ γὰρ καὶ ἐκ σαρκὸς καὶ σπέρματος Ἀδὰμ ἢ Παρθένος, ἐξ ἧς τὸ κατὰ σάρκα Χριστός, ἀλλ' ἐκ Πνεύματος ἁγίου κάκεινου πολυειδῶς ἄνωθεν καθαιρομένου, τῶν κατὰ γενεὰς ἀριστίνδην ἐκλεγομένων· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Νῶε «δίκαιος καὶ τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ», κατὰ τὸ γεγραμμένον περὶ αὐτοῦ, τῆς ἐκλογῆς ἠξίωται ταύτης.

8 Καὶ σκοπεῖτε πῶς φανερόν ποιεῖται τοῖς νοῦν ἔχουσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι πᾶσα ἡ θεόπνευστος Γραφὴ διὰ τὴν Θεοτόκον ἀνεγράφη Παρθένον. Τῆς μὲν γὰρ σειρᾶς τοῦ κατ' αὐτὴν γένους ἀπὸ Ἀδὰμ ἀρξαμένης διὰ τοῦ Σῆθ καὶ τοῦ Νῶε καὶ τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ τε Δαβὶδ καὶ τοῦ Ζοροβάβελ καὶ τῶν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ἐφεξῆς ἠκριβωμένως ἅπαν ἀπαγγέλλουσα τὸ γένος μέχρι τοῦ καιροῦ πρόεισι, καθ' ὃν ἡ Θεομήτωρ Παρθένος· τῶν δ' ἄλλων γενῶν τῶν μὲν οὐδ' ἤψατο, τὰ δὲ γενεαλογεῖν ἀρξαμένη μετὰ μικρὸν ἀπολείπει λήθης ἀφιεῖσα βυθοῖς, κάκεινων μάλιστα μνημονεύει τῶν τῆς Θεοτόκου προγόνων, ὅσοι δι' ἑαυτῶν καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς ὡς ἐν τύπῳ προῦπεδείκνυον τὸν ἐσόμενον ἐκ τῆς Παρθένου Χριστόν.

9 Ὅρατε δὴ κἀν τούτῳ τῷ Νῶε τὸν τύπον σαφῆ τοῦ τηνικαῦτα μέλλοντος ἐκ τῆς Παρθένου τέχθῆσθαι, δι' ἣν ἡ ἐκλογή· σωτήρ γὰρ ὁ Νῶε ἀνεφάνη τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους οὐχ ἀπλῶς πάντων, ἀλλὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ παντὸς σωθέντος δι' αὐτοῦ· οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστὸς σωτήρ ἐστι τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, οὐχ ἀπλῶς

άνθρώπους, διότι εἶναι σάρκες»¹⁵. Διότι, ἂν καὶ ἡ Παρθένος προῆλθε ἀπὸ τὴν σάρκα καὶ τὸ σπέρμα τοῦ Ἀδάμ, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐγεννήθηκε κατὰ σάρκα ὁ Χριστός, ἀλλὰ πάντως, ἀφοῦ καὶ ἐκεῖνος ἦταν ἀπὸ ἅγιο Πνεῦμα καθαιρόμενος ἀπὸ ἄνω ἀνέκαθεν, ἀνῆκε στοὺς κατὰ γενεὲς ἀξίως ἐκλεγομένους. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Νῶε ἀξιώθηκε αὐτῆς τῆς ἐκλογῆς, «διότι ἦταν δίκαιος καὶ τέλειος στὴ γενεά του», κατὰ τὸ γεγραμμένο περὶ αὐτοῦ¹⁶.

8 Καὶ παρατηρήσατε πῶς φανερώνει στοὺς ἐχέφρονες τὸ ἅγιο Πνεῦμα ὅτι ὅλη ἡ θεόπνευστη Γραφή ἐγράφηκε γιὰ τὴ Θεοτόκο Παρθένο. Ἀναφέροντας ὅλο τὸ γένος τῆς μὲ ἀκρίβεια ποὺ ἡ σειρά του ἄρχισε ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ προχωρεῖ διὰ τοῦ Σὴθ καὶ τοῦ Νῶε καὶ τοῦ Ἀβραάμ, καθὼς ἐπίσης καὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Ζοροβάβελ καὶ τῶν ἐνδιαμέσως τούτων, καὶ φθάνει ἕως τὸν καιρὸ τὸν ὁποῖο ἐμφανίσθηκε ἡ Θεομήτωρ Παρθένος· ἀπὸ τὰ ἄλλα δὲ γένη μερικὰ οὔτε τὰ ἠγγίσε καὶ μερικά, ἐνῶ ἄρχισε νὰ τὰ γενεαλογῆ, ἔπειτα ἀπὸ λίγο τὰ παραλείπει, ἀφήνοντάς τα σὲ βυθοὺς λήθης, μνημονεύει δὲ ἐκείνους κυρίως ἀπὸ τοὺς προγόνους τῆς Θεοτόκου, ὅσοι οἱ ἴδιοι καὶ διὰ τῶν καρπῶν των προῦπεδείκνυαν σὰν μὲ τύπο τὸν Χριστὸ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν Παρθένο.

9 Βλέπετε δὲ καὶ σ' αὐτὸν τὸ Νῶε σαφῆ τὸν τύπο τοῦ μέλλοντος νὰ γεννηθῆ ἀργότερα ἀπὸ τὴν Παρθένο, γιὰ τὴν ὁποία ἐγίνετο ἡ ἐκλογή. Διότι ὁ Νῶε ἀναφάνηκε σωτὴρ τοῦ γένους ὄχι γενικῶς ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοῦ οἴκου του ποὺ ἐσώθηκε ὄλος δι' αὐτοῦ· ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι Σωτὴρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὄχι ὅλων γενικῶς, ἀλλὰ τοῦ ἰδικοῦ του οἴκου ὅλου, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας του, ὄχι ὁμως τῶν

16. Γεν. 6,9.

πάντων, ἀλλὰ παντὸς τοῦ οἰκείου οἴκου, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἀλλ' οὐ τῶν ἀπειθούτων. Ἀλλὰ καὶ ἀνάπαυσις ἐστὶν ἐρμηνευόμενον τὸ Νῶε· τίς δὲ ἢ ὄντως ἀνάπαυσις ἢ ὁ ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθεὶς, «δεῦτε», λέγων, «πρὸς με διὰ τῆς μετανοίας πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι ταῖς ἀμαρτίαις, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς», ἐλευθερίαν καὶ ἄνεσιν ὑμῖν καὶ ζωὴν αἰώνιον χαριζόμενος;

10 Διὸ καὶ ὁ θεὸς τῷ Νῶε τοῦνομα Λάμεχ, ὡς ἐν αὐτῷ βλέπων τὸν ἐσόμενον ἐκ τοῦ γένους ὕστερον Χριστόν, ὃς ἀνάπαυσις ἐγένετο τῶν ἀπ' αἰῶνος θεοσεβῶν, διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου σαφῶς προφητεύει περὶ Χριστοῦ· «ἐπωνόμασε» γάρ, φησί, «τὸ ὄνομα τοῦ παιδὸς Νῶε, λέγων, οὗτος ἀναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν λυπῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἣν κατηράσατο Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν». Οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος περὶ τοῦ γεγονότος κατακλυσμοῦ· ὁ γὰρ τοῦ Λάμεχ θάνατος προέλαβε τὸν κατακλυσμόν, ὁ δὲ Λάμεχ φησὶν, ὅτι «ἀναπαύσει ἡμᾶς», καὶ ἑαυτὸν συμμέτοχον εἰσάγων τῆς προφητευομένης παρ' αὐτοῦ ἀναπαύσεως· οὐπω δὲ τότε πᾶς ἄνθρωπος «διενοεῖτο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας» τῆς ζωῆς αὐτοῦ, δι' ὃ γέγονε παρὰ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ παγγενὴς διαφθορὰ τῶν ἐπὶ γῆς ἀπάντων. Πρὸς τίνα οὖν ὁ λόγος ἦν, «ἡμᾶς», λέγων, «ἀναπαύσει»; Ἀλλὰ καὶ «ἀναπαύσει», φησὶν, «ἀπὸ τῆς γῆς, ἣς ὁ Θεὸς κατηράσατο»· τίς οὖν ὁ ἀναπαύσας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης, εἰ μὴ ὁ τὸν οὐρανὸν ἀνοίξας καὶ ἀναγαγὼν ἐκεῖσε τὴν ἡμετέραν φύσιν, καὶ λόγοις καὶ ἔργοις τὴν πρὸς οὐρανὸν ὑποδείξας ἄνοδον καὶ πρὸς αὐτὴν ἡμᾶς ἐκκαλούμενος; Εἰ δὲ καὶ ὁ κατακλυσμοὸς τύπος ἦν τῆς

17. Γεν. 5,29.

18. Ματθ. 11,28.

ἀπειθούντων. Ἄλλα καὶ ἀνάπναυσις σημαίνει ἐρμηνευόμενο τὸ ὄνομα τοῦ Νῶε¹⁷. Ποιός ἄλλος δὲ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀνάπναυσις παρὰ ὃ ἀπὸ τὴν Παρθένο γεννηθεῖς, πού λέγει «ἔλθετε πρὸ ἔμένα διὰ τῆς μετανοίας ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ βαρυφορτωμένοι ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, κι' ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω»¹⁸, χαριζόμενος σὲ σᾶς ἐλευθερία καὶ ἀνάπναυσι καὶ αἰώνια ζωή;

10 Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Λάμεχ πού ἔδωσε τὸ ὄνομα στὸ Νῶε, καθὼς ἔβλεπε σ' αὐτὸν τὸν Χριστὸ πού ἐπρόκειτο νὰ προέλθῃ ὕστερα ἀπὸ τὸ γένος, ὁ ὁποῖος ἔγινε ἀνάπναυσις τῶν ἀνὰ τοὺς αἰῶνες θεοσεβῶν, διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου προφητεύει σαφῶς περὶ τοῦ Χριστοῦ. Διότι λέγει, «ὠνόμασε τὸ παιδί Νῶε, λέγοντας ὅτι αὐτὸς θὰ μᾶς ἀναπαύσῃ ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα μας καὶ ἀπὸ τῆς λύπης τῶν χειρῶν μας καὶ ἀπὸ τῆ γῆ, τὴν ὁποία καταράσθηκε Κύριος ὁ Θεός μας»¹⁹. Αὐτὸς ὁ λόγος δὲν εἶναι γιὰ τὸν κατακλυσμὸ πού θὰ ἐγινόταν, διότι ὁ θάνατος τοῦ Λάμεχ λέγει ὅτι «θὰ μᾶς ἀναπαύσῃ», παρουσιάζοντας καὶ τὸν ἑαυτὸ του συμμετοχὸ τῆς προφητευομένης ἀπὸ αὐτὸν ἀναπαύσεως. Τότε μάλιστα δὲν «έσκεπτόταν κάθε ἄνθρωπος στὴν καρδιά του ἐπιμελῶς ὅλες τῆς ἡμέρες» τῆς ζωῆς του, πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο ἔγινε ἀπὸ τὸν Θεὸ γενικὴ καταστροφὴ ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς²⁰. Πρὸς ποιὸν λοιπὸν ἀπευθυνόταν ὁ λόγος πού ἔλεγε «θὰ μᾶς ἀναπαύσῃ»; Ἄλλά, λέγει, καὶ «θὰ ἀναπαύσῃ ἀπὸ τὴν γῆ πού καταράσθηκε ὁ Θεός». Ποιὸς ἦταν λοιπὸν πού μᾶς ἀνέπαυσε ἀπὸ αὐτὴν τὴ γῆ, ἂν ὄχι αὐτὸς πού ἀνοίξε τὸν οὐρανὸ κι' ἀνέβασε ἐκεῖ τὴ φύσι μας, πού ὑπέδειξε τὴν ἄνοδο πρὸς τὸν οὐρανὸ μὲ λόγια καὶ ἔργα καὶ μᾶς προσκάλεσε πρὸς αὐτήν; Ἄν δὲ καὶ ὁ κατακλυσμὸς ἦταν τύπος αὐτῆς τῆς ἀναπαύσεως, ἦταν ἔτσι ὡς ἀποκοπὴ καὶ

19. Γεν. 5,29.

20. Γεν. 6,5 ἐ.

ἀναπαύσεως ταύτης, ἀλλ' ὡς ἐκκοπή καὶ κατάπαυσις τῆς ἀμαρτίας, οὐ τῶν ἡμαρτηκότων ἀνεσις καὶ ἀνάπαυσις.

11 Οὕτω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα ὁ Νῶε τῆς ἐκλογῆς ἐπέτυχεν. Ἐκ δὲ τῶν αὐτοῦ παίδων εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ μακαρίου γένους τῆς Θεομήτορος ἐκλεγείς προσελήφθη ὁ Σῆμ· διὸ καίτοι εὐαρέστου καὶ τοῦ Ἰάφεθ φανέντος τῷ πατρί, μόνος ἀκούει παρὰ τοῦ πατρὸς «εὐλογητὸς ὁ Θεὸς Σῆμ», ὡς τοῦ κατ' αὐτὸν γένους ἔσομένου θείου. Καὶ γὰρ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἀβραάμ, ὃς προκριθεὶς κατ' ἐκλογὴν τῶν ἐκ τοῦ Σῆμ πάντων εἰς τὴν σειρὰν τοῦ γένους τῆς μητροπαρθένου ἐκλήθη καὶ μετωνομάσθη παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἔλαβεν ἐπαγγελίαν ἐνευλογογηθῆσεσθαι ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ πάσας τὰς φυλὰς τῆς γῆς· οὗ σπέρμα κατὰ Παῦλόν ἐστι κατὰ σάρκα Χριστὸς ὁ Θεὸς ὁ ἐκ Παρθένου τεχθείς. Καὶ τίς ἂν ἐξείποι τὰς κατὰ τὸν Ἀβραάμ θεοπτίας, τὰς θεοσημείας, τὰς θείας ἐπαγγελίας, αἱ περὶ τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ἀπορρήτου τόκου καὶ προετύπου καὶ προεφήτευον; Ἄλλ' ἴν' ἐπιδράμωμεν τὰ ἐξῆς τοῦ καιροῦ μηκύνειν μὴ συγχωροῦντος, τῶν ἐκ τοῦ Ἀβραάμ πάλιν γεννηθέντων Ἰσαὰκ ἐξελέγη, καὶ τῶν ἐκ τούτου πάλιν ὁ Ἰακώβ, καὶ τῶν ἐξ Ἰακώβ ἢ τοῦ Ἰούδα φυλῆ, καὶ ταύτης ἢ τοῦ Ἰεσσαὶ ρίζα, καὶ τῶν ἐκ τῆς ρίζης ἐκείνης φύντων Δαβὶδ ὁ Ψαλμωδὸς καὶ προφήτης καὶ βασιλεύς, περὶ οὗ φησιν ὁ Θεὸς ὅτι, «τὸ σπέρμα σου εἰς τὸν αἰῶνα μένει, καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος ἐναντίον μου, καὶ ὡς ἡ σελήνη κατηρτισμένη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ μάρτυς ἐν οὐρανῷ πιστός».

21. Γεν. 9,26.

22. Γεν. 12,3.

κατάπαυσις τῆς ἁμαρτίας, ὄχι ὡς ἄνεσις καὶ ἀνάπαυσις τῶν ἁμαρτωλῶν.

11 Ἔτσι λοιπὸν καὶ γι' αὐτὸν τὸ λόγο ἐπέτυχε τὴν ἐκλογὴν ὁ Νῶε. Ἀπὸ τὰ παιδιὰ του δὲ στήν ἐκλογὴ τοῦ μακαρίου γένους τῆς Θεομήτορος προσελήφθηκε ὁ Σῆμ. Γι' αὐτὸ μὲ ὄλο πού καὶ ὁ Ἰάφεθ ἐφάνηκε εὐάρεστος στὸν πατέρα, αὐτὸς μόνος ἄκουσε ἀπὸ τὸν πατέρα «εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τοῦ Σῆμ»²¹, διότι τὸ γένος του θὰ ἐγινόταν θεῖο. Διότι ἀπὸ αὐτὸν προερχόταν ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος προκριθεὶς κατ' ἐκλογὴν ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀπογόνους τοῦ Σῆθ ἐκλήθηκε στῆ σειρά τοῦ γένους τῆς μητροπάρθενης καὶ μετωνομάσθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ κι' ἔλαβε ἐκείνη τὴ μεγάλη ἐπαγγελία ὅτι μέσα στὸ σπέρμα του θὰ εὐλογηθοῦν ὄλες οἱ φυλὲς τῆς γῆς²², τοῦ ὁποῖου κατὰ σάρκα σπέρμα εἶναι κατὰ τὸν Παῦλο ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς πού ἐγεννήθηκε ἀπὸ τὴν Παρθένο²³. Καὶ ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ ἐκθέσῃ τίς σχετικὲς μὲ τὸν Ἀβραάμ θεοφανίαις, τίς θεοσημεῖαις, τίς θεῖαις ἐπαγγελίαις, οἱ ὁποῖαι προετύπωναν καὶ προεφήτευαν γιὰ τὴν ἀειπάρθενη καὶ Θεομήτορα καὶ τὸν ἀπόρρητο τόκο της; Ἀλλὰ γιὰ νὰ προχωρήσωμε στὴ συνέχεια, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς δὲν ἐπιτρέπει τὴ μακρηγορία, μεταξὺ τῶν γεννηθέντων ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ πάλι ἐξελέγη ὁ Ἰσαάκ, μεταξὺ τῶν ἀπὸ αὐτὸν πάλι ὁ Ἰακῶβ καὶ μεταξὺ τῶν ἀπὸ τὸν Ἰακῶβ ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα, καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἡ ρίζα τοῦ Ἰησοῦ καὶ μεταξὺ τῶν γεννηθέντων ἀπὸ τὴν ρίζαν ἐκείνην ὁ ψαλμωδὸς καὶ προφήτης καὶ βασιλεὺς Δαβίδ, περὶ τοῦ ὁποῖου λέγει ὁ Θεός, ὅτι «τὸ σπέρμα του θὰ μείνῃ στὸν αἰῶνα καὶ ὁ θρόνος του εἶναι σὰν ὁ ἥλιος ἀπέναντί μου καὶ σὰν σελήνη στερεωμένη στὸν αἰῶνα, καὶ ὁ μάρτυς στὸν οὐρανὸ πιστός²⁴.

23. Γαλ. 3,16.

24. Ψαλμ. 88,36.

12 Τίς δὲ ὁ μάρτυς οὗτος; Πάντως ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ οὐρανίου θρόνου, περὶ οὗ πάλιν ἀλλαχοῦ φησιν, «ὄτι πρὸ τοῦ ἡλίου διαμένει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς». Ἐντεῦθεν δὲ καὶ διπλῆ τις ἀναφαίνεται ἡ σειρὰ τοῦ μακαρίου γένους τῆς Θεομήτορος καὶ Ἰωσήφ τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς· ἄμφω γὰρ τῆς αὐτῆς φυλῆς καὶ πατριᾶς ἦσαν κατὰ τὸν νόμον. Διπλασιάζεται οὖν ἐντεῦθεν ἡ τοῦ γένους σειρά, ἕκ τε τῶν φύσει καὶ τῶν ἐκ νόμου παίδων συμπλεκομένη, καὶ πολλάκις μὲν εἰς ἓν ἰούσα, πολλάκις δὲ δίχα διαιρουμένη, ὡς εἶναι τὸν αὐτὸν παῖδα, τὸ παραδοξότατον εἶναι δοκοῦν, δύο πατέρων ἀδελφῶν ὄντων παῖδα, τοῦ μὲν ἐκ νόμου, ὡς οὐ τῇ φύσει παιδοποιήσαντος, τοῦ δὲ ἐκ φύσεως, ὡς δι' ἑαυτοῦ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ ἀναστήσαντος, δι' ἀμφοτέρων μέντοι τῶν πατέρων εἰς τὸν Δαβὶδ ἀναφέροντος τοῦ τεχθέντος τὸ γένος. Ἴδοι δ' ἂν τις τὸ γένος τοῦτο καὶ διφυῆς ἄλλως· τὸ γὰρ βασιλικὸν γένος τῷ ἱερατικῷ πολλάκις καὶ πολυειδῶς συνήφθη. Οὕτω δὴ καὶ ὁ Ζοροβάβελ ἐκ τῆς θείας ὦν σειρᾶς τοῦ γένους τῆς Θεομήτορος καὶ διὰ τῶν ἐκ τοῦ Νάθαν, ὃς τοῖς ἱερεῦσιν ἐναρίθμιος ἦν, καὶ διὰ τῶν ἐκ Σολομῶντος γεννηθέντων, ὃς διεδέξατο τὴν βασιλείαν εἰς Δαβὶδ ἀναφέρει τὸ γένος. Καὶ διὰ τοῦτο διαφόρως παρά τε τοῦ Λουκᾶ καὶ τοῦ Ματθαίου τῶν εὐαγγελιστῶν γενεαλογεῖται κατὰ σάρκα ὁ Κύριος, τοῦ μὲν τοῦς φύσει, τοῦ δὲ τοῦς ἐκ νόμου προτιθέντος εἰς ἀπαρίθμησιν, καὶ τοῦ μὲν τῶν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους μεμνημένου μόνον, τοῦ δὲ Λουκᾶ συνεισφέροντος καὶ τοῦς ἐκ τῆς λευιτικῆς ἢ τῆς βασιλικῆς φυλῆς καθ' ἱερατείαν ἢ κῆδος ἀλλήλοις συναφθέντας.

12 Ποιός δέ εἶναι τοῦτος ὁ μάρτυς; Πάντως ὁ καθήμενος ἐπάνω στὸν οὐράνιο θρόνο, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει πάλι ἄλλου, «ὄτι τὸ ὄνομά του διαμένει πρὶν ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ θὰ εὐλογηθοῦν σ' αὐτὸν ὅλες οἱ φυλές τῆς γῆς»²⁵. Ἀπὸ τοῦτο φαίνεται κάπως διπλῆ ἢ σειρά τοῦ μακαρίου γένους τῆς Θεομήτορος καὶ τοῦ μνηστῆρος τῆς Ἰωσήφ· διότι καὶ οἱ δυὸ ἦσαν κατὰ τὸν νόμο ἀπὸ τὴν ἴδια φυλὴ καὶ πατριά. Διπλασιάζεται λοιπὸν ἀπὸ αὐτὸ ἡ σειρά τοῦ γένους, συμπλεκομένη ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὰ φυσικὰ παιδιὰ, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὰ νομικὰ, πολλές φορές προχωρώντας ἐνιαῖα, ἄλλοτε διασχιζομένη, ὥστε τὸ ἴδιο παιδί, κατὰ παραδοξότατο τρόπο, νὰ εἶναι υἱὸς δυὸ ἀδελφῶν πατέρων, τοῦ ἑνὸς κατὰ τὸ νόμο ἀφοῦ δὲν ἐπαιδοποίησε φυσικῶς, τοῦ ἄλλου κατὰ τὴ φύσιν ἀφοῦ αὐτὸς ἀνέστησε ἀπογόνους στὸν ἀδελφὸ του²⁶, ἐνῶ ὁ γεννηθεὶς ἀναφέρει τὸ γένος του καὶ διὰ τῶν δύο πατέρων στὸ Δαβίδ. Θὰ μπορούσε δὲ νὰ ἰδῆ κανεὶς τοῦτο καὶ κατ' ἄλλον τρόπο διφυές· διότι τὸ βασιλικὸ γένος συνδέθηκε μὲ τὸ ἱερατικὸ πολλές φορές καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ Ζοροβάβελ ποὺ ἦταν ἀπὸ τὴν θεία σειρά τοῦ γένους τῆς Θεομήτορος ἀναφέρει τὸ γένος στὸ Δαβίδ διὰ μέσου τῶν γεννηθέντων τόσο ἀπὸ τοῦ Νάθαν ποὺ ἀνῆκε στοὺς ἱερεῖς, ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν Σολομῶντα, ποὺ διαδέχθηκε τὴ βασιλεία. Γιὰ τὸ λόγο τοῦτον ὁ Κύριος γενεαλογεῖται κατὰ σάρκα διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστὰς Λουκᾶ καὶ Ματθαῖο, διότι ὁ ἕνας ἀναφέρει στὴν ἀπαρίθμησιν τοὺς φυσικοὺς πατέρες, ὁ ἄλλος τοὺς νομικοὺς, καὶ ὁ ἕνας μόνον τοὺς ἀπὸ τὸ βασιλικὸ γένος, ὁ δὲ Λουκᾶς συναριθμεῖ καὶ τοὺς ἀπὸ τὴ λευϊτικὴ ἢ τὴ βασιλικὴ φυλὴ ποὺ συνδέθηκαν μεταξύ τους κατὰ ἱερατεία ἢ κηδεστία.

26. Δευτ. 25,5. Γεν. 38,8. Ματθ. 22,24.

13 Ὁ μέντοι Ζοροβάβελ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς προπάτορσι προεκρίθη τῆς Θεομήτορος, τύπος καὶ αὐτὸς προανεφάνη Χριστοῦ καὶ μεγάλων προσρημάτων τε καὶ πραγμάτων ἠξίωται· ἐν αἰχμαλώτοις γὰρ γεννηθεὶς ἐπ' ἀρετῇ καὶ συνέσει θαυμάζεται παρὰ Κύρου βασιλέως Μήδων τε καὶ Περσῶν, καὶ διδάσκει Ἑβραίους τε καὶ ἀλλοφύλους τὴν τῆς ἀληθείας ἰσχύν, καὶ ἐλευθεροῖ τῆς αἰχμαλωσίας τὸ γένος, καὶ ἀνακαινίζει τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ· καθ' ἃ καὶ ὁ Χριστὸς ὕστερον, οὐ ναὸν ἄψυχον ἀνακαινίζων, ἀλλ' ἔμψυχον καὶ λογικόν, τὴν ἡμῶν φύσιν, καὶ λυτρούμενος αἰχμαλωσίας οὐκ αἰσθητῆς καὶ προσφάτου, ἀλλὰ νοητῆς καὶ ἀρχαίας, οὐδ' ἀπὸ γῆς εἰς γῆν μεταφέρων τοὺς ἐπομένους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γῆς μεταβιβάζων εἰς οὐρανόν. Ἔστι δὲ καὶ οὗτος ὁ Ζοροβάβελ ἀμφοτέρων τῆς τε Παρθένου καὶ τοῦ μνηστῆρος προπάτωρ, ἀλλὰ τῆς μὲν Παρθένου κατὰ μόνην τὴν φύσιν, τοῦ δὲ Ἰωσήφ καὶ κατὰ φύσιν πρόγονός ἐστι καὶ κατὰ νόμον· δύο γὰρ πατέρας Ἰωσήφ ἔσχε τὸν τε Ἥλει κατὰ τὸν Λουκᾶν καὶ κατὰ τὸν Ματθαῖον τὸν Ἰακώβ. Ἥλει γὰρ καὶ Ἰακώβ ἀδελφῶν ὄντων καὶ εἰς Ζοροβάβελ τὸ γένος ἀναφερόντων, τοῦ Ἥλει θανόντος ἄπαιδος ἐκ τῆς συνοικουσίης ἐκείνῳ γεννᾷ παῖδα τὸν Ἰωσήφ Ἰακώβ οὗτος κατὰ νόμον προσήκοντα τῷ Ἥλει.

14 Ταῦτα δὲ πάντα προγράμματα καὶ τύποι μυστηρίων εἰσὶ μειζόνων· τῇ μὲν γὰρ βασιλικῇ τὴν ἱερατικὴν φυλὴν ἔδει συναφθῆναι πολυειδῶς, τὴν κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ γενεὰν φύουσιν· ἐπεὶ πολυειδῶς ὄντως βασιλεὺς αἰώνιος καὶ ἀρχιερεὺς ἐστὶν ὁ Χριστός. Τοὺς δὲ υἱοποιήτους ἐν υἱῶν εἶναι μοίρα καὶ τοὺς θετοὺς πατέρας

27. Ἔσδρ. 3.

28. Λουκᾶ 3,23.

13 Ὁ Ζοροβάβελ ὅμως, ἐπειδὴ προκρίθηκε καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν προπατόρων τῆς Θεομήτορος ἐφάνηκε καὶ αὐτὸς τύπος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀξιώθηκε μεγάλα προσφωνήματα καὶ πράγματα. Ἀφοῦ ἐγεννήθηκε μεταξὺ αἰχμαλώτων, θαυμάζεται ἀπὸ τὸν βασιλέα των Μήδων καὶ Περσῶν Κῦρο γιὰ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴ συνέσει καὶ διδάσκει σ' Ἑβραίους καὶ ἀλλοφύλους τὴ δύναμι τῆς ἀληθείας καὶ ἐλευθερώνει τὸ γένος ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἀνακαινίζει τὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ²⁷. ὅπως ἔκαμε ὕστερα καὶ ὁ Χριστός, ποὺ δὲν ἀνακαινίσει ἄψυχο ναὸ, ἀλλὰ ἐμψυχο καὶ λογικὸ, τὴ φύσι μας, καὶ δὲν τὴν ἐλύτρωσε ἀπὸ αἰχμαλωσίαν αἰσθητὴ καὶ πρόσφατη, ἀλλὰ νοητὴ καὶ ἀρχαία, δὲν μετέφερε τοὺς ὀπαδοὺς του ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἀλλὰ τοὺς μετεβίβασε ἀπὸ τὴν γῆ στὸν οὐρανό. Εἶναι δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ζοροβάβελ προπάτωρ καὶ τῶν δύο, καὶ τῆς Παρθένου καὶ τοῦ μνηστῆρος, ἀλλὰ τῆς μὲν Παρθένου μόνο κατὰ τὴ φύσι, τοῦ δὲ Ἰωσήφ εἶναι πρόγονος κατὰ τὴ φύσι καὶ κατὰ τὸ νόμο· διότι ὁ Ἰωσήφ εἶχε δύο πατέρες, κατὰ μὲν τὸν Λουκᾶ τὸν Ἠλεῖ²⁸, κατὰ δὲ τὸν Ματθαῖο τὸν Ἰακώβ²⁹. Καθὼς δηλαδὴ ὁ Ἠλεῖ καὶ ὁ Ἰακώβ ἦσαν ἀδελφοὶ καὶ ἀνέφεραν τὸ γένος των στὸν Ζοροβάβελ, ὅταν ὁ Ἠλεῖ ἀπέθανε ἄτεκνος, αὐτὸς ὁ Ἰακώβ γεννᾷ ἀπὸ τὴν γυναῖκα ἐκείνου παιδί τὸν Ἰωσήφ ποὺ κατὰ τὸν νόμο ἀνήκει στὸν Ἠλεῖ.

14 Ὅλα δὲ αὐτὰ εἶναι προγράμματα καὶ τύπος μεγαλυτέρων μυστηρίων· διότι μὲ τὴ βασιλικὴ ἔπρεπε νὰ συναφθῆ πολυειδῶς ἡ ἱερατικὴ φυλὴ, ποὺ φυτρώνει τὴν κατὰ σάρκα γενεὰ τοῦ Χριστοῦ· ἐπειδὴ ὄντως ὁ Χριστὸς εἶναι πολυειδῶς βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς αἰώνιος. Τὸ ὅτι δὲ οἱ υἱοποιήτοι ἔχουν τὴ θέσι υἱῶν καὶ ὁ νόμος δέχεται τοὺς θετοὺς πατέρες ὄχι λιγώτερο, ἂν ὄχι

29. Ματθ. 1,16.

στέργειν τὸν νόμον οὐχ ἤττον ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον τῶν κατὰ φύσιν, ἀκολουθῶς δὲ καὶ τὴν ἄλλην συγγένειαν, πρόγραμμα καὶ τύπος ὑπῆρχε σαφῆς τῆς παρὰ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τε τὸ Πνεῦμα καὶ τὸν τῆς χάριτος νόμον, υἰοθεσίας καὶ συγγενείας καὶ κλήσεως. Αὐτὸς γάρ φησιν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ Κύριος, «ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὗτος καὶ ἀδελφός μου καὶ ἀδελφή μου καὶ μήτηρ μου ἐστίν».

15 Ὁρᾶτε γενεὰν Χριστοῦ καὶ συγγένειαν οὐ κατὰ φύσιν φουεῖσαν, ἀλλὰ κατὰ χάριν καὶ τὸν ἐκ τῆς χάριτος νόμον; Ὅς τοσοῦτον ἐπὶ τὸ κρεῖττον τοῦ διὰ Μωσέως διενήνοχε νόμου, ὡς τοὺς κατ' ἐκεῖνον υἱοὺς κληθέντας οὐκ ἐκ Θεοῦ γεννᾶσθαι οὐδ' ὑπερβαίνειν τὴν φύσιν, τοὺς δὲ ἐκ τοῦ νόμου τῆς χάριτος υἱοὺς χρηματίσαντας ἐκ Θεοῦ τε γεννᾶσθαι καὶ ὑπὲρ φύσιν τελεῖσθαι καὶ διὰ Χριστοῦ τῷ Ἀβραάμ εἰσποιεῖσθαι καὶ τῶν καθ' αἷμα μᾶλλον προσοικειοῦσθαι. Πάντες γὰρ οἱ κατὰ Χριστὸν βαπτισθέντες τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενοι κατὰ Παῦλον, ἐτέρων ὄντες παῖδες κατὰ τὴν φύσιν, ὑπὲρ φύσιν γίνονται παρὰ Χριστοῦ τοῦ νικῶντος οὕτω τὴν φύσιν, ὡς αὐτὸς μὲν σπέρματος ἄνευ ἐκ Πνεύματος ἀγίου καὶ τῆς ἀειπαρθένου σαρκωθῆναι Μαρίας, τοῖς δὲ πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ δύναμιν καὶ ἐξουσίαν παρέχειν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. Ὅσοι γὰρ ἔλαβον αὐτόν, ὁ εὐαγγελιστῆς φησιν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, «οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν».

30. Μάρκ. 3,35.

31. Γαλ. 3,27.

καὶ περισσότερο, ἀπὸ τοὺς κατὰ φύσι, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄλλη συγγένεια, ἦταν πρόγραμμα καὶ τύπος σαφῆς τῆς ἀπὸ τὸν Χριστὸ υἰοθεσίας καὶ συγγενείας καὶ κλήσεως τόσο κατὰ τὸ πνεῦμα ὅσο καὶ κατὰ τὸ νόμο τῆς χάριτος. Διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέγει στὰ εὐαγγέλια, «ὁ ἐκτελῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου στοὺς οὐρανοὺς, αὐτὸς εἶναι καὶ ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ μου καὶ μητέρα μου»³⁰.

- 15 Βλέπετε γενεὰ Χριστοῦ καὶ συγγένεια ποὺ ἐφύτρωσε ὄχι κατὰ τὴ φύσι ἀλλὰ κατὰ τὴ χάρι καὶ τὸν ἀπὸ τὴ χάρι νόμο; Ὁ ὁποῖος τόσο πολὺ διαφέρει πρὸς τὸ καλύτερο ἀπὸ τὸν νόμο ποὺ ἐδόθηκε διὰ τοῦ Μωϋσέως, ὥστε ὅσοι ὠνομάσθησαν υἱοὶ σύμφωνα μὲ ἐκεῖνον νὰ μὴ γεννῶνται ἀπὸ τὸν Θεὸ οὔτε νὰ ὑπερβαίνουν τὴ φύσι, ὅσοι δὲ ἔγιναν υἱοὶ κατὰ τὸν νόμο τῆς χάριτος, νὰ γεννῶνται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ τελειώνωνται ἐπάνω ἀπὸ τὴν φύσι, νὰ υἰοθετοῦνται διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ καὶ νὰ προσοικειώνωνται περισσότερο ἀπὸ τοὺς κατὰ τὸ αἷμα υἱούς. Διότι ὅλοι οἱ βαπτισθέντες στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἐνδύθησαν τὸν Χριστὸ κατὰ τὸν Παῦλο³¹, ἐνῶ εἶναι ἄλλων παιδιὰ κατὰ τὴν φύσι, γίνονται ὑπεράνω τῆς φύσεως ἀπὸ τὸν Χριστὸ ποὺ ἔτσι νικᾷ τὴν φύσι, ὥστε αὐτὸς μὲν νὰ σαρκωθῆ ἀπὸ ἅγιο Πνεῦμα καὶ τὴν ἀειπάρθενη Μαρία χωρὶς σπέρμα, στοὺς πιστεύοντας δὲ στὸ ὄνομά του νὰ παρέχη δύναμι καὶ ἐξουσία νὰ γίνουν τέκνα Θεοῦ. Διότι, ὅσοι τὸν ἔλαβαν, λέγει ὁ εὐαγγελιστής, τοὺς ἔδωσε ἐξουσία νὰ γίνουν τέκνα Θεοῦ, στοὺς πιστεύοντας στὸ ὄνομά του δηλαδή, «οἱ ὅποιοι ἐγεννήθησαν ὄχι ἀπὸ αἵματα οὔτε ἀπὸ θελήματα σαρκὸς οὔτε ἀπὸ θέλημα ἀνδρὸς, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεό»³².

32. Γω. 1,12.

16 Πῶς δὲ εἰπὼν ὅτι «ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν», οὐκ εἶπεν ὅτι καὶ γεγόνασι τέκνα Θεοῦ, ἀλλ' «ἔλαβον δύναμιν γενέσθαι»; Πρὸς τὸ τέλος καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκείνην βλέπων, τὴν τελειότητα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· ὁ αὐτὸς γὰρ εὐαγγελιστῆς ἐν ἐπιστολαῖς φησιν, «οὐπὼ ἐφανερῶθη τί ἐσόμεθα· ὅταν δὲ φανερωθῇ, ὁμοιοὶ αὐτῶ ἐσόμεθα». Τότε τοίνυν καὶ τέκνα Θεοῦ ἐσόμεθα λαμπρότητα Θεοῦ ἰδόντες καὶ παθόντες καὶ τῇ αὐγῇ τῆς Χριστοῦ δόξης περιλαμπόμενοι τε καὶ συνεκλάμποντες, ὡς καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας κατὰ τὸ Θαβώριον ὄρος ἐν δόξῃ σὺν αὐτῶ ὄφθέντες παρέστησαν ἡμῖν· «λάμπουσι» γάρ, φησίν, «οἱ δίκαιοι ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν». Νῦν δὲ δύναμιν πρὸς τοῦτο διὰ τῆς ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι χάριτος λαμβάνομεν. Ὡς γὰρ τὸ τεχθὲν βρέφος δύναμιν ἔλαβε παρὰ τῶν γεννησάντων ἀνὴρ γενέσθαι καὶ κληρονόμος τῆς αὐτῶν οἰκίας καὶ περιουσίας, οὐπὼ δὲ ταύτην ἔχει τὴν κληρονομίαν διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελής, ἀλλ' οὐδὲ λήψεται ταύτην ἂν θανάτῳ προκαταληφθῇ, οὕτω καὶ ὁ ἀναγεννηθεὶς ἐν Πνεύματι διὰ τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος δύναμιν μὲν ἔλαβεν υἱὸς γενέσθαι καὶ κληρονόμος μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ, καὶ λήψεται τὴν θείαν καὶ ἀθάνατον υἰοθεσίαν καὶ κληρονομίαν ἀσφαλῶς τε καὶ ἀναφαιρέτως ἐπὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἂν μὴ νοητῶ θανάτῳ ταύτης ἐκκρουσθῇ· νοητὸς δὲ ἔστι θάνατος ἢ ἁμαρτία· ὁ μὲν γὰρ αἰσθητὸς θάνατος λύεται τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐπιστάντος, ὁ δὲ νοητὸς κυροῦται τοῖς ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐπαγομένοις.

16 Πῶς δέ, ἀφοῦ εἶπε ὅτι ἐγεννήθηκαν ἀπὸ τὸν Θεό, δὲν εἶπε, ἐπίσης ὅτι ἔγιναν τέκνα Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι ἔλαβαν δύναμι νὰ γίνουον; Τὸ ἔκαμε βλέποντας πρὸς τὸ τέλος καὶ πρὸς ἐκείνη τὴν ἀποκατάστασι, τὴν τελειότητα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· διότι ὁ ἴδιος εὐαγγελιστῆς λέγει σ' ἐπιστολή, «δὲν ἐφανερώθηκε ἀκόμη τί θὰ εἶμαστε· ὅταν δὲ φανερωθῆ, θὰ εἶμαστε ὅμοιοι μὲ αὐτόν»³³. Τότε λοιπὸν καὶ τέκνα τοῦ Θεοῦ θὰ εἶμαστε, ἀφοῦ ἰδοῦμε καὶ πάθωμε τὴν λαμπρότητα τοῦ Θεοῦ, περιλαμβόμενοι μὲ τὴν αὐγὴ τῆς δόξας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκλάμποντας μαζί του, ὅπως μᾶς τὸ παρέστησαν ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἥλιος ποὺ ἐθεάθησαν μαζί του μὲ δόξα στὸ Θαβώριο ὄρος· διότι, λέγει, «θὰ λάμπουν οἱ δίκαιοι σὰν ὁ ἥλιος στὴ βασιλεία τοῦ Πατρὸς των»³⁴. Τώρα δὲ λαμβάνομε πρὸς τοῦτο δύναμι διὰ τῆς χάριτος στὸ θεῖο βάπτισμα. Ὅπως δηλαδὴ τὸ γεννημένο βρέφος ἐπῆρε ἀπὸ τοὺς γονεῖς δύναμι νὰ γίνῃ ἄνδρας καὶ κληρονόμος τῆς οἰκίας καὶ τῆς περιουσίας των, δὲν τὴν ἔχει ὅμως ἀκόμη αὐτὴ τὴν κληρονομία λόγῳ τῆς ἀτελείας τῆς ἡλικίας, ἀλλ' οὔτε θὰ τὴν λάβῃ ἂν προηγηθῆ στὸ θάνατο, ἔτσι καὶ ὁ ἀναγεννημένος ἀπὸ τὸ Πνεῦμα διὰ τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος ἔλαβε δύναμι νὰ γίνῃ υἱὸς καὶ κληρονόμος Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ, καὶ θὰ λάβῃ τὴν θεία καὶ ἀθάνατη υἰοθεσία καὶ κληρονομία ἀσφαλῶς καὶ ἀναφαιρέτως κατὰ τὸ μέλλοντα αἰῶνα, ἂν δὲν ἀποκρουσθῆ ἀπὸ αὐτὴν λόγῳ νοητοῦ θανάτου. Εἶναι δὲ νοητὸς θάνατος ἢ ἁμαρτία. Διότι ὁ μὲν αἰσθητὸς θάνατος λύεται ὅταν φθάσῃ, ὁ μελλοντικὸς αἰὼν, ὁ δὲ νοητὸς ἐπικυρώνεται γιὰ ὄσους τὸν μεταφέρουν ἀπὸ ἐδῶ.

34. Ματθ. 13,43.

17 Τοιγαροῦν πᾶς ὁ βαπτισθεὶς εἰ μέλλει τεύξεσθαι τῆς ἐλπιζομένης αἰδίου μακαριότητος καὶ σωτηρίας, πάσης ἁμαρτίας ἐκτὸς βιώσεται· καὶ τοῦτο δηλοῦντες Πέτρος καὶ Παῦλος, οἱ κορυφαῖοι τοῦ κορυφαίου χοροῦ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων, ὁ μὲν εἰπὼν περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς «ὅπερ ἀπέθανε τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὁ δὲ ζῆ, ζῆ διηνεκῶς τῷ Θεῷ», ἐπήνεγκεν «οὕτω καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νεκροὶ μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῆν δὲ τῷ Θεῷ»· ὁ δὲ Πέτρος, «Χριστοῦ οὖν θανόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, τὴν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς ἔννοιαν ὀπλίσασθε εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι Θεοῦ τὸν ἐξῆς βιώσαι χρόνον». Εἰ δὲ καὶ δι' ἡμᾶς ἔζησεν ὄνπερ ἔζησε βίον ἐπὶ γῆς ὁ Κύριος ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἀναμαρτήτως δὲ ἐκεῖνος ἔζησε, καὶ ἡμᾶς ἀναμαρτήτως ἀναγκαῖον ζῆν κατὰ μίμησιν ἐκείνου· ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς κατὰ σάρκα τέκνοις τοῦ Ἀβραὰμ ἔλεγεν αὐτός, «εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε ἄν», πόσω μᾶλλον πρὸς ἡμᾶς ἐρεῖ τοὺς μηδὲ κατὰ σάρκα τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχοντας συγγένειαν, ὡς εἶπερ ἐμοὶ παῖδες ἦτε, τὰ ἔργα τὰ ἐμὰ ἐποιεῖτε ἄν; Οὕτω μὲν οὖν ἀκόλουθόν τε καὶ δίκαιον τὸν μετὰ τὸ θεῖον βάπτισμα, μετὰ τὰς ἐν ἐκείνῳ πρὸς Θεὸν συνθήκας, μετὰ τὴν ἐξ ἐκείνου θειοτάτην χάριν μὴ κατ' ἴχνος ἐχόμενον τῆς τοῦ Χριστοῦ πολιτείας, ἀλλὰ παραβαίνοντα καὶ προσκρούοντα τῷ εὐεργέτῃ τῆς θείας υἰοθεσίας καὶ τῆς αἰωνίου κληρονομίας ἐκπτωτον εἰς τέλος γίνεσθαι.

18 Ἀλλὰ τίς ἀξίως ὑμνήσει, Χριστὲ βασιλεῦ, τῆς σῆς φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος; Ὁ γὰρ αὐτῷ οὐκ ἐδέησεν, ὅπερ αὐτὸς οὐκ ἐποίη-

35. Ρωμ. 6,10.

36. Α' Πέτρ. 4,1 ἔ.

17 Ἐπομένως, ὅποιος ἐβαπτίσθηκε, ἂν πρόκειται νὰ ἐπιτύχη τὴν ἐλπίζομένη ἀΐδια μακαριότητα καὶ σωτηρία, πρέπει νὰ ζήσει ἐκτὸς κάθε ἁμαρτίας. Καὶ τοῦτο ἤθελαν νὰ δηλώσουν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος, οἱ κορυφαῖοι τοῦ κορυφαίου χοροῦ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων. Ὁ ἓνας ἀφοῦ εἶπε περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι «ὅ,τι ἀπέθανε λόγῳ ἁμαρτίας ἀπέθανε μιὰ φορὰ καὶ ὅ,τι ζῆ, ζῆ διαπαντὸς γιὰ τὸν Θεό», προσέθεσε, «ἔτσι κι' ἐμεῖς ὀφείλομε νὰ εἴμαστε νεκροὶ γιὰ τὴν ἁμαρτία, νὰ ζοῦμε δὲ γιὰ τὸν Θεό»³⁵. ὁ δὲ Πέτρος εἶπε, «ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε γιὰ χάρι μας κατὰ σάρκα, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κι' ἐσεῖς ὀπλισθῆτε, ὥστε στὸ ἐξῆς νὰ μὴ ζῆτε μὲ τις ἐπιθυμίες ἀνθρώπων πλέον, ἀλλὰ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ»³⁶. Ἐὰν δὲ ὁ Κύριος ἐζήσε γιὰ μᾶς τὸν βίον ποὺ ἐζήσε ἐπὶ γῆς, ἀφήνοντάς μας ὑπογραμμό, ἀναμαρτήτως δὲ ἐζήσε ἐκεῖνος, εἶναι ἀνάγκη κι' ἐμεῖς νὰ ζήσωμε ἀναμαρτήτως κατὰ μίμησι ἐκείνου. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἔλεγε καὶ στὰ κατὰ σάρκα τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, «ἂν ἦσασθε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, θὰ ἐπράττετε τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ»³⁷, πόσο μᾶλλον θὰ εἰπῆ πρὸς ἐμᾶς, ποὺ οὔτε κατὰ σάρκα δὲν ἔχομε συγγένεια πρὸς αὐτόν, ὅτι, «ἂν ἦσασθε παιδιὰ μου, θὰ ἐκάματε τὰ ἔργα μου»; Ἐτσι λοιπὸν εἶναι συνεπὲς καὶ δίκαιο, αὐτὸς ποὺ μετὰ τὸ θεῖο βάπτισμα, μετὰ τις συμφωνίες πρὸς τὸν Θεὸ κατ' αὐτό, μετὰ τῆ θειοτάτη χάρι ἀπὸ ἐκεῖνο, δὲν ἀκολουθεῖ κατὰ πόδας τὴν πολιτεία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ παραβαίνει καὶ προσκρούει στὸν ἐργετή, νὰ γίνῃ στὸ τέλος ἔκπτωτος τῆς θείας υἰοθεσίας καὶ αἰωνίας κληρονομίας.

18 Ἀλλά, Χριστέ βασιλεῦ, ποιὸς θὰ μπορέσῃ νὰ ὑμνήσῃ ἐπάξια τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας σου; Ὅ,τι ἐχρειάσθηκε αὐ-

37. Ἰω. 8,39.

σε, τὴν μετάνοιαν λέγω (οὐ γὰρ ἐδεήθη ποτὲ μετανοίας ἐκεῖνος ἀμαρτίας ὑπάρξας ἐκτός), ταύτην ἡμῖν μεσῖτιν καὶ μετὰ τὴν χάριν ἀμαρτοῦσι παρέσχεν· αὕτη δὲ ἐστὶν ἢ πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν κατὰ τὸ θέλημα τούτου βίον ἐκ μεταμελείας πάλιν ἐπιστροφή. Κἂν τοίνυν τὴν πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν ἀμάρτη τις, ἀποστραφῆ δὲ ταύτην ἐκ ψυχῆς καὶ ἀπόσχηται ταύτης, ἐπιστρέψῃ δὲ πρὸς τὸν Κύριον ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ, θαρρεῖτω καὶ εὐελπισ ἔστω λίαν· τῆς γὰρ αἰδίου ζωῆς καὶ σωτηρίας οὐκ ἀστοχήσει· τὸ μὲν γὰρ τῆς σαρκὸς τέκνον θανάτῳ περιπεσὸν παρὰ τοῦ γεννήσαντος οὐκ ἀναζῆ πάλιν, ὁ δὲ Χριστῷ γεννηθεὶς κἂν περιπέσῃ ταῖς πρὸς θάνατον ἀμαρτίαις, ἐπιστραφεὶς δὲ προσδράμῃ τῷ καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνιστάντι Πατρί, ζωοποιεῖται πάλιν καὶ τῆς θείας υἰοθεσίας ἐπιτυγχάνει καὶ τῆς τῶν δικαίων οὐκ ἐκβάλλεται συναυλίας.

19 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνάρχου αὐτοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀκαταλήκτους αἰῶνας. Ἀμήν.

τός, ὅ,τι δὲν ἔκαμε αὐτός, τὴν μετάνοια δηλαδὴ (διότι ἐκεῖνος δὲν ἐχρειάσθηκε ποτὲ μετάνοια, ἀφοῦ ἦταν ἐκτὸς ἀμαρτίας), αὐτὴν μᾶς προσέφερε ὡς μεσίτρια καὶ ὅταν ἀμαρτήσωμε μετὰ τὴν χάρι· εἶναι δὲ αὐτὴ ἢ ἀπὸ μεταμέλεια νέα ἐπιστροφή πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν κατὰ τὸ θέλημά του βίο. Καὶ ἂν λοιπὸν διαπράξη κανεῖς τὴ θανατηφόρο ἀμαρτία, τὴν ἀποστραφῆ δὲ ἀπὸ ψυχῆ καὶ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ αὐτῆ, ἐπιστρέψῃ δὲ πρὸς τὸν Κύριο μὲ ἔργα καὶ ἀλήθεια, ὡς ἔχη θάρρος καὶ μεγάλη ἐλπίδα· διότι, δὲν θὰ ἀστοχῆσῃ ἀπὸ τὴν αἴδια ζωὴ καὶ σωτηρία. Πραγματικᾶ τὸ μὲν τέκνο τῆς σαρκός, ὅταν περιπέσῃ σὲ θάνατο, δὲν ἀναβιώνεται πάλι ἀπὸ τὸν γεννήσαντα, ὁ δὲ γεννηθεὶς ἀπὸ τὸν Χριστό, καὶ ἂν περιπέσῃ στὶς θανατηφόρες ἀμαρτίες, προστρέξῃ δὲ μὲ μετάνοια πρὸς τὸν Πατέρα ποῦ καὶ νεκροὺς ἀνασταίνει, ζωοποιεῖται πάλι καὶ ἐπιτυγχάνει τὴ θεία υἰοθεσία καὶ δὲν ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴ συναυλία τῶν δικαίων.

19 Αὐτὴν τὴν υἰοθεσία εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς σὲ δόξα αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνάρχου Πατρός του καὶ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελειώτους αἰῶνες. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Η'

**ΣΤΗΝ ΚΑΤΑ ΣΑΡΚΑ ΣΩΤΗΡΙΩΔΗ ΓΕΝΝΗΣΙ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΜΑΣ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

ΟΜΙΛΙΑ ΝΗ'

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΣΑΡΚΑ ΣΩΤΗΡΙΟΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

1

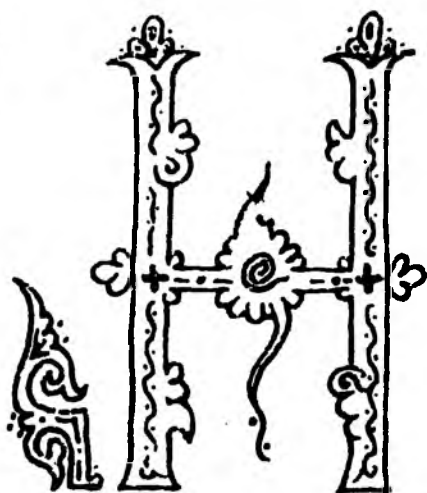
ἥς παρθενικῆς λοχείας ἢ νῦν τελετή· καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἑορτῆς ὁ λόγος ἐξ ἀνάγκης συνεπαρθήσεται εἴσω τε χωρήσει τοῦ μυστηρίου, καθ' ὅσον ἐφικτόν τε καὶ θεμιτόν καὶ τῷ καιρῷ χωρητόν, ὡς καὶ ἡμῖν ἐκφῆναί τι τῆς ἐν τούτῳ δυνάμεως. Συντείνετε οὖν καὶ ὑμεῖς, ἀδελφοί, παρακαλῶ, καὶ συνυψώσατε τὴν ὑμετέραν διάνοιαν, ἵν' ὡς ἐκ μετεώρου θείου πυρσευθεῖσα περιφανῶς

τοῦ φωτὸς τῆς θείας ἐπιγνώσεως ἐρρωμενέστερον ἀντιλάβηται. Σήμερον γὰρ οὐρανοῦ καὶ γῆς ὁμοτιμίαν ὁρῶ καὶ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἐπέκεινα πάντων ἀνοδὸν ἐφάμιλον οὖσαν τῇ συγκαταβάσει τῶν ἄνω· εἰ γὰρ τίς ἐστὶν οὐρανὸς τῶν οὐρανῶν, καὶ εἰ τινὰ ἐστὶν ὕδατα ὑπερῶα στεγάζοντα τὰ οὐράνια, καὶ εἰ τίς τόπος ἢ στάσις ἢ

Ο Μ Ι Λ Ι Α 58

ΣΤΗΝ ΚΑΤΑ ΣΑΡΚΑ ΣΩΤΗΡΙΩΔΗ ΓΕΝΝΗΣΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΜΑΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

τωρινή τελετή είναι τῆς παρθενικῆς γέν-
νας. Καὶ κατ' ἀνάγκη ὁ λόγος θὰ συνυ-
ψωθῆ μετὸ μέγεθος τῆς ἑορτῆς καὶ θὰ
προχωρήσῃ μέσα στὸ μυστήριον, ὅσο εἶ-
ναι ἐφικτὸ καὶ θεμιτὸ καὶ ἐπιτρεπτὸ
ἀπὸ τὸν καιρὸ, ὥστε νὰ φανερώσῃ καὶ
σὲ μᾶς κάτι ἀπὸ τῆ μέσα τοῦ δύναμι. Ἐν-
τείνετε λοιπὸν καὶ σεῖς, παρακαλῶ,
ἀδελφοί, καὶ ὑψῶσατε μαζὶ τὴ διάνοια,

ὥστε, σὰν νὰ πυρσεύθηκε λαμπρῶς ἀπὸ θεῖο μετέωρον, νὰ ἀντι-
ληφθῆ καθαρώτερα τὸ φῶς τῆς θείας ἐπιγνώσεως. Διότι
σήμερα βλέπω μιὰ ὁμοτιμία οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ ἄνοδο τῶν
κάτω πρὸς τὰ ἐπέκεινα ὄλων, ποῦ εἶναι ἐφάμιλλη πρὸς τὴ
συγκατάβασιν τῶν ἄνω. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι ὁ οὐρανὸς τῶν οὐρα-

τάξις ἐστὶν ὑπερκόσμιος, σπηλαίου καὶ φάτνης καὶ περιρραντηρίων βρεφικῶν καὶ σπαργάνων οὐδὲν ἔχει θαυμασιώτερον οὐδὲ τιμιώτερον· οὐδὲν γὰρ τῶν ἐξ αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γεγονότων κοινωφελέστερον ἢ θειότερον τῶν Χριστοῦ γενεθλίων, ἅπερ ἐορτάζομεν σήμερον.

2 Ὁ γὰρ προαιώνιος καὶ ἀπερίληπτος καὶ παντοκράτωρ Λόγος ὡς ἀνέστιος, ἄστεγος, ἄοικος, ἐν σπηλαίῳ νῦν κατὰ σάρκα τίκεται καὶ ὡς βρέφος ἐπὶ φάτνης προτίθεται καὶ ὀφθαλμοῖς ὄραται καὶ χερσὶ ψηλαφᾶται καὶ σπαργάνων περιειλεῖται σειραῖς, οὐ νοερᾶς οὐσίας προελθούσης εἰς κτίσιν τῆς μὴ πρότερον οὔσης, οὐ σαρκὸς προενεχθείσης εἰς γένεσιν τῆς μετὰ μικρὸν λυομένης, οὐ σαρκὸς καὶ νοῦ συνελθόντων ἀλλήλοις εἰς ἐνὸς λογικοῦ ζώου σύστασιν, ἀλλὰ Θεοῦ καὶ σαρκὸς διὰ νοῦ μεμιγμένων ἀφύρτως εἰς μιᾶς θεανδρικῆς ὑποστάσεως ὕπαρξιν, ἢ παρθενικὴν τέως ὑποδῦσα νηδύν, ἐν ἧ καὶ ἐξ ἧς εὐδοκία Πατρὸς καὶ συνεργία Πνεύματος εἰς οὐσίαν ἦλθεν ὁ ὑπερούσιος Λόγος, νῦν ἐκ γαστρὸς λύεται καὶ ὡς βρέφος γεννᾶται μὴ λύσας, ἀλλ' ἀδιαλώβητα τηρήσας τῆς παρθενίας τὰ σύμβολα, τεχθεὶς ἀπαθῶς, ὡς ἀπαθῶς συνελήφθη, καθάπερ ἡδονῆς ἐμπαθοῦς ἐν τῷ κύειν, οὕτως ὠδίνων ἀλγεινῶν ἐν τῷ τίκτειν ἀνωτέρας τῆς τεκούσης φανείσης· «πρὶν γὰρ ἐπ' αὐτὴν ἐλθεῖν τῶν ὠδίνων τὸν πόνον ἐκφυγοῦσα», κατὰ τὴν Ἡσαΐου φωνήν, ἔτεκεν ἐν σαρκὶ τὸν προαιώνιον Λόγον, οὗ μὴ μόνον ἡ θεότης ἀνεξιχνίαστος, ἀλλὰ καὶ ὁ πρὸς τὴν σάρκα τῆς ἐνώσεως τρόπος ἀπερινόητος καὶ ἡ συγκατάβασις ἀνυπέρβλητος καὶ τὸ τοῦ προσλήμματος

νῶν, ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι τὰ ὑπερῶα ὕδατα ποὺ στεγάζουν τὰ οὐράνια, ὅποιος καὶ ἂν εἶναι ὁ ὑπερκόσμιος τόπος ἢ στάσις ἢ τάξις, δὲν ἔχει τίποτε τὸ θαυμασιώτερο καὶ τιμιώτερο ἀπὸ τὸ σπήλαιο καὶ τὴ φάτνη καὶ ἀπὸ τὰ βρεφικὰ ραντιστήρια καὶ σπάργανα. Διότι τίποτε ἀνάμεσα σὲ ὅσα ἔγιναν ἀνὰ τοὺς αἰῶνες ἀπὸ τὸν Θεὸ δὲν εἶναι κοινωφελέστερο ἢ θειότερο ἀπὸ τὰ γενέθλια τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα ἐορτάζομε σήμερα.

2 Ὁ προαιώνιος καὶ ἀπερίληπτος καὶ παντοκράτωρ Λόγος γεννᾶται τώρα κατὰ σάρκα σὲ σπήλαιο ὡς ἀνέστιος, ἄστεγος, ἄοικος, εἶναι βαλμένος ὡς βρέφος ἐπάνω στὴ φάτνη καὶ βλέπεται μὲ ὀφθαλμοὺς καὶ ψηλαφίζεται μὲ χέρια καὶ περιτυλίσσεται μὲ σειρῆς σπαργάνων. Δὲν πρόκειται γιὰ νοερὰ οὐσία ποὺ ἐφέρθηκε σὲ κτίσι ἐνῶ πρωτύτερα δὲν ὑπῆρχε· δὲν πρόκειται γιὰ σάρκα ποὺ ἦλθε σὲ γένεσι καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίγο θὰ διαλυθῇ· δὲν πρόκειται γιὰ σάρκα καὶ νοῦ ποὺ ἐνώθηκαν μεταξύ τους πρὸς συγκρότησι ἐνὸς λογικοῦ ζώου· ἀλλὰ πρόκειται περὶ Θεοῦ καὶ σαρκὸς ποὺ ἐμίχθηκαν διὰ νοῦ ἀσυγχύτως πρὸς συγκρότησι μιᾶς θεανδρικῆς ὑποστάσεως, ἡ ὁποία εἰσχώρησε τελευταίως σὲ παρθενικὴ κοιλία, στὴν ὁποία καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία μ' εὐδοκία τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργία τοῦ Πνεύματος ἦλθε σὲ οὐσιοποίησι ὁ ὑπερούσιος Λόγος, ποὺ τώρα λύεται ἀπὸ τὴν γαστέρα καὶ γεννᾶται ὡς βρέφος χωρὶς νὰ λύση τὰ σύμβολα τῆς παρθενίας ἀλλὰ τηρώντας τα ἀνέπαφα. Ἐγεννήθηκε ἀπαθῶς, ὅπως συνελήφθηκε ἀπαθῶς, διότι ἡ τεκοῦσα ὅπως ἐφάνηκε ἀνωτέρα ἐμπαθοῦς ἡδονῆς κατὰ τὴν σύλληψι, ἔτσι ἐφάνηκε ἀνωτέρα ὠδίνων καὶ κατὰ τὴ γέννησι· διότι κατὰ τὴν φωνὴ τοῦ Ἡσαΐου «πρὶν νὰ ἔλθῃ σ' αὐτὴν ὁ πόνος τῶν ὠδίνων τὸν διέφυγε»¹ κι' ἐγέννησε σαρκικῶς τὸν προαιώνιο Λόγο, τοῦ ὁποίου ὄχι μόνο ἡ θεότης εἶναι ἀνεξιχνίαστη, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐνώσεως μὲ τὴν σάρκα εἶναι ἀπερινόητος καὶ ἡ συγκατάβασις ἀνυπέρ-

1. Ἡσ. 66,7.

θεῖον καὶ ἀπόρρητον ὕψος ὑπερεξηρημένον καὶ νοῦ καὶ λόγου παντός, ὡς μηδὲ τοῦτο σύγκρισιν ὄλως πρὸς τὴν κτίσιν ἐπιδέχεσθαι δύνασθαι. Εἴ γὰρ καὶ κατὰ σάρκα βλέπεις τὸν νῦν ἐξ ἀπειράνδρου τεχθέντα κόρης, ἀλλὰ καὶ οὕτω τὴν σύγκρισιν ὑπερήλασεν· «ὠραῖος» γάρ, φησί, «κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων». Οὐκ εἶπεν ὠραιότερος, ἀλλ' ἀπλῶς «ὠραῖος», ἵνα μὴ τὰ ἀσύγκριτα συγκρίνη, ψιλοῖς ἀνθρώποις φύσιν ὁμόθεον.

3 «Ἐχρισέ σε», φησίν, «ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου». Ὁ αὐτός ἐστι καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος τέλειος· ὁ αὐτὸς Θεός ἐστι καὶ ὁ χρίων καὶ ὁ χριόμενος. «Ἐχρισέ σε» γάρ, φησίν, «ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου»· ὡς γὰρ καὶ ἄνθρωπος χρίεται ὁ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς Λόγος. Καὶ χρίεται τῷ συναϊδίῳ καὶ ὁμοφυεῖ Πνεύματι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τῆς ἀγαλλιάσεως ἔλαιον, διὸ καὶ ὁ αὐτὸς ἐστι πάλιν Θεὸς τό τε θεῖον χρίσμα καὶ ὁ χριόμενος. Εἴ γὰρ καὶ ὡς ἄνθρωπος χρίεται, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἐν ἑαυτῷ ἔχει τὴν πηγὴν τοῦ χρίσματος. Διὰ τοῦτο καὶ μετόχους αὐτοῦ πάντας τοὺς ἐκ Θεοῦ χριομένους ὁ θείως ὄρων ἐκεῖνος εἶδε καὶ προηγόρευσε· Θεοῦ γὰρ μόνου τὸ μὴ μετέχειν, ἀλλὰ μετέχεσθαι καὶ μετόχους ἔχειν τοὺς ἀγαλλιωμένους ἐν πνεύματι. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ νῦν ἐν πενιχρῷ σπηλαίῳ τικτόμενος καὶ παρ' ἡμῶν ὡς βρέφος ἐπὶ φάτνης ὑμνούμενος.

4 Ὁ γὰρ τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων παραγαγών, ἐπίγειά τε καὶ ἐπουράνια, κατιδὼν ἐφέσει τοῦ μείζονος ἀχρειούμενα τὰ λογικὰ τούτου κτίσματα, χαρίζεται μὲν αὐτοῖς ἑαυτόν, οὐ μείζον οὐδὲν οὐδὲ ἴσον οὐδὲ ἐγγύς, καὶ προτίθεται τοῖς βουλομένοις εἰς μέθεξιν· ἴν'

2. Ψαλμ. 44,2.

3. Ψαλμ. 44,7.

βλητη καὶ τὸ θεῖο καὶ ἀπόρρητο ὕψος τοῦ προσλήμματος ὑπεροχικὸν κάθε νοῦ καὶ κάθε λόγου, ὥστε οὔτε αὐτὸ νὰ μὴ μπορῆ νὰ δεχθῆ καμμιά σύγκρισι μὲ τὴν κτίσι. Διότι, κι' ἂν βλέπης κατὰ σάρκα τὸν γεννηθέντα τώρα ἀπὸ ἀπείρανδρη κόρη, ἀλλὰ καὶ πάλι ὑπερβαίνει τὴ σύγκρισι· διότι, λέγει, «εἶναι ὠραῖος στὴν ὄψι περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους»². Δὲν εἶπε ὠραιότερος, ἀλλὰ ἀπλῶς ὠραῖος, γιὰ νὰ μὴ συγκρίνη τὰ ἀσύγκριτα, δηλαδὴ τὴν ὁμόθεη φύσι μὲ τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους.

3 «Σὲ ἔχρισε», λέγει, «ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς σου μὲ ἔλαιο ἀγαλλιάσεως ἐπάνω ἀπὸ τοὺς συντρόφους σου»³. Ὁ ἴδιος εἶναι καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος τέλειος· ὁ ἴδιος εἶναι Θεός, καὶ ὁ χρίων καὶ ὁ χριόμενος. Διότι, λέγει, «σὲ ἔχρισε ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς σου»· ὁ ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα ὁ Λόγος χρίεται σὰν ἄνθρωπος. Καὶ χρίεται μὲ τὸ συναῖδιο καὶ ὁμοφυὲς Πνεῦμα· διότι αὐτὸ εἶναι τὸ ἔλαιο τῆς ἀγαλλιάσεως, γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος πάλι εἶναι Θεός, καὶ τὸ θεῖο χρίσμα καὶ ὁ χριόμενος. Πραγματικά, καὶ ἂν ἀκόμη χρίεται σὰν ἄνθρωπος, ἀλλὰ ὡς Θεὸς ἔχει μέσα του τὴν πηγὴ τοῦ χρίσματος. Γι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος ποὺ βλέπει θεῖως εἶδε καὶ προανήγγειλε ὡς μετόχους αὐτοῦ ὅλους ὅσοι χρίονται ἀπὸ τὸν Θεό· διότι μόνο τοῦ Θεοῦ εἶναι ιδιότης νὰ μὴ μετέχη ἀλλὰ νὰ μετέχεται καὶ νὰ ἔχη μετόχους τοὺς ἀγαλλιωμένους κατὰ τὸ Πνεῦμα. Τέτοιος εἶναι σ' ἐμᾶς ὁ γεννώμενος τώρα σὲ πενιχρὸ σπήλαιον καὶ ἀπὸ ἐμᾶς ὑμνούμενος ὡς βρέφος ἐπάνω στὴ φάτνη.

4 Διότι αὐτὸς ποὺ παρήγαγε τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων, ἐπίγεια καὶ ἐπουράνια, ὅταν εἶδε τὰ λογικὰ κτίσματά του ν' ἀχρειώνωνται ἀπὸ πόθο τῶν μεγαλυτέρων⁴, τοὺς χαρίζει τὸν ἑαυτό του, τοῦ ὁποίου τίποτε μεγαλύτερο οὔτε ἴσο οὔτε πλησίον δὲν ὑπάρ-

4. Γεν. 3,5.

ἔχωμεν εἰς τὸ ἐξῆς ἀκινδύνως χρῆσθαι τῇ ἐφέσει τοῦ κρείττονος, δι' ἣν τὴν ἀρχὴν ἐσχάτω κινδύνῳ περιεσχέθημεν, καὶ ἵνα, Θεὸς ἕκαστος ἡμῶν γενέσθαι ποθοῦντες, μὴ μόνον ἀνεύθυνοι ὦμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐπιτυγχάνωμεν. Λύει δὲ παραδόξως τῶν ἀπ' ἀρχῆς πτωμάτων τὴν πρόφασιν· ἡ δὲ ἦν τὸ ἐνθεωρούμενον τοῖς οὖσιν ὑπερέχον καὶ ἐλαττούμενον καὶ ὁ ἐντεῦθεν φθόνος καὶ δόλος, αἶ τε φανεραὶ καὶ ἀφανεῖς ἔριδες. Ἐλαττοῦσθαι γὰρ ἐθέλων ὁ ἀρχέκακος οὐδενὸς τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ κατὰ τὴν ὑπεροχὴν ἐξομοιοῦσθαι τῷ κτίσαντι, πρῶτος τὸ ἐξαισίον ὑπέστη πτώμα μηδενὸς προκατάρξαντος· εἶτα καὶ τὸν Ἀδὰμ φθόνῳ βληθεὶς καὶ δόλῳ βαλὼν πρὸς τὸν ἄδου κατέσυρε πυθμένα διὰ τῆς ὁμοίας ἐφέσεως, τούτῳ μὲν δυσανάκλητον καὶ Θεοῦ παρουσίας ἐξαισίας, τῆς νῦν τελεσθείσης, δεομένην πρὸς ἀνάκλησιν, ἑαυτῷ δὲ καθάπαξ ἀθεράπευτον τὴν πτώσιν ἀπεργασάμενος, ὡς μὴ κατὰ μετοχὴν τὴν ἔπαρσιν κεκτημένος, ἀλλ' αὐτοκακία καὶ πλήρωμα κακίας γεγεννημένος καὶ πρὸς μέθεξιν τοῦ κακοῦ τοῖς βουλομένοις προκείμενος.

- 5 Λῦσαι οὖν ἀρτίως ὁ Θεὸς εὐδοκήσας τῆς τὰ λογικὰ τούτου κτίσματα κατασπώσης ὑπερηφανίας τὴν πρόφασιν, ἐξομοιοῖ τὸ πᾶν ἑαυτῷ· καὶ ἐπεὶ περ αὐτὸς ἑαυτῷ κατὰ φύσιν ἴσος ἐστὶ καὶ ὁμότιμος, ποιεῖ καὶ τὴν κτίσιν ἴσην κατὰ χάριν ἑαυτῇ καὶ ὁμότιμον. Καὶ τοῦτο πῶς; Αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ Θεὸς Λόγος κενώσας ἑαυτὸν ἀπορρήτως καὶ καταβὰς ἄνωθεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐσχατιὰν καὶ ταύτην ἑαυτῷ συνδήσας ἀλύτως καὶ ταπεινωθεὶς καὶ πτωχεύσας τὸ καθ' ἡμᾶς, τὰ κάτω πεποίηκεν ἄνω· μᾶλλον δὲ πρὸς ἓν συνήγα-

χει και προβάλλεται για μέθεξι από τούς ἐπιθυμοῦντας· για να μπορούμε στο ἐξῆς να χρησιμοποιοῦμε ἀκινδύνως τὴν ἄφεισι τοῦ κρείττονος, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας στὴν ἀρχὴ καταστήσαμε στὸν ἔσχατο κίνδυνο, καί, ποθώντας ὁ καθένας μας να γίνῃ Θεός, να μὴ εἴμαστε μόνο ἀκατάκριτοι, ἀλλὰ καὶ να ἐπιτυχάνουμε τὴν ἐπιθυμία. Λύει δὲ παραδόξως τὴν πρόφασι τῆς ἀρχικῆς πτώσεως, πὺ ἦταν ἡ παρατηρουμένη στὰ ὄντα διαφοροποιήσις, δηλαδὴ ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἐλάττωσις, καὶ ὁ ἀπὸ αὐτὰ φθόνος καὶ δόλος, καθῶς καὶ οἱ φανερὲς καὶ ἀφανεῖς ἔριδες. Θέλοντας δηλαδὴ ὁ ἀρχέκακος να μὴ εἶναι κανενὸς ἀγγέλου κατώτερος, ἀλλὰ να ἐξομοιωθῆ σ' ἐξοχότητα καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν κτίστη, ὑπέστη πρῶτος τῆ φοβερὴ πτώσι, χωρὶς να ἔχη προηγηθῆ ἄλλος⁵. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐβλήθη ἀπὸ φθόνου κι' ἔβαλε μὲ δόλο, ἔσυρε καὶ τὸν Ἀδὰμ πρὸς τὸν πυθμένα τοῦ ἄδη, μὲ τὴν ἰδία ἔφεισι, ὅποτε κατέστησε τὴν πτώσι γι' αὐτὸν μὲν δυσθεράπευτη καὶ χρειαζόμενη τὴν ἐξαισία παρουσία τοῦ Θεοῦ, πὺ τῶρα ἐπραγματοποιήθηκε, για ν' ἀνακληθῆ, για τὸν ἑαυτὸ του δὲ τελείως ἀθεράπευτη, διότι εἶχε ἀποκτήσει τὴν ἔπαρσι ὄχι ἀπὸ μέθεξι, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτοκακία, καὶ εἶχε γίνῃ πλήρωμα κακίας καὶ προεβαλλόταν για μέθεξι τοῦ κακοῦ ἀπὸ τούς θέλοντας.

- 5 Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Θεὸς τῶρα εὐδόκησε να λύσῃ τὴν πρόφασι τῆς ὑπερηφανείας πὺ κατέρριπτε τὰ λογικὰ πλάσματά του, ἐξομοιώνει τὸ πᾶν μὲ τὸν ἑαυτὸ του· καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι ἴσος μὲ τὸν ἑαυτὸ του κατὰ φύσι καὶ ὁμότιμος, καθιστᾶ καὶ τὴ φύσι κατὰ χάρι ἴση μὲ ἑαυτὴν καὶ ὁμότιμη. Κι' αὐτὸ πῶς; Ὁ ἴδιος ὁ ἀπὸ τὸν Θεὸ Θεὸς Λόγος, πὺ ἐκένωσε ἑαυτὸν ἀπορρητῶς καὶ κατέβηκε ἀπὸ ἄνω στὴν ἀνθρωπίνη ἔσχατιά, καὶ τὴν συνέδεσε μὲ τὸν ἑαυτὸ του ἅλυτα, πὺ ἐταπεινώθηκε κι' ἐπτώχευσε σὰν ἐμᾶς, ἔκαμε ἐπάνω τὰ κάτω ἢ μᾶλλον συνήγαγε τὰ δύο σὲ ἓνα, ἀναμιγνύοντας τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὴν θεότητα,

5. Λουκᾶ 10,18.

γεν ἄμφω, τῇ θεότητι μίξας τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ οὕτω πρὸς τὰ ἄνω φέρουσαν ὁδὸν ἅπασιν ὑπέδειξε τὴν ταπείνωσιν, ἑαυτὸν εἰς παράδειγμα προθεῖς ἀνθρώποις τε καὶ ἀγγέλοις ἀγίοις σήμερον.

6 Ἐντεῦθεν ἄγγελοι νῦν τὸ ἀπερίτρεπτον ἔλαβον, ἔργῳ παρὰ τοῦ δεσπότητος μαθόντες ὁδὸν ὑψώσεως καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσεως οὐ τὴν ἔπαρσιν οὐσαν, ἀλλὰ τὴν ταπείνωσιν· ἐντεῦθεν ἄνθρωποι τὸ εὐδιόρθωτον ἔχουσι, τὴν ταπείνωσιν ἐπιγνόντες ὁδὸν ἀνακλήσεως. Ἐντεῦθεν ὁ ἀρχέκακος αὐτόχρημα τύφος ὢν, ἠσχύνθη καὶ καταβέβληται, δοκῶν ἐστάναι πως καὶ εἶναι τι πρότερον, ὡς τοὺς μὲν δουλωσάμενος καὶ συγκατασπάσας ἐφέσει τοῦ μείζονος, τοὺς δ' ἐλπίζων ἀπονοίας ὑπερβολῆς, καὶ παίγνιον ὥφθη καλῶς φωραθεῖς παρὰ τῶν πρῶην ἠπατημένων κακῶς. Καὶ πατεῖται νῦν Χριστοῦ γεννηθέντος παρὰ τῶν ὑπὸ πόδας ἐκείνου κειμένων πρότερον, οὐ φρονούντων ἀρτίως τὰ ὑψηλά, καθάπερ ὁ πανώλης αὐτὸς ὑπέθετο, ἀλλὰ συναπαγομένων τοῖς ταπεινοῖς, καθάπερ δι' ἔργων ὑπέδειξεν ὁ Σωτὴρ, καὶ διὰ τῆς ταπεινώσεως κτωμένων τὴν ὑπερκόσμιον ὕψωσιν.

7 Διὰ τοῦτο ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβιμ Θεὸς ἐπὶ γῆς ὡς βρέφος πρόκειται σήμερον· ὁ τοῖς ἑξαπτερύγοις Σεραφὶμ ἀθεώρητος, μὴ ὅτι τὴν αὐτοῦ φύσιν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν αἴγλην τῆς αὐτοῦ δόξης ἀτενῶς ὁρᾶν δυναμένοις, διὸ καὶ ταῖς πτέρυξι τὰς ὄψεις ἐπισκιάζουσιν, ὑπ' αἴσθησιν ὁρᾶται καὶ ὀφθαλμοῖς σαρκὸς ὑποπίπτει σὰρξ γεγωνῶς· ὁ τὰ πάντα ὀρίζων καὶ ὑπ' οὐδενὸς ὀριζόμενος αὐτοσχεδίῳ καὶ μικρᾷ φάτνῃ περιλαμβάνεται· ὁ τὸ πᾶν κατέχων καὶ συ-

κι' ἔτσι ὑπέδειξε σὲ ὄλους τὴν ταπείνωσι ὡς ὁδὸ πού φέρει πρὸς τὰ ἄνω, παρουσιάζοντας σήμερα τὸν ἑαυτό του γιὰ παράδειγμα σὲ ἀνθρώπους καὶ σὲ ἀγίους ἀγγέλους.

6 Ἄπο αὐτὸ τώρα οἱ ἄγγελοι ἔλαβαν τὴν ιδιότητα τοῦ ἀμεταστρόφου, ἀφοῦ ἔμαθαν ἐμπράκτως ἀπὸ τὸν Δεσπότη ὅτι ἡ ὁδὸς τῆς ὑψώσεως καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσεως δὲν εἶναι ἡ ἔπαρσις, ἀλλὰ ἡ ταπείνωσις· ἀπὸ αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τὸ εὐκολοδιόρθωτο, ἀφοῦ ἀναγνωρίσουν ὅτι ἡ ταπείνωσις εἶναι ὁδὸς ἀνακλήσεως. Ἄπο αὐτὸ ὁ ἀρχέκακος, πού εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἔπαρσις, κατασχύνθηκε καὶ κατανικήθηκε, ἐνῶ προηγουμένως ἐφантаζόταν ὅτι κάπως ἐστεκόταν καὶ ἦταν κάτι. Ἐνῶ ἄλλους μὲν ἀπὸ ἐπιθυμία τοῦ μεγαλυτέρου εἶχε ὑποδουλώσει καὶ καταρρίψει, ἄλλους δὲ ἠλπίζε νὰ ὑποδουλώσῃ ἀπὸ μωρία, ἐφάνηκε καλῶς σὰν παίγνιο ἀπὸ ἐκείνους πού προηγουμένως εἶχαν ἀπατηθῆ κακῶς. Καὶ τώρα πού ἐγεννήθηκε ὁ Χριστός, πατεῖται ἀπὸ ἐκείνους πού προηγουμένως ἦταν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι ὑπερόπτες τώρα, ὅπως ἐσυμβούλευε αὐτὸς ὁ διαφθορεὺς, ἀλλὰ συμβαδίζουν μὲ τοὺς ταπεινοὺς, ὅπως ὑπέδειξε μὲ πράξεις ὁ Σωτὴρ, καὶ διὰ τῆς ταπεινώσεως ἀποκτοῦν τὴν ὑπερκόσμιο ὕψωσι.

7 Γι' αὐτὸ ὁ Θεός, πού κάθεται ἐπάνω στὰ Χερουβὶμ⁶, εὐρίσκεται σήμερα ὡς βρέφος ἐπάνω στὴ γῆ· αὐτὸς πού εἶναι ἀθέατος ἀπὸ τὰ ἐξαπτέρυγα Σεραφίμ, πού δὲν μποροῦν νὰ ἰδοῦν ἀτενῶς ὄχι μόνο τὴ φύσι του ἀλλ' οὔτε τὴν αἴγλη τῆς δόξης του, γι' αὐτὸ καὶ ἐπισκιάζουν τὰ μάτια μὲ τὶς πτέρυγες⁷, βλέπεται αἰσθητῶς καὶ ὑποπίπτει στοὺς σαρκικοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀφοῦ ἔγινε σάρκα· αὐτὸς πού ὀρίζει τὰ πάντα καὶ δὲν ὀρίζεται ἀπὸ κανένα περιλαμβάνεται σὲ μία πρόχειρη καὶ μικρὴ φάτνη· αὐτὸς πού

7. Ἦσ. 6,1 ε.

σφίγγων δρακὶ σμικροῖς σπαργάνοις περιειλεῖται καὶ μετρίοις ἄμμασι σφίγγεται· ὁ τὸν πλοῦτον ἔχων τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν τοσαύτην ἐκὼν ὑφίσταται πτωχείαν, ὡς μηδὲ τόπον ἔχειν ἐν τῷ καταλύματι· διὸ καὶ σπήλαιον ὑποδύεται, καὶ ταῦτα τικτόμενος ὁ ἀχρόνως καὶ ἀπαθῶς καὶ ἀνάρχως ἐκ Θεοῦ γεννηθείς. Καὶ (ὦ τοῦ θαύματος!) οὐ τὴν κάτω κειμένην φύσιν ἐνδύεται μόνον διὰ γενέσεως ὁ συμφυῆς τῷ ἀνωτάτῳ Πατρὶ, οὐδὲ τὴν ἄκραν ταύτην μόνον ὑφίσταται πτωχείαν ἐν πενιχρῷ σπηλαίῳ γεννώμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσχάτην καταδίκην τῆς ἡμῶν φύσεως ἐξ ἀρχῆς εὐθύς ἔτι κυοφορούμενος καταδέχεται, καὶ συντάττεται καὶ συναπογράφεται τοῖς δούλοις ὁ φύσει τοῦ παντὸς δεσπότης, πάντως τὴν δουλείαν ποιῶν οὐδὲν ἀτιμοτέραν τῆς δεσποτείας, μᾶλλον δὲ καὶ τιμιωτέρους τοῦ κάτω τότε δεσπότη τοὺς δούλους ἀποδεικνύς, εἶπερ συνήσουσι καὶ ὑπακούσουσι τῷ μεγαλείῳ τῆς χάριτος· οὐ γὰρ συνηρίθμηται τῷ βασιλεῖ τῶν οὐρανῶν ὁ τότε δοκῶν εἶναι τῆς γῆς δεσπότης, ἀλλὰ μόνοι πάντες οἱ ὑπὸ χεῖρα, οὐδ' ἐνηριθμήθη τούτοις ὁ τότε τῆς γῆς δεσπόζων, ἀλλ' ὁ οὐράνιος.

- 8 Ἴδου ποὺ πρὸς τὸν Θεὸν ὁ διὰ τὸν νῦν ἐκ τῆς ἐκείνου πατριᾶς τεχθέντα θεοπάτωρ Δαβὶδ, «αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἐπλάσαν με, συνέτισόν με καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου». Τί τοῦτο λέγων; Ὅτι τοῦ πλάσαντός ἐστι μόνου καὶ τὴν ὄντως σύνεσιν παρασχεῖν. Ὁ δὲ συνετισθεὶς καὶ συνεὶς τὴν τιμὴν, ἣν ἔλαβεν ἡμῶν ἡ φύσις παρὰ Θεοῦ χερσὶ ταῖς αὐτοῦ πλασθεῖσα κατ' οἰκείαν εἰκόνα, τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἐν περινοίᾳ γενόμενος προσδραμεῖται

κατέχει καὶ συσφίγγει τὸ πᾶν μὲ τὴν χερίᾳ του περιτυλίσσεται σὲ μικρὰ σπάργανα καὶ σφίγγεται μὲ ἅπλα δέματα· αὐτὸς ποὺ ἔχει τὸν πλοῦτο τῶν ἀκενώτων θησαυρῶν τέτοια πτωχεία ὑφίσταται ἐκουσίως, ὥστε οὔτε τόπο νὰ μὴ εὕρισκῃ στὸ κατάλυμα· γι' αὐτὸ καὶ εἰσέρχεται σὲ σπήλαιο, καὶ μάλιστα τὴν ὥρα ποὺ τίκτεται, ὁ γεννηθεὶς ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀχρόνως καὶ ἀπαθῶς καὶ ἀνάρχως. Καὶ (τί θαῦμα!) δὲν ἐνδύει μόνον τὴν κάτω εὕρισκομένη φύσι διὰ γεννήσεως αὐτὸς ποὺ εἶναι συμφυῆς μὲ τὸν ὕψιστο Πατέρα, οὔτε ὑφίσταται αὐτὴν τὴν ἄκρα πτωχεία μόνον γεννώμενος σὲ πενιχρὸ σπήλαιο, ἀλλὰ καταδέχεται εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μὲ τὴν κυοφορία του ἀκόμη τὴν ἐσχάτη καταδίκη τῆς φύσεώς μας καὶ τοποθετεῖται καὶ ἀπογράφεται μαζί μὲ τοὺς δούλους ὁ φύσει δεσπότης τοῦ παντός⁸, ὅπως δὴ ποτε κάμοντας τὴ δούλειά νὰ μὴ εἶναι κατὰ τίποτε ἀτιμότερη τῆς δεσποτείας, μᾶλλον δὲ ἀναδεικνύοντας καὶ τιμιωτέρους ἀπὸ δεσπότη τοὺς κάτω τότε δούλους, ἂν βέβαια θὰ ἀντιλαμβάνονταν καὶ θὰ ὑπήκουαν στὸ μεγαλεῖο τῆς χάριτος· διότι ὁ φαινόμενος νὰ εἶναι τότε δεσπότης τῆς γῆς δὲν εἶχε συναριθμηθῆ μὲ τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ μόνον ὅλοι οἱ ὑπόδουλοι, καὶ δὲν συγκατελέγη μὲ αὐτοὺς ὁ τότε κυρίαρχος τῆς γῆς, ἀλλὰ ὁ οὐράνιος.

- 8** Ψάλλει κάπου πρὸς τὸν Θεὸ ὁ Δαβίδ, ποὺ ἐξ αἰτίας τοῦ τώρα γεννηθέντος ἀπὸ τὴν πατριά του εἶναι θεοπάτωρ, «τὰ χέρια σου μὲ ἔκαμαν καὶ μ' ἔπλασαν, συνέτισέ με καὶ θὰ μάθω τὶς ἐντολές σου»⁹. Γιατί τὸ λέγει αὐτό; Διότι μόνον στοῦ πλάστη τὰ χέρια εἶναι νὰ παράσχῃ τὴν πραγματικὴ κατανόησι. Ὅποιος συνετίσθη καὶ κατενόησε τὴ τιμὴ ποὺ ἔλαβε ἢ φύσις μας ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ τὸ νὰ πλασθῆ ἀπὸ τὰ χέρια του κατὰ τὴν εἰκόνα, ἀφοῦ ἀντιληφθῆ τὴ φιλανθρωπία του, θὰ προστρέξῃ σ' αὐτόν,

9. Ψαλμ. 118,73.

τούτω καὶ ὑπακούσει καὶ μαθήσεται τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· πόσω μᾶλλον εἰ συνήσει πρὸς δύναμιν τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον τῆς ἡμῶν ἀναπλάσεώς τε καὶ ἀνακλήσεως; Ἐπεὶ γὰρ χειρὶ πλάσας οἰκεία τὴν ἡμῶν ἐκ γῆς φύσιν καὶ ζωὴν παρ' ἑαυτοῦ ἐμφυσήσας ὁ τᾶλλα πάντα λόγῳ μόνῳ προαγαγὼν ἀφῆκεν αὐτὴν ἄτε λογικὴν κτισθεῖσαν καὶ γνώμης κυρίαν οὐσαν τοῖς ἰδίοις λογισμοῖς διοικεῖσθαι καὶ κατ' οἰκείαν κίνησιν, ἢ δὲ μονωθεῖσα, τῇ τοῦ πονηροῦ συμβουλῇ κλαπεῖσα καὶ μὴ δυνηθεῖσα πρὸς τὴν ἐπιβουλήν ἀντισχεῖν, οὐκ ἐφύλαξε τὸ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὰ φύσιν ἐξώλισθε· διὰ τοῦτο νῦν οὐ χειρὶ μόνον ἀναπλάττει παραδόξως αὐτήν, ἀλλὰ καὶ κατέχει ταύτην παρ' ἑαυτῷ οὐκ ἀναλαβόμενος μόνον καὶ τοῦ πτώματος ἐξάρας αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἀφράστως περιβαλλόμενος καὶ συναφθεὶς ἀδαιρέτως αὐτῇ καὶ τεχθεὶς Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ἐκ γυναικὸς μὲν, ἵνα τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἦν ἐπλασεν ἐν τοῖς προπάτορσιν ἀναλάβηται φύσιν, ἐκ παρθένου δὲ ταύτης, ἵνα καινὸν ποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον.

- 9 Εἰ γὰρ ἐκ σπέρματος ἦν, οὐκ ἂν ἦν καινὸς ἄνθρωπος, οὐδ' ἂν ἐδυνήθη, τοῦ παλαιοῦ κόμματος ὦν καὶ κληρονόμος ἐκείνου τοῦ πταίσματος, τὸ πλήρωμα ἐν ἑαυτῷ δέξασθαι τῆς ἀκηράτου θεότητος καὶ πηγὴ γενέσθαι τοῦ ἀγιασμοῦ ἀνεξάντλητος· καὶ οὕτω μὴ μόνον τῶν προπατόρων ἐκείνων οὐκ ἂν ἔσχεν ἀποπλῦναι τὸν ἐξ ἁμαρτίας μολυσμὸν περιουσίᾳ δυνάμεως, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐξῆς ἀρκεῖν πρὸς ἀγιασμόν. Ὡς γὰρ οὐκ ἀρκέσει πόλει καὶ ταῦτα μεγίστη πρὸς πόμα διηνεκὲς ἐν σκεύει παρακείμενον ὕδωρ, ἀλλὰ χρὴ πηγὴν ἐν ἑαυτῇ φέρειν, οὕτω γὰρ ὑπὸ δίψους τοῖς ἐχθροῖς οὐδέποτε προδοθήσεται· οὕτως οὐκ ἦν ἀρκέσαι πρὸς διηνεκῆ πᾶσιν ἀγιασμόν, οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἄγγελον ἅγιον μετοχῇ χάριτος κεκτημένον

θα ἀκούσῃ καὶ θα μάθῃ τὶς ἐντολὲς τοῦ· πόσο περισσότερο, ἂν κατανοήσῃ κατὰ τὸ δυνατὸ τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον τῆς ἀναπλάσεως καὶ ἀνακλήσεώς μας; Ὅταν ἔπλασε μὲ τὸ χέρι τοῦ τὴν ἀπὸ τῆ γῆ φύσιν μας κι' ἐμφύσησε ὁ ἴδιος ζωὴ, αὐτὸς ποὺ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ παρήγαγε μὲ μόνο τὸ λόγο, τὴν ἄφησε νὰ κατεϋθύνεται ἀπὸ τοὺς δικούς της λογισμούς, ἐφ' ὅσον ἦταν κτισμένη λογικὴ καὶ κυρία τῆς γνῶμης της. Αὐτὴ τότε, ἀπομονωμένη, ἐξαπατήθηκε ἀπὸ τὴ συμβουλὴ τοῦ πονηροῦ καὶ μὴ μπορώντας ν' ἀνθέξῃ στὴν ἐπιβουλὴ δὲν ἐφύλαξε τὸ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ ἐγλύστρησε πρὸς τὸ παρά φύσιν· γι' αὐτὸ τώρα ὄχι μόνο τὴν ἀναπλάττει μὲ τὸ χέρι κατὰ τρόπο παράδοξο, ἀλλὰ καὶ τὴν κρατεῖ κοντὰ τοῦ, ἀφοῦ ὄχι μόνο τὴν ἐπῆρε καὶ τὴν ἐσήκωσε ἀπὸ τὴν πτώσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνδύθηκε ἀφράστως καὶ συνδέθηκε μὲ αὐτὴν ἀδιαιρέτως καὶ ἐγεννήθηκε Θεὸς μαζί καὶ ἄνθρωπος ἀπὸ γυναῖκα, γιὰ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἴδια ἐκείνη φύσιν ποὺ ἔπλασε στοὺς προπάτορες, ἀπὸ παρθένο μάλιστα γυναῖκα, γιὰ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον νέον.

- 9 Πραγματικά, ἂν ἦταν ἀπὸ σπέρμα, δὲν θὰ ἦταν νέος ἄνθρωπος, οὔτε, ἀφοῦ θὰ ἦταν τῆς παλαιᾶς μερίδος καὶ κληρονόμος ἐκείνου τοῦ πταίσματος θὰ μπορούσε νὰ δεχθῆ μέσα τοῦ τὸ πλήρωμα τῆς ἀφθαρτῆς θεότητος καὶ νὰ γίνῃ πηγὴ τοῦ ἁγιασμοῦ ἀνεξάντλητη· κι' ἔτσι ὄχι μόνο ἐκείνων τῶν προπατόρων δὲν θὰ μπορούσε ν' ἀποπλύνῃ μὲ περισσὴ δύναμι τὸν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία μολυσμό, ἀλλὰ οὔτε στοὺς ἀπογόνους των δὲν θὰ ἐπαρκούσε γιὰ ἁγιασμό. Ὅπως δηλαδὴ δὲν πρόκειται νὰ ἀρκέσῃ σὲ μιὰ πόλι ὕδωρ τοποθετημένο σὲ σκεῦος γιὰ νὰ πίνῃ διαρκῶς, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ φέρῃ πηγὴ, ὅποτε ποτὲ δὲν θὰ παραδοθῆ στοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ δίψα, ἔτσι δὲν μπορούσε ν' ἀρκέσῃ γιὰ συνεχῆ ἁγιασμό σὲ ὄλους οὔτε ἄνθρωπος οὔτε ἅγιος ἄγγελος ποὺ ἔχει ἀποκτήσῃ ἀπὸ μετοχὴ τὴν ιδιότητα τοῦ ἁγιάζειν, ἀλλὰ ἢ

τὸ ἀγιάζειν, ἀλλ' ἔδει κρήνης τῇ κτίσει τὴν πηγὴν ἐχούσης ἐν ἑαυτῇ καὶ οὕτω τοὺς αὐτῇ πλησιάζοντας καὶ ταύτης ἐμπορομένους ἀητήτους μένειν ὑπὸ τῶν ἐπιτιθεμένων ταῖς ἐμφύτοις αὐτῆς ἀθeneίαις τε καὶ στερήσεσι. Διὰ τοῦτο οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἦλθε καὶ ἔσωσεν ἡμᾶς, καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς γενόμενος ἄνθρωπος καὶ μένων ἀναλλοίωτος Θεός. Τὴν γὰρ νέαν Ἱερουσαλήμ οἰκοδομῶν ἤδη καὶ ναὸν ἀνεγείρων δι' ἐμψύχων λίθων ἑαυτῷ καὶ Ἐκκλησίαν ἡμᾶς συνάγων ἱερὰν καὶ παγκόσμιον, ἐνιδρύει τῷ θεμελίῳ ταύτης, ὃς ἐστὶ Χριστός, τὴν ἀένναον πηγὴν τῆς χάριτος. Ἡ γὰρ πλήρης ζωὴ καὶ δεσποτικὴ καὶ αἰδιος, ἢ πάνσοφος καὶ παντοδύναμος φύσις ἐνοῦται τῇ ἐξ ἀβουλίας ἀπατηθείσῃ καὶ ἐξ ἀσθενείας τῷ πονηρῷ δουλωθείσῃ καὶ ἐξ ἐνδείας θείας ζωῆς ἐν ἄδουμυχοῖς κειμένη, ὡς ἂν ἐμποιῆσῃ ταύτη σοφίαν καὶ δύναμιν καὶ ἐλευθερίαν καὶ ζωὴν ἀδιάπτωτον.

- 10 Καὶ ὁρᾶτε τῆς ἀπορρήτου συναφείας καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς ὠφελείας καὶ ἐπὶ τοὺς πόρρω κεχυμένης εὐθύς τὰ σύμβολα. Ἄστὴρ συνοδεύει μάγοις, καταλύουσι συγκαταλύων καὶ κινουμένοις συμμεταβαίνων αὐτοῖς, μᾶλλον δὲ πρὸς τὴν ὁδὸν αὐτὸς ἐκείνους ἔλκων καὶ ἐκκαλούμενος, ἄρχων τε πορείας καὶ προάγων αὐτούς, καὶ κινουμένοις μὲν πρὸς ὁδηγίαν ἑαυτὸν ἐμπαρέχων, ἐν καιρῷ δὲ τὴν φύσιν διαναπαύουσιν εἰκων αὐτὸς ἐκείνοις καὶ μένων καὶ αὐτὸς ἐπὶ χώρας, ὡς ἂν μὴ τούτους ἀπολιπὼν ἀνιάσῃ τῇ ἀπουσίᾳ δόξας ἀτελῆ τὴν ποδηγίαν καταλιπεῖν· καὶ γὰρ οὐ μετρίως αὐτοὺς ἠνίασε κρυβεῖς ἀπ' αὐτῶν, ἠνίκα τοῖς Ἱεροσολύμοις προσῆλθον.

κτίσις ἐχρειαζόταν κρήνη πού νά ἔχη τήν πηγὴ μέσα της καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ πλησιάζοντες αὐτὴν καὶ χορταίνοντες ἀπὸ αὐτὴν νά μένουν ἀήττητοι ἀπὸ τοὺς ἐπιτιθεμένους ἐναντίον τῶν ἐμφύτων ἀσθενειῶν καὶ στερήσεων της. Γι' αὐτὸ δὲν ἦλθε ἄγγελος οὔτε ἄνθρωπος, ἀλλ' ἦλθε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καὶ μᾶς ἔσωσε, ἀφοῦ ἔγινε γιὰ μᾶς κατὰ τὸν τρόπο μας ἄνθρωπος καὶ ἔμεινε ἀναλλοίωτος Θεός. Οἰκοδομώντας τώρα τὴ νέα Ἱερουσαλήμ καὶ ἀνεγείροντας γιὰ τὸν ἑαυτό του ναὸ μὲ ἐμψύχους λίθους καὶ συνάγοντάς μας ὡς Ἐκκλησία ἱερὰ καὶ παγκόσμια, ἐγκαθιστᾷ στὸ θεμέλιό της, πού εἶναι ὁ Χριστός¹⁰, τὴν ἀέννη πηγὴ τῆς χάριτος. Διότι ἡ πλήρης ζωὴ καὶ δεσποτικὴ καὶ αἰδῖος, ἡ πάνσοφη καὶ παντοδύναμη φύσις ἐνώνεται μ' ἐκείνη τὴ φύσι πού ἀπὸ ἀβουλία ἀπατήθηκε καὶ ἀπὸ ἀσθένεια ὑποδουλώθηκε στὸν Πονηρὸ καὶ ἀπὸ στέρησι θείας ζωῆς εἶναι πεταμένη στοὺς μυχούς τοῦ ἄδη, γιὰ νά εἰσφέρει σ' αὐτὴν σοφία καὶ δύναμι καὶ ἐλευθερία καὶ ζωὴ ἀδιάπτωτη.

- 10 Καὶ ἴδετε εὐθὺς ἀμέσως τὰ σύμβολα τῆς ἀπόρρητης συναφείας καὶ τῆς ἀπὸ αὐτὴν ὠφελείας πού χύνεται καὶ ἐπάνω στοὺς ἀπομακρυσμένους. Τὸ ἄστρο συνώδευε τοὺς μάγους, ὅταν ἐσταματοῦσαν ἐσταματοῦσε μαζί τους κι' ὅταν ἐκινούνταν προχωροῦσε μαζί τους, μᾶλλον δὲ αὐτὸ τὸ ἴδιο τοὺς ἔσυρε καὶ τοὺς προσκαλοῦσε πρὸς τὸν δρόμο, σὰν ἄρχηγός καὶ ὁδηγός τῆς πορείας των· ἦταν ὁδηγός τους ὅταν ἐκινούνταν, ὅταν δὲ ἀνέπαυαν τὴ φύσι τους κατὰ διαστήματα, ὑποχωροῦσε αὐτὸ σ' ἐκείνους κι' ἔμενε καὶ αὐτὸ στὸν τόπο, ὥστε νά μὴ τοὺς ἀφήση καὶ τοὺς στενοχωρήσῃ μὲ τὴν ἀπουσία, φαινόμενο ὅτι ἐγκαταλείπει ἀτελῆ τὴν ὁδήγησι. Διότι δὲν τοὺς ἐστενοχώρησε λίγο, καθὼς ἐκρύφθησε ἀπὸ αὐτούς, ὅταν ἦλθαν στὰ Ἱεροσόλυμα¹¹.

11. Ματθ. 2,2· 9.

11 Διὰ τί οὖν ἐκρύβη γενομένων αὐτῶν ἐκεῖ; Ἴνα διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἀνυπόπτους ποιήσῃ κήρυκας τοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος τηνικαῦτα Χριστοῦ. Ἐπεὶ δὲ καὶ μαθεῖν ἠξίουσαν ἐξ Ἰουδαίων ποῦ ὁ Χριστὸς κατὰ τὰς ἱεράς προρρήσεις γεννᾶται, παρῆκεν αὐτοὺς ὁ θεῖος ἀστήρ διδάσκων ἡμᾶς μηκέτι ζητεῖν ἐξ Ἰουδαίων τὰ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἐκμανθάνειν, ἀλλὰ τῇ ἐξ οὐρανῶν ἦκειν διδασκαλίᾳ, ἵνα μὴ τῆς ἄνωθεν χάριτος καὶ φωτοχυσίας ἐκπέσωμεν. Ἐξελθοῦσι δὲ τούτοις ἐκεῖθεν πάλιν ἐπιφανεῖς εὐφρανε καὶ ἠγεῖτο προτρέχων, «ἕως ἐλθῶν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον», συμπροσκυνῶν πάντως τούτοις τὸ ἐπίγειον τοῦτο καὶ οὐράνιον βρέφος. Καὶ αὐτὸς μὲν τούτους πρῶτους τῷ ἐπὶ γῆς τεχθέντι Θεῷ προσάγων δῶρον γενέθλιον, καὶ διὰ τούτων ἅπαν τὸ Ἀσσύριον γένος κατὰ τὸ εἰρημένον τῷ Ἡσαΐᾳ, «καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις πρῶτος τῷ Θεῷ λαὸς οἱ Ἀσσύριοι, καὶ μετὰ τούτους οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ τρίτος ὁ Ἰσραήλ», καθάπερ νῦν ὁράται γενόμενον. Τὴν γὰρ παρὰ τῶν μάγων προσκύνησιν ἢ πρὸς Αἴγυπτον εὐθὺς αὐτοῦ διεδέξατο φυγαδεῖα, δι' ἧς καὶ τῶν εἰδῶλων αὐτοὺς ἀπήλλαξε, καὶ μετὰ τὴν ἀποταύτης ἐπάνοδον ὁ πρὸς περιποίησιν ἄξιός τοῦ Θεοῦ λαὸς παρὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἐξελέγη.

12 Καὶ ταῦτα μὲν ἐμφανῶς Ἡσαΐας προανεκήρυξεν· αὐτοὶ δὲ οἱ μάγοι προσεκύνουν προσάγοντες χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν τῷ διὰ θανάτου, οὗ σύμβολον ὑπῆρχεν ἡ σμύρνα, τὴν ἐνθεον ζωὴν ἡμῖν, ἧς εἰκῶν ὁ λίβανος ἦν, καὶ θεῖαν λαμπρότητα καὶ βασιλείαν χαρισαμένῳ, ἣν εἰκόνιζεν ὁ χρυσὸς τῷ τῆς αἰδίου δόξης χορηγῷ προσφερόμενος. Δι' ὃν γεννηθέντα σήμερον καὶ ποιμένες κοινήν χορείαν μετὰ ἀγγέλων ἰστᾶσι, καὶ τὴν αὐτὴν ἕδουσιν ὠδὴν καὶ κοι-

11 Γιατί λοιπόν ἐκρύφθηκε, ὅταν ἔφθασαν ἐκεῖ; Γιὰ νὰ τοὺς καταστήσῃ μὲ τὴν ἐρώτησι ἀνυπόπτους κήρυκες τοῦ γεννηθέντος τότε κατὰ σάρκα Χριστοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐζητοῦσαν νὰ μάθουν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ποῦ γεννᾶται ὁ Χριστὸς κατὰ τὶς ἱερὲς προρρήσεις, τοὺς ἐγκατέλειψε ὁ θεῖος ἀστήρ, γιὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ μὴ ζητοῦμε πλέον νὰ μαθαίνωμε ἀπὸ Ἰουδαίους τὰ σχετικὰ μὲ τὸν νόμο καὶ τοὺς προφῆτες, ἀλλὰ ν' ἀκολουθοῦμε τὴν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς διδασκαλία, γιὰ νὰ μὴ ἐκπέσωμε ἀπὸ τὴν ἄνωθε χάρι καὶ φωτοχυσία. Ὄταν δὲ αὐτοὶ ἐξῆλθαν πάλι ἀπὸ ἐκεῖ, ξαναφάνηκε γιὰ νὰ τοὺς εὐφράνῃ καὶ τοὺς ὠδήγησῃ προτρέχοντας, «ἕως ὅτου ἦλθε καὶ ἐστάθηκε ἐπάνω στὸ μέρος ὅπου ἦταν τὸ παιδί», προσκυνώντας πάντως μαζὶ μὲ αὐτοὺς τοῦτο τὸ ἐπίγειο καὶ οὐράνιο βρέφος. Καὶ αὐτὸ μὲν τὸ ἄστρο προσήγαγε τούτους ὡς γενέθλιο δῶρο στὸν ἐπὶ γῆς τεχθέντα Θεὸ καὶ δι' αὐτῶν ὀλόκληρο τὸ ἀσσυριακὸ γένος κατὰ τὸ εἰρημένο ἀπὸ τὸν Ἡσαΐα, «καὶ κατὰ τὶς ἡμέρες πρῶτος λαὸς στὸ Θεὸ θὰ ἐμφανισθοῦν οἱ Ἀσσύριοι καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι καὶ τρίτος ὁ Ἰσραήλ»¹², ὅπως παρατηροῦμε νὰ γίνεται τῶρα. Πραγματικὰ τὴν προσκύνησι τῶν μάγων διαδέχθηκε εὐθὺς ἀμέσως ἡ πρὸς τὴν Αἴγυπτο φυγὴ του, διὰ τῆς ὁποίας τοὺς ἀπήλλαξε ἀπὸ τὰ εἰδῶλα, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδο ἀπὸ αὐτὴν ἐξελέγη ὁ πρὸς περιποίησι ἄξιος λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀνάμεσα στὸν Ἰσραήλ.

12 Καὶ αὐτὰ μὲν προανεκήρυξε φανερά ὁ Ἡσαΐας. Οἱ ἴδιοι οἱ μάγοι προσκύνυσαν προσφέροντας χρυσὸ καὶ λίβανο καὶ σμύρνα¹³ σ' αὐτὸν πού διὰ τοῦ θανάτου, τοῦ ὁποίου σύμβολο ἦταν ἡ σμύρνα, ἐχάρισε σ' ἐμᾶς τὴν θεία ζωὴ, τῆς ὁποίας εἰκόνα ἦταν ὁ λίβανος, καὶ τὴν θεία λαμπρότητα καὶ βασιλεία, τὴν ὁποία εἰκόνιζε ὁ χρυσὸς προσφερόμενος στὸν χορηγὸ τῆς αἰδίας δόξας. Γι' αὐτόν, καθὼς ἐγεννήθηκε σήμερα, καὶ οἱ ποιμένες στήνουν κοινὸ μὲ τοὺς ἀγγέλους χορὸ καὶ ψάλλουν τὴν ἴδια ὠδὴ καὶ το-

13. Ματθ. 2,11.

νὸν ἀνακρούονται μέλος οὐ τῶν ἀγγέλων μετὰ χειρας ποιμενικοῦς λαβόντων αὐλοῦς, ἀλλὰ τῶν ποιμένων ἀγγέλων περιλαμπομένων φωτὶ καὶ ἐν μέσῳ στρατιᾶς οὐρανίου γεγεννημένων καὶ οὐράνιον ὕμνον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων διδασκομένων, μᾶλλον δὲ τὸν αὐτὸν οὐράνιον καὶ ἐπίγειον. «Δόξα», γάρ φασιν, «ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς». Νῦν γὰρ τὴν γῆν ἔχει θρόνον ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν καὶ τῶν οὐρανίων ὑψωμάτων κρατῶν, καὶ δοξάζεται κατ' αὐτὴν ἐπίσης, ὡσπερ κάκεῖ, παρά τε τῶν ἀγίων καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

13 Ἄλλὰ τί τὸ αἴτιον τῆς κοινῆς ταύτης ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων δοξολογίας καὶ τί τὸ πολυῦμνητον τοῦτο τοῖς τε ποιμέσι καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπὶ τοσοῦτο χαρμόσυνον εὐαγγέλιον; «Ἴδοῦ» γάρ, φησὶν, «εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ». Τί οὖν τοῦτο, καὶ τίς ἡ παγκόσμιος χαρὰ; Τῆς εὐαγγελικῆς ᾠδῆς εἰς τέλος ἄκουσον καὶ συνήσεις «εἰρήνη», λεγούσης, «ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Ὁ γὰρ ὠργισμένος τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων Θεὸς καὶ δειναῖς ἀραις τούτους ὑποβαλὼν ἤκει διὰ σαρκὸς τὴν ἑαυτοῦ εἰρήνην παρέξων αὐτοῖς καὶ τῷ ἀνωτάτῳ Πατρὶ καταλλάξων αὐτούς. Ἴδοῦ γάρ, φησὶν, ἐγεννήθη οὐχ ἡμῖν τοῖς ἀγγέλοις, εἰ καὶ νῦν ἐπὶ γῆς τοῦτον ὀρῶντες ὡς ἐν οὐρανῷ ἀνυμνοῦμεν, ἀλλ' ὑμῖν τοῖς ἀνθρώποις, τουτέστι δι' ὑμᾶς τε καὶ καθ' ὑμᾶς ἐγεννήθη Σωτὴρ, Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαβὶδ.

14 Τί δὲ βούλεται τῇ εἰρήνῃ προσκειμένη ἡ τοῦ Θεοῦ εὐδοκία; «Εἰρήνη» γάρ, φησὶν, «ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Ἔστιν δτε καὶ

νίζουν κοινή μελωδία· δὲν παίρνουν οἱ ἄγγελοι στὰ χέρια τὶς ποιμενικὲς φλογέρες, ἀλλὰ οἱ ποιμένες περιλάμπονται μὲ τὸ φῶς τῶν ἀγγέλων, εὐρέθησαν στὴ μέση οὐράνιας στρατιᾶς καὶ διδάσκονται ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους οὐράνιον ὕμνο, μᾶλλον δὲ οὐράνιο καὶ ἐπίγειο μαζί. Διότι λέγουν, «δόξα στὸν Θεὸ στὰ ὕψη καὶ ἐπάνω στὴ γῆ»¹⁴. Τώρα ἔχει θρόνο τῆ γῆ ὁ κατοικῶν στὰ ὕψη καὶ κυριαρχῶν στὰ οὐράνια ὑψώματα, καὶ δοξάζεται ἐπάνω σ' αὐτὴν ἐξ ἴσου μὲ ἐκεῖ τόσο ἀπὸ τοὺς ἁγίους ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους του.

13 Ἄλλὰ ποιό εἶναι τὸ αἶτιο αὐτῆς τῆς κοινῆς δοξολογίας ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων καὶ ποιό εἶναι τοῦτο τὸ πολυῦμνητο ἀπὸ ποιμένες καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τόσο χαρμόσυνο εὐαγγέλιο; Διότι, λέγει, «ἰδοὺ σᾶς μεταδίδω χαρμόσυνο ἄγγελμα πού θὰ σᾶς προκαλέσει χαρὰ μεγάλη, ἡ ὁποία θὰ καταλάβῃ ὅλο τὸν λαό»¹⁵. Ποιό εἶναι αὐτὸ λοιπὸν καὶ ποιὰ εἶναι ἡ παγκόσμια χαρὰ; Ἄκουσε ἕως τὸ τέλος τὴν εὐαγγελικὴ ὠδὴ καὶ θὰ καταλάβῃς· λέγει, «εἰρήνη, θεία εὐδοκία στοὺς ἀνθρώπους». Διότι ὁ Θεός, ὁ ὠργισμένος γιὰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, πού τοὺς ὑπέβαλε σὲ φοβερὲς κατάρεις, ἔρχεται σαρκικά, γιὰ νὰ τοὺς παράσχῃ τὴν εἰρήνη του καὶ νὰ τοὺς συμφιλιώσῃ μὲ τὸν ὕψιστο Πατέρα. Ἰδού, λέγει, ἐγεννήθηκε, ὄχι σ' ἐμᾶς τοὺς ἀγγέλους, ἀν καὶ τώρα τὸν ἀνυμνοῦμε σὰν στὸν οὐρανὸ βλέποντάς τον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ σὲ σᾶς τοὺς ἀνθρώπους, δηλαδὴ γιὰ σᾶς καὶ κατὰ τὸν τρόπο σας ἐγεννήθηκε Σωτὴρ, Χριστὸς Κύριος στὴν πόλι τοῦ Δαβὶδ.

14 Τί θέλει νὰ εἴπῃ ἡ εὐδοκία τοῦ Θεοῦ πού εἶναι δίπλα στὴν εἰρήνη; Διότι λέγει «εἰρήνη, εὐδοκία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων».

15. Λουκᾶ 2,10.

πρότερον εἰρήνης πρὸς ἀνθρώπους ἐποίησε δείγματα· καὶ τῷ Μωϋσεῖ γὰρ «ὠμίλει, καθάπερ εἶ τις λαλήσει πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον», καὶ τὸν Δαβὶδ «εὗρε κατὰ τὴν καρδίαν» ἑαυτοῦ, καὶ αὐτῷ δὲ παντὶ τῷ γένει τῶν Ἰουδαίων εἰρήνης παρέσχε σύμβολα καταβάς δι' αὐτοὺς εἰς τὸ ὄρος καὶ διὰ πυρὸς καὶ γνόφου προσλαλήσας αὐτοῖς, ἀλλ' οὐ κατ' εὐδοκίαν· εὐδοκία γάρ ἐστι τὸ εὐάρεστον καθ' ἑαυτὸν καὶ προηγούμενον τοῦ Θεοῦ καὶ τέλειον θέλημα. Οὐ τοίνυν προηγούμενον καὶ τέλειον ἐστι θέλημα Θεοῦ ἢ πρὸς τινος ἀνθρώπων ἢ πρὸς ἓν γένος εὐεργεσία, καὶ ταῦτα μηδὲ τελεία· διὰ τοῦτο καθάπερ υἱοὺς ἐκάλεσε πολλοὺς ὁ Θεός, εἷς δὲ ἐστὶν «ἐν ᾧ εὐδόκησεν», οὕτω καὶ πολλάκις ἔδωκε τὴν εἰρήνην αὐτοῦ, μία δὲ ἐστὶν ἥτις καὶ τὴν αὐτοῦ εὐδοκίαν ἔχει μεθ' ἑαυτῆς, ἢ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς τελεία καὶ ἀμετάθετος καὶ παντὶ γένει καὶ πᾶσι διδομένη τοῖς βουλομένοις.

15 Ταύτην, ἀδελφοί, τὴν εἰρήνην φυλάττωμεν ἑαυτοῖς ὅση δύναμις· ταύτην γὰρ ὡς κληρονομίαν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ τεχθέντος ἀρτίως Σωτῆρος ἡμῶν καὶ δόντος ἡμῖν τὸ Πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας, δι' ἧς κληρονόμοι μὲν γινόμεθα Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ. Εἰρηνεύωμεν οὖν πρὸς τὸν Θεὸν τὰ εὐάρεστα αὐτῷ ποιοῦντες, σωφρονοῦντες, ἀληθεύοντες, δικαιοπραγοῦντες, «προσευχαῖς τε καὶ δεήσεσι προσκαρτεροῦντες», «ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν», ἀλλ' οὐκ ἐν χεῖλεσι μόνον. Εἰρηνεύωμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὑποτάσσοντες τὴν σάρκα τῷ πνεύματι καὶ τὴν κατὰ

16. Ἐξ. 33,11.

17. Ψαλμ. 88,20.

18. Δευτ. 4,10 ἐ.

19. Βλ. Ματθ. 3,17.

Μερικές φορές και πρωτίτερα παρουσίασε δείγματα ειρήνης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· βέβαια και στὸν Μωϋσῆ «ὠμιλοῦσε, ὅπως θὰ ὠμιλοῦσε κανεὶς πρὸς τὸν φίλο του»¹⁶, και τὸν Δαβὶδ εὐρῆκε κατὰ τὴ καρδιά του¹⁷ και σ' ὄλο τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων παρέσχε σύμβολα ειρήνης, ἀφοῦ κατέβηκε γι' αὐτοὺς στὸ ὄρος και τοὺς προσφώνησε διὰ πυρὸς και γνόφου¹⁸, ἀλλὰ ὄχι κατὰ εὐδοκία· διότι εὐδοκία εἶναι τὸ εὐάρεστο καθ' ἑαυτὸ και προπορευόμενο τοῦ Θεοῦ και τέλειο θέλημα. Δὲν εἶναι δὲ προπορευόμενο και τέλειο θέλημα τοῦ Θεοῦ ἢ εὐεργεσία πρὸς ὠρισμένους ἀνθρώπους ἢ πρὸς ἓνα γένος, και μάλιστα οὔτε καν τελεία. Γι' αὐτό, ὅπως ὁ Θεὸς ἐκάλεσε πολλοὺς υἱούς, ἓνας δὲ εἶναι αὐτὸς στὸν ὁποῖο εὐδόκησε¹⁹, ἔτσι και πολλές φορές ἔδωσε τὴν εἰρήνη του, μία δὲ εἶναι αὐτὴ πὸ ἔχει και τὴν εὐδοκία του μαζί της, ἢ ὁποία διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς τελεία και ἀμετάθετη δίδεται σὲ ὄλο τὸ γένος και σὲ ὄλους ὄσοι θέλουν.

- 15 Αὐτὴν τὴν εἰρήνη, ἀδελφοί, ἄς φυλάττωμε γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ ὄλη τὴ δύναμι· διότι τὴν ἐλάβαμε ὡς κληρονομία ἀπὸ τὸν τῶρα τεχθέντα Σωτῆρα μας πὸ μᾶς ἔδωσε τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐγίναμε κληρονόμοι τοῦ Θεοῦ και συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ²⁰. Ἄς εἰρηνεύωμε λοιπὸν πρὸς τὸν Θεό, ἐκτελώντας τὰ εὐάρεστα σ' αὐτόν²¹, σωφρονώντας και λέγοντας τὴν ἀλήθεια, πράττοντας τὰ δίκαια, «ἐπιδιδόμενοι σὲ προσευχὲς και δεήσεις»²², «τραγουδώντας και ψάλλοντας μὲ τίς καρδιές μας»²³ και ὄχι μόνο μὲ τὰ χεῖλη. Ἄς εἰρηνεύωμε πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας ὑποτάσσοντας τὴν σᾶρκα στὸ πνεῦμα και

20. Ρωμ. 8,17.

21. Φιλιπ. 4,18.

22. Πράξ. 1,14.

23. Ἐφεσ. 5,19.

συνείδησιν πολιτείαν αἰρούμενοι καὶ τὸ ἔνδον ἐν ἑαυτοῖς κόσμον τῶν λογισμῶν κοσμίως καὶ εὐαγῶς κινούμενον ἔχοντες· οὕτω γὰρ τὴν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ ὄντως ἐμφύλιον διαλύσομεν στάσιν. Εἰρηνεύωμεν πρὸς ἀλλήλους «ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι, εἴ τις πρὸς τινα ἔχει μομφήν, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν, καὶ τὸν πρὸς ἀλλήλους ἔλεον ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης ἐπιδεικνύμενοι, καθάπερ καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ μόνης τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης ἠλέησε καὶ μέχρις ἡμῶν κατήλθεν ὑπὲρ ἡμῶν· οὕτω γὰρ διὰ τῆς αὐτοῦ βοηθείας καὶ χάριτος ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἀμαρτίας ἀνακληθέντες καὶ μετάρσιοι διὰ τῶν ἀρετῶν χρηματίσαντες «τὸ πολίτευμα ἔξομεν ἐν οὐρανοῖς», ἀφ' ὧν καὶ τὴν ἐλπίδα ἀπεκδεχόμεθα, τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς φθορᾶς καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν οὐρανίων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν ὡς τέκνα τοῦ οὐρανίου Πατρός.

16 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν κατὰ τὴν μέλλουσαν ἐν δόξῃ παρουσίαν καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

προτιμώντας τὴν συνειδητὴ διαγωγή κι' ἔχοντας τὸν μέσα μας κόσμο τῶν λογισμῶν νὰ κινῆται κοσμίως καὶ σεμνῶς· διότι ἔτσι θὰ διαλύσωμε τὴν μέσα μας πραγματικὴ ἐμφύλια στάσι. Ἦς εἰρηνεύωμε πρὸς ἀλλήλους «ἀνεχόμενοι ἀλλήλους καὶ χαρίζοντας ὅποια μορφή τυχὸν ἔχει κανεὶς, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς ἐχάρισε»²⁴ κι' ἐπιδεικνύοντας τὸ ἔλεος πρὸς ἀλλήλους μὲ τὴν ἀγάπη πρὸς ἀλλήλους, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ μόνῃ τὴν πρὸς ἐμᾶς ἀγάπη, ἐλέησε καὶ κατέβηκε ἕως ἐμᾶς γιὰ χάρι μας. Ἔτσι ἀνακαλούμενοι ἀπὸ τὴν πτώσι τῆς ἀμαρτίας μὲ τὴν βοήθεια καὶ χάρι του καὶ γινόμενοι μετάρσιοι διὰ τῶν ἀρετῶν «θὰ ἔχωμε τὴν πολιτεία μας στοὺς οὐρανοὺς»²⁵, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀναμένομε καὶ τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀπὸ τῆ φθορὰ λύτρωσι²⁶ καὶ τὴν ἀπόλαυσι τῶν οὐρανίων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν ὡς τέκνα τοῦ οὐρανίου Πατρός.

- 16** Αὐτὴν τὴν ἀπολύτρωσι καὶ ἀπόλαυσι εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι μας κατὰ τὴν μέλλουσα ἔνδοξη παρουσία καὶ ἐπιφάνεια τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα στοὺς αἰῶνες. Γένοιτο.

24. Κολοσ. 3,13. Ἐφεσ. 4,32.

25. Φίλιπ. 3,20.

26. Ρωμ. 8,23.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν Θ'

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΤΕΛΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΘΕΙΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΑΠΤΙΣΤΗ ΙΩΑΝΝΗ

Ἐκφωνήθηκε τὴν παραμονὴ τῶν φῶτων

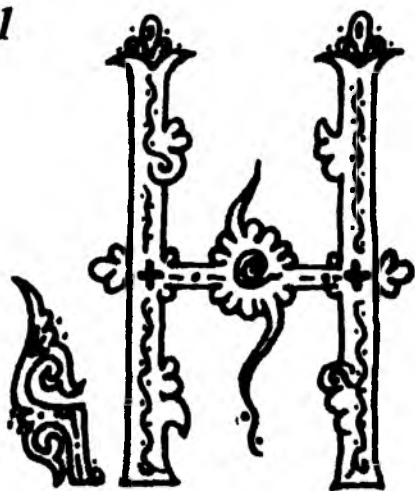
ΟΜΙΛΙΑ ΝΘ'

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΤΕΛΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΣ ΕΙΡΗΜΕΝΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ἐξεφωνήθη τῇ παραμονῇ τῶν Φώτων

1

μετάνοια καὶ ἀρχὴ ἐστὶ καὶ μεσότης καὶ τέλος τῆς τῶν Χριστιανῶν πολιτείας· διὸ καὶ πρὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι καὶ μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ ζητεῖται καὶ χρεωστεῖται. Λόγῳ μὲν οὖν ἐπιζητεῖται παρ' ἡμῶν ἐπὶ τοῦ θείου βαπτίσματος· ἐπερώτημα γάρ ἐστὶ τοῦτο τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγαθῆς συνειδήσεως καὶ συνθήκη καὶ ὑπόσχεσις ζωῆς θεαρέστου

καὶ βίου θεοφιλοῦς. Πιστεύσαντες γὰρ συντασσόμεθα τῷ ἀγαθῷ καὶ ὑπεραγάθῳ Χριστῷ, ἀποτασσόμενοι τῷ πονηρῷ καὶ παμπονήρῳ ἐχθρῷ, καὶ ὑπισχνούμεθα τῶν μὲν ἀγαθοποιῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν ἀντέχεσθαι πάσῃ δυνάμει, πονηροῦ δὲ παντὸς ἀπέχεσθαι

Ο Μ Ι Λ Ι Α 59

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΕΛΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΘΕΙΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΑΠΤΙΣΤΗ ΙΩΑΝΝΗ

Ἐκφωνήθηκε τὴν παραμονὴ τῶν φώτων

1

μετάνοια καὶ ἀρχὴ εἶναι καὶ μεσότης καὶ τέλος τῆς διαγωγῆς τῶν Χριστιανῶν· γι' αὐτὸ καὶ ζητεῖται καὶ χρεωστεῖται τόσο πρὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὅσο καὶ κατὰ τὸ ἅγιο βάπτισμα, καθὼς καὶ μετὰ τὸ ἅγιο βάπτισμα. Ζητεῖται ἡ μετάνοια ἀπὸ μᾶς μὲ λόγῳ κατὰ τὸ θεῖο βάπτισμα· λόγῳ ποῦ εἶναι ἐρωταπόκρισις γιὰ τὴν ἀπέναντι στὸ Θεὸ ἀγαθὴ συνείδησι, καθὼς καὶ συμφωνία καὶ ὑπόσχεσις θεάρεστης ζωῆς καὶ θεοφιλοῦς βίου. Διότι, ἀφοῦ ἐπιστεύσαμε, συντασσόμεστε μὲ τὸν ἀγαθὸ καὶ φιλάγαθο Χριστό, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὸν προνηρὸ καὶ παμπόνηρο ἐχθρό, καὶ ὑποσχόμεστε τὶς μὲν ἀγαθο-

φρονήματός τε καὶ πράγματος· ἐπερωτώμενοι οὖν ἀποκρινόμεθα ἢ δι' ἡμῶν αὐτῶν ἢ διὰ τῶν ἀναδόχων, ὡς ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων γίνεται νηπίων, εἰς ἃ πιστεύσαντες ἐστέρξαμεν ἔνδον καὶ κατὰ διάνοιαν συνεθέμεθα. Καὶ ἐπειδὴ ταῦτα κατὰ τὸν ἀπόστολον «καρδία μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν», τὴν καλὴν ἡμεῖς ὁμολογίαν διὰ στόματος ποιησάμενοι δεχόμεθα τὴν σωτηρίαν διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας.

2 Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τοῦ θεοῦ τούτου λουτροῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸ πάντων νήπιοι τὴν ἡλικίαν οἱ πλεῖστοι τυγχάνοντες οὐκ ἐπιγινώσκουσι τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν, φέρε νῦν καὶ τῆς προσαγωγῆς ἐορτῆς ἀπαιτούσης εἰς ἐπήκοον πάντων ἡμεῖς διὰ βραχέων ταύτην ἀνακαλύψωμεν. Οὐ γὰρ μικρὸν, οἶμαι, κέρδος μάλιστα τοῖς συνετῶς ἀκούουσιν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως καὶ διευκρινήσεως ἔσται τῶν ἱερῶς τελουμένων ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι. Διὰ γὰρ τῆς ὑπομνήσεως ταύτης ἐπιγινόντες, εἴ τις τῶν ἐκεῖ συνθηκῶν κατωλιγωρήσαμεν ὕστερον ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἰς ἔργον τινὰ προηγάγομεν, διὰ τῆς μετανοίας ἐπαναλάβομεν.

3 Μαθὼν οὖν ὁ ἱεράρχης προσελθόντα τὸν βαπτισθῆναι ζητοῦντα, πρῶτον μὲν αὐτὸς ἔνδον ἀγαλλιασάμενος ὡς μιμητῆς τοῦ φιλαγάθου Δεσπότη νοερῶς ἀναπέμπει τὴν εὐχαριστίαν Θεῷ, τῷ μόνῳ θελητῇ καὶ προξένῳ καλοῦ παντός. Εἶτα συγκαλεῖται τὴν ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίαν τὴν σωτηρίαν τοῦ προσελθόντος συνεορτάσοντας καὶ συμπράξοντας, καὶ στας μετὰ τῶν ἱερέων ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς ἱεράς, μετὰ τὸ φανερὰν σὺν αὐτοῖς ποιῆσαι τὴν εὐχαριστίαν ἐξελθὼν ἐρωτᾷ τὸν προσελθόντα τί βουλόμενος προσέλθει

ποιῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ νὰ κρατοῦμε μὲ κάθε δύναμι, ἀπὸ κάθε πονηρὸ δὲ φρόνημα καὶ πρᾶγμα ν' ἀπέχωμε. Ἐρωτώμενοι λοιπὸν ἀποκρινόμαστε ἢ οἱ ἴδιοι ἢ διὰ τῶν ἀναδόχων, ὅπως γίνεται στὴν περίπτωσι τῶν βαπτιζομένων νηπίων, σὲ ὅσα, ἀφοῦ ἐπιστεύσαμε, ἐδεχθήκαμε ἐσωτερικὰ καὶ συμφωνήσαμε κατὰ διάνοια. Κι' ἐπειδὴ αὐτὰ κατὰ τὸν ἀπόστολο «πιστεύονται μὲ τὴν καρδιὰ γιὰ τὴ δικαιοσύνη, μὲ τὸ στόμα δὲ ὁμολογοῦνται γιὰ τὴ σωτηρία»¹, ἐμεῖς κάνοντας μὲ τὸ στόμα τὴν καλὴ ὁμολογία δεχόμαστε τὴ σωτηρία διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας.

2 Ἐπειδὴ δὲ κατ' αὐτὸ τὸ θεῖο λουτρὸ καὶ τὰ γύρω ἀπὸ αὐτὸ οἱ περισσότεροι εἶναι νήπιοι στὴν ἡλικία καὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴ δύναμι τοῦ μυστηρίου, ἃς τὴν φανερώσωμε τῶρα ἐμεῖς σύντομα ἐνώπιον ὄλων, ἀφοῦ τὸ ἀπαιτεῖ καὶ ἡ αὐριανὴ ἑορτὴ. Διότι, νομίζω, δὲν θὰ εἶναι μικρὸ κέρδος, μάλιστα γιὰ τοὺς συνετῶς ἀκούοντας, ἀπὸ τὴν ἀνάμνησι καὶ διευκρίνησι τῶν ἱερῶν τελετῶν κατὰ τὸ θεῖο βάπτισμα. Μὲ τὴν ὑπόμνησι αὐτὴ διαπιστώνοντας ἂν παραμελήσαμε κάτι ἀπὸ τὴς ἐκεῖ συμφωνίας ὕστερα ἢ δὲν ἐβάλαμε οὔτε κατ' ἀρχὴν σὲ ἔργο μερικὰ πράγματα, θὰ τὰ ἐπαναλάβωμε μὲ τὴ μετάνοια.

3 Ὅταν μάθη λοιπὸν ὁ ἱεράρχης ὅτι προσῆλθε ὁ ζητῶν νὰ βαπτισθῆ, πρῶτα ὁ ἴδιος ἀπὸ ἀγαλλίασι ὡς μιμητῆς τοῦ φιλαγάθου Δεσπότη ἀναπέμπει νοερῶς τὴν εὐχαριστία στὸ Θεό, τὸν μόνον θελητὴ καὶ πρόξενον κάθε καλοῦ. Ἐπειτα συγκαλεῖ τὴν ὑπὸ τὴν διαποίμανσί του Ἐκκλησία γιὰ νὰ συνεορτάσουν καὶ συμπράξουν ὅλοι^{1α}. Ἀφοῦ σταθῆ τότε μαζὶ μὲ τοὺς ἱερεῖς ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης, ἀφοῦ μαζὶ μὲ αὐτοὺς κάμη τὴν εὐχαριστία καὶ φανερὴ, ἐξέρχεται καὶ ἐρωτᾶ δημοσίᾳ, τί θέλει ποὺ προσέρ-

1α. Τὰ ἐπόμενα στηρίζονται στὰ λεγόμενα τοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, ἂν καὶ ἀποτελοῦσαν ἀκόμη πρακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας.

τῆ ἐκκλησίᾳ. Τοῦ δὲ ἀποκριναμένου ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ διὰ τοῦ ἀναδόχου, εἰ νήπιος τὴν ἡλικίαν, ὅτι ποθεῖ διὰ τῆς αὐτοῦ μεσιτείας καὶ συνεργίας τοῦ Θεοῦ γενέσθαι καὶ τῶν θείων ἐπιτυχεῖν, ὁ ἱεράρχης πρὸς αὐτόν φησιν, ἐπεὶ περ ἀληθεῖ καὶ τελείῳ καὶ ἀναμαρτήτῳ Θεῷ προσέρχη, κατάλληλον εἶναί σου δεῖ καὶ τὴν προσέλευσιν ταύτην καὶ τὴν ὑπόσχεσιν καὶ εἰς τὴν ἐξῆς βιοτὴν, τουτέστιν ἀληθινὴν καὶ ὀλοτελῆ καὶ ἀμώμητον· καὶ οὕτω τὴν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ πολιτείαν ὑφηγησάμενος, πάλιν ἐρωτᾷ, εἰ οὕτω πολιτεύσασθαι προαιρεῖται· συνθέμενον δὲ σφραγίζει τοῦτον ὁ ἱεράρχης καὶ τὸ ὄνομα τούτου κελεύει τοῖς ἱερεῦσιν ἀπογραφῆς ἀξιῶσαι, τοῖς σωζομένοις ἐντεῦθεν αὐτόν ἐντάττων, ὡς ἐραστήν τῆς ζωοποιοῦ πολιτείας.

- 4 Εἶτα προσευξάμενος τῷ Θεῷ πάλιν ὁ ἱεράρχης γυμνωθῆναι κελεύει τοῦτον παντὸς περιβλήματος, καὶ στάντα πρὸς δυσμὰς ταῖς χερσὶν οἷον ἀπωθεῖσθαι καὶ ἐμφυσᾶν καὶ ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τὴν ἀποταγὴν δι' ἐρωτήσεως ποιήσασθαι τρίς. Δηλοῖ δὲ ἡ μὲν γύμνωσις τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κατ' αὐτόν ἀνιέρου ζωῆς τὴν ἀπόθεσιν, τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντα ταῖς χερσὶν ἀπωθεῖσθαι τὴν τῆς σκοτεινῆς ἀμαρτίας ἀποτροπὴν· διὰ δὲ τοῦ ἐμφυσήματος δείκνυσιν ἐκπνέων καὶ ἀποτιθέμενος καὶ οἷον προσρίπτον ὡς οἰκείαν τῷ διαβόλῳ τὴν ἐκ τῆς προτέρας ἀμαρτίας ἐγγενομένην αὐτῷ διάθεσιν· ἡ δὲ τριττὴ τῆς ἀποταγῆς ὁμολογία τὴν ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῷ Θεῷ σημαίνει βεβαίαν καὶ τελεωτάτην φυγὴν. Ταῦτα δὲ τελέσαντα τὸν βαπτισθησόμενον πρὸς ἀνατολὰς ἐπεστράφθαι τοῦτον ὁ ἱεράρχης κελεύει καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείναντα συντάξασθαι τῷ Χριστῷ δι' ἐρωτήσεως τρίς. Ἡ μὲν οὖν πρὸς ἀνατολὰς θεὰ τὴν

χεται στην Ἐκκλησία. Ἄφοῦ δὲ ἐκεῖνος ἀποκριθῆ, ἦ ὁ μόνος τοῦ ἡ διὰ τοῦ ἀναδόχου, ἂν εἶναι νήπιος κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὅτι ποθεῖ μὲ τὴν μεσιτεία καὶ συνέργειά του νὰ γίνῃ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὰ θεῖα, ὁ ἱεράρχης λέγει πρὸς αὐτόν, ἐπειδὴ προσέρχεται σὲ ἀληθινὸ καὶ τέλειο καὶ ἀναμάρτητο Θεό, πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογη ἡ προσελεύσις σου αὐτῇ καὶ ἡ ὑπόσχεσις καὶ κατὰ τὸ βίον σου στὸ ἐξῆς, δηλαδὴ ἀληθινὴ καὶ ἀκεραία καὶ ἄμεμπτη. Κι' ἔτσι, ἄφοῦ ἐξηγήσῃ τὴν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ διαγωγὴν, πάλι ἐρωτᾷ, ἂν ἔτσι προτιμᾷ νὰ διαβιώνῃ· ὅταν δὲ αὐτὸς συμφωνήσῃ, τὸν σφραγίζει ὁ ἱεράρχης καὶ παραγγέλλει τοὺς ἱερεῖς νὰ καταγράψουν τὸ ὄνομα τούτου, ἐντάσσοντάς τον ἀπὸ τώρα στὴ χορεία τῶν σωζομένων ὡς ἐραστὴ τῆς ζωοποιοῦ διαγωγῆς.

- 4 Ἐπειτα, ἄφοῦ πάλι προσευχηθῆ ὁ ἱεράρχης στὸ Θεό, παραγγέλλει νὰ γυμνωθῆ αὐτὸς ἀπὸ κάθε ἔνδυμα καί, ἄφοῦ αὐτὸς σταθῆ πρὸς τὰ δυτικά, νὰ δείχνῃ σὰν νὰ ἀπωθῆ μὲ τὰ χέρια, νὰ ἐμφυσᾷ καὶ νὰ ἀποτάσσεται ἀπὸ τὸν Σατανᾶ καὶ μὲ ἐρωταπόκρισι νὰ κάμῃ τρεῖς φορές τὴν ἀποταγήν. Δηλώνει δὲ ἡ μὲν γυμνωσις τὴν ἀπόθεσι τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνίερης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ζωῆς, ἡ δὲ διεύθυνσις τοῦ προσώπου πρὸς τὰ δυτικά καὶ ἀπόθησις μὲ τὰ χέρια τὴν ἀποτροπὴν τῆς σκοτεινῆς ἀμαρτίας· μὲ τὸ ἐμφύσημα δέ, ἐκπνέοντας καὶ ἀποβάλλοντας καὶ κατὰ κάποιον τρόπο πετώντας πρὸς τὸν διάβολον τὴν ἀπὸ τὴν προηγούμενην ἀμαρτίαν γενομένην μέσα τοῦ διάθεσι, τὴν παρουσιάζει σὰν δικήν του· ἡ δὲ τριπλῆ ὁμολογία τῆς ἀποταγῆς σημαίνει τὴν ἀπὸ τὸν ἀντικείμενον στὸν Θεὸν βεβαίαν καὶ ὀλοκληρωτικὴν φυγὴν. Ἄφοῦ δὲ τελέσῃ αὐτὰ ὁ μέλλων νὰ βαπτισθῆ, ὁ ἱεράρχης τὸν διατάσσει νὰ στραφῆ πρὸς τ' ἀνατολικά καί, ἀπλώνοντας τὰ χέρια ψηλὰ νὰ συνταχθῆ τρεῖς φορές δι' ἐρωταποκρίσεων μὲ τὸν Χριστό. Ἡ θεὰ λοιπὸν πρὸς τ' ἀνατολικά

πρὸς τὸ θεῖον φῶς ἀνάβλεψιν τοῦ φυγόντος τὴν κακίαν αἰνίττεται, ἢ δὲ τῶν χειρῶν ἀνάτασις τὴν πεπαρρησιασμένην προσευχήν· τὸ δὲ τριττὸν τῆς κατὰ τὴν συνταγὴν ὁμολογίας τὸ ἔμπεδον παρίστησι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεως.

5 Οὕτω δὲ ἀναχωρήσαντα πάσης κακίας καὶ προσδραμόντα πάση δυνάμει τῇ παντελεῖ ἀγαθότητι, τῷ ἀγίῳ ἐλαίῳ τῆς χρίσεως τρὶς αὐτὸν σφραγίσας ὁ ἱεράρχης, τοῖς ἱερεῦσιν ἐφήησι τὴν παντὸς τοῦ σώματος χρίσιν. Δηλοῖ δὲ ἡ χρίσις τὴν πρὸς τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας ἐτοιμασίαν, ἀφ' ἧς κατ' ἴχνος βαίνων τοῦ πρώτου μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου Χριστοῦ, συναποθνήσκει τούτῳ μυστικῶς νεκρὸς τῇ ἀμαρτίᾳ γενόμενος. Καὶ τοῦ θανάτου τούτου τὸ θεῖον βάπτισμα σύμβολον. Μετὰ γὰρ τὴν ἱερὰν ἀλοιφήν εὐθὺς προσάγεται τῇ ἱερᾷ κολυμβήθρᾳ προκαθαγιασθεῖση πολυειδέσι καὶ πανιέροις ἔργοις καὶ ἐπικλύσεσι· προσαχθέντα δὲ τρὶς αὐτὸν ὁ ἱεράρχης καταδύσας βαπτίζει, τῶν τριῶν προσκυνητῶν ὑποστάσεων ἐκάστην καθ' ἐκάστην ἐπιβοήσας κατάδυσιν.

6 Καθαρικὸν μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ὕδωρ, ἀλλ' οὐ ψυχῶν, καὶ ἀπαλλακτικὸν ρύπων τοῖς βαπτιζομένοις, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἐκ τῆς ἀμαρτίας· διὰ τοῦτο ὑποδύεται τοῦτο πρὸ ἡμῶν βαπτιζόμενος ὁ καὶ τῶν ψυχῶν ἰατρός, ὁ τῶν πνευμάτων πατήρ, ὁ τὴν ἀμαρτίαν αἴρων τοῦ κόσμου Χριστός, ὁ καὶ προερτάζομεν σήμερον. Σὺν ἑαυτῷ γὰρ ἐνοικίζει τῷ ὕδατι τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος χάριν ἐλκύσας ἄνωθεν, ὡς ἂν τοῖς κατ' αὐτὸν ἔπειτα βαπτιζομένοις ὑποδυομένοις τὸ ὕδωρ αὐτὸς ἐν αὐτῷ εὐρίσκηται καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ περιτιθέμενος τούτοις ἀπορρήτως καὶ προσφύόμενος καὶ τῆς καθαρτικῆς

ὕπαινίσσεται τὴν πρὸς τὸ θεῖο φῶς ἀνάβλεψι τοῦ φυγόντος ἀπὸ τὴν κακία, ἢ δὲ ἀνάτασις τῶν χειρῶν τὴν εἰλικρινῆ προσευχή· τὸ δὲ τριπλὸ τῆς ὁμολογίας κατὰ τὴν συμπαρατάξι παριστάνει τὴν ἐμπέδωσι τῆς πρὸς τὸν Θεὸ ὑποσχέσεως.

5 Καὶ ἀφοῦ ἔτσι ἀναχωρήση ἀπὸ κάθε κακία καὶ προστρέξη μὲ ὄλη τὴ δύναμι στὴν τελεία ἀγαθότητα, ὁ ἱεράρχης τὸν σφραγίζει τρεῖς φορές μὲ τὸ ἅγιο ἔλαιο τῆς χρίσεως καὶ ἀναθέτει στοὺς ἱερεῖς τὴν χρίσι ὀλοκλήρου τοῦ σώματος. Δηλώνει δὲ ἡ χρίσις τὴν πρὸς τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνες ἐτοιμασία, ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού ὁ βαπτιζόμενος βαδίζοντας στὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ πού ἐμαρτύρησε πρῶτος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ἀποθνήσκει μαζὶ μὲ αὐτὸν μυστικῶς, γενόμενος νεκρὸς κατὰ τὴν ἁμαρτία. Καὶ σύμβολο αὐτοῦ τοῦ θανάτου εἶναι τὸ θεῖο βάπτισμα. Πραγματικᾶ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἱερὰ ἀλοιφή ὁδηγεῖται στὴν ἱερὰ κολυμβήθρα πού ἔχει προκαθαγιασθῆ μὲ πολυειδεῖς καὶ πανίερες πράξεις καὶ καταβρέξεις· ἀφοῦ δὲ ὁδηγηθῆ, ὁ ἱεράρχης τὸν βαπτίζει μὲ τρεῖς καταδύσεις, ἐκφωνώντας σὲ κάθε κατάδυσι τὴν κάθε μία ἀπὸ τὶς τρεῖς προσκυνητὲς ὑποστάσεις.

6 Βέβαια τὸ ὕδωρ εἶναι καθαρτικό, ἀλλ' ὄχι ψυχῶν, καὶ ἀπαλλακτικὸ ρύπων γιὰ τοὺς βαπτιζομένους, ἀλλ' ὄχι τῶν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία· γι' αὐτὸ κατέρχεται σ' αὐτὸ βαπτιζόμενος πρὶν ἀπὸ μᾶς ὁ Χριστός, ὁ ἰατρὸς καὶ τῶν ψυχῶν, ὁ πατέρας τῶν πνευμάτων, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου, πρᾶγμα πού καὶ προεργάζομε σήμερα. Διότι μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτὸ του ἐνοικίζει στὸ ὕδωρ τὴ χάρι τοῦ παναγίου Πνεύματος πού εἴλκυσε ἀπὸ ἄνω, ἔτσι ὥστε γιὰ τοὺς ἔπειτα κατὰ τὸ παράδειγμά του βαπτιζομένους, ὅταν κατέρχονται στὸ ὕδωρ νὰ εὐρίσκεται ὁ ἴδιος μέσα σ' αὐτό, περιβάλλοντάς τους ἀπορρήτως μὲ τὸ Πνεῦμα του καὶ συνενούμενος καὶ γεμίζοντας τους μὲ τὴν καθαρτικὴ καὶ φωτιστικὴ

καὶ φωτιστικῆς τῶν λογικῶν πνευμάτων χάριτος ἀποπληρῶν. Καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ φησὶν ὁ θεῖος Παῦλος, «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε».

7 Αἱ δὲ τρεῖς ἐπὶ τοῦ ὕδατος καταδύσεις γίνονται μὲν καὶ πρὸς τὴν σωστικὴν τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος ἐπὶ κλησιν, εἰκονίζουσι δὲ τὴν τριήμερον τοῦ Κυρίου ταφήν. Αἱ δὲ ἰσάριθμοι ἀναδύσεις ἐπακολουθοῦσιν, οὐ γὰρ ἦν ἄλλως τρεῖς τὰς καταδύσεις γίνεσθαι· δηλοῦσι δὲ ὁμοῦ καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἀνάστασιν τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς καὶ τὴν τῶν τριῶν, νοῦ, ψυχῆς ὁμοῦ τε καὶ σώματος, πρὸς ἀφθαρσίαν ἐπάνοδον· ὡς ἐν τῷ θείῳ βαπτίσματι καὶ τὸν θάνατον ὀραῖσθαι καὶ τὴν ζωὴν, τὴν ταφήν τε ἅμα καὶ τὴν ἀνάστασιν, καθάπερ ὁ Κύριος «ὅπερ ἀπέθανε τῇ ἀμαρτίᾳ, ἀπέθανεν ἐφάπαξ, ὃ δὲ ζῆ, ζῆ διηνεκῶς τῷ Θεῷ». Καὶ ὅπερ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν, οὕτω καὶ ἡμῖν τοῖς εἰς τὸν αὐτοῦ θάνατον βεβαπτισμένοις ὀφείλεται· τῇ γὰρ ἀμαρτίᾳ διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀποθανόντες ζῆν ὀφείλομεν δι' ἀρετῆς τῷ Θεῷ, ἵνα καὶ ὁ ἄρχων τοῦ σκότους ἐρχόμενος καὶ ζητῶν οὐδέν ἐν ἡμῖν εὐρίσκη τῶν ἀρεσκόντων αὐτῷ. Καὶ καθάπερ Χριστοῦ ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστάντος, «θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει», οὕτω δεῖ καὶ ἡμᾶς μετὰ τὴν διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἀμαρτίας ἀνάστασιν σπεύδειν μηκέτι κρατηθῆναι τῇ ἀμαρτίᾳ· «ὅσοι γὰρ ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἵνα καθάπερ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν ἀνέστη διὰ τῆς δό-

2. Γαλ. 3,27. Ρωμ. 6,3.

3. Ρωμ. 6,10.

χάρι τῶν λογικῶν πνευμάτων. Κι' αὐτὸ εἶναι ποὺ λέγει ὁ Παῦλος, «ὄσοι ἐβαπτισθήκατε στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἐνδυθήκατε τὸ Χριστό»².

7 Οἱ τρεῖς δὲ καταδύσεις στὸ ὕδωρ γίνονται μὲν καὶ γιὰ τὴ σωστικὴ ἐπίκλησι τῆς ζωαρχικῆς τριάδος, εἰκονίζουν δὲ τὴν τριήμερη ταφὴ τοῦ Κυρίου. Οἱ δὲ ἰσάριθμες ἀναδύσεις ἐπακολουθοῦν, διότι ἀλλοιῶς δὲν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ γίνουν τρεῖς οἱ καταδύσεις· δηλώνουν πάντως καὶ τὴν ἀνάστασι τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν ἐπάνοδο τῶν τριῶν, τοῦ νοῦ, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος μαζί, πρὸς τὴν ἀφθαρσία· ὥστε μέσα στὸ θεῖο βάπτισμα καὶ ὁ θάνατος νὰ βλέπεται καὶ ἡ ζωὴ, ἡ ταφὴ μαζί καὶ ἡ ἀνάστασις, ὅπως ὁ Κύριος «ὄσο ἀπέθανε γιὰ τὴ ἁμαρτία, ἀπέθανε μιὰ φορά, ὄσο δὲ ζῆ, ζῆ διαπαντὸς γιὰ τὸν Θεό»³. Καὶ ὅ,τι εἶπε αὐτός, ὅτι ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου καὶ δὲν θὰ εὕρη τίποτε σ' ἐμένα⁴, ἔτσι πρέπει νὰ συμβῆ καὶ μ' ἐμᾶς τοὺς βαπτισμένους στὸ θάνατό του· διότι, ἀφοῦ μὲ τὸ θεῖο βάπτισμα ἀπεθάναμε στὴν ἁμαρτία, ὀφείλομε νὰ ζοῦμε μὲ τὴν ἀρετὴ γιὰ τὸν Θεό, ὥστε καὶ ὁ ἄρχων τοῦ σκότους ἐρχόμενος καὶ ζητώντας νὰ μὴ εὕρη σ' ἐμᾶς τίποτε ἀπὸ τὰ ἀρέσκοντα σ' αὐτόν. Καὶ ὅπως, ἀφοῦ ἀναστήθηκε ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοὺς νεκρούς, «δὲν τὸν κυριεύει πλέον θάνατος»⁵, ἔτσι κ' ἐμεῖς μετὰ τὴν ἀνάστασι ἀπὸ τὴν πτώσι τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος πρέπει νὰ σπεύδωμε νὰ μὴ κρατηθοῦμε πλέον ἀπὸ τὴν ἁμαρτία· διότι «ὄσοι ἐβαπτισθήκαμε στὸν Ἰησοῦ Χριστό, στὸ θάνατό του ἐβαπτισθήκαμε. Ἐταφήκαμε λοιπὸν μαζί μὲ αὐτόν διὰ τοῦ βαπτίσματος, ὥστε, ὅπως ὁ Χριστὸς ἀνα-

4. Ἰω. 14,30.

5. Ρωμ. 6,9.

ξης τοῦ Πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν».

8 Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱεράρχης φωτοειδῆ στολὴν ἐνδύσας τὸν βαπτισθέντα καὶ μύρω θείῳ χρίσας καὶ κοινωνὸν τοῦ Χριστοῦ σώματός τε καὶ αἵματος ποιησάμενος, ἀπολύει φωτὸς τέκνον αὐτὸν δεῖξας ἐντεῦθεν γεγεννημένον καὶ Χριστῶ σύσσωμον καὶ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος μέτοχον· καὶ γὰρ ἀναγεννώμεθα καὶ υἱοὶ γινόμεθα Θεοῦ οὐράνιοι ἀντι' ἐπιγείων καὶ αἰώνιοι ἀντι' προσκαίρων, τοῦ Θεοῦ μυστικῶς τὴν οὐράνιον ἐμφυτεύοντος χάριν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ τὴν σφραγίδα τῆς υἰοθεσίας διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ τούτου μύρου χρίσεως ἡμῖν ἐπιβάλλοντος καὶ σφραγίζοντος ἡμᾶς διὰ τοῦ παναγίου Πνεύματος εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως, ἐάν περ τὴν ὁμολογίαν ταύτην μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν καὶ τὴν ὑπόσχεσιν δι' ἔργων τελέσωμεν, ἢ καὶ κατὰ τι παραρρνεῖσαν διὰ τῆς μετανοίας ἐπισκευάσωμεν. Διὸ καὶ μετὰ τὸ θεῖον βάπτισμα τὰ ἔργα τῆς μετανοίας ἐπιζητεῖται· τούτων δὲ ἀπόντων, ὁ λόγος τῆς πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεως οὐ μόνον οὐκ ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ καταδικάζει τὸν ἄνθρωπον. «Κρεῖσσον γὰρ μὴ εὔξασθαι ἢ εὔξασθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι»· καί, καθά φησιν ὁ κορυφαῖος τοῦ κορυφαίου χοροῦ τῶν Ἀποστόλων Πέτρος, «κρεῖσσον ἦν μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς· συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, «κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὄς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου». Ἔτερος δὲ τῶν Ἀποστόλων φησί, «δειξον μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου», καί, «τίς πιστός; δεῖξάτω ἐκ

6. Ρωμ. 6,3 ε.

6α. Ἐκκλ. 5,4.

στήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, ἔτσι νὰ βαδίσωμε κι' ἐμεῖς σὲ νέα ζωή»⁶.

- 8 Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἱεράρχης, ἀφοῦ ἐνδύσῃ τὸν βαπτισθέντα μὲ φωτοειδῆ στολῆ καὶ τὸν χρίσῃ μὲ θεῖο μύρο καὶ τὸν καταστήσῃ κοινωνὸ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, τον ἀπολύει δεικνύοντας ὅτι ἔγινε ἀπὸ ἐδῶ τέκνο φωτὸς, σύσσωμος μὲ τὸν Χριστὸ καὶ μέτοχος τοῦ θείου Πνεύματος. Διότι ἀναγεννώμαστε καὶ γινόμαστε υἱοὶ Θεοῦ οὐράνιοι ἀντὶ ἐπιγείων καὶ αἰώνιοι ἀντὶ προσκαίρων, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐμφυτεύει καυστικῶς στὶς καρδιές μας τὴν οὐράνια χάρι κι' ἐπιβάλλει τὴν σφραγίδα τῆς υἱοθεσίας, διὰ τῆς χρίσεως τοῦ θείου τούτου μύρου, καὶ μᾶς σφραγίζει διὰ τοῦ παναγίου Πνεύματος γιὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἀπολυτρώσεως, ἔάν βέβαια διατηρήσωμε ἕως τὸ τέλος βεβαία τὴν ὁμολογία αὐτὴ καὶ ἐκπληρώσωμε μὲ ἔργα τὴν ὑπόσχεσι ἢ καὶ ὡς διαφθαρεῖσα κάπως τὴν ἐπισκευάσωμε διὰ τῆς μετανοίας. Γι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὸ θεῖο βάπτισμα ἐπιζητοῦνται τὰ ἔργα τῆς μετανοίας· ἂν δὲ ἀπουσιάζουν αὐτὰ, τότε ὁ λόγος τῆς ὑποσχέσεως πρὸς τὸν Θεὸ ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ καταδικάζει τὸν ἄνθρωπο. «Διότι εἶναι καλύτερον νὰ μὴ κάμη κανεὶς τάμα ἢ νὰ κάμη καὶ νὰ μὴ τὸ ἐκπληρώσει»^{6α} καί, ὅπως λέγει ὁ κορυφαῖος τοῦ κορυφαίου χοροῦ τῶν Ἀποστόλων Πέτρος, «καλύτερον θὰ ἦταν νὰ μὴ εἶχαν γνωρίσει τὴν ὁδὸ τῆς δικαιοσύνης παρὰ ἀφοῦ τὴν ἐγνώρισαν, νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν παραδοθεῖσα σ' αὐτοὺς ἀγία ἐντολή· τοὺς συνέβηκε δὲ τὸ λεγόμενον τῆς ἀληθινῆς παροιμίας 'ὁ σκύλος πού ἐπιστρέφει στὸ ξέραςμά του' καὶ 'τὸ γουρουνὶ πού, ἀφοῦ λουσθῇ, κυλιέται πάλι στὸ βόρβορον'»⁷. Ἄλλος δὲ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους λέγει, «δείξε μου τὴν πίστι σου ἀπὸ τὰ ἔργα σου»⁸ καί, «ποιὸς εἶναι πιστὸς; ἅς δείξῃ τὴν πίστι του ἀπὸ

7. Β' Πέτρ. 2,21 ἔ. Παροιμ. 26,11.

8. Ἰακ. 2,18.

τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὴν πίστιν αὐτοῦ». Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος «τί με λέγετε, Κύριε Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;». Θεὸς γὰρ ἐστὶ ζῶν καὶ ἀληθινὸς καὶ παρ' ἡμῶν ἀληθεῖς ὑποσχέσεις ζητεῖ, καὶ πίστιν ζῶσαν ἀλλ' οὐ νεκράν· ἡ δὲ χωρὶς τῶν ἔργων πίστις νεκρά ἐστίν.

9 Ἄλλ' ἐπεὶ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας ἢ μετάνοιά ἐστι, διὰ τοῦτο καὶ ὁ τοῦ Κυρίου πρόδρομος καὶ βαπτιστῆς ἀρχὴ τῆς κατὰ Χριστὸν ὑπάρχων πολιτείας «ἐκῆρυττε λέγων, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος, ἡ παντὸς καλοῦ τελειότης τὸ αὐτὸ ἔλεγε κηρύσσων. Μετάνοια δὲ ἐστὶ τὸ μισῆσαι τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἀγαπῆσαι τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐκκλῖναι ἀπὸ τοῦ κακοῦ καὶ ποιῆσαι τὸ ἀγαθόν· προηγεῖται δὲ τούτων τὸ καταγνώναί τινα ἑαυτοῦ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις πλημμελήμασι καὶ μεταμέλестhai ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ καταφεύγειν ἐν συντετριμμένη καρδίᾳ πρὸς αὐτὸν καὶ προσριπτεῖν ἑαυτὸν τῷ πελάγει τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ, ἀνάξιον ἑαυτὸν λογιζόμενον τοῦ κατηριθμηθῆσαι ἐν υἱοῖς Θεοῦ, ὡς καὶ ὁ ἄσωτος μετανοῶν ἔλεγεν υἱός, «Κύριε, οὐκ εἰμι ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποιήσον με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου».

10 Διὸ καὶ ὁ τοῦ Κυρίου πρόδρομος καὶ βαπτιστῆς βασιλείαν οὐρανῶν εἰς μέσον προετίθει, ἠγγικέναι ταύτην διαμαρτυρόμενος, ἵνα διὰ γούν τὸ μέγεθος τῆς θείας καὶ οὐρανίου βασιλείας ἀναξίους λογίσωνται καὶ καταγνώσιν ἑαυτῶν, ὅπερ σωτηρίας ἀρχὴ γίνεται

9. Ἰακ. 3,13.

10. Λουκᾶ 6,46.

11. Ἰακ. 2,26.

12. Ματθ. 3,3.

τὴν καλὴ διαγωγή του»⁹. Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Κύριος ἐρωτᾷ, «γιατί με ἀποκαλεῖτε, Κύριε Κύριε, καὶ δὲν ἐκτελεῖτε ὅσα λέγω;»¹⁰. Διότι εἶναι Θεὸς ζῶν καὶ ἀληθινὸς καὶ ζητεῖ ἀπὸ ἐμᾶς ἀληθινὲς ὑποσχέσεις, καὶ πίστι ζωντανὴ ἀλλ' ὄχι νεκρὴ· ἡ δὲ πίστις χωρὶς τὰ ἔργα εἶναι νεκρά¹¹.

9 Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς κατα τὸν Χριστὸ διαγωγῆς εἶναι ἡ μετάνοια, γι' αὐτὸ καὶ ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου καὶ βαπτιστῆς, ὡς ἀρχῆ τῆς κατα τὸν Χριστὸ διαγωγῆς «ἐκήρυττε μὲ τοὺς λόγους, μετανοεῖτε· διότι ἐπλησίασε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹². Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ἡ τελειότης κάθε καλοῦ, ἔλεγε τὸ ἴδιο στὸ κήρυγμά του¹³. Μετάνοια δὲ εἶναι τὸ νὰ μισήσῃ κανεὶς τὴν ἀμαρτία καὶ ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἀρετὴ, νὰ ἐκκλίνῃ ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἀγαθόν. Προηγεῖται δὲ αὐτῶν τὸ νὰ αὐτοκατακριθῆ κανεὶς γιὰ τὰ πλημμελήματά του καὶ νὰ μεταμεληθῆ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, νὰ καταφεύγῃ σ' αὐτὸν μὲ συντετριμμένη καρδιά καὶ νὰ προσπίπτῃ στὸ πέλαγος τῆς εὐσπλαγχνίας του θεωρώντας τὸν ἑαυτὸ το ἀνάξιο νὰ συναριθμηθῆ μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ ἄσωτος υἱὸς μετανοώντας, «Κύριε, δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομασθῶ υἱὸς σου· κάμε με σὰν ἓνα ἀπὸ τοὺς μισθωτοὺς σου»¹⁴.

10 Γι' αὐτὸ καὶ ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστῆς τοῦ Κυρίου προέβαλε στὴ μέση βασιλεία οὐρανῶν, ἐξαγγέλλοντας ὅτι ἔχει πλησιάσει αὐτή, ὥστε τουλάχιστον ἐξ αἰτίας τοῦ μεγέθους τῆς θείας καὶ οὐράνιας βασιλείας νὰ θεωρήσουν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀναξίους καὶ νὰ κατακρίνουν ἑαυτοὺς, πρᾶγμα ποὺ γίνεται ἀρχὴ σωτηρίας γιὰ καθένα καὶ ἀφορμὴ τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τὸν

13. Ματθ. 9,13. Μάρκ. 2,17. Λουκᾶ 5,32. Α' Τιμ. 1,15.

14. Λουκᾶ 15,19.

παντὶ καὶ ἀφορμὴ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιστροφῆς. Ἀλλὰ καὶ ἀξίνην ἐπανατείνεται καὶ ἐπ' αὐτῆς κείσθαι τῆς ρίζης τοῦ δένδρου διαβεβαιοῦται, τὴν ἐκτομὴν ὅσον οὐπω ἀπειλοῦσαν· ἐκτομὴ δέ ἐστίν ἡ κατὰ τῶν δικαιοῦντων ἑαυτοὺς καὶ ἀμαρτανόντων ἀμετανοήτως τοῦ Θεοῦ ἀπόφασις, καθ' ἣν καὶ τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης ἀπορραγέντες ζωῆς τῇ σκοτεινῇ καὶ ἀσβέστῳ παραπέμπονται γεέννη. Διὸ καὶ πυρκαϊᾶν ἄσβεστον ὁ Βαπτιστὴς ἠπεῖλει τὴν διαδεξομένην τοὺς τοιοῦτους μετὰ τὴν ἐκτομὴν, φανερῶν διὰ ταύτης τὸ φρικτὸν τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς καὶ τὴν αἰώνιον ἐκείνην κόλασιν, ὡς ἂν εἰς αἴσθησιν ἐπιστρέψῃ τὸ δυσαίσθητον ἐκεῖνο γένος καὶ τοὺς κατ' ἐκείνους ὕστερον ἀνθρώπους.

- 11 Οὐ μόνον δὲ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς μετανοίας ὁ τοῦ Κυρίου Πρόδρομος ἐνήγγεν, ἧτις ἐστίν ἡ τῶν κακῶν ἀποχὴ καὶ ἡ ἐπωφελῆς τῆς καρδίας συντριβή, ἀλλὰ καὶ τοὺς καρποὺς ἀξίους ἐπεζήτη τῆς μετανοίας. Τίνας τούτους; Πρῶτον μὲν τὴν ἐξομολόγησιν, ἣν καὶ οἱ προσιόντες αὐτῷ τῆνικαῦτα ἐποίουν· «ἐξεπορεύοντο» γάρ, φησί, «καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν». Εἶτα τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν μετριοφροσύνην, τὴν ἀγάπην, τὴν ἀλήθειαν, λέγων πρὸς αὐτούς, «μηδὲν παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε», καὶ «μηδὲνα διασεῖσητε μηδὲ συκοφαντήσητε», καὶ «ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρῶματα ὁμοίως ποιείτω». «Πᾶσα γὰρ φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται». Τί διὰ τῆς τῶν φάραγγων πληρώσεως καὶ τῆς ταπεινώσεως τῶν βουνῶν αἰνιττόμενος; Ὅπερ ὁ Κύριος σαφῶς φησιν, ὅτι «ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν

15. Ματθ. 3,5.

16. Λουκᾶ 3,11-14.

Θεό. Ἄλλὰ καὶ ἀξίνη ἐπισεῖει καὶ βεβαιώνει ὅτι αὐτὴ εἶναι ἀκριβῶς ἐπάνω στὴ ρίζα τοῦ δένδρου, ἀπειλώντας σὲ λίγο τὴν ἀποκοπή. Ἀποκοπὴ δὲ εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῶν δικαιοῦντων ἑαυτοῦς καὶ τῶν ἀμαρτανόντων ἀμετανοήτως, κατὰ τὴν ὁποία, ἀφοῦ ἀποσπασθοῦν καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσα καὶ ἀπὸ τὴ μέλλουσα ζωὴ, παραπέμπονται στὴν σκοτεινὴ καὶ ἄσβεστη γέεννα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ βαπτιστὴς ἀπειλοῦσε ἄσβεστη πυρκαϊὰ πού θὰ ἐδεχόταν τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους μετὰ τὴν ἀποκοπή, φανερώνοντας μὲ αὐτὴν τὸ φρικτὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αἰώνια ἐκείνη κόλασι, ὥστε νὰ ἐπαναφέρῃ σὲ αἴσθησι τὸ δυσαίσθητο ἐκεῖνο γένος καὶ τοὺς ὁμοίους μὲ αὐτοὺς μεταγενεστέρους των.

- 11 Ὅχι δὲ μόνο πρὸς τὴν ἀρχὴ τῆς μετανοίας ὠδηγοῦσε ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου, πού εἶναι ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ ἡ ἐπωφελὴς συντριβὴ τῆς καρδιᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐζητοῦσε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. Ποιούς δηλαδὴ; Πρῶτα μὲν τὴν ἐξομολόγησι τὴν ὁποία ἔκαμαν κι' αὐτοὶ πού προσῆλθαν σ' αὐτὸν τότε· διότι, λέγει, «ἐβγαῖναν ἔξω ἀπὸ τίς πόλεις κι' ἐβαπτίζονταν στὸν Ἰορδάνη, ἀφοῦ ἐξωμολογοῦνταν τίς ἀμαρτίες των»¹⁵. Ἐπειτα τὴ δικαιοσύνη, τὴν ἐλεημοσύνη, τὴ μετριοφροσύνη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἀλήθεια, λέγοντας πρὸς αὐτούς, «νὰ μὴ κάμετε τίποτε διαφορετικὸ ἀπὸ ὅσα ἔχετε διαταχθῆ» καὶ «κανένα νὰ μὴ ἐκβιάζετε μήτε νὰ συκοφαντῆτε», καὶ «ὅποιος ἔχει δυὸ χιτῶνες, νὰ δίνη καὶ στὸν μὴ ἔχοντα· καὶ ὅποιος ἔχει τροφίμα, νὰ κάμη ὁμοίως»¹⁶. Διότι κάθε φαράγγι θὰ γεμίση καὶ κάθε ὄρος καὶ βουνὸ θὰ ἰσοπεδωθῆ»¹⁷. Τί ὑπαινίσσεται μὲ τὸ γέμισμα τῶν φαραγγιῶν καὶ τὴν ἰσοπέδωσι τῶν βουνῶν; Ἐκεῖνο πού ὁ Κύριος λέγει σαφῶς, ὅτι «ὅποιος ὑψῶνει τὸν ἑαυτό του θὰ ταπει-

17. Λουκᾶ 3,5.

ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται». Καὶ «ἔσται», φησί, «τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεΐαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ». Σκολιόν ἐστὶ τὸ ψεῦδος, ὁ δόλος, ἡ διαβολή· τραχεῖα δὲ ὁδὸς ἡ ὀργή, τὸ μῖσος, ὁ φθόνος, ἡ μνησικακία, ἅπερ ἅπαντα εὐθύνεται καὶ καταλεαίνεται μεταβαλλόμενα διὰ τῶν ἔργων τῆς μετανοίας. Καὶ οὕτω «πᾶσα σὰρξ», ἦτοι πᾶς ἄνθρωπος ἐκ παντὸς ἔθνους τε καὶ γένους ὁ εὐθύνων καὶ καταλεάνας ἑαυτὸν διὰ τῆς μετανοίας, «ὄψεται τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ».

12 Ἐγὼ δὲ πρὸς ὑμᾶς ταῦτα λέγων, ἀδελφοί, οὐ μετρίως ὀδυνῶμαι τὴν ψυχὴν, ἀναλογιζόμενος, πῶς ἡμεῖς οἱ καταξιωθέντες ἐκ πολλοῦ τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος οὐδὲ ἐκεῖνά πω κατωρθώσαμεν, ἅπερ ἀπήτει ὁ Ἰωάννης τοὺς προσιόντας τῷ ἰδίῳ βαπτίσματι. Καίτοι τοσοῦτο διαφέρει τοῦ διδομένου τότε παρὰ τοῦ Ἰωάννου τὸ τοῦ Κυρίου βάπτισμα, οὗ ἡμεῖς κατηξιώθημεν, ὅσον τοῦ ὕδατος ἢ χάρις τοῦ θείου Πνεύματος· καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Κύριος ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς, «Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ». Καὶ Ἰωάννης μὲν ἐβάπτιζεν, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς τὸν ἐρχόμενον, ὁ δὲ Κύριος μετεσκεύασε δι' ἑαυτοῦ τὸ τοῦ Ἰωάννου βάπτισμα, ἐμφυτεύσας μυστικῶς αὐτῷ δι' ἑαυτοῦ τὴν αἰδίου πηγὴν τῆς χάριτος. Ταῦτα γὰρ διδάσκοντος τοῦ Ἰωάννου καὶ βαπτίζοντος τοὺς προσιόντας, ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπὸ Ἰωάννου. Ἐρχεται δὲ οὐ μετὰ δυοκαιδεκάτην ἡμέραν τῆς αὐτοῦ γεννήσεως, ὡς νῦν

18. Λουκᾶ 18,14.

19. Λουκᾶ 3,5.

20. Λουκᾶ 3,6.

νωθῆ, καὶ ὁποῖος ταπεινώνει τὸν ἑαυτοῦ θὰ ὑψωθῆ»¹⁸. Καί, λέγει, «τὰ στραβὰ θὰ γίνουν ἴσια, καὶ τραχεῖς οἱ δρόμοι θὰ γίνουν ὀμαλοί· καὶ κάθε σάρκα θὰ ἰδῆ τὴ σωτηρία ἀπὸ τὸ Θεό»¹⁹. Στραβὸ εἶναι τὸ ψεῦδος, ὁ δόλος, ἡ διαβολή· τραχὺς δὲ δρόμος ἡ ὀργή, τὸ μῖσος, ὁ φθόνος, ἡ μνησικακία, τὰ ὁποῖα ἰσιώνται ὅλα καὶ ὀμαλύνονται, μεταβαλλόμενα μὲ τὰ ἔργα τῆς μετανοίας. Κι' ἔτσι «κάθε σάρκα», δηλαδή κάθε ἄνθρωπος ἀπὸ κάθε ἔθνος καὶ γένος, πού θὰ ἔχη ἐξομαλύνει τὸν ἑαυτοῦ διὰ τῆς μετανοίας «θὰ ἰδῆ τὴ σωτηρία ἀπὸ τὸν Θεό»²⁰.

- 12 Ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, λέγοντάς σας αὐτά, δὲν πονῶ ὀλίγο ψυχικά, ἀναλογιζόμενος, πῶς ἐμεῖς πού καταξιωθήκαμε ἀπὸ πολλῶν καιρῶ τοῦ βαπτίσματος κατὰ τὸ Χριστὸ δὲν κατωρθώσαμε ἀκόμη οὔτε ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσε ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τοὺς προσελθόντας στὸ δικό του βάπτισμα. Καὶ ὅμως τὸ βάπτισμα τοῦ Κυρίου, τοῦ ὁποῖου ἀξιωθήκαμε ἐμεῖς, διαφέρει ἀπὸ τὸ βάπτισμα πού ἔδιδε ὁ Ἰωάννης τόσο, ὅσο διαφέρει ἡ χάρις τοῦ θείου Πνεύματος ἀπὸ τὸ ὕδωρ· κι' αὐτὸ ἐδήλωνε ὁ Κύριος, ὅταν ἔλεγε στοὺς μαθητάς, «ὁ μὲν Ἰωάννης ἐβάπτισε στὸ ὕδωρ, ἐσεῖς δὲ θὰ βαπτισθῆτε σὲ Πνεῦμα ἅγιο»²¹. Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης ἐβάπτισε, γιὰ νὰ πιστεύσουν στὸν ἐρχόμενο, ὁ δὲ Κύριος μετεσκεῦασε διὰ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννη, ἐμφυτεύοντας σ' αὐτὸν μυστικῶς ὁ ἴδιος τὴν αἴδια πηγὴ τῆς χάριτος. Διότι, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης ἐδίδασκε αὐτὰ κι' ἐβάπτιζε τοὺς προσερχομένους, ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας στὸν Ἰορδάνη, γιὰ νὰ βαπτισθῆ ἀπὸ τὸν Ἰωάννη²². Ἔρχεται δὲ ὄχι μετὰ τὴ δωδεκάτη ἡμέρα τῆς γεννήσεώς του, ὅπως τελοῦμε τώρα αὐτὴν τὴν ἐορ-

21. Πράξ. 1,5. Ματθ. 3,11.

22. Ματθ. 3,13.

ταύτην ἐκτελοῦμεν τὴν ἑορτὴν, κατ' ἐνιαυτὸν πάντων τῶν κατὰ τὴν θεανδρικήν οἰκονομίαν ὑπὲρ ἡμῶν τετελεσμένων τὴν μνήμην ἄγειν προαιρούμενοι καλῶς, ἀλλ' ἔρχεται τριάκοντα ἔτη γεγονώς, ὡς ὁ Λουκᾶς ἰστόρησεν, εἷς καὶ αὐτὸς εἶναι φαινόμενος τοῦ ὄχλου καὶ μηδὲν ἐξηλλαγμένον ἐπιδεικνύμενος, ἐν λιτότητι καὶ ἐσχάτῃ εὐτελείᾳ τε καὶ ἀφανείᾳ.

- 13 Ὁ μέντοι Ἰωάννης τῷ διορατικῷ πνεύματι τοῦτον ἐγγίσαντα γνωρίσας πρὸς μὲν τοὺς ὄχλους ἔλεγε, «μέσος ὑμῶν ἔστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε, ὃς μετ' ἐμὲ ὢν» τῇ κατὰ σάρκα γεννήσει καὶ τῇ φανερώσει «πρῶτος μου ἦν» ὡς Θεὸς καὶ Θεοῦ Λόγος καὶ Υἱός, ἐκ Θεοῦ Πατρός πρὸ αἰώνων γεννηθείς, καὶ νῦν ἐν ἑαυτῷ φέρων τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, «οὐδ' οὐκ εἰμι ἰκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος». Ὑπόδημα δέ ἐστι τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ τί ἄλλο, ἢ πάντως ἡ σὰρξ, ἣν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέδου; Τοῦ δὲ ὑποδήματος ἡμᾶς ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς συναφείας τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός, ὃν ἀπόρρητον ὄντα λύειν καὶ διευκρινεῖν οὐδὲ αὐτὸς ἰκανός, ὁ ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ὑψηλότερος. «Οὗτος», φησί, «βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί», τῷ φωτιστικῷ δηλονότι καὶ κολαστικῷ, κατ' ἀξίαν ἐκάστου τῆς ἑαυτοῦ διαθέσεως κομιζομένου τὸ κατάλληλον. Τούτου πάντες ἡμεῖς λογικὸν γεωργίον ἐσμεν· αὐτὸς ἔχει τοῦ τοιούτου γεωργίου «τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ», τουτέστι τὰς λειτουργικὰς δυνάμεις καὶ τοὺς ὑπηρετούμενους ἀγγέλους τῇ μελλούσῃ κρίσει καὶ διαχωρίζοντας τὰ ζιζάνια ἀπὸ τοῦ σίτου· χει-

22α. Τὰ Θεοφάνεια, ἡμέρα βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ, τελοῦνται δώδεκα ἡμέρες μετὰ τὴ γέννησι.

23. Λουκᾶ 3,23.

τή^{22α}, πού καλῶς ἔχομε καθιερωμένη γιὰ νὰ μνημονεύωμε κάθε χρόνο ὅλα τὰ τελεσθέντα κατὰ τὴν θεανδρική οἰκονομία γιὰ χάρι μας· ἀλλ' ἔρχεται, ὅταν ἔγινε ἡλικίας τρίαντα ἐτῶν, ὅπως ἰστόρησε ὁ Λουκᾶς²³, φαινόμενος σὰν νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς ἕνας ἀπὸ τὸν ὄχλο, χωρὶς νὰ ἐπιδεικνύη τίποτε τὸ διαφορετικό, μὲ λιτότητα καὶ ἐσχάτη εὐτέλεια καὶ ἀφάνεια.

- 13 Ὁ Ἰωάννης ὁμως, πού μὲ τὸ διορατικὸ Πνεῦμα τὸν ἐγνώρισε, ὅταν ἐπλησίασε, πρὸς μὲν τοὺς ὄχλους ἔλεγε «στέκεται ἀνάμεσα σας αὐτὸς πού ἐσεῖς δὲν τὸν γνωρίζετε, αὐτὸς πού, ἐνῶ εἶναι ἔπειτα ἀπὸ ἐμένα», ὡς πρὸς τὴν κατὰ σάρκα γέννησι καὶ ἐμφάνισι, «ἦταν πρῶτος μου» ὡς Θεὸς καὶ Λόγος καὶ Υἱὸς Θεοῦ, πού ἐγεννήθηκε πρὸ αἰώνων ἀπὸ τὸν Θεὸν Πατέρα καὶ τώρα φέρει μέσα του τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, «τοῦ ὁποίου δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ λύσω τὸ λουρὶ τοῦ ὑποδήματος»²⁴. Ὑπόδημα δὲ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι τί ἄλλο παρὰ ἡ σὰρξ, τὴν ὁποία ἐνδύθηκε γιὰ χάρι μας. Τοῦ δὲ ὑποδήματος λουρὶ εἶναι ὁ τρόπος τῆς συναφείας μεταξὺ τῆς θεότητος καὶ τῆς σαρκός, τὸν ὁποῖο τρόπο, ὡς ἀπόρρητον, δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ λύση καὶ διευκρινήση οὔτε αὐτὸς πού εἶναι ὁ ὑψηλότερος ἀνάμεσα στὰ γεννήματα τῶν γυναικῶν»^{24α}. «Αὐτός», λέγει, «θὰ σᾶς βαπτίση μὲ Πνεῦμα ἅγιο καὶ πῦρ»²⁵, δηλαδὴ μὲ τὸ φωτιστικὸ καὶ τὸ κολαστικὸ, ὥστε ὁ καθένας νὰ παίρνη τὸ κατάλληλο στὴ διάθεσί του. Τούτου εἴμαστε ὅλοι ἐμεῖς λογικὸ ἀγρόκτημα· αὐτὸς ἔχει τοῦ ἀγροῦ τούτου «τὸ πτυᾶρι στὸ χέρι», δηλαδὴ τὶς λειτουργικὲς δυνάμεις καὶ τοὺς ὑπηρετικoὺς στὴ μέλλουσα κρίσι ἀγγέλους πού διαχωρίζουν τὰ ζιζάνια ἀπὸ τὸν σῖτο. Ὡς χέρι δὲ θὰ ἐννοήσης τὴν ἐξουσία. «Καὶ θὰ καθαρῖση», λέγει, «τὸ

24. Ἰω. 1,15. 1,27. Ματθ. 3,11. Μάρκ. 1,7. Λουκᾶ 3,16.

24α. Ματθ. 11,11.

25. Ματθ. 3,11.

ρα δὲ νοήσεις τὴν ἐξουσίαν. «Καὶ καθαρειῖ», φησί, «τὴν ἄλωνα αὐτοῦ», τουτέστι τὸν κόσμον ἅπαντα, «καὶ τὸν μὲν σῖτον», τοὺς γονίμους πρὸς δικαιοσύνην, «συνάξει εἰς τὴν ἀποθήκην», τὰς οὐρανόους δηλονότι μονάς, «τὸ δὲ ἄχυρον» ὡς ἄχρηστον, τοὺς πρὸς ἀρετὴν ἀγόνους, «κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ». Εἰ δὲ ἄσβεστον ἐκεῖνο τὸ πῦρ, καὶ ἀδαπάνητον ἔχει τὸ ὑπέκκαυμα· τοῦτο δὲ τὸ αἰώνιον παρίστησι τῆς κολάσεως.

14 Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ὄχλους τοιαῦτα ὁ Ἰωάννης καὶ πρὸ τοῦ παραγενέσθαι καὶ παραγενομένου πρὸς τὸν Ἰορδάνην τοῦ Κυρίου ἔλεγεν. Αὐτὸν δὲ ὑποκύπτοντα ὄρων αὐτὸς ὑποπτῆξας «διεκώλυε λέγων πρὸς αὐτόν, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι»· καὶ γὰρ ἐκ τοῦ παλαιοῦ σπέρματος φῶς καὶ κληρονόμος ὢν ἐκείνου τοῦ πταίσματος καὶ τῆς ἐκ τούτου προστροπῆς, χρήζω καὶ αὐτὸς τῆς ἀπὸ σοῦ καθάρσεως, καὶ σὺ ὁ ἄνευ σπορᾶς ἐκ Παρθένου ἀγίας σαρκωθείς καὶ ὡς Θεὸς μόνος ὑπάρχων ἀναμάρτητος ἔρχη πρὸς με, δέσποτα; Ὁ δὲ ὡς δεσπότης δούλω προστάσων, «ἄφες ἄρτι», φησί. Τὸ δὲ «ἄρτι» προσέθηκεν, ὅτι μετὰ τὸ βαπτισθῆναι τὸν Κύριον ἐπίσης ἅπας ὁ χῶρος ἐκεῖνος κολυμβήθρα γέγονε πνευματικὴ καὶ μετὰ τοῦ Ἰωάννου καὶ τοὺς ἄλλους πάντας περιέσχεν ὡς ἀπὸ πηγῆς τοῦ προσκυνητοῦ ἐκείνου σώματος ἐπὶ πάντας ἢ θεία χάρις χεομένη καὶ πάντας τοὺς ἀξίους περιρρέουσα καὶ θείως φωτίζουσα καὶ τῆς πατρῴας ἀρᾶς ἐκλυτρουμένη.

15 Καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης μετὰ ταῦτα ἔλεγεν, «οὗτός ἐστιν, ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν· καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς

άλῳνι του», δηλαδή ὅλον τὸν κόσμον, «καὶ τὸ μὲν σιτάρη», τοὺς γονίμους γιὰ τὴ δικαιοσύνη, «θὰ συνάξη στὴν ἀποθήκη του», δηλαδή στὶς οὐράνιες μονές, «τὸ δὲ ἄχυρο», δηλαδή τοὺς ἀγόνους στὴν ἀρετὴ, ὡς ἄχρηστο «θὰ κατακαύσῃ μὲ ἄσβεστο πῦρ»²⁶. Ἄν δὲ ἐκεῖνο τὸ πῦρ εἶναι ἄσβεστο, ἔχει καὶ ἀτελείωτο προσάναμμα· τοῦτο δὲ παριστάνει τὴν αἰωνιότητα τῆς κολάσεως.

14 Πρὸς τοὺς ὄχλους λοιπὸν τέτοια ἔλεγε ὁ Ἰωάννης, καὶ πρὶν ἔλθῃ κι' ἔπειτα ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κυρίου στὸν Ἰορδάνη. Βλέποντας δὲ τοῦτον νὰ σκύβῃ, ὑποχώρησε «καὶ τὸν ἐμπόδιζε λέγοντας πρὸς αὐτόν, ἐγὼ ἔχω ἀνάγκη νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ σένα»· διότι, ἐπειδὴ ἐφύτρωσα ἀπὸ τὸ παλαιὸ σπέρμα καὶ εἶμαι κληρονόμος ἐκείνου τοῦ πταίσματος καὶ τοῦ ἀπ' αὐτὸ μολυσμοῦ, ἔχω κι' ἐγὼ ἀνάγκη καθάρσεως ἀπὸ σένα, καὶ σὺ ποὺ ἐσαρκώθηκες ἀπὸ ἁγία Παρθένο χωρὶς σπορὰ καὶ ποὺ ὡς Θεὸς εἶσαι ὁ μόνος ἀναμάρτητος ἔρχεσαι πρὸς ἐμένα, δέσποτα; Ἐκεῖνος δέ, προστάζοντας σὰν δεσπότης τὸν δοῦλο, λέγει, «ἄφησε τώρα»²⁷. Τὸ δὲ «τώρα» τὸ προσέθεσε, διότι μετὰ τὴ βάπτισι τοῦ Κυρίου ἔγινε ἐξ ἴσου ὄλος ἐκεῖνος ὁ χώρος κολυμβήθρα πνευματικὴ καὶ μαζὶ μὲ τὸν Ἰωάννη περιέλαβε καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους ἢ θεία χάρις, χεομένη σὰν ἀπὸ πηγὴ ἐκεῖνο τὸ προσκυνητὸ σῶμα πρὸς ὄλους καὶ περιρρέοντας ὄλους τοὺς ἀξίους, φωτίζοντάς τους θείως καὶ λυτρώνοντάς τους ἀπὸ τὴν πατρικὴ κατάρρα.

15 Κι' αὐτὸ εἶναι ὅ,τι ἔλεγε ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης, «τοῦτος εἶναι ποὺ εἶπα, αὐτὸς ποὺ ἔρχεται ὀπίσω μου ἔχει φθάσει ἐμπρὸς μου, διότι ἦταν πρὶν ἀπὸ ἐμένα· καὶ ἀπὸ τὸ

26. Ματθ. 3,12.

πάντες ἐλάβομεν». «Ἐφες οὖν ἄρτι», πρὸς αὐτόν φησιν ὁ Ἰησοῦς, «οὕτω γὰρ πρέπον ἡμῖν ἐστι», τουτέστιν ἐμοί· ἐστι δὲ καὶ τοῦτο δεσποτικὸν πρὸς Ἰωάννην λεγόμενον. «Οὕτω γοῦν πρέπον ἡμῖν ἐστι πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην», τουτέστι μηδεμίαν μὲν ἐμὲ θεϊαν ἐντολὴν ἀπρακτον ἀφεῖναι, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην φύσιν οὕτω τελέως δικαιῶσαι καὶ τῆς θείας καὶ διδίου χάριτος ἐμφανέστερον αὐτὴν πληρῶσαι· τὸ γὰρ παρὰ σοῦ δεξάμενος βάσπισμα φανερώς ἐπ' αὐτὴν ἐλκύσω τὸ Πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας ἄνωθεν.

16 Ἄλλ' ὁ μὲν Ἰωάννης ἀκούσας τοῦ δεσποτικοῦ προστάγματος «ἄφες» λέγοντος μηκέτ' ἔχων ἀντειπεῖν, ἀφῆκε βαπτισθῆναι τὸν Κύριον», ἡμεῖς δὲ τὰ μὲν ἐξῆς τῶν προκειμένων ἐπὶ τῆς ἐξῆς ἐροῦμεν, ἰδιαίτατα ὄντα τῇ κυρίᾳ τῶν ἡμερῶν.

17 Ἐπεὶ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦτο καὶ ἐφίσταται καὶ ἀφίσταται αὐτεξουσίως ὡς ὁμοσθενὲς Πατρί τε καὶ Υἱῷ, καὶ τοῖς μὲν ἐν μετανοίᾳ ζῶσι παραμένει, κἂν ἀμάρτωσι, μὴ ἀφιστάμενον, ὡς ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ ἐμάθομεν, τῶν δὲ ἀμετανοήτως ἀμαρτανόντων ἀπανίσταται, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ Σαοὺλ ἐκείνου, γένοιτο ἡμᾶς πάντας ἔργοις καὶ λόγοις καὶ λογισμοῖς διὰ βίου τῆς μετανοίας ἀντεχομένους ἔνοικον τοῦτ' ἔχειν διὰ παντός συντείζον καὶ περιέπον καὶ τὴν ἀνωτάτην σωτηρίαν παρέχον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

πλήρωμά του ἐλάβαμε ὅλοι ἐμεῖς»²⁸. «Ἄφησε λοιπὸν τώρα», λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, «διότι ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ σὲ μᾶς», δηλαδή σ' ἐμένα· εἶναι δὲ καὶ αὐτὸ δεσποτικό, λεγόμενον πρὸς τὸν Ἰωάννη. «Διότι ἔτσι πρέπει, γιὰ νὰ ἐκπληρώσωμε ὅλοι τὴ δικαιοσύνη»²⁹, δηλαδή καμμιά θεία ἐντολὴ νὰ μὴ παραλείψω ἐγώ, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην φύσιν νὰ δικαιώσω ἔτσι τελείως καὶ νὰ τὴν γεμίσω ἐμφανέστερα μὲ τὴ θεία καὶ αἴδια χάρι· διότι ἔχοντας δεχθῆ ἀπὸ σένα τὸ βάπτισμα φανερώς θὰ ἐλκύσω ἀπὸ ἄνω τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας ἐπάνω σ' αὐτήν.»

16 Ἄλλὰ ὁ μὲν Ἰωάννης, ἀφοῦ ἄφησε τὸ δεσποτικὸ πρόσταγμα ποῦ ἔλεγε «ἄφησε», μὴ ἔχοντας τί ν' ἀντεῖπη, ἄφησε τὸν Κύριο νὰ βαπτισθῆ. Ἐμεῖς δὲ τὰ ἐπόμενα συμβάντα θὰ τὰ εἶπούμε τὴν ἐπομένη ἡμέρα, ἀφοῦ ἀνήκουν ἰδιαιτέρως στὴν κυρία ἡμέρα.

17 Ἐπειδὴ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦτο καὶ ἐπέρχεται καὶ ἀπέρχεται αὐτεξουσίως ὡς ὁμοδύναμο μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό, καὶ εἰς μὲν τοὺς ζῶντας σὲ μετάνοια παραμένει, ἀκόμη καὶ ἂν ἁμαρτήσουν, χωρὶς νὰ ἀπέρχεται, ὅπως ἐμάθαμε ἀπὸ τὸν Δαβίδ³⁰, ἀπὸ τοὺς ἁμαρτάνοντας ὅμως ἀμετανοήτως ἀπομακρύνεται, ὅπως ἐμάθαμε ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Σαούλ³¹, εἴθε ὅλοι ἐμεῖς κρατώντας ἰσοβίως τὴ μετάνοια μὲ ἔργα καὶ λόγια καὶ λογισμούς, νὰ ἔχωμε τὸ πνεῦμα διαπαντὸς γιὰ νὰ μᾶς συνετίζη καὶ νὰ μᾶς φροντίζη καὶ νὰ παρέχη τὴν ἀνωτάτη σωτηρία, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

28. Ἰω. 1,16· 30.

29. Ματθ. 3,15.

30. Ψαλμ. 50,11.

31. Α' Βασ. 16,14.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ε΄

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ
ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ
ΟΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ
ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

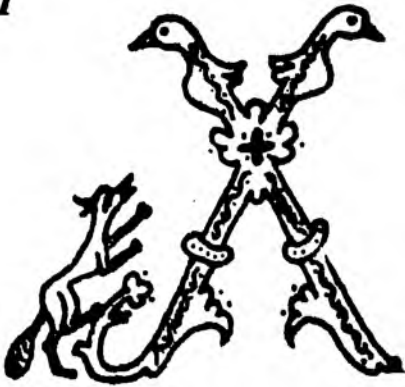

ΟΜΙΛΙΑ Ε'

ΡΗΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

Ἐν ἧ καὶ κατὰ τὸ ἐγγωροῦν ἔκφανσις
τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ βαπτίσματος

1

Θες συνεκκλησιάζων καὶ συνεορτάζων
ὑμῖν προεορτάζουσι τὴν τῶν Φώτων ἡμέ-
ραν τὰ προσήκοντα διελεξάμην, εἰπὼν
πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην περὶ τοῦ κατὰ
Χριστὸν βαπτίσματος, οὗ ἡμεῖς ἠξιώμεθα,
ὡς ἐπίγνωσις ἐστὶ Θεοῦ καὶ ὑπόσχεσις
πρὸς τὸν Θεόν, πίστις μὲν καὶ ἐπίγνωσις
τῆς ἐν Θεῷ ἀληθείας, συνθήκη δὲ καὶ ὑπό-
σχεσις ἔργων καὶ λόγων καὶ τρόπων ἀρε-
σκόντων Θεῷ διὰ συμβόλων ἱερῶν τελουμένων. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο
διδάσκοντες πρεσεθήκαμεν, ὡς ἐὰν μὴ τὰς ὑποσχέσεις ἐκεῖνας εἰς
ἔργον ἀγάγωμεν, τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα σύμβολα καὶ αἱ διὰ τούτων καὶ σὺν
τούτοις διὰ λόγου πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεις οὐ μόνον οὐκ ὠφελοῦσι
τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ καταδίκη δικαίως καθυποβάλλουσιν.

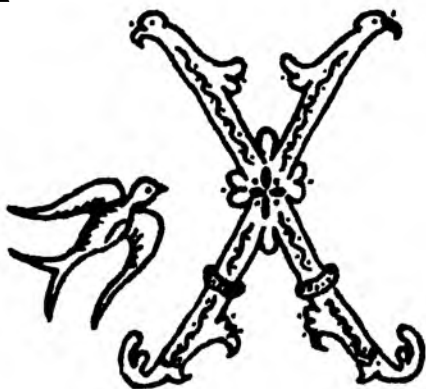

Ο Μ Ι Λ Ι Α 60

ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

“Οπου περιλαμβάνεται και παρουσίασις τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ.

1

θές συνεκκλησιάζοντας και συνεορτάζοντας με σᾶς πού προεωρτάζατε τὴν ἡμέρα τῶν Φώτων σᾶς ἀνέπτυξα τὰ ἀπαραίτητα λέγοντας πρὸς τὴν ἀγάπη σας τὰ σχετικὰ με τὸ βάπτισμα κατὰ Χριστόν, τὸ ὁποῖο ἀξιωθήκαμε ἡμεῖς· ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ και ὑπόσχεσις πρὸς τὸν Θεό, πίστις μὲν και ἐπίγνωσις τῆς ἐν Θεῷ ἀληθείας, συμφωνία δὲ και ὑπόσχεσις ἔργων και λόγων και τρόπων ἀρεστῶν στὸ Θεὸ πού τελοῦνται διὰ τῶν ἱερῶν συμβόλων. Ἄλλὰ διδάσκοντας προσθέσαμε και τοῦτο, ὅτι ἂν δὲν μετατρέψωμε σὲ ἔργο τὶς ὑποσχέσεις ἐκεῖνες, τὰ ἱερά ἐκεῖνα σύμβολα και οἱ δι' αὐτῶν και μαζί με αὐτὰ διὰ λόγου ὑποσχέσεις πρὸς τὸν Θεό, ὄχι μόνο δὲν ὠφελοῦν τὸν

Εἶτα τὴν Ἰωάννου τοῦ προφήτου καὶ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ πρὸς τοὺς ὄχλους διδασκαλίαν ἐξηγησάμεθα, ἣ καὶ αὕτη περὶ τοῦ αὐτοῦ βαπτίσματος διαλαμβάνει· τὸ μὲν γὰρ ἐπίγνωσις ἐστὶ Θεοῦ, καθάπερ εἰρήκαμεν, ὁ δὲ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Πρόδρομος καὶ βαπτιστῆς εἰς ἐπίγνωσιν αὐτοῦ διὰ τῆς οἰκειᾶς διδασκαλίας ἡμᾶς ἐνάγει, προαιώνιον αὐτὸν δεικνὺς καὶ δεσπότην τοῦ παντός, κριτὴν τε ζώντων καὶ νεκρῶν καὶ κατ' ἐξουσίαν τοὺς μὲν ἀξίους εἰς τὰς αἰδίοις μονὰς εἰσάγοντα, τοὺς δὲ κατακρίτους εἰς τὴν γέενναν ριπτοῦντα, καὶ Κύριον μὲν αὐτὸν εἶναι καὶ τῶν ἀγγέλων μαρτυρῶν, ἑαυτὸν δὲ τοῖς ἐσχάτοις δούλοις συντάττων.

2 Ἐπεὶ δὲ τὸ βάπτισμα μὴ μόνον ἐπίγνωσις ἐστὶ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπόσχεσις ἐπιστροφῆς καὶ θεαρέστων ἔργων, διὰ τοῦτο ὁ τοῦ Χριστοῦ Πρόδρομος καὶ βαπτιστῆς οὐ μόνον πρὸς ἐπίγνωσιν ἐνήγε τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ μετάνοιαν ἐκήρυττε καὶ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας ἐπέζητει, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν μετριοφροσύνην, τὴν ἀγάπην, τὴν ἀλήθειαν· καὶ τοῦτο δὲ δεικνὺς, ὅτι χωρὶς ἔργων ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπόσχεσις οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ καταδικάζει τὸν ἄνθρωπον, ἀξίνην ἐπανετείνετο καὶ πυρκαϊᾶν ἐπεδείκνυ ἀσβεστον καὶ «πᾶν», ἔλεγε, «δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται». Πρὸς τούτοις ἐξηγησάμεθα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ τοὺς πρὸς αὐτὸν τὸν Κύριον βαπτισθῆναι παραγενόμενον τοῦ Βαπτιστοῦ λόγους, εὐλαβουμένου, καὶ ὑποχωροῦντος καὶ παραιτουμένου τὸ ἔργον καὶ ζητοῦντος μᾶλλον αὐτὸν παρ' ἐκείνου λαβεῖν τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῦ Κυρίου πρὸς ἐκεῖνον λόγους ὡς δεσπότου δούλῳ προστάσσοντος,

ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ δικαίως τὸν ὑποβάλλουν σὲ καταδίκη. Ἐπειτα ἐξηγήσαμε τὴν πρὸς τοὺς ὄχλους διδασκαλία Ἰωάννη τοῦ Προφήτη καὶ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ, ἡ ὁποία διαλαμβάνει καὶ αὐτὴ περὶ τοῦ ἰδίου βαπτίσματος· διότι τὸ μὲν βάπτισμα εἶναι ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶπαμε, ὁ δὲ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ μᾶς ὁδηγεῖ διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ στήν ἐπίγνωσι αὐτοῦ, ἀποδεικνύοντάς τον προαιώνιο καὶ δεσπότη τοῦ παντός, κριτὴ ζωντανῶν καὶ νεκρῶν, πού κατὰ τὴν ἐξουσία του τοὺς μὲν ἀξίους εἰσάγει στὶς αἴδιες μονές, τοὺς δὲ κατακρίτους ρίπτει στὴ γέεννα τοῦ πυρός· ἐνῶ μαρτυρεῖ ὅτι αὐτὸς εἶναι κύριος καὶ τῶν ἀγγέλων, τὸν ἑαυτό του δὲ τὸν συντάσσει στοὺς ἐσχάτους δούλους.

- 2 Ἐπειδὴ δὲ τὸ βάπτισμα ὄχι μόνο ἐπίγνωσις τοῦ Θεοῦ εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὑπόσχεσις ἐπιστροφῆς καὶ θεαρέστων ἔργων, γι' αὐτὸ ὁ πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ καὶ βαπτιστὴς, ὄχι μόνο ὠδηγοῦσε στήν ἐπίγνωσι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκήρυττε μετάνοια κι' ἐπιζητοῦσε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, τὴν δικαιοσύνη, τὴν ἐλεημοσύνη, τὴν μετριοφροσύνη, τὴν ἀγάπη, τὴν ἀλήθεια. Δεικνύοντας δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι χωρὶς ἔργα δὲν ὠφελεῖ καθόλου ἡ πρὸς τὸν Θεὸ ὑπόσχεσις, ἀλλὰ καὶ καταδικάζει τὸν ἄνθρωπο, ἐπέσειε ἀξίνα κι' ἐπεδείκνυε πυρκαϊὰ ἄσβεστη κι' ἔλεγε ὅτι «κάθε δένδρο πού δὲν κάμει καλὸ καρπὸ ἀποκόπτεται καὶ ρίπτεται στὴ φωτιά»¹. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἐξηγήσαμε πρὸς τὴν ἀγάπη σας καὶ τοὺς πρὸς τὸν ἴδιο τὸν Κύριο πού ἦλθε νὰ βαπτισθῆ λόγους τοῦ Βαπτιστοῦ, πού ἐδίσταζε καὶ ὑποχωροῦσε καὶ παραιτεῖτο ἀπὸ τὸ ἔργο, κι' ἐζητοῦσε μᾶλλον αὐτὸς νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸ βάπτι-

1. Ματθ. 3,10.

ἄμα δὲ καὶ ὡς φίλῳ καὶ συγγενεῖ κατὰ σάρκα τὸ μυστήριον ἐκκαλύπτοντος καὶ τὰς εὐλόγους αἰτίας ἐπιδεικνύοντος· καὶ ἀφικόμεθα τηνικαῦτα πρὸς ὑμᾶς λέγοντες ἕως οὗ πεισθεῖς ὁ Ἰωάννης ἀφήκε βαπτισθῆναι τὸν Κύριον. Ὑπελείφθη δὲ τοῦ εὐαγγελίου τὸ εἰς ἐπήκοον ἀνεγνωσμένον νῦν, ὅτι «βαπτισθεῖς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν ὁ Ἰωάννης τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡς περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα».

3 Μέγα καὶ ὑψηλόν, ἀδελφοί, τὸ τοῖς ὀλίγοις τούτοις ρήμασιν ἐμπεριειλημμένον μυστήριον τοῦ Χριστοῦ βαπτίσματος, δυσθεώρητόν τε καὶ δυσερμήνευτον, καὶ οὐχ ἦττον δυσκατάληπτον· ἀλλ' ἐπεὶ σωτήριον διαφερόντως, τῷ τὰς Γραφὰς ἐρευνᾶν προτρεψαμένῳ πεισθέντες καὶ θαρρήσαντες ἀνιχνεύσωμεν ἐφ' ὅσον ἐφικτὸν τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν. Καθάπερ οὖν τὴν ἀρχὴν μετὰ τὸ εἰπεῖν τὸν Θεόν, «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν», ἐν Ἀδὰμ τῆς φύσεως ἡμῶν πλασθείσης, διὰ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐμφυσήματος τὸ ζωορχικὸν Πνεῦμα ἐκφανέν τε καὶ δοθὲν συνεξέφηνε τὸ καθ' ὑπόστασιν τῆς δημιουργοῦ θεότητος τριαδικὸν ἐπὶ τῶν ἄλλων κτισμάτων, ἅτε μόνῳ ρήματι προαγομένων τοῦ Λόγου καὶ τοῦ λέγοντος Πατρὸς ἐκφαινομένων μόνον· οὕτω νῦν τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀναπλαττομένης ἐν Χριστῷ, φανερωθὲν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς ἐκ τῶν ὑπερουρανίων πρὸς αὐτὸν ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζόμενον καθόδου, τὸ σωστικὸν τῶν λογικῶν κτισμά-

2. Ματθ. 3,16 ἔ.

3. Ἰω. 5,39.

σμα. Ἄλλ' ἐπίσης ἐξηγήσαμε καὶ τοῦ Κυρίου τοὺς λόγους πρὸς ἐκεῖνον, ὡς δεσπότη πού προστάσσει δοῦλον, συγχρόνως δὲ καὶ φανερώνει τὸ μυστήριον σὰν σὲ φίλον καὶ συγγενῆ κατὰ σάρκα καὶ προβάλλει τὶς εὐλογεῖς δικαιολογίες. Καὶ ἐφθάσαμε τότε ὁμιλώντας πρὸς σᾶς ἕως τὸ σημεῖον ὅπου ὁ Ἰωάννης πεισθεὶς ἄφησε τὸν Κύριον νὰ βαπτισθῆ. Ἀπέμεινε δὲ ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιον αὐτὸ πού ἀναγνώσθηκε τώρα σ' ἐπήκοο, ὅτι, «ἀφοῦ ἐβαπτίσθη ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὕδωρ· καὶ ἰδοὺ τοῦ ἀνοίχθησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ εἶδε ὁ Ἰωάννης τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ κατεβαίνει σὰν περιστέρα καὶ νὰ ἔρχεται ἐπάνω του. Καὶ ἀμέσως ἦλθε φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν πού ἔλεγε, τοῦτος εἶναι ὁ ἀγαπητὸς Υἱὸς μου, πού τὸν ἐξέλεξα»².

- 3 Μέγα καὶ ὑψηλό, ἀδελφοί, εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ πού συμπεριλαμβάνεται στὰ λίγα τοῦτα λόγια, δυσθεώρητο καὶ δυσερμήνευτο καὶ ὄχι λιγώτερο δυσκατάληπτο· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἐξαιρετικὰ σωτήριο, γι' αὐτό, ἀφοῦ πεισθοῦμε καὶ ἐλπίσωμε σ' αὐτὸν πού προέτρεψε νὰ ἐρευνοῦμε τὶς Γραφές³, ἃς ἀνιχνεύσωμε ὅσο εἶναι ἐφικτὸ τὴ δύναμι τοῦ μυστηρίου. Ὅπως λοιπὸν κατὰ τὴ ἀρχὴ μετὰ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, «ἃς κατασκευάσωμε ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσί μας»⁴, ἀφοῦ ἐπλάσθη ἡ φύσις μας στὸν Ἀδάμ, τὸ ζωαρχικὸ Πνεῦμα, ἀφοῦ ἐφανερώθηκε κι' ἐδόθηκε μὲ τὸ ἐμφύσημα πρὸς αὐτόν, συνεφάνερωσε καὶ τὸ τριαδικὸ τῶν ὑποστάσεων τῆς δημιουργοῦ θεότητος ἐπάνω στὰ ἄλλα κτίσματα, τὰ ὁποῖα παράγονταν μὲ μόνον τὸ ρῆμα τοῦ Λόγου καὶ τοῦ λέγοντος Πατρός· ἔτσι τώρα, πού ἀναπλασσόταν στὸν Χριστὸ ἡ φύσις μας, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, φανερωθὲν διὰ τῆς πρὸς αὐτόν καθόδου ἀπὸ τὰ ὑπερουράνια, καθὼς ἐβαπτίζοταν στὸν Ἰορδάνη, ἐφάνερωσε τὸ μυστήριον τῆς ὑψίστης

4. Γεν. 1,26.

των τῆς ἀνωτάτω τε καὶ παντουργοῦ Τριάδος ἐφανέρωσε μυστήριον.

4 Τίνος δὲ ἔνεκεν τοῦ ἀνθρώπου πλαττομένου τε καὶ ἀναπλαττομένου τὸ τῆς ἀγίας Τριάδος φανεροῦται μυστήριον; Οὐ μόνον ὅτι μόνος μύστης καὶ προσκυνητῆς ἐπίγειός ἐστιν αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι καὶ μόνος κατ' εἰκόνα ταύτης. Τὰ μὲν γὰρ αἰσθητικὰ καὶ ἄλογα τῶν ζώων πνεῦμα μόνον ἔχει ζωτικόν, ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο καθ' ἑαυτὸ ὑφίστασθαι δυνάμενον, νοῦ δὲ καὶ λόγου τελέως ἀμοιρεῖ· τὰ δὲ ὑπὲρ αἰσθησιν παντάπασιν, ἄγγελοί τε καὶ ἀρχάγγελοι, ἅτε νοεροὶ καὶ λογικοὶ, νοῦν ἔχουσι καὶ λόγον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πνεῦμα ζωοποιόν, ἐπεὶ μὴδὲ σῶμα τὸ παρ' αὐτοῦ ζωοποιούμενον· ἄνθρωπος δὲ μόνος κατ' εἰκόνα τῆς τρισυποστάτου φύσεως νοῦν ἔχει καὶ λόγον καὶ πνεῦμα τοῦ σώματος ζωοποιόν, ἐπεὶ καὶ σῶμα τὸ ζωοποιούμενον. Ὡς οὖν ἀναπλαττομένης τῆς ἡμῶν φύσεως ἐν Ἰορδάνῃ φανερωθείσης τῆς ἀνωτάτω τε καὶ παντουργοῦ Τριάδος, οἷά τινος ἀρχετύπου τῆς κατὰ ψυχὴν ἡμῶν εἰκόνας, οἱ μὲν κατὰ Χριστὸν μετὰ Χριστὸν βαπτίζοντες εἰς τρεῖς βαπτίζουσι καταδύσεις, ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τῷ Ἰορδάνῃ εἰς μίαν κατάδυσιν ἐβάπτισε. Καὶ τοῦτο ἐπισημαινόμενος ὁ εὐαγγελιστῆς Ματθαῖος «βαπτισθεῖς», φησὶν, «ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος».

5 «Καὶ ἰδού», φησὶ, δηλονότι μὴδέπω ἐκβάντι τοῦ ὕδατος ἀναδύντι μόνον, «ἀνεώχθησαν αὐτῶ οἱ οὐρανοί». Συντείνατε ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν διάνοιαν, ἀδελφοί, παρακαλῶ, καὶ προσέχετε τοῖς λεγομένοις ἀκριβῶς τὸν νοῦν, ὡς συνεῖναι τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος μυστηρίου τὴν δύναμιν. Ἡ γὰρ εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ Χριστοῦ κατά-

4α. Βλ. καὶ τὰ κεφάλαια 30–38 καὶ 62.

5. Ἑβρ. 6,20.

καὶ παντουργοῦ Τριάδος, τὸ σωστικὸ γιὰ τὰ λογικὰ κτίσμα-
τα.

4 Γιὰ ποιό λόγο φανερώνεται τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Τριά-
δος, ὅταν πλάσσεται καὶ ἀναπλάσσεται ὁ ἄνθρωπος; Ὅχι
μόνο διότι εἶναι ὁ μόνος ἐπίγειος μύστης καὶ προσκυνητῆς
της, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι ὁ μόνος κατὰ τὴν εἰκόνα της. Πρα-
γματικὰ τὰ μὲν αἰσθητικὰ καὶ ἄλογα ζῶα ἔχουν μόνο πνεῦμα
ζωϊκόν, ἀλλὰ κι' αὐτὸ μὴ δυνάμενο νὰ ὑφίσταται καθ' ἑαυτό,
στεροῦνται ὁμῶς τελείως νοῦ καὶ λόγου· τὰ δὲ ἐντελῶς ὑπὲρ
τὴν αἴσθησι, ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, ὡς νοεροὶ καὶ λογικοί,
ἔχουν νοῦ καὶ λόγο, ἀλλὰ ὄχι καὶ πνεῦμα ζωοποιόν, ἐπειδὴ
δὲν ἔχουν οὔτε σῶμα πού νὰ ζωοποιῆται ἀπὸ αὐτό. Ὁ δὲ ἄν-
θρωπος εἶναι ὁ μόνος πού κατ' εἰκόνα τῆς τρισυπόστατης
φύσεως ἔχει νοῦ καὶ λόγο καὶ πνεῦμα ζωοποιόν τοῦ σώματος,
ἐπειδὴ ἔχει καὶ τὸ ζωοποιούμενον σῶμα⁵. Ὅπως λοιπόν,
ἀφοῦ ἐφανερώθηκε ἡ ὑψίστη καὶ παντουργὸς Τριάς τῆ στιγ-
μῆ πού ἀναπλασσόταν ἡ φύσις μας στὸν Ἰορδάνη, σὰν εἶδος
ἀρχετύπου τῆς κατὰ τὴν ψυχὴ μας εἰκόνας, οἱ μὲν βαπτίζον-
τες κατὰ Χριστὸν μετὰ τὸν Χριστὸ βαπτίζουν μὲ τρεῖς κατα-
δύσεις, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης ἐβάπτισε μὲ μιὰ κατάδυσι. Κι'
αὐτὸ ἐπισημαίνοντας ὁ εὐαγγελιστῆς Ματθαῖος λέγει «ἀφοῦ
ἐβαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὕδωρ»⁶.

5 «Καὶ ἰδοῦ», λέγει, δηλαδὴ χωρὶς νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ ὕδωρ
ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ἀναδυθῆ μόνο, «τοῦ ἀνοίχθησαν οἱ οὐρανοί». Συγκεντρώσατε λοιπόν τὴ διάνοιά σας, παρακαλῶ ἀδελφοί.
καὶ προσέχετε μὲ ἀκρίβεια τὸ νοῦ, ὥστε νὰ κατανοήσετε τὴν
δύναμι τοῦ μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστὸν βαπτίσματος. Διότι

6. Ματθ. 26,26-29. Μαρκ. 14,22. Λουκᾶ 22,14-20.

δυσις καὶ τὸ ὑπ' αὐτὸ γενέσθαι τοῦτον βαπτιζόμενον τὴν εἰς ἄδου προῦπεδείκνυ κατάβασιν αὐτοῦ· τοιγαροῦν καὶ ἡ ἐκ τοῦ ὕδατος ἀνάβασις τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν αὐτοῦ προῦπεδείκνυ.

6 Εἰκότως οὖν καὶ ἀκολούθως ἀναβάντι ἐκ τοῦ ὕδατος εὐθὺς ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί· ἐπεὶ καὶ κατὰ τὴν εἰς ἄδου κάθοδον ὑπόγειος ὑπὲρ ὑμῶν γενόμενος, ἐπαινιῶν ἐκεῖθεν πάντα ἀνέφωξεν ἑαυτῷ τε καὶ ἡμῖν, οὐ μόνον ἔγγειά τε καὶ τὰ περίγεια, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνωτάτω οὐρανόν, εἰς ὃν ἔπειτα σωματικῶς ἀναληφθεὶς «πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε»· καθάπερ γὰρ τὸ σωτήριον αὐτοῦ πάθος διὰ τοῦ μυστικοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου προῦπέδειξε καὶ τοῖς πιστοῖς τελεῖν ἔπειτα τὸ μυστήριον τοῦτο παρέδωκεν εἰς σωτηρίαν, οὕτω καὶ τὴν εἰς ἄδου κάθοδόν τε καὶ ἀνάβασιν αὐτοῦ μυστικῶς διὰ τοῦ κατ' αὐτὸν τούτου βαπτίσματος προῦποδείξας τοῖς πιστοῖς τελεῖν ἔπειτα τοῦτο παρέδωκεν εἰς σωτηρίαν, ἑαυτῷ μὲν τὰ ἐπώδυνα καὶ δυσχερῆ παρέχων, ἡμῖν δὲ τὴν κοινωνίαν τῶν αὐτοῦ παθημάτων ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς διὰ τῶν ἀνωδύνων τούτων χαριζόμενος καὶ ποιῶν ἡμᾶς κατὰ τὸν ἀπόστολον συμφύτους τῷ ὀνόματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἵνα καταξιώσῃ καὶ τῆς ἐπηγγελμένης ἀναστάσεως κατὰ καιρόν.

7 Ψυχὴν γὰρ ἔχων καὶ σῶμα καθ' ἡμᾶς, ἃ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνείληφε, διὰ μὲν τοῦ σώματος τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν ταφὴν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέστη, καὶ αὐτὴν τὴν ἐκ τοῦ τάφου ἔγερσιν ἀνέδειξεν εἰς ἀθανασίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος, καὶ τούτων εἰς ἀνάμνησιν τελεῖν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν παρέδωκεν ἡμῖν καὶ δι'

7. Ρωμ. 6,5.

8. Φίλιπ. 2,9.

ἡ κατάδυσις τοῦ Χριστοῦ στὸ ὕδωρ καὶ ἡ κάτω ἀπὸ αὐτὸ τοποθέτησίς του, ὅταν ἐβαπτίζοταν, προὔπεδείκνυε τὴν κατάβασί του στὸν ἄδη.

6 Εὐλόγως καὶ συνεπῶς λοιπόν, ὅταν ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ ὕδωρ, ἀμέσως τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί· ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν κάθοδο στὸν ἄδη, ὅπου ἔγινε γιὰ χάρι μας ὑπόγειος, καθὼς ἐπανερχόταν ἀπὸ ἐκεῖ, ἄνοιξε ἀπὸ ἐκεῖ τὰ πάντα γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὄχι μόνο τὰ ἔγγεια καὶ τὰ περίγεια, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἀνώτατο οὐρανό, στὸν ὁποῖο ἔπειτα, ὅταν ἀναλήφθηκε σωματικῶς, «εἰσῆλθε πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν»⁷. Ὅπως δηλαδὴ διὰ τοῦ μυστικοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου προὔπεδειξε τὸ σωτήριο πάθος του καὶ ἔπειτα παρέδωκε τὸ μυστήριον τοῦτο στοὺς πιστοὺς νὰ τὸ τελοῦν γιὰ τὴ σωτηρία⁸, ἔτσι προὔπεδειξε καὶ τὴν κάθοδό του στὸν ἄδη καὶ τὴν ἀνάβασί του ἀπὸ ἐκεῖ μυστικῶς διὰ τοῦ βαπτίσματός του τούτου, καὶ ἔπειτα τὸ παρέδωσε στοὺς πιστοὺς νὰ τὸ τελοῦν γιὰ τὴ σωτηρία. Στὸν ἑαυτό του μὲν παρείχε ἔτσι τὰ ἐπώδυνα καὶ δύσκολα, σ' ἐμᾶς δὲ ἐχάριζε τὴν κοινωνία τῶν παθημάτων του εὐθύς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ διὰ τῶν ἀνωδύνων τούτων μέσων καὶ μᾶς καθιστοῦσε κατὰ τὸν ἀπόστολο συμφύτους μὲ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου του, ὥστε στὸν καιρὸ νὰ μᾶς καταξιώσῃ καὶ τῆς ὑπεσχημένης ἀναστάσεως⁹.

7 Ἐχοντας δηλαδὴ σὰν ἐμᾶς ψυχὴ καὶ σῶμα, ποὺ ἀνέλαβε ἀπὸ ἐμᾶς γιὰ χάρι μας, διὰ μὲν τοῦ σώματος ὑπέστη τὸ θάνατο καὶ τὴν ταφὴ ὑπὲρ ἡμῶν, κι' ἀνέδειξε τὴν ἔγερσι ἀπὸ τὸν τάφο σὰν δύναμι ἀθανασίας καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ σώματος, καὶ μᾶς παρέδωσε νὰ τελοῦμε τὴν ἀναίμακτη θυσία σὲ ἀνάμνησι τούτων καὶ δι' αὐτῆς νὰ καρπωνώμαστε τὴ σωτηρία· διὰ δὲ

9. Μάρκ. 1,10.

αὐτῆς καρποῦσθαι τὴν σωτηρίαν· διὰ δὲ τῆς ψυχῆς εἰς ἄδου κατῆλ-
θέ τε καὶ ἐπανῆλθε, φωτὸς αἰδίου καὶ ζωῆς μεταδιδούς τοῖς πᾶσι,
καὶ πρὸς δεῖγμα τούτου τὸ θεῖον βάπτισμα τελεῖν παρέδωκεν ἡμῖν,
καὶ δι' αὐτοῦ καρποῦσθαι τὴν σωτηρίαν, δι' ἑκατέρου τε μυστηρίου
καὶ δι' ἀμφοτέρων καὶ ψυχῆς καὶ σώματος θεουργουμένων καὶ
σπέρματα ζωῆς ἀκηράτου δεχομένων. Ἐν γὰρ τοῖς δυσὶ τούτοις
πᾶσα ἡμῶν ἥρτηται ἡ σωτηρία πάσης τῆς θεανδρικῆς οἰκονομίας
ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις συγκεφαλαιουμένης.

- 8 «Ἀνεώχθησαν αὐτῶ οἱ οὐρανοί». Οὐχ ὁ οὐρανὸς εἶπεν, ἀλλ
«ἀνεώχθησαν αὐτῶ οἱ οὐρανοί», τουτέστι πάντες, τὰ ἄνω πάντα,
ἵνα μηδὲν τῶν ἄνω καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐπικείμενον ὁρῶν εἶναι τι νο-
μίσης τοῦ νῦν βαπτισθέντος ὑπερκείμενον καὶ ἀνώτερον, ἀλλ' ἐν-
νοήσης καὶ ἐπιγνῶς μίαν φύσιν καὶ δεσποτείαν ἐκ τῆς ὑπὲρ οὐρα-
νὸν κύκλω κατ' αὐτὴν ἀπειρίας μέχρι καὶ τῶν τοῦ παντὸς μέσων
καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς τούτων ἐσχάτων φθάνουσαν, τουτέστι πάντα
πληροῦσαν καὶ μηδὲν ἐκτὸς ἑαυτῆς ἔωσαν καὶ πάντα σωτηρίως
συνέχουσάν τε καὶ περιέχουσιν καὶ πάντων ὑπερεκτεινομένην, τρι-
σὶ μέντοι χαρακτῆρσι συναφῆσιν ἀπορρήτως γνωριζομένην. «Ἀνε-
ώχθησαν αὐτῶ οἱ οὐρανοί», ὡς ἂν αὐτὸς ὢν ἐμφανεστάτα δειχθῆ ὁ
καὶ πρὸ τῶν οὐρανῶν ὑπάρχων, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τῶν ὄντων
πάντων ὢν καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὢν καὶ Θεοῦ Λόγος καὶ Υἱὸς ὢν
καὶ μήτε τὸν Πατέρα ἔχων ἑαυτοῦ προγενέστερον καὶ ὄνομα ἔχων
μετὰ τοῦ Πατρὸς «τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα» καὶ πάντα λόγον· τῶν γὰρ
φαινομένων αὐτοῦ μεταξὺ καὶ τοῦ κατ' οὐρανὸν Πατρὸς ἐγκο-
σμίων καὶ ὑπερκοσμίων πάντων σχισθέντων καὶ παρ' ἑκάτερα
διερριμένων, αὐτὸς μόνος συνημμένος ὢν ἐδείκνυτο μετὰ Πατρὸς

τῆς ψυχῆς κατῆλθε στὸν ἄδη καὶ ἐπανῆλθε ἀπὸ αὐτόν, μεταδίδοντας σὲ ὅλους φῶς αἴδιο καὶ ζωὴ καὶ γιὰ δεῖγμα τούτου μᾶς παρέδωσε νὰ τελοῦμε τὸ θεῖο βᾶπτισμα καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ καρπωνώμαστε τῇ σωτηρίᾳ· καὶ μάλιστα νὰ τὴν καρπωνώμαστε μὲ τὸ καθένα ἀπὸ τὰ δύο μυστήρια καὶ μὲ τὰ δυὸ στοιχεῖα, τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, μούμενα καὶ δεχόμενα σπέρματα ἀκήρατης ζωῆς. Πραγματικὰ ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ ἐξαρτᾶται ὅλη ἡ σωτηρία μας, ἀφοῦ ὅλη ἡ θεανδρική οἰκονομία στὰ δυὸ αὐτὰ συγκεφαλαιώνεται.

- 8 «Τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί». Δὲν εἶπε ὁ οὐρανός, ἀλλὰ «τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί», δηλαδή ὅλοι, ὅλα τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ μὴ νομίσης, βλέποντας τὰ ἄνω κι' ἐπάνω ἀπὸ ἐμᾶς ἐπικείμενα, ὅτι ὑπάρχει κάτι ποὺ εἶναι ὑπερκείμενο καὶ ἀνώτερο. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐννοῆσης καὶ ἐπιγνώσης ὅτι ὑπάρχει μιὰ μόνο φύσις καὶ δεσποτεία ποὺ ἀπὸ τὴν ὑπὲρ τὸν οὐρανὸ γύρω ἀπειρία φθάνει μέχρι καὶ τῶν μέσων τοῦ σύμπαντος καὶ τῶν ἰδικῶν μας ὀρίων, δηλαδή γεμίζει τὰ πάντα καὶ δὲν ἀφήνει τίποτε ἔξω ἀπὸ ἐαυτὴν καὶ συγκρατεῖ καὶ περιέχει τὰ πάντα σωτηρίως καὶ ὑπερεκτείνεται πέρα ἀπὸ τὰ πάντα, ἀναγνωρίζεται ὁμως ἀπορρήτως σὲ τρεῖς συναφεῖς χαρακτηῖρες. «Τοῦ ἀνοίχθηκαν λοιπὸν οἱ οὐρανοί», γιὰ νὰ δειχθῆ φανερότατα ὅτι αὐτὸς εἶναι ποὺ καὶ πρὸ τῶν οὐρανῶν ὑπάρχει, μᾶλλον δὲ ποὺ εἶναι καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα καὶ εἶναι πρὸς τὸν Θεὸ καὶ εἶναι Θεὸς καὶ εἶναι Θεοῦ Λόγος καὶ Υἱὸς καὶ οὔτε τὸν Πατέρα ἔχει προγενέστερό του καὶ ἔχει μαζί μὲ τὸν Πατέρα ὄνομα τὸ ἐπάνω ἀπὸ κάθε ὄνομα¹⁰ καὶ ἀπὸ κάθε λόγο. Διότι, ὅταν ὅλα τὰ φαινόμενα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς στὸν οὐρανὸ, ἐγκόσμια καὶ ὑπερκόσμια, ἐσχίσθησαν καὶ ἦσαν πεταμένα τὰ πρῶτα δίπλα στὰ ἄλλα, μόνο αὐτὸς παρουσιαζόταν συνημμένος μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα,

καὶ Πνεύματος, ὡς καὶ πρὸ τῆς συστάσεως τῶν ὄντων ὑπάρχων σὺν αὐτοῖς.

9 «Ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί», ὡς δὲ ὁ Μάρκος φησὶν, «ἐσχίσθησαν». «Ἀναβαίνων» γάρ, φησὶν, «ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς». Πῶς οὖν ὁ μὲν «ἀνεώχθησαν» εἶπεν, ὁ δὲ «ἐσχίσθησαν»; Ἴνα μὴ διαφύγη τοὺς συνετῶς ἀκροωμένους διπλοῦς ὦν ὁ τοῦ μυστηρίου τρόπος. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ «ἀνεώχθησαν» προαποκεκλεισμένους ὄντας ἔδειξεν ἡμῖν τοὺς οὐρανοὺς διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν εἰς Θεὸν παρακοὴν ἡμῶν. Τῷ γὰρ Ἀδὰμ μετὰ τὸ παρακοῦσαι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ, ὅτι «γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση», ἀποκεκλειῖσθαι γέγραπται ὁ οὐρανός. Εἰκότως οὖν ὑπηκόῳ διὰ πάντων ἀναφανέντι τῷ Χριστῷ καί, ὡς αὐτὸς πρὸς Ἰωάννην εἶπε, πληρώσαντι πᾶσαν δικαιοσύνην καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀρτίως, ἀνεώχθησαν οἱ οὐρανοί.

10 Ἐπεὶ δέ, καθάπερ φησὶν αὐτὸς ὁ τοῦ Κυρίου πρόδρομος, «οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσι τὸ Πνεῦμα ὁ Θεός, ἀλλ' ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν καὶ πάντα δίδωσιν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ», δείκνυται πᾶσαν τὴν ἀμέτρητόν τε καὶ ἄπειρον δύναμίν τε καὶ ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος λαβῶν κατὰ σάρκα ὁ Χριστός. Ἐδειξαν οἱ οὐρανοὶ δι' ἔργου ἀχώρητον εἶναι πᾶσι τοῖς κτιστοῖς πᾶσαν ταύτην τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ θείου Πνεύματος· διὸ καὶ ταύτης ἐκφαινομένης τε καὶ διαβαινούσης οἷον πρὸς τὴν θεοῦπόστατον ἐκείνην σάρκα, αὐτοὶ μὴ χωροῦντες διεσχίσθησαν. Καλῶς ἄρ' εἶπεν ὁ πρὸς τὸν Θεὸν εἰπών, ὅτι «οὐδὲ ὁ οὐρανὸς καθαρὸς ἐνώπιόν σου», οὐρανὸν εἰπών τοὺς

11. Ματθ. 3,15.

12. Ἰω. 3,34.

13. Ἰωβ 15,15.

ἀφοῦ καὶ πρὶν ἀπὸ τῆ σύστασι τῶν ὄντων ὑπῆρχε μαζί με αὐτούς.

9 «Τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί», ὅπως δὲ λέγει ὁ Μάρκος, ἐσχίσθησαν. Διότι λέγει, «ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τὸ ὕδωρ, εἶδε τοὺς οὐρανοὺς νὰ σχίζονται»¹¹. Πῶς λοιπὸν ὁ μὲν ἕνας εἶπε, ἀνοίχθηκαν, ὁ δὲ ἄλλος, ἐσχίσθησαν; Γιὰ νὰ μὴ διαφύγη τὴν προσοχὴ τῶν συνετῶν ἀκροατῶν ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ μυστηρίου εἶναι διπλῆ. Πραγματικὰ μὲ τὴν ἔκφρασι ὅτι ἀνοίχθηκαν μᾶς ἔδειξε ὅτι οἱ οὐρανοὶ ἦσαν κλειστοὶ προηγουμένως ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς παρακοῆς μας πρὸς τὸ Θεό. Διότι ἔχει γραφῆ ὅτι ὁ οὐρανὸς ἀποκλείσθηκε γιὰ τὸν Ἀδάμ, ὅταν παρήκουσε στὸ Θεὸ καὶ ἄκουσε ἀπὸ αὐτὸν ὅτι «γῆ εἶσαι καὶ στὴ γῆ θὰ μεταβῆς»¹². Εὐλόγως λοιπὸν ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοὶ στὸν Χριστό, πού παρουσιάσθηκε σὲ ὅλα ὑπήκοος καί, ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε στὸν Ἰωάννη¹³, ἐξεπλήρωσε ὅλη τὴ δικαιοσύνη καὶ προσφάτως διὰ τοῦ βαπτίσματος.

10 Ἐπειδὴ δέ, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου, «δὲν δίδει μὲ μέτρο τὸ Πνεῦμα ὁ Θεός, ἀλλὰ ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸ καὶ δίδει τὰ πάντα στὸ χέρι του»¹⁴, φαίνεται ὅτι ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα ἔλαβε ὅλη τὴν ἀμέτρητη καὶ ἄπειρη δύναμι καὶ ἐνέργεια τῷ Πνεύματος. Οἱ οὐρανοὶ ἔδειξαν ἐμπράκτως ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ δύναμις καὶ ἐνέργεια τοῦ θείου Πνεύματος εἶναι ἀχώρητος σὲ ὅλα τὰ κτιστά. Γι' αὐτὸ καὶ ὅταν τούτῃ ἡ δύναμις ἐφαινόταν καὶ ἦταν σὰν νὰ ἐδιάβαινε πρὸς τὴν θεοῦπόστατη ἐκείνη σάρκα, αὐτοὶ μὴ χωρώντας ἐσχίσθησαν. Καλῶς λοιπὸν διεκήρυξε αὐτὸς πού εἶπε πρὸς τὸν Θεό, «οὔτε ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι καθαρὸς ἐνώπιόν σου»¹⁵, ὡς οὐρα-

14. Λουκᾶ 3,21.

15. Ἰω. 1,16.

κατ' οὐρανὸν ἀγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰ πολυόμματα Χερουβίμ, τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφίμ, τὴν ἄλλην πᾶσαν ὑπερκόσμιον φύσιν. Εἰκότως οὖν οὐδὲ ὁ οὐρανός, τουτέστιν οἱ κατ' αὐτὸν ἄγγελοι, καθαροὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῶν οὐρανῶν, ἐπεὶ καὶ παρὰ τῆς ἀνωτάτω καὶ δεσποτικῆς ἱεραρχίας εἰς τὸ διηνεκὲς καθαιρόμενοι καὶ φωτιζόμενοι τῆς κατ' αὐτὴν ὑπερτελοῦς καθαρότητος ἀποδέουσι. Μόνη δὲ ἢ καθ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ φύσις θεοῦπόστατός τε οὐσα καὶ ὁμόθεος ὑπερτελῆ καὶ τὴν καθαρότητα πλουτεῖ, καὶ χωρητικὴ πάσης τῆς λαμπρότητος καὶ ἀγλαΐας ὡς εἰπεῖν καὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τοῦ θείου Πνεύματος. Τοιγαροῦν οὐχ οἱ οὐρανοὶ μόνον ἀνεώχθησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι τῇ ἐπ' αὐτὸν τοιαύτη καθόδῳ τοῦ θείου Πνεύματος ὑπεχώρησαν.

- 11** «Βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί»· ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ προσευχομένου τοῦ Χριστοῦ φησι τὸν οὐρανὸν ἀνεωχθῆναι· «ἐγένετο» γάρ, φησί, «τοῦ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανόν». Καὶ βαπτιζόμενος γὰρ καταβαίνων τε καὶ ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος προσηύχετο, διδάσκων ἔργοις, ὡς οὐ τὸν ἱερέα καὶ τελεστὴν τῶν μυστηρίων δεῖ προσεύχεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν τελούμενον ἐπὶ πάσης τελετῆς θείας τοῦτο δεῖ ποιεῖν, κἂν μὲν ὁ τελῶν τελεώτερος ἢ τὴν ἀρετὴν καὶ ἐκτενεστέραν ἀναπέμπῃ τὴν εὐχήν, δι' αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τελούμενον ἢ χάρις διαβαίνει, ἀξιοτέρου δὲ τοῦ τελουμένου ὄντος καὶ ἐκτενεστέρον προσευχομένου, ὁ θελητῆς τοῦ ἐλέους (ὦ τῆς ἀφάτου χρηστότητος!) οὐκ ἀπαναίνεται μεταδοῦναι δι' αὐτοῦ τῷ τελεστῇ τῆς χάριτος· ὡς καὶ νῦν ἐμφανῶς ἐπὶ τοῦ

νὸ ἐννοῶντας τοὺς ἀγγέλους στὸν οὐρανό, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰ πολυόμματα Χερουβίμ, τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφίμ, ὅλη τὴν ἄλλη ὑπερκόσμια φύσι. Εὐλόγως λοιπὸν οὔτε οἱ οὐρανοί, δηλαδή οἱ ἄγγελοι σ' αὐτόν, εἶναι καθαροὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ, ἂν καὶ φωτίζεται διαπαντὸς ἀπὸ τὴν ὑψίστη καὶ δεσποτικὴ ἱεραρχία, ὑστεροῦν ὡς πρὸς τὴν ὑπερτελεῖα καθαρότητα αὐτῆς. Μόνη δὲ ἡ δική μας ἐν Χριστῷ φύσις ὡς θεοῦπόστατη καὶ ὁμόθεη διαθέτει καθαρότητα ὑπερτελεῖα καὶ εἶναι, θὰ μπορούσαμε νὰ εἰποῦμε, χωρητικὴ κάθε λαμπρότητος καὶ ἀγλαΐας καὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τοῦ θείου Πνεύματος. Ἐπομένως ὄχι μόνο οἱ οὐρανοὶ ἀνοίχθηκαν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι δι' ἄγγελοι ὑποχώρησαν ἐμπρὸς στὴν τοιαύτη κάθοδο τοῦ θείου Πνεύματος σ' αὐτόν.

- 11 «Ἀφοῦ ἐβαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀνέβηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸ ὕδωρ· καὶ ἰδοὺ, τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί»· ὁ δὲ Λουκᾶς λέγει ὅτι εἶχε ἀνοίχθῃ ὁ οὐρανός, ὅταν ἀκόμη προσευχόταν ὁ Χριστός· διότι, λέγει, «ὅταν ἐβαπτίσθηκε καὶ προσευχόταν ὁ Ἰησοῦς, ἀνοίχθηκε ὁ οὐρανός»¹⁶. Πραγματικὰ καὶ βαπτιζόμενος καὶ κατεβαίνοντας καὶ ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τὸ ὕδωρ προσευχόταν, διδάσκοντας ἐμπράκτως ὅτι, ὄχι μόνο ὁ ἱερεὺς καὶ τελεστής τῶν μυστηρίων πρέπει νὰ προσεύχεται, ἀλλὰ καὶ ὁ τελούμενος πρέπει νὰ κάμῃ τοῦτο σὲ κάθε θεία τελετῇ· καὶ ἂν μὲν ὁ τελστής εἶναι τελειότερος κατὰ τὴν ἀρετὴ καὶ ἀναπέμπει ἐκτενέστερη εὐχὴ, δι' αὐτοῦ ἀνεβαίνει ἡ χάρις πρὸς τὸν τελούμενο, ἂν δὲ ὁ τελούμενος εἶναι ἀξιώτερος καὶ προσεύχεται ἐκτενέστερα, ὁ θελητῆς τοῦ ἐλέους (τί ἄφατη χρηστότης κι' αὐτή!) δὲν ἀρνεῖται νὰ μεταδώσῃ δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆ χάρι καὶ στὸν τελστή· ὅπως καὶ τώρα ἔγινε φανερὰ στὴν περίπτωσι τοῦ Ἰωάννη, πρᾶγμα πού καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ

16. Λουκᾶ 1,41 ἔ.

Ἰωάννου γέγονεν, ὃ καὶ αὐτὸς ὕστερον παρρησίᾳ μαρτυρεῖ λέγων, «ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν».

12 Διὰ τί δὲ τῷ Ἰησοῦ προσευχομένῳ μόνῳ ὁ οὐρανὸς ἀνέωκται, οὐδενὶ δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ; Τί λέγεις; Ὁ ἔτι ἐν ἐμβρύοις ὢν συνεῖς τὴν θεανδρικὴν τοῦ ἐνυποστάτου Λόγου τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν, καὶ μὴ συσκιρτήσας μόνον ἐν ἀγαλλιάσει θείου Πνεύματος ἐξ αὐτῆς τῆς μητρικῆς νηδύος, ἀλλὰ καὶ τῇ κυοφορῶσῃ μεταδοὺς τῆς χάριτος, ὁ λυθεὶς ἐκεῖθεν τὸ πατρικὸν λύσας στόμα δι' αὐτὸν ἀφωνία πεδηθὲν προστάξαντος ἀγγέλου, τὸ τῆς ἐρήμου θρέμμα, ὁ ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ὑψηλότερος καὶ τῶν ἐξ αἰῶνος προφητῶν περισσότερος, οὐχ ἰκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ Χριστοῦ ὑποδήματος (ὅστις ποτέ ἐστίν οὗτος ὁ ἱμᾶς) καὶ τῶν ἀποδεόντων τῆς αὐτοῦ ἀξίας ἰκανὸς τις ἦν τὸν οὐρανὸν ἀνοῖξαι, μᾶλλον δὲ τὰ ὑπερουράνια; Ἴνα γάρ, καὶ τῆς πρὸς πάντας ὑπεροχῆς τὸ ὕψος τοῦ κατὰ σάρκα νῦν βαπτιζομένου ἐπιγνῶς, κἀκεῖνό μοι σκόπει· ὡς «ἀνεώχθησαν αὐτῷ», γέγραπται, «οἱ οὐρανοί», ἐδείχθη δὲ ἡμῖν δι' ἔργων, ὡς οὐχ ἀπλῶς οἱ οὐρανοί, ἀλλ' αὐτὸς αὐτῷ ἀνέωκται ὁ κόλπος τοῦ ἀνωτάτω Πατρός· ἐκεῖθεν γὰρ τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ μαρτυροῦσα τὸ γνήσιον τῆς υἰότητος φωνή. Οἱ δὲ οὐρανοὶ τούτου κήρυκές εἰσιν, οἷά τινα παγκόσμια στόματα διανοιγέντες καὶ μὴ τοῖς ἐν οὐρανοῖς ἀγγέλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπὶ γῆς ἀνθρώποις διατρανοῦντες πᾶσι τὴν πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ Πνεῦμα προ-

16α. Βλ. Λουκᾶ 1,64· 70.

17. Λουκᾶ 3,2. Μάρκ. 1,4.

18. Ματθ. 11,11.

19. Ματθ. 3,17.

ὕστερα δημόσια, λέγοντας, «ὅλοι ἡμεῖς ἐλάβαμε ἀπὸ τὸ πλήρωμά του»¹⁷.

- 12 Γιατί δὲ μόνο στὸν Ἰησοῦ ἀνοίχθηκε ὁ οὐρανός, ὅταν προσευχόταν, σὲ κανένα δὲ ἀπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ; Τί λέγεις; Αὐτὸς ποὺ ἀντιλήφθηκε τῇ θεανδρικῇ οἰκονομίᾳ τοῦ ἐνυποστάτου Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἦταν ἀκόμη ἔμβρυο, καὶ ὄχι μόνο ἐπήδησε μαζί του μὲ ἀγαλλίασι θείου Πνεύματος ἀπὸ αὐτὴν τὴν μητρικὴ κοιλία, ἀλλὰ μετέδιδε χάρι καὶ στὴν κυοφοροῦσα μητέρα του¹⁸, αὐτὸς ποὺ μόλις ἐλύθηκε ἀπὸ ἐκεῖ ἔλυσε τὸ πατρικὸ στόμα ποὺ εἶχε δεθῆ γι' αὐτὸν μὲ ἀφωνία κατόπιν προσταγῆς τοῦ ἀγγέλου¹⁹, τὸ θρέμμα τῆς ἐρήμου, ὁ ὑψηλότερος ἀνάμεσα στὰ γεννήματα τῶν γυναικῶν καὶ ἀξιώτερος τῶν ἀπὸ ἀνέκαθεν προφητῶν²⁰, δὲν εἶναι ἰκανὸς νὰ λύσῃ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος (ὅτιδῆποτε καὶ ἂν εἶναι αὐτὸς ὁ ἱμάς), καὶ θὰ ἦταν ἰκανὸς ν' ἀνοίξῃ τὸν οὐρανὸ, μᾶλλον δὲ τὰ ὑπερουράνια, κάποιος ἀπὸ τοὺς ὕστερουντας ἀπέναντι στὴν ἀξία του; Γιὰ νὰ κατανοήσῃς δὲ τὸ ὕψος τῆς ὑπεροχῆς τοῦ τώρα βαπτιζομένου κατὰ σὰρκα ἀπέναντι σὲ ὅλους, πρόσεξε κι' ἐκεῖνο· ὅτι «τοῦ ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοί», ἔχει γραφῆ, ἐδείχθηκε δὲ σ' ἡμᾶς μὲ ἔργα ὅτι ὄχι μόνο οἱ οὐρανοί, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ κόλπος τοῦ ὑψίστου Πατρὸς τοῦ ἀνοίχθηκε· διότι ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθε τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ φωνὴ ποὺ ἐμαρτυροῦσε τὴν γνησιότητα τῆς υἰότητος²¹. Οἱ δὲ οὐρανοὶ εἶναι κήρυκες τούτου²², ἀφοῦ ἀνοίχθηκαν σὰν παγκόσμια στόματα, καὶ διατρανώνοντας ὄχι μόνο πρὸς τοὺς ἀγγέλους τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐπάνω στὴ γῆ ἀνθρώπους τὴν ὁμοτιμία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν οὐράνιο Πατέρα καὶ πρὸς τὸ ἀπὸ αὐτὸν προελθὸν ἐκπορευτῶς Πνεῦμα, κατὰ τὴν οὐσία καὶ δύναμι καὶ δεσποτεία πρὸς τὸ σύμπαν.

20. Ψαλμ. 18,1.

21. Ἀποκαλ. 5,5.

ελθὸν ἐκπορευτώσ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὁμοτιμίαν κατ' οὐσίαν τε καὶ δύναμιν καὶ δεσποτείαν τοῦ παντός.

13 Μόνῳ οὖν αὐτῷ προσευχομένῳ ἀνεώχθησαν εἰκότως· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐσφραγισμένον βιβλίον, ὃ τάχα τὸν ἡμῖν πρότερον κεκλεισμένον τοῦτον οὐρανὸν αἰνίττεται, κατὰ τὴν Ἰωάννου Ἀποκάλυψιν οὐδεὶς ἠδύνατο ἀνοῖξαι οὐδὲ ἀναγνῶναι τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν ἀπάντων· «ἐνίκησε δέ», φησί, «μόνος ἀνοῖξαι τε καὶ ἀναγνῶναι τοῦτο ὁ Λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα». Τίς δὲ ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, Ἰακώβ ὁ πατριάρχης προεδίδαξεν ἡμᾶς· «Σκύμνος», λέγων, «λέοντος Ἰούδα, ἐκ φυλῆς υἱέ μου ἀνέβης· ἀναπεσῶν ἐκοιμήθη, ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος. Τίς ἐγερεῖ αὐτόν; Οὐκ ἐκλείπει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως οὗ ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν», δηλονότι ὁ νῦν φανερώσ ἀνοίξας οὗτος καὶ τὰ ὑπερουράνια πάντα, μόνος ἀναγνοῦς τοὺς ἐξ αἰῶνος καὶ εἰς αἰῶνας λόγους τῆς προνοίας, τοὺς ἐν τῷ πατρικῷ κόλπῳ ἀποκρύφους θησαυροὺς τῆς σοφίας, τὰ ἀνεξερευνητὰ βάθη καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Πνεύματος.

14 «Βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ ἰδοὺ ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί». Ὁρᾶτε ὅτι τὸ ἅγιον βάπτισμα πύλη ἐστὶ τῶν οὐρανῶν εἰσάγον ἐκεῖσε τοὺς βαπτιζομένους;· Οὐ γὰρ «ἀνεώχθησαν» εἶπεν ἀπλῶς, ἀλλ' «ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί»· πάντα δὲ αὐτῷ δι' ἡμᾶς ἐγένετο τὰ γενόμενα. Ἡμῖν οὖν ἀνεώχθησαν δι' αὐτοῦ οἱ οὐρανοί· καὶ ἀναπεπταμένας ἔχοντες τὰς πύλας προσμένουσι τὴν ἡμετέραν εἴσοδον. Καὶ μαρτυρεῖ τοῦτο πρὸ

22. Γεν 49,9.

23. Πράξ. 7,55–60.

13 Εὐλόγως λοιπὸν μόνο γι' αὐτὸν ἀνοίχθηκαν οἱ οὐρανοὶ ὅταν προσευχόταν· ἐπειδὴ καὶ τὸ σφραγισμένο βιβλίον, τὸ ὁποῖο πιθανῶς ὑπαινίσσεται τὸν κλεισμένο προηγουμένως γιὰ μᾶς οὐρανὸ τοῦτον, κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννη, κανένας καὶ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ δὲν μπορούσε νὰ τὸ ἀνοίξῃ καὶ νὰ τὸ διαβάσῃ· «κατῶρθωσε δέ, λέγει, νὰ τὸ ἀνοίξῃ καὶ νὰ τὸ διαβάσῃ μόνο ὁ Λέων ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰούδα»²³. Ποιὸς δὲ εἶναι ὁ Λέων ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰούδα μᾶς τὸ ἐδίδαξε ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, πού λέγει, «ἀνέβηκες ἀπὸ τὴ φυλὴ, υἱὲ μου, σκύμνος τοῦ λέοντος Ἰούδα· ἀφοῦ ἐξάπλωσες, ἐκοιμήθηκες σὰν λέων καὶ σὰν σκύμνος. Ποιὸς θὰ τὸν ξυπνήσῃ; Δὲν θὰ λείψῃ ἄρχοντας ἀπὸ τὸν Ἰούδα καὶ ἡγεμῶν ἀπὸ τοὺς μηρούς του, ἕως ὅτου ἔλθῃ αὐτὸς στὸν ὁποῖο ἀπόκειται ἡ ἀποστολή· καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι προσδοκία τῶν ἐθνῶν»²⁴, δηλαδή αὐτὸς πού τῶρα ἀνοίξε φανερά καὶ ὅλα τὰ ὑπερουράνια, πού μόνος ἀνέγνωσε τοὺς ἀπὸ τοὺς αἰῶνες καὶ στοὺς αἰῶνες λόγους τῆς προνοίας, τοὺς ἀποκρύφους στὸν πατρικὸ κόλπο θησαυροὺς τῆς σοφίας, τὰ ἀνεξερεῦνητα βᾶθη καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Πνεύματος.

14 «Ἀφοῦ ἐβαπτίσθηκε ὁ Ἰησοῦς, ἀμέσως ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ ὕδωρ καὶ ἰδοὺ ἀνοίχθηκαν γι' αὐτὸν οἱ οὐρανοί». Βλέπετε ὅτι τὸ ἅγιο βάπτισμα εἶναι πύλη τῶν οὐρανῶν πού εἰσάγει ἐκεῖ τοὺς βαπτιζομένους; Διότι δὲν εἶπε ἀπλῶς «ἀνοίχθηκαν», ἀλλὰ «ἀνοίχθηκαν γι' αὐτὸν οἱ οὐρανοί». Ὅλα δὲ ὅσα ἔγιναν σ' αὐτόν, γιὰ μᾶς ἔγιναν. Γιὰ μᾶς λοιπὸν ἀνοίχθηκαν δι' αὐτοῦ οἱ οὐρανοί, πού ἔχοντας ἀνοικτὲς τίς πύλες προσμένουν τὴν εἴσοδό μας. Καὶ πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαρτυρεῖ τοῦτο ὁ πρωταγωνιστὴς ἀνάμεσα στοὺς μάρτυρες Στέφα-

24. Α' Πέτρ. 1,12.

τῶν ἄλλων ὁ πρωταγωνιστὴς ἐν μάρτυσι Στέφανος. Θεὸς γὰρ οὗτος τὰ γόνατα προσηύχετο καὶ ἀτενίσας εἶδεν, ὃ μηδεὶς τῶν πρὸ τοῦ Χριστοῦ βαπτίσματος· «ἀτενίσας γὰρ εἶδε τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους, καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς», εἶδεν οὐ μόνον δόξαν ἄρρητον καὶ τόπον ὑπερουράνιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ποθούμενον ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, δι' ἧς ἐκεῖνα μακαρίως τεθέεται πρῶτος τῶν μετὰ Χριστὸν ἀπάντων, ἃ μηδεὶς τῶν πρὸ Χριστοῦ, εἰς ἃ καὶ αὐτὰ τὰ τῶν ἁγγέλων τάγματα παρακύπτειν φοβεῖται· εἶλκε γὰρ αὐτὸν ὁ ποθούμενος Ἰησοῦς πρῶτον ἐν οὐρανοῖς διάκονον τοῦτον εἶναι ποθῶν καὶ τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων πολλῶ προτιμότερον, ὡς καὶ πρῶτον τῆς ἀθλήσεως μάρτυρα. Ἡμῖν οὖν ἀνεώχθησαν δι' αὐτοῦ οἱ οὐρανοί, καὶ ἡμᾶς ἐκάθησε δι' ἑαυτοῦ· οὐ γὰρ αὐτὸς ἐδεῖτο καθάρσεως ἢ ἀνοίξεως.

15 Καὶ εἶδεν ὁ Ἰωάννης, ἵνα λέγειν ἔχη πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας ὕστερον, «κἀγὼ ἐώρακα καὶ μεμερτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός». εἶδεν οὖν ὁ Ἰωάννης τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡς περιστερᾶν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ τῆς περιστερᾶς εἶδος τὴν καθαρότητα τοῦ πρὸς ὃν καταβέβηκε· τοῦτο γὰρ τὸ ζῶον τόποις ἀκαθάρτοις καὶ δυσώδεσιν οὐκ ἐφίπταται· συνεπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ τῇ τοῦ Πατρὸς ἄνωθεν φωνῇ· «Καὶ ἰδοὺ» γάρ, φησί, τουτέστιν ὁμοῦ σὺν τῷ εἶδει τῆς περιστερᾶς καὶ «φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, Οὗτος ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα»· οὗτος, ὃν νῦν δείκνυσι τὸ ἐμὸν Πνεῦμα κατελθὸν καὶ μένον ἐπ' αὐτόν ὡς ἐμὸν συναϊδίον Υἱόν. Ὡς γὰρ δακτύλῳ χρησάμενος ὁ Πατὴρ τῷ ἰδίῳ καὶ συναϊδίῳ καὶ ὁμοουσίῳ

25. Ἰω. 1,32-34

26. Ματθ. 3,17.

νος²⁵. Ἀφοῦ ἐγονάτισε, προσευχόταν καὶ ἀτενίζοντας εἶδε ὅ,τι κανεῖς δὲν εἶδε πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ· «διότι ἀτενίζοντας εἶδε τοὺς οὐρανοὺς ἀνοιγμένους καὶ τὸν Ἰησοῦ στῆ δόξα τοῦ Πατρός», εἶδε ὄχι μόνο ἄρρητη δόξα καὶ τόπο ὑπερουράνιο, ἀλλὰ κι' αὐτὸν τὸν ποθούμενο μέσα στῆ δόξα τοῦ Πατρός, διὰ τῆς ὁποίας πρῶτος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς μετὰ Χριστὸ εἶδε μακαρίως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν εἶδε κανεῖς ἀπὸ τοὺς πρὸ Χριστοῦ, στὰ ὁποῖα κι' αὐτὰ ἀκόμη τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων φοβοῦνται νὰ παρακύψουν²⁶. Διότι τὸν εἴλκυσε ὁ ποθούμενος Ἰησοῦς ποθώντας νὰ εἶναι τοῦτος πρῶτος διάκονος στοὺς οὐρανοὺς καὶ πολὺ προτιμότερος ἀπὸ τὰ λειτουργικὰ πνεύματα, καθὼς καὶ πρῶτος μάρτυρας τῆς ἀθλήσεως. Γιὰ μᾶς λοιπὸν ἀνοίχθηκαν δι' αὐτοῦ οἱ οὐρανοὶ κι' ἐμᾶς ἐκαθάρισε διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του· διότι δὲν ἐχρειαζόταν ὁ ἴδιος κάθαρσι ἢ ἀνοιγμα.

15 Καὶ εἶδε ὁ Ἰωάννης, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ λέγη ὕστερα πρὸς τοὺς ἐρωτῶντες, «κι' ἐγὼ εἶδα κι' ἐμαρτύρησα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»· εἶδε λοιπὸν ὁ Ἰωάννης τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ κατεβαίνη σὰν περιστερὰ καὶ νὰ ἔρχεται σ' αὐτόν²⁷. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τῆς περιστερᾶς τὸ εἶδος τὴν καθαρότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν ὁποῖο κατέβηκε· διότι τοῦτο τὸ ζῶο δὲν πετᾶ ἐπάνω ἀπὸ ἀκαθάρτους καὶ δυσώδεις τόπους· συνεπιβεβαιῶνει δὲ καὶ μὲ τῆ φωνῆ τοῦ Πατρός ἀπὸ ἄνω· «καὶ ἰδού», λέγει, δηλαδὴ μαζὶ μὲ τὸ εἶδος τῆς περιστερᾶς, καὶ «φωνῆ ἀκούεται ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς πού λέγει, τοῦτος εἶναι ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, τὸν ὁποῖο ἐξέλεξα»²⁸, τοῦτος πού τώρα δεικνύει τὸ Πνεῦμα μου πού κατῆλθε καὶ μένει ἐπάνω του σὰν στὸν συναῖδιον Υἱό μου. Πραγματικὰ ὁ Πατήρ, χρησιμοποιώντας σὰν δάκτυλο τὸ συναῖδιο καὶ ὁμοούσιο καὶ

27. Ἰω. 1,32.

28. Ἰω. 1,16.

καὶ ὑπερουρανίῳ Πνεύματι φωνῶν ἅμα καὶ δακτυλοδεικτῶν ἄνωθεν, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν συνάφειαν ἐπιδεικνύμενος, τὸν ἐν Ἰορδάνῃ τηνικαῦτα ὑπὸ Ἰωάννου βαπτιζόμενον τὸν ἑαυτοῦ ἀγαπητὸν Υἱὸν εἶναι φανερώς, ἀπέδειξε καὶ ἐκηρυξε τοῖς πᾶσιν.

16 Ἐπεὶ δὲ μὴ μόνον οἶά τις πατρικὸς δάκτυλος τὸ Πνεῦμα ἐξέφανη δακτυλοδεικτοῦντος, ἀλλὰ καὶ μέχρις αὐτοῦ κατῆλθε τοῦ πατρικῶ δακτύλῳ δεικνυμένου οἷον ἐπαφώμενον, καὶ μηδὲ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτὸν διέμεινεν· «ἐμαρτύρησε» γάρ, φησὶν, «ὁ Ἰωάννης ὅτι, τεθέαμαι τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν»· καὶ οὐκ ἐπ' αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ (καὶ μάρτυς πάλιν ὁ αὐτὸς λέγων, «ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν»), ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς φανεραῦς καθόδου ἀφανῶς ἐνήν αὐτῷ· τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τῶν ἀσωμάτων καὶ οὐρανίων ἀγγέλων μαρτυρεῖται, τοῦ μὲν λέγοντος πρὸς τὴν ἐν παρθενίᾳ τοῦτον συλλαμβάνουσαν, «ὅτι Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ», τοῦ δὲ πρὸς τὸν Ἰωσήφ περὶ αὐτῆς, «ὅτι τὸ γεννηθὲν ἐν αὐτῇ ἐκ Πνεύματος ἐστὶν ἁγίου». Ἐπειδὴ ταῦτα οὐχ ἀπλῶς συνάφεια κηρύττεται, ἀλλ' ἀλληλουχία τις ὑπερφυῆς ἅμα καὶ διηνεκῆς καὶ παντελῆς καὶ ἀσύγχυτος, καὶ οὗτος ἡμῖν εἰς ἀναδείκνυται Θεὸς ἐν θεότητι τρυσυποστάτῳ καὶ παντοδυνάμῳ, ἠνίκα καὶ ὄπως εὐδόκησε δι' ἑαυτοῦ φανερούμενος, Πατὴρ ὑπερουράνιος, Υἱὸς ὁμοούσιος, Πνεῦμα ἅγιον ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον, ἀσύγχυτον καὶ τὴν ἔνωσιν ἔχων καὶ ἀμέριστον τὴν διαίρεσιν. Δύο μὲν γάρ εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, ὁ δὲ μαρτυρούμενος εἷς· μαρτυ-

29. Λουκᾶ 1,35.

30. Ματθ. 1,20.

ὑπερουράνιο Πνεῦμα του, φωνάζοντας και δακτυλοδεικτώντας μαζί, ἀπέδειξε δημόσια και ἐκήρυξε σέ' ὄλους ὅτι ὁ βαπτιζόμενος τότε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη στὸν Ἰορδάνη εἶναι ὁ ἀγαπητός του Υἱός.

- 16 Τὸ Πνεῦμα δὲν ἐφάνηκε μόνο σὰν πατρικός δάκτυλος μετὸν ὁποῖο ἐδακτυλοδεικτοῦσε, ἀλλὰ κατέβηκε και ἔως αὐτὸν τὸν δεικνύμενο μετὸν πατρικό δάκτυλο σὰν γιὰ νὰ τὸν ψεύση, και ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ και διέμεινε ἐπάνω σ' αὐτόν· διότι, λέγει, «ἐμαρτύρησε ὁ Ἰωάννης ὅτι, εἶδα τὸ Πνεῦμα νὰ κατεβαίνει σὰν περιστέρα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ και ἔμεινε ἐπάνω σ' αὐτόν»²⁹. Και δὲν ἔμεινε μόνο ἐπάνω σ' αὐτόν (και μάρτυς εἶναι πάλι ὁ ἴδιος ποὺ λέγει, «ἀπὸ τὸ πλήρωμά του ἐλάβαμε ὄλοι ἐμεῖς»³⁰), ἀλλὰ και πρὶν ἀπὸ τὴ φανερά κάθοδο ἦταν μέσα σ' αὐτόν ἀφανῶς· τοῦτο ἄλλωστε μαρτυρεῖται και ἀπὸ τοὺς ἀσωμάτους και οὐρανίους ἀγγέλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ μὲν ἕνας λέγει πρὸς τὴν γυναῖκα ποὺ τὸν συνελάμβανε μετὰ παρθενία «ὅτι τὸ ἅγιο Πνεῦμα θα ἐπέλθῃ σὲ σένα»³¹, ὁ δὲ ἄλλος πρὸς τὸν Ἰωσήφ γι' αὐτήν, «ὅτι τὸ παιδί ποὺ ἔχει γεννηθῆ μέσα της προέρχεται ἀπὸ ἅγιο Πνεῦμα»³². Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὰ δὲν κηρύττονται ὡς ἀπλῆ συνάφεια, ἀλλὰ εἶναι και κάποια ἀλληλουχία ὑπερφυῆς και διηνεκῆς συγχρόνως, τελεία και ἀσύγχυτη, ἔτσι και αὐτὸς ἀναδεικνύεται γιὰ μᾶς ἕνας Θεὸς μετὰ τρισυπόστατη και παντοδύναμη θεότητα, ποὺ φανερόνεται ὅποτε και ὅπως εὐδόκησε μόνος του, Πατὴρ ὑπερουράνιος, Υἱὸς ὁμοούσιος, Πνεῦμα ἅγιο ἐκπορευόμενο ἀπὸ τὸν Πατέρα και ἀναπαυόμενο στὸν Υἱό, ποὺ και τὴν ἔνωσι ἔχει ἀσύγχυτη και τὴ διαίρεσι ἀμέριστη. Διότι δυὸ εἶναι αὐτοὶ ποὺ μαρτυροῦν, ὁ δὲ μαρτυρούμενος ἕνας· μαρτυροῦν δὲ

31. Α' Τιμ. 2,4.

32. Ψαλμ. 17,5. 143,9.

ροῦσι δὲ καὶ τὴν οἰκείαν θεότητα καὶ τὴν ἀλλήλων συμφυΐαν καὶ τὴν διάκρισιν· τὴν μὲν θεότητα ἐκ τῆς ὑπερανωκισμένης δεσποτείας, ἀφ' ἧς οἱ οὐρανοὶ πάντες ἀθρόον ἐσχίσθησαν, τὴν δὲ συμφυΐαν διὰ τῆς ἄκρας καὶ διηνεκοῦς συναφείας καὶ τῆς συννεύσεως, τὴν δὲ διάκρισιν διὰ τῆς τῶν ὑποστατικῶν ὀνομάτων ὑπαλλαγῆς καὶ τῆς σχέσεως.

17 Ἀναβιβάζεται δὲ καὶ τὸ παρ' ἡμῶν πρόσλημμα πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκείνην τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ ἀχωρίστως συνθεωρούμενον, ὡς εἶναι καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν αὐτοῦ τὰς προσκυνητὰς καὶ φωτιστικὰς ὑποστάσεις τρεῖς, εἰς ἃς ἡμεῖς πιστεύομεν τε καὶ βαπτίζομεθα, τὸν μὲν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποδύομενοι τῷ θείῳ βαπτίσματι, περικείμενοι δὲ Χριστόν, τὸν νέον Ἀδάμ, τὸν τὴν ὑπεύθυνον ἡμῶν φύσιν ἐν ἑαυτῷ καινὴν ὑποστήσαντα, παρθενικῶν ἐξ αἱμάτων ταύτην ἀναλαβόμενον, ὡς εὐδόκησε, καὶ δι' ἑαυτοῦ δικαιώσαντα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ κατὰ Πνεῦμα γενομένους· ἔπειτα πάντας τῆς προγονικῆς ἐκείνης ἀρᾶς καὶ καταδίκης ἐλευθερώσαντα.

18 Τί οὖν; ἐπειδήπερ οὐχ ὑπόστασιν παρ' ἡμῶν ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενῆς Υἱός, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν ἀναλαβὼν ἐκαινούργησε φύσιν ἐνωθεὶς αὐτῇ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν, οὐχὶ καὶ τῶν ὑποστάσεων ἡμῶν ἐκάστη τῆς αὐτοῦ μεταδίδωσι χάριτος, οὐδὲ τῶν ἰδίων ἕκαστος πλημμελημάτων λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν ἄφεσιν; Καὶ πῶς, δὲ «πάντας θέλει τελέως σωθῆναι», καὶ ὑπὲρ πάντων «κλίνας τοῦς οὐρανοὺς κατήλθε» καὶ δι' ἔργων καὶ λόγων καὶ παθημάτων οἰκείων πᾶσαν ὑποδείξας ὁδὸν ἡμῖν σωτηρίας εἰς οὐρανοὺς ἀνῆλθεν ἔλκων ἐκεῖσε τοὺς πειθομένους; Ἀλλὰ τὴν μὲν φύσιν, ἣν παρ'

και την θεότητα τους και την συμφυΐα μεταξύ τους και τη διάκρισι· την μὲν θεότητα ἀπὸ τὴν ὑπερβατικὴ δεσποτεία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐσχίσθησαν ὅλοι οἱ οὐρανοὶ συγχρόνως, τὴν δὲ συμφυΐα ἀπὸ τὴν ἄκρα και διηνεκῆ συνάφεια και τὴν συμφωνία, τὴν δὲ διάκρισι διὰ τῆς διαφοροποιήσεως και τῆς σχέσεως τῶν ὑποστατικῶν ὀνομάτων.

17 Ἐνεβάζεται μάλιστα και τὸ ἀπὸ μᾶς πρόσλημμα πρὸς ἐκεῖνο τὸ ἀξίωμα, ἀφοῦ ὑπάρχει ἀχωρίστως μαζί με τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ὥστε και μετὰ τὴν ἐνανθρῶπησί του οἱ προσκυνητὲς και φωτιστικὲς ὑποστάσεις νὰ εἶναι τρεῖς, στίς ὁποῖες ἐμεῖς πιστεύομε και βαπτίζομαστε, τὸν μὲν παλαιὸ ἄνθρωπο ἐκδυόμενοι μετὰ τὸ θεῖο βάπτισμα, ἐνδυόμενοι δὲ τὸν Χριστό, τὸν νέο Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος κατέστησε νέα τὴν ἐνοχὴ φύσι μας, ἀφοῦ τὴν παρέλαβε ἀπὸ παρθενικὰ αἵματα ὅπως εὐδόκησε, και τὴν ἐδικαίωσε δι' ἑαυτοῦ και ἔπειτα ὅλους ὅσοι προῆλθαν κατὰ πνεῦμα ἀπὸ αὐτὸν τοὺς ἐλευθέρωσε ἀπὸ ἐκείνη τὴν προγονικὴ κατὰρα και καταδίκη.

18 Τί λοιπόν; Ἐπειδὴ βέβαια ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἔλαβε ἀπὸ ἐμᾶς ὑπόστασι, ἀλλὰ τὴν φύσι μας τὴν ὁποία ἀνεκαίνισε, ἀφοῦ ἐνώθηκε μετὰ αὐτὴν κατὰ τὴν ἰδικὴ του ὑπόστασι, δὲν μεταδίδει ἀπὸ τὴ χάρι του και στὴν καθεμιὰ ἀπὸ τίς ὑποστάσεις μας και δὲν λαμβάνει ἀπὸ αὐτὸν ὁ καθένας τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτημάτων του; Πῶς εἶναι δυνατό νὰ κάμη ἀλλοιῶς αὐτὸς ποὺ «θέλει νὰ σωθοῦμε ὅλοι τελείως»³³, αὐτὸς ποὺ «ἀφοῦ ἐκλινε τοὺς οὐρανοὺς κατῆλθε»³⁴ ὑπὲρ ὅλων, και ποὺ, ἀφοῦ μετὰ ἔργα και λόγια και παθήματα μᾶς ὑπέδειξε ὁδὸ σωτηρίας, ἀνῆλθε στοὺς οὐρανοὺς ἀπὸ ὅπου ἔλκει τοὺς ὀπαδοὺς του; Ἀλλὰ τὴν μὲν φύσι, ποὺ τὴν ἀνεκαίνισε ἀφοῦ

34. Κολοσ. 1,16. Ρωμ. 11,36.

ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν προσλαβόμενος ἐκαινούργησεν, ἡγιασμένην καὶ δεδικαιωμένην καὶ τῷ Πατρὶ διὰ πάντων ὑπήκοον οὕσαν ἔδειξε, δι' ὧν αὐτὸς ταύτη καθ' ὑπόστασιν ἠνωμένος κατ' αὐτὸν ἔπραξέ τε καὶ ἔπαθεν· ἐκάστου δὲ τῶν πιστευόντων ἡμῶν οὐχ ἀπλῶς τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόστασιν ἐκαινούργησε, καὶ τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῖν τὴν ἄφεσιν ἐχαρίσατο διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, διὰ τῆς τῶν οἰκείων ἐντολῶν τηρήσεως, διὰ τῆς μετανοίας, ἣν τοῖς πταίουσιν ἐχαρίσατο, καὶ διὰ τῆς μεταδόσεως τοῦ οἰκείου σώματός τε καὶ αἵματος.

19 Εἰπὼν δὲ ὁ Πατὴρ ἄνωθεν περὶ τοῦ κατὰ σάρκα βαπτισθέντος, «οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα», ἔδειξεν ὅτι πάντα τὰ ἄλλα τὰ διὰ τῶν προφητῶν πρότερα ἐκεῖνα, αἱ νομοθεσίαι, αἱ ἐπαγγελίαι, αἱ υἰοθεσίαι, ἀτελῆ ἦν, καὶ οὐ κατὰ προηγουμένον τοῦ Θεοῦ θέλημα ἐλέχθησαν καὶ ἐτελέσθησαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ νῦν τέλος ἔβλεπον, καὶ διὰ τοῦ νῦν τελεσθέντος κἀκεῖνα ἐτελειώθησαν. Καὶ τί λέγω τὰς διὰ τῶν προφητῶν νομοθεσίας, τὰς ἐπαγγελίας, τὰς υἰοθεσίας; Καὶ ἡ ἀπ' ἀρχῆς γὰρ καταβολὴ τοῦ κόσμου πρὸς τοῦτον ἔβλεπε, τὸν κάτω μὲν ὡς Υἱὸν ἀνθρώπου βαπτιζόμενον, ἄνωθεν δὲ Υἱὸν ἀγαπητὸν μόνον μαρτυρούμενον Θεοῦ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, καθάπερ ὁ ἀπόστολός φησιν.

20 Οὐκοῦν καὶ ἡ ἀπ' ἀρχῆς παραγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου δι' αὐτόν, κατ' εἰκόνα πλασθέντος τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῇ ποτε χωρῆσαι τὸ ἀρχέτυπον· καὶ ὁ ἐν τῷ παραδείσῳ παρὰ Θεοῦ νόμος δι' αὐτόν· οὐ γὰρ ἂν ἔθηκεν ὁ θεὸς, εἴπερ εἰς ἅπαν ἐμελλε διαμένειν ἀτέλεστος·

τὴν προσέλαβε γιὰ μᾶς ἀπὸ μᾶς, τὴν ἔδειξε ἀγιασμένη καὶ δικαιωμένη, καὶ ὑπήκοο καθ' ὅλα στὸν Πατέρα, μὲ ὅσα αὐτὸς ἐπραξε κι' ἔπαθε κατὰ τὸ θέλημά του ἐνωμένος πρὸς αὐτὴν κατὰ τὴν ὑπόστασι· τοῦ καθενὸς δὲ ἀπὸ μᾶς ποὺ πιστεύομε ὄχι μόνο τῆ φύσι, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόστασι ἀνακαίνισε, καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν ἄφεσι τῶν ἀμαρτημάτων διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν του, διὰ τῆς μετανοίας ποὺ ἐχάρισε στοὺς πταῖστες, καὶ διὰ τῆς μεταδόσεως τοῦ σῶματος καὶ τοῦ αἵματός του.

19 Μὲ τὸ νὰ εἰπῆ δὲ ὁ Πατὴρ ἀπὸ ἄνω περὶ τοῦ βαπτισθέντος κατὰ σάρκα «αὐτὸς εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, τὸν ὁποῖο ἐδιάλεξα»³⁵, ἔδειξε ὅτι ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἄλλα ποὺ ἐλέχθησαν πρωτύτερα διὰ τῶν προφητῶν, οἱ νομοθεσίαι, οἱ ἐπαγγελίαι, οἱ υἰοθεσίαι, ἦσαν ἀτελῆ καὶ δὲν ἐλέχθησαν οὔτε ἐτελέσθησαν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦτου, ἀλλὰ ἀπέβλεπαν πρὸς τὸν τωρινὸ σκοπὸ καὶ διὰ τοῦ τελεσθέντος τώρα ἐτελειώθησαν κι' ἐκεῖνα. Καὶ τί περιορίζομαι στίς διὰ τῶν προφητῶν νομοθεσίαι, τίς ἐπαγγελίαι, τίς υἰοθεσίαι; Διότι καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀρχὴ θεμελίωσις τοῦ κόσμου πρὸς τοῦτον ἔβλεπε, τὸν κάτω μὲν βαπτιζόμενο ὡς υἱὸ ἀνθρώπου, ἀπὸ ἐπάνω δὲ μαρτυρούμενο ἀπὸ τὸ Θεὸ ὡς μόνον ἀγαπητὸ Υἱό, γιὰ τὸν ὁποῖο ἐγίναν τὰ πάντα καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐγίναν τὰ πάντα, ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος.

20 Ἐπομένως καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς παραγωγή τοῦ ἀνθρώπου γι' αὐτὸν ἐγινε, ἀφοῦ ἐπλάσθηκε κατὰ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μπορέσῃ κάποτε νὰ χωρέσῃ τὸ ἀρχέτυπο· καὶ ὁ νόμος στὸν παράδεισο γι' αὐτὸν ἐδόθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ· διότι δὲν θὰ τὸν ἔθετε ὁ νομοθέτης, ἂν ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ ἀπραγματοποιή-

καὶ τὰ μετ' αὐτὸν ὑπὸ Θεοῦ εἰρημένα καὶ τετελεσμένα σχεδὸν πάντα δι' αὐτόν, εἰ μὴ τις ἐρεῖ καλῶς καὶ τὰ ὑπερκόσμια πάντα, τὰς ἀγγελικὰς λέγω φύσεις τε καὶ τάξεις καὶ τὰς ἐκεῖ θεσμοθεσίας, πρὸς τοῦτο τείνειν ἀπ' ἀρχῆς τὸ τέλος, τὴν θεανδρικὴν οἰκονομίαν λέγω, ἣ καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους διηκόνησαν. Εὐδοκία γάρ ἐστι τὸ προηγούμενον καὶ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τέλειον θέλημα· οὗτος δέ ἐστι μόνος, ᾧ εὐδοκεῖ καὶ ἐπαναπαύεται καὶ ἀρέσκεται τελέως ὁ Πατὴρ, «ὁ θαυμαστὸς αὐτοῦ σύμβουλος, ὁ τῆς μεγάλης αὐτοῦ βουλῆς ἄγγελος», ὁ παρ' αὐτοῦ τοῦ οἰκείου Πατρὸς ἀκούων καὶ λαλῶν καὶ τοῖς ὑπακούουσι παρέχων ζωὴν αἰώνιον.

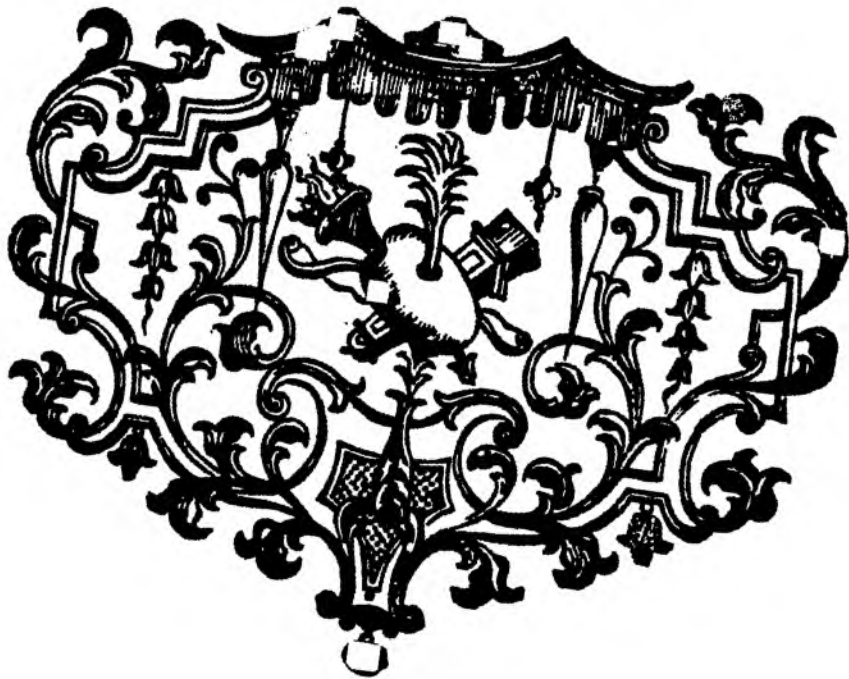
21 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων Χριστῷ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

τος διαπαντός. Καὶ τὰ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν λεχθέντα καὶ τελεσθέντα ὅλα σχεδὸν γι' αὐτὸν ἔγιναν, ἂν δὲν εἶπῃ κανεὶς καλῶς ὅτι καὶ ὅλα τὰ ὑπερκόσμια, οἱ ἀγγελικὲς φύσεις καὶ τάξεις δηλαδὴ καὶ οἱ ἐκεῖ θεσμοθεσίαι, πρὸς τοῦτον τὸ σκοπὸν εἰσέρχονται ἀπὸ τῆν ἀρχῆς, δηλαδὴ πρὸς τῆν θεανδρικήν οἰκονομίαν, τῆν ὁποία καὶ ὑπηρέτησαν, ἀπὸ τῆν ἀρχῆς ἕως τὸ τέλος. Διότι εὐδοκία εἶναι τὸ κυριαρχικὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ τέλειον θέλημα τοῦ Θεοῦ· αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ μόνος, στὸν ὁποῖο εὐδοκεῖ καὶ ἐπαναπαύεται καὶ ἀρέσκειται τελείως ὁ Πατήρ, «ὁ θαυμαστός τοῦ σύμβουλος, ὁ ἄγγελος τῆς μεγάλης βουλῆς του»³⁵, αὐτὸς ποὺ ἀκούει καὶ ὁμιλεῖ ἀπὸ τὸν Πατέρα του καὶ παρέχει στοὺς εὐπειθεῖς ζωὴν αἰώνιαν.

- 21 Αὐτὴν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἑμεῖς μέσα σ' αὐτὸν τὸν βασιλέα τῶν αἰώνων Χριστόν, στὸν ὁποῖο πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζί μὲ τὸν ἀναρχο Πατέρα του καὶ τὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸν καὶ ζωοποιὸ Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΑ΄

ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΩΔΕΚΑΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΜΕ ΘΕΜΑ
ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΕΠΡΩΝ

“Οπου γίνεται λόγος και περί τῆς εἰρήνης
πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους

ΟΜΙΛΙΑ ΕΑ'

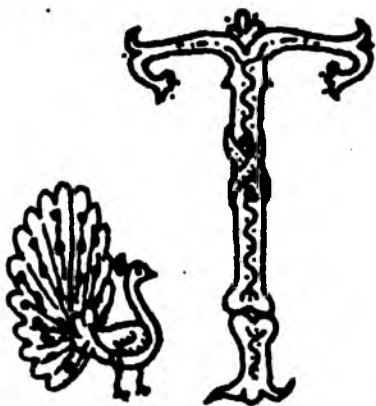
ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΕΧΟΥΣΑ

ΤΗΝ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΕΠΡΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ ΙΑΣΙΝ

**ἐν ἣ καὶ περὶ τῆς πρὸς Θεὸν καὶ πρὸς ἑαυτούς τε
καὶ ἀλλήλους εἰρήνης**

1

ἃ τοῦ παλαιοῦ νόμου πάντα συμβολικὰ ἦν
καὶ τυπικὰ καὶ σκιώδη· διὰ τοῦτο καὶ τὴν
λέπραν ὁ νόμος οὗτος ἐφάμαρτον καὶ μια-
ρὰν καὶ ἀποτροπαίαν ἤγειτο, καὶ τοὺς λε-
προὺς καὶ τοὺς γονορρυεῖς καὶ τοὺς αὐτοῖς
ὄλως ψαύοντας καὶ τοὺς νεκροῦ παντὸς
σώματος ἀπτομένους ἀκαθάρτους ὠνόμα-
ζε, δι' αἰνιγμάτων ὑποδεικνὺς τὴν τῶν εἰς
Θεὸν ἀμαρτανόντων ἀκαθαρσίαν καὶ τῶν

τούτοις συμπραττόντων ἢ καὶ συναναστρεφομένων. Καὶ διὰ μὲν
τῶν λεπρῶν τοὺς δολεροὺς καὶ πανούργους καὶ θυμώδεις

Ο Μ Ι Λ Ι Α 61

ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΩΔΕΚΑΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΕΠΡΩΝ

“Οπου γίνεται λόγος και περί τῆς εἰρήνης πρὸς τὸν Θεὸ
καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους

1

λα τὰ στοιχεῖα τοῦ παλαιοῦ νόμου ἦσαν συμβολικὰ καὶ τυπικὰ καὶ σκιώδη· γι' αὐτὸ ὁ νόμος αὐτὸς ἐθεωροῦσε καὶ τὴ λέπρα ἐφάρματη καὶ μιὰ καὶ ἀποτροπαία, καὶ ὠνόμαζε ἀκαθάρτους τοὺς λεπρούς καὶ τοὺς γονορρυεῖς καὶ ἐκείνους πού τοὺς ἔψαυαν καὶ ἔγγιζαν κάθε νεκρὸ σῶμα¹, ὑποδεικνύοντας μὲ αἰνίγματα τὴν ἀκαθαρσία τῶν ἁμαρτανόντων στὸ Θεὸ

καὶ τῶν συμπραττόντων μὲ αὐτοὺς καὶ συναναστρεφομένων αὐτούς. Καὶ διὰ μὲν τῶν λεπρῶν ὑπαινισσόταν τοὺς δολεροὺς καὶ πανούργους, τοὺς θυμώδεις καὶ μνησικάκους· ὅπως δηλαδὴ

1. Βλ. Λευϊτ. 13-15. Ἄριθ. 19,11.

καὶ μνησικάκους ἡνίττετο· καθάπερ γὰρ ἡ λέπρα τραχὺ καὶ ποικιλόχρουν τὸ δέρμα τοῦ σώματος ἀπεργάζεται, οὕτω δόλος καὶ πονηρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ ποικίλον καὶ τραχὺ ποιεῖ τὸ τῆς ψυχῆς λογιζόμενον. Διὰ μὲν οὖν τῶν λεπρῶν τὰ τοιαῦτα πάθη τῆς ψυχῆς ὑπεδήλου, πολλῶ τῆς λέπρας ὄντα βαρύτερα, διὰ δὲ τοῦ γονορροῦς τὸν ἀσελγῆ· διὰ δὲ τῶν νεκροῦ σώματος ψαυόντων τοὺς κοινοῦντας ὀπωσοῦν ἢ καὶ συναναστρεφομένους τοῖς ἀμαρτάνουσιν ὁ νόμος ἐκεῖνος ἀκαθάρτους ὠνόμαζεν.

2 Ὁφθεις οὖν ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἄφατον εὐσπλαγχνίας πέλαγος, ἵνα τὰς ψυχικὰς ἡμῶν ἐξιάσῃται νόσους καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἄρῃ τοῦ κόσμου, καὶ τὰς νόσους ταύτας, ἃς ἀκαθαρσίας ὁ νόμος ὠνόμαζεν, ἐθεράπευεν· ἵνα εἰ μὲν τις ἀκαθαρσίαν ὄντως εἶναι καὶ ἀμαρτίαν ἐκεῖνα νομίσῃ, Θεὸν ὁμολογήσῃ τὸν ἐκ τούτων τοὺς ἀνθρώπους λυτρούμενον, εἰ δὲ σύμβολα τῆς ὄντως ἀκαθαρσίας καὶ ἀμαρτίας ἐκεῖνα καλῶς νομίσῃ, ἐκ τῶν περὶ τὰ σύμβολα ταῦτα τελομένων παρὰ Χριστοῦ συνήσῃ τοῦτον αὐτὸν ὄντα τὸν καὶ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου συγχωρῆσαι καὶ καθᾶραι δυνάμενον. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον λέγειν καλῶς, ὡς ἐγὼ νομίζω, καὶ ἀληθῶς· ὅτι καθάπερ ἡμῖν ὁ Κύριος ζητεῖν παραγγέλλει τὰ πνευματικὰ («ζητεῖτε» γάρ, φησί, «τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ»), ταῦτα δὲ ἡμῶν ζητούντων τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια, ἐκεῖνος ἐπαγγέλλεται δώσειν καὶ τὰ σωματικά, «καὶ ταῦτα», λέγων, «πάντα προστεθήσεται ὑμῖν», οὕτω καὶ αὐτὸς κλίνας οὐρανοῦς καὶ καταβὰς ἄνωθεν ὡς εὐδόκησεν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἐσχατιάν, ἵνα καθαρισμὸν ποιήσῃ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν, προστίθῃσι χαριζόμενος καὶ τὴν τῶν χωλῶν ἀνόρθωσιν, καὶ ἀπλῶς πᾶσαν νό-

ἡ λέπρα καθιστᾶ τραχὺ καὶ ποικιλόχρωμο τὸ δέρμα τοῦ σώματος, ἔτσι ὁ δόλος καὶ ἡ πονηρία καὶ ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ καθιστοῦν ποικίλο καὶ τραχὺ τὸ λογιστικὸ τῆς ψυχῆς. Διὰ τῶν λεπρῶν λοιπὸν ὑπεδήλωνε τὰ τέτοια πάθη τῆς ψυχῆς ποὺ ἦσαν πολὺ βαρύτερα ἀπὸ τὴ λέπρα, διὰ δὲ τοῦ γονορρυοῦς τὸν ἀσελγῆ· ἐνῶ διὰ τῶν ἐγγιζόντων νεκρὸ σῶμα ὁ νόμος ἐκεῖνος ὠνόμαζε ἀκαθάρτους τοὺς κατὰ ὁποιοδήποτε τρόπο ἐπικοινωνοῦντας ἢ καὶ συναναστρεφομένους μὲ τοὺς ἀμαρτωλοὺς.

- 2 Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Κύριος ἐφάνηκε ἐπάνω στὴ γῆ ὡς ἄνθρωπος ἀπὸ ἀπερίγραπτο πέλαγος εὐσπλαγχνίας, γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τις ψυχικὲς νόσους μας καὶ ἄρῃ τὴν ἀμαρτία τοῦ κόσμου, ἐθεράπευσε κι' αὐτὲς τις ἀσθένειες, τις ὁποῖες ὁ νόμος ὠνόμαζε ἀκαθαρσίες· ἔτσι ὥστε ἂν κάποιος νομίσῃ ὅτι ἐκεῖνα εἶναι πραγματικὰ ἀκαθαρσία καὶ ἀμαρτία, νὰ ὁμολογήσῃ τὸν Θεὸ ποὺ λυτρώνει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ αὐτά, ἂν δὲ καλῶς νομίσῃ ὅτι ἐκεῖνα εἶναι σύμβολα τῆς πραγματικῆς ἀκαθαρσίας καὶ ἀμαρτίας, νὰ καταλάβῃ ἀπὸ τὰ τελούμενα ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ γύρω ἀπὸ αὐτὰ τὰ σύμβολα ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι ποὺ καὶ τὴν ἀμαρτία τοῦ κόσμου συγχώρησε καὶ μπορεῖ νὰ τὴν καθαρίσῃ. Εἶναι δὲ δυνατὸ νὰ εἰποῦμε καὶ κάτι ἄλλο, καλὰ καὶ ἀληθινά, ὅπως ἐγὼ νομίζω· ὅτι, ὅπως ὁ Κύριος παραγγέλλει σ' ἐμᾶς νὰ ζητοῦμε τὰ πνευματικὰ (διότι, λέγει, «ζητεῖτε τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δικαιοσύνη του»), ὅταν δὲ ἐμεῖς ζητοῦμε αὐτὰ τὰ ψυχοφελῆ καὶ σωτήρια ἐκεῖνος ὑπόσχεται νὰ δώσῃ καὶ τὰ σωματικὰ, λέγοντας, «καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ προστεθοῦν σ' ἐσᾶς»², ἔτσι κι' αὐτός, ἀφοῦ ἔκλινε τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατέβηκε ἀπὸ ἄνω στὴ γωνιά μας, ὅπως εὐδόκησε, γιὰ νὰ καθαρίσῃ τις ἀμαρτίες μας, ἐπιπροσθέτως χαρίζει καὶ τὴν ἀνόρθωσι τῶν χωλῶν καὶ τὴν ἀνάβλεψι τῶν τυφλῶν καὶ τὴν κάθαρσι τῶν λεπρῶν, καὶ

2. Ματθ. 6,33.

σον ἡμῶν τοῦ σώματος καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἰώμενος ὡς ἐν ἐλέει πλούσιος ὢν.

3 Καθάπερ οὖν ὁ εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς σήμερον ἐρεῖ, «ἀνερχομένω πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν εἰς τινα πόλιν εἰσερχομένω ὑπήντησαν τῷ Κυρίῳ δέκα λεπροί, οἱ ἔστησαν πόρρωθεν, καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνήν». Καλῶς ἐπισημαίνεται ὁ εὐαγγελιστῆς ὅτι οὐκ εἰσελθόντι, ἀλλ' εἰσερχομένω τὴν πόλιν ὑπήντησαν οἱ λεπροὶ· καὶ τῶν πόλεων γὰρ καὶ τῶν κωμῶν ὡς ἀκάθαρτοι ἀπηλαύνοντο, καὶ περὶ ταύτας διῆγον. Ἀλλὰ καὶ «πόρρωθεν ἔστησαν»· οὐδὲ γὰρ ἐκτὸς ἐφεῖται τοῖς ὑγιαίνουσι τούτοις συναναμίγνυσθαι. Ἦσαν δὲ καὶ φωνήν, τουτέστιν ἐξεβόησαν, διὰ τὸ μεταξὺ μῆκος τοῦ διαστήματος, λέγοντες «Ἰησοῦ, ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς». Ἴδε τὸ πάθος, ἴδε τὸ αἴσχος, ἴδε τὸ δυσειδὲς καὶ βδελυκτὸν καὶ παρὰ φύσιν ἄνθος, τοιοῦτον γὰρ ἡ λέπρα· ἴδε τὴν τῆς φύσεως ἐκτροπήν, τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀποστροφὴν, τὴν ἀπαραμήθητον μόνωσιν, καὶ ἐλεήσας παράσχου τὴν θεραπείαν. «Ἰησοῦ, ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς». Δοκεῖ δὲ ἡ τῶν λεπρῶν φωνὴ ἐλεεινὴ μὲν εἶναι, πιστῶν δὲ ὡς ἀληθῶς καὶ συνετῶν ἀνθρώπων οὐκ εἶναι· ἐπιστάτην γὰρ αὐτὸν καλοῦσιν, ὅπερ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατῶς ἐχόντων καὶ κυρίως δεσποζόντων οὐκ εἶωθε λέγεσθαι. Θαρρύντων ὁμῶς δέξασθαι τὴν ἴασιν ἢ δέησίς ἐστιν, ὅπερ οὐ συνετῆς διανοίας, εἰ ὁ δυνάμενος, καὶ ταῦτα πόρρωθεν, δέκα λεπροῖς τὴν κάθαρσιν παρασχεῖν οὐκ ἔστι Θεός.

4 Ὁ δὲ Κύριος, ἐπεὶ κατὰ τὸν νόμον τοῖς λεπροῖς συνδιάγειν τοῖς περὶ αὐτὸν ὄχλοις οὐκ ἦν, ὥστε τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τοῖς θαύμασιν ἐναχθῆναι πρὸς πίστιν, δωρεὰν ἐλεεῖ τούτους καὶ καθαίρει τῆς

γενικῶς θεραπεύει κάθε νόσο τοῦ σώματός μας καὶ κάθε μαλακία, διότι εἶναι πλούσιος σ' εὐσπλαγχνία.

3 Ὅπως λοιπὸν ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς θὰ εἰπῆ σήμερα, «ἐνῶ ἀνέβαινε πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ εἰσερχόταν σὲ κάποια πόλι κατὰ τὸ δρόμο, συνήντησαν τὸν Κύριο δέκα λεπροί, οἱ ὁποῖοι ἐστάθηκαν ἀπὸ μακριὰ καὶ ὕψωσαν φωνή»³. Καλῶς ἐπισημαίνει ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι οἱ λεπροὶ τὸν συνήντησαν ὄχι ὅταν εἰσῆλθε ἀλλὰ ὅταν εἰσερχόταν τὴν πόλι· διότι δὲν ἐπιθυμεῖ οὔτε ἔξω νὰ ἀναμιγνύονται αὐτοὶ μὲ τοὺς ὑγιεῖς. Ὑψωσαν δὲ καὶ τὴ φωνή, δηλαδὴ ἐφῶναξαν, ἐξ αἰτίας τοῦ μήκους τῆς ἀποστάσεως, λέγοντας «Ἰησοῦ, ἐπιστάτη, ἐλέησέ μας». Ἴδὲ τὸ πάθος, ἰδὲ τὸ αἴσχος, ἰδὲ τὸ ἄσχημο καὶ βδελυκτὸ καὶ ἀφύσικο ἄνθος, διότι τέτοιο εἶναι ἡ λέπρα· ἰδὲ τὴν ἐκτροπὴ τῆς φύσεως, τὴν ἀποστροφὴ τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀπαρηγόρητη μόνωσι, καὶ δεικνύοντας ἔλεος πρόσφερε τὴ θεραπεία. «Ἰησοῦ, ἐπιστάτη, ἐλέησέ μας». Φαίνεται ὅτι ἡ φωνὴ τῶν λεπρῶν εἶναι ἀξιολύπητη, δὲν εἶναι ὁμως χαρακτηριστικὴ ἀληθινὰ πιστοῦ καὶ συνετοῦ ἀνθρώπου· διότι τὸν ἀποκαλοῦν, ἐπιστάτη, πρᾶγμα ποὺ δὲν συνηθίζεται νὰ λέγεται γιὰ πρόσωπα ποὺ εἶναι ἐξουσιαστικὰ καὶ δεσπόζουν κυριαρχικῶς. Εἶναι ὁμως ἡ δέησις ἰδιάζουσα σὲ ἀνθρώπους ποὺ ἐλπίζουν ὅτι θὰ δεχθοῦν τὴν ἴασι, πρᾶγμα ποὺ δὲν δείχνει συνετὴ διάνοια, ἂν ὁ δυνάμενος νὰ παράσχη τὴν κάθαρσι σὲ δέκα λεπρούς, καὶ μάλιστα ἀπὸ μακριὰ, δὲν εἶναι Θεός.

4 Ὁ δὲ Κύριος, ἐπειδὴ κατὰ τὸ νόμο δὲν ἐπιτρεπόταν στοὺς λεπρούς νὰ συναναστρέφονται τὰ γύρω του πλήθη, ὥστε μὲ τὴ διδασκαλία καὶ τὰ θαύματα νὰ ὀδηγηθοῦν πρὸς τὴν πίστι,

3. Λουκᾶ 17,12.

λέπρας, ὡς ἂν τοῦ πρὸς τὴν συνδιατριβὴν κωλύματος ἀπαλλαγέντες δύνωνται καὶ συνεῖναι καὶ βελτιοῦσθαι. Καθαίρει δὲ πῶς; Εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς «ὕπάγετε ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν· ἐγένετο γὰρ ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν», τοῦ τὰ πάντα φέροντος τῷ ρήματι τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐν τῷ ὑπάγειν ὑπακοῦσαι προστάξαντος καὶ τὴν κάθαρσιν χορηγήσαντος. Καθάπερ γὰρ τὸν νόμον δι' ἡμᾶς τηρῶν ὁ τοῦ νόμου δεσπότης οὐ προσεκαλέσατο πρὸς ἑαυτὸν τοὺς λεπρούς, οὐδὲ ἀφῆκεν ἐγγίσας οὕτω καὶ μετὰ τὸ ταῖς οἰκτραῖς ἐκείνων ἐπικλασθῆναι φωναῖς τὴν ἴασιν παρέχων πρὸς τοὺς ἱερεῖς αὐτοὺς πέμπει πάλιν κατὰ τὸν νόμον· ἐκέλευε γὰρ ὁ νόμος οὗτος τὸν καθαρθέντα λεπρὸν μὴ ἑαυτῷ παρέχειν τὴν μαρτυρίαν, ἀλλὰ τοῖς ἱερεῦσι προσιέναι καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐκείνων ἅπαν μέλος ὑποτιθέναι καὶ δι' ἐκείνων λαμβάνειν τοῦ καθαρὸν νομίζεσθαι τὴν βεβαίωσιν.

- 5 Ἐπεὶ δὲ ἡ λέπρα τὴν ἀμαρτίαν αἰνίττεται, τοῦτο πάντως δηλοῖ τὸ ἐπιδείκνυσθαι τοῖς ἱερεῦσι τὴν ἀπὸ ταύτης κάθαρσιν, τὸ μηδένα τῶν εἰς Θεὸν ἁμαρτανόντων, κἂν ἀποστῆ τῆς ἀμαρτίας, κἂν ἀντισηκῶση ταύτην τοῖς ἔργοις τῆς μετανοίας, τὴν συγχώρησιν δύνασθαι παρ' ἑαυτοῦ λαμβάνειν καὶ συνίστασθαι τοῖς ἀνευθύνοις, ἐὰν μὴ πρὸς τὸν ἔχοντα παρὰ Θεοῦ τὴν τοῦ λύειν ἐξουσίαν ἀπελθὼν τὴν ἐξ ἀμαρτίας λεπρωθεῖσαν ἑαυτοῦ ψυχὴν δι' ἐξομολογήσεως ἐπιδείξεται καὶ παρ' ἐκείνου τὴν πληροφορίαν τῆς ἀφέσεως δέξεται. Ὅ γοῦν καὶ τὰ συμβολικᾶ τοῦ νόμου δι' ἡμᾶς ἐκτελῶν, καὶ τοὺς λεπροὺς εἰς δοκίμιον διὰ τοῦτο πέμπει τοῖς ἱερεῦσιν, ἅμα καὶ τι πλεονοικονομῶν· ἱκανὸν γὰρ ἦν τὸ θαῦμα καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοὺς ἀπαλ-

τοὺς εὐσπλαγχνίζεται δωρεὰν καὶ τοὺς καθαρίζει ἀπὸ τῆ λέπρα, ὥστε, ἀπαλλασσόμενοι ἀπὸ τὸ κώλυμα γιὰ τὴν συναναστροφή, νὰ μποροῦν καὶ νὰ συνυπάρχουν καὶ νὰ βελτιώνωνται. Τοὺς καθαρίζει δὲ πῶς; Λέγοντας πρὸς αὐτούς, «πηγαίνατε, ἐπιδείξατε τοὺς ἑαυτοὺς σας στοὺς ἱερεῖς· ἐνῶ δὲ ἐπήγαιναν ἐκεῖ, ἔκαθαρίσθησαν»⁴, διότι ἐκεῖνος ποὺ κρατεῖ τὰ πάντα μὲ τὸν λόγο τῆς δυνάμεώς του ἐπρόσταξε νὰ μεταβοῦν καί, ἀφοῦ ὑπήκουσαν, ἐχορήγησε τὴν κάθαρσι. Ὅπως δηλαδὴ ὁ δεσπότης τοῦ νόμου, ἐφαρμόζοντας γιὰ χάρι μας τὸ νόμο, δὲν προσκάλεσε κοντὰ του τοὺς λεπρούς, οὔτε τοὺς ἄφησε νὰ τὸν ἐγγίσουν, ἔτσι καὶ μετὰ τὴν παραχώρησι στίς ἔλεεινές φωνές ἐκείνων, παρέχοντας τὴν ἴασι, τοὺς στέλλει πρὸς τοὺς ἱερεῖς πάλι κατὰ τὸν νόμο. Πραγματικὰ ὁ νόμος αὐτὸς παρήγγελε νὰ μὴ δίδῃ τὴν μαρτυρία μόνος του ὁ λεπρὸς ποὺ καθαρίσθηκε ἀλλὰ νὰ προσέρχεται στοὺς ἱερεῖς καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ στοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνων κάθε μέλος τοῦ σώματός του καὶ ἀπὸ ἐκείνους νὰ παίρῃ τὴ διαβεβαίωσι, ὥστε νὰ θεωρῆται καθαρὸς⁵.

5 Ἐπειδὴ δὲ ἡ λέπρα ὑπαινίσσεται τὴν ἁμαρτία, ἡ ἐπίδειξις στοὺς ἱερεῖς δεικνύει ὅπωςδὴποτε τοῦτο, ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἁμαρτάνοντας στὸν Θεό, ἀκόμη καὶ ἂν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἀκόμη καὶ ἂν τὴν ἰσοσταθμίση μὲ τὰ ἔργα τῆς μετανοίας, δὲν μπορεῖ νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του τὴ συγχώρησι καὶ νὰ συσταθῇ στοὺς ἀνευθύνους, ἐὰν δὲν μεταβῇ στὸν ἔχοντα ἀπὸ τὸν Θεό τὴν ἐξουσία νὰ λύῃ καὶ ἐπιδείξῃ σ' αὐτὸν τὴν λεπρωμένη ψυχὴ του διὰ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ δεχθῇ ἀπὸ ἐκεῖνον τὴν διαβεβαίωσι τῆς ἀφέσεως. Αὐτὸς λοιπόν, ποὺ ἐκτελεῖ καὶ τὶς συμβολικὲς πράξεις τοῦ νόμου γιὰ μᾶς, στέλλει γιὰ τὸν ἴδιο λόγο καὶ τοὺς λεπρούς στοὺς ἱερεῖς γιὰ νὰ ἐλεγχθοῦν, οἰκονομώντας καὶ κάτι ἐπὶ πλέον· διότ

5. Λευϊτ. 13.6.

λάξαι τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπιστίας. Ἐλεπρώθη γάρ ποτε καὶ ἡ τοῦ Μωϋσέως ἀδελφὴ Μαριάμ, δι' ἣν μὲν αἰτίαν οὐ νῦν καιρὸς λέγειν, ἐλεπρώθη δὲ ὁμοῦς· καὶ ὁ Μωϋσῆς ὑπεραλγῆσας τοῦ πάθους διὰ προσευχῆς παρὰ Θεοῦ τῆς ἀδελφῆς ἐζήτηι τὴν ἴασιν· καὶ εἴληφε μὲν, ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ.

6 Σκοπεῖτε οὖν ὄσσην τὸ θαῦμα τὴν πρὸς τὸν Μωϋσῆν ὑπεροχὴν προσμαρτυρεῖ τῷ Χριστῷ· οὗτος γὰρ τῷ μὲν εἰπόντι πρὸς αὐτὸν λεπρῷ, «Κύριε, εἰ θέλεις, δύνασαι με καθαρῖσαι», εἰπὼν «θέλω, καθαρῖσθητι», παραχρῆμα τῆς λέπρας αὐτὸν ἀπήλλαξεν, ἔνταῦθα δὲ δέκα τὸν ἀριθμὸν λεπροῖς τὴν κάθαρσιν μήκοθεν αἰτήσαμένοις, οὐδὲ εἰπὼν, ἀλλ' ἐπινεύσας μόνον τὴν ἴασιν παρέσχεν. Ἄρ' οὐ φανερόν ἐστι πᾶσι τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ὡς οὗτός ἐστιν, ᾧ προσηύχετο ὁ Μωϋσῆς καὶ ὃν ἰκέτευεν ὡς Θεὸν ἐπινεύσαι τῇ τῆς Μαρίας καθάρσει; Διὰ τοῦτο οὖν οἱ τοσοῦτοι λεπροὶ καὶ οὕτω καθαρθέντες ἀπεστέλλοντο τοῖς ἱερεῦσιν, ἵνα διὰ τοῦ θαύματος ἐπιγινῶσι κἀκεῖνοι τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, μαθόντες δὲ παρὰ τῶν λεπρῶν ὡς κατ' ἐκείνου γνώμην τοῦ τοσαύτην ἔχοντος δύναμιν ἤλθον ἐκπληρῶσαι τὸν νόμον, ἐκείνου γνώμην εἶναι καταλάβωσι καὶ τὸν διὰ Μωϋσέως δεδομένον νόμον, καὶ οὕτως εἰς ἓνα τοῦτον πιστεύσωσι Θεόν, τὸν αὐτὸν τοῦ τε νόμου καὶ τῆς χάριτος ὄντα, καὶ τοὺς κεκαθαρμένους λεπροὺς αὐτοὶ πρὸς τὴν τούτου πίστιν τελεώτερον ὀδηγήσωσιν. Οὕτω γὰρ ἐχρῆν, εἰ καὶ ἐκεῖνοι ἀσυνέτως τάναντία ἔπραττον. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνοι τάναντία ἔπραττον, ἀλλ' ὁ Χριστὸς οὐδὲν οὐδέπω τῶν ἐλκόντων αὐτοὺς πρὸς σωτηρίαν ἐνέλιπεν· ἄδαπάνητον γὰρ ἔχει καὶ ἀήττητον τὴν ἀνεξικακίαν καὶ τὸ φιλάνθρω-

ἦταν ἰκανὸ τὸ θαῦμα, ν' ἀπαλλάξη ἀκόμη καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπιστία. Διότι κάποτε ἐλεπρώθηκε καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως Μαριάμ, γιὰ αἰτία πού δὲν εἶναι καιρὸς νὰ τὴν εἰποῦμε τώρα, ἀλλὰ πάντως ἐλεπρώθηκε· καὶ ὁ Μωϋσῆς πού ἐδοκίμασε ἄλγος ἀπὸ τὸ πάθος ἐζητοῦσε διὰ προσευχῆς τὴν ἴασι τῆς ἀδελφῆς του ἀπὸ τὸν Θεό· καὶ τὴν ἐπῆρε μὲν ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρες⁶.

- 6 Σκεφθῆτε πόση ὑπεροχὴ προσμαρτυρεῖ τὸ θαῦμα στὸ Χριστὸ ἀπέναντι στὸν Μωϋσῆ. Πραγματικὰ αὐτὸς στὸν μὲν λεπρὸ πού τοῦ εἶπε, «Κύριε, ἂν θέλῃς, μπορῆς νὰ μὲ καθαρίσῃς», ἀπάντησε «θέλω, καθαρίσου»⁷, καὶ ἀμέσως τὸν ἀπήλλαξε ἀπὸ τὴ λέπρα· ἐδῶ δὲ ἔδωσε τὴν ἴασι σὲ δέκα λεπρούς πού ἐζήτησαν ἀπὸ μακριὰ τὴν κάθαρσι, χωρὶς κἂν νὰ εἰπῆ τίποτε, ἀλλὰ μόνο μὲ ἐπίνευσι. Ἐὰρ δὲ εἶναι φανερὸ σὲ ὄλους ὅσοι ἔχουν νοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο προσευχόταν ὁ Μωϋσῆς καὶ τὸν ὁποῖο ἰκέτευε ὡς Θεὸ νὰ συγκατανεύσῃ στὴν κάθαρσι τῆς Μαρίας; Γι' αὐτὸ λοιπὸν οἱ τόσοι αὐτοὶ λεπροὶ πού ἐκαθαρίσθησαν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἀποστέλλονταν στοὺς ἱερεῖς, γιὰ νὰ γνωρίσουν κι' αὐτοὶ διὰ τοῦ θαύματος τὴ δύναμι τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ δὲ μάθουν ἀπὸ τοὺς λεπρούς ὅτι ἦλθαν νὰ ἐκπληρώσουν τὸν νόμο σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη ἐκείνου πού ἔχει τόση δύναμη, νὰ καταλάβουν ὅτι ἐκείνου γνώμη εἶναι καὶ ὁ δοσμένος διὰ τοῦ Μωϋσέως νόμος, κι' ἔτσι νὰ πιστεύσουν στὸν ἕνα τοῦτο Θεό, πού εἶναι ὁ ἴδιος, καὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος, καὶ νὰ ὀδηγήσουν αὐτοὶ τελειότερα τοὺς καθαρισμένους λεπρούς πρὸς τὴν πίστι σ' αὐτόν. Διότι ἔτσι ἔπρεπε, ἂν κι' ἐκεῖνοι ἀσυνέτως ἔπρατταν τὰ ἀντίθετα. Ἐὰν δὲ καὶ ἐκεῖνοι ἔπρατταν τ' ἀντίθετα, ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν παρέλειπε ποτὲ τίποτε ἀπὸ ὅσα τοὺς εἴλκυαν πρὸς τὴν σωτηρία· διότι ἔχει ἀδαπάνητη καὶ ἀήττητη τὴν ἀνεξικακία

7. Ματθ. 8,3.

πον καὶ οὐκ ἦν τῇ κακίᾳ τούτων νικηθῆναι τὴν ἐκείνου μακροθυμίαν.

- 7 Ἄλλ' ὡς ἀπερχόμενοι πρὸς τοὺς ἱερεῖς οἱ λεπροὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ἰάθησαν, «εἷς ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης». Καλῶς εἶπεν ὁ ψαλμωδὸς προφήτης περὶ τοῦ τηνικαῦτα γένους τῶν Ἰουδαίων, ὡς «οὐκ ἦν ὁ συνιών, οὐκ ἦν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν· πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν». Εἰ γὰρ οἱ ἑννέα οὗτοι τοσαύτης παρὰ Χριστοῦ τυχόντες εὐεργεσίας καὶ τοιοῦτο θαῦμα ἐν ἑαυτοῖς ἰδόντες οὐ συνῆκαν Θεὸν ὄντα τὸν Ἰησοῦν, οὐ στραφέντες αὐτὸν ἐξεζήτησαν, οὐ τὴν δυνατὴν δόξαν, οὐ τὴν εὐχαριστίαν ἀπέδωκαν, τί περὶ τῶν ἄλλων ἐννοεῖν εἰκός; Ἄλλ' ὁ Σαμαρείτης, ὁ τὸ γένος Ἀσσύριος (ἐκεῖθεν γὰρ τούτοις ἡ ἀποικία), εἷς ἐξ αὐτῶν ὢν, ἰδὼν τὸ θαῦμα καὶ τυχὼν τῆς ἐρασμίας εὐεργεσίας συνῆκε καὶ κατὰ πίστιν ἐτελειώθη, καὶ στραφεὶς εὐγνωμοσύνης καὶ πίστεως λέγει τε καὶ πράττει ρήματά τε καὶ πράγματα, παρρησίᾳ προσπίπτων ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας τοῦ εὐεργέτου καὶ δοξάζων ὡς Θεὸν ἀληθῆ τὸν αὐτῷ τὴν κάθαρσιν χαρισάμενον. Ὁ δὲ Κύριος πρὸς τοὺς περισσιωτάς φησιν, «οὐχὶ οἱ δέκα ἐκκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἑννέα ποῦ; Οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ», καίτοι διὰ τοῦτο καὶ τούτους ἴασατο, ἵνα λάβωσιν ἄδειαν καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν συνῶσι καὶ τῶν ψυχῶν καρπῶνται τὴν ἰα-

8. Λουκᾶ 17,16.

9. Ψαλμ. 13,2.

καὶ τῆ φιλανθρωπία καὶ δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ νικηθῆ ἢ μακροθυμία ἐκεῖνου μὲ τὴν κακία τούτων.

7 Ἄλλὰ, καθὼς οἱ λεπροί, πηγαίνοντας πρὸς τοὺς ἱερεῖς, ἐθεραπεύθησαν στὸ δρόμο, «ἕνας ἀπὸ αὐτούς, ἀφοῦ εἶδε ὅτι ἐθεραπεύθηκε, ἐπέστρεψε δοξάζοντας τὸ Θεὸ μεγαλοφώνως καὶ ἔπεσε μὲ τὸ πρόσωπο στὰ πόδια του γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ· κι' αὐτὸς ἦταν Σαμαρείτης»⁸. Καλὰ εἶπε ὁ ψαλμωδὸς προφήτης γιὰ τὸ τότε γένος τῶν Ἰουδαίων, ὅτι «δὲν ὑπῆρχε ἄνθρωπος ποὺ νὰ καταλαβαῖνη, ποὺ νὰ ἐκζητῆ τὸν Θεό· ὅλοι παρεξέκλιναν, ὅλοι ἀχρειώθηκαν»⁹. Πραγματικὰ ἂν αὐτοὶ οἱ ἐννέα, ποὺ τόση εὐεργεσία ἐπέτυχαν ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ τέτοιο θαῦμα εἶδαν ἐπάνω τους, δὲν ἐκατάλαβαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Θεός, δὲν ἐπέστρεψαν γιὰ νὰ τὸν ἀναζητήσουν, δὲν ἀπέδωσαν τὴν μεγαλύτερη δοξολογία οὔτε τὴν εὐχαριστία, ὁ Ἀσσύριος κατὰ τὸ γένος (διότι ἀπὸ αὐτοὺς προερχόταν ἡ σαμαρειτικὴ ἀποικία)¹⁰, ποὺ ἦταν ἕνας ἀπὸ αὐτούς, ὅταν εἶδε τὸ θαῦμα καὶ τὴν ἐπίτευξι τῆς ποθητῆς εὐεργεσίας, ἐκατάλαβε καὶ κατὰ τὴν πίστι ἐτελειώθηκε καί, ἀφοῦ ἐστράφηκε, λέγει καὶ ἐκτελεῖ λόγια καὶ πράγματα εὐγνωμοσύνης καὶ πίστεως, προσπίπτοντας δημοσίᾳ μὲ τὸ πρόσωπο στὰ πόδια τοῦ εὐεργέτη καὶ δοξάζοντας ὡς Θεὸ ἀληθινὸν αὐτὸν ποὺ τοῦ ἐχάρισε τὴν κάθαρσι. Ὁ δὲ Κύριος λέγει πρὸς τοὺς γύρω του· «δὲν ἐκαθαρίσθησαν οἱ δέκα; ποῦ εἶναι οἱ ἐννέα; Δὲν εὐρέθησαν νὰ ἐπιστρέψουν γιὰ νὰ δοξολογήσουν τὸν Θεό»¹¹. Καὶ ὁμοίως γι' αὐτὸ ἐθεράπευσε καὶ τούτους, γιὰ νὰ λάβουν τὴν ἄδεια νὰ συμβιώνουν μὲ τοὺς γύρω τους καὶ νὰ κερδίσουν τὴν ἰατρία τῶν ψυχῶν καὶ νὰ δοξάσουν τὸν ἰατρὸ καὶ τῶν ψυχῶν

10. Δ' Βασ. 17,24.

11. Λουκᾶ 17,17.

τρείαν καὶ δοξάσωσι τὸν καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων ἰατρόν· οἱ δὲ οὐχ εὐρέθησαν δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ.

8 Ἄλλ' ὦ τοῦ πάθους! Τοῦτο γὰρ καὶ ἡμᾶς ἀρτίως πάσχοντας ἔστιν ἰδεῖν. Καθαρθέντες γὰρ ὑπὸ Χριστοῦ τῆς πρώτης ἐκείνης ἀρᾶς, ἣτις ἡμῖν ἐπέκειτο καθάπερ λέπρα καὶ πάσης λέπρας βλαβερωτέρα τε καὶ βδελυκτοτέρα, καθ' ὅσον μετὰ τοῦ σώματος καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τὸ πάθος διέβαινε· καθαρθέντες οὖν ἀπὸ ταύτης διὰ Χριστοῦ καὶ καθαρὰν ὡς ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἡμετέραν φύσιν αὐθις παρ' ἐκείνου λαβόντες, οὐ προσκολλώμεθα τούτῳ δι' ἐναρέτου πολιτείας δόξαν αὐτῷ προσάγοντες, ἀλλὰ πάλιν δι' ἐπαράτων καὶ παρανόμων ἔργων αὐτοῦ μακρυνόμεθα, καθὰ πρὸς αὐτόν φησιν ὁ Δαβίδ, ὡς «οὐ παραμενοῦσι παράνομοι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου». Διὰ τοῦτο πάλιν ὁ Κύριος τοὺς τοιοῦτοις οἰκτεῖρων, κἀκείνους τε καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους ὁμοίους ἐκείνοις ἡμᾶς οἷον ἀποκλαιόμενος, ὡσπερ πρὸς τὸν Ἀδὰμ ἔλεγεν, ὅτε τῆς θείας ἐκείνης ἐξέπεσε δόξης, «Ἀδὰμ ποῦ εἶ;», οὕτω καὶ πρὸς αὐτοὺς ὕστερον, «οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; Οὐχ εὐρέθησαν δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ, εἰμὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος». Εἰπὼν δέ, «εἰμὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος», ἔδειξε τὸ ἀχάριστον καὶ σκληροκάρδιον τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὅτι τὰ μὲν ἔθνη πρὸς ὑποστροφὴν ἦσαν ἔτοιμα, οἱ δὲ Ἰσραηλῖται ἀνεπίστροφοι πάντῃ πρὸς σωτηρίαν. Διὸ καὶ τῷ μὲν εὐγνωμόνως ὑποστρέψαντι χαρίζεται δικαίως καὶ τὴν κατὰ ψυχὴν σωτηρίαν, τὴν τῶν ἔθνῶν διὰ πίστεως σωτηρίαν προῦπογράφουσαν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν, «ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰ-

12. Ψαλμ. 5,5.

13. Γεν. 3,9.

καὶ τῶν σωμάτων· ἐκεῖνοι ὁμως δὲν εὐρέθησαν νὰ δώσουν δόξα στὸ Θεό.

8 Ἄλλὰ τί πάθος! Διότι αὐτὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰδῆ νὰ πάσχωμε κι' ἐμεῖς τώρα. Ἄφοῦ ἐκαθαρισθήκαμε ἀπὸ τὸν Χριστὸ ἀπ' ἐκείνη τὴν πρώτη κατάρτα, ποὺ ἦταν ἀπλωμένη ἐπάνω μας σὰν λέπρα, καθ' ὅσον τὸ πάθος ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σῶμα ἐδιάβαινε καὶ στὴν ψυχὴ· ἀφοῦ ἐκαθαρισθήκαμε λοιπὸν ἀπ' αὐτὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ, κι' ἐλάβαμε πάλι ἀπὸ ἐκεῖνον καθαρὴ τὴ φύσι μας σὰν ἀπὸ τὴν ἀρχή, δὲν προσκολλώμαστε σὲ τοῦτον μ' ἐνάρετη διαγωγὴ προσφέροντάς του δόξα, ἀλλὰ ἀπομακρυνόμαστε πάλι ἀπὸ αὐτὸν μὲ ἐπάρατα καὶ παράνομα ἔργα, ὅπως λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Δαβὶδ, ὅτι «δὲν θὰ παραμείνουν παράνομοι ἐμπρὸς στοὺς ὀφθαλμοὺς σου»¹². Γι' αὐτὸ πάλι ὁ Κύριος, οἰκτείροντας τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους καὶ θρηνώντας κατὰ κάποιον τρόπο ἐκείνους κι' ἐμᾶς τοὺς ἔπειτα ἀπὸ ἐκείνους ὁμοίους μ' ἐκείνους, ὅπως πρὸς τὸν Ἀδάμ, ὅταν ἐξέπεσε ἀπὸ τὴ θεία ἐκείνη δόξα, ἔλεγε, «Ἀδὰμ ποῦ εἶσαι;»¹³, ἔτσι ἔπειτα λέγει καὶ πρὸς αὐτούς, «οἱ ἐννέα ὁμως ποῦ εἶναι; Δὲν εὐρέθησαν νὰ δώσουν δόξα στὸ Θεό, παρὰ μόνο ὁ ἀλλογενὴς τοῦτος». Λέγοντας δὲ «παρὰ μόνο ὁ ἀλλογενὴς τοῦτος», δεικνύει τὴν ἀχαριστία καὶ σκληροκαρδία τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων καὶ ὅτι τὰ μὲν ἔθνη ἦσαν ἔτοιμα γιὰ ἐπιστροφὴ, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἀγύριστοι ἐντελῶς πρὸς σωτηρία. Γι' αὐτὸ σ' αὐτὸν ποὺ ἐπέστρεψε μὲ εὐγνωμοσύνη ἐχάρισε δικαίως καὶ τὴν ψυχικὴ σωτηρία, ποὺ προτυπώνει τὴ σωτηρία τῶν ἐθνῶν διὰ πίστεως, λέγοντάς του «σὴκω καὶ πηγαινε· ἡ πίστις σου σ' ἔσωσε· πηγαινε στὴν εἰρήνη»¹⁴. Ἐκεί-

14. Λουκᾶ 17,19.

ρήνην», τοὺς δὲ μὴ ὑποστρέψαντας ὄνειδίσας μόνον κατὰ τὸ σιωπώμενον ἔδειξε τῆς κατὰ ψυχὴν σωτηρίας ἀποτυχόντας.

- 9 Ἐοίκασι δὲ οἱ δέκα οὗτοι λεπροὶ παντὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. Λελερωμένοι γὰρ ἅπαντες ἤμεν ὡς πάντες τῇ ἁμαρτίᾳ ὑποπεσόντες, καθά φησι Παῦλος ὁ θεῖος, ὅτι «πάντες ἡμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι». Πάντες οὖν ἤμεν οὕτω λελερωμένοι· καταβάς δὲ ὁ Κύριος ἐξ οὐρανῶν καὶ τὴν ἡμῶν ἀναλαβόμενος φύσιν, τῆς ἐκ τῆς ἁμαρτίας καταδίκης αὐτὴν ἠλευθέρωσεν. Ἄλλ' οἱ μὲν Ἰουδαῖοι περὶ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην ἀγνώμονες ἀνεφάνησαν, ἐκ δὲ τῶν ἐθνῶν οἱ ἐπιστρέψαντες ἐκ τῆς ματαίας αὐτῶν ὁδοῦ καὶ τῶν προτέρων πονηρῶν ἐθνῶν ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ, οὐχ ὁμολογοῦντες μόνον τὴν σωτηρίαν καὶ τὸ μέγα ἔλεος ἀνακηρύττοντες τοῦ δι' ἄφατον φιλανθρωπίας πέλαγος μέχρις ἡμῶν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν κενώσαντος, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ πειθόμενοι καὶ κατὰ ταύτας πολιτευόμενοι καὶ διὰ τῆς πολιτείας ταύτης εἰς εἰρήνην πορευόμενοι, τουτέστι πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ τὸν Θεὸν εἰρηνεύοντες· πρὸς μὲν τὸν Θεόν, τὰ εὐάρεστα αὐτῷ ποιοῦντες, σωφρονοῦντες, ἀληθεύοντες, δικαιοπραγοῦντες, «προσευχαῖς τε καὶ δεήσεσι προσκαρτεροῦντες», «ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν», ἀλλ' οὐκ ἐν χεῖλεσι μόνον· πρὸς ἡμᾶς δὲ αὐτούς, ὑποτάσσοντες τὴν σάρκα τῷ πνεύματι καὶ τὴν κατὰ συνείδησιν πολιτείαν αἰρούμενοι καὶ τὸν ἔνδον καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς κόσμον τῶν λογισμῶν κοσμίως καὶ εὐαγῶς κινούμενον ἔχοντες· πρὸς ἀλλήλους δέ, «ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι εἴ τις πρὸς τινα ἔχει μομφήν, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἡμῖν ἐχαρίσατο, καὶ τὸν πρὸς ἀλλήλους ἔλεον ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης ἐπιδεικνύμενοι, καθάπερ καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ μόνης

νους δὲ πού δὲν ἐπέστρεψαν, ἀφοῦ τοὺς ὠνείδισε μόνο γιὰ τὴν σωπὴν, ἔδειξε ὅτι ἀπέτυχαν στὴν ψυχικὴ σωτηρία.

9 Ὅμοιάζουν δὲ οἱ δέκα λεπροὶ μὲ ὀλόκληρο τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· πραγματικὰ ὅλοι μας ἤμαστε λεπρωμένοι, ἀφοῦ ὅλοι ὑποπέσαμε στὴν ἁμαρτία, ὅπως λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, ἐπειδὴ «ὅλοι ἁμάρτησαν καὶ στεροῦνται τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰ μὲ τῆ χάρι του»¹⁵. Ὅλοι λοιπὸν ἤμαστε ἔτσι λεπρωμένοι· ἀφοῦ δὲ κατέβηκε ὁ Κύριος ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς κι' ἐπῆρε τὴ φύσι μας, τὴν ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὴν καταδίκη γιὰ τὴν ἁμαρτία. Ἀλλὰ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἐφάνηκαν ἀγνώμονες ἀπέναντι σ' αὐτὴν τὴν εὐεργεσία, ὅσοι δὲ Ἐθνικοὶ ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὸν μάταιο δρόμο τους καὶ ἀπὸ τὰ προηγούμενα πονηρὰ ἤθη τους ἔδωσαν δόξα στὸ Θεό, ὄχι ὁμολογώντας ἀπλῶς τὴ σωτηρία καὶ ἀνακηρύσσοντας τὸ μέγα ἔλεος ἐκείνου πού ἀπὸ τὸ ἀπέραντο πέλαγος φιλανθρωπίας ἐκένωσε τὸν ἑαυτό του ἕως ἡμᾶς. Πείθονται στὶς ἐντολές του καὶ διάγουν σύμφωνα μὲ αὐτὲς καὶ μὲ τὴ διαγωγή αὐτὴ βαδίζουν σὲ εἰρήνη, δηλαδὴ εἰρηνεύοντες πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς των καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν Θεό. Εἰρηνεύουν πρὸς μὲν τὸ Θεὸ ἐκτελώντας τὰ εὐάρεστα σ' αὐτόν, σωφρονώντας, ἀληθεύοντας, δικαιοπραγώντας, «ἐπιτιδόμενοι σὲ προσευχὲς καὶ δεήσεις», «τραγουδώντας καὶ ψάλλοντας μὲ τὶς καρδιές μας» καὶ ὄχι μόνο μὲ τὰ χεῖλη· πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας δὲ ὑποτάσσοντας τὴ σὰρκα στὸ πνεῦμα καὶ ἀκολουθώντας τὴν κατὰ συνείδησι διαγωγή καὶ ἔχοντας τὸν ἑσωτερικό μας κόσμον τῶν λογισμῶν κινούμενον μὲ κοσμιότητα καὶ εὐγένεια· πρὸς ἀλλήλους δὲ «ἀνεχόμενοι ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ χαρίζοντας τὴν κατηγορία πού ἔχει κάποιος σὲ βάρος ἄλλου, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς μᾶς ἐχάρισε, κι' ἐπιδεικνύοντας τὴν πρὸς ἀλλήλους εὐσπλαγχνία μὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη, ὅπως καὶ

15. Ρωμ. 3,24.

τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης ἠλέησε καὶ μέχρις ἡμῶν κατήλθεν ὑπὲρ ἡμῶν.

- 10** Εἰρηνεύωμεν οὖν, ἀδελφοί, καὶ ἡμεῖς, παρακαλῶ, καὶ τὴν εἰρήνην ταύτην δι' ἔργων καὶ τρόπων ἐναρέτων καὶ Θεῶ φίλων ἐπιδεικνύωμεν· ταύτης γὰρ ἔνεκα τῆς εἰρήνης καὶ ἡμεῖς ἐπέστημεν ὑμῖν, τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, διάκονοι τῆς αὐτοῦ κληρονομίας καὶ χάριτος ὑπ' αὐτοῦ καταστάντες, καὶ τὴν εἰρήνην πρὸ πάντων εὐαγγελιζόμεθα πρὸ ὑμᾶς κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διὰ τῶν Ἀποστόλων πρὸς ἡμᾶς παραγγελίαν, καὶ δι' αὐτῆς τὰ ἐσκορπισμένα μέλη συνάγοντες συνάγομεν πρὸς ἑαυτά καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μίσους νόσον καὶ καχεξίαν ἐκβάλλομεν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν.
- 11** Σύνεσμεν οὖν ὑμῖν ἐν Χριστῷ καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν ὡς αὐτοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν, καταλλάγητε τῷ Θεῷ, ἐπίγνωτε τὴν πρὸς ἀλλήλους συγγένειαν οὐ κατὰ ψυχὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ σῶμα προσοῦσαν ὑμῖν· οὕτω γὰρ καὶ τῆς εἰρήνης, ταῦτο δ' εἶπεῖν τοῦ Θεοῦ, γενήσεσθε καὶ υἱοὶ καὶ κληρονόμοι. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἐν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας καὶ τὴν ἐχθραν καταλύσας ἐν τῷ σταυρῷ καὶ τὴν εἰρήνην ἐμφυτεύσας ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. Καὶ γὰρ τὸ ἔργον ἅπαν τῆς αὐτοῦ παρουσίας ἡ εἰρήνη ἐστίν, καὶ δι' αὐτὴν κλίνας οὐρανούς ἐπὶ τὴν γῆν κατήλθε· διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ περὶ αὐτοῦ προεῖπεν, «ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης»· καὶ ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ πάλιν περὶ αὐτοῦ φησιν, ὅτι «λαλήσει εἰρήνην

16. Ἰω. 14,27. Μαρκ. 9,50.

17. Β' Κορ. 5,20.

ὁ Χριστὸς ἀπὸ μόνῃ τὴν πρὸς ἐμᾶς ἀγάπη μᾶς ἐλέησε καὶ κατέβηκε ἕως ἐμᾶς γιὰ μᾶς.

10 Ἄς εἰρηνεύωμε κι' ἐμεῖς λοιπὸν, ἀδελφοί, παρακαλῶ, καὶ ἄς ἐπιδεικνύωμε αὐτὴ τὴν εἰρήνην μὲ ἔργα καὶ τρόπους ἐναρέτους καὶ ἀγαπητοὺς στὸν Θεό· διότι ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς εἰρήνης κι' ἐμεῖς ἤλθαμε σὲ σᾶς, στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καταστάντες ἀπὸ αὐτὸν διάκονοι τῆς κληρονομίας καὶ χάριτός του, καὶ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα εὐαγγελιζόμαστε σ' ἐσᾶς τὴν εἰρήνην κατὰ τὴν πρὸς ἐμᾶς παραγγελία τοῦ Σωτῆρος μας διὰ τῶν Ἀποστόλων¹⁶, καὶ μὲ αὐτὴν συνάγομε τὰ σκορπισμένα μέλη πρὸς ἐαυτὸν καὶ τὴν ἀπὸ μῖσος προκαλουμένη ἀσθένεια καὶ καχεξία τὴν βγάζομε ἔξω ἀπὸ τίς ψυχές μας.

11 Εἴμαστε λοιπὸν μαζί σας ἐν Χριστῶ καὶ εἴμαστε πρεσβευταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ αὐτὸς παρακαλεῖ διὰ μέσου ἡμῶν, συμφιλιωθῆτε μὲ τὸν Θεό¹⁷, γνωρίσατε τὴν πρὸς ἀλλήλους συγγένεια πὸ ἐνυπάρχει σὲ σᾶς ὄχι μόνο κατὰ τὴν ψυχὴ ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα· διότι ἔτσι θὰ γίνετε καὶ τῆς εἰρήνης, δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ, υἱοὶ καὶ κληρονόμοι. Αὐτὸς πραγματικὰ εἶναι ἡ εἰρήνη μας, πὸ ἔκαμε τὰ δυὸ ἓνα καὶ διέλυσε τὸ μεσότοιχο φράκτη καὶ κατέλυσε στὸ σταυρὸ τὴν ἔχθρα κι' ἐφύτευσε τὴν εἰρήνην μέσα στὶς ψυχές μας^{17α}. Τὸ ἔργο τῆς παρουσίας του ὀλόκληρο εἶναι ἡ εἰρήνη καὶ γι' αὐτὴν ἔκλινε τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατῆλθε στὴ γῆ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Δαβὶδ προεῖπε γι' αὐτόν, «στὶς ἡμέρες του θ' ἀνατείλῃ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης»¹⁸, καὶ σὲ ἄλλον ψαλμὸ λέγει πάλι γι' αὐτόν, ὅτι «θὰ λαλήσῃ εἰρήνη πρὸς τὸν λαὸ του καὶ πρὸς τοὺς ἐπιστρέφοντας τὴν καρδιά τους σ'

17α. Ἐφ. 2,14 ἐ.

18. Ψαλμ. 71,7.

ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐπιστρέφοντας καρδίαν ἐπ' αὐτόν». Δείκνυσι δὲ καὶ ὁ ἐπὶ τῇ γεννήσει τούτου παρὰ τῶν ἀγγέλων ὕμνος, ὅτι τὴν εἰρήνην ἡμῖν κομίζων οὐρανόθεν ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς, «δόξα», λεγόντων, «ἐν ὑψίστοις Θεῶ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη». Καὶ αὐτὸς δὲ πληρῶν ἤδη τὴν σωτήριον οἰκονομίαν τὴν εἰρήνην ἀντὶ κληρονομίας τοῖς οἰκείοις ἀφῆκε λέγων πρὸς αὐτούς, «εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν»· καὶ πάλιν, «εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς καὶ πᾶσι»· καὶ «ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις». Καὶ ἡ τελευταία ἦν ἔδωκεν ἡμῖν εὐχὴ πρὸς τὸν οἰκεῖον Πατέρα ἀναβαίνων τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην ἡμῶν ἐπιστηρίζει· «δὸς γὰρ αὐτοῖς», φησί, «Πάτερ, ἵνα πάντες ἐν ὧσι».

- 12 Μὴ οὖν ἐκπέσωμεν τῆς πατρικῆς εὐχῆς, μηδὲ τὴν κληρονομίαν ἀποβαλώμεθα τοῦ οὐρανοῦ Πατρός, μηδὲ τὴν σφραγιδα καὶ τὸ σημεῖον τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος, ἵνα μὴ καὶ τὴν υἰοθεσίαν καὶ τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν μαθητείαν ἀποβαλώμεθα, καὶ τῆς ἐπηγγελμένης ἐκπέσωμεν ζωῆς καὶ ἀποκλεισθῶμεν τοῦ πνευματικοῦ νυμφῶνος τοῦ εἰρηνάρχου Πατρός, ὅς, ἵνα μὴ τοῦτο πάθωμεν διὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ μαθητῶν· καὶ Ἀποστόλων παντὶ τῷ κόσμῳ τὴν εἰρήνην ἀπέστειλε. Διὸ καὶ αὐτοὶ κἂν ταῖς οἰκείαις ὁμιλίαις κἂν τοῖς συγγράμμασι ταύτην πρὸ πάντων τιθέασι τῶν λόγων, «χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ» προοιμιαζόμενοι. Ταύτην καὶ ἡμεῖς ὡς ὑπηρέται τῆς ἐκείνων διακονίας καὶ νῦν εὐαγγελιζόμεθα, καὶ μετὰ Παύλου πρὸς ὑμᾶς λέγωμεν, «εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἀγιασμόν, ἧς χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον». Ἄλλ' ἡμῶν μηδὲνα γένοιτο τῆς τοῦ Κυρίου θεᾶς ἀποτυχεῖν,

19. Ψαλμ. 84,8.

20. Λουκᾶ 2,14.

21. Ἰω. 14,27.

αὐτόν»¹⁹. Δεικνύει δὲ καὶ ὁ ὕμνος πού ἐψάλη κατὰ τὴ γέννησί του ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, ὅτι ἦλθε σ' ἐμᾶς φέροντάς μας ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὴν εἰρήνην, λέγοντας, «δόξα στὸ Θεὸ στὰ ὕψη κι' ἐπάνω στὴ γῆ εἰρήνη»²⁰. Καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὅταν ὠλοκλήρωνε ἤδη τὴν σωτηριώδη οἰκονομία, ἀντὶ κληρονομίας τὴν εἰρήνην ἄφησε στοὺς μαθητάς του λέγοντάς τους, «σᾶς δίδω τὴν εἰρήνη μου, σᾶς ἀφήνω τὴν εἰρήνη μου»²¹. καὶ πάλι «να εἰρηνεύετε μεταξύ σας καὶ με ὄλους»²². καὶ «ἀπὸ τοῦτο θὰ γνωρίσουν ὄλοι ὅτι εἴσθε μαθηταί μου, ἂν ἔχετε ἀγάπη μεταξύ σας»²³. Καὶ ἡ τελευταία εὐχὴ πού μᾶς ἔδωσε, ὅταν ἀνέβαινε πρὸς τὸν Πατέρα του στηρίζει τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη μας· διότι, λέγει, «βοήθησέ τους, Πάτερ, ὥστε ὄλοι νὰ εἶναι ἓνα»²⁴.

- 12 Νὰ μὴ ἐκπέσωμε λοιπὸν ἀπὸ τὴν πατρικὴ εὐχὴ μήτε τὴν κληρονομία τοῦ οὐρανίου Πατρὸς νὰ ἀπορρίψωμε, μήτε τὴ σφραγιδα καὶ τὸ σῆμα τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος νὰ πετάξωμε, γιὰ νὰ μὴ χάσωμε καὶ τὴν υἰοθεσία καὶ τὴν εὐλογία καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν μαθητεία καὶ ἐκπέσωμε ἀπὸ τὴν ἐπηγγελμένη ζωὴ καὶ ἀποκλεισθοῦμε ἀπὸ τὸν πνευματικὸ νυμφῶνα τοῦ εἰρηνάρχου Πατρὸς, ὁ ὁποῖος, γιὰ νὰ μὴ πάθωμε τοῦτο, ἀπέστειλε διὰ τῶν ἀγίων μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων του τὴν εἰρήνην σ' ὄλον τὸν κόσμον. Γι' αὐτὸ καὶ αὐτοὶ καὶ στίς ὁμιλίες τους καὶ στὰ συγγράμματά τους αὐτὴν προβάλλουν πρὶν ἀπὸ ὄλους τοὺς λόγους, προλογίζοντας, «χάρις σὲ σᾶς καὶ εἰρήνη ἀπὸ τὸν Θεό». Αὐτὴν κι' ἐμεῖς ὡς ὑπηρέτες τῆς διακονίας ἐκείνων καὶ τώρα εὐαγγελιζόμαστε καὶ μαζὶ με τὸν Παῦλο λέγομε σ' ἐσᾶς, «εἰρήνη νὰ ἐπιδιώκετε με ὄλους καὶ τὸν ἀγιασμό· χωρὶς αὐτὴν κανεὶς δὲν θὰ ἰδῆ τὸν Κύριο»²⁵. Ἀπὸ μᾶς ὅμως κανεὶς νὰ μὴ ἀποτύχη στὴ

22. Μάρκ. 9,50.

23. Ἰω. 13,35.

24. Ἰω. 17,11 ἐ.

25. Ἐβρ. 12,14.

μηδὲ τῆς ἐκεῖθεν ἐκπεμπομένης θείας δόξης ἀποπείσειν, ἀλλὰ καταλλαγέντας πάντας καὶ εἰς ἓν συναχθέντας διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους κατὰ Θεὸν εἰρήνης καὶ ἀγάπης καὶ ὁμονοίας, ἐν μέσῳ ἔχειν ἡμῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ γλυκεῖαν ἐπαγγελίαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐξευμαρίζοντα μὲν ἡμῖν τὴν τοῦ παρόντος βίου δυσχέρειαν, χαριζόμενον δὲ ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ δόξαν καὶ βασιλείαν.

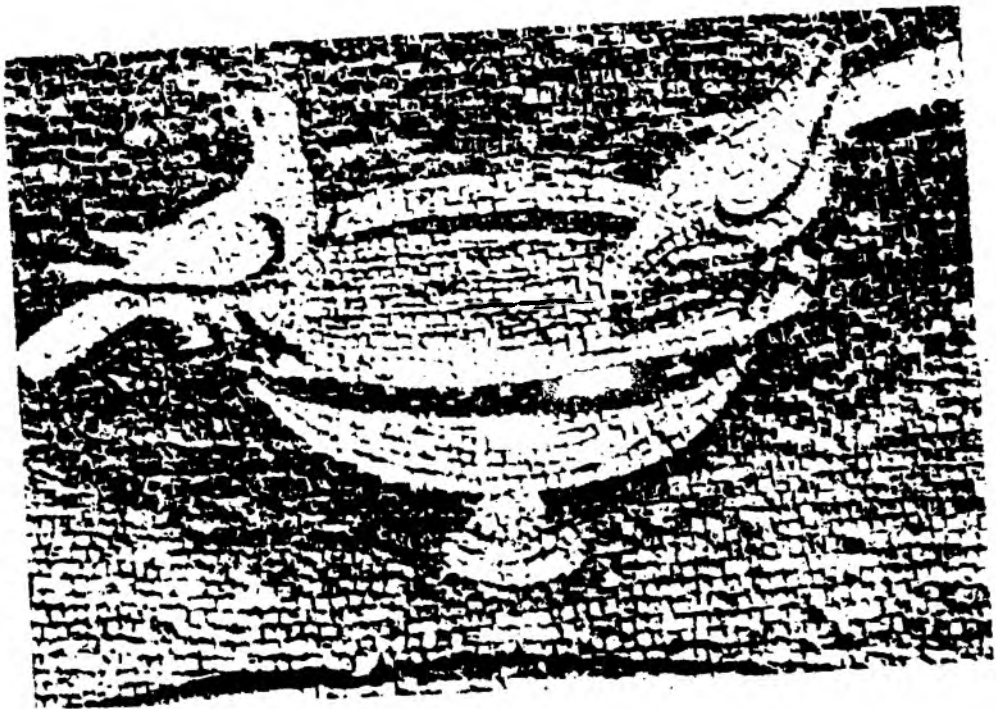
- 13 Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ εἰρηναρχοῦ καὶ εἰρηνοδώρου Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

θέα τοῦ Κυρίου μήτε νὰ ἐκπέση ἀπὸ τὴ θεία δόξα τὴν ἐκπεμπομένη ἀπὸ ἐκεῖ, ἀλλά, ἀφοῦ ὅλοι συμφιλιωθοῦμε καὶ συναχθοῦμε σ' ἓνα διὰ τῆς κατὰ Θεὸ εἰρήνης πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀγάπης καὶ ὁμονοίας, νὰ ἔχωμε στὸ μέσο μας κατὰ τὴ γλυκεῖα παραγγελία του τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστόν, πὺ ἐξομαλύνει τὴν δυσχέρεια τοῦ παρόντος βίου, στὸν κατάλληλο δὲ καιρὸ χαρίζει τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ δόξα καὶ βασιλεία.

- 13 Αὐτὴν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς μὲ τὴ χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ εἰρηνάρχη καὶ εἰρηνοδώρου Θεοῦ καὶ Πατρός μας καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ ζωοποιὸ Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΕΒ΄

**ΤΗΝ ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΙ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΑ
ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΛΩΝΗ ΖΑΚΧΑΙΟΥ**

“Οπου γίνεται λόγος καὶ κατὰ τῆς φιλαργυρίας

ΟΜΙΛΙΑ ΕΒ΄

ΤΗΙ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗΙ ΚΥΡΙΑΚΗΙ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΕΧΟΥΣΑ ΤΗΝ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΛΩΝΟΥ ΖΑΚΧΑΙΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΙΝ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΑΝ,

ἐν ἧ καὶ κατὰ φιλαργυρίας

1

ρώην μὲν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ περὶ τῆς τῶν λεπρῶν κατὰ σῶμα καὶ τυφλῶν ιστοροῦντος ἰάσεως, ἀφορμὴν τοῦτον καὶ ἡμεῖς εἶχομεν τῆς πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην πνευματικῆς ὁμιλίας· σήμερον δὲ τὸν ἐνοικοῦντα τῇ Ἰεριχῶ τυφλὸν κατὰ ψυχὴν Ζακχαῖον καὶ τὴν τούτου κατ' αὐτὴν ἀνάβλεψιν ὑπόθεσιν ποιησόμεθα. Μέγα δὲ καὶ τὸ κατὰ τοῦτον θαῦμα καὶ τοῦ κατ' ἐκείνους οὐκ ἔλαττον· σκοτεινοὺς γὰρ εἶχε καὶ οὗτος τοὺς ἔνδον ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας, ὡς ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος τῆς ἐκτὸς τοῦ προσώπου μορφῆς· οὐδὲ γὰρ οὐδ' οὗτος ἠδύνατο τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν κατὰ τὴν ἱστορίαν, ἀπηλλάγη δὲ καὶ οὗτος τοῦ κατὰ νοῦν σκότους

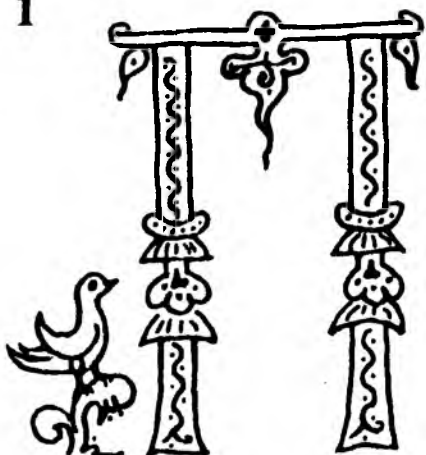
Ο Μ Ι Λ Ι Α 62

ΤΗΝ ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΜΕ ΘΕΜΑ

ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΙ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΛΩΝΗ ΖΑΚΧΑΙΟΥ

“Οπου γίνεται λόγος και κατά τῆς φιλαργυρίας

1

ρωτύτερα ἐπήραμε ἀφορμὴ ἀπὸ τὶς διηγήσεις τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ περὶ τῆς ἰάσεως τῶν λεπρῶν καὶ τυφλῶν κατὰ τὸ σῶμα γιὰ τὴν πνευματικὴ ὁμιλία πρὸς τὴν ἀγάπη σας. Σήμερα θέμα θὰ ἔχωμε τὸν κατὰ τὴν ψυχὴ τυφλὸ Ζακχαῖο ποὺ κατοικοῦσε στὴν Ἰεριχὼ καὶ τὴν ἀνάβλεψί του κατ' αὐτὴν. Εἶναι δὲ μεγάλο τὸ σχετικὸ μὲ αὐτὸν θαῦμα καὶ ὄχι μι-

κρότερο ἀπὸ τὰ σχετικὰ μ' ἐκείνους. Διότι καὶ αὐτὸς εἶχε σκοτεινοὺς τοὺς ἐσωτερικοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδιάς, ὅπως ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος εἶχε σκοτεινοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἐξω ἀπὸ τὸ πρόσωπο μορφῆς· ἀφοῦ οὔτε αὐτὸς δὲν μποροῦσε κατὰ τὴ διή-

ἀναβλέψας λόγῳ μόνῳ τοῦ καὶ τὴν ἀρχὴν λόγῳ μόνῳ τὸ φῶς ὑποστήσαντος καὶ τὴν αἰσθητὴν ἅπασαν καταυγάζαντος κτίσιν. Ὡς γὰρ τότε πρὸ τοῦ τὸν Θεὸν εἰπεῖν, «γενηθήτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς», σκότος ἦν ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, οὕτω καὶ νῦν πρὸ τοῦ τὸν Κύριον εἰπεῖν πρὸς τὸν Ζακχαῖον ὅτι, «σήμερον ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι», τὸ δεινὸν σκότος τῆς φιλαργυρίας ἐφιζάνον ἐπέκειτο τῇ τούτου ψυχῇ, τῆς αὐτοῦ διανοίας τῷ χρυσῷ πάντως ἐν σκοτεινοῖς χωρίοις συγκατορωρυγμένης ὅπου τοῖς φιλαργύροις ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος θησαυρίζεται· «ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς σου, ἐκεῖ καὶ ὁ νοῦς σου», φησὶν ὁ Κύριος.

- 2 Ἴδωμεν οὖν πρῶτον καθ' ἱστορίαν τὰ κατ' αὐτόν. «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς διήρχετο τὴν Ἰεριχῶ». Ποῖῳ καιρῷ ἐκείνῳ; Ἡνίκα τοὺς λεπροὺς ἐκάθαρεν, ἠνίκα τοὺς τυφλοὺς ἐφῶτισεν, ἠνίκα διὰ τῆς τῶν τοιούτων φήμης μετὰ πλείστων ἄλλων καὶ τὸν Ζακχαῖον πρὸς πόθον τῆς οἰκειίας ἐπεσπάσατο θεάς. «Εἰσελθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς διήρχετο τὴν Ἰεριχῶ»· οὐ τὴν Ἰεριχῶν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἀπλῶς τὴν γῆν ὁ Κύριος διήρχετο· οὐ γὰρ ἦλθεν ἐνταῦθα καταμεῖναι σωματικῶς, εἰ καὶ τὸ σῶμα καθ' ἡμᾶς ὑπὲρ ἡμῶν ἔλαβεν ὡς ηὐδόκησεν, ἀλλὰ διελθεῖν καὶ ἀναβῆναι πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅθεν καὶ κατηῆλθε, συναναφέρων τὸ ἡμέτερον φύραμα καὶ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ὑπεράνω τιθείς· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς διδασκαλίας πάντα τὸν τῆς Παλαιστίνης τόπον διήρχετο περιῶν. Ὡς γὰρ τὴν ἀρχὴν τὸ τῆς ἡμέρας φῶς ἅπαν εἰς ἓνα δίσκον συναγαγὼν καὶ βασιλέα ταύτης ὑποστήσας τὸν ἥλιον, οὐκ ἀφῆκεν ἐστάναι,

1. Λουκᾶ 19,3.

2. Γεν.1,3.

γησι νᾶ ἰδῆ τὸν Ἰησοῦ¹, ἀπαλλάχθηκε δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ σκότος τοῦ νοῦ μὲ μόνο τὸ λόγο ἐκείνου ποῦ καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου μὲ μόνο τὸ λόγο συνέστησε τὸ φῶς καὶ κατηύγα-σε ὅλη τὴν αἰσθητὴ κτίσι. Ὅπως δηλαδὴ τότε, πρὶν νᾶ εἰπῆ ὁ Θεός, «ἄς γίνῃ φῶς, κι' ἔγινε φῶς»², ὑπῆρχε σκότος ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἄβυσσο, ἔτσι καὶ τώρα, πρὶν νᾶ εἰπῆ πρὸς τὸν Ζακχαῖο ὅτι «σήμερα πρέπει νᾶ μείνω στὸν οἶκο σου»³, τὸ δεινὸ σκότος τῆς φιλαργυρίας ἦταν καθισμένο ἐπάνω στὴν ψυχὴ τούτου, ἐνῶ ἡ διάνοιά του ἦταν ὀπωσδήποτε παραχωμῆνη μαζί μὲ τὸ χρυσὸ σὲ σκοτεινοὺς τόπους, ὅπου θησαυρίζεται ἀπὸ τοὺς φιλαργύ-ρους ὁ χρυσὸς καὶ ἄργυρος⁴.

- 2 Ἄς ἰδοῦμε λοιπὸν τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν κατὰ τὴ διήγησι. «Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ὁ Ἰησοῦς ἀφοῦ εἰσῆλθε διερχόταν τὴν Ἰερι-χώ⁵. Ποιὸν ἐκεῖνο καιρὸ; Ὅταν ἐκαθάρισε τοὺς λεπρούς, ὅταν ἐφώτισε τοὺς τυφλοὺς, ὅταν διὰ τῆς σχετικὰ πρὸς αὐτοὺς φήμης μαζί μὲ πολλοὺς ἄλλους προσεῖλκυσε καὶ τὸν Ζακχαῖο πρὸς τὸν πόθο τῆς θεάς του. «Ἀφοῦ λοιπὸν εἰσῆλθε ὁ Ἰησοῦς διερχόταν τὴν Ἰεριχώ» ὄχι δὲ μόνο τὴν Ἰεριχώ, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἰουδαία διερχόταν ὁ Κύριος, καὶ τὴ Γαλιλαία καὶ γενικῶς τὴ γῆ. Διότι δὲν ἦλθε ἐδῶ γιὰ νᾶ παραμείνῃ σωματικῶς, ἂν καὶ ἔλαβε τὸ σῶμα σὰν τὸ δικό μας ὑπὲρ ἡμῶν, ὅπως εὐδόκησε, ἀλλὰ καὶ γιὰ νᾶ διέλθῃ κι' ἀνεβῆ πρὸς τὸν οὐρανὸ ἀπὸ ὅπου κα-τῆλθε, ἀνεβάζοντας μαζί καὶ τὸ δικό μας φῶραμα καὶ τοποθε-τώντας το ἐπάνω ἀπὸ κάθε ἀρχὴ καὶ ἐξουσία· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν καιρὸ τῆς διδασκαλίας διερχόταν περιοδεύοντας ὅλο τὸν τόπο τῆς Παλαιστίνης. Ὅπως δηλαδὴ στὴν ἀρχὴ τῆς δημιουρ-γίας συνήγαγε σ' ἓνα δίσκο ὅλο τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ ἔκαμε βασιλέα τῆς τὸν ἥλιο, δὲν τὸν ἄφησε δὲ νᾶ στέκεται, ἀλλὰ τὸν

3. Λουκᾶ 19,5.

4. Ματθ. 6,21.

ἀλλὰ περιπολοῦντα πεποίηκεν, οὕτω τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος συνάψας τῷ σώματι καὶ βασιλέα τοῦ παντός ἑαυτὸν ὑποδείξας ὄντως ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, ὄρατὸν καὶ ἀόρατον, ἀρκτὸν καὶ αἶδιον, οὐκ ἐφ' ἑνὸς τόπου καθῆσθαι ἠνέσχετο, ἀλλὰ περιμένα ἐυδόκησε μέχρις ἂν ἐργάσῃται σωτηρίαν μένουσάν τε καὶ ἀδιάκοπον ἐν μέσῳ τῆς γῆς, καθὰ προανεφώνησεν ὁ Δαβὶδ λέγων, «ὁ Θεὸς ἡμῶν πρὸ αἰῶνων εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς»· ταύτην γὰρ περιελθὼν ὁ Κύριος τὴν σωτηρίαν εἰργάσατο. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ἥλιος οὐχ ἀπλῶς πάντα περιπολεῖ τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τοῦ ζωδιακοῦ πόλου τὸ μεσαίτατον· οὕτως οὖν καὶ «ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος» Χριστὸς τῆς ὑπὸ τῶν ζώων οἰκουμένης τὸ μέσον ἐφ' ὅσον ἔδει, περιερχόμενος, τὰ ἐν τούτῳ διήρχετο, καὶ οὕτως εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἰεριχῶ.

- 3 «Καὶ ἰδού», φησὶν, «ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης· καὶ οὗτος ἦν πλούσιος καὶ ἐζήτηε ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν». Οὐ μικρὸς ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ μακρὰν ἦν τοῦ Ἰησοῦ· εἰ γὰρ ἤγγιζεν, εἰ καὶ μικρὸς ἦν, οὐκ ἂν ἠμοίρει τῆς θεάς. Ἐγὼ δὲ νομίζω τοῦτον ὑπὸ τῆς θείας τοῦ Ἰησοῦ δυνάμεως ἀρρήτως καὶ ἔλκεσθαι καὶ ἐπέχεσθαι· εἴλκετο μὲν γάρ, ἐπεὶ τρόπον εἶχε χρηστὸν καὶ ψυχὴν ἐπιτηδεῖαν πρὸς ἀρετὴν, διὸ καὶ ἐπεθύμει καὶ ἐπεχείρει θεάσασθαι τὸν Ἰησοῦν· ἐπείχετο δὲ ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως ὡς τοῖς ἀντιθέτοις τῇ τοῦ Χριστοῦ πολιτείᾳ, τελωνία καὶ πλούτῳ, περιπαρεῖς. Ἄπερ οἶμαι καὶ τὸν εὐαγγελιστὴν δι' ὀλίγων ἐνδεικνύμενον τοῖς συνιεῖσιν, ὡς μὲν θαυμασίου τινὸς

5. Ψαλμ. 73,12.

6. Μαλαχ. 4,2.

ἔκαμε νὰ περιπολῆ· ἔτσι, συνάπτοντας τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος μὲ τὸ σῶμα καὶ παρουσιάζοντας τὸν ἑαυτό του βασιλέα τοῦ παντὸς πραγματικὰ ἐπίγειο καὶ ἐπουράνιο, ὄρατὸ καὶ ἀόρατο, ἀρκτὸ καὶ αἶδιο, δὲν ἐδέχθηκε νὰ κάθεται ἐπάνω σ' ἓνα τόπο, ἀλλ' εὐδόκησε νὰ περιέρχεται ἕως ὅτου ἀπεργασθῆ σωτηρία μόνιμη καὶ ἀδιάκοπη στὸ μέσο τῆς γῆς, καθὼς προανήγγειλε ὁ Δαβὶδ λέγοντας, «ὁ Θεὸς ὁ πρὸ αἰώνων βασιλεὺς μας, ἀπεργάσθηκε σωτηρία στὸ μέσο τῆς γῆς»⁵. διότι αὐτὴν τὴν σωτηρία ἐπετέλεσε ὁ Κύριος περιερχόμενος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἥλιος δὲν περιπολεῖ γενικῶς ὅλον τὸν οὐρανὸ, ἀλλὰ τὸ μεσαῖο μέρος τοῦ ζωδιακοῦ πόλου, ἔτσι λοιπὸν καὶ «ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης»⁶ Χριστός, περιερχόμενος σὲ ὄση ἔκτασι ἐχρειαζόταν τὸ μέσο τῆς κατοικουμένης ἀπὸ τὰ ζῶα, διερχόταν τὰ μέρη του, κι' ἔτσι ἀφοῦ εἰσῆλθε διερχόταν τὴν Ἱερικῶ.

- 3 «Καὶ ἰδού», λέγει, «ἦταν ἓνας ἄνδρας ὀνομαζόμενος Ζακχαῖος, ποὺ ἦταν μάλιστα ἀρχιτελώνης. Ἦταν δὲ πλούσιος αὐτὸς κι' ἐζητοῦσε νὰ ἰδῆ τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ δὲν μπορούσε ἐξ αἰτίας τοῦ ὄχλου, διότι ἦταν μικρὸς στὸ σῶμα»⁷. Ὅχι δὲ μόνο ἦταν μικρὸς, ἀλλὰ ἦταν καὶ μακριὰ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ· διότι ἂν ἐπλησίαζε, ἔστω καὶ μικρόσωμος, δὲν θὰ ἐστερεῖτο τῆς θέας. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι τοῦτος ἐλκυόταν καὶ ἀναχαιτιζόταν ἀρρήτως ἀπὸ τὴν θεία δύναμι τοῦ Ἰησοῦ· ἐλκυόταν δηλαδή, ἐπειδὴ εἶχε τρόπο χρηστὸ καὶ ψυχὴ κατάλληλη γιὰ τὴν ἀρετὴ, γι' αὐτὸ κι' ἐπιθυμοῦσε κι' ἐπιχειροῦσε νὰ ἰδῆ τὸν Ἰησοῦ· ἀναχαιτιζόταν δὲ ἀπὸ τὴν θεία δύναμι, διότι αἰχμαλωτίσθηκε ἀπὸ τὰ ἀντίθετα στὴν πολιτεία τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή ἀπὸ τὴν τελωνία καὶ τὸν πλοῦτο. Αὐτὰ νομίζω δεικνύοντας καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς στοὺς συνετοὺς μὲ λίγα λόγια, ἐφ' ὅσον μὲν ἦταν θαυμάσιος στοὺς

7. Λουκᾶ 19,3.

τοὺς τρόπους ὄντος εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, «ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος», ὡς δὲ τοῖς βρόχσις ἐνισχημένου τῆς κακίας ἐπενεγκεῖν, «καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος». Τὸ μὲν γὰρ «ἰδοὺ ἀνὴρ» ἐπὶ τῶν ἀξιολογωτάτων καὶ μὴ τοῖς πολλοῖς ἐναριθμίων λέγεται. Καὶ τὸ μνησθῆναι τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐπωνυμίας πρὸς τοῦτο τείνει· οὐ γὰρ ἦν ἐκείνων, περὶ ὧν φησιν ὁ Δαβὶδ «οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ χειλέων μου». Τὸ δὲ μὴ μόνον τελώνην εἶναι μαρτυρῆσαι τοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἀρχιτελώνην καὶ πλούσιον ἐντεῦθεν, ἔδειξεν ὄντα διαφορώτατον ἐπὶ κακίᾳ. Ἄλλ' ὡς μικρὸς τε καὶ μακρὰν ὧν οὐκ ἠδύνατο ἰδεῖν ὁ Ζακχαῖος τὸν Ἰησοῦν, «προσδραμών», φησὶν, «ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι δι' ἐκείνης ἔμελλε διέρχασθαι». Ὅρα τὸ σφοδρὸν τοῦ πόθου, καὶ τὸν τρόπον οἷος ἐντεῦθεν ἀναλογίζου· ὡς γὰρ οὐκ ἠδυνήθη τὸν ὄχλον διατεμεῖν, οὐκ ἀπεπήδησε, μᾶλλον δὲ ἐπεπήδησε καὶ ἀπέδραμεν οὐ τοῦ πόθου, τοῦ ὄχλου δέ· καὶ γεγωνῶς ἔμπροσθεν, ἐπὶ συκομορέαν ἀνέβη τῇ ὁδῷ παραπεφυτευμένην, ἵνα ἐκεῖθεν ἴδῃ τὸν ποθούμενον.

- 4 Καὶ ὁ μὲν ταῦτα σαφῶς ὁμοῦ καὶ φιλοθέως ἔπραττε, πόθου κέντροις βαλλόμενος καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν προτρέχων καὶ πόθου πτεροῖς κουφίζόμενος καὶ ἀναβαίνων τὸ δένδρον. Τί δὲ Ἰησοῦς ἢ τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς ἐνυπόστατος σοφία, ὁ διὰ τοῦ Σολομῶντος λέγων, «ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ· οἱ δὲ ἐμὲ φιλοῦντες εὐρήσουσι χάριν», «ὅς καὶ ἐν τοῖς τρίβοις φαντάζεται αὐτοῖς εὐ-

8. Ψαλμ. 15,4.

9. Λουκᾶ 19,4.

τρόπους, εἶπε γι' αὐτόν, «ίδου ἕνας ἄνδρας ὀνομαζόμενος Ζακχαῖος, ἐφ' ὅσον δὲ ἦταν πιασμένος στοὺς βρόχους τῆς κακίας, πρόσθεσε «καὶ αὐτὸς ἦταν ἀρχιτελῶνης, καὶ βέβαια πλούσιος». Πραγματικὰ τὸ μὲν «ίδου ἕνας ἄνδρας» λέγεται στὶς περιπτώσεις τῶν ἀξιολόγων ποὺ δὲν ἀνήκουν στοὺς πολλοὺς. Καὶ πρὸς αὐτὸ τείνει ἡ μνεῖα τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνδρός· διότι δὲν ἦταν ἀπὸ ἐκείνους, γιὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὁ Δαβίδ, «δὲν θὰ ἀναφέρω τὰ ὀνόματά τους διὰ τῶν χειλέων μου»⁸. Τὸ ὅτι δὲ ἐμαρτύρησε ὅτι δὲν ἦταν μόνο τελῶνης, ἀλλὰ καὶ ἀρχιτελῶνης καὶ γι' αὐτὸ πλούσιος, ἔδειξε ὅτι ἦταν διακεκριμένος σὲ κακία. Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὡς μικρόσωμος καὶ ἀπομακρυσμένος ὁ Ζακχαῖος, δὲν μποροῦσε νὰ ἰδῆ τὸν Ἰησοῦ, λέγει, «ἔτρεξε ἐμπρὸς καὶ ἀνέβηκε σὲ μιὰ συκομορέα, γιὰ νὰ τὸν ἰδῆ· διότι ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος ἐπρόκειτο νὰ περάσῃ»⁹. Παρατήρησε τὴν σφοδρότητα τοῦ πόθου καὶ ἀναλογίσου ἀπὸ αὐτὸ ποιὸς ἦταν ὁ τρόπος του. Ὅταν δηλαδὴ δὲν μπόρεσε νὰ διασπάσῃ τὸν ὄχλο, δὲν ἀπογοητεύθηκε, ἀλλὰ μᾶλλον προσέτρεξε καὶ δὲν ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν πόθο, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ὄχλο· καὶ ἀφοῦ προπορεύθηκε, ἀνέβηκε σὲ μιὰ συκομορέα ποὺ ἦταν φυτευμένη στὸ δρόμο, γιὰ νὰ ἰδῆ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ποθούμενο.

- 4 Κι' ἐκεῖνος ἔκαμε τοῦτες τὶς ἐνέργειες σοφῶς καὶ φιλοθέως μὲ κεντρίσματα πόθου κτυπώμενος καὶ προτρέχοντας στὴν ὁδὸ, μὲ πτερὰ πόθου ἀνυψούμενος κι' ἀνεβαίνοντας στὸ δένδρο. Τί δὲ ἔκαμε ὁ Ἰησοῦς, ἡ ἐνυπόστατος σοφία τοῦ ἀνάρχου Πατρός, αὐτὸς ποὺ λέγει διὰ τοῦ Σολομῶντος, «ἐγὼ ἀγαπῶ ὄσους μὲ ἀγαποῦν· ὄσοι δὲ μὲ ἀγαποῦν, θὰ εὔρουν χάριν¹⁰, «ὅποῖος καὶ στοὺς δρόμους ἀκόμη τοὺς φέρεται μὲ εὐμένεια;»¹¹.

10. Παροιμ. 8,17.

11. Σοφ. Σολ. 6,16.

μενῶς»; Φθάνει τὸν Ζακχαῖον, καὶ βλέπει πρότερος τοῦτον, καὶ φιλικώτατα προσλαλεῖ καὶ ἐπαγγέλλεται τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν καὶ τὴν ἐν τῷ οἴκῳ τούτου μονήν. «Ἐλθῶν» γάρ, φησίν, «ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τὸν τόπον» (ἐνθα δηλονότι τὸν Ζακχαῖον ἢ συκομορέα οἷόν τινα καρπὸν οὐράνιον ἔφερε διὰ τὸν ἐνθεον πόθον) «ἀναβλέψας εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι». Δοκεῖ μοι μὴ ραδίως γνωρίζεσθαι μεταξὺ τοῦ ὄχλου τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μόνης τῆς θεάς τοῖς μὴ τοῦτον ἰδοῦσι πρότερον, ὡς ἐν λιτότητι περιπατοῦντα καὶ μηδὲν ἐξηλλαγμένον ἔχοντα τῶν πολλῶν, ἀλλὰ μηδὲ ἐκ μετεώρου τυχεῖν εἶναι τῆς αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον θεάς τὰ πολλὰ πρὸς ἑαυτὸν νεύοντος. Διὰ τοῦτο ὁ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων εἰδῶς καὶ τὸν ἐγκάρδιον τοῦ Ζακχαίου πόθον ἰδὼν ἀναβλέπει καὶ προσφωνεῖ καὶ ἐξ ὀνόματος καλεῖ τοῦτον, ὃν οὐπω πρότερον ἴδοι κατ' αἴσθησιν, ἵνα φιλανθρώπως ἐπιδείξῃ τὴν ὄψιν καὶ φιλοφρόνως ἑαυτὸν τῷ ποθοῦντι γνωρίσῃ καὶ δείξῃ μὴ ποθοῦντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ποθούμενον. Ἔτι δὲ καὶ σπεύδειν ἐπὶ τὸν οἶκον προστάττει, ἵνα μετὰ δαψιλείας καὶ πράξῃ καὶ κομίσηται τῆς θεοφιλίας τὰ τέλη παρ' αὐτοῦ τοῦ διδόντος ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν.

- 5 «Ὁ δὲ σπεύσας», φησί, «κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων». Ὁ γὰρ πρὸ τοῦ ἰδεῖν τρέχων ἐπὶ τὴν θεάν καὶ πάντα πράττων ὥστε ταύτης τυχεῖν, πῶς οὐκ ἂν ἔσπευδεν, ἰδὼν καὶ αὐτήκοος γεγονῶς καὶ ταῦτα τοιαύτην ἐπαγγελίαν δεξάμενος; Ὡς οὖν καὶ τὴν ἐπαγγελίαν εἰς ἔργον εἶδεν ἐκβᾶσαν, ἔχαιρε μὲν αὐτὸς τῷ ποθουμένῳ συνῶν καὶ τῆς πηγῆς ἤδη γευόμενος τῶν ἀκηράτων χαρίτων· οἱ δὲ ὄρῶντες οὐχ ὄρῶντες μετὰ συνέσεως,

Φθάνει τὸν Ζακχαῖο, τὸν βλέπει πρῶτος, τὸν προσφωνεῖ φιλικώτατα καὶ τοῦ ὑπόσχεται τὴν ἐπίσκεψι καὶ διαμονὴ στὸν οἶκο του. Διότι, λέγει, «ὅταν ἦλθε ὁ Ἰησοῦς στὸν τόπο» (ὅπου δηλαδή ἡ συκομορέα ἐβάσταζε τὸν Ζακχαῖο σὰν οὐράνιο καρπὸ λόγῳ τοῦ ἐνθέου πόθου του) καὶ ἐκύτταξε πρὸς τὰ ἐπάνω, τὸν εἶδε καὶ τοῦ εἶπε· «Ζακχαῖε, κατέβα γρήγορα· διότι σήμερα πρέπει νὰ μείνω στὸν οἶκό σου»¹². Μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ἀνεγνώριζαν εὐκολα τὸν Ἰησοῦ ἀνάμεσα στὸν ὄχλο ἀπὸ μὴν τὴ θεὰ αὐτοὶ ποὺ δὲν τὸν εἶχαν ἰδεῖ προηγουμένως, διότι περιπατοῦσε μὲ λιτότητα καὶ δὲν εἶχε τίποτε διαφορετικὸ ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τὴ θεὰ του κατὰ πρόσωπο ἀπὸ ψηλά, διότι συνήθως ἔσκυβε πρὸς τὸν ἑαυτὸ του. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ γνωρίζων τὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδὼν τὸν ἐνδόμυχο πόθο τοῦ Ζακχαίου τὸν προσφωνεῖ καὶ καλεῖ μὲ τὸ ὄνομά του τοῦτον ποὺ δὲν εἶχε ἰδεῖ ποτὲ προηγουμένως κατ' ὄψι, γιὰ νὰ τοῦ δείξῃ τὴν ὄψι του ἀπὸ φιλανθρωπία καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸ του πρὸς τὸν ποθοῦντα φιλοφρόνως καὶ νὰ τοῦ δείξῃ ὅτι δὲν ποθεῖ μόνο ἀλλὰ καὶ ποθεῖται. Ἐπὶ πλέον δὲ καὶ προστάσσει νὰ σπεύσῃ στὸ σπίτι, ὥστε μὲ ἀφθονία νὰ πράξῃ καὶ νὰ ἀποκομίσῃ τὰ τέλη τῆς θεοφιλίας ἀπὸ αὐτὸν ποὺ δίδει μὲ τὸ παραπάνω ὅσα ζητοῦμε ἢ σκεπτόμαστε.

5 «Αὐτὸς δέ», λέγει, «κατέβηκε καὶ τὸν ὑποδέχθηκε μὲ χαρά»¹³. Διότι αὐτὸς ποὺ πρὶν τὸν ἰδῆ τρέχει γιὰ τὴν θεὰ του καὶ πράττει τὰ πάντα, ὥστε νὰ τὴν ἐπιτύχῃ, πῶς δὲν θὰ ἔσπευδε, ὅταν τὸν εἶδε καὶ τὸν ἄκουσε, καὶ μάλιστα ὅταν ἐδέχθηκε τέτοια ἐπαγγελία; Μόλις λοιπὸν εἶδε ὅτι καὶ ἡ ἐπαγγελία ἐπραγματοποιήθηκε, αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐχαιρόταν ποὺ συνευρισκόταν μὲ τὸν ποθούμενο καὶ ἤδη ἐγευόταν τὶς ἄφθαρτες χάριτες ἀπὸ τὴν πηγὴ· οἱ δὲ βλέποντες, ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπαν μὲ σύνεσι,

13. Λουκᾶ 19,6.

«ἐγόγγυζον», φησί, «κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, λέγοντες, ὅτι παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι».

- 6 Ἄλλ' ὁ τελώνης ἀντιφιλοτιμούμενος τῷ μὴ μόνον μέχρις ἡμῶν καταβάντι διὰ σαρκός, ἀλλὰ καὶ τὸν ἡμῶν ὄνειδισμόν δι' ἄφατον φιλανθρωπίαν αἴροντι, «σταθεὶς εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν»· τὸ δὲ στήναι δεῖγμα βεβαίας γνώμης καὶ πεπαρρησιασμένης ἄμα καὶ τεταπεινωμένης· σταθεὶς οὖν καὶ τοὺς ἐγκαλοῦντας εὐπαρρησιάστως ἐπιστομίζων, «εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν»· καὶ οὕτω δίκαιος ἀναφανείς, τὸν πρὸς τὸν Κύριον ὄνειδισμόν ἔλυσε τῶν γογγύζοντων καὶ λεγόντων, «ὅτι παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι»· τετραπλασίως μὲν γὰρ ἀποδοὺς νομίμως τὰ συκοφαντηθέντα ὄντως ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ, τὰ δὲ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων διανείμας πτωχοῖς ἐποίησε τὸ ἀγαθὸν καὶ διὰ πάντων ἀνεφάνη κεκαθαρμένος. Ὡς ὁ Κύριος πρὸς μὲν τοὺς Φαρισαίους ἔλεγε, «πλὴν τὰ ἐνόητα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστί», νῦν δὲ τοῖς τοιούτοις ἐπιψηφιζόμενος ἔργοις καὶ τὴν πρὸς τοὺς κατ' αὐτοῦ γογγύζοντας ἀπολογία ἐντεῦθεν ποριζόμενος, «σήμερον», φησί, «σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ ὁ Ζακχαῖος υἱὸς Ἀβραάμ ἐστίν», ὡς πιστὸς ἄρτι γεγινώς, ὡς δίκαιος καὶ φιλόξενος καὶ φιλόπτωχος· «ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός», ἀντικρυς ἐκεῖνο λέγων πρὸς τοὺς γογγύζοντας, ὅτι εἰσῆλθον παρὰ ἀμαρτωλῶ καταλῦσαι, ἀλλ' ἵνα τοῦτον μετασκευάσω καὶ σώσω,

14. Λουκᾶ 19,7.

15. Λουκᾶ 19,8.

λέγει, «ἐγόγγυζαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, λέγοντας ὅτι εἰσῆλθε στοῦ σπίτι ἀμαρτωλοῦ ἀνθρώπου»¹⁴.

6 Ἄλλὰ ὁ τελώνης, ἀμιλλώμενος σὲ φιλοτιμία μὲ αὐτὸν ποῦ ὄχι μόνο κατέβηκε ἕως ἐμᾶς μὲ σάρκα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄφατη φιλανθρωπία ἐσήκωσε τὸν ὄνειδισμό μας, «ἀφοῦ ἐστάθηκε καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦ»· τὸ ὅτι δὲ ἐστάθηκε εἶναι δεῖγμα βεβαίας γνώμης, θαρραλέας καὶ ταπεινῆς συγχρόνως· ἀφοῦ λοιπὸν ἐστάθηκε καὶ ἀποστόμωσε μὲ παρρησία τοὺς κατηγοροῦς, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦ· ἰδού, Κύριε, δίδω τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου στοὺς πτωχοὺς, καὶ ἂν ἐξεβίασα κανένα, τοῦ τὰ ἀνταποδίδω στοῦ τετραπλό»¹⁵. Καὶ παρουσιαζόμενος μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο δίκαιος, διέλυσε τὸν ὄνειδισμό τῶν γογγυστῶν πρὸς τὸν Κύριο ποῦ ἔλεγαν, «ὅτι εἰσῆλθε νὰ διαμεῖνη στοῦ σπίτι ἀμαρτωλοῦ ἀνθρώπου»· διότι, ἀφοῦ ἀπέδωσε νομίμως τετραπλάσια τὰ μὲ ἐκβιασμό συναχθέντα¹⁶ ἀπομακρύνθηκε πραγματικὰ ἀπὸ τὸ κακό, ἀφοῦ δὲ διένειμε τὰ ὑπάρχοντα στοὺς πτωχοὺς ἔπραξε τὸ ἀγαθὸ καὶ ἐφάνηκε σὲ ὅλα καθαρμένος. Ὡστε ὁ Κύριος πρὸς μὲν τοὺς Φαρισαίους ἔλεγε, «ἀλλὰ ἂν δώσετε κατὰ δύναμι ἐλεημοσύνη, ὅλα θὰ εἶναι καθαρὰ σὲ σᾶς» τώρα δὲ ἀποφασίζοντας ἐν σχέσει μὲ τέτοιες πράξεις καὶ παίρνοντας ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἀπολογία πρὸς τοὺς ἐναντίον του γογγυστάς, λέγει «σήμερα ἦλθε σωτηρία σὲ τοῦτον τὸν οἶκο, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ Ζακχαῖος εἶναι υἱὸς τοῦ Ἀβραάμ», ὡς γενόμενος τώρα πιστός, ὡς δίκαιος καὶ φιλόξενος καὶ φιλόπτωχος. Διότι «ἦλθε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸ ἀπολωλός»¹⁷, λέγοντας ἐκεῖνο ἀκριβῶς πρὸς τοὺς γογγυστάς, ὅτι εἰσῆλθα μὲν στοῦ σπίτι ἀμαρτωλοῦ γιὰ νὰ καταλύσω, ἀλλὰ τὸ ἔκαμα γιὰ νὰ τὸν μετασκευάσω καὶ

16. Λουκᾶ 11,41.

17. Λουκᾶ 19,10.

δείξας ἀντὶ φιλαργύρου φιλόθεον, ἀντὶ ἀδίκου δίκαιον, ἀντὶ μι-
σοξένου φιλόξενον, ἀντὶ ἀσυμπαθοῦς ἐλεήμονα, καθᾶπερ ἤδη καὶ
ὄρᾳτε γενόμενον.

7 Ἄλλ' ὄρᾳτε πάντες τὸν Ζακχαῖον, ὅπως ἠγάπησε καὶ ἐξε-
ζήτησε καὶ ἠγαπήθη καὶ προσεκλήθη καὶ ὤκειώθη Χριστῷ; Εἴ
τις οὖν τελώνης ἐστὶν ἢ ἀρχιτελώνης πλουτῶν ἐντεῦθεν κακῶς
καὶ συνάγων ἀδίκως, μιμείσθω τὴν τοῦ ἀρχιτελώνου τούτου
πρὸς σωτηρίαν ὁδόν, καὶ ἀπιδιδότω καὶ σκορπιζέτω καλῶς, ἃ
κακῶς ἐθησαύρισεν. Εἴ τις τῶν ὑπαρχόντων ἀρπαγὴν ὑποστάς
ἢ καὶ ἄλλως πτωχεύει, χαίρων εὐχάριστος ἔστω· τὴν γὰρ
σωτήριον ἔχει πτωχείαν, μᾶλλον δὲ αὐτὸς σωτήριον ταύτην διὰ
τῆς εὐχαριστίας ποιεῖτω, πρὸς ἣν καὶ ὁ πλούσιος τελώνης κα-
ταφυγὼν εὐθύμως ἐσώθη, καθὰ περὶ αὐτοῦ νῦν ἀκηκόατε. Τὰ
μὲν οὖν καθ' ἱστορίαν τοιαῦτα.

8 Τοῖς δὲ ἐξῆς προσέχετε τὸν νοῦν οἱ διαβατικώτεροι τὴν διά-
νοιαν· ἐπεὶ γὰρ Ζακχαῖος ἐρμηνεύεται δικαιούμενος, νόει μοι ἐν-
τεῦθεν τοὺς δικαιοῦντας ἑαυτοῦς Φαρισαίους, οἱ καὶ τελωνοῦσιν
οἶον, καθὰ φησιν ἐν Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος, «τὰς οἰκίας τῶν
χηρῶν κατεσθίοντες καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι». Ὅταν
οὖν τις τῶν τοιούτων ποθήσῃ τῆς ἀληθείας ἐπιγνώμων γενέσθαι,
ζητεῖ μὲν ἰδεῖν καὶ γινῶναι, ὡς καὶ ὁ Ζακχαῖος ἐζήτηε,
τὸν Ἰησοῦν, οὗτος γὰρ ἡ ἀλήθεια· μὴ δυνάμενος δὲ ὡς μικρὸς
ὢν καὶ εὐτελής τὴν διάνοιαν κατὰ τὸν μικρὸν τὴν ἡλικίαν Ζακ-
χαῖον ἀναβαίνει ἐπὶ σκομορέαν, τὴν ἀκρίβειαν τοῦ νόμου καὶ
τῶν ἰουδαϊκῶν ἐθῶν, νομίζων ἐντεῦθεν τῆς ἀληθείας κατὰ τε

τὸν σώσω, δεικνύοντάς τον ἀντὶ φιλαργύρου φιλόθεο, ἀντὶ ἀδίκου δίκαιο, ἀντὶ μισοξένου φιλόξενο, ἀντὶ ἀσυμπαθοῦς ἐλεήμονα, ὅπως τὸν βλέπετε νὰ γίνεται τώρα.

7 Ἀλλὰ βλέπετε ὅλοι τὸν Ζακχαῖο, πῶς ἀγάπησε καὶ ἐζήτησε, καὶ ἀγαπήθηκε καὶ προσηλώθηκε καὶ ἐξοικειώθηκε μὲ τὸν Χριστό; Ὅποιος λοιπὸν εἶναι τελώνης ἢ ἀρχιτελώνης ποῦ πλουτεῖ ἀπὸ τὸ ἔργο του κακῶς καὶ συνάζει ἀδίκως, ἅς μιμηθῇ τὴν ὁδὸ τοῦ ἀρχιτελώνη τούτου πρὸς τὴν σωτηρία, καὶ ἅς ἀποδίδη καὶ σκορπίζη καλῶς, ὅσα ἐθησαύρισε κακῶς. Ὅποιος εἶναι πτωχός, ἐπειδὴ ἔγινε θῦμα ἀρπαγῆς ἢ γιὰ ἄλλον λόγο, ἅς εἶναι εὐχαριστημένος· διότι ἔχει τὴν σωτηριώδη πτωχεία, μᾶλλον δὲ ἅς τὴν κάμη αὐτὸς σωτηριώδη διὰ τῆς εὐχαριστίας, πρὸς τὴν ὁποία καταφεύγοντας καὶ ὁ πλούσιος τελώνης προθύμως ἐσώθηκε, ὅπως ἀκούσατε τώρα περὶ αὐτοῦ. Αὐτὰ λοιπὸν ὡς πρὸς τὴν διήγησι.

8 Στὴ συνέχεια δὲ παρακολουθήσατε μὲ προσοχὴ ὅσοι ἔχετε διεισδυτικώτερη τὴ διάνοια. Ἐπειδὴ δηλαδὴ τὸ ὄνομα Ζακχαῖος σημαίνει δικαίουμένος, παρακαλῶ νόησε ἀπὸ αὐτὸ τοὺς Φαρισαίους ποῦ δικαιώνουν τοὺς ἑαυτοὺς των, ποῦ εἶναι σὰν νὰ τελωνοῦν κατὰ κάποιον τρόπο, ὅπως λέγει ὁ Κύριος στὰ εὐαγγέλια, «κατατρῶγοντας τὰ σπίτια τῶν χηρῶν καὶ προσευχόμενοι ἐπιδεικτικὰ πολλὴ ὥρα»¹⁸. Ὅταν λοιπὸν κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς ποθήσῃ νὰ ἐπιγνώσῃ τὴν ἀλήθεια, ζητεῖ νὰ ἰδῇ καὶ νὰ γνωρίσῃ, ὅπως ἐζητοῦσε ὁ Ζακχαῖος, τὸν Ἰησοῦ, ἀφοῦ αὐτὸς εἶναι ἡ ἀλήθεια· μὴ μπορώντας δὲ ὡς μικρόσωμος καὶ μικρόνους, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ μικροσώμου Ζακχαίου, ἀνεβαίνει σὲ μιὰ συκομορέα, δηλαδὴ στὴν ἀκρίβεια τοῦ νόμου καὶ τῶν ἰουδαϊκῶν ἐθῶν, νομίζοντας ὅτι ἀπὸ αὐτοῦ θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀλήθεια τόσο κατὰ τὴ γνῶσι ὅσο καὶ κατὰ τὴν πράξι. Ὁ δὲ Κύριος,

18. Ματθ. 23,13.

γνώσιν καὶ πράξιν ἐπιτυγχάνειν. Οὗ τὸν ἀγαθὸν ἰδὼν σκοπὸν καὶ τὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν πόθον ὁ διὰ τῆς νομίμου πολιτείας καθάπερ τινὸς ὁδοῦ τότε διερχόμενος Κύριος, ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει τούτῳ καὶ προσλαλεῖ προσκαλούμενος καὶ προστάττει τούτῳ καταβαίνειν ἀπὸ τῆς συκομορέας, τούτέστιν ἀφίεσθαι τοῦ μηδὲν μέγα καρποφοροῦντος νόμου, καὶ σπεύδειν ἐπὶ τὴν χάριν καὶ τὴν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πολιτείαν, ἀφ' ὧν ἔστιν ἔνοικον λαμβάνειν Θεὸν καὶ καρποῦσθαι τὴν σωτηρίαν.

- 9 Ὁ γοῦν ὑπακούσας τῷ Λόγῳ διδάσκοντι καὶ καλοῦντι, ὡς ὁ Ναθαναὴλ ἐκεῖνος (καὶ τοῦτον γὰρ εἶδε πρότερον ὁ Χριστὸς ὑπὸ τὴν τῆς συκῆς σκιὰν ὄντα, τούτέστιν κατὰ τὸν σκιώδη νόμον βιοῦντα), ἢ Παῦλος ὁ μέγας (καὶ τοῦτον γὰρ «κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ, καθάπερ αὐτὸς φησι, γενόμενον ἄμεμπτον», πρῶτος προσεΐδε καὶ προσεκάλεσεν ὁ Χριστός)· εἴ τις οὖν οὕτως ὑπακούσει τῷ Λόγῳ καλοῦντι καὶ διδάσκοντι, Ζακχαῖος ἄντικρυς γίνεται· καὶ τὰ μὲν ἡμίση τῶν ἐκ τοῦ νόμου πρότερον ὑπαρχόντων αὐτῷ διδαγμάτων Ἰουδαίους τοῖς πτωχοῖς ἀφήσει τὴν διάνοιαν, περιτομάς, σαββατισμούς, βαπτισμούς, ζωοθυσίας καὶ ἀπλῶς πάντα τὰ κατὰ τὸ χαμαίζηλον γράμμα. Ἐκ δὲ τῶν τοῦ νόμου λόγων τε καὶ παραγγελμάτων παριστῶν καὶ συμβιβάζων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενῆς Υἱός, καὶ εἴ τινά ποτε τῶν πιστῶν ἐσυκοφάντησεν ἄπιστον αὐτὸν λέγων ἢ ὡς τοιοῦτον ἀδεῶς ἐκάκωσεν, ἀποδίδωσι πολλαπλασίως πολλοὺς πιστοὺς θεραπεύων καὶ πολλοὺς τῶν ἀπίστων πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐνάγων. Ἔχομεν ὡς ἐν βραχεῖ καὶ τὰ τῆς ἀλληγορίας.

πού διερχόταν ἀπὸ τὴν νόμιμη πολιτεία, σὰν ἀπὸ κάποια ὁδὸ, ἀφοῦ εἶδε τὸν ἀγαθὸ τοῦ σκοποῦ καὶ τὸν πρὸς τὴν ἀλήθεια πόθο, ἀποκαλύπτει σ' αὐτὸν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ τὸν προσφωνεῖ προσκαλώντας καὶ τὸν διατάσσει νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὴ συκομορέα, δηλαδή νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν μωσαϊκὸ νόμο πού δὲν καρποφορεῖ τίποτε σπουδαῖο, καὶ νὰ σπεύσῃ στὴν χάρι καὶ τὴν κατὰ τὸ εὐαγγέλιο διαγωγή, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ λάβῃ ἔνοικο τὸν Θεὸ καὶ νὰ καρπωθῆ τὴ σωτηρία.

- 9 Αὐτὸς λοιπὸν, ἐπειδὴ ὑπήκουσε στὸ Λόγο καθὼς ἐδίδασκε καὶ ἔκαλοῦσε, ὅπως ἐκεῖνος ὁ Ναθαναήλ (διότι καὶ αὐτὸν τὸν εἶδε ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι κάτω ἀπὸ τὴ σκιά¹⁹, δηλαδή νὰ ζῆ κατὰ τὸν σκιώδη βίο) ἢ ὁ μέγας Παῦλος (διότι κι' αὐτόν, «ἐπειδὴ ἔγινε ἄμεμπτος κατὰ τὴν δικαιοσύνη τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου», ὅπως λέγει ὁ ἴδιος²⁰, πρῶτος τὸν ἐκύτταξε καὶ τὸν προσκάλεσε ὁ Χριστός) ὁποῖος λοιπὸν ὑπακούσῃ ἔτσι τὸν Λόγο πού προσκαλεῖ καὶ διδάσκει, γίνεται ἀκριβῶς Ζακχαῖος· καὶ τὰ μισὰ τῶν διδασμάτων ἀπὸ τὸν νόμο πού κατεῖχε προηγουμένως ἀφήνει στοὺς Ἰουδαίους τοὺς πτωχοὺς κατὰ τὴ διάνοια, δηλαδή περιτομές, σαββατισμούς, βαπτισμούς, ζωοθυσίες καὶ γενικῶς ὅλα τὰ ταιριαστὰ στὸ χαμαίζηλο γράμμα. Παριστῶντας δὲ καὶ συνάγοντας ἀπὸ τὰ λόγια καὶ τὰ παραγγέλματα τοῦ νόμου ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστός, ὁ μονογενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν ποτε ἐσυκοφάντησε κάποιον ἀπὸ τοὺς πιστοὺς λέγοντάς τον ἄπιστον ἢ σὰν τέτοιον τὸν ἐκακοποίησε ἀνοικτὰ, ἀποδίδει πολλαπλασίως θεραπεύοντας πολλοὺς πιστοὺς καὶ ὀδηγώντας πολλοὺς ἀπίστους πρὸς τὴν πίστι στὸν Χριστό. Ἔχομε σύντομα καὶ τὴν ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία.

20. Φιλίπ. 3,6.

10 Ἄλλ' ἐπεὶ τὸ πρότερον ὁ Ζακχαῖος κατὰ τὴν ἱστορίαν φιλάργυρος ἦν (καὶ συνῆγε γὰρ τὸ χρυσίον ἐκ τελωνίας, καὶ παρ' ἑαυτῷ κατεῖχε πλουτῶν), ὕστερον ὑπῆρξε φιλόπτωχος, μᾶλλον δὲ πτωχὸς ἐκῶν καὶ ἀκτῆμων, τὰ μὲν δούς τὰ δὲ ἀποδούς, νῦν ἡμεῖς ἐπαινεσόμεθα τὴν ἀρετὴν, ἢ κατήγοροι τῆς κακίας ἐσόμεθα; Ποιεῖν γὰρ ἄμφω τὸ μέτρον τῆς ὁμιλίας οὐ συγχωρεῖ. Ἄλλ' ἐπεὶ δι' ἡμᾶς τοὺς περιεστῶτας ὁ λόγος, ὧν οὐκ οἶδα εἴπερ τις ἀκτημοσύνης ἐθελούσιος ἔσται κτήτωρ, τῇ δὲ φιλαργυρία πάντες σχεδὸν ὑπέικομεν, φέρε μικρὰ καὶ τῷ καιρῷ σύμμετρα περὶ φιλαργυρίας εἰπόντες τὴν ἐκ ταύτης λύμην ἀνακαλύψωμεν, ταύτης ὑμᾶς τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀπαλλάττοντες. Ἡ φιλαργυρία ἀπάντων ἐστὶν αἰτία κακῶν, αἰσχροκερδείας, φειδωλίας, γλισχρότητος, ἀστοργίας, ἀπιστίας, μισανθρωπίας, ἀρπαγῆς, ἀδικίας πλεονεξίας, τόκου, δόλου, ψεύδους, ἐπιορκίας καὶ πάντων τῶν τούτοις παραπλησίων· διὰ φιλαργυρίαν ἱεροσυλῖαι, λωποδυσίαι, καὶ κλοπῆς εἶδος σχεδὸν ἀπάσης· διὰ φιλαργυρίαν, οὐκ ἐν ὁδοῖς, γῆ τε καὶ πελάγεσιν ὁδοσιτάται καὶ λησταιὶ καὶ πειραταὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἄδικα σταθμὰ καὶ ζυγοὶ δόλιοι καὶ μέτρα δισσὰ καὶ ἀργυρίου περίεργος κουρά τε καὶ παρεγγάραξις, ὄρων ὑπερβασίαι, γειτόνων ἄμιλλαι πονηραί· αὕτη καὶ ἔθνεσιν ἔθνη προσέρραξε καὶ τὰς ἀπὸ συνηθείας φιλίας διέστησε, καὶ τὸ συγγενὲς ἔσθ' ὅτε διέσπασε· διὰ ταύτην καὶ πατρίδα τις προέδωκε, καὶ στρατόπεδον ὁμόφυλον ἕτερος, καὶ δικαστῆς ἄδικος νόμον, καὶ μάρτυς ἀλήθειαν, καὶ πρὸ τούτων ἕκαστος τούτων τὴν οἰκείαν ψυχὴν. Οὕτω κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, «ἡ φιλαργυρία μήτηρ καὶ ρίζα πάντων ἐστὶ τῶν κακῶν, ἧς τινος ὀρεγόμενοί τινες τῆς πίστεως ἀπεπλανήθησαν καὶ περιέπειραν ἑαυτοὺς ὀδύναις πολλαῖς».

10 Ἐπειδὴ ὁ Ζακχαῖος κατὰ τὴ διήγησι προηγουμένως ἦταν φιλάργυρος (διότι καὶ ἐσύναζε τὸ χρυσὸ ἀπὸ τὴν τελωνία καὶ κοντὰ του τὸ κρατοῦσε πλουτώντας), ὕστερα ὁμως παρουσιάσθηκε φιλόπτωχος, μᾶλλον δὲ πτωχὸς καὶ ἀκτῆμων ἐκουσίως, ἀφοῦ ἄλλα τὰ ἔδωσε καὶ ἄλλα τὰ ἀνταπέδωσε, τώρα ἐμεῖς θὰ ἐπαινέσωμε τὴν ἀρετὴ ἢ θὰ γίνωμε κατήγοροι τῆς κακίας; Διότι τὰ μέτρα τῆς ὁμιλίας δὲν ἐπιτρέπουν νὰ τὰ κάμωμε καὶ τὰ δύο. Ἄλλὰ ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι γιὰ μᾶς τοὺς παρισταμένους, ἀπὸ τοῦς ὁποίους δὲν γνωρίζω ἂν εἶναι κανεὶς ἐκούσιος κάτοχος τῆς ἀκτημοσύνης, ἀλλὰ στὴ φιλαργυρία ὑποχωροῦμε σχεδὸν ὅλοι, ἃς εἰποῦμε λοιπὸν λίγα καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ὥρα περὶ φιλαργυρίας, γιὰ νὰ φανερώσωμε τὴν ἀπὸ αὐτὴν φθορᾶ, ἀπαλλάσσοντάς μας ἀπὸ αὐτὴν κατὰ τὴ δύναμί μας. Ἡ φιλαργυρία εἶναι αἰτία ὅλων τῶν κακῶν· αἰσχροκερδεΐας, σφικτοχεριᾶς, γλισχρότητος, ἀστοργίας, ἀπιστίας, μισανθρωπίας, ἄρπαγῆς, ἀδικίας, πλεονεξίας, τόκου, δόλου, ψεύδους, καὶ ὅλων τῶν ὁμοίων μὲ αὐτὰ. Ἐξ αἰτίας τῆς φιλαργυρίας γίνονται ἱεροσυλίαι, λωποδυσίαι καὶ κάθε εἶδος κλοπῆς· ἐξ αἰτίας τῆς φιλαργυρίας δὲν ὑπάρχουν μόνο στοὺς δρόμους καὶ στὴν ξηρὰ καὶ στὰ πελάγη ἄρπαγες καὶ ληστὰι καὶ πειραταί, ἀλλὰ καὶ μέσα στὴν πόλι ἀδικα σταθμὰ καὶ ζύγια καὶ διπλᾶ μέτρα καὶ περίεργη κουρὰ καὶ παραχάραξις νομισμάτων, ὑπέρβασις ὀρίων, πονηροὶ ἀνταγωνισμοὶ γειτόνων. Αὐτὴ φέρει ἔθνη ἐναντίον ἐθνῶν καὶ διαλύει δυνατὲς φιλίαι καὶ μερικὲς φορές διασπᾶ τὴ συγγένεια· ἐξ αἰτίας αὐτῆς προδίδει κανεὶς καὶ τὴν πατρίδα, ἄλλος στρατόπεδο ὁμόφυλο, ἄδικος δικαστῆς τὸ νόμο καὶ μάρτυς τὴν ἀλήθεια, καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα ὁ καθένας τὴν ψυχὴ του. Ἔτσι κατὰ τὸν θεῖο ἀπόστολο, «ἢ φιλαργυρία εἶναι μητέρα καὶ ρίζα ὅλων τῶν κακῶν», ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας μερικοὶ ποὺ τὴν ὀρέγονται ἀποπλανήθησαν ἀπὸ τὴν πίστι καὶ περιπλέχθησαν σὲ πολλὰς ὁδύνες²¹.

21. Α΄ Τιμ. 6,10.

11 Ἄλλὰ σκοπεῖτε μετὰ συνέσεως τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνήν· οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι οἱ πλουτοῦντες τῆς πίστεως ἀπεπλανήθησαν, ἀλλ' οἱ ὀρεγόμενοι ὡς καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ὅτι «οἱ ἐπιθυμοῦντες πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμοὺς καὶ παγίδας τοῦ Διαβόλου». Μὴ τοίνυν εἶπητε, πτωχοὶ ἐσμεν οἱ πλεῖστοι, καὶ τί κατὰ φιλαργυρίας λαλεῖς ἐν τοῖς μὴ κεκτημένοις σχεδὸν ἀργύριον; Ἔχομεν γὰρ διὰ τῆς ἐπιθυμίας ἐν τῇ ψυχῇ τὴν νόσον καὶ χρῆζομεν πρὸς ταύτην τῆς θεραπείας. Εἰ δέ μοι λέγεις μὴ κεκτηῖσθαι τὴν νόσον, δεῖξον μὴ ζητῶν ἀπαλλαγῆναι πτωχείας, ἀλλ' ἐρασιωτέραν καὶ τιμιωτέραν ταύτην τοῦ πλούτου τιθέμενος καὶ χαίρων διὰ ταύτην καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ ὡς εὐκολωτέραν σοι ποιῶσαν τὴν σωτηρίαν. Εἰ δέ τις πλούσιος, ἀκουέτω μὲν ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ καὶ γινωσκέτω ὅτι καὶ ὁ Ἀβραὰμ πλούσιος ἦν, ἀλλ' ἐσώθη (καὶ γὰρ φιλόξενος καὶ φιλόπτωχος, ἀλλ' οὐ φιλάργυρος ἦν), καὶ ὁ διὰ πλούτου καὶ πτωχείας δοκιμασθεὶς Ἰώβ, ἠνίκα πλούσιος ἦν, περὶ ἑαυτοῦ φησιν, «εἰ ἔθηκα χρυσίον ἰσχύν μου, εἰ δὲ καὶ εὐφράνθην πολλοῦ πλούτου μοι γενομένου.

12 Οὐκοῦν ὁ πρὸς τὸν πλοῦτον ἔρωσ ἐστὶ κακόν, ὃν εἰ μὴ προσέχει καὶ ὁ πτωχὸς μάτην καὶ ὁ πλούσιος πάσχει. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πονηρὸς πλοῦτος καὶ συζυγίαν ἔσθ' ὅτε πονηροτέραν μεθ' ἑαυτοῦ, προσλαμβάνει τὴν ὑψηλοφροσύνην καὶ τὸ θαρρεῖν ἐπὶ πλούτῳ, διὰ ταῦτα Τιμοθέῳ γράφων ὁ θεῖος Παῦλός φησι, «τοῖς πλουσίοις παράγγελλε τοῦ νῦν αἰῶνος μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλόγητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ»· ἀληθείας γὰρ ἐστὶν ἐπίγνωσις ἐν ἀνθρώποις ταπεινώσις, ὁ δὲ

22. Α' Τιμ. 6,9.

23. Μάρκ. 10,23. Λουκᾶ 11,24.

24. Ἰώβ 31,24 ἐ.

11 Ἄλλὰ προσέξετε μὲ σύνεσι τὴ φωνὴ τοῦ ἀποστόλου· διότι δὲν εἶπε ὅσοι πλουτοῦν ἀποπλανήθηκαν ἀπὸ τὴν πίστι, ἀλλὰ ὅσοι ὀρέγονται τὸν πλοῦτο, ὅπως καὶ ἀλλοῦ λέγει ὅτι «ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ πλουτήσουν πέφτουν σὲ πειρασμοὺς καὶ παγίδες τοῦ Διαβόλου»²². Νὰ μὴ εἰπῆτε λοιπόν, πτωχοὶ εἴμαστε οἱ περισσότεροι ἐδῶ· τί ὁμιλεῖς κατὰ τῆς φιλαργυρίας πρὸς ἀνθρώπους πού δὲν ἔχομε σχεδὸν χρήματα; Τὸ πράττω διότι ἔχομε τὴ νόσο διὰ τῆς ἐπιθυμίας στὴν ψυχὴ καὶ χρειαζόμαστε γι' αὐτὴν θεραπεία. Ἐὰν δὲ μοῦ εἰπῆς ὅτι δὲν ἔχεις τὴν νόσο, δεῖξε ὅτι δὲν ζητεῖς ν' ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν πτωχεῖα, ἀλλ' ὅτι τὴν θεωρεῖς ποθεινότερη καὶ πολυτιμότερη ἀπὸ τὸν πλοῦτο καὶ χαίρεις καὶ εὐχαριστεῖς τὸν Θεὸ γι' αὐτὴν, μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι σοῦ καθιστᾷ εὐκολώτερη τὴ σωτηρία. Ἄν δὲ εἶναι κανεὶς πλούσιος, ἃς ἀκούη μὲν ὅτι δύσκολα θὰ εἰσέλθῃ πλούσιος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν²³, ἀλλὰ ἃς γνωρίζῃ ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ Ἀβραάμ ἦταν πλούσιος, καὶ ὅμως ἐσώθηκε (διότι ἦταν φιλόξενος καὶ φιλόπτωχος, ἀλλ' ὄχι φιλάργυρος) καὶ ὁ Ἰῶβ πού ἐδοκιμάσθηκε διὰ πλούτου καὶ πτωχείας, ὅταν ἦταν πλούσιος λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό του, «δὲν ἐθεώρησα τὸ χρυσάφι δῦμαμί μου καὶ δὲν εὐφράνθηκα γιὰ τὸν πολὺ πλοῦτο πού ἀπέκτησα»²⁴.

12 Ἐπομένως ὁ ἔρωσ πρὸς τὸν πλοῦτο εἶναι κακό, πού ἂν δὲν προσέχη, καὶ ὁ πτωχὸς καὶ ὁ πλούσιος τὸν παθαίνει ματαίως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πονηρὸς πλοῦτος μερικὲς φορές προσλαμβάνει μαζί του καὶ συζυγία πονηρότερη, δηλαδὴ τὴν ὑψηλοφροσύνη καὶ τὴν πεποίθησι στὸν πλοῦτο, γι' αὐτὸ γράφοντας πρὸς τὸν Τιμόθεο ὁ θεῖος Παῦλος λέγει, «στοὺς πλουσίους τοῦ παρόντος αἰῶνος παράγγελλε νὰ μὴ ὑψηλοφρονοῦν μήτε νὰ ἐλπίζουν στὴν ἀδηλότητα τοῦ πλούτου, ἀλλὰ στὸν Θεὸ»²⁵. Διότι ἡ ταπει-

25. Α' Τιμ. 6,17.

ἐπὶ πλούτῳ μᾶλλον ὄντι τῶν ἐν ἡμῖν ἀπάντων ὡς ἀληθῶς γηίνῳ μέγα φρονῶν καὶ ἐπ' αὐτῷ ἐλπίζων, ἄφρων ἐστὶν ὄντως καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Κυρίου προτεθεῖσιν εἰς παραβολὴν πλουσίοις οὐδὲν ἀνόμοιος· ὧν ὁ μὲν ἐν προθύροις ἔχων τὸν Λάζαρον ἐξ ὑψηλοφροσύνης οὐδὲ προσέβλεπεν, ὁ δὲ προσδιαλεγόμενος τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ περὶ τῶν εἰς πολλὰ ἔτη τεθησαυρισμένων τὴν ἐλπίδα τῷ πλούτῳ ἦτις ἐστὶ παρέστησε· διὸ τὸν μὲν φλόξ ἄσβεστος διεδέξατο, τὸν δὲ ψυχῆς ἀπαίτησις ἀπαραίτητος. Ὁρᾶτε τῶν πλούτῳ προσκειμένων τὸ τέλος; Διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ, «πλοῦτος ἐὰν ρέῃ», φησί, «μὴ προστίθεσθε καρδίαν»· ὁ δὲ Σολομῶν, «ὁ πεπορθῶς», φησὶν, «ἐπὶ πλούτῳ πεσεῖται», ἐτέρωθι δ' αὖθις, ἄδη καὶ ἀπωλεία παρεικάζει τοὺς κεκηνηνότες ἐπὶ τὰ κέρδη, «ὥσπερ λέγων ὁ ἄδης καὶ ἡ ἀπώλεια οὐκ ἐμπιπλάται, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀφρόνων»· ὁ δὲ Κύριος, «οὐαὶ», φησὶν, «οἱ πλουτοῦντες, οὐαὶ οἱ ἐμπεπλησμένοι».

13 Ἄλλ' ἡμεῖς, ἀδελφοί, πλουτήσωμεν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς· ἐμπλήσωμεν ἐξ ὧν ἔχομεν γαστέρας πενήτων, ἵνα καὶ τῆς ἐπηγγελμένης φωνῆς καὶ εὐλογίας ἀξιωθῶμεν, καὶ τὴν οὐράνιον βασιλείαν κληρονομήσωμεν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, μεγαλοσύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

26. Λουκᾶ 16,23.

27. Λουκᾶ 12,20.

28. Ψαλμ. 61,11.

29. Παροιμ. 11,28.

30. Παροιμ. 27,20.

31. Λουκᾶ 6,24.

νωσις ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἐπίγνωσις ἀληθείας· ὅποιος δὲ καυχᾶται γιὰ τὸν πλοῦτο ποὺ εἶναι περισσότερα ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μας ἀληθινὰ γήϊνος καὶ ἐλπίζει σ' αὐτόν, εἶναι πραγματικὰ ἄφρων καὶ κατὰ τίποτε ἀνόμιος ἀπὸ τοὺς πλουσίους ποὺ προέβαλε ὁ Κύριος σὲ παραβολή· ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ μὲν ἕνας ἔχοντας στὰ πρόθυρά του τὸν Λάζαρο οὔτε τὸν ἐκύτταζε ἀπὸ ὑψηλοφροσύνη, ὁ δὲ ἄλλος διαλεγόμενος μὲ τὴν ψυχὴ του περὶ τῶν γιὰ πολλὰ ἔτη θησαυρισμένων ἀγαθῶν παρέστησε ποιὰ εἶναι ἡ ἐλπίδα στὸν πλοῦτο· γι' αὐτὸ τὸν μὲν ἕνα ἐδέχθηκε ἄσβεστη φλόγα²⁶, τὸν δὲ ἄλλο ἡ ἀναπόφευκτη ἀπαίτησις τῆς ψυχῆς²⁷. Βλέπετε τὸ τέλος τῶν προσηλωμένων στὸν πλοῦτο; Γι' αὐτὸ λέγει ὁ Δαβὶδ «ἐὰν ρέη πλοῦτος, μὴ προσκολλᾶτε σ' αὐτόν τὴν καρδιά»²⁸. ὁ δὲ Σολομῶν λέγει, «ὅποιος ἔχει πεποίθησι στὸν πλοῦτο, θὰ πέσῃ»²⁹, σὲ ἄλλο δὲ σημεῖο πάλι παρομοιάζει ὅσους χάσκουν στὰ κέρδη μὲ ἄδη καὶ καταστροφὴ λέγοντας, «ὅπως ὁ ἄδης καὶ ἡ καταστροφὴ δὲν χορταίνουσι, ἔτσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀφρόνων»³⁰. ὁ δὲ Κύριος λέγει, «ἀλλοίμονο στοὺς πλουσίους, ἀλλοίμονο στοὺς χορτασμένους»³¹.

13 Ἄλλὰ ἐμεῖς, ἀδελφοί, ἄς πλουτήσωμε σὲ ἀγαθὰ ἔργα· ἄς γεμίσωμε μὲ ὅσα ἔχομε τὰ στομάχια τῶν πτωχῶν, ὥστε ν' ἀξιωθοῦμε τὴν ἐπηγγελμένη φωνὴ καὶ εὐλογία καὶ νὰ κληρονομήσωμε τὴν οὐράνια βασιλεία. Καὶ εἴθε ὅλοι μας νὰ τὴν ἀποκτήσωμε μὲ τὴν χάρι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα, κράτος, μεγαλωσύνη καὶ μεγαλοπρέπεια μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα του καὶ τὸ ζωοποιὸ Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ στὸς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ε Γ΄

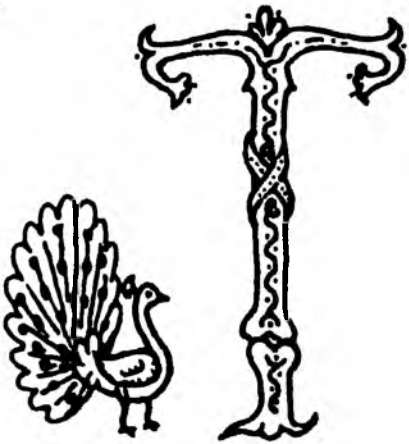
**ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΥΣΑΝΑΣΧΕΤΟΥΝΤΑΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΝΤΟΕΙΔΕΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ
ΠΟΥ ΜΑΣ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ
ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ**

ΟΜΙΛΙΑ ΕΓ'

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΥΣΧΕΡΑΙΝΟΝΤΑΣ ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΣΑΙΣ ΗΜΙΝ ΠΑΝΤΟΘΕΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΣΙ ΠΑΝΤΟΔΑΠΑΙΣ

1

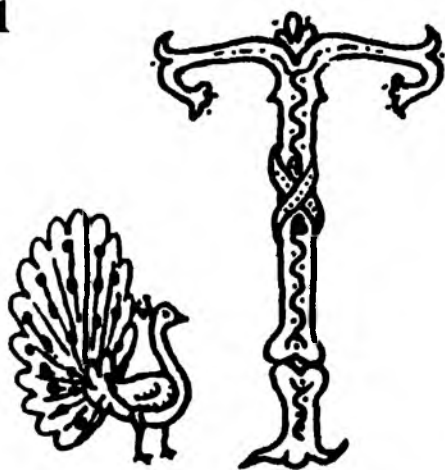
ὁ μὲν τῆ ἑαυτοῦ φύσει κακόν, ὃ ἐστὶν ἡ ἁμαρτία, ἐξ ἡμῶν ἔχει τὴν ἀρχήν, τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, ὃ ἐστὶ τὸ ὀδυνηρὸν καὶ ἐπίπονον, γένοιτ' ἂν καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ καθάπερ ἰατροῦ δι' αὐτοῦ ἐπέχοντος καὶ ἰωμένου τὸ ἀληθῶς κακόν, ἰασίμων μὲν ὄντων τῶν ἡμαρτηκότων τὰς πολυτρόπους ἐπιμελείας προσάγοντος, ἀνιάτως δ' ἐχόντων καὶ αὐτοῦ τοῦ βίου ἐξαιρουμένου διὰ τὴν τῶν λοιπῶν συμφορῶν ἡμεῖς αἴτιοι, καυτήρων ἀξίους ἑαυτοὺς ποιήσαντες, ἐκεῖνος δὲ καὶ οὕτως εὐεργέτης καὶ σωτὴρ ὡς τοῦ ὄντως κακοῦ ἀναιρέτης. Ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀγώνισμα προτίθησι τοῖς ἀνδρείοις τὰς ἐπιφορὰς τῶν μὴ φύσει κακῶν. Ὡσπερ γὰρ ἡ νόσος οὐ πεποιήται παρὰ Θεοῦ, κἂν τὸ

Ο Μ Ι Λ Ι Α 63

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΥΣΑΝΑΣΧΕΤΟΥΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΝΤΟΕΙΔΕΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΜΑΣ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ

1

ὁ μὲν κατὰ τὴ φύσι τοῦ κακοῦ, δηλαδὴ ἡ ἁμαρτία, ἔχει ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἰδίους τὴν ἀρχή· τὸ δὲ σχετικὸ μὲ τὴν αἴσθησί μας κακό, δηλαδὴ τὸ ὀδυνηρὸ καὶ ἐπίπονο, θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸ πού σὰν ἰατρὸς συγκρατεῖ δι' αὐτοῦ καὶ θεραπεύει τὸ ἀληθινὰ κακό, καὶ ὅταν μὲν οἱ ἁμαρτήσαντες εἶναι ἰάσιμοι προσάγει τὶς πολυειδεῖς φροντίδες, ὅταν δὲ εἶναι

ἀνίατοι, τοὺς παίρνει καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ ἀκόμη γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἄλλων. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εἶναι ἔτσι, ἐμεῖς εἴμαστε αἰτιοὶ τῶν συμφορῶν μας, καθιστώντας τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀξίους γιὰ καυτῆρες, ἐκεῖνος δὲ εἶναι κι' ἔτσι εὐεργέτης καὶ σωτὴρ ὡς ἀναιρέτης τοῦ πραγματικὰ κακοῦ. Μερικὲς φορὲς μά-

πεπονημένον ὑπ' ἐκείνου ζῶον ἢ τὸ νοσοῦν, οὕτως οὐδ' ἡ ἁμαρτία γεγένηται παρ' αὐτοῦ, κἂν ἡ γενονοῦσα παρ' αὐτοῦ λογικὴ ψυχὴ πρὸς ταύτην ἐκουσίως ἐκτρέπεται. Αὐτεξουσιότητι γὰρ αὕτη τιμηθεῖσα καὶ ἀβhairέτω ζωῆ, κενῶς γὰρ ἂν ἦν λογικὴ, εἰ μὴ ταύτην εἶχε τὴν τιμὴν· λελυμένην οὖν λαβοῦσα πάσης ἀνάγκης τὴν γνώμην, ἂν μὲν τῷ Θεῷ προσεδρεύη καὶ δι' ἀγάπης ἐκείνῳ συνάπτηται, τηρεῖ ἑαυτῇ τὴν ἐν ἀγαθῷ καὶ κατὰ φύσιν ζωὴν· ἂν δὲ τῆς ἱερᾶς προσεδρείας ἐκείνης οἶον κόρον λαβοῦσα πρὸς τὰ κάτω καὶ τῆς σαρκὸς ἡδονὰς ἀπονεύσῃ, τοῦ κατὰ φύσιν ἐκτραπεῖσα καλοῦ τὸ φύσει κακόν, τὴν ἁμαρτίαν, νοσεῖ, ἑαυτῇ, φεῦ, δημιουργοῦσα τὸν θάνατον τῇ ἐκουσίῳ τῆς ζωῆς ἀποπτώσει.

- 2 Ἐπεὶ τοίνυν τοιοῦτοι σχεδὸν πάντες ἐσμὲν καὶ κοινωφελούς δεόμεθα τῆς εἰσηγήσεως καὶ συμβουλῆς, ἀπὸ τῶν τοῦ Θεοῦ λόγων νῦν μάλιστα πρὸς ὑμᾶς ποιησόμεθα τοὺς λόγους· ὡς ἂν ἐπιγνόντες τῆς παγκοσμίου τῶν κακῶν ἐπιφορᾶς αἴτιον τὴν ἁμαρτίαν οὔσαν, ἀφῶμεν τὴν ἡμῶν αὐτῶν φιλαμαρτήμονα γνώμην καὶ μεταποιήσωμεν πρὸς πᾶν ὅτι θεάρεστον ἡμᾶς αὐτούς, καὶ οὕτω, δι' ἔργων ἀρετῆς ἐξιλεωσάμενοι καὶ θεραπεύσαντες τὸ θεῖον, εἰς ἔλεον τὴν καθ' ἡμῶν τοῦ Κυρίου τρέψωμεν ὀργὴν. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ διὰ τοῦ Μωϋσέως διαμαρτυρόμενος ἡμῖν καὶ λέγων, «ἐὰν ἀκοῆ ἀκούσης τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσης καὶ ἐνωτίση τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, πᾶσαν νόσον οὐκ ἐπάξω ἐπὶ σέ· ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ ἰώμενός σε».

λιστα προσθέτει στους ἀνδρείους καὶ ἀγώνισμα, τὶς προσβολὲς τῶν μὴ φυσικὰ κακῶν. Ὅπως δηλαδὴ ἡ νόσος δὲν ἔχει δημιουργηθῆ ἀπὸ τὸν Θεό, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ πού νοσεῖ εἶναι τὸ ἀπὸ ἐκεῖνον δημιουργημένο ζῶο, ἔτσι οὔτε ἡ ἁμαρτία δὲν ἔχει γίνεαι ἀπὸ αὐτόν, ἔστω καὶ ἂν αὐτὴ πού ἐκτρέπεται πρὸς αὐτὴν εἶναι ἡ δημιουργημένη ἀπὸ αὐτόν λογικὴ ψυχὴ. Διότι αὐτὴ, ἀφοῦ ἐτιμῆθηκε μὲ αὐτεξουσιότητα καὶ αὐθαίρετη ζωὴ, διότι, ἂν δὲν εἶχε αὐτὴ τὴν τιμὴ, θὰ ἦταν ματαίως λογικὴ· ἀφοῦ ἔλαβε τὴ γνώμη ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε ἀνάγκη, ἂν μὲν παραμένῃ δίπλα στὸ Θεὸ καὶ συνάπτεται μὲ αὐτόν διὰ τῆς ἀγάπης, τηρεῖ τὴν ζωὴ στὸ ἀγαθὸ καὶ κατὰ φύσιν, ἂν δέ, σὰν νὰ ἐχόρτασε ἐκεῖνη τὴν ἱερὰ συντροφιά, κλίνῃ πρὸς τὶς κάτω σαρκικὲς ἡδονές, ἐκτρεπομένη ἀπὸ τὸ κατὰ φύσιν καλὸ, νοσεῖ τὸ κατὰ φύσιν κακὸ, δηλαδὴ τὴν ἁμαρτία, δημιουργώντας γιὰ τὸν ἑαυτὸ της τὸν θάνατο μὲ τὴν ἐκούσια ἔκπτωσι τῆς ζωῆς.

2 Ἐπειδὴ λοιπὸν τέτοιοι εἴμαστε σχεδὸν ὅλοι καὶ χρειαζόμαστε κοινωφελῆ διδασχὴ καὶ συμβουλή, θὰ κατασκευάσωμε τώρα τοὺς λόγους πρὸς σᾶς κυρίως ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, ὥστε, ἀφοῦ ἀντιληφθῆτε ὅτι αἴτιο τῆς παγκόσμιας ἐπιφορᾶς τῶν κακῶν εἶναι ἡ ἁμαρτία, ἃς ἀφήσωμε τὴν φιλαμαρτητικὴ γνώμη μας καὶ ἃς μετατρέψωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας πρὸς κάθε τι θεάρεστο κι' ἔτσι, ἐξιλεώνοντας καὶ λατρεύοντας τὸ θεῖο δι' ἔργων ἀρετῶν, ἃς μετατρέψωμε σὲ ἔλεος τὴν ἐναντίον μας ὀργὴ τοῦ Κυρίου. Διότι αὐτὸς εἶναι πού διὰ τοῦ Μωϋσέως μᾶς ἐξήγγειλε καὶ μᾶς εἶπε, «ἐὰν ἀκούσης μὲ τ' αὐτιά σου τὴ φωνὴ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου καὶ πράξης τὰ ἀρεστὰ σ' αὐτόν καὶ ὑπακούσης τὶς ἐντολές του, καμμιά νόσο δὲν θὰ σοῦ ἐκφέρω· διότι ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος πού σὲ θεραπεύει»¹.

1. Ἐξ. 15,26.

3 «Ἐὰν οὖν ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύησθε καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάξησθε καὶ ποιήσητε αὐτάς, ἅπαν ἄγαθὸν καταλήψεται ὑμᾶς καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας καὶ πόλεμος διὰ τῆς γῆς ὑμῶν οὐ διελεύσεται· καὶ δώσω εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ κοιμηθήσεσθε καὶ οὐκ ἔσται ὑμᾶς ὁ ἐκφοβῶν· καὶ διώξετε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται ἐνώπιον ὑμῶν φόνω. Καὶ διώζονται ἐξ ὑμῶν πενήκοντα ἑκατόν, καὶ ἑκατόν ἐξ ὑμῶν μυριάδας· καὶ πεσοῦνται οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν μαχαίρα. Καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς παλαιὰ τε καὶ νέα φάγεσθε. Καὶ ἐγὼ οὐ βδελύξομαι ὑμᾶς, ἀλλ' ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν· καὶ ἔσομαι ὑμῶν Θεός, ὁ ταῦτα ἐπαγγελλόμενος. Ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσητέ μου μηδὲ ποιήσητε πάντα τὰ προστάγματά μου, ἀλλὰ ἀπειθήσητε αὐτοῖς καὶ τοῖς κρίμασί μου προσοχθίσῃ ἡ ψυχὴ ὑμῶν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολάς μου, καὶ ἐγὼ ποιήσω οὕτως ὑμῖν· καὶ ἐπιστήσω ὑμῖν πᾶσαν νόσον καὶ ἀπορίαν, τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἐκτήκουσαν καὶ τὰ ἀγαθὰ ὑμῶν οἱ ὑπεναντίοι ἔδονται. Ἐπιστήσω γὰρ τὸ πρόσωπόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ πεσεῖσθε ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν· καὶ καταδουλώσονται ὑμᾶς οἱ μισοῦντες ὑμᾶς· καὶ φεύξεσθε οὐδενὸς διώκοντος. Καὶ ἐὰν ἕως τούτου μὴ ὑπακούσητέ μου» (δηλαδὴ ἐπιστρέψαντες) «προσθήσω», φησί, «τοῦ παιδεῦσαι ὑμᾶς ἐπτάκις· συντρίψω τὴν ὕβριν τῆς ὑπερηφανίας ὑμῶν. Καὶ ἔσται εἰς κενὸν ἡ ἰσχὺς ὑμῶν, αὐχμῶ καὶ γῆς ἀφορία καὶ τῆ ἀκαρπία τῶν τοῦ ἀγροῦ ξύλων ἀχρειομένη. Καὶ ἐὰν μετὰ ταῦτα μὴ βούλησθε ὑπακούειν μου, προσθήσω ὑμῖν ἔτι πληγὰς ἐπτά· καὶ ἀποστελῶ ἐφ' ὑμᾶς τὰ θηρία τὰ ἄγρια, καὶ κατέδεται ὑμᾶς, καὶ ὀλιγοστοὺς ποιήσει, καὶ ἔρημοι ἔσονται αἱ ὁδοὶ ὑμῶν. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐὰν μὴ παιδεύησθε, ἔτι

3 Ἐὰν λοιπὸν βαδίζετε κατὰ τὰ προστάγματά μου² «καὶ φυλάξετε τὶς ἐντολές μου καὶ τὶς ἐφαρμόσετε, θὰ σᾶς ἔλθῃ κάθε ἀγαθὸ καὶ θὰ κατοικήσετε μὲ ἀσφάλεια καὶ δὲν θὰ ἔλθῃ πόλεμος στὸν τόπο σας· καὶ θὰ δώσω εἰρήνη στὸν τόπο σας, καὶ θὰ κοιμηθῆτε καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ κανεὶς νὰ σᾶς φοβίζει· καὶ θὰ διώξετε τοὺς ἐχθροὺς σας καὶ θὰ πέσουν ἐνώπιόν σας φονευμένοι. Καὶ πενήντα ἀπὸ σᾶς θὰ καταδιώξουν ἑκατὸ καὶ ἑκατὸ ἀπὸ σᾶς θὰ καταδιώξουν μυριάδες· καὶ θὰ πέσουν μὲ μάχαιρα οἱ ἐχθροὶ σας ἐνώπιόν σας· καὶ θὰ εἶμαι Θεὸς σας καὶ σεῖς θὰ εἴσθε λαὸς μου. Διότι ἐγὼ εἶμαι Κύριος ὁ Θεὸς ποὺ ὑποσχέθηκα τοῦτα τὰ πράγματα. Ἐὰν δὲ δὲν μὲ ὑπακούσετε καὶ δὲν ἐφαρμόσετε ὅλα τὰ προστάγματά μου, ἀλλ' ἀπειθήσετε σ' αὐτὰ καὶ ἡ ψυχὴ σας δυσανασχετήσῃ πρὸς τὶς ἀποφάσεις μου, ὥστε νὰ μὴ ἐκτελήτε ὅλες τὶς ἐντολές μου, τότε ἐγὼ θὰ σᾶς συμπεριφερθῶ ἔτσι· θὰ προκαλέσω σὲ σᾶς κάθε νόσο καὶ πτωχεία ποὺ θὰ λειώνῃ τὴν ψυχὴ σας καὶ τὰ ἀγαθὰ σας θὰ τὰ φάγουν οἱ ἀντίπαλοί σας· Διότι θὰ ἐπιφέρω τὸ πρόσωπό μου ἐπάνω σας καὶ θὰ πέσετε ἐμπρὸς στοὺς ἐχθροὺς σας, καὶ θὰ σᾶς ὑποδουλώσουν αὐτοὶ ποὺ σᾶς μισοῦν, καὶ θὰ φύγετε χωρὶς νὰ σᾶς καταδιώκῃ κανεὶς· καὶ ἂν οὔτε ἕως αὐτὸ τὸ σημεῖο δὲν μὲ ὑπακούσετε» (δηλαδὴ ἐπιστρέφοντας), «θὰ συνεχίσω νὰ σᾶς παιδεύω ἑπτὰ φορές, λέγει. Θὰ συντρίψω τὸν ὄγκο τῆς ὑπερηφανείας σας. Καὶ ἡ δύναμις σας θὰ εἶναι στὸ κενό, ἀχρηστευομένη ἀπὸ τὴν ξηρασία καὶ τὴν ἀφορία τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τὴν ἀκαρπία τῶν δένδρων τῶν ἀγρῶν. Καὶ ἂν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ δὲν θέλετε νὰ μὲ ὑπακούσετε, θὰ σᾶς προσθέσω ἄλλες ἑπτὰ πληγές· θ' ἀποστείλω ἐναντίον σας τὰ ἄγρια θηρία καὶ θὰ σᾶς καταβροχθίσουν καὶ θὰ σᾶς καταστήσουν ὀλίγους, καὶ οἱ δρόμοι σας θὰ εἶναι ἔρημοι. Καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτά, ἂν δὲν διορθωθῆτε, θὰ σᾶς πατάξω ἀκόμη ἑπτὰ φορές. Καὶ θὰ ἐπιφέρω ἐπάνω σας μάχαιρα ποὺ θὰ δικαιώσῃ τὴ διαθήκη·

2. Λευϊτ. 26,3-38, μὲ παραλείψεις.

πατάξω ὑμᾶς ἐπτάκις, καὶ ἐπάξω ἐφ' ὑμᾶς μάχαιραν ἐκδικουσαν δίκην διαθήκης· καὶ καταφεύξεσθε εἰς τὰς πόλεις ὑμῶν· καὶ ἐπαποστελῶ θάνατον εἰς ὑμᾶς, καὶ παραδοθήσεσθε εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, ἐν τῷ θλίψαι ὑμᾶς σιτοδεία ἄρτων. Ἐὰν δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις μὴ ὑπακούσητέ μου, ἀλλὰ πορευήσθε πρὸς με πλάγιοι, κἀγὼ πορεύσομαι πρὸς ὑμᾶς πλαγίως· καὶ παιδεύσω ὑμᾶς κατὰ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν. Καὶ φάγεσθε τὰς σάρκας τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων ὑμῶν. Καὶ θήσω τὰς πόλεις ὑμῶν ἐρήμους, καὶ ἐξηρημώσω τὰ ἅγια ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ τῆς ὀσμῆς τῶν θυσιῶν ὑμῶν. Καὶ ἐξερημώσω τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ θαυμάσονται ἐπ' αὐτῇ οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ. Καὶ διασπερῶ ὑμᾶς εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἐξαναλώσει ὑμᾶς ἐπιπορευομένη μάχαιρα. Καὶ τοῖς καταλειφθειῖσιν ἐξ ὑμῶν ἐπάξω δειλίαν, καὶ διώξεται αὐτοὺς φωνὴ φύλλου φερομένου, καὶ φεύξονται ὡς ἀπὸ πολέμου, καὶ ἀπολοῦνται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ κατέδεται αὐτοὺς ἡ γῆ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν».

- 4 Ὅρα· εἰς ὅσον ἡ ὀργὴ Κυρίου ἐκτείνεται; Καίτοι «οἰκτίρμων ἐστὶ καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις ἀνθρώπων», ἀλλὰ τοῖς μετανοοῦσι καὶ ἐπιστρέφουσιν ἀπὸ τῶν πονηριῶν αὐτῶν. «Ἐπιστράφητε γάρ, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος»· «Καὶ ἐπιστραφήση», φησί, «πρὸς Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ εἰσακούση τῆς φωνῆς αὐτοῦ. Ὅτι Θεὸς οἰκτίρμων Κύριος ὁ Θεός σου· καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει σε, οὐδὲ μὴ ἐκτρίψει σε, ἀλλ' εὐρήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου βοηθόν, ὅταν ἐκζητήσης αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου ἐν τῇ θλίψει σου». Θλιβήση δέ, ἐὰν πείθῃ ταῖς ἐμαῖς γνώμαις, οὐκ ἐφ' οἷς πάσχεις μόνον, ἀλλὰ καὶ οἷς τὰς ἐντολὰς Κυρίου παρεῖδες

3. Ἰωήλ 2,23. Ἰωνᾶς 4,3.

4. Ζαχ. 1,3.

καὶ θὰ καταφύγετε στὶς πόλεις σας· καὶ θὰ σᾶς ἀποστείλω θάνατο καὶ θὰ παραδοθῆτε στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν σας, ὅταν θὰ σᾶς θλίψω μὲ τὴν ἔλλειψι ἄρτων. Ἐὰν δὲ καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ δὲν πειθαρχήσετε σ' ἐμένα, ἀλλὰ βαδίζετε πλάγια ἀπὸ μένα καὶ ἐγὼ θὰ πορευθῶ πρὸς ἐσᾶς πλαγίως· καὶ θὰ σᾶς παιδεύσω κατὰ τὶς ἀμαρτίες σας. Καὶ θὰ φάγετε τὶς σάρκες τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων σας. Καὶ θὰ καταστήσω ἔρημες τὶς πόλεις σας καὶ θὰ κατερημῶσω τὰ ἱερά σας καὶ δὲν θὰ ὀσφραίνωμαι τὴν ὄσμη τῶν θυσιῶν σας. Καὶ θὰ κατερημῶσω τὴ γῆ σας καὶ θὰ ἐκθαμβοῦν γι' αὐτὴν οἱ ἐχθροὶ σας ποὺ κατοικοῦν σ' αὐτὴν. Καὶ θὰ σᾶς διασπείρω στὰ ἔθνη, καὶ θὰ σᾶς καταφάγη ἐπερχομένη μάχαιρα. Καὶ σὲ ὄσους ἀπομείνουν ἀπὸ σᾶς θὰ προκαλέσω δειλία καὶ θὰ τοὺς διώξῃ ὁ ἦχος φύλλου ποὺ πέφτει, καὶ θὰ φύγουν σὰν ἀπὸ πόλεμο καὶ θ' ἀφανισθοῦν στὰ ἔθνη, καὶ θὰ τοὺς καταφάγη ἡ γῆ τῶν ἐχθρῶν τους».

- 4 Βλέπεις ἕως ποῦ φθάνει ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου; Καὶ ὁμως «εἶναι οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, καὶ παραβλέπει τὶς κακίες τῶν ἀνθρώπων»³, ἀλλὰ βέβαια ὄσων μετανοοῦν καὶ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὶς πονηρίες των. Διότι, «λέγει ὁ Κύριος, ἐπιστρέψατε, καὶ θὰ ἐπιστρέψω πρὸς σᾶς»⁴. «Καί, λέγει, νὰ ἐπιστρέψῃς πρὸς τὸν Κύριο τὸν Θεό σου, καὶ θὰ εἰσακούσης τὴ φωνὴ του. Διότι ὁ Κύριος ὁ Θεός σου εἶναι Θεός οἰκτίρμων, καὶ δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ καὶ δὲν θὰ σὲ ἀφανίσῃ, ἀλλὰ θὰ εὖρης βοηθὸ τὸν Κύριο τὸν Θεό σου, καὶ θὰ τὸν ζητήσης μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου καὶ μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ σου στὴ θλίψι σου»⁵. Θὰ θλιβῆς δέ, ἂν πεισθῆς στὶς γνῶμες μου, ὄχι μόνο διότι πάσχεις, ἀλλὰ καὶ διότι παρεῖδες τὶς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ δὲν ἐφύλαξες τὰ δικαιώματά του, γι' αὐτὸ καὶ παρα-

5. Δευτ. 4,29-31.

καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ οὐκ ἐφύλαξας, διὸ καὶ ταῖς ἀνηκέστοις συμφοραῖς παρεδόθης· καὶ θλιβόμενος τὴν μὲν τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴν αἰτήσῃ, τὴν δὲ τῶν ἐντολῶν φυλακὴν ὑποσχεθήσῃ, καὶ τὴν ὑπόσχεσιν δι' ἔργων δείξεις ἐντελεῖν, ἵνα καὶ τῆς θείας ἀντιλήψεως τύχης ἐνεργοῦς. Ἄλλὰ τίνες εἰσὶν αἱ ἐντολαὶ Κυρίου; Τὸ ἀσφαλὲς περὶ αὐτοῦ σέβας καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη, ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν ἀγνεία καὶ σωφροσύνη, ἡ φιλαλληλία καὶ τὸ μηδὲν ἐπιθυμεῖν τῶν τοῦ πλησίον μηδὲ κακοποιεῖν ἐν μηδενί, ἀλλὰ ἀγαθοποιεῖν ὁπόση δύναμις, καὶ ἀπλῶς ἐκεῖνα ποιεῖν ἕκαστον πρὸς τὸν πλησίον, ὧν καὶ αὐτὸς παρ' ἐκάστου τυγχάνειν ἀποδέχεται.

5 Ἄλλ' ὄρα καὶ ἐπὶ λέξεως, εἰ βούλει, τὴν κατὰ τῶν παραβαινόντων τι τῶν εἰρημένων ψῆφον· «παρώξυνάν με», φησὶν, «ἐπ' οὐ θεῶ, κἀγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει»· καὶ πάλιν, «Θεὸς ζηλωτῆς εἰμι, ἀποδιδούς ἀμαρτίας πατέρων ἐπὶ τὰ τέκνα, καὶ ἐπὶ τέκνα τέκνων ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με», καὶ «ἐπικατάρατος ὁ ἀτιμάζων πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα· καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο, γένοιτο»· καὶ «ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτῳ, καὶ υἱὸς πατρὶ δίκαια ἀντιλέγων»· καὶ «ἐάν τινί ἐστιν υἱὸς ἀπειθῆς μὴ ὑπακούων φωνῆς πατρὸς ἢ μητρός, συλλαβόντες ἄξουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γερουσίαν καὶ ἐροῦσιν, ὁ υἱὸς ἡμῶν οὗτος ἀπειθεῖ καὶ ἐρεθίζει, καὶ μὴ εἰσακούων τῆς φωνῆς ἡμῶν συμβολοκοπῶν οἶνοφλυγεῖ. Καὶ λιθοβολήσουσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐν λίθοις, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν».

6. Δευτ. 32,21.

7. Δευτ. 5,9.

8. Δευτ. 27,16.

δόθηκες στίς ἀθεράπευτες συμφορές· καὶ θλιβόμενος θὰ ζητήσης τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ θὰ ὑποσχεθῆς τὴν φύλαξι τῶν ἐντολῶν, καὶ θ' ἀποδείξης μὲ ἔργα τετελεσμένη τὴν ὑπόσχεσι, γιὰ νὰ ἐπιτύχης ἀποτελεσματικὰ τῇ θεΐᾳ ἀντίληψι. Ἄλλὰ ποιές εἶναι οἱ ἐντολές τοῦ Κυρίου; Τὸ σωστὸ σέβας γι' αὐτὸν καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς αὐτὸν, ἡ ἀγνεία καὶ σωφροσύνη τοῦ σώματός μας, ἡ φιλαλληλία καὶ ἡ τάσις νὰ μὴ ἐπιθυμῆ κανεὶς τίποτε ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον οὔτε νὰ κακοποιῆ σὲ τίποτε, ἀλλὰ νὰ ἀγαθοποιῆ μὲ ὅλη τὴ δύναμι καὶ γενικῶς ὁ καθένας νὰ πράττῃ πρὸς τὸν πλησίον ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δέχεται καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἐπιτύχῃ ἀπὸ τὸν καθένα.

5 Ἄλλὰ βλέπε καὶ κατὰ λέξι, ἂν θέλῃς, τὴν ἀπόφασιν ἐναντίον ἐκείνων ποὺ παραβαίνουν κάτι ἀπὸ τὰ εἰρημένα· «μὲ παρώξυναν», λέγει, «γιὰ ἀνύπαρκτο Θεό, κι' ἐγὼ θὰ τοὺς παραζηλώσω γιὰ μὴ ἔθνος»⁶· καὶ πάλι, «εἶμαι Θεὸς ζηλωτῆς, ποὺ ἀνταποδίδει ἁμαρτίες πατέρων ἐπάνω στὰ τέκνα καὶ ἐπάνω στὰ τέκνα τῶν τέκνων ἕως τὴν τρίτη καὶ τετάρτη γενεὰ γιὰ τοὺς μισοῦντας με»⁷, καὶ «ἐπικατάρατος εἶναι αὐτὸς ποὺ ἀτιμᾶζει τὸν πατέρα του ἢ τὴ μητέρα του· καὶ θὰ εἰπῆ ὁ λαός, γένοιτο, γένοιτο»⁸ καὶ «αὐτὸς ποὺ κακολογεῖ πατέρα ἢ μητέρα, νὰ τιμωρῆται μὲ θάνατο, καθὼς καὶ υἱὸς ποὺ ἀντιλέγει στὸν πατέρα γιὰ τὸ δίκαιο»⁹, καὶ «ἐὰν ἔχη κανεὶς ἀπειθῆ υἱὸ ποὺ δὲν ὑπακούει στὴ φωνὴ πατρὸς ἢ μητρὸς, ἀφοῦ τὸν συλλάβουν, νὰ τὸν ὀδηγήσουν στὴ γερουσία καὶ νὰ εἰποῦν, ὁ υἱὸς μας τοῦτος ἀπειθεῖ καὶ ἐρεθίζει, καὶ μὴ ὑπακούοντας τὰ λόγια μας γλεντοκοπᾷ καὶ μεθοκοπᾷ. Καὶ θὰ τὸν λιθοβολήσουν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως μὲ λίθους καὶ θὰ βγάλετε ἀπὸ τὸ μέσο σας τὸν πονηρό»¹⁰.

9. Παροιμ. 20,20. Τὸ χωρίο δὲν εὑρίσκεται στὸ ἐκδεδομένο κείμενο τῶν Ἑβδομήκοντα.

10. Δευτ. 21,18.

6 Τί δὲ ἐπὶ τῶν παραβαινόντων τὰ παραγγέλματα τῆς ἀγνείας; Ἄρ' οὐ θάνατος τὸ ἐπιτίμιον; «Οὐκ ἔσται» γάρ, φησί, «πόρνη ἀπὸ τῶν θυγατέρων Ἰσραὴλ· καὶ οὐκ ἔσται πορνεύων ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ»· καὶ «έβεβηλώθη», φησὶν, «ὁ λαὸς ἐκπορνεύσας», καὶ «ἀπέθανον ἐν τῇ πληγῇ τέσσαρες καὶ εἴκοσι χιλιάδες»· καὶ εἰ μὴ Φινεὲς ὁ τοῦ Ἐλεάζαρ διανέστη ζηλώσας, καὶ μιᾷ πληγῇ δόρατι διελάσας τεθανάτωκεν ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν πορνεύοντα σὺν τῇ πορνευομένῃ, πάντες ἂν ἀπώλοντο, καὶ τῶν ἀναιτίων ὡς ὑπαιτίων διὰ τὸ μὴ ἐκδικεῖν τὴν παρανομίαν τιμωρουμένων· διὸ καὶ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἔλεγε· «Φινεὲς κατέπαυσε τὸν θυμόν μου καὶ οὐκ ἐξανήλωσα τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐν τῷ ζήλῳ μου». Ἐὰν δὲ ἡ πορνεία ἐπὶ τοσοῦτον ἀπηγόρευται καὶ οὕτως ἐκδικεῖται, ὁ μοιχεύων τί πείσεται; Ὅντως οὐκ ἀθωωθήσεται. Διὸ καὶ ὁ θεῖος νόμος, «ἐὰν εὐρεθῆ», φησὶν, «ἄνθρωπος κοιμώμενος μετὰ γυναικὸς συνωκισμένης ἀνδρὶ ἑτέρῳ, ἀποκτενεῖτε ἀμφοτέρους καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν».

7 Ἀλλὰ τοῦ παλαιοῦ, φησί, νόμου ταῦτα, καὶ τί πρὸς ἡμᾶς, τὸν τῆς Καινῆς Διαθήκης λαόν; Οὐκοῦν οὐκ ἤκουσας τοῦ νομοθέτου καὶ δεσπότη Χριστοῦ λέγοντος, «οὐκ ἤλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι», καὶ «ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται»; Εἰ δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, θανατωθήσεται κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ παραδοθήσεται τοῖς ἐχθροῖς αἰσχροῦς ἠττημένος, καὶ πάντα πείσεται τὰ δεινὰ ὁ ταῖς τοῦ θανάτου καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἠπειλημένων ψήφοις διὰ τὴν ἀμαρτίαν ὑπόδικος. Ἐν ἔστι φάρμακον ἐξευρημένον τῇ τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ

11. Δευτ. 23,17.

12. Ἀριθ. 25,1-11.

6 Ποιά δὲ εἶναι στὴν περίπτωσι τῶν παραβατῶν τὰ παραγέλματα τῆς ἀγνείας; Δὲν εἶναι ὁ θάνατος τὸ ἐπιτίμιο γι' αὐτά; Διότι, λέγει, «δὲν θὰ ὑπάρξῃ πόρνη ἀνάμεσα στὶς θυγατέρες τοῦ Ἰσραήλ· καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ πόρνος ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραήλ»¹¹· καὶ «έβεβηλώθηκε», λέγει, «ὁ λαὸς μὲ τὴν ἐκπόρνευσιν», καὶ «ἀπέθαναν μὲ τὴν πληγὴν εἰκοσιτέσσερις χιλιάδες»· καὶ ἂν δὲν ἐσηκωνόταν ὁ Φινεές, υἱὸς τοῦ Ἐλεάζαρ ἀπὸ ζῆλο, νὰ θανατώσῃ ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν πορνεύοντα μαζί μὲ τὴν πορνευομένη διαπερώντας τοὺς διὰ τοῦ δόρατος μ' ἓνα κτύπημα, ὅλοι θὰ ἀφανίζονταν, ὅποτε θὰ ἐτιμωροῦνταν καὶ οἱ ἀθῶοι ὡς ἔνοιχοι, διότι δὲν ἐκδικοῦσαν τὴν παρανομία. Γι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Μωϋσῆ ὁ Θεός· «ὁ Φινεές κατέπαυσε τὸ θυμὸ μου καὶ δὲν ἀφάνισα ἀπὸ τὸ ζῆλο μου τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ»¹². Ἐὰν δὲ ἡ πορνεία εἶναι σὲ τέτοιο βαθμὸ ἀπαγορευμένη κι' ἔτσι τιμωρεῖται, τί θὰ πάθῃ ὁ μοιχεύων; Πραγματικὰ δὲν θὰ ἀθωωθῆ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θεῖος νόμος λέγει, «ἐὰν εὐρεθῆ ἄνθρωπος νὰ κοιμᾶται μὲ γυναῖκα ὑπανδρευμένη μὲ ἄλλον ἄνδρα, ν' ἀποκτείνετε καὶ τοὺς δυὸ καὶ νὰ βγάλετε ἀπὸ τὸ μέσο σας τὸν πονηρό»¹³.

7 Ἄλλ' αὐτά, λέγει, εἶναι τοῦ παλαιοῦ νόμου· ποιά ἰσχὺ ἔχουν πρὸς ἐμᾶς, τὸν λαὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης; Δὲν ἄκουσες ὁμῶς τὸν νομοθέτη καὶ δεσπότη Χριστὸ νὰ λέγῃ, «δὲν ἦλθα νὰ καταλύσω τὸν νόμο, ἀλλὰ νὰ τὸν συμπληρώσω», καὶ «ἰῶτα ἓνα ἢ μιὰ κεραία δὲν θὰ παρέλθῃ ἀπὸ τὸ νόμο, ἕως ὅτου γίνουν ὅλα»¹⁴; Ἄν δὲ ἔτσι εἶναι αὐτό, θὰ θανατωθῆ ὅπωςδὴποτε καὶ θὰ παραδοθῆ στοὺς ἐχθροὺς αἰσχροῦς νικημένος καὶ θὰ ὑποστῆ ὅλα τὰ δεινὰ ὁ ὑπόδικος σὲ ἀπόφασιν τοῦ θανάτου καὶ τῶν ἄλλων ποινῶν λόγῳ τῆς ἀμαρτίας. Ἐνα φάρμακο ὑπάρχει ποὺ ἔχει εὐρεθῆ ἀπὸ τὴν σοφία καὶ χάρι τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ

13. Δευτ. 24,22.

14. Ματθ. 5,17 ε.

Σωτῆρος Χριστοῦ σοφία καὶ χάριτι, τὸ διὰ μετανοίας ἑαυτοὺς θανατῶσαι τῇ ἀμαρτίᾳ, καὶ οὕτω ταῖς νομικαῖς ἀποφάσεσιν οἴκοθεν ἀποδόντες τὸ χρέος, δι' ἀρετῆς τὸν ἐν Χριστῷ καινὸν ἄνθρωπον ἐπενδύσασθαι, καὶ τῆς κατάρας οὕτως ἐλευθερωθῆναι τοῦ νόμου, κατὰ Χριστὸν ζῶντας τὸν δόντα ἑαυτὸν λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν. Ἄλλως τε εἰ μὲν μὴ ἀπηγόρευε τὴν ἀμαρτίαν ἡ Καινὴ Διαθήκη, καλῶς ἂν ὑπελογίζου ταύτην θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν ὁ ταῖς θανατηφόροις ἐνεχόμενος ψήφοις· νῦν δ' οὐ μόνον τὸ τέλος τῆς ἀμαρτίας, ἀλλ' ὁ πολλῷ ταύτης ἐλαφρότερον, τὰς πρώτας ἀπεῖπε τῆς ἀμαρτίας ἀρχάς, καὶ τοὺς ὑποπεσόντας αὐταῖς ὡς πᾶσαν τετελεκότας τὴν ἀμαρτίαν τῷ αἰωνίῳ καταδικάζει θανάτῳ. «Ἐρρέθη» γάρ, φησί, «τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει».

- 8 Ὁρᾶς; Τὴν ἀδικὸν ὀργὴν ἴσην τῷ φόνῳ ἀπεφήνατο, ὑπὸ τὴν ὁμοίαν καταδίκην ἀμφοτέρα θέμενος. Ὅς δ' ἂν μέχρι τούτου προε-
νεχθεῖ τὸν ἀδελφὸν λοιδορούμενος, ὥστε μωρὸν τοῦτον ἀποκαλέ-
σαι, «ἔνοχος ἔσται», φησὶν, «εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός»· καὶ πάλιν
«ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, πᾶς ὁ
βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Ὁρᾶς; Κάνταῦθα τὴν πορνείαν ἐξίσωσε τῇ
μοιχείᾳ οὐ γὰρ πᾶσα γυνὴ καὶ συνωκισμένη ἐστὶν ἀνδρί. Μᾶλλον
δὲ οὐδὲ τὴν πορνείαν, ἀλλὰ τὸν θελήσαντα πορνεῦσαι, καὶ τοῦτο
λογισμῷ μόνον καὶ διὰ τῆς ἐμπαθοῦς ὄψεως κεκινηκότα τὸ πάθος,
μοιχὸν ἀπεφήνατο τετελεσμένον· κριτῆς γάρ ἐστὶν ἐνθυμήσεων καὶ

15. Ματθ. 5,21.

16. Ματθ. 5,22.

Σωτήρος Χριστοῦ, δηλαδή νά θανατώσωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας γιὰ τὴν ἁμαρτία μὲ τὴ μετάνοια κι' ἔτσι, ἀφοῦ ἀποδῶσωμε μόνοι μας τὸ χρέος στὶς ἀποφάσεις βάσει τοῦ νόμου νά ἐπενδυθοῦμε διὰ τῆς ἀρετῆς τὸν ἐν Χριστῶ νέο ἄνθρωπο, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο νά ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὸ νόμο, ζώντας κατὰ τὸ Χριστὸ πὺ ἔδωσε τὸν ἑαυτό του σὰν λύτρο γιὰ χάρι μας. Ἀλλοιῶς, ἂν δὲν ἀπαγόρευε τὴν ἁμαρτία ἡ Καινὴ Διαθήκη, καλῶς θὰ τὴν ὑπελόγιζες θέλοντας νά δικαιώσης τὸν ἑαυτό σου, ἐσὺ πὺ ἐνέχεσαι σὲ θανατηφόρο ἀπόφασι. Τώρα ὁμως ὄχι μόνο τὸ τέλος τῆς ἁμαρτίας ἀπαγόρευσε, ἀλλὰ κι' αὐτὸ πὺ εἶναι πολὺ ἐλαφρότερο σ' αὐτῆν, τὶς πρῶτες ἀρχές τῆς ἁμαρτίας δηλαδή, καὶ καταδικάζει σ' αἰώνιο θάνατο ὅσους ὑπέπεσαν σ' αὐτὲς ὡς διαπράξαντας ὀλόκληρη τὴν ἁμαρτία. Διότι, λέγει, «ἐλέχθηκε στοὺς ἀρχαίους, νά μὴ φονεύσης· ὅποιος δὲ φονεύση, θὰ εἶναι ἔνοχος στὸ κριτήριον. Ἐγὼ δὲ σᾶς λέγω, ὅτι ὅποιος ὀργίζεται χωρὶς λόγο ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του, θὰ εἶναι ἔνοχος στὸ κριτήριον»¹⁵.

8 Βλέπεις; Τὴν ἄδικη ὀργὴ ἔκρινε ἴσην μὲ τὸ φόνο, τοποθετώντας καὶ τὰ δύο κάτω ἀπὸ ὁμοια καταδίκη. Ὅποιος δὲ προχωρήση μέχρι τοῦ σημείου λοιδορώντας τὸν ἀδελφό, ὥστε νά τὸν ἀποκαλέση μωρό, λέγει, «θὰ εἶναι ἔνοχος στὴ γέεννα τοῦ πυρός»¹⁶· καὶ πάλι «ἀκούσατε ὅτι ἐλέχθηκε, νά μὴ μοιχεύσης· ἐγὼ δὲ σᾶς λέγω ὅτι, ὅποιοσδήποτε βλέπει γυναῖκα ὥστε νά τὴν ἐπιθυμήση, ἤδη τὴν ἐμοίχευσε μὲ τὴν καρδιά του»¹⁷. Βλέπεις; Κι' ἐδῶ ἐξίσωσε τὴν πορνεία μὲ τὴ μοιχεία· διότι δὲν εἶναι συζευγμένη μὲ ἄνδρα κάθε γυναῖκα. Μᾶλλον δὲ οὔτε τὴν πορνεία· ἀλλὰ ἐκεῖνον πὺ θέλησε νά πορνεύση, καὶ μάλιστα πὺ ἐκίνησε τὸ πάθος μόνο μὲ λογισμό καὶ διὰ τῆς ἐμπαθοῦς ὄψεως, τὸν ἀνεκήρυξε τελειωμένον μοιχό· διότι εἶναι κριτῆς σκέψεως καὶ ἐννοιῶν τῆς καρδιάς καὶ γνωρίζει τὸν νοῦ μέσα μας, τὸν ὁποῖο

έννοιῶν καρδίας, καὶ τὸν νοῦν οἶδε τὸν ἐν ἡμῖν, κτίσας οἰκειότατον ἑαυτῷ, οἷόν τινα νοητὴν σελήνην καὶ φῶς ἔσχατον, δεκτικὴν τῆς νοεράς ἀκτῖνος τοῦ θεοῦ καὶ ἀνωτάτου φωτός.

9 Οἱ οὖν τὸ τοῦ θεοῦ φῶς δοχεῖον αἰσχροῦ καὶ ὄντως σκοτεινῆς ἡδονῆς δοχεῖον ἀπεργαζόμενοι καὶ τὸν τοῦ θεοῦ θεόκτιστον ναὸν δαιμόνων ἐνδιαίτημα καὶ εἰδωλεῖον ἄντικρυς διὰ τῆς ἐμπαθοῦς συγκαταθέσεως ἀποδεικνύντες, ποίαν ὑπερβολὴν καταλελοίπασιν ἀτοπημάτων, ὥστε μὴ ἀπὸ τοῦ αἰσχίστου τῶν ἀμαρτημάτων, τῆς μοιχείας, ὀνομάζεσθαι; Εἰ δὲ καὶ ἡρμοσμένοι ἐσμὲν ἅπαντες ἐνὶ ἀνδρί, τῷ μόνῳ Χριστῷ, καθὼς ὁ Παῦλος βοᾷ, καὶ ἐν πνεῦμα μετ' αὐτοῦ γεγόναμεν τῷ νοερῷ τῆς ψυχῆς τῆ ἐκείνου κεκολλημένοι θεότητι, καὶ μέλη ἐσμὲν αὐτοῦ ἀοράτως συμπεφυκότες αὐτῷ, ὁ τὴν ἔνωσιν ταύτην πορνείας μιάνας συγκαταθέσει ἄρ' οὐ δοκεῖ σοι μοιχὸς εἶναι τε καὶ καλεῖσθαι τετελεσμένος, μᾶλλον δὲ καὶ μοιχοῦ τι πλεον καὶ μακρῷ χείρων, ὡς Θεοῦ θείαν ἀπαθῆ διαλυσάμενος συνουσίαν; Τί δ' ἀθίς περὶ τῶν ὄρκων ἡμῖν ἐνετείλατο; Οὐχ ὡς ἐπιορκίαν αὐτὸν ἀπηγόρευσε, καὶ τοῦ πονηροῦ σαφῶς εἶπεν ἔργον αὐτόν;

10 Ἄλλὰ τί ταῦτά φημι κατὰ μέρος, ἐνὸν ἐνὶ λόγῳ τὸ πᾶν περιλαβεῖν; «Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων» (τῶν τοῦ παλαιοῦ νόμου δηλονότι πληρωτῶν), «οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Ἡμεῖς δέ, οἱ τὸ πλεον ἐκείνων ἀπαιτούμενοι, οὐδὲ γοῦν κατ' ἐκείνους ἢ μικρὸν ἐγγύς ἐκείνων τοῖς ἔργοις ἐσμὲν, ἀλλ' οἱ καὶ ἀπὸ τῶν

18. Β' Κορ. 11,2.

19. Ματθ. 5,37.

κατασκεύασε οίκειότατον σ' αὐτόν, σὰν κάποια νοητὴ σελήνη μὲ ἔσχατο φῶς, δεκτικὴ τῆς νοερᾶς ἀκτῖνος τοῦ θεοῦ καὶ ἀνωτάτου φωτός.

9 Ἐκεῖνοι λοιπὸν ποῦ καθιστοῦν τὸ δοχεῖο τοῦ θεοῦ φωτός δοχεῖο αἰσchrᾶς καὶ πραγματικὰ σκοτεινῆς ἡδονῆς καὶ διὰ τῆς ἐμπαθοῦς συγκαταθέσεως ἀποδεικνύουν τὸν θεόκτιστο ναὸ τοῦ Θεοῦ διαμονὴ δαιμόνων καὶ πραγματικὸ εἰδωλεῖο, ποιά ὑπερβολὴ ἀτοπημάτων παρέλειψαν, ὥστε νὰ ἐπονομασθοῦν ἀπὸ τὸ αἰσchrότερο τῶν ἀμαρτημάτων, τῆ μοιχείᾳ; Ἄν δὲ εἴμαστε ὅλοι ἀρμοσμένοι μ' ἓνα ἄνδρα, μὲ τὸν μόνο νυμφίον Χριστόν, ὅπως βοᾷ ὁ Παῦλος¹⁸ κι' ἐγίναμε μαζί του ἓνα πνεῦμα, προσκολλημένοι στὴ θεότητα ἐκείνου μὲ τὸ νοερὸ τῆς ψυχῆς, καὶ εἴμαστε μέλη του ἀοράτως συμφυτρωμένοι μὲ αὐτόν, αὐτὸς ποῦ τὴν ἔνωσε τούτῃ τὴν ἐμίανε μὲ τὴ συγκατάθεσι τῆς πορνείας, ἄραγε δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι ἔχει καταντήσει νὰ εἶναι καὶ νὰ καλῆται μοιχός, μᾶλλον δὲ καὶ κάτι περισσότερο καὶ πολὺ χειρότερο ἀπὸ μοιχό, ὡς διαλύσας θεία ἀπαθῆ συνύπαρξιν μὲ τὸν Θεόν¹⁹; Τί δὲ πάλι μᾶς διέταξε περὶ τῶν ὄρκων; Δὲν τὸν ἀπαγόρευσε ὡς ἐπιορκία καὶ δὲν τὸν εἶπε σαφῶς ἔργο τοῦ πονηροῦ;

10 Ἄλλὰ γιατί τὰ λέγω αὐτὰ σὲ λεπτομέρειες, ἐνῶ εἶναι δυνατό νὰ συμπεριλάβω τὸ πᾶν σ' ἓνα λόγο; «Διότι, ἂν δὲν ὑπερτερῆ ἡ δικαιοσύνη σας τῆ δικαιοσύνη τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων» (δηλαδὴ τῶν ἐκπληρωτῶν τοῦ παλαιοῦ νόμου), «δὲν θὰ εἰσέλθετε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»²⁰. Ἐμεῖς δὲ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ζητεῖται κάτι περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους, μὲ τὰ ἔργα μας δὲν εἴμαστε οὔτε στὸ ἐπίπεδο ἐκείνων ἢ λίγο κάτω ἀπὸ ἐκείνους, ἀλλὰ ἂν καὶ ἔχομε διδαχθῆ νὰ ἐγκρατευώμαστε ἀπὸ

20. Ματθ. 5,20.

ὁμοζύγων ἐγκρατεύεσθαι δεδίδαγμένοι («ὁ καιρὸς» γάρ, φησί, «τὸ λοιπὸν συνεσταλμένος ἐστίν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὧσι· παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου»). ἡμεῖς οὖν οἱ ταῦτα ἀκούσαντες καὶ πιστεύσαντες, οὐ μόνον ἀπὸ τῶν ἰδίων οὐκ ἐγκρατευόμεθα, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀλλοτρίαις ἐπιμαινόμεθα· οἱ μὴδὲ μέχρι τριχὸς ὀμνύειν προστεταγμένοι («μὴδὲ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσης», φησὶν, «ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι»). ἡμεῖς οὖν, τὴν ἀνωτάτω κεφαλὴν τοῦ παντός, τὸν Θεὸν αὐτὸν καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ἅγια δι' ὄρκου συχνῶς ποιοῦντες οὐ φρίττομεν· ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτο, βαβαί!, προήχθη ἡ πάντολμος τόλμη, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ τοῦ σωτηρίου πάθους ἀπόρρητα σύμβολα, τὸ Θεοῦ θεῶν θεῖον αἷμα, τὸ τῶν αἰώνων ἅπαξ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ἐκχυθὲν (βαβαί! πῶς ἡμᾶς οὐκ ἐπιλείπεις, ἦλιε, καθάπερ καὶ τότε τοὺς θεοκτόνους;), ἐπὶ χάρτου μέλανος δίκην ἐπιτιθέναι βαβαιουμένους τοὺς ὄρκους, οὐδὲ πάντας ἔργον ὁ ἀληθῆς δεσπότης τοῦ πονηροῦ ἀπεφήνατο, καὶ συνεργὸν φεῦ! ποιοῦμεν τοῦ πονηροῦ, τὸν τὸ ἐκείνου καταλύσαντα κράτος.

11 Ἄλλὰ περὶ μὲν τὸ θεῖον τοιοῦτοι, τοῖς δὲ ὁμοδόλοις πῶς χρῶμεθα; Οὐχ ὡς ἀλλοφύλοις σχεδὸν καὶ πολεμίοις; Οἴμοι τί πάθω! Πῶς ἐκτραγωδήσω τὴν δημοσίαν καὶ κοινὴν συμφορὰν; Σχεδὸν πρὸς οὐδὲν ἄλλο εὐδοκιμοῦμεν ἢ τὴν κατ' ἀλλήλων φθορὰν καὶ πρὸς τὴν τῶν καταδεεστέρων ἐπήρειαν· παρανᾶλωμα φεῦ! τῆς πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν μάχης σχεδὸν ὁ κόσμος ἅπας ἐγένετο· κἂν πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ βραχὺ τὴν φαινομένην εἰρήνην ὑποκριθῶμεν, οἱ δυναστεύοντες τὴν κατὰ τῶν πενομένων βίαν ἐπὶ πλεόν αὔξομεν, βαρύτερα τοῖς αὐτουργικῶς ζῶσιν ἐπιτιθέντες τὰ τέλη. Τίς νῦν

τοὺς συζύγους (διότι, λέγει, «ὁ καιρὸς ἀπὸ τώρα εἶναι περιορισμένος, ὥστε καὶ ὅσοι ἔχουν γυναῖκες νὰ εἶναι σὰν νὰ μὴ ἔχουν· διότι παρέρχεται τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου»²¹). ἔμεῖς λοιπόν, πὺ ἀκούσαμε κι' ἐπιστεῦσαμε τοῦτα, ὄχι μόνο δὲν ἐγκρατευόμαστε ἀπὸ τὶς δικές μας συζύγους, ἀλλὰ καὶ ὀρμοῦμε πρὸς τὶς ξένες· ἔμεῖς πὺ ἔχομε προσταχθῆ νὰ μὴ ὀρκιζώμαστε οὔτε σὲ τρίχα (διότι λέγει, «νὰ μὴ ὀρκισθῆς οὔτε στὴν κεφαλὴ σου, διότι δὲν εἶσαι σὲ θέσι νὰ κατασκευάσης μιὰ τρίχα λευκὴ ἢ μαύρη»²²). ἔμεῖς λοιπόν δὲν φρίττομε πὺ συχνὰ ἐπικαλούμαστε τὴν ἀνωτάτη κεφαλὴ τοῦ παντός, τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ καὶ τὰ ἅγια τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ τόσο, ἀλλοίμονο!, προχώρησε ἢ φοβερὴ τόλμη, ὥστε καὶ τὰ ἴδια τὰ ἀπόρρητα σύμβολα τοῦ σωτηρίου πάθους, τὸ θεῖο αἷμα τοῦ Θεοῦ τῶν θεῶν²³, πὺ μιὰ φορὰ στοὺς αἰῶνες ἐκχύθηκε γιὰ χάρι τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου (ἀλλοίμονο! πῶς δὲν μᾶς ἐγκαταλείπεις, ἦλιε, ὅπως καὶ τότε τοὺς θεοκτόνους;), νὰ τὰ τοποθετοῦμε ἐπάνω σὲ χάρτη σὰν μελάνι, ἐπιβεβαιώνοντας τοὺς ὄρκους, τοὺς ὁποίους ὁ ἀληθινὸς δεσπότης ἐχαρακτήρισε ὄλους ἔργο τοῦ πονηροῦ, κι' ἔτσι, φεῦ!, καθιστοῦμε συνεργὸ τοῦ πονηροῦ αὐτὸν πὺ κατέλυσε τὸ κράτος ἐκεῖνου.

11 Ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸ θεῖο τέτοιοι εἴμαστε· τοὺς συνανθρώπους ὅμως πῶς τοὺς μεταχειριζόμαστε; Ὅχι σχεδὸν ὡς ἀλλοφύλους καὶ πολεμίους; Ἀλλοίμονο, τί θὰ πάθω! Πῶς νὰ ἐκτραγωδήσω τὴ δημοσίᾳ καὶ κοινῇ συμφορὰ; Σχεδὸν σὲ τίποτε ἄλλο δὲν εὐδοκιμοῦμε παρὰ στὴν φθορὰ ἐναντίον ἀλλήλων καὶ στὴν κακομεταχείρισι τῶν κατωτέρων· σχεδὸν ὄλος ὁ κόσμος ἔγινε, φεῦ!, παρανάλωμα τῆς πρὸς ἀλλήλους μάχης μας· καὶ ἂν γιὰ λίγο ὑποκριθοῦμε φαινομενικῇ πρὸς ἀλλήλους εἰρήνη, οἱ δυνάστες αὐξάνομε περισσότερο τὴν βία ἐναντίον τῶν πτωχῶν, ἐπιβάλλοντας βαρύτερη φορολογία στοὺς χειρωνακτικὰ ἐργαζομέ-

22. Ματθ. 5,36.

23. Δευτ. 10,17.

στρατιώτης τοῖς ὄψωνίοις ἀρκεῖται; Τίς τῶν ἀρχόντων οὐκ ἐπιχάσκει ταῖς ἀρπαγαῖς; Οἱ δὲ κυνοτρόφοι καὶ οἱ τῶν χοίρων νομεῖς ὡσπερὶ σῦς ἄγριοι καὶ αἰμοβόροι κύνες τὸν τῶν ἀπροστατεῦτων διασπαράττουσι βίον. Διὰ τοῦτο καταβοῶσιν ὑμῶν ἀπάντων οἱ πένητες, τῶν ἐν τέλει, τῶν μετὰ τούτους, τῶν στρατευομένων, τῶν ὑπηρετουμένων αὐτοῖς, τὴν τῶν φορολόγων ἀνηλεῆ καὶ μισάνθρωπον γνώμην καὶ τὴν παρὰ τῶν ἐπὶ γῆς ὑμῶν ὄντων δυνατωτέρων συνεχῆ βίαν καὶ ἀδικίαν οὐ φέροντες· ἤδη δέ, καὶ μέχρι μοναχῶν ἔφθασε τῆς ἐπικεχυμένης ἀδικίας τὸ ρεῖθρον.

12 Εἶτα θαυμάζομεν πῶς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐγκατέλιπε, πῶς ἐγενόμεθα τῶν ἐναντίον ἐπίχαρμα, πῶς ὑπερίσχυσεν ἡμῶν ἅπαν ἔθνος καὶ κατατρέχει λεηλατοῦν ἀφειδῶς· δέον θαυμάζειν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀνοχῆς τοῦ Θεοῦ, πῶς οὐ πῦρ ἐφ' ἡμᾶς ἄνωθεν καθῆκε καθάπερ ἐπὶ Κορὲ καὶ τῶν περὶ αὐτόν, πῶς οὐκ εἰς ἄδην ζῶντας παρέπεμψε τὴν γῆν ἡμῖν διαστήσας καὶ χάσμα ὑπορύξας καὶ βάραθρον, καθάπερ ἐπὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν καὶ πάσης τῆς συναγωγῆς αὐτῶν, πῶς οὐκ ἄρδην πανωλεθρία παρέδωκε, καθάπερ πολλὰ πολλάκις τῶν ἐθνῶν, πεπραχότας ἀνήκεστα· ὄντως ὀλίγα ὦν ἡμάρτομεν μεμαστιγώμεθα.

13 Οὐκοῦν ἐπεὶ ἐν ἐλέει παιδεύει τὴν ἐπιστροφὴν πάντως ἀναμένων ἡμῶν, νῦν γοῦν καὶ αὐτοὶ μετὰ τὸ παθεῖν ἐπιγνόντες ἐπιστρέψωμεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἀποθέμενοι τὰ ἔργα τοῦ σκότους ὅλοι τοῦ φωτὸς γενώμεθα· ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους καὶ διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης τὸ ἀνυπόκριτον ἐπιδειξώμεθα, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγά-

νους. Ποιός στρατιώτης ἀρκεῖται τώρα στὸ μισθό του; Ποιός ἄρχοντας δὲν καμαρώνει γιὰ τὶς ἀρπαγές; Οἱ δὲ σκυλοτρόφοι καὶ οἱ χοιροβοσκοί, σὰν ἄγριοι χοῖροι κι' αἰμοβόροι σκύλοι, διασπαράσσουν τὴν περιουσία τῶν ἀπροστατευτῶν. Γι' αὐτὸ κραυγάζουν ἐναντίον ὄλων σας οἱ πτωχοί, ἐναντίον τῶν ἡγετῶν, τῶν ἔπειτα ἀπὸ αὐτούς, τῶν στρατιωτικῶν, τῶν ὑπηρετῶν τους, μὴ ὑποφέροντας τὴν ἀνηλεῆ καὶ μισάνθρωπη συμπεριφορὰ τῶν φορολόγων καὶ τὴν συνεχῆ βία καὶ ἀδικία ἀπὸ ὅσους εἶσθε δυνατώτεροι ἐπάνω στὴ γῆ· τώρα δὲ πλέον ἔφθασε καὶ ἕως τοὺς μοναχοὺς τὸ ρεῦμα τῆς ἀδικίας ποὺ χύνεται.

12 Ἐπειτα θαυμάζομε πῶς μᾶς ἐγκατέλειψε ὁ Θεός, πῶς ἐγίναμε πέρigelως τῶν ἀντιθέτων, πῶς ὑπερίσχυσε σὲ μᾶς κάθε ἔθνος καὶ κατατρέχει τὴ χώρα λεηλατώντας ἀλύπητα· ἐνῶ πρέπει νὰ θαυμάζωμε τὴν ὑπερβολὴ τῆς ἀνοχῆς τοῦ Θεοῦ, πῶς δὲν κατέβασε ἀπὸ ἄνω πῦρ ἐναντίον μας, ὅπως ἐπὶ τοῦ Κορέ καὶ τῶν γύρω του, πῶς δὲν μᾶς ἔστειλε στὸν ἄδη ζωντανούς· διαχωρίζοντας γιὰ μᾶς τὴ γῆ καὶ ἀνοίγοντας χάσμα καὶ βάραθρο, ὅπως ἐπὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν καὶ ὅλης τῆς συναγωγῆς των²⁴, πῶς δὲν μᾶς παρέδωσε ἀμέσως σὲ πανωλεθρία, ὅπως πολλὰ ἔθνη πολλὰς φορές, ποὺ εἶχαν προβῆ σὲ ὀλέθριες πράξεις. Πραγματικὰ ὀλίγα μαστιγώματα ἐδεχθῆκαμε γιὰ ὅσες ἁμαρτίες διαπράξαμε.

13 Ἐπομένως, ἐπειδὴ παιδεύει μὲ ἔλεος, ὅπωςδῆποτε ἀναμένοντας τὴν ἐπιστροφή μας, τώρα λοιπὸν κι' ἐμεῖς νουθετούμενοι μετὰ τὸ πάθημα ἃς ἐπιστρέψωμε πρὸς αὐτόν, καὶ ἀπορρίπτοντας τὰ ἔργα τοῦ σκότους ὅλοι ἃς γίνωμε τοῦ φωτός· ἃς ἀγαπήσωμε ἀλλήλους καὶ μὲ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης ἃς ἐπιδειξώμε ἀνυποκρισία, ὥστε καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ παραμείνη σὲ μᾶς

24. Ἄριθ. 16,31· 35.

πη παραμείνη ἐν ἡμῖν ἐνδοξαζομένη ἔργῳ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς πολεμοῦσιν ἡμῖν. Ἀφῶμεν ἐπιθυμεῖν ἕκαστος τῶν τοῦ πλησίον, ἵν' οὕτω πάσης ἀδικίας ἀποσχόμενοι τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην σχῶμεν βοηθόν, ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν τοὺς ἀσεβεῖς τιθεῖσαν καὶ τὰ ἐκείνων ἡμέτερα ποιοῦσαν κτήματα. Τῶν φρικωδεστάτων ὄρκων παυσώμεθα, δι' ὧν δοκοῦντες βεβαιοῦν ἡμῶν τὰ ἔργα τὸν θεῖον ἀθετοῦμεν ὄρον, διὸ καὶ συνεχῶς σφαλλόμεθα τὴν παρὰ Θεοῦ ἀσφάλειαν ἀποδιώκοντες ἡμῶν αὐτῶν. Ἄν οὖν τὴν περὶ τούτους εὐκολίαν παύσωμεν, ὁ Θεὸς αὐτός ἐσται ἐν ἡμῖν πᾶν ἡμῶν ἐγχείρημα λυσιτελῶς ἔχον συμφερόντως βεβαιῶν. Μεταποιήσωμεν τὸν βίον ἐπὶ τὸ θεοφιλέστερον καὶ σωφρονέστερον, ἵν' ὁ τῆς ἀγνείας Πατὴρ Θεὸς ἴσα καὶ παιδας ἡμᾶς φιλοίη, καὶ πάσης λώβης καὶ φθορᾶς ἀνωτέρους τιθείη, συμπράττων ἡμῖν ἐν πᾶσι καὶ συμπολεμῶν τοῖς πολεμοῦσιν ἡμῖν. Ρυθμίσωμεν ἡμῶν ἅπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ διανόημα πρὸς τὴν θεῖαν ἀρέσκειαν· καὶ οὕτω διὰ πάντων καθαρῶς ἐπιστρέψαντες προσπέσωμεν καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξαιτούμενοι τὴν ἄφεσιν τῶν προημαρτημένων ἡμῖν.

- 14 Οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπιστρέψας ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, καὶ κατὰ χιόνα λευκάνας καὶ χρυσοῦ λαμπροτέρους ἀποδείξας ἑαυτῷ συνδοξάσει νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀκαταλήκτους αἰῶνας. Ἔδειξεν ἡμῖν ἐν λόγοις πολυτρόπως αὐτοῦ τὸ φιλάνθρωπον διὰ τῆς κατὰ τὸν ἄσωτον παραβολῆς, διὰ τῆς πρὸς τὸν ταπεινωθέντας τελώνην συμπαθείας, διὰ τῆς ἐπὶ τὸ πλανηθὲν ὡς ἡμεῖς πρόβατον ἐπιμελείας. Ἔδειξεν ἡμῖν ἐν ἔργοις τὸ ἀνείκαστον τῆς συμπαθείας

25. Ψαλμ. 50,3· 7.

26. Λουκᾶ 15,12.

27. Λουκᾶ 19,1.

δοξαζομένη ἐμπράκτως ἀπέναντι σέ ὄλα τὰ ἔθνη πού μᾶς πολεμοῦν. Ἦς παύσωμε νά ἐπιθυμῆ ὁ καθένας τὰ τοῦ πλησίον, ὥστε ἔτσι ἀπέχοντας ἀπό κάθε ἀδικία νά εὐρωμε βοηθὸ τὴν δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, πού θὰ θέση κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας τοὺς ἀσεβεῖς καὶ θὰ κάμη δικά μας τὰ κτήματα ἐκείνων. Ἦς παύσωμε τοὺς φρικωδεστάτους ὄρκους, διὰ τῶν ὁποίων, ἐνῶ νομίζομε ὅτι ἐπιβεβαιώνομε τὶς πράξεις μας, ἀθετοῦμε τὸν θεῖο ὄρο, γι' αὐτὸ καὶ συνεχῶς ἀποτυγχάνομε, διότι διώχνομε τὴν ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀσφάλειά μας. Ἦς μετατρέψωμε τὸ βίον πρὸς τὸ θεοφιλέστερο καὶ σωφρονέστερο, ὥστε ὁ πατέρας τῆς ἀγνείας Θεὸς νά μᾶς ἀγαπᾷ σὰν παιδιά του καὶ νά μᾶς φέρη ἐπάνω ἀπὸ κάθε λῶβα καὶ φθορὰ συμπράττοντας σέ ὄλα μὲ μᾶς καὶ συμπολεμώντας ὄσους μᾶς πολεμοῦν. Ἦς ρυθμίσωμε κάθε ἔργο καὶ λόγο καὶ διανόημά μας πρὸς τὴν θεία ἀρέσκεια· κι' ἀφοῦ ἔτσι ἐπιστρέψωμε καθ' ὄλα καθαροί, ἄς προσπέσωμε καὶ ἄς κλαύσωμε ἀπέναντι στὸν Κύριο τὸν Θεὸ μας ζητώντας τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτημάτων μας.

- 14 Ἔτσι κι' αὐτός, ἀφοῦ ἐπιστρέψη, θὰ μᾶς καθάριση ἀπὸ κάθε ἁμαρτία, καί, ἀφοῦ μᾶς λευκάνη σὰν τὸ χιόνι²⁵ καὶ μᾶς καταστήση λαμπροτέρους ἀπὸ τὸ χρυσό, θὰ μᾶς δοξάση μαζί μὲ τὸν ἑαυτό του στοὺς ἀτελειώτους αἰῶνες. Μᾶς ἔδειξε μὲ πολλοὺς τρόπους τὴ φιλανθρωπία του διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀσώτου²⁶, διὰ τῆς συμπαθείας πρὸς τὸν ταπεινωθέντα τελώνη²⁷, διὰ τῆς ἐπιμελείας πρὸς τὸ πλανημένο ὄπως ἐμεῖς πρόβατο²⁸. Μᾶς ἔδειξε ἐμπράκτως τὸ ἀπερίγραπτο τῆς συμπαθείας διὰ τοῦ ληστοῦ πού ἐσταυρώθηκε καὶ ἐβασίλευσε μαζί του²⁹, διὰ τοῦ Μανασσῆ πού ἔζησε παρανομώτατα ἀνάμεσα στοὺς βασιλεῖς

28. Ματθ. 18,12. Λουκᾶ 15,4.

29. Λουκᾶ 23,43.

διὰ τοῦ παρανομώτατα βεβιωκότος ἐν βασιλεῦσι Μανασσῆ ὕστατά τε μετανοήσαντος καὶ προσδεχθέντος, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν οὗς ἐποίησε τοῖς Νινευϊταῖς, πολυετὲς ἀμαρτημάτων πλῆθος διὰ τριήμερον μετάνοιαν ἀφείς. Αὐτὸς ἡμῖν (ὦ τοῦ ἀνεικάστου μεγέθους τῆς χρηστότητος!) κλίνας τοὺς οὐρανοὺς κατήλθε, καὶ τῆς μετανοίας ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς ἐποίησε κήρυκα, ἔργοις τε καὶ λόγοις ὑποδείξας, ὅπως ταύτης ἀνθεξόμεθα καὶ τοῖς εὐπειθῶς ἀκολουθεῖν προαιρουμένοις οὐ μόνον παντοίων κακῶν ἀπαλλαγὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐράνιον καὶ αἰδίων βασιλείαν ἐπηγγείλατο.

15 Ἦς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, μετανοίας ἔργα πράξαντας, ἐν αὐτῷ τῷ χορηγῷ τῆς μετανοίας Χριστῷ, ᾧ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

κι' ἔπειτα μετανόησε κι' ἔγινε δεκτός³⁰, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν ποῦ ἔδειξε στοὺς Νινευίτες συγχωρώντας πολυετὲς πλῆθος ἁμαρτημάτων γιὰ τριήμερη μετάνοια³¹. Αὐτὸς (ὦ, τί ἀπερίγραπτο μέγεθος χρηστότητος!), ἀφοῦ ἔκλινε τοὺς οὐρανοὺς, κατῆλθε γιὰ μᾶς καὶ κατέστη γιὰ μᾶς κήρυξ τῆς μετανοίας, ὑποδείξας μ' ἔργα καὶ λόγια, πῶς νὰ τὴν ἀποκτήσωμε, καὶ ὑποσχέθηκε σ' αὐτοὺς ποῦ ἀποφασίζουν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν εὐπειθῶς ὄχι μόνο ἀπαλλαγὴ παντοειδῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐράνια καὶ αἴδια βασιλεία του.

- 15 Αὐτὴν τὴ βασιλεία εἶθε νὰ ἐπιτύχωμε ὅλοι ἐμεῖς, ἀφοῦ πράξωμε ἔργα μετανοίας, σ' αὐτὸν τὸ χορηγὸ τῆς μετανοίας Χριστό, στὸν ὁποῖο πρέπει δόξα στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

30. Α' Βασ. 21.

31. Ἰωνᾶς 3,10.

Φωτοστοιchioθεσία: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΕΛΕΥΘ. ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Άρμενοπούλου 30 – Τηλ. 200 621 – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 546 35.

Έκτύπωση Όφσετ: «ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ» ΦΩΤΗ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΝΟΥ
Τσαμαδοῦ 8 – Τηλ. 928 592 – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Βιβλιοδεσία: ΑΦΟΙ ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ
Λαχανᾶ 17 – Τηλ. 839 414 – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Κεντρική Πώληση: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ» ΕΛΕΥΘ. ΜΕΡΕΤΑΚΗ
Άρμενοπούλου 30 – Τηλ. 200 621 – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 546 35

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν κατὰ σειράν διὰ μὲν τὰ χωρία τῆς Γραφῆς κεφάλαιο, τὸ στίχο καὶ τὴ σελίδα ποῦ εὐρίσκονται, διὰ δὲ τὰ ὄνόμια καὶ πράγματα στὴ σελίδα ἀπλῶς ποῦ εὐρίσκονται.

	Γένεσις		12	1-3	218
				3	438
			14	18	412
1	3	274. 564	15	6	412
	16	274	17	1-8	218
	26	510	22	2-19	412
2	10	414	26	34έ.	380
3	2-9	320	32	28	380
	5	458		29	426
	9	550	35	10	380
	16	34		22	45
	18	398	38	8	440
	19	516	39	6	282
4	7	402. 430	49	6	524
	10	418			
	25	250			
	26	248. 250			
5	24	432			
	24έ.	300	2	15	294
	29	436	3	2-4	318
6	1έ.	432		3	308
	2	380		10	272
	3	434	4	10	294
	5έ.	436	12	16	338
	9	434		23	412
	17	300	15	26	588
7	5	144		27	46
9	26	438	16	11	338

Ἐξοδος

			36	7	384
			39	7	410
			41	4	262
2	14	302	44	2	458
4	30	90.92		3	<u>278</u>
	33	96		7	458
	33-35	92		10	292
	35	98		11	<u>304</u>
	36	90		14	<u>280</u>
5	6	230		15	<u>272.290</u>
13	21	98		17	<u>306</u>
17	24	548	45	5	308
			48	8	138
			49	16	404
				23	418
			50	3	<u>606</u>
28	20	<u>386</u>		7	606
				11	<u>502</u>
			51	8	166.290
			54	7	80
	3	442		9	80
				11	80
			61	11	582
			64	9	186
			71	7	<u>554</u>
1	1	170		17	<u>440</u>
	3	166.290.414	73	7	284
4	9	304		12	566
5	5	550	76	11	210
13	3	232	77	2	114
14	5	80		25	<u>318</u>
15	4	142.568		27-30	390
17	5	528	81	1	<u>82</u>
	13	50	83	6	272
	35	384	88	15	292
18	1	522		20	170.474
	6	302		36	438
22	5	414	91	12	166
29	9	412	92	1	158
31	5	30	96	2	292
32	15	<u>68</u>	103	21	386

105	2	342			ῥΑισμα ἁσμάτων	
109	4	424				
110	10	122	4	1		304
115	4	220		7		304
	12	214		10		186
118	73	464		16		188
125	5	116	5	13		186
138	17	162				
143	5	200				
	9	528			Σοφία Σολομῶντος	
144	15ἔ.	386				
			2	15		58
			4	9		170
				13		166
			6	16		568
1	8	172	7	28		172
2	3	172				
	8	174				
	13	174			Σοφία Σειράχ	
4	16	318				
15	15	518	15	9		130
31	24ἔ.	580				
38	1	318				
					Μιχαίας	
			7	9		384
1	7	328				
3	34	22. 30			Ἰωήλ	
8	17	568				
11	28	582	2	23		592
13	1	56				
20	20	594				
27	20	582			Ἰωνᾶς	
			2	3		230
			3	10		608
			4	3		592
					Ἐκκλησιαστής	
					Ζαχαρίας	
5	4	490				
12	13	40	1	3		502

	Μαλαχίας		3	12	306
			10	1έ.	462
4	2	566			
				Δανιήλ	
	Ἡσαΐας		1	18έ	230
			6	10-23	230
1	31	154			
6	1	306.462			
	2	304		Ματθαῖος	
	6	308			
7	15	170	1	1-16	426
9	6	532		16	442
10	23	70		20	528
19	1	470	2	2	468
	23έ.	470		9	468
26	16	384		11	470
35	10	156	3	3	124. 492
38	6	230		5	398. 494
42	1	172		10	124. 508
51	11	156		11	496. 498
53	7έ.	420		12	500
	8	424		13	496
	9	248		14	500
66	7	456		15	508. 518
				16έ.	510
	Ἱερεμίας			17	50. 474. 522. 524. 530
			4	21	46
8	4	128	5	5	96
15	19	172		7	40
38	31	70		8	340
	33	70.76		17	376
				17	596
	Βαρούχ			19	162
				20	354. 600
3	37	310		21	598
				22	364. 598
				24	402
	Ἰεζεκιήλ			27	598
				27έ	372
1	25έ	462		36	602
				37	358. 600

	42	154	8	60
	48	84	10	124. 356
6	1-6	356	18ε.	356
	14	102	21	24
	19	154	21-28	22
	21	60. 564	22	230
	23	356	24	26
	25	60	25	26
	26	388	26	24
	28	280	27	28
	28-33	388	28	30
	33	388. 540	16 18	188
7	6	128	17 1-5	48
	7	232	5	50
	8	30	18 12	606
	11	232	19 5	410
	12	70	20 16	380
	13	370. 370	28	104
	16	238	22 24	440
	24	40. 128. 384	40	70
8	2	230	23 12	30
	3	546	13	574
	8-10	32	26	356
	11	390	24 45	40
	28	202	48-51	370
9	2	200	50	154
	6	200	25 21	384
	13	350. 492	34-40	58
	27	230	26 26-29	512
10	224	46	27 50	46
	15	354	53	100
	16	188. 190		
11	11	498. 522		
	21	354		
	24	354		
	28	436	1 4	522
12	50	378	5	398
13	5	118	7	498
	43	415. 446	10	514
15	4	22	2 17	492
	7-12	24	3 14-19	46

Μάρκος

	17	50	34	76.80
	35	444	35	82
5	2	200	36	82.84
	21	230	38	102
7	29	30	44	238
9	50	554.556	46	492
10	23	580	7 11	94.96
11	25	102	11-16	88.92
14	22	512	12	96
			13	98
			14	98
	Λουκάς		8 5	112
			5-15	108
1	28	342.428	10	110
	35	432.528	12	118
	38	248	13	120
	41ε.	520	14	120
	64	522	22	200
	70	522	25	204
2	4-6	464	27-39	196
	10	472	28	202
	14	472.556	31	204
3	2	522	32ε.	206
	5	494.496	34	206
	6	496	41-56	214
	11	130	54ε.	100
	11214	494	10 3	188
	16	498	13	354
	21	518	16	56
	23	442.498	18	460
	23-38	426	11 10	112
4	37	24	24	580
5	8	30	27	256.296
	10	176	34	356
	32	492	40	60
6	13-16	46	41	154.572
	24	582	12 15	156
	31	70	20	582
	31-36	68	27	280
	31-38	78	28	388
	32	76	37	56

10	578	26	492
15	218	3 13	492
16	284. 300	6	30
17	58	10	30

Ἑβραίουσ

1	3	304
	14	144
2	2-4	354
6	20	286. 372. 512
7	3	424
8	26	286
	1	304
9	7	272
	11έ.	413
	17	416
10	20	406
	22	406
	26έ.	354
	28	416
	29	404. 416
1	3έ.	88
	35	90. 92
	38	288
12	14	556
13	8	246
	17	56

Πέτρου Α'

1	12	304. 414. 524
2	6	176
	15	74
	21	104
	22	360
4	1έ.	448
5	6	30

Ἰωάννου Α'

1	1-3	52
2	6	52. 54
	15	62
3	2	446
	11	402
	17	60
	18	62
4	8-16	52
	12έ.	52
	20	52

Ἰακώβου

1	17	302
	21	70
2	18	490

Ἀποκάλυψις

1	9	54
5	5	522

1. Εύρετήριο ονομάτων και πραγμάτων

Α

Ἄαρων 166. 286. 316. 412.
 Ἄβραμ (11). 144. 146. 148. 150. 152.
 154. 156. 216. 218. 294. 388. 412.
 426. 434. 438. 444. 448. 572. 580.
 Ἄβεσσαλώμ 380.
 Ἄβελ 250. 418. 430
 Ἄβειρων 604.
 ἀγάπη 52-58. 64
 ἀγνεία 594. 596. 606
 Ἄδὰμ 240. 242. 244. 248. 322. 360. 378.
 428. 430. 432. 434. 510. 518. 530.
 550.
 ἀθανασία 58. 114. 208. 426. 514.
 Αἴγυπτος 412. 470.
 αἰσχροκερδία 578.
 ἀκροβυστία 76.
 ἀλαζονεία 40.
 ἀμάρτημα,-τα 148. 532.
 ἁμαρτία (9.10.19). 28. 32. 46. 68. 72. 76.
 78. 90. 96. 130. 190. 196. 198. 200.
 208. 210. 232. 300. 354. 360. 398.
 400. 402. 418. 438. 448. 450. 476.
 486. 488. 518. 540. 544. 552. 586.
 588. 594-598.
 ἁμαρτωλός,-οἱ (9). 28. 76.78. 130. 152.
 154. 170. 350.
 ἀμβροσία 58.
 ἀνεξικακία 138.
 ἀνθρωποκτονία 180.
 ἀνομία 32. 80.
 ἀνταπόδοσις 216. 220.
 Ἄννα, βασιλομήτωρ, (11.12).
 Ἄννα, μήτηρ τῆς Θεοτόκου, 250. 270.
 ἀργολογία 124.

ἀσπλαχνία (11). 144.
 Ἄττική 174
 Ἄχαΐα 174

Β

βάπτισμα 480. 482. 488. 502. 508. 518.
 532.
 Βηθσαϊδὰ 354.

Γ

Γαβριήλ 428.
 Γαλιλαία 200. 496. 564.
 γαστριμαργία 128.
 Γιεζὶ 96.
 Γολιάθ 232.
 Γομόρρα 354.

Δ

Δαβὶδ 22. 24. 26. 32. 138. 162. 168. 170.
 214. 218. 246. 250. 284. 288. 304.
 306. 318. 412. 418. 424. 434. 440.
 464. 472. 474. 550. 554. 566. 568.
 582.
 Δαθὰν 604.
 Δημήτριος, ὁ ἅγιος, (10.11.12). 130. 156.
 158. 164. 166. 168. 172.174. 176.
 178. 180. 182. 184. 186. 188. 190.
 210. 232.

	42	40	12	444
	46	154	13	44
	47	156	15	498
13	11	386	16	502. 518. 526
	24	330	17	362
14	16-24	376	18	50
15	4	606	27	498
	12	606	30	502
	19	492	32	526
16	19	140	32-34	526
	19-31	136	49	576
	20ε.	142	2 3	268
	22	144	16	224
	23	146. 582	25	304
	24	146	3 13	114. 300
	25	148. 388	34	518
	26	150	5 1	298
	27	152	39	510
	29-31	154	6 26	382
17	12	542	27	406
	14	544	33	408
	16	548	50	408
	17	548	51	408
	19	550	53	408. 412
18	14	496	63	116. 406
19	1	606	68	116
	3	564. 570	8 12	340
	4	568	39	448
	5	564. 570	42	310
	6	570	44	198
	7	572	47	196
	8	572	9 5	340
	10	572	10 10	352
22	14-20	512	11 17	100
			25	430
	Ἰωάννης		12 46	340
			13 23	48. 50
			34	52
1	1	424	35	556
	1-14	50	37	104
	9	110. 114. 300.	14 21	52

	23	310.340		10	448.488
	27	554.556	8	17	196.352.474
	30	488		23	476
15	5	224	9	22	172
	12	52	10	9	482
	13	52		17	24
	20	58	11	36	216.266.530
16	28	114	12	2	416
17	11έ.	556		5	364
	19-21	364			
19	15	382			
	26	48.50			
20	31	52			
21	20	48	1	24	22
				30	22
			2	14	336
			3	12	176
			4	7	216.384
1	5	496	5	11	368
	14	47	6	17	408
	16-20	46	7	29	602
6	10	176		31	126.602
7	55-60	524	8	4	310
8	32	420		6	266
9	3-5	46		11έ.	74
	15	172.296	9	10	116
13	9	298	11	28	400
	10	118	2	3	24
26	23	100	13	12	340
			15	20	100
				33	208
				45	242
				47	346
2	13	112	22	27	364
	25	76			
3	24	552			
5	6	184			
6	3	488			
	3έ.	490	2	15	130.174
	5	514	3	3234	
	9	100.488		9	580

Κορινθίους Α'

Κορινθίους Β'

Πράξεις

Ρωμαίους

δαιμόνιον, -α 200. 202. 204.

Δανιήλ 230.

δικαιοσύνη 138.

Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης (17).

Δομετιανός 54.

δουλεία (90).

δυσωδία 62.

Ε

Ἑβραῖος, οἱ (15). 376. 378. 442.

ἐγκράτεια 36. 402.

Ἐζεκίας 230.

εἰρήνη (17.18). 474. 554. 556. 558.

Ἐλεάζαρ 596.

ἐλεημοσύνη 402. 494. 508.

Ἐλισσαιέ (9). 90. 92.

Ἐλισσαιός 90. 92. 94. 96. 98.

Ἕλληγ, -ες 378.

ἐνανθρώπησις (15). 474. 530.

Ἐνώς 250. 430. 432.

Ἐνώχ 298. 302.

ἐξομολόγησις (15). 262. 494.

ἐπιθυμίαι σαρκικαὶ 62. 226.

ἐπιμίξια 294.

ἐπιορκία 72. 578.

Ἐρκούλιος 178. 232.

Εὔα 34. 322. 430.

εὐσέβεια 116.

εὐσπλαχνία (11). 94.

Ζ

Ζακχαῖος (18). 562. 564. 566. 568. 570.

572. 574. 576. 578.

Ζοροβάβελ 434. 440. 442.

Η

ἡδονή 150. 222. 370.

ἡδυπάθεια (12).

Ἡλίας (9). 94. 96. 98. 298. 446.

Ἡλεὶ 442.

Ἡλιοῦ 48. 90. 92. 302. 316. 318.

Ἡσαΐας 70. 152. 170. 230. 246. 304. 306.

308. 424. 456. 470.

Ἡσαῦ 380.

Θ

Θεσσαλονίκη (10.12.19). 174.

Θετταλία 168.

Ι

Ἰάειρος 230.

Ἰακώβ (8). 44. 380. 390. 438. 442. 524.

Ἰάκωβος (14). 48. 70.

Ἰάφεθ 438.

Ἰερεμίας 70.

Ἰεριχὼ 562. 564. 566.

Ἰεροσόλυμα 468. 542.

Ἰεροσολία 578.

Ἰεσσαὶ 438.

Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ 46.

Ἰορδάνης (17). 46. 398. 496. 500. 510.

512.

Ἰουδαία 564.

Ἰουδαῖος, -οἱ (15.18). 26. 76. 198. 378.

380. 470. 474. 550. 552. 576.

Ἰούδας Ἰσκαριώτης, 380.

Ἰούδας, υἱὸς Ἰακώβ, 438. 524.

Ἰσαὰκ 390. 438.
 Ἰσραήλ (8). 26. 32. 44. 268. 380. 390. 412.
 470. 596.
 Ἰωακείμ 250. 270.
 Ἰωάννης Ε', αὐτοκράτωρ, (19).
 Ἰωάννης, εὐαγγελιστής, (8). 48. 340. 524.
 Ἰωάννης, ὁ βαπτιστής, 128. 496. 498.
 500. 502. 508. 510. 512. 518. 522.
 526. 528.
 Ἰώβ 172. 174. 580.
 Ἰωνᾶς 228.
 Ἰωσήφ, μνηστήρ τῆς Θεοτόκου, (16).
 528.
 Ἰωσήφ, υἱὸς Ἰακώβ, 282. 440. 442.

Κ

Καὶν 250. 430.
 καταλαλιά 124. 392.
 Καταφυγή 178.
 Κορέ 604.
 Κωνσταντινούπολις (14).

Λ

Λάζαρος 100. 140. 142. 144. 146. 148.
 150. 156. 582.
 Λάμεχ 432. 436.
 λοιδορία 124.
 Λουκᾶς 24. 200. 230. 426. 432. 440. 442.
 498. 520. 542.
 Λυαῖος 180. 182. 232.

Μ

μακροθυμία 36. 220.
 Μανασσῆς 608.

Μαξιμιανὸς 178. 180.
 Μαρία, Θεοτόκος, (14). 444.
 Μαριάμ 546.
 Μάρκος 30. 122. 200. 518.
 Ματθαῖος 70. 118. 202. 426. 440. 512.
 μέθη 128.
 Μελχισεδέκ 294.
 μετάνοια (15.17). 40. 124. 128. 156. 350.
 400. 406. 450. 450. 494. 496. 544.
 608.
 μετριοφροσύνη 494.
 Μῆδοι 442.
 μικροψυχία 118.
 μισανθρωπία 578.
 μισθαρνία (10).
 μισοξενία (11). 144.
 μῖσος 392.
 μνησικακία 496.
 μοιχεία 72. 392. 600.
 Μωϋσῆς 46. 48. 152. 154. 250. 284. 286.
 294. 308. 322. 338. 362. 376. 390.
 416. 430. 432. 444. 446. 474. 546.
 588. 596.

Ν

Ναζαρέτ 496.
 Νάθαν 440.
 Ναθαναήλ 576.
 Ναῖν (9). 94.
 Νέστωρ 180–182. 232.
 Νινευίτης, –αι 608.
 Νῶε 432. 434. 436. 438.

Ξ

Ξένη, ὄσια, (14).

Π

Παλαιστίνη 564.
 Παλινζωΐα 116.
 παρθενία 172. 282.
 Παῦλος 24. 44. 56. 74. 76. 88. 92. 130.
 140. 144. 172. 174. 184. 216. 234.
 242. 296. 298. 354. 364. 372. 400.
 402. 406. 408. 410. 438. 444. 448.
 488. 556. 576. 580. 600.
 περιτομή (15). 378. 576.
 Πέρσαι 442.
 Πέτρος 30. 48. 74. 116. 176. 448.
 Πέτρος ὁ Ἀθωνίτης (14).
 Πιλάτος 382. 486.
 πίστις 24. 26. 30. 32. 88. 90. 92. 550.
 πλεονεξία 370. 392. 578.
 πλούσιος 142. 144. 146. 148. 150. 152.
 πορνεία 128. 392. 418. 598. 600.
 προσευχή (13).

Σ

Σαοὺλ 380. 502.
 Σαραφθία 90. 94. 96. 98.
 Σῆθ 248. 250. 380. 428. 430. 432. 434.
 Σῆμ 438.
 Σιδῶν 438.
 Σκύθης 378.
 Σόδομα 354.
 Σολομῶν 22. 40. 170. 280. 328. 440. 568.
 582.
 Σουναμίτις 90. 92. 94. 96.
 Στέφανος 526.
 Στάφανος Δουσάν (19).
 συγκατάβασις 454. 456.
 σωτηρία 116. 118. 144. 220. 240. 256.
 354. 482. 516. 550. 552. 566.

Τ

ταπείνωσις 24. 28. 32. 36. 40. 90. 228.
 420. 580.
 Τιμόθεος 580.
 τοκισμὸς (9).
 τρυφή 120. 128. 148. 150.
 Τύρος 24.
 τῦφος 228.

Υ

υίοθεσία (17). 84. 248. 250. 448. 450. 502.
 532. 556.
 υιότης (10).
 ὑπόστασις 530. 532.

Φ

Φαραὼ 294.
 φθόνος 240. 244. 496.
 φιλανθρωπία 112. 138. 378. 400. 448.
 464. 552.
 φιλαργυρία 36. 392. 578.
 φιληδονία (11). 144.
 φιλοθεΐα (11).
 Φιλόθεος Κόκκινος (14).
 φιλοκτημοσύνη 370.
 φιλοξενία (11). 144.
 Φινεές 596.

Χ

Χανααία 22. 24. 32. 40. 230.